

Liber Sacerdotalis nuperrime ex libris Sancte Romane ecclesie: ꝛ quarundam aliaꝝ ecclesiaꝝ: ꝛ ex

antiquis codicibus apostolice bibliothece: ꝛ ex iuriuꝫ sanctionibus: ꝛ ex doctoꝝ eccle-
siasticoꝝ scriptis: ad Reuerendoꝝ patrum sacerdotum parrochialium: ꝛ animaruꝫ
curam habentium commodum: collectus atqꝫ compositus: ac auctoritate San-
ctissimi domini domini nostri Leonis decimi approbatus. In quo cōtinentur
officia omnium sacramentoꝝ: ꝛ resolutiones omnium dubioꝝ ad ea per-
tinentium: ꝛ omnia alia que a sacerdotibus fieri possunt: que q̄ sint pul-
chra ꝛ vtilia: ex indice collige. Addito vtili enchyridiolo ad agēduꝫ
de feria tempore aduētus: quadragesime: tempore paschali: ꝛ de
mense septembris: necnon infra annum: fm curiam Ro-
manam. Et declaratione rubricarum generalium: ꝛ
ad inueniendum pascha: ꝛ alia festa mobilia:
que in aliis hactenus impressis mi-
nime reperiuntur.

Tabula

¶ Tabula seu repertorium omnium contentorum in hoc opere.

¶ Expliciunt capitula secunde partis libri sacerdotalis.

¶ Incipiunt capitula tertie partis libri sacerdotalis.

¶ Explicit Tabula.

Mea est omnis terra & vos eritis mihi in regnum sacerdotale & gens sancta. Exodi. xix.

Vos estis genus electum regale sacerdotium & gens sancta & populus acquisitionis. i. Pe. ij.

¶ Libri sacerdotalis de officio sacerdotis curati ⁊ omnibus ad animarũ curam pertinẽtibus: ⁊ sacramẽtorũ exhibitionibus: cum eorũ annexis: ſm ritũ Sancte Romane ⁊ aplice ecclesie: ⁊ aliarũ etiam ecclesiarũ vsibꝰ accõmodati. Prohemiũ.

Dabo vobis pastores iuxta cor meũ: & pascent vos scientia & doctrina. Hiere. iij.

Qui misericordiam habet, docet & erudit sicut pastor gregem suum. Eccl. xviij.

Saluator noster dñs Jesus xp̄s q̃ tanq̃ verꝰ samaritanus descẽdens ab celesti hierusalẽ: ĩ hierico: idest humani generis defectui ⁊ miserijs appropinquãs. Luce. x. cap̄. curationi eius alligamenta adhibuit: q̃a contra originalis ⁊ actualis pctĩ vulnera: q̃bus saucium erat: sacrorũ remedia instituit ⁊ ordinauit. Que q̃dem

Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Io. x.

Inebriabo animam sacerdotum pinguedine: & populus meus bonis adimplebitur. Hie. xxxj.

Hec dicit dominus deus de pastoribus israel: quia pascebant semetipsos. Nonne greges a pastoribus pascitur? Lac comedebatis: & lanis operiebamini: & quod crassum erat occidebatis: gregem autem meũ non pascebatis. Quod infirmũ fuit non consolidastis: & quod egrotum nõ sanastis. Quod contractũ est non alligastis: & quod abiectum est nõ reduxistis: & quod perierat nõ quesistis: sed cum austeritate imperabatis eis & cum potẽtia. Et disperse sunt oues mee eo quod nõ est pastor: & facte sunt in deuorationem. Propterea pastores audite verbũ domini. Hec dicit dominus deus. Ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum: & cessare faciam vt vltra non pascant gregem meum: nec pascant amplius pastores semetipsos. Eze. xxxiiij.

Parauit cor suũ vt inuestigaret legẽ domini: & faceret & doceret preceptum. i. Esd. vij.

Sacerdotes populũ meum docebunt quid sit inter sanctum & pollutũ. &c. Ezech. xliiij.

dum in hac mortali peregrinatione versaretur per se ꝛ docuit ꝛ compleuit: ꝛ post passionē suā per sacerdotes suos fidelibus suis ministranda precepit. Ex quibus qdem duos ordines cōstituit vt sanctus euāgelista Lucas nono ꝛ decimo caplis euāgelij sui testatur: alterum qdem maiorꝫ: idest duodecim apostolorꝫ: alterum vo minorꝫ. lxxij. vz discipulorꝫ: ita dūtaxat vt priores episcoporꝫ: posteriores vo inferiorꝫ sacerdotum locuz ꝛ dignitatez obtinerent. Et de priori quidem ordine canon attestatur. ij. q. vij. Accusatio circa pncipium: ꝛ de conse. distin. v. manus: ꝛ ca. De his: de scdo vero ordine. xxj. distin. In nouo. Et ordo quidem prior (episcoporꝫ scilicet) vt dispensando ꝛ exhibēdo sacri chrismatis sacro. de sacra vnctione. c. cum venisset: ꝛ collationibus ordinum clericaliuz: ecclesiarū altaris ministrorūqꝫ ꝯsecrationibus intēderet: de ordi. ab epo qui renū. c. j. Reliqua aūt quinqꝫ sacra (qꝫuis ꝛ ipsi possent) inferioris ordinis sacerdotibus ministranda committerent ab ecclesia institutum est. De quo quidez bipartito sacerdotū ordine: in epistola Anacleti pape oibus epis ꝛ sacerdotibus missa. ca. viij. sic habet sacerdotum ordo bipartitus est: ꝛ sicut dominus illum instituit: a nullo debet perturbari. Scitis autem apostolos a dño esse electos ꝛ constitutos: ꝛ postea per diuersas prouintias ad predicādum dispersos. Cuz vo messis cepit crescere: videns paucos esse operarios ad eorꝫ adiumētū septuaginta duos eligi pcepit discipulos. Episcopi vo aplorꝫ presbteri quoqꝫ septuaginta duorꝫ discipulorꝫ locū tenent. Episcopi aūt non in castellis aut modicis ciuitatib9 debent cōstitui: sꝫ presbyteri p castella ꝛ modicas ciuitates atqꝫ villas debent ab epis ordinari ꝛ poni: singuli tñ p singulos titulos suos. Amplius qꝫ isti duo ordines sacerdotū nec nobis collati sunt: nec apli docuerūt: hec ibi. Huic aūt sacerdotū bipartito ordini ꝛ toti eccl'ie sue sancte beatissimū petruz aplm in summū elegit sacerdotez dicēs Matthei. xvj. Tu es petrus ꝛ sup hanc petrā edificabo eccl'iaz meā ꝛ porte inferi nō preualebūt aduersus eā. Et tibi dabo claues regni celoruz: Et qdcūqꝫ ligaueris sup terram erit ligatuz ꝛ in celis: ꝛ qdcūqꝫ solueris sup terrā erit solutū ꝛ in celis. lxviij. di. c. Quorꝫ vices. ꝛ ca. i nouo. xxj. di. ꝛ ca. Sacrosancta. xxij. di. ¶ Et qa i libro

pontificali sufficiẽter de his que ad offm̄ pontificũ spectãt diffu
sius tractat: ope pretiuʒ visum fuit in hoc libro qui sacerdotalis
nuncupat: ea que ad offm̄ curatoꝝ ꝑtinent q̃ꝫtũ deus dederit in/
serere: quatenus qlibet sacerdos in promptu habeat: qualr mi/
nisteriuʒ suũ ad aiaꝝ sibi cõmissaꝝ salutẽ salubriter valeat exer/
cere. Que qdeʒ oia que in hoc opusculo inserrentur: nõ de nouo
adinuẽta aut excogitata fuere: sed ex antiquo ritu ꝑsertiʒ sancte
Romane eccl'ie ex sacrosanctis cõcilijs ꝛ sctõꝝ doctoꝝ catholi/
coꝝ scriptis collecta ꝛ ordinata: ꝓut in antiqssimis codicib⁹: qui
in sacra bibliotheca ap'lica ꝯseruãt (vnde excerpta sunt) appa
ret. Addunt etiaʒ qdam ritus ꝛ particulares cerimonie diuersa/
rum ecclesiaꝝ que in margine notabunt: vt liber iste oĩbus eccle
sijs ꝛ dei sacerdotibus sit cõis. Ueruʒ anteq̃ꝫ opus hoc necessa/
riuʒ aggrediamur: nõnulla ꝑsonã ꝛ offm̄ sacerdotis cõcernẽtia
videnda sunt: que non modicum decoris ꝛ ornamẽti huic ope/
ri: nec minus vtilitatis ea diligenter obseruantibus afferent.

¶ Preambula q̃dã sequẽtis opis. ¶ Unde dicat sacerdos: ꝛ vnde ortũ habuit sacerdotium: ꝛ qd' sit offm̄ sacerdotis. Ca. j.

ET quia (vt prehabitũ est) liber iste sacerdotalis siue
sacerdotale appellat: prius videndum est de ipsius sa/
cerdotij noie dignitate: origine: ꝛ officio. Sacerdos
dicitur quasi sacra dans: vel sacer dux: vel a sacrifican/
do. xxj. dist. Cleros: circa finem prime columne. ¶ Et dicitur
sacra dans: qa ecclesie sacra ministrat ꝛ maxime sacramentũ pe
nitentie: quo dñs ꝓpitiat peccatis populoꝝ. Leuitici. v. Roga/
bit pro eo sacerdos ꝛ pro pctõ eius ꝛ dimittet ei. Et Osee. iiij.
Sacerdotes pctã populi comedent. i. suis orõnibus delebunt.
j. q. j. Ipsi sacerdotes. Et ideo dicit Luce. vij. Ostendite vos sa
cerdotibus: vt. s. vos emũdent a pctis. ¶ Dicit etiã sacer dux:
quia habet ducere iudicare ꝛ docere populum suũ. Deute. xxj.
Ad verbum sacerdotũ omne negotiuʒ pendet. Iosue. iiij. Sa/
cerdotes pergebãt ante populum. iiij. Re. xvij. Sacerdos do/
cebat qũo colerent deum. ¶ Dicitur etiam a sacrificando: qa
eorum officium est offerre sacrificium ꝛ hostias pro populis.
Leui. xxj. Sacerdotes incẽsuʒ ꝛ panes offerrent deo. ¶ Sa/
cerdos etiaʒ regibus comparat. ij. q. vij. §. Idem cum balaam.

Deus enim elegit epos ꝛ presbyteros: vt duplici honore hono-
rarentur. j. Thi. v. Qui bene presunt presbyteri duplici honore
digni habeant. Et non solum cōparantur regibus: sed etiā illis
preeminent. xcvj. di. ca. Duo sunt in principio ꝛ in fine. ¶ Ori-
ginem autē habuerūt sacerdotes in lege nature in Abel Gene-
sis. iiij. ꝛ in Melchisedech qui erat sacerdos dei altissimi: offer-
rens panem ꝛ vinum. Geñ. xiiij. De con. disti. ij. ca. In calice: ꝛ
ca. Accipite. Et in lege scripta in Aaron qui īstitutus est sacer-
dos a deo cuꝫ omni sua posteritate. Exo. xxviij. Et primi para-
lipomenon. xxiiij. Dauid elegit. xxiiij. sacerdotes per vices to-
tidem: quibus oibus prefecit vnum summū sacerdotē. In lege
autem euāgelica elegit christus. xij. apl'os in maiores: ꝛ. lxxij. in
minores sacerdotes sub vno pricipe. s. beato petro apl'o ꝛ suc-
cessoribus eius: vt prehabitū est. ¶ Officium autem sacerdo-
tuꝫ iuxta sue ordinationis canonē est offerre benedicere. ca. ple-
ctis. xxiij. di. Preesse predicare baptizare. ca. Ecce. xcv. di. liga-
re ꝛ absoluere. Jo. xx. Quoꝝ remiseritis pctā ꝛc. ꝛ ante oia lau-
dabiliter viuere. Exo. xiiij. Erunt sacerdotes mihi religione ꝑ-
petua: ꝛ plebibus suis exempla bonoꝝ operū prebere. Deute.
xiiij. Accipies exemplar a sacerdotibus. s. bene viuendi: ne for-
te eis euāgelicum illud obijciatur Medice cura te ipsum. Luce
iiij. ꝛ ne iuxta dictum apli. j. Cor. ix. cum alijs bene ꝑdicauerint:
ipsi reprobi efficiantur. Unde audiant beatum Augustinnm sa-
cerdotibus dicentē. Uos presbyteri nosce debetis ꝛ sepe memi-
nisse: quia nos quibus regendarum animarū cura cōmissa est:
pro his qui nostra negligentia pereunt: rōneꝫ reddituri sumus.
Pro his vero quos verbis ꝛ exemplis lucrati fuerimus: pre-
cium eterne vite percipiemus. Nobis enim a domino dictū est:
Matthei. v. Uos estis sal terre. Q: si populus fidelis cibus est
dei: eiusdem cibi condimentū nos sumus. Scitote vestruꝫ gra-
dum nostro gradui secundum: ꝛ pene coniunctum esse. Sicut
enim episcopi apostoloꝝ in ecclesia: ita nimiruꝫ presbyterij cete-
roꝝ discipuloꝝ dominiviceꝫ tenent. Et illi tenent gradū summi
pastoris Aaron: isti vero filioꝝ eius. Unde oportet vos semꝑ
memores esse tante dignitatis: memores vestre cōsecrationis:
vt nec ab eadē dignitate degeneretis: nec vestrā cōsecrationem

irritam faciatis: nec manus sacro vnguento delibutas peccan-
do polluatis: sed cordis et corporis munditiam conseruantes:
plebibus exemplum bene viuendi prebentes: his quibus pre-
estis ducatum ad celestia regna prebeatis. ¶ Bona vita et sa-
na doctrina sunt necessarie sacerdoti. Capitulum secundum.

Et quia etiam bona vita sola non sufficit ad sacerdotem sine peritia litterarum: quoniam imperitus et indoctus nõ potest officium sacerdotis recte complere vt habetur in epistola Gelasij pape ca. xvij. Illiteratos nullus presumat ad clerum prouehere: quia litteris carens: sacris esse nõ potest aptus offi-cijs: ideo bona vita et sana doctrina necessarie sunt sacerdoti iuxta dictum Anacleti pape vbi supra capi. x. scribentis: Doce-ri omnes oportet qui domini sacerdotio funguntur: vt et ceteros instruant et sibi proficiant. Scriptum est enim Daniel. xij. Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti: et qui ad iu-stitiam erudiunt multos: quasi stelle in perpetuas eternitates. Et alibi Daniel. xj. Populus autem sciens deum suum obti-nebit et faciet: et docti in populo docebunt multos. Ipsa quoque veritas per se infert: et dicit Luce. vij. Beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Ille proculdubio scandalizatus est in deũ: qui recte non docet: et qui eius scandalizat episcopum vel sacer-dotem. ¶ Et sanctus Augustinus. Presbyteri oportet vos assiduitatem habere legendi et instantiam orandi: quia viri iusti vita lectione instruitur: oratione ornatur: et assiduitate lectionis munitur homo a peccato: iuxta illum qui dicebat Psal. cxviij. In corde meo abscondi eloquia tua: vt non peccem tibi. Hec sunt enim arma: videlicet lectio et oratio: quibus diabolus expugnatur. Hec sunt instrumenta quibus eterna beatitudo acquiritur: his armis vitia reprimuntur: his alimẽtis virtutes nutriuntur. Sed et si quando a lectione cessatur debet manuum operatio subse-qui: quia ociositas inimica est anime: et antiquus hostis quem a lectione siue ab oratione vacantem inuenerit facile ad vitia rapit. Per vsum namque lectionis discetis qualiter et vos viua-tis: et alios doceatis. Per vsum orationis et vobis et his quibus in charitate coniuncti estis prodesse valebitis. Per manuum operationem et corporis macerationem: et vitijs alimẽta nega-

bitis: ⁊ vestris necessitatibus subuenietis: ⁊ habebitis vnde necessitatem patientibus impendatis. Que autem necessario a sacerdotibus adiscenda sint: Idem beatus Augustinus docet: inquiens. Distin. xxxviij. ¶ Que a sacerdotibus necessario scienda sunt. Capitulum tertium.

Sacerdotibus necessaria sunt ad discendum: liber sacramentoꝝ: lectionarius: antiphonarius: baptisterium: cõputus: canon penitentialis: psalterium. Homelie per circulum anni: dominicis diebus ⁊ singulis festiuitatibꝰ apte. Ex qbus oibus si vnũ defuerit: sacerdotis nomẽ vix in eo cõstabit. Quia valde periculose sunt euangelice mine: quibus dicitur. Matthei. xv. Si cecus ceco ducatu prestet: ambo in foueam cadunt. Debẽt etiam sacerdotes non ignorare canones ecclesiasticos: vt habetur. ¶ Ex epistola Celestini pape cap. xx. Nulli sacerdoti suos lꝫ canones ignorare: nec quicq̃ꝫ facere qd̕ patrũ possit regulis obuiare. Que res a nobis digna seruabitur: si decretaliuꝫ norma statutoꝝ: pro aliquoꝝ libito: licentia populis permissa frangatur. ¶ Et in concilio aurelianensi ca. vj. dicit. Parrochiarij clerici a pontificibus suis necessariã sibi statuta canonum legẽda ꝑcipiant: ne rei ipsi vel populi: que per salutẽ eoꝝ decreta sunt: excusent sese postmodũ ignorasse. ¶ Sacerdos parrochialis debet suis subditis predicare. Capitulum. iiij.

Munitus itaqꝫ sacerdos ⁊ bona vita: ⁊ sciẽtia lucida: accingat se ad predicationis officium: ⁊ ₰m sibi traditã gratiaꝫ plebibus suis verbuꝫ salutis annuntiet: ⁊ si etiaꝫ non multa polleat scientia: ₰m tamẽ posse suũ verbo ⁊ exemplo oibus ꝓdesse studeat. ¶ Unde idem beatus Augustinus dicit. Hortamur vos dñi sacerdotes paratos esse ad docendas plebes vestras. Qui scripturas scit: predicet scripturas: qui vero nescit: hoc saltim qd̕ notissimũ habet plebibus dicat: vt declinent a malo ⁊ faciant bonũ: inqrant paceꝫ: ⁊ sequanť eam. Quia oculi dñi super iustos: ⁊ aures eius in preces eoꝝ. Uultus aũt dñi sup facientes mala: vt perdat de terra memoriaꝫ eoꝝ. ps̃. xxxiij. Nullus ergo se excusare poterit ꝙ non habet linguam: vnde possit aliquem edificare. Mox enim vt quẽlibet erranteꝫ viderit: prout potest ⁊ valet: aut arguendo: aut obsecrando: aut increpando: ab

errore retrahat: ꝛ ad peragendum opus bonum hortetur.

Que a sacerdotibus sunt suis plebibus predicanda. Ca. v.

Que sunt a sacerdotibus suis plebibus sint predicanda

Que autem a sacerdotibus suis plebibus sint predicanda ꝛ annunciandа sequētes canones denuntiant. Ex cōcilio rothomagensi cap. j. In primis predicādum est omnibus generaliter: vz vt credant patrem ꝛ filium ꝛ spiritū sanctū vnuz deum esse omnipotentē qui omnia fecit: ꝛ vnā esse deitatē ꝛ substantiam ꝛ maiestatē in tribus personis: patris ꝛ filij ꝛ spūs scti. Ibidem ca. ij. Item predicādum q̄uo filius dei incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine pro salute humani generis passus sepultus tertia die resurrexit ꝛ celum ascendit in fine mundi veniens iudicare omnes hoīes s̄m ꝑpria opa: q̄uo impij cum dyabolo in ignem eternū mittentur: iusti cum christo in vita eterna erūt. Matthei. xxv. Ibidem ca. iij. Itē predicādum q̄ hoīes in ꝑpria carne reurgent. Ex cōcilio remensi ca. ij. Iubenduz est vt oratio dn̄ica in qua omnia necessaria humane vite comprehendunt: ꝛ symboluz apostoloꝝ in quo fides catholica ex integro cōprehendit: ab oībus discat tam latine q̄ȝ barbarice: vt qd̄ ore ꝓfertur corde credatur ꝛ intelligatur. Ex eodem ca. viij. Omnis presbyter omnib⁹ parrochianis suis symbolum ꝛ orationē dominicā aut ipse insinuet: aut alijs insinuandam iniungat. Et cum ad confessionez tempore quadragesime veniunt: hec ab vnoquoqz memoriter sibi decātari faciat. Nec ante sanctam cōmunionē alicui tradat: nisi hec ex corde pronūtiare voluerit. Siquidem sine hoꝝ sciētia nullus saluus esse poterit. In vno enim fides ꝛ credulitas christiana continet: in alio quid adorare ꝛ petere adeo debeamus exprimitur. Qꝫ v̄o sine fide nemo potest esse saluus dn̄s ostendit cum dicit. Marci vltimo. Qui crediderit ꝛ baptizatus fuerit saluus erit. Nullus aūt credere pōt: quod nescit: nec audiuit. Ait enim Paulus. Quomodo credent ei quez non audierunt? Nec sola sufficit fides in corde: nisi etiam verbis enuntietur: vt idez Apostolus testis est. Corde enim inquit creditur ad iudicium: ore autez confessio fit ad salutem. Ro. x. Nullus autem de stolliditate sensus ꝛ tenuitate ingenij causet: qui hec tam parua sunt vt nemo tam hebes ꝛ barbarus sit: qui hoc discere ꝛ verbis cōibus pronuntiare non

possit. Tam magna vt qui hoꝝ scientia pleniter capere potuerit: sufficere sibi credat ad salutem perpetuam. ¶ Sacerdos ante omnia debet sibi cōmissos ad fidem catholicam firmiter tenendam: ⁊ superstitiones vitandas instruere. Capitulū. vj.

Quia vero fides super omnia incōcusse ⁊ firmiter tenenda est: ⁊ omnia diaboli figmēta ipsi fidei aduersantia ꝓpulsanda sunt: sacerdos admonere populum debet de sortilegijs prestigijs incantationibus obseruationibus tēpoꝝ ⁊ reruꝫ. ¶ Ex concilio bragarensi. Ca. vj. Si qs diuinos ⁊ sortilegos in domū suam introduxerit quasi vt malum foris mittat: aut maleficia inueniat: quinqꝫ annis peniteat. Ex eodem ca. xx. Non licet christianis traditiones gentilium obseruare: vel colere elementa: aut lunam aut stellarum cursum ⁊ inanem signoꝝ fallaciam considerare pro domo facienda: ⁊ ad coniugia socianda. Scriptuꝫ est enim Collo. iij. Omnia quecūqꝫ facitis in verbo aut in opere: in nomine domini nostri iesu christi facite: gratias agentes deo. Si quis auteꝫ hoc fecerit seuerissime corripiatur ⁊ canonice peniteat. Ex dictis beati Ambrosij episcopi. Apostolus dicit. Dies obseruatis ⁊ menses ⁊ tēpora ⁊ annos: timeo ne sine causa laborauerim in vobis. Gal. iiij. Dies obseruant qui dicunt. Puto crastino proficiscenduꝫ nō est. Post crastinū enim nō debet aliquid inchoari. Et sic solent magis decipi. Hi colunt menses qui cursum lune perscrutant dicētes. Septima luna instrumēta confici nō debent: noua autē luna emptū seruū domū duci non oportet: ⁊ per hec solent facilius aduersa prouenire. Tempora vero obseruant cū dicunt. Hodie veris initiuꝫ est: ⁊ ideo festiuitas est. Et rursum. Postremū est: domū egredi non licet. Annos sic colunt cum dicunt kalendis Januarij nouus annus est: quasi non quottidie annus impleat. Hec superstitio longe esse debet a seruis dei. Si quis in hac perfidia detegitur clerici annum vnum: layci dimidiū peniteant. ¶ Ex concilio bragarensi. cap. xxj. Non licet in collectione herbaruꝫ medicinalium aliquas obseruationes vel incantationes attēdere: nisi tantum cum symbolo diuino ⁊ oratione dominica: vt deus ⁊ dominus noster honoretur. ¶ Ex concilio tiburiensi cap. iij. Si quis manducat aut bibit aut portat super se vnde existimat

dei iudicium peruertere posse ⁊ exinde comprobatus fuerit: eadem sententia feriatur: qua magi ⁊ arioli ⁊ incantatores ferirent. ¶ Ex penitentiali Theodori episcopi. In tabulis vel codicibus sorte futura non sunt requirenda: ⁊ vt nullus in psalterio vel in euangelio vel alijs rebus sortiri presumat: nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus obseruare. ¶ Ex cõcilio agathensi cap. iiij. Perquirẽdum si aliqua femina sit que per quedam maleficia ⁊ incantatiões mentes hominũ se imutare posse dicat: idest vt de odio in amorẽ de amore in odium cõuertat: aut bona hominũ aut dãnet aut rapiat. Talis oĩmodis scopis correpta ex parrochia eijciatur. ¶ Ex concilio augustensi. Admoneant sacerdotes fideles populos vt nouerint: magicas artes incantationesqꝫ quibuslibet infirmitatibꝰ hoium nihil posse remedij conferre: nec animalibus languentibus claudicãtibus vel etiaꝫ moribundis quicq̃ꝫ mederi: sed hec esse laqueos ⁊ insidias antiqui hostis: quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et si qs exercuerit: clericus degradetur: laycus anathematizetur. ¶ Ex dictis beati Augustini. Ligature execrabilium remediorum quas ars medicorum non cõmendat: seu in precantationibus seu in caracteribus: vel in qbuscũqꝫ rebus suspẽdendis atqꝫ ligandis: in quibus oĩbus ars demonuꝫ est ex quadam pestifera societate hoium ⁊ angeloruꝫ exorta vitande sunt christiano: ⁊ omni penitus execratiõe repudiãde atqꝫ dãnande. ¶ Ex cõcilio aurelianensi. ca. iij. Falsa angelorum nomina christiani nõ colant: sed ea tm̃ que prophetica ⁊ euãgelica docet scriptura idest Michael Gabriel ⁊ Raphael. ¶ Sacerdos admonere debet fideles qualiter in ecclesia conuersari debeant: ⁊ qualiter virtutes debeant predicare ⁊ vitia detestari. Capi. vij.

Admonere etiam debent sacerdotes plebem: vt cum reuerentia in ecclesia conuersentur. ¶ Ex concilio turronensi cap. xxxviij. Sacerdotes debent fideles admonere: vt quando ad ecclesiam conueniunt: sine strepitu ac tumultu eam ingrediantur. In qua etiam q̃ꝫdiu orationis causa morantur nequaq̃ꝫ inanes inter se proferant confabulationes: sed tẽpore quo missarũ solẽnia celebrãtur nõ solum ab ociosis ⁊ inutilibus verbis: verum etiam a pernitiosis cogitationibus funditus ab-

Porcarij & bubulci in diebus dñicis audiant missā.

stinendum sit. ¶ Ex concilio turronensi capi. iij. Si enim domus dei orationis domus vocatur: hoc debet esse quod dicitur: nec ibi aliquid geri debet aut recondi. Ubi enim corpus domini conseruatur: ibi angelorū presentia non dubitatur adesse. Ubi sanctorum reliquie recondite venerantur: ne quid inhonestum appareat quod oculos ad orationem venientium offendat: ne quid videatur: quod ad lucrū temporale pertineat: sed omnia sancta: omnia munda: & tantūmodo ad ecclesiasticum ministerium pertinentia. ¶ Ex concilio remensi capi. v. Obseruandum est vt mensa christi: idest altare vbi corpus dominicū consecratur: vbi sanguis eius hauritur: vbi sanctorum reliquie reconduntur: vbi preces & vota populi in conspectu dei a sacerdotibus offeruntur: cum omni veneratione honoretur: & mundissimis lintheis & pallijs diligētissime cooperiatur: nihilq; super eo ponatur nisi capse cum sanctorum reliquijs & quatuor euangelia. Expleta missa calix cum pathena & sacramentorū liber cum vestibus sacerdotalibus in mundo loco sub sera recondantur. ¶ Ex concilio remensi capi. v. Item predicādū est de dilectione dei & proximi: de fide & spe in deo: de humilitate: patientia: castitate: benignitate: misericordia: de elemosynis: de confessione: vt fratribus ex corde remittatur: Qui hec & his similia agunt regnum dei consequentur. ¶ Ex eodem concilio capi. iiij. Item predicandum est pro quibus criminibus homines cum dyabolo computantur: que sic apostolus cōnumerat: fornicatio: immunditia: luxuria: idolorū seruitus: veneficia: inimicitie: contentiones: emulationes: ire: rixe: dissensiones: secte: inuidie: homicidia: ebrietates: comessationes: & his similia. Que qui talia agunt regnū dei non consequentur. Et ideo hec cum omni studio prohibeant. ¶ Sacerdotes debent monere porcarios & bubulcos vt saltum diebus festis ad ecclesiam conueniant. Capi. viij. ¶ Ex concilio rothoma. Capitu. v.

Admonere debent sacerdotes plebes subditas sibi: vt bubulcos atq; porcarios vel alios pastores vel aratores qui in agris assidue cōmorantur vel in siluis: & ideo velut more pecudum viuunt in dominicis & in alijs festis diebus saltē vel ad missā faciant vel permittant venire. Nam & hos christus pre-

cioso sanguine suo redemit. Quod si neglexerint: pro animab⁹ eorum absq3 dubio rationem se reddituros sciant. Siquidem dominus veniens in hunc mundum: non elegit oratores atq3 nobiliores quosq3: sed piscatores atq3 idiotas sibi discipulos adsciuit: vt ostenderet in facto quod ipse verbis in euangelio affirmat dicens. Quod hominibus est altum abominabile est apud deum. Et (salua altiore intelligentia) natiuitas nostri redemptoris primo omnium pastoribus ab angelo nuntiatur.

¶ Sacerdos admonere debet populum vt mane ⁊ vesperi saltem pro se orent: ⁊ pro diuersis plagis occurrētibus. Ca.ix.

¶ Ex concilio aurelianensi. Capitulo decimo.

Item instituēdus est populus vt singulis diebus qui amplius non potest saltem duabus vicibus orent: mane scilicet ⁊ vespere: dicens symbolum ⁊ orationem dominicam: siue. Qui plasmasti me miserere mei. Uel etiaz. Deus ꝓpitius esto mihi peccatori. Et deo gratias agere pro quottidiane vite cōmeatibus: ⁊ quia se ad imaginē suam creare dignatus sit: ⁊ a pecudibus segregare. His peractis: ⁊ solo deo creatore adorato sanctos inuocet: vt pro se intercedere apud maiestatez diuinam dignentur. Hec faciant quibus basilice locus prope est: in basilica. Qui vero in itinere aut pro qualibet occasione in siluis aut agris fuerit: vbicūq3 eos ipsa hora matutina vel vespertina inuenerit sic faciant: scientes deum vbiq3 presentē esse: Dicente psalmista. In omni loco dominationes eius. ¶ Ex eodez concilio capi.iiij. Sacerdotes admoneant populum vt elemosynam dent: ⁊ orationes faciant pro diuersis plagis: quas assidue pro peccatis nostris patimur. ¶ Sacerdos docere debet ciues vt festa solēnia in ciuitatibus agant: ⁊ que sint festa de precepto. Capitu.x. ¶ Ex concilio agatensi. Capitulo quinto.

Docendi sunt ciues vt pascha natale domini ⁊ penthecostem in ciuitatibus cum episcopis suis nisi infirmitas impedierit celebrent: accpiēde cōmunionis vel benedictionis gratia. Et qui hoc neglexerit cōmunione priuetur. Que festa celebranda sint sub precepto habetur. ¶ Ex concilio lugdunensi. Capi.iiij. Item pronunciandum est vt sciant tempora feriandi per annum: idest omnem diem dominicam a vespera vsq3

ad vesperam: ne iudaismo capiatur: feriandi vero per annum sunt isti dies. Natalis domini: Sãcti Stephani: Sancti Joã nis euangeliste: Innocentum: Sancti Siluestri: Octaua dñi: Theophania: Purificatio sancte Marie: Sanctũ Pascha cum tota hebdomada: Rogatiões tribus diebus: Ascensio do/mini: Sancti dies pentecostes: Corpus christi: Sancti Joã/nis baptiste. Duodecim apostolorũ: maxime tamen sanctorũ Petri ⁊ Pauli: qui mundum sua predicatione illuminauerũt: Sancti Laurentij: Assumptionis sancte Marie: Natiuitatis sancte Marie: Dedicationis basilice sancti archangeli Mi/chaelis: Dedicatio cuiuscunqꝫ oratorij: ⁊ omnium sanctorum: Sancti Martini: Et ille festiuitates quas singuli episcopi in suis episcopijs cum populo collaudauerint: que vicinis tantũ circũmorantibus inducende sunt: non generaliter omnibus. Relique vero festiuitates per annum non sunt cogende ad fe/riandum nec prohibende. Indictum vero ieiunium quãdo fue rit denunciatũ ab omnibus obseruetur. ¶ Ex concilio apud compendium. Ca. ij. Omnes dies dominicos a vespera in ve/spera cum omni veneratione obseruari decreuimus: ⁊ ab illi/cito opere abstinere: ⁊ vt mercatus in eo minime sit nec placi/tum vbi aliquid ad mortem vel ad penam iudicatur. Nec sa/cramenta iurentur: nisi pro pace facienda. ¶ Sacerdos de/bet monere populum super decimis persoluendis. Capi. xi.

Debet etiam sacerdos populum admonere de decimis deo soluendis sicut dicit sanctus Augustinus: qui in con cilio maguntinensi capi. iiij. allegatur. De decimis Augustinus doctor venerabilis dicit. Decime ex debito requiruntur. Quid si diceret deus. Nempe meus es homo: mea est terra quã co/lis: mea sunt semina que spargis: mea aĩalia que fatigas: meus est solis calor: Et cũ omnia mea sint tu qui minus accõmodas solã decimã merebaris. Sed reseruo tibi nouem: da mihi de/cimã. Si nõ dederis mihi decimã: auferã nouem: Cum itaqꝫ iudaicus populus preceptũ decimarũ tanta diligẽtia obserua/ret: vt de minimis quibusqꝫ olusculis ruta: vꝫ menta ⁊ cimino (vt etiã dñs testat̃) decimas darent: cur nõ maiori studio plebs euangelica eandem impleat iussionẽ: cui ⁊ maior numerus est

sacerdotum: ⁊ sincerior cultus sacramētorꝝ. Ideo ergo dande sunt: vt hac deuotione deus placatus largius prestet que necessaria sunt sicut superius ostendimus. Erunt sacerdotes ac ministri ecclesie cura ⁊ sollicitudine necessitatum corporaliuꝫ: sine quibus hec vita transigi non potest: releuati: vt liberiores fiant ad meditationem diuine legis ⁊ doctrine administrationeꝫ: atqꝫ spiritualis seruitij voluntariam explectionē. Et vt munus populi in quottidiana oblatione domino imoletur: necnō ꝭm statuta canonica in substentationem pauperum ⁊ restitutioneꝫ ecclesiarum proficiat: quatuor partes iuxta canones fieri de fidelium oblationibus debent: vt vna sit episcopi: altera clericoruꝫ: tertia pauperum: quarta restaurationum ecclesiaruꝫ seruetur.

¶ Ex eodem concilio maguntinensi. Ca. xxxviij. Admonemus atqꝫ precipimus vt decime deo omnino dari non negligātur: quas deus ipse dari sibi constituit: qa timendum est vt quisquis deo suum debitum abstrahit: ne forte deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua. ¶ Ex cōsilio nanetensi. ca. clix. Precipiendum ꝭm canonum auctoritatem: vt de sepulchris ⁊ hoibus sepeliendis nihil muneris exigat: nisi forte qui sepelitur viuens iusserit ecclesie in cuius atrio sepelit de suis rebus aliqd tribuere: aut etiam post mortē illi qbus cōmissuꝫ est eius elemosynam facere de rebus illius aliqd dare spōte voluerint. Tamē nullatenus a presbyteris illis aliquid exigat: siue ab illis qui locis ⁊ vicis presunt. ¶ Sacerdos semꝑ debet secum habere sacrum chrisma: ⁊ illud diligēter conseruare: ⁊ in cōuiuiis nuptialibus honeste se habere. Cap. xij. ¶ Ex concilio basensi. c. v.

Nullus presbyterorꝝ in plebe sibi cōmissa sine chrismate vnqꝫ debere ꝓgredi: qa inter nos placuit semel in baptismate chrismari. De eo autē qui in baptismate quacūqꝫ necessitate faciente nō chrismatus fuerit: in confirmatione sacerdotis perficiat. ¶ Ex concilio apud valentiam. Ca. ij. Presbyteri qui dyocesanas regūt ecclīas nō a qbuslibet epis sed a suo: nec per iuniorē clericū sed per seipsos aut ꝑ illos qui eiusdē ordinis sint ante pasche solēnitateꝫ chrisma petant. ¶ Ex concilio turonensi. Cap. iij. Obseruādum est vt sacrū chrisma ⁊ oleuꝫ cōsecratum semꝑ sub sera sit: ne illud vnde christo incorporamur.

ꝛ vnde omnes fideles sanctificātur: vnde reges ꝛ sacerdotes in/unguntur: aliquis infidelis aut imūdus tangat: aut aliquis per/fidus ad dei iudicium subuertendum surripiat: quod experimē/to didicimus. ¶ Ex concilio neocesariensi. Cap. vij. Presbyterum in nuptijs bigami prandere non conuenit: quia cuꝫ peni/tentia bigamus indigeat: quis erit presbyter qui propter conui/uium talibus nuptijs possit prebere consensum? ¶ Ex dictis beati Augustini. Presbyteri dyaconi vel subdyaconi vel dein/ceps quibus ducendi vxores non est licitum: etiam alienarū nu/ptiaruꝫ euitent cōuiuia: neqꝫ his cetibus admisceant: vbi ama/toria cantant ꝛ turpia: aut obsceni motus corpoꝝ choris ꝛ salta/tionibus offeruntur: ne auditus ꝛ obtutus sacris mysterijs de/putatus turpium spectaculoꝝ atqꝫ verboꝝ cōtagione polluat. ¶ Ex concilio africano. Capi. vj. Pro reuerentia dei ꝛ sa/cerdotuꝫ id vniuersa sancta synodus statuit: vt quia solent cre/bro mensis ociose fabule interponi: in omni sacerdotali conui/uio lectio scripturarum diuinarum misceatur. Per hoc enim ꝛ anime edificant ad bonum: ꝛ fabule non necessarie prohibētur. ¶ Ex concilio anthioceno. Capi. xj. Siquis eps aut presby/ter aut quilibet regule subiectus ecclesie preter consiliuꝫ ꝛ litte/ras epoꝝ prouintie ꝛ precipue metropolitani adierit imperato/rem: hunc reprobari ꝛ abijci oportet non solum a cōione: veruꝫ ꝛ ab honore cuius pticeps videt existere. Quia venerandi prin/cipis auribus molestiam tentauit inferre contra leges ecclesie.

¶ Compendiosa admonitio que fit in cōcilijs prouintialibus seu synodis: de vita ꝛ officijs sacerdotum ꝛ clericoꝝ. Cap. xij.

FRatres charissimi consacerdotes ꝛ cooperatores nostri nouit fraternitas vestra nos (lꝫ indignos) locum tenere Aaron: vos aūt Eleazari ꝛ Jthamari: nos fungi vice. xij. apo/stoloꝝ: vosauteꝫ. lxxij. discipuloꝝ. Nos pastores vestros esse: vos autē aiaꝝ vobis cōmissarū. Nos de vobis: vos aūt de ple/bibus vobis cōmendatis dn̄o nostro iesu christo rōneꝫ esse red/dituros: vt in die tremendi iudicij inter bonos dispensatores in/ueniamur. Et ideo charissimi videte periculuꝫ vestrū. ¶ Ad/monemus itaqꝫ ꝛ obsecramꝰ fraternitates vestras: vt q̄ vobis suggeremus: memorie cōmendetis: ꝛ opere exercere studeatis.

In primis igit̄ admonemus ⁊ obsecramus fraternitatē vestrā:
vt vita ⁊ cōuersatio vr̄a sit irreprehēsibilis. ¶ In domib⁹ vr̄is
mulieres non cohabitent. ¶ Omni nocte ad nocturnas horas
surgite. ¶ Officiuȝ vestrū horis certis decantate. ¶ Nullus
vestrū nisi ieiunus missaȝ celebret: ⁊ nō in vestibus cōibus sed sa
cris. Amictu: alba: cingulo: manipulo: stolla ⁊ casula vestimētis
nitidis: que ad alios vsus nō seruiant parati: deuote ⁊ religiose
celebrate: ⁊ in ea corpus ⁊ sanguinē dn̄i cū omni reuerētia ⁊ tre/
more sumite. ¶ Corporalia ⁊ palle ex lino fieri debent ⁊ sint
mundissima: que ⁊ alia linthea ac vasa sacra proprijs manibus
abluite: ⁊ extergite diligenter. ¶ Altare sit coopertuȝ mundis
lintheis saltē tribus diuersis: ad quod nulla femina accedat aut
calicem tangat: ⁊ super altare nihil ponatur nisi reliquie: ac res
sacre ⁊ pro sacrificio oportune. ¶ Missalia: gradualia: lectio/
naria: ⁊ antiphonaria: vestra sit completa ⁊ pfecta. ¶ Ecclesie
vestre bene sint cooperte ⁊ munde. ¶ In sacristijs siue secre/
tarijs aut iuxta altare maius sit locus aptus ad infundendum
aquam ablutionis corporaliū: ⁊ lintheoꝝ: ac vasoꝝ: ⁊ aliarum
rerum sacraruȝ ac manuū postq̄ȝ sanctum chrisma aut oleuȝ ca/
thecuminoꝝ vel infirmoꝝ tractaueritis. Ibiqȝ pendeat vas cū
aqua munda pro lauandis manibus sacerdotū ⁊ alioꝝ qui rem
sanctam ⁊ officium diuinum sunt peracturi: ⁊ prope lintheum
mundum ad illas abstergndum. ¶ Atria ecclesie sint bene mu
nita. ¶ Nullus sine scitu ⁊ consensu nostro per potestatem se/
cularem ecclesiam obtineat. ¶ Nullus ecclesiam ad quam in/
titulatus est dimittat: ⁊ ad aliam questus gratia se transferat.
¶ Nullus plures ecclesias sine titulo ⁊ contra sacroruȝ cano/
num dispositiones nancisci presumat. ¶ Nullatenus etiā vna
ecclesia inter plures diuidatur. ¶ Nullus extra ecclesiam in
locis non consecratis: aut calcaribus indutus: vel cultellis ex/
tra pendentibus celebret. ¶ Nullus alterius parrochianum
nisi itinerantem: ⁊ tunc de rectoris sui licentia ad communio/
nem recipiat. ¶ Nullus in alterius parrochia absqȝ proprij
sacerdotis licentia celebret. ¶ In celebratione quisqȝ cali/
cem ⁊ oblata non circulo aut digitorum vacillatione (vt qui/
dam faciunt): sed iunctis ⁊ extēsis digitis cruce signet: sicqȝ be/

nedicat. ¶ Calix ⁊ pathena sint aurei vel argentei: non erei aut auricalchei vitrei vel lignei. ¶ Quisq3 presbyter clericum habeat vel scholarem: qui cum eo psalmos cantet: epistolam ⁊ lectiones legat ⁊ in missa respondeat. ¶ Ipse quoq3 presbyter infirmos visitet ⁊ reconciliet ⁊ iuxta apostolum ꝓpria manu cõmunicet: ⁊ oleo sancto inungat. ¶ Nullus presumat tradere cõmunionẽ layco aut femine: ad ferendu3 infirmo. ¶ Nullus pro baptizandis infantibus siue adultis: aut infirmis reconciliandis: aut mortuis sepeliendis: premium vel munus exigat. ¶ Per negligentiam vestram nullus infans sine baptismo ⁊ adultus sine communione pereat. ¶ Nullus vestrũ sit litigiosus aut ebriosus. ¶ Nullus arma ferat. ¶ Nullus canu3 aut auium iocis inseruiat: seu in tabernis bibat. ¶ Quisq3 vestru3 quãtum sapit de euangelio dominico ⁊ ceteris festiuis diebus: sue plebi annuntiet. ¶ Uerbum domini predicate. ¶ Cura3 pauperum ⁊ peregrinoꝝ viduarũ ⁊ orphanoꝝ habete: ipsosq3 peregrinos ad prandium vestrum vocate. ¶ Estote hospitales: alijs exinde bonum exemplu3 prebẽtes. ¶ Singulis diebus dominicis ante missam aqua3 qua populus aspergit benedicite: ad qð vas proprium habetote. ¶ Uasa sacra ⁊ vestimẽta sacerdotalia nolite negotiatori aut tabernario in pignꝰ dare. ¶ Minus digne penitentẽ cuiuscũq3 rei gratia ad reconciliationem non adducite: nec ei recõciliationis testimonium perhibete. ¶ Usuras non exigite. ¶ Nec facultates vestras post ordinationẽ vestram acquisitas alienate: quoniam ecclesie sunt. ¶ Nullus etiam res possessiones aut mancipiu3 ecclesie vendere: cõmutare: aut quocũq3 igenio p̃sumat alienare. ¶ Nullus decimã alterius recipiat. ¶ Nullus penitentẽ carne3 mãducare aut vinum bibere inuitet: nisi pro eo tunc elemosyna3 fecerit. ¶ Quisq3 fontes baptismales lapideos hẽat bene mundos: quos si habere nõ poterit: vas aliud ad hoc opus solu3 deputatum teneat. ¶ Omnibus parrochianis vestris symbolu3 ⁊ orationẽ dominicam ⁊ ieiunia quatuor tempoꝝ ⁊ alia ecclesie mandata significate obseruãda. ¶ Ante quadragesimã quarta feria populum ad cõfessionẽ admonete: ⁊ cõfessis iuxta qualitatem criminu3 penitẽtiam iniungite. ¶ Tribus tẽporibꝰ in

anno:

anno: idest natali domini pasche: ⁊ pentecostes: omnes fideles accedere ad cõmunionem corporis domini nostri iesu christi in-nitate: ⁊ ne desit quin saltim in pascha cõmunicent. ¶ Ceteris temporibus coniugatos ab vxoribus abstinere exhortemini. ¶ Nullus vestrũ rubeis aut viridibus vestib⁹ vtat. ¶ Diem dominicam ⁊ ceteras festiuitates absq; opere seruili a vespera ad vesperam celebrari docete. ¶ Cantus ⁊ choreas mulieruz in atrio ecclesie fieri prohibete. ¶ Incantationes super mor-tuos nocturnis temporibus a vulgo fieri consuetas sub obtesta tione dei omnipotentis vetate. ¶ Cum excõmunicatis nolite cõmunicare: Nec quis vestrum eis vel in eoꝝ presentia celebra-re presumat: qđ etiam plebi nuntiate. ¶ Et ꝙ nullus ex plebe vxorem domuz ducat: nisi prius nuptie temporibus ab ecclesia permissis publice fuerint celebrate. ¶ Q; nullus ad raptã vel consanguineam accedat: aut alterius sponsam ducat: omnibus prohibete. ¶ Porcarios ⁊ alios pastores saltim dominica fa ciatis vocari ad missam. ¶ Patrinos vt filios suos symboluz ⁊ orationem dominicã doceant aut doceri faciant exhortamini. ¶ Sacramentum eucharistie: sanctum chrisma: ⁊ oleuz cathe cuminoꝝ ac sanctum seu infirmorum in ecclesia in loco mundo condecenti ⁊ securo sub sera ⁊ fida custodia diligenter seruate. ¶ Quisq; vestrum expositionẽ symboli ⁊ orationis dominice iuxta orthodoxoꝝ patrum traditiones penes se habeat: easq; ac orationes missarum ⁊ epistolas ⁊ euangelia ⁊ canonez bene intelligat: ex quibus predicando populum sibi cõmissuz sedulo instruat maxime non bene credentem. ¶ Introituz misse: ora tiones: epistolam: graduale: euangelium: symbolum ⁊c̃. non se-creta: alta ⁊ intelligibili voce proferat. Secretas vero ⁊ cano-nez morose ⁊ distincte submissa voce legat. ¶ Psalmoꝝ ver-ba ⁊ distinctiones regulariter cum canticis consuetis intelligibi-liter pronuntiet. ¶ Symbolum Athanasij de trinitate ⁊ fide catholica memoriter teneat. ¶ Exorcismos ⁊ oratiões ad ca-thecuminos faciendos ⁊ reliquas preces super masculum ⁊ fe-minam pluraliter vel singulariter respectiue distincte proferat. ¶ Ordinem baptizandi ⁊ ad succurrendum infirmis: reconci-liationis ⁊ cõmendationis anime: ⁊ in agendis exequijs defun-

ctorum: iuxta modum canonicum obseruet. ¶ Exorcismos et benedictiones salis et aque pertinētes legat. ¶ Cantum diurnum et nocturnum sciat. ¶ Computum etiam minorem ad inueniendum litteram dominicalem: tempus interualli diei pasche: et maiorum mobilium festorum non ignoret. ¶ Martyrologium integrū habeat. Ut per hec et alia bona opera vna cū populo vobis credito ꝑpetua beatitudine ꝑfruamini: Prestāte dño nostro Jesu christo: cui est honor et gloria in secula seculorum.

¶ Expliciunt preambula presentis operis.

¶ Diuisio generalis totius operis.

¶ Prelibatis igitur superioribus ecclesie canonibus personam et officium sacerdotis concernentibus: ad huius libri sacerdotalis partitionem et sectionem deuenire oportet. Qui quidem quēadmodum et pontificalis codex triphariam partitur: et tribus partibus constituitur.

¶ Prima pars continet quemadmodum sacerdos curatus debeat ecclesiastica sacramenta ad eius ministerium pertinētia et illis annexa adiuncta et accidentia debite conficere ministrare: conseruare: et ad salutem animarum exhibere.

¶ Secunda pars continet qualiter sacerdos res ad eius officium spectantes benedicere et sanctificare debeat.

¶ Tertia pars cōtinet qualiter sacerdos processiones et alias cerimonias diuersis temporibus diebus et euentibus accommodas perficere habeat: cum exorcismis demoniacorum: computo ecclesiastico: et cantus breui informatione.

¶ Libri Sacerdotalis de sacramentis per sacerdotem mini/strandis ꝛ de annexis: adiunctis: ꝛ accedentibus ad illa pars prima incipit.

¶ Tractatus primus prime partis libri sacerdotalis de sacra/mento baptismi Incipit.

¶ De triplici baptismo ꝛ eius efficacia. Capitulum primum.

Quia ergo baptismus est ianua fundamētuz ꝛ primus omnium sacramētoꝝ. de cō se.di.iiij.c.cū itaqꝫ. xxxij.dis.§.verum. ꝛ.s.Tho.iij.pte.q. lxvj.ar.vj.ꝛ sine eo non est salus.de cō secra.distin.iiij.ca. firmissime.primuz de eo tractādū est. ¶ Inuenitur aūt triplex baptismus.s.flāminis:sanguinis:ꝛ fluminis: idest aque: vt colligitur de consecra.distin.iiij.c.Baptismi vicem.capi.In summa.ꝛ.c.cathecuminū.j.q.j.c.Firmissime.s.Tho.iij.parte. q.lxvj.ar.xj.ꝛ.xij. ¶ Primus baptismus est flāminis:idest spi ritus sancti.Act.j.Uos autē baptizabimini spiritu sancto: ꝛ est quādo aliquis habet propositū suscipiēdi baptismuz modo de/bito si facultas dabit:ꝛ non per negligentiaz vel cōtemptū illuz dimittit:sed qa non valet ipsum attingere:qm̄ talez defectū sup/plet virtus spūs sancti.de ꝯse.dist.iiij.ca.Baptismi vicem:ꝛ de baptis.ꝛ eius effec.c.debitum:ꝛ sequētibus.ꝛ ibi notat̃ in glo.de presby.nō bapti.ca.Ad apostolicā.Hic autez baptismus delet culpā:ꝛ valet soluz adultis vsum rōnis hn̄tibus. ¶ Secūdus baptismus est sanguinis:idest martyrij.de quo Joan.xij.Ego baptismo habeo baptizari ꝛc̃.Apoc.vij.Dealbauerūt stollas suas in sanguine agni.de ꝯsec.dist.iiij.ca.Cathecumini: ꝛ capi. Baptismi vicem in prin.ꝛ de presby.non bapti.capi.ij.ꝛ.iij.in

fine. Et. s. Tho. in. iiij. sen. dist. iiij. ar. iij. Et iste baptismus sanguinis est quādo quis etiaʒ non baptizatus aqua pro fide christi martyriū patit̄: sicut innocētes ab herode interfecti Matth. ij. Et oratores beate catherine virginis ꝛ martyris: ꝛ sctā emerētiana colactanea beate agnetis. Et iste baptismus delet culpaʒ ꝛ penam: ꝛ ꝓficit nō solum adultis sed etiaʒ paruulis: quādo ob detestationē fidei christiane quā tenebāt eoꝝ parētes occidunt: ſm theologos. Et ſm dn̄m Petrum de palude ordinis ꝑdicatoꝝ ꝛ patriarchā hierosolimitanū in. iiij. sen. puer in vtero m̄ris existens martyrizari pōt. Et ita mulier pregnās pro chr̄o interfecta vna cū prole est martyr. ¶ Tertius est baptismus fluminis idest aque de quo dn̄s Jesus Joā. iij. ait. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ꝛ spiritu sancto nō potest introire in regnum dei. Et ibidem venit Jesus in terram iudeā ꝛ baptizabat. Qui qdē baptismus in fide christi ab ecclesia suscipitur ꝛ delet culpam ꝛ penam ꝛ cōfert gr̄aʒ. De summa trini. c. j. in clemē. Et iste cōuenit magnis idest adultis ꝛ paruis. De ꝯse. di. iiij. c. Per aquaʒ. ¶ Ex dictis Fabiani pape. Baptismus grece latine tinctio interpretat̄. Qui idcirco tinctio dicit̄: qa ibi homo spū gratie in melius mutat̄: ꝛ longe aliud q̄ȝ erat efficit̄. Baptizat̄ in noīe patris ꝛ filij ꝛ spūs sci. Sicut in tribus ꝑsonis stat omne verbū: ita hoc sacr̄m ternarius numerus diuinoꝝ noīum idest p̄ris ꝛ filij ꝛ spūs sci efficit hec ille. ¶ Sacerdos igit̄ baptizaturꝰ circa hoc sacr̄m septē ꝯsiderare debet. vʒ.

Institutionem
Materiam
Formam
Ministrum
Personam baptizandam
Ritum baptizandi
Effectum baptismi

¶ De institutione huius sacri baptismi multiplr̄ facta. Ca. ij.

Institutio huius sacri baptismi fuit multiplr̄ fcā. s. Materialr̄ ꝛ icboatiue: quādo chr̄s tactu sue mundissime carnis vim regeneratiuā aquis cōtulit Mat. iij. ¶ Preceptiue: qn̄ dixit nicodemo. Jo. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ꝛc. ¶ Effectiue: quando christus passus est in cruce: ꝛ de latere eius exiuit sanguis ꝛ aqua. Joan. xix. ¶ Executiue: quando christus dixit discipulis. Euntes docete omnes gentes baptizātes eos in nomine p̄ris ꝛ filij ꝛ spiritus sancti Matthei. xxviij.

¶ Que sit materia sacramenti baptismi. Capitulum tertium.

Materia sacramēti baptismi est aqua simplex elementalis ⁊ naturalis. Que qdez est cōuenientior oībus aliis liquoribus. ¶ Primo quia aqua habet vim refrigerādi ⁊ sanandi. ¶ Secūdo qa est magis cōis ⁊ quasi vbiqz inuenit. ¶ Tertio qa fluxit de latere christi. ¶ Quarto qa spūs sanctus viuificans primo sup aquas apparuit. Geñ. i. Spūs dñi ferebat sup aquas. ¶ Quinto qa christus in aquis baptizatus apparuit. Unde in qualibet aqua naturali pōt fieri baptismꝰ: siue salsa sit: siue dulcis: maris: fluminis: lacus: cysterne: putei: calida vel frigida. Sanctus Tho. iij. pte. q. lxvj. ar. iij. ⁊ iiij. ⁊ in. iiij. sen. dist. iij. q. j. ar. iij. ppter multas rōnes ibi adductas. Non aūt in vino oleo aut alio liquore: qa tales vel similes liquores de latere chri nō exiuerūt. Nec etiaz i aqua artificiata: vt rosacea ⁊ aliis aquis lambicatis: qa nō sunt pprie aque naturales: nec etiam in vrina: sudore: saliua: colera: flegmate: vel aqua ex sale resoluta. In lixiuio vō deficiēte aqua pura: ⁊ in aqua lutosa sꝫ collata: ⁊ in aq̄ pluuiali ⁊ resoluta ex niue: glatie: rore: vel pruina potest fieri baptismus: non aūt cuz niue: glatie rore: vel pruina nō resolutis in aquā: ꝓm eundez vbi. s. ⁊ ꝓm dñm Petrū de palude in. iiij. sen. ¶ Pōt ēt in tpe necessitat̃ fieri in brodio depurato ⁊ nō multū spisso deficiēte aq̄ naturali. Et silr pōt fieri in aqua sulphurea siue balnei. Non aūt in aqua quā alchimiste faciūt ad mutāduz metalla. Tpe vō hiemis ꝓm dñm Albertū magnū ordinis pdicatoꝝ ⁊ epm ratisponēsem dꝫ calefieri aqua nō bñdicta ⁊ misceri aque baptismali ne aq̄ frigida noceat infanti. Hec oīa ex sctō Thoma ⁊ ceteris theologis excerpta sunt. Aqua baptismi debet esse bñdicta ⁊ sacro chrismate nouo pmixta nisi in necessitate. Et cōtrariuz faciēs extra casum necessitatis mortalr peccat. de ɔse. dist. iiij. ca. Si quis: ⁊. s. Tho. in. iiij. sen. ¶ Que sit forma baptismi: ⁊ qualiter in ea posset errare baptizans: Cap. iiij.

Forma sacramēti baptismi est duplex: vna ꝓm ritū orientalium seu grecoꝝ que est ista: vꝫ. Baptizet. N. seruus chri in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūs scti. Et hec forma ab ecclia sustinet. Ex cōcilio florentino sub dño Eugenio papa: iiij. Ubi in bulla Armenoꝝ que incipit. Exultate deo sic habet. Forma baptis-

mi hec est. Ego te baptizo In noie pr̄is ⁊ filij ⁊ spū̄s scti amen. Non tñ negamus qn ⁊ per hec v̄ba: Baptizet̄ talis seruus chr̄i: In noie patris ⁊ filij ⁊ spū̄s sci. Uel baptizet̄ manib⁹ meis talis seruus chr̄i In noie pr̄is ⁊ filij ⁊ spū̄s sci: verū̄ pficiat̄ baptisma. Q.m̄ cum principalis cā̄ ex qua baptisma virtutē̄ hʒ sit sctā̄ trinitas: instrumē̄talis aū̄t sit minister qui tradit exterius sacr̄m: si exprimat̄ actus: qui per ipsuʒ exercet̄ ministrū̄: cū̄ sancte trinitatis inuocatione pficit̄ sacr̄m. Hec ibi. ¶ Alia forma est latinoruʒ seu occidentaliū̄: que est sancte Romane ecclesie: q̄ ꝓm. s. Tho. iij. parte. q. lxvj. ar. v. cō̄plectior est ⁊ conformior verbis chr̄i. s. Docete oē̄s gentes baptizā̄tes ⁊c̄. Matthei. xxviij. que est ista Ego te baptizo in noie pr̄is ⁊ filij ⁊ spū̄s sancti amē̄. De conse. dist. iiij. ca. prima igit̄ circa finē̄. ⁊ ca. siqs presbyter in fi. ⁊ ca. multi in fi. ⁊ ca. ꝓpria circa mediuʒ. ⁊ ca. in sinodo. ⁊ ca. si vera. de baptismo ⁊ eius effec. ca. debitū̄. In qua qdem forma aliqua sunt de substā̄tia sacr̄i aliqua nō̄. De substantia sunt: Te baptizo in noie patris ⁊ filij ⁊ spū̄s scti. Prolatio v̄o ꝑsone baptizantis. s. Ego: non est de substā̄tia: qa si nō̄ diceret̄ esset baptism⁹ verus. Sed in ecclesia latinoꝝ tacens: ly ego: peccaret mortalr̄: qa faceret cō̄tra preceptū̄ ecclesie. de ꝯse. di. iiij. ca. retulerunt. Amen etiaʒ vbi ꝯsueuit dici nullo modo debet pretermitti. Si tñ pretermittat̄ est baptismus: tñ omittens peccat. Et ista forma quocū̄qʒ idiomate ꝓferri pōt. ¶ Nec licet aliqd mutari vel p̄termitti in ista forma baptismi. Que si mutaret̄ ab aliquo volente nouū̄ ritū̄ baptizandi inducere nō̄ esset baptismus. Sed si anteponatur vel postponat̄ aliquid de forma non varians sensum (vt si diceretur) Baptizo te ego in nomine patris ⁊ filij ⁊c̄. est verus baptismus ꝓm. s. Tho. in. iiij. sen. ⁊ in. iij. pte. ¶ Si aū̄t dicatur: Baptizo te in nomine genitoris ⁊ geniti ⁊ ab vtroqʒ ꝓcedentis nihil fit. ¶ Si plures insimul ex necessitate sint baptizandi pōt dici: Ego baptizo vos in noie patris ⁊c̄. ⁊ est ver⁹ baptismus: non tamē̄ debet fieri nisi in necessitate. Tho. iij. pte. q. lxvj. ar. v. ad. iij. Si autē̄ post debitam formā̄ baptismi ex mera deuotione addatur ⁊ beate Marie virginis vel alicuius sancti est baptismus ꝓm eundeʒ in. iiij. sen. ¶ Si verba proferantur corrupte ex defectu idiomatis vel lingue: vt puta in noie patria

⁊ filia ⁊c̃. si nõ maliciose tali modo proferantur est baptismus. de ꝯsec. distin. iiij. retulerunt. ¶ Si vero magna sit interpositio verboꝝ iter v̾ba forme: vt si diceret: Ego te baptizo in noie patris ⁊ multa iterponeret verba vel alia faceret: ⁊ postea subiungeret ⁊ filij ⁊c̃. non esset baptismus. Si vero pauca distantia sit vt si diceret astantibus: Tacete vel excrearet aut spueret est verus baptismus. argu. de consecra. dist. iiij. si nõ sanctificat. ¶ Si autem probabiliter dubitatur de aliquo an sit baptizatus: baptizatur hoc modo. Si es baptizatꝰ nõ te baptizo. Sed si non es baptizatus: ego te baptizo. In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Amen. s. Tho. iij. parte. q. lxvj. ar. ix. ad quartũ.

¶ Quis sit idoneus minister huiꝰ sacramẽti baptismi. Ca. v.

Minister huius sacramẽti est solus sacerdos: q in tali actu debet habere stollam seu orarium ad collum. xxiij. dis. ca. ecclesiastica. In necessitate autẽ quilibet põt baptizare clericus vel laycus: vir siue mulier: pater ⁊ mater: iudeus: paganus: excõicatus: hereticus: ⁊ scismaticus: dũmodo intẽdat facere qđ intẽdit ecclia. dist. xxxij. ca. preter. §. verũ. xxiiij. q. j. ca. subdiaconus. ca. si quez. de sum. tri. ca. firmiter. De baptismo ⁊ eiꝰ effec. ca. de qbus. xxxij. q. iiij. ca. iste. de ꝯsecra. dist. iiij. ca. constat. ⁊ ca. romanus. j. q. j. ca. dictũ est a domino. De ꝯsecra. dist. iiij. a quodam iudeo. s. Tho. ⁊ Petrus de palude in. iiij. sen. Nec debet reiterari dũmodo baptizans seruet formã supradictam. Extra casum necessitatis nulli licet baptizare nisi sacerdoti parrochiano: alias efficeretur irregularis. De cle. nõ ordi. mi. ca. j. Immo sacerdos non debet aliquem baptizare si nõ sit eius parrochianus. xvj. q. j. ca. Interdicimus. s. Tho. iij. parte. q. lxvij. ar. iiij. ad scđm. Dyaconus tamẽ potest solenniter baptizare in extrema necessitate in abscẽtia presbyteri: vel si a presbytero ei iussuz fuerit ꝓpter multitudinez baptizandoꝝ: cum solus sacerdos nõ põt supplere. Nec laycus presente clerico: nec clericus presente sacerdote: nec mulier pñte viro: nec infidelis pñte fideli possunt baptizare ꝫm. s. Tho. Meliꝰ autẽ est baptizari a layco q̄z a sacerdote excõicato heretico vel suspenso. Demon non põt baptizare: sed angelus ⁊ aĩa separata possunt deo permittente. ꝫm. s. Tho. in. iiij. sen. ¶ Nec refert vtrum bonus vel malus

sacerdos baptizet quãtũ ad virtutẽ baptismi: verũtamẽ melius est baptizari a bono q̃ a malo: nõ tñ est melior baptismus a bono q̃ a malo. de cõse. dist. iiij. ca. Inter bonos. ⁊ c. sequentibus. s. Tho. iij. pte. q. lxiiij. ar. j. ad scdz. ¶ Presbyter i pctõ mortali existẽs si solẽniter baptizat peccat mortalr: si aũt ex necessitate nõ peccat. ¶ Si monstrũ baptizanduz est: tutius est baptizare singilatim: qñ apparent duo capita vel duo corpora ⁊c. casu necessitatis ãmoto: ⁊ in scdo dicere. Si nõ es baptizat⁹ ego te baptizo: In noie pris ⁊c. Nullus seipsuz põt baptizare. de cõse. di. iiij. ca. Baptismi. de bap. ⁊ eius effec. ca. Debitũ. Reqrit aũt in baptizante etiã intẽtio baptizãdi: qa in psona ecclesie hoc sacrm ministrat. Si aũt sacerdos vel alia psona baptizans intẽdit hãc personã baptizare siue marem siue feminã est baptizata. Si vo intendit baptizare marem ⁊ est femina vel ecõtra nõ est baptismus. Baptizans aliquez ex ioco si intendit baptizare est baptizatus: tutius tamen est q sub cõditione baptizetur. ¶ Sacerdos pergens ad baptizandum semper debet chrisma secũ portare. de cõse. di. iiij. ca. Nullus ministroꝝ. ¶ Hec omnia suprapo sita excerpta sunt ex sancto Thoma ⁊ ceteris theologis. ¶ Debent autez sacerdotes publice omnes tam viros q̃ mulieres instruere de modo baptizandi. ⁊ forma baptismi: ⁊ de intentione habenda in baptizando aliquez. s. q faciant ꝑm eaz intentionem quã habet ecclesia: vz baptismũ in noie sancte trinitatis. s. patris ⁊ filij ⁊ spũs sancti conferendo. Et de hoc instruẽde sunt potissimuz obstetrices propter periculum mortis infantiũ ꝑm materiam ⁊ formaz predictas. s. in aqua naturali ⁊ cũ forma verboꝝ vt supra.

¶ Quis debeat baptizari: ⁊ qs non. Ca. vj.

PErsona baptizanda que sit: Et dicitur q oẽs homines mundi tenentur ex necessitate suscipere sacramentuz baptismi. Et ꝑm. s. Tho. etiaz si esset in vtero matris sanctificat⁹: aliter nõ posset saluari iuxta illud. Nisi quis renatus fuerit. ⁊c. Joã. iij. ¶ Puer in ventre matris existẽs nec apparẽs extra nõ est baptizandus. de cõse. dist. iiij. ca. Si ad matris. s. Tho. in iiij. sen. di. vj. q. j. ar. j. questiũcula. j. ad. iij. Et in scdo casu si vixerit infans ꝑm quosdaz sub cõditione est baptizãdus. ¶ Pueri baptizãdi sunt q̃ totius fieri põt, ꝑpter mortis periculuz: adulti

vero prius per aliqđ tẽpus sunt ꝓbandi ⁊ instruẽdi:ne faciãt in/
iuriam sacro resiliendo a ꝓposito sancto. ¶ Amentes etiaʒ ⁊
furiosi baptizari possunt in fide ecclesie. Sed si habuerint aliq̃
lucida interualla:⁊ nõ petierint baptismũ:baptizari nõ possunt.
Idem dicẽdum est de dormientibꝰ. De bap.⁊ eius effec.ca.ma
iores. ¶ Peccatores in pctõ perseuerare volentes nullo mõ
sunt baptizãdi. Aliter ṽo dicẽdum est de illis qui dolent de pͤte/
rito ⁊ volunt cauere a futuris.s.ꝙ sunt baptizãdi. ¶ Pueri iu/
deoꝝ ⁊ gentiliuʒ ante vsum rõnis inuitis parẽtibus nõ sunt ba/
ptizandi.xxviij.q.j.ca.Judeoꝝ. ¶ Pueri etiaʒ expositi ⁊ inuẽ
ti baptizãdi sunt:si ignorat̃ an sint baptizati. Simiľr oẽs de qbꝰ
dubitat̃ an sint baptizati sunt baptizandi:sed sub cõditiõe.s.Si
nõ es baptizatus. Ego te baptizo in noĩe patris ⁊c̃. Baptizãdi
sunt etiaʒ infantes a mulieribus baptizati sub conditione ꝓpter
eaꝝ ignorãtiam. Non est proijciendus puer in fluuio vel puteo
propter defectum aque vt ibi baptizetur: quia peccaret morta/
liter qui tale quid faceret. Hec omnia ex sancto Tho.⁊ ceteris
theologis in.iiij.sententiarum excerpta sunt. Illis qui in peri/
culo mortis baptizantur: si euaserint omnia fiant in ecclesia:
que alijs fieri sunt consueta: scilicet exorcismi cathecismi ⁊ alia.

¶ De ritu baptismi ⁊ qualiter debeat exhiberi. Capi.vij.

Ritus ⁊ modus baptismi est octuplex. ¶ Primus est de
substantia baptismi circa materiam ⁊ formã ⁊ actuʒ ablu/
tionis. ¶ Secundus est congruitas temporꝝ.s.sabbatum san
ctum pasche ⁊ vigilia pentecostes. De ꝯsec.distin.iiij.ca.Duo
tempora.ca.Proprie.ca.Siquis.ca.de cathecuminis.ca.Si
qui.⁊ ca.Uenerabilis. Sed hoc in pueris propter periculum
non seruatur:ꝺm glo.in dicto ca.Uenerabilis.⁊ etiam vsum ec/
clesie:seruari tamen debet in adultis vt in eadem glo.sed intel/
lige vbi mortis periculum non immineat:vt in ca.Si qui.eadem
distin. ¶ Tertius est exorcismus qui est adiuratio demonum:
qua per diuinam potẽtiam arctãtur:vt exeant a baptizando:ne
impediant eum a susceptione virtutis baptismi ⁊ eius effectus:
⁊ ipsius demonis potentia arctatur:ꝙ non põt ei nocere quãtuʒ
velet. De consecra.distin.iiij.ca.Ante viginti.ca.De hinc.⁊ ca.
Sacerdotes. Et hic fit anteq̃ʒ baptismus ministretur. Et ibi

fiunt plura. ¶ Primo in fronte signatio ⁊ exsufflatio. de ꝯsec. distin. iiij. ca. Postq̃. ca. Sicut nobis. ca. Postea el. j. ⁊ capi. Siue paruulus. Et hec fiunt ad expellendam demonis virtutem. ¶ Secundo benedictio cuꝫ manus impositione ad precludendam viam dyabolo expulso: dicta distinctio. ca. Sacerdotes. ¶ Tertio aures ⁊ nares sputo liniuntur ꝓpter fidei receptionem quãtum ad aures: ⁊ ꝓpter aptitudinem eius contra demoniacas pugnas quãtum ad nares. De vtroqꝫ in ca. Postea el. ij. dicte di. ¶ Quartus est cathecismus. De consecra. distin. iiij. ca. Cathecumini. ca. Baptizandos. cap. Non liceat. Qui quidem cathecismus est instructio baptizandi in fide ⁊ moribus ⁊ vita christiana: qui debet fieri adultis in persona ꝓpria: ⁊ paruulis in persona patrinoꝝ: vt sciat de q̄bus eos habet instruere tempore oportuno. Ideo paruulus dicitur: Credis in deum ⁊c̃. Et patrinus respondet: Credo. s. se daturum operã vt credant. ea. distin. ca. Uos autem. Adulti vero per se debent respondere. De ꝯsecr. distin. iiij. ca. Prima. ca. Paruuli. ⁊ ca. Cum pro paruulis. Et hoc etiaꝫ fit ante baptismũ. ¶ Quintus est inunctio olei sancti. ea. disti. ca. Deinde. ⁊ ca. Prima. ca. Deinde. ca. Uenisti. ⁊ cap. sequentibus. ¶ Sextus est. Aque bñdicte ⁊ sanctificate effusio vel aspersio ẜm doctores vel trina imersio ẜm locoꝝ cõsuetudinẽ: vel etiã vnica: vt in cap. Postq̃ el. j. ca. de trina. ca. ꝓpter. ea. di. ¶ Septimus est trium reruꝫ post baptismũ exhibitio. ¶ Primo chrismatis inũctio in verticem: nõ aũt in fronte: que designat descẽsuꝫ spũs scĩ. ca. venisti. ca. postq̃ el. ij. ca. emersisti. c. accepisti el. j. ⁊ ca. p̃sbr̃is. ea. di. ¶ Scd̃o vestis candida: q̃ significat inocẽtie puritatẽ. ca. post baptismuꝫ. ⁊ ca. accepisti el. ij. ¶ Tertio candela in manu baptizati ponit̃ que significat lumẽ cognitionis: qd̃ hẽre dꝫ baptizatus in bonis sectãdis: ⁊ malis fugiẽdis ẜꝫ theologos. Et nota ꝙ adultis dꝫ p̃cedere cathecismꝰ ante exorcismũ: pueris ỽo ecõtrario ẜm eosdẽ. ¶ Octauꝰ sunt patrini ⁊ matrine de sacro fonte leuãtes. ea. di. in ca. in cathecismo. ca. nõ plures. ⁊. c. in baptismate. Abbas vel monacus vel religiosus nõ possunt esse cõpatres vel patrini in ca. nõ licet. ca. distin. ⁊. xvj. q. j. ca. placuit cõi. Pater ⁊ mater baptizãdi nõ possunt baptizare filium ꝓprium

nisi i casu necessitatis. xxx. q. j. ad limina: nec retinere ad baptis/muz siue leuare de sacro fonte. Verūtñ si hoc ignorāter vel ma/litiose faciunt ꝑpter hoc non sunt separandi. De cogna. spūali. ca. si vir. Unus solus cōpater esse debet: ⁊ pueruz leuare: ⁊ non plures. ca. in cathecismo. ⁊ ca. nō plures. Qui tenet filios suos spūales in moribus instruere ⁊ docere eos Pater noster: Aue maria ⁊ Credo in deuz. De ꝯse. dist. iiij. vos ante oia. Non ba/ptizatus non pōt de fonte leuare aliquē. de ꝯsecra. distin. iiij. ca. in baptismate. Ex decretis Leonis pape apud scm̄ medarduz. Non plures ad suscipiendum de baptismo infantem accedant q̄z vnus: siue vir siue mulier. Jn ꝯfirmatiōe quoqz idipsuz fiat. ¶ Ex decretis Jgini pape capi. v. Jn cathecumino ⁊ baptis/mo ⁊ ꝯfirmatiōe vnus pr̄ pōt fieri si necessitas cogit: Non est tñ cōsuetudo romana: sed p singula singuli suscipiunt. ¶ Ex cō/cilio remensi ca. viij. Obseruādnz vt nullus suscipiat infantez in baptismo a sacro fonte anteq̄z idē symboluz ⁊ oronē dñicam cū presbytero decātet. Et tūc p̄sbyter oib⁹ patrinis annūtiet ꝙ de/bitores sint suis filiolis cū ad itelligibilez etatē venerint: hec ea/dez insinuare: hec ibi. ¶ Pōt aūt exerceri baptismus. Primo ter mergēdo. De ꝯsecra. dist. iiij. ca. postq̄z el. ij. ⁊ ca. de trina. ⁊ ca. siqs. ¶ Scdo effundendo aquā sup baptizādū vel semel tñ imergēdo. ea. disti. ca. multi sunt. ca. ꝑpter vitādum. Ut fecit sanctus Laurētius baptizando sanctū Romanū. ¶ Et tertio aspergēdo: sicut fecerūt apl̄i: qui tria millia hoiuz baptizauerūt vna die Actu. ij. ca. Primus modus est melior ⁊ magis vsitat⁹: sed secūdus ⁊ tertius obseruant̄ ꝺm loci cōsuetudinē ⁊ baptizā/doꝝ multitudinē: ⁊ ministri debilitatē: vel periculuz baptizandi. s. Tho. iij. parte. q. lxvj. ar. vij. Et debent simul cōcurrere ablu tio ⁊ forma vboꝝ si fieri potest. s. Tho. iij. parte. q. lxix. ar. iiij.

¶ Quis effect⁹ sequat̄ ex baptismo legitīe suscepto. Ca. viij.

Effectus baptismi est multiplex. j. Caracteris impressio: per quē ascribitur populo dei: ⁊ ꝑpterea non potest reite rari. Omnia crimina ⁊ pene eoꝝ delent̄. de diuor. c. gaudemus. A peccato originali liberat̄. de consecra. distin. iiij. ca. regenerā te. ⁊ capi. sine penitētia. Gratia dei confertur: virtutes augent̄: peccati fomes debilitat̄: membrū christi efficit. De ꝯse. dist. iiij.

capi. Quia passus. Omnis irregularitas preterq̃ ligamine tol/litur. xxxiiij. distin. Siquis viduã: ⁊ iudicis iuste aliquẽ iudicãtis ad mortẽ. dist. xxvj. ca. Deinde. Infamia ois tollit. xxxvj. di. ca. Deinde. j. q. vij. ca. Sigs. Janua paradisi aperit de baptismo ⁊ ei⁹ effectu. ca. Maiores. Tho. iij. pte. q. xxxix. ar. v. ad tertiuz. cap. Nullus sine baptismo põt saluus fieri. xv. q. j. §. firmissime. Hec eadez a. s. Thoma ⁊ sacris theologis in. iiij. tractant diffu/sius. Uide de tota materia baptismi ⁊ alioꝝ sacramẽtoꝝ cõstitu/tionem domini Eugenij. iiij. factam in cõcilio florentino que in/cipit. Exultate deo: ⁊ ẽ ad armenos. ¶ Ordo baptizandi vul/gatus ⁊ iam diu impressus ẜm vsum sancte Romane ecclesie.

Cum venerit infans ante ia nuã ecclesie sacerdos inter roget de noie infantis: ⁊ faciat eũ teneri sup brachio dextro: ⁊ petat de noie. Quo vocaris? Respon/dit patrinus loco infantis. Joã/nes Petrus vel Maria. Tũc sacerdos Joãnes petre vel ma/ria: qd petis ab ecclesia? ℟. Fi/dem. Et sacerdos. Fides quid tibi prestat? ℟. Uitam eternaz. Et sacerdos dicat. Hec est vita eterna: vt diligas dñm deũ tuum ex toto corde tuo: ⁊ ex tota aĩa tua: ⁊ ex tota mẽte tua: ⁊ ex oibus viribus tuis: hoc est maximum ⁊ primũ mandatũ. Scdm autẽ est sile huic. Diliges ꝓximũ tuũ sicut teipsum: ⁊ qd tibi nõ vis fieri: alijs ne feceris. Et dicat tribus vicibus. Postea insufflet in fa/ciem eius ter ⁊ dicat. Exi ab eo imunde spũs: ⁊ da locũ spiritui sancto paraclito. Et dicat tribus vicibus. Deinde cũ police fa/ciat signũ cru✠cis in fronte ⁊ in pectore illius: dicẽs. Accipe si/gnũ sancte cru✠cis taz in fronte q̃z in corde ✠ sume scutũ fidei celestiũ ꝑceptoꝝ: talis esto morib⁹ vt tẽpluz dei iam esse possis. ℟. Amẽ. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spũ tuo. Orem⁹. Oro.

OMnipotens sempiterne deus pater domini nostri Jesu christi respicere dignare sup famulum tuum. N. quem ad rudimenta fidei vocare dignatus es: omnem cecitatem cordis ab eo expelle disrupe ab eo omnes laqueos sathane qbus fuerat colligatus: aperi ei domine ianuam pietatis tue: vt signo sapientie tue imbutus oium cupiditatum fetoribus careat: vt ad suauem odorem preceptorum tuorum letus tibi in ecclesia tua deseruiat: et proficiat de die in diem: vt idoneus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui percepta medicina. Per eum qui venturus est iudicare viuos et mortuos et seculum per ignem. R. Amen.

Tunc exalet calido flatu ter in faciem eius et dicat. Insufflo te cathecumine denuo in virtute spiritus sancti: vt quicquid in te vitij vel malorum est spirituum inuasione: per huius exorcismi misterium gratie sit tibi ipsa virtus purgatio. Oremus. Oratio.

PReces nostras quesumus domine clementer exaudi: vt electum tuum. N. crucis dominice cuius ipressione eum signamus virtute custodi: vt magnitudinis glorie rudimenta seruans: per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam peruenire mereatur. Per christum dominum nostrum. Oremus. Oratio.

DEus qui humani generis ita es conditor vt sis etiam reformator, ppitiare populis adoptiuis: et nouo testamento sobolem noue prolis ascribe: vt filij promissionis quod non potuerunt assequi per naturam: gaudeant se recepisse per gratiam. Per christum dominum nostrum. R. Amen. Exorcismus salis.

EXorcizo te creatura salis in nomine dei pa ✠ tris omnipotentis: et in charitate domini nostri Je ✠ su christi: et in virtute spiritus ✠ sancti. Exorcizo te per deum vi ✠ uum: per deum ve ✠ rum: per deum san ✠ ctum: per deum ✠ qui te ad tutellam humani generis procreauit: et populo venienti ad credulitatem per seruos suos consecrari precepit: vt in noie sancte trinitatis efficiaris salutare sacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te domine deus noster: vt hanc creaturam salis tu domine sanctificando san ✠ ctifices: et benedicendo bene ✠ dicas: vt fiat omnibus accipientibus perfecta medicina permanens in visceribus eorum. In nomine eiusdem domini nostri Jesu christi: Qui venturus est iudicare viuos et mortuos: et seculum per

ignem. ℞. Amen. Hic sacerdos mittat sal in ore infantis ter dicens. N. Accipe sal sapiētie: qḋ ꝓpitiatus sit tibi dñs in vitā eternam. ℞. Amē. Oratio post datum sal. Oremus. Oratio.
DEus patrum nostroꝝ deus vniuerse conditor veritatis: te supplices exoramus: vt hu͂nc famulu͂m. N. respicere digneris propitius: ꝛ hoc primuȝ pabulum salis gustantem non diutius exurire permittas: quo minus cibo repleat̄ celesti: quatenus sit semper diuino spiritu feruens: spe gaudens: tuo semꝑ nomini seruiēs: ꝛ perduc eu͂m ad noue regenerationis lauacru͂: vt cum fidelibus tuis promissionu͂ tuaru͂ eterna premia cōsequi mereatur. Per christu͂ dñm nr̄m. ℞. Amē. Supradicte orationes dicūtur tam super masculos q̄ȝ super feminas. Sequētes vero dicuntur super masculum tantum. Oremus. Oratio.
DEus habraam: deus isaac: deus iacob: deus qui moysi famulo tuo in monte synai apparuisti: ꝛ filios israel de terra egypti eduxisti: deputans eis angelum pietatis tue: qui custodiret eos die ac nocte: te quesumus domine: emittere digneris sanctum angelum tuu͂ de celis: qui similiter custodiat ꝛ hu͂c famulum tuum. N. ꝛ perducat eum ad gratiam baptismi tui. Per christum dñm nostrum. ℞. Amen. Super masculum.
ERgo maledicte dyabole recognosce sentētiam tuam: ꝛ da honorem deo viuo ꝛ vero: ꝛ da honoreȝ Jesu christo filio eius ꝛ spiritui sancto: ꝛ recede ab hoc famulo dei. N. quia istuȝ sibi deus ꝛ dominus noster Jesus christus ad suam sanctaȝ gratiam ꝛ benedictionē fontēqȝ baptismatis dono vocare dignat⁹ est: ꝛ hoc signum sancte crucis: qḋ nos fronti eius damus tu maledicte dyabole nunq̄ȝ audeas violare. Per eundem christum dñm nostru͂. ℞. Amē. Super masculum. Oremus. Oratio.
DEus immortale presidium: liberatio supplicum: pax rogantium: vita credentiuȝ: resurrectio mortuoꝝ: te inuoco domine super hunc famulum tuu͂. N. qui baptismi tui donu͂ petens: eternam consequi gratiaȝ spirituali regeneratione desiderat: accipe eu͂ȝ domine qui dignatus es dicere: petite: ꝛ accipietis: querite ꝛ inuenietis: pulsate ꝛ aperietur vobis: petenti itaqȝ premium porrige: ꝛ ianuam pande pulsanti: vt eternā celestis lauachri benedictionem consecutus ꝓmissa tui muneris regna

percipiat. Per christum dominum nostrū. ℟. Amen. Ergo maledicte dyabole recognosce sen. vt supra. Sup masculus.

EXorcizo te imunde spiritus in nomine pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spūs ✠ scti: vt exeas ꝛ recedas ab hoc famulo dei. N. Ipse enim imperat tibi maledicte dānate atqꝫ dānande: qui pedibus suis super mare ambulauit: ꝛ Petro mergenti dexteraꝫ porrexit. Qui cum patre ꝛ spiritu sancto viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ amē. Ergo maledicte dyabole. vt supra. Sequentes orationes dicende sunt sup feminam tantū. Oremus. Oratio.

DEus celi: deus terre: deus angelorum: deus archangelorum: deus prophetarum: deus patriarcharum: deus apostolorum: deus martyrum: deus confessorum: deus virginum: deus omnium bene viuentium: deus cui omnis lingua confitetur: ꝛ omne genu flectitur: celestium terrestrium ꝛ infernorum: te inuoco domine super hanc famulam tuam. N. vt perducere eam digneris ad gratiam baptismi tui. Per christum dominū nostrū. ℟. Amen.

ERgo maledicte dyabole recognosce sententiam tuam: ꝛ da honoreꝫ deo viuo ꝛ vero: ꝛ da honorem Jesu christo filio eius ꝛ spiritui sancto: ꝛ recede ab hac famula dei. N. quia eam deus ꝛ dominus noster Jesus christus ad suam sanctam gratiam ꝛ benedictionem fontemqꝫ baptismatis dono vocare dignatus est: ꝛ hoc signuꝫ sancte crucis ✠ quod nos fronti eius damus: tu maledicte dyabole nunquam audeas violare. Per eum qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculum per ignem. ℟. Amen.

Super feminam tantum. Oremus. Oratio.

DEus habraam: deus: isaac: deus iacob: deꝰ qui tibi israel de egyptiaca seruitute liberasti: ꝛ per moysen famulum tuum de custodia mandatorum tuorum in deserto monuisti: ꝛ susannam de falso crimine liberasti: te supplices exoramus: vt liberes hanc famulam tuaꝫ. N. ꝛ perducere eam digneris ad gratiā baptismi tui. Per christuꝫ dn̄m nostrū. ℟. Amen. Ergo maledicte diabole. vt supra. Super feminam. Exorcismus.

EXorcizo te imūde spūs ꝑ pa ✠ trē: ꝛ fi ✠ liū: ꝛ spm̄ ✠ sanctuꝫ vt exeas ꝛ recedas ab hac famula dei. N. Ipse enim imperat tibi maledicte dānate qui ceco nato oculos aperuit: ꝛ

quatriduanū lazarū de monumento suscitauit. Ergo maledicte dyabole &c. vt supra. Sup masculus & feminā. Oremus. Oratio.

Eternam ac mitissimā pietatem tuā deprecor domine sancte pater omnipotēs eterne deus luminis auctor & veritatis: sup hunc famulum tuum. N. vt digneris eum illuminare lumine intelligētie tue: munda eum & sanctifica: da ei scientiā verā dignus efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui: teneat firmā spem cōsiliū rectū: doctrinā sanctā: vt aptus sit ad pcipiēdā baptismi grām. Per xpm dnm nrm. R. Amen. Super vtrūqz.

Audi maledicte sathanas adiuratus per nomen eterni dei & saluatoris nri iesu christi filij eius: cū tua victus inuidia tremēs gemensqz discede: nihil sit tibi cōmune cū seruo dei. N. iam celestia cogitāte: renūtiaturo tibi & seculo tuo & beate imortalitati victuro: da igitur honorem aduenienti spūi sancto: qui ex summa celi arce descendens perturbatis fraudibus tuis diuino fonte purgatū pectus ✠ idest sanctificatū deo tēplum & habitaculū pficiat: & ab oibus penitus noxijs preteritorū criminū liberatus grās perhēni deo referat semp: & benedicat nomen eius in scla sclorū. Amē. Hic sacerdos tangit caput infantis & dicit.

Nec te lateat sathanas iminere tibi penas iminere tibi tormenta: iminere tibi diē iudicij diēqz supplicij sempiterni: diē qui venturus est velut clibanus ardēs: in quo tibi atqz vniuersis angelis tuis eternus supueniet interitus. Proinde dānate atqz dānande da honorē deo viuo & vero: da honorem Jesu christo filio eius & spūi sancto: in cuius noie atqz virtute ego pcipio tibi quicūqz es spūs imunde vt exeas & recedas ab hoc famulo dei. N. quē hodie deus & dns noster Jesus chrs ad suā sanctā gratiā & benedictionē fontēqz baptismatis dono vocare dignatus est: vt fiat ei templum per aquā regenerationis in remissionē oiū peccatorū. In noie eiusdem dni nostri iesu christi: qui venturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per ignē. Postmodū sacerdos legat euāgeliū sequēs. Dns vobiscum. R. Et cū spū tuo. Sequentia sancti euāgelij sm Matthem.

In illo tempore: Oblati sunt paruuli ad Jesū vt manus eius imponeret & oraret. Discipuli autē increpabant eos. Jesus aūt ait eis. Sinite paruulos: & nolite phibere eos ad me venire.

venire. Taliū est enim regnū celorum. Et cum iposuisset illis man⁹: abijt inde. Deinde sacerdos introducit eū in ecclesiam dicendo.

Ingressusq3 ecclesiam dei euasisse te laqueos mortis letus agnosce: horresce idola: respue simulachra: cole deum patrem omnipotentē et Jesum christum filium eius cum spiritu sctō: qui venturus est iudicare viuos et mortuos et seculum per ignē. Postq3 peruenerit sacerdos ad medium ecclesie ponunt infantem in pauimēto et dicto Pater nr̄ et Credo in deū. eleuāt puerū: et sacerdos cum sputo suo tangit aures et nares infantis dicens.

Effeta quod est adaperire aures et nares in odorem suauitatis. Tu autem effugare dyabole appropinquabit enim iudicium dei. Tunc sacerdos interroget tenentem puerum de noīe eius: et postea dicat. N. Abrenuntias sathane. R. Abrenuntio. Sacerdos. Et omnibus operibus eius. R. Abrenūtio. Sacerdos. Et omnibus pompis eius. R. Abrenuntio. Sacerdos policem in oleo sancto intingens vngat pectus infantis et scapulas faciens signum crucis cum police et dicat ad eum. Et ego te lineo oleo salutis pectus et scapulas in christo Jesu domino nostro: vt habeas vitam eternam et viuas in secula seculorum. Amen. Et venientes super fontem sacerdos interrogat nomen pueri dicens. Quo nomine vocaris? Et responso tali. scilicet Petrus vel maria. Iterum interrogat sacerdos. N. credis in deum patrem omnipotentē creatorem celi et terre? R. Credo. Et sacerdos. Credis et in Jesum christum filium eius vnicum dominum nostrum natum et passum? R. Credo. Et sacerdos. Credis et in spiritum sanctum sanctam ecclesiam catholicam sanctorum cōmunionem: remissionem peccatorum: carnis resurrectionem. Et vitam eternam? R. Credo. Deinde sacerdos iterum interrogat nomen pueri et dicit. Petre vel Maria vis baptizari? R. Volo. Tūc sacerdos accipiat puerum diligenter et baptizet eum sub trina immersione sanctissimam trinitatem semel inuocans: vel effundendo aquam super caput pueri sm̄ consuetudinem loci illius inuocato prius nomine pueri dicendo. Petre vel Maria Et ego te baptizo in nomine patris ✠ et semel immergat: et fi ✠ lij et secundo immergat: et spiritus ✠ sancti. Amen. et tertio immergat. Et cum

surrexerit de fonte sacerdos facit signum crucis de chrismate in vertice eius dicens hanc orationem. Oremus. Oratio.

DEus omnipotēs pater dñi nostri iesu christi qui te regenerauit ex aqua ꝛ spiritu sancto: quiqꝫ dedit tibi remissionem oīum peccatoꝝ: ipse te liniat chris ✠ mate salutis in christo iesu dño nostro: vt habeas vitā eternā ꝛ viuas ī secula seculoꝝ. Amen. Deinde sacerdos ponat lintheū sup caput pueri dicēs.

ACcipe vestem candidam sanctam ꝛ imaculataꝫ: quā perferas ante tribunal domini nostri Jesu christi vt habeas vitam eternam ꝛ viuas in secula seculorum. Amen. Deinde sacerdos det candellam accensam in dextera manu pueri dicens.

ACcipe lampadem ardentem irreprehensibilem: custodi baptismum tuum: serua dei mandata: vt cuꝫ dominus venerit ad nuptias possis occurrere ei vna cum omnibus sanctis in aula celesti habeasqꝫ vitam eternam: ꝛ viuas in secula seculorum amen. Uade in pace: ꝛ dominus sit tecum. Amen.

¶ Ordo prescriptus in diuersis libellis baptismalibus impressus fuit ꝛ vulgatus cum titulo ſm consuetudinem sancte Romane ecclesie. Uerūtamen ego recensens libros antiquos ꝛ nouos de hac materia tractantes in sacra bibliotheca apostolica nusq̄ꝫ inueni talem ordineꝫ ſm dictam ecclesiam: sed in libro nouo quo sanctitas dñi nři Pape vtitur in diuinis reperi sequentem ordinem inscriptum ſm consuetudinem sancte Romane Ecclesie. Positus igit̄ hic fuit vterqꝫ modus in omnibus Satisfiat.

¶ Ordo ad cathecuminũ faciendum & baptizandum puerũ masculum s̃m consuetudinem sancte Romane ecclesie habitus ex libro quo vtitur sanctissimus dominus noster Papa in diuinis. Et hic idem ordo seruatur in patriarchatu Venetiarum.

Cum venerit ĩfans ante ianuam ecclesie interroga nomẽ eius: & dic hec verba. Si qs cathecumin⁹ est: secedat. Si qs cathecumin⁹ ẽ: iude⁹ vel hereticus: secedat. Si qs cathecuminus ẽ sebelianus vl' heretic⁹ aut iude⁹: secedat. Interroga nomen et dic. Joanes vel N. quid desideras? Respondet. Fidem. Interrogat. Fides qd tibi prestat? R. Vitã eternã. Interrogat. Quis tibi daturus est eã. R. Deus pr & dñs iesus chřs cũ sctõ spiritu. Deinde insufla in faciem ei⁹ ter in modũ crucis & dic. Exorcismus.

Impero tibi imunde spiritus in nomie pa ✠ tris: & fi ✠ lij: & spiritus ✠ scti: vt exeas & recedas ab hoc plasmate dei. Interroga qd nomen vult imponere ei & annunciet nomen & dicat. Famule dei. N. qd vis fieri? Respondet. Christianus. Interroga. Abrenuntias sathane? R. Abrenuntio. Interroga. Et oibus operibus eius? R. Abrenuntio. Interroga. Et oibus pompis eius? R. Abrenũtio. Et postea dicat sacerdos hec verba. Et iste sit felix: in nomine pa ✠ tris: & fi ✠ lij: & spiritus ✠ sancti. Amẽ. Deinde dicat. Deus in adiutorium meũ intende. Domine ad adiuuandum me festina. Gloria patri. &c. Sicut erat &c. Kyrieleison. Christel'. Kyriel'. Dominus vobiscum. R. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Oro. Cathecismus.

Deus noster qui nos ad imaginem suam plasmare dignatus est sic ait per moysen famulum suum: non auguriaue/

ris: non mechaberis: non falsum testimonium dixeris: honorez
habebis patri ꝛ matri tue: diliges proximū tuum sicut teipsum:
ꝛ quod tibi non vis fieri: alijs ne feceris: ista sunt precepta dei
que gentilem populum ad ecclesiam dei venientem vnūquēqz
oportet obseruare. Per eum qui venturus est iudicare viuos
ꝛ mortuos ꝛ seculum per ignem. ℟. Amen.
Famule dei. N. accipe signum cru ✠ cis tam in fronte q̄z
in cor ✠ de sume fidem celestem: talis esto moribus vt templuz
dei esse iam possis: ingressusqz ecclesiam dei euasisse te laqueū
mortis letus agnoscas: horrescas idola: respuas simulachra
colas deum patrem omnipotentem ꝛ Jesum christum filium
eius: qui viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. ℟. Amen.
Deprecor te dn̄e sancte pater omnipotēs eterne deus: vt
huic famulo tuo qui seculi huius nocte vagatur incertus ꝛ du-
bius: viam veritatis ꝛ agnitionis tue iubeas demonstrare: qua-
tenus reseratis oculis cordis sui te vnum deum patrem in filio
ꝛ filium in patre recognoscat cum sancto spiritu: atqz huius cō-
fessionis fructum ꝛ hic ꝛ in futuro seculo percipere mereatur.
Per eundez chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amē. Seqtur exorcismus.
Exorciso te omnis spiritus imūde in nomine dei ✠ patris
omnipotentis: ꝛ in nomine Jesu ✠ christi filij eius domi-
ni iudicis nostri: vt discedas ab hoc plasmate dei: quem domi-
nus noster ad templuz sanctū suum vocare dignatus est: vt fiat
templuz dei viui: ꝛ spiritus sanctus habitet in eo: in nomine dei
pa ✠ tris omnipotētis: ꝛ in nomine chri ✠ sti filij eius ꝛ spūs ✠
sancti: qui filius venturus est in maiestate patris iudicare viuos
ꝛ mortuos ꝛ seculuz per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.
Deus qui perdita reparas ꝛ reparata conseruas: deus
qui proprio gentilitatis crimine euaso ꝛ serpentis cara-
ctere deleto signari hominem nominis tui titulo precepisti: su-
scipe quesumus hunc famulum tuū: atqz eum inter plebis tue
numerum commisce. Per chr̄m dn̄m nr̄m. Oremus. Oratio.
Domine deus celi ꝛ terre maris ꝛ omniuz elemētoꝝ crea-
tor: qui aspectu tuo illuminas vniuersam faciē terre illu-
mina vultuz tuū sup hunc famulum tuū. N. cathecuminū: quez
hodierna die ad templuz sanctū tuū vocare dignatus es: infun-

de in eum scientiam pietatis tue: accipe hunc domine et aperi ei ianuam iustitie tue: da illi misericordiam tuam pietatisque munus largire: et per lauachrum regenerationis tue perduc eum ad gratiam spiritualem: vt nobiscũ pariter tibi deo patri omnipotenti laudes et gratias referat: Induceum domine in viam veritatis: doce eum iustificationes tuas: per eum qui venturus est iudicare viuos et mortuos et seculum per ignem. ℟. Amen.

Consigna eum in fronte police dicens.

Signo tibi frontem ✠ vt suscipias crucem dñi. In auribus.
Signo tibi aures ✠ vt audias diuina precepta. In oculis.
Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatem dei. In naribus.
Signo tibi nares ✠ vt odorem suauitatis sentias. In ore.
Signo tibi os ✠ vt loquaris verba vite. In pectore.
Signo tibi pectus ✠ vt credas in deum. In scapulis.
Signo tibi scap'las ✠ vt suscipias iugũ s'ui. ei⁹. In toto corpe.
Signo te totum in noĩe pa ✠ tris: et fi ✠ lij: et spũs ✠ sci: vt habeas vitã eternã et viuas in scl'a scl'oꝝ. ℟. Amẽ. Oremus. Oro.

OMnipotens sempiterne deus pater domini nostri Jesu christi respicere digneris super hunc famuluz tuũ. N. quẽ ad rudimenta fidei vocare dignatus es: oẽm cecitatez cordis ab eo expelle disrumpe omnes laqueos sathane qbus fuerat alligatus. Aperi ei domine ianuam pietatis tue vt sale sapiẽtie tue imbutus oium cupiditatum fetoribus careat: et suauem odorem preceptoꝝ tuoꝝ letus in ecclesia tua sentiat et proficiat de die in diem: vt idoneus efficiat' accedere ad gratiaz baptismi tui percepta medicina. Per eundem dñm nostrũ Jesuz chr̃m qui venturus est iudicare viuos et mortuos et sclm per ignez. ℟. Amen.

PReces nostras quesum⁹ domine clementer exaudi: et hũc electũ tuum. N. cru ✠ cis dñice cuius impressione signamus virtute custodi: vt magnitudinis glorie rudimenta seruãs: per custodiaz mãdatoꝝ tuoꝝ ad regenerationis gloriaz puenire mereatur. Per chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus qui humani generis ita es conditor vt sis etiam reformator: propitiare populis adoptiuis: et nouo testamento sobolem noue prolis scribe: vt filij promissionis qd non potuerunt assequi per naturam gaudeant se recepisse per grãz.

Per christum dñm nostruꝫ. ℟. Amen. Exorcismus salis.

E Xorcizo te creatura salis in nomine dei pa ✠ tris omnipo
tentis: ⁊ in charitate domini nostri Jesu ✠ christi: ⁊ in vir-
tute spiritus ✠ sancti. Exorcizo te per deum ✠ viuũ: per deum
✠ verum: per deum ✠ sanctum: qui ad tutellam humani gene-
ris procreauit: ⁊ populo venienti ad credulitatē per seruos suos
cõsecrari precepit. Proinde rogamus te domine deus noster:
vt hec creatura salis in nomine sancte trinitatis efficiatur saluta
re sacramentuꝫ ad effugandum inimicum: quod tu domine san-
ctificando sancti ✠ fices: benedicendo bene ✠ cas: vt fiat omni-
bus accipientibus perfecta medicina permanens in visceribus
eorum in nomine domini nostri Jesu christi: qui venturus est
iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculum per ignem. ℟. Amen.
Postea accipe sal digito cum tua saliua: ⁊ pone in ore infantis:
⁊ dic. Famule dei. N. accipe sal sapientie: qui propitiatius sit
tibi in vitam eternam. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

D Eus patrũ nostroꝝ vniuerse cõditor veritatis te suppli
ces exoramus: vt hũc famulum tuũ respicere digneris ꝓpitius:
⁊ hoc primũ pabuluꝫ salis gustantē nõ diutius esurire ꝑmittas:
quo minus cibo reficiat celesti quatenꝰ sit deo sempꝑ spiritu fer-
uens: spe gaudens: tuo sempꝑ nomini seruiēs: perduc euꝫ dñe ad
noue regenerationis lauacrũ: vt cũ fidelibꝰ tuis ꝓmissionũ tuaꝝ
eterna ꝑmia ꝯsequi mereat. Per chr̃m dñm nostrũ. ℟. Amē.
Interrogat sacerdos nomen infantis ⁊ dicat. Famule dei. N.
igredere in tēpluꝫ dei viui: vt habeas ptē in prima resurrectiõe:
cũ sctis ⁊ electis dei. Et itroducat eũ in ecclīã dato capite stolle
eũ baiulanti: ⁊ sic ꝓcedendo dicat hãc oṙonē. Oremus. Oratio.

P Reces nostras q̃s domine clementer exaudi: ⁊ hunc ele-
ctum tuũ crucis dñice: cuius euꝫ impressione signa ✠ mus
virtute custodi: vt agnitionis tue rudimēta seruando per custo-
diam mandatoꝝ tuoꝝ: ad regenerationis gloriaꝫ peruenire me-
reatur. Per christum dñm nostrũ. ℟. Amen. Finita oratione
ponat infans in pauimento ecclesie: ⁊ dicat. Oremus. Oratio.

D Eus qui humani generis ita es cõditor: vt sis etiaꝫ refor
mator: ꝓpitiare famulo tuo. N. adoptiuo per gratiã tuã
⁊ noui testamenti sobolem noue ꝓli ascribe: vt filij promissio-

nis qđ non potuerunt assequi per naturam: gaudeant se acce-
pisse per gratiaz. His ita finitis alius vel idem patrinus tenēs
infantez stet genuflexus: ꝛ dicat presbyter. Ora electe: flecte ge-
nua: ꝛ dic Pater noster: Leua: comple orationē tuā: ꝛ signa euz
ꝛ accede ad benedictionē. Tunc patrinus surgēs infantē signo
crucis signat. Et sacerdos subiungit dicēs. Oremus. Oratio.

Deus habraā: deus isaac: deus iacob: deus qui moysi fa-
mulo tuo in monte synai apparuisti: ꝛ filios israel de ter-
ra egypti eduxisti: deputās eis angeluz pietatis tue: qui custodi-
ret eos: die ac nocte: te quesumus dn̄e: ꝛ rogamus: vt mittere di-
gneris sanctū angelum tuū de celis: qui custodiat hūc famulum
tuū: ꝛ perducat eū ad gloriā baptismi tui. Sequitur exorcismus.

Ergo maledicte dyabole recognosce sentētiaz tuam: ꝛ da
honorē deo viuo ꝛ vero: da honorez Jesu chr̄o filio eius:
ꝛ spiritui sancto paraclito: ꝛ recede ab hoc famulo dei: qa istuz
sibi deus ꝛ dn̄s noster iesus chr̄s ad suā sanctā gr̄az ꝛ bene ✠ di-
ctionez: fontēqꝫ baptismatis dono sue gr̄e vocare dignatus est:
per signū sancte cru ✠ cis: qđ nos in frontē eius damus: tu ma-
ledicte dyabole nunq̄ꝫ audeas violare: sed dānatꝰ in eternū ma-
nes ab eo repulsus. Per eum qui vēturus est iudicare viuos ꝛ
mortuos ꝛ seculum ꝑ ignē. ℟. Amē. Item dicat. Ora electe:
flecte genua: ꝛ dic Pater nr̄: leua: ꝛ cōple orōnē tuā: signa illū:
ꝛ accede ad benedictionem. Tunc patrinus vt supra genufle-
ctit: ꝛ surgit: ꝛ signat infantem. Et sacerdos. Oremus. Oratio.

Deus imortale presidium oīum postulantium: liberatio
supplicum: pax rogantium: vita credentium: resurrectio
mortuoꝝ: te inuoco dn̄e sup hūc famuluz tuū. N. qui baptismi
tui donum petens eternam consequi gr̄am spirituali regenera-
tione desiderat: accipe hunc dn̄e qui dignatus es dicere: petite ꝛ
accipietis: querite ꝛ inuenietis: pulsate ꝛ aperietur vobis: petē-
ti itaqꝫ premium porrige: ꝛ ianuam pande pulsanti: vt eternam
celestis lauari benedictionē cōsecutus promissa tui muneris re-
gna ꝑcipiat. Per chr̄m dn̄m nostrū. ℟. Amen. Exorcismus.

Audi maledicte sathanas adiuratus per nomen eterni dei
ꝛ saluatoris nostri filij eius: cuz tua victus inuidia tremēs
fugensqꝫ discede: nihil tibi sit cōmune cuz seruo dei iam celestia

cogitāti:renunciaturo tibi ac seculo tuo ⁊ beate imortalitati vi/
cturo. Da igit honorē aduenienti spiritui sancto:qui ex summa
celi arce descēdens:pturbatis fraudibus tuis:diuino fonte pur/
gatum pectus:idest sanctificatū deo templuz: ⁊ habitū pficiat: ⁊
ab oībus penitus noxis preteritoꝝ criminum liberatus:seruus
dei gratias perenni deo referat semp: ⁊ benedicat nomen eius
sanctū in secula seculoꝝ. ℟. Amē. Item dicat. Ora electe:fle/
cte genua: ⁊ dic Pater noster:leua: ⁊ cōple orationē tuā: ⁊ signa
illum: ⁊ accede ad benedictionē. Tunc patrinus vt supra genu/
flectat:leuat: ⁊ signat infantem. Et sacerdos dicit exorcismum.

EXorcizo te imunde spiritus in nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij:
⁊ spūs ✠ sci:vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo dei. Ipse
enim tibi imperat maledicte dānate:qui pedibꝰ suis super mare
ambulauit: ⁊ Petro mergenti dexteram porrexit. Sequitur.

ERgo maledicte dyabole recognosce sententiaz tuam ⁊ da
honorem deo viuo ⁊ vero:da honorem Jesu christo filio
eius: ⁊ spiritui sancto paraclito: ⁊ recede ab hoc famulo dei:qa
istum deus ⁊ dn̄s noster iesus christus ad suam sanctā gratiam ⁊
benedictionem fontēqz baptismatis dono sue gratie vocare di/
gnatꝰ est:per signū sancte cru ✠ cis:qd nos in frontē eius damꝰ:
tu maledicte dyabole nunq̄ʒ audeas violare: sed dānatꝰ in eter/
num maneas:ab eo repulsus. Per eū qui vēturus est iudicare
viuos ⁊ mortuos ⁊ seculuz p ignē. ℟. Amen. ¶ Incipit offm̄
abrenūciationis: ⁊ cathecismꝰ. ¶ Presbyter primo ponit ma
num super infantē ⁊ dicit sequētez orationē. Oremus. Oratio.

ETernam ac iustissimaz pietatē tuam deprecor dn̄e sancte
pater omnipotēs eterne deus luminis ⁊ veritatis:sup hūc
famulum tuum. N. vt digneris euz illuminare lumine intelligē/
tie tue:munda eū: ⁊ sanctifica:da ei sciētiaz verā:vt dignꝰ efficiat
accedere ad gratiaz baptismi tui:teneat fidem firmaz:spem cer/
tam:cōsilium rectum:doctrinā sanctā:vt aptus sit ad pcipiēdaz
gratiaz tuā. Per eū qui tecum ⁊ cū spiritu sancto viuit ⁊ regnat
in secula seculorum. ℟. Amen. Quo facto qui tenet infantem
dicat cum presbytero symbolum apostoloruz ⁊ Pater noster.

CRedo in deum patrem oīpotentē:creatorem celi ⁊ terre.
Et in iesum christum filiuz eius vnicum dominū nostrū.

Qui cõceptus est de spiritu scõ: natus ex maria virgine. Passus sub pontio pilato: crucifixus: mortuus: ⁊ sepultus. Descẽdit ad iferos: tertia die resurrexit a mortuis. Ascẽdit ad celos: sedet ad dexterã dei patris omnipotentis. Inde venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos. Credo in spũm sanctũ: sanctã ecclesiam catholicam. Sanctorum cõmunionem: ⁊ remissionẽ peccatorum. Carnis resurrectionem. Vitam eternam. Amen.

Pater noster qui es in celis: sctificet nomẽ tuũ. Adueniat regnũ tuũ. Fiat volũtas tua: sicut i celo ⁊ i terra. Panẽ nr̃m q̃tidianũ da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nr̃a: sicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoribꝰ nr̃is. Et ne nos iducas i tẽtationẽ. Sed libera nos a malo: Amẽ. Deinde sequatur exorcismus.

Nec te lateat sathanas iminere tibi tormenta: iminere tibi diez iudicij: diez supplicij: diez q vẽturꝰ est velut clibanus ardẽs: in quo tibi atq̃z vniuersis angelis tuis eternꝰ veniet interitus. Proinde dãnate da honorez deo viuo ⁊ vero: da honorem Iesu chr̃o filio eius: ⁊ spũi scõ. In cuius noĩe atq̃z virtute p̃cipio tibi quicũq̃z es spũs imunde: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo dei: quẽ hodie dñs noster Iesus chr̃s ad suam sanctã gratiam ⁊ benedictionẽ fontẽq̃z baptismatis dono sue gr̃e vocare dignatꝰ est: vt fiat eius templuz per aquã regenerationis in remissionez oĩuz peccatorꝝ: In noĩe eiusdẽ dñi nr̃i iesu chr̃i: qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ seculum per ignem. ℟. Amen.

Deinde sacerdos saliua oris sui tãgat nares: ⁊ aures eiꝰ: dicẽs.

Effeta: qd̃ est adaperire nares ⁊ aures in odorem suauitatis. Respondeat qui tenet infantez. Effeta. Et p̃sbyter. In odorẽ suauitatis. R̃ndeat qui tenet infantẽ. Effeta. Et presbyter. Tu aũt effugare dyabole: appropinquabit eniz iudiciuz dei. Et r̃ndeat q tenet infantez iterꝝ ⁊ dicat. Effeta. Postea interrogat sacerdos nomen infantis ⁊ dicit. Famule dei. N. abrenuntias sathane. R̃ndet. Abrenũtio. Et presbyter. Et oĩbus opibꝰ eius. ℟. Abrenũtio. Et p̃sbyter. Et oĩbꝰ põpis eiꝰ: ℟. Abrenũtio. Deinde sacerdos liniat ĩfantẽ de oleo scõ cathecuminorꝝ in pectore: ⁊ in scapulis: cũ police in modũ crucis ⁊ dicit.

Ego te linio oleo salutis in pectore: ⁊ in scapulis: in nomine domini nostri iesu christi: in vitam eternaz. Pax tibi.

℟. Et cum ſpiritu tuo. Et preſbyter. Recede imunde ſpūs: ⁊ da locuꝫ ſpiritui ſancto. Et tenens manum ſacerdos ſuper caput infantis: dicit ſequentem orationem. Oremus. Oratio.

FAmulum tuum q̄s dn̄e ad tui baptiſmi gratiaꝫ recurrēteꝫ reſpicere ⁊ cōſeruare in tuo nomine digneris: ⁊ quicq̄d in eo per originalis pc̄ti trāſgreſſionē pene obnoxiū dyabolus detinebat: ſacri fontis idulgētia reſoluat: veteris hoīs exuuias deponat: ⁊ noue vite indutꝰ amictu reſurgat: oīa neqſſimi ſpūs ab eo venena depelle: ⁊ ſalutarem baptiſmi grāꝫ adimple: vt in tui muneris ꝑceptiōe in eterna vita valeat exultare. His peractis accedāt ad fontes. Seqt̄ bn̄dictio fontis ſi fons nō eſt bn̄dictꝰ: ⁊ fiant letanie. Si vo fons ē bn̄dictꝰ ꝓtermittat̄ letania: ⁊ ſacerdos iterroget nomē infantis. N. credis in deū patreꝫ. vt infra.

KYrieleiſon. Chriſteleiſon. Kyriel'. Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos. Pater de celis deꝰ:	miſe. nobis.
Fili redemptor mundi deus	miſerere nobis.
Spiritus ſancte deus	miſerere nobis.
Sancta trinitas vnus deus	miſerere nobis.
Sancta maria	ora pro nobis.
Sancta dei genitrix	ora.
Sancta virgo virginum	ora.
Sancte michael	ora.
Sancte gabriel	ora.
Sancte raphael	ora.
Omnes ſancti angeli ⁊ archangeli	orate.
Sancte ioannes baptiſta	ora.
Omnes ſancti patriarche ⁊ prophete	orate.
Sancte petre	ora.
Sancte paule	ora.
Sancte andrea	ora.
Sancte iacobe	ora.
Sancte ioannes	ora.
Sancte marce	ora.
Omnes ſancti apoſtoli ⁊ euangeliſte	orate.
Sancte ſtephane	ora.
Sancte laurenti	ora.

Sancte vincenti ora.
Sancte christophore ora.
Sancte victor ora.
Sancte sebastiane ora.
Sancte petre ora.
Omnes sancti martyres orate.
Sancte siluester ora.
Sancte gregori ora.
Sancte augustine ora.
Sancte nicolae ora.
Omnes sancti pontifices et confessores orate.
Omnes sancti doctores orate.
Sancte benedicte ora.
Sancte antoni ora.
Sancte dominice ora.
Sancte Thoma ora.
Sancte vincenti ora.
Sancte francisce ora.
Omnes sancti monachi et eremite ora.
Sancta maria magdalena ora.
Sancta catherina ora.
Sancta cecilia ora.
Sancta vrsula ora.
Sancta catherina senensis ora.
Omnes sancte virgines et vidue orate.
Omnes sancti et sancte dei orate.
Christe audi nos. Christe exaudi nos.
Kyrieleison.
Christeleison.
Kyrieleison.
Pater noster. Et ne nos inducas in tenta. Exorcismus aque.

Exorcizo te creatura aque per deum ✠ viuum: per deuz ✠ verum: per deum ✠ sanctum: per deuz totius dulcedinis creatorez: qui te in principio verbo separauit ab arida: et in quatuor fluminibus diuidens: totaz terram rigare precepit. Adiuro te per Jesum christum filium eius vnicum dñm nostruz: vt effi-

ciaris in eo qui in te baptizandus est regenerans cum deo patre ꝛ eodem filio ꝛ spiritu sancto: qui in trinitate perfecta viuit ꝛ regnat deꝰ per oīa secula seculoꝝ. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

D Omine sancte pater omnipotens eterne deus aquarum spiritualium sanctificatoꝛ: te supplices depꝛecamur: vt ministerium humanitatis nostre respicere digneris pꝛopitius: ꝛ super has aquas abluendis ꝛ viuificandis hominibus pꝛeparatas angelum sanctitatis emittas: quo peccatis vite pꝛioꝛis abluti reatuqꝫ deterso purum spiritui sancto habitaculum vim regenerationis pꝛocuret. Per dn̄m nostrum iesum chꝛistū filium tuum: qui tecum viuit ꝛ regnat in vnitate eiusdem spiritꝰ sancti deus. Per omnia secula sc̄loꝝ. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

E Xaudi nos omnipotens deus: ꝛ in huius aque substantia tuam misce virtutem: vt abluendi per eam sanitatē simul ꝛ vitam mereantur eternam. Per dominum nostrum Iesum chꝛistum filium tuum: qui tecum viuit ꝛ regnat in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculoꝝ. ℟. Amē. Postea sacerdos infundat chꝛisma in aqua in modum crucis: dicens.

F Ecundetur ꝛ sanctificetur fons isto hoc salutifero chꝛismate: In noīe pa ✠ tris: ꝛ fi ✠ lij: ꝛ spiritus ✠ sc̄ti. Amē. Et misceat cū manu. Deinde interrogat pꝛesbyter noīē infantis ꝛ dicat. N. Credis in deum patrem omnipotentem creatorem celi ꝛ terre? ℟. Credo. Sacerdos interrogat. Credis ꝛ in iesum chꝛistum filium eius vnicum dn̄m nostruꝫ natum ꝛ passum? ℟. Credo. Sacerdos interrogat. Credis ꝛ in spirituꝫ sanctum: sanctā ecclesiam catholicam: sanctoꝝ cōmunionē: remissionē peccatoꝝ: carnis resurrectionem: vitam eternā? Amē. ℟. Credo. Interrogat sacerdos nomen infantis ꝛ dicat. Famule dei. N. vis baptizari? ℟. Uolo. Tunc baptizet eū sacerdos in noīe sancte trinitatis: sub trina imersione: vel ſm cōsuetudinem patrie: vel loci: infundat aquam super caput eius dicēs. Ego te baptizo in noīe pa ✠ tris: ꝛ fi ✠ lij: ꝛ spiritus ✠ sancti. Amen. Postea facit sacerdos crucem in capite eius in vertice de sacro chꝛismate cū police: ꝛ dicit hanc oꝛonē. Oremꝰ. Oꝛo.

D Eus omnipotens pater domini nostri Iesu chꝛisti: qui te regenerauit ex aqua ꝛ spiritu sancto: quiqꝫ dedit tibi

remissionem omnium peccatorum: in ipso te liniat chrismate
salutis in vitam eternam. Pax tibi. ℟. Et cum spirito tuo.
Postea sacerdos iponat linteamen sup caput infantis: ⁊ dicat.
Accipe vestem candidam ⁊ imaculatam: quam perferas
sine macula ante tribunal domini nostri iesu christi: vt ha-
beas vitam eternam in secula seculorum. ℟. Amen. Postea
tradat candellam accensam in manuz pueri: vel patrini dicens.
N. Accipe lampadem irreprehensibilem: custodi baptismuz
tuum: vt cum venerit dñs ad nuptias possis ei occurrere vna
cum omnibus sanctis suis in aula celesti: vt habeas vitã eternã:
⁊ viuas in secula seculorum. ℟. Amen. Deinde dicat. Vade
in pace. ¶ Ordo ad puellã cathecuminam faciẽdam. Cap. x.
Cum venerit infantula ante ianuam ecclesie interroga
nomen eius ⁊ dic hec verba. Si quis cathecuminus
est secedat. Si quis cathecuminus est iudeus vł here-
ticus: secedat. Si quis cathecuminus est sabelianꝰ vel
hereticus aut iudeus: secedat. Interroga nomẽ ⁊ dic Joãnes
vel N. qd desideras? Respondeat Fidem. Sacerdos inter-
rogat Fides quid tibi prestat? Respondet Vitam eternam.
Interrogat sacerdos. Quis tibi daturus est eam? Respondet
Deus pater ⁊ dñs Jesus christus cum sancto spiritu. Deinde
insufla in faciem eius ter in modum crucis ⁊ dic. Exorcismus.
Impero tibi imunde spũs in noie pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spi
ritus ✠ sci: vt exeas ⁊ recedas ab hoc plasmate dei. Inter
roget sacerdos qd nomen volunt ei imponere: ⁊ annuntiet no-
men ⁊ dicat. Famula dei. N. qd vis fieri Respondet Chřiana.
Interroget sacerdos Abrenũtias sathane? Rñdet. Abrenũ-
tio. Sacerdos. Et oibꝰ opibꝰ eius? Rñdet. Abrenũtio. Sa
cerdos. Et oibꝰ põpis eiꝰ? Rñdet. Abrenũtio. Postea dicat
sacerdos hec verba. Ut ista sit felix in noie pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊
spiritus ✠ sancti. Amen. Deinde dicat sacerdos. Deus in ad-
iutorium meum intende. Dñe ad adiuuandum me festina. Glo
ria patri. Sicut erat in pricipio ⁊c. Kyrielei. Christelei. Kyrie
leison. Dominus vobiscũ. Oremus. Oratio. Cathecismus.
Deus noster qui nos ad imaginẽ suã plasmare dignatus
est: sic ait per moysen famuluz suũ: non auguriaueris: nõ

mechaberis: nõ falsuz testimoniũ dixeris: honorẽ habebis pr̄i ꝛ matri tue: ꝛ diliges ꝓximũ tuũ sicut teipsuz: ꝛ qḋ tibi nõ vis fieri: alijs ne feceris: ista sunt ꝑcepta dei: que gentilez ppl'm ad eccl'iã dei venientẽ: vnũquẽqꝫ oportet obseruare. Per eum qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculum per ignem. ℞. Amen. Sacerdos signat eã in frõte ꝛ ĩ pectore signo ✠ crucis.

Famula dei accipe signũ crucis tam in fron ✠ te: q̄ȝ in corde ✠ sume fidem celestem: talis esto moribus vt templuz dei iam esse possis: ingressaqꝫ ecclesiam dei euasisse te laqueum mortis leta agnoscas: horrescas idola: respuas simulachra: colas deum patrem omnipotentem: ꝛ iesum christum filium eius: qui viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. ℞. Amẽ. Oremus. Oro.

Deprecor te domine sancte pater oĩpotens eterne deus: vt huic famule tue: que seculi huius nocte vagat' incerta: ꝛ dubia: viam veritatis ꝛ agnitionis tue iubeas demonstrare: quatenus reseratis oculis cordis sui te vnum deum patrez in filio: ꝛ filium in patre recognoscat cuz sancto spiritu: atqꝫ huius cõfessionis fructum: ꝛ hic ꝛ in futuro seculo percipere mereat'. Per eũdez chr̄z dñm nr̄m. ℞. Amen. Sequitur exorcismus.

Exorcizo te omnis spiritus imunde in nomĩe dei pa ✠ tris omnipotẽtis: ꝛ in nomine Jesu christi filij eius iudicis nostri vt discedas ab hoc plasmate dei: quam dominus noster ad templum sanctum suum vocare dignatus est: vt fiat templum dei viui: ꝛ spiritus sanctus habitet in ea: in nõie dei pa ✠ tris omnipotentis: ꝛ in nomine Jesu ✠ christi filij eius: ꝛ spiritus ✠ sancti: qui filius vẽturus est in maiestate patris iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculum per ignem. ℞. Amẽ. Oremus. Oratio.

Deus qui ꝑdita reparas: ꝛ reparata conseruas: deus qui proprio gentilitatis crimine euaso: ꝛ serpentis caractere deleto: signari hominẽ nominis tui titulo precepisti: suscipe quesumus hanc famulam tuam: atqꝫ eam inter plebis tue numerũ cõmisce. Per christum dominum nostrum. Oremus. Oratio.

Domine deus celi ꝛ terre maris ꝛ oium elementoꝝ creator: qui aspectu tuo illuminas vniuersam faciẽ terre: illumina auxilium tuum super hanc famulaz tuã. N. cathecuminã: quã hodierna die ad templuz sanctũ tuum vocare dignatus es:

infunde in eã sciẽtiã pietatis tue: accipe hãc dñe: ⁊ aperi ei ianuã iustitie tue: ⁊ da illi misericordiã tuã: pietatisq; munus largire: ⁊ per lauacrũ regenerationis tue perduc eã ad grãz spũalem: vt nobiscũ pariter tibi deo patri oĩpotẽti laudes ⁊ gratias referat. Induc eã dñe in viam veritatis: doce eã iustificatiões tuas: per eũ qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculũ per ignẽ. ℟. Amen. Consigna eam in fronte dicens.

Signo tibi frontem ✠ vt suscipias crucem dñi In auribus.
Signo tibi aures ✠ vt videas diuina precepta In oculis.
Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatem dei In naribus.
Signo tibi nares ✠ vt odorem suauitatis sentias In ore.
Signo tibi os ✠ vt loquaris verba vite In pectore.
Signo tibi pectus ✠ vt credas in deum In scapulis.
Signo tibi scaplas ✠ vt suscipias iugũ sui. ei⁹. In toto corpe.
Signo te totũ in noĩe pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spũs ✠ sancti: vt habeas vitam: ⁊ viuas in secula seculorum. Amẽ. Oremus. Oratio.

Omnipotẽs sempiterne de⁹ pr̃ dñi nr̃i iesu chr̃i respice dignare sup hãc famulaz tuã. N. quã ad rudimẽta fidei vocare dignatus es: oẽm cecitatẽ cordis ab ea expellere: disrũpe oẽs laqueos sathane: qb⁹ fuerat alligata. Aperi ei dñe ianuã pietatis tue: vt signo sapiẽtie tue imbuta oĩuz cupiditatũ fetoribus careat: ⁊ suauẽ odorẽ pceptorum tuorum leta in eccl'ia tua sentiat: ⁊ pficiat de die in diẽ: vt idonea efficiat accedere ad grãz baptismi tui pcepta medicina. Per eũdẽ dñm nr̃z iesuz chr̃z q vẽtur⁹ est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculũ p ignẽ. ℟. Amẽ. Orem⁹. Oro.

Preces nostras quesumus dñe clementer exaudi: vt hanc electaz tuam. N. cru ✠ cis dñice cuius impressione signamus virtute custodi: vt magnitudinis glorie rudimẽta seruans: per custodiã mandatorum tuorum ad regenerationis gloriã puenire mereat. Per christũ dñm nr̃m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Deus qui humani generis ita es conditor: vt sis etiã reformator propitiare populis adoptiuis: ⁊ bono testamẽto sobolem noue prolis ascribe: vt filij pmissionis quod nõ potuerunt assequi per naturã: gaudeant se recepisse per gratiã. Per christuz dñm nostrum. ℟. Amen. Exorcismus salis.

Exorcizo te creatura salis in noĩe dei pa ✠ tris omnipotẽ

tis ⁊ in charitate dñi nr̃i iesu chri : ⁊ in virtute spũs ✠ sci. Exorcizo te p deũ ✠ viuũ: p deũ ✠ verũ: p deũ ✠ sanctũ: qui te ad tutellaz humani generis pcreauit: ⁊ pplo venięti ad credulitatẽ p seruos suos cõsecrari pcepit. Proinde rogamus te dñe de⁹ nr̃: vt hec creatura salis in noie sancte trinitatis efficiat salutare sacramentũ ad effugãdum inimicũ: qd tu dñe sancti ✠ ficando sancti ✠ fices: bene ✠ dicẽdo bene ✠ dicas : vt fiat oib⁹ accipiẽtib⁹ pfecta medicina pmanẽs in viscerib⁹ eoꝝ: in noie dñi nostri iesu christi: qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculuz per ignem. ℟. Amen. Postea tolle salem digito cuz tua saliua: ⁊ pone in ore infantule: ⁊ dic. N famula dei. N. accipe sal sapiẽtie: qui ppitiatius sit tibi in vitaz eternã. Amen. Oremus. Oratio.

DEus patrũ nostroꝝ vniuerse cõditor veritatis: te supplices exoramus: vt hãc famulaz tuã. N. respicere digneris propitius: ⁊ hoc primũ pabuluz salis gustantẽ nõ diutius exurire pmittas: quo min⁹ cibo repleat celesti: qten⁹ sit deo semp spũ ferues: spe gaudẽs: tuo semp noi seruiẽs: perduc eã dñe ad noue regenerationis lauachrũ: vt cũ fidelibus tuis pmissionum tuaꝝ eterna pmia cõsequi mereat. Per chrm dñm nr̃m. ℟. Amen. Interrogat sacerdos nomẽ infantule: ⁊ dicit. N famula dei. N. ingredere in tẽplum dei viui: vt habeas partẽ in prima resurrectione cũ sanctis ⁊ electis dei. Et dato capite stolle patrino introducat eam in eccliaz dicẽdo hãc orationẽ. Oremus. Oratio.

PReces nostras qs dñe clemẽter exaudi: ⁊ hãc electã tuam cru ✠ cis dñice: cuius eam impressione signa ✠ mus: virtute custodi: vt agnitionis tue rudimẽta seruãdo: per custodiam mãdatoꝝ tuoꝝ ad regenerationis gloriam peruenire mereatur. Per chrm dñm nostrum. ℟. Amen. Finita oratione ponatur infantula in pauimento ecclesie : ⁊ dicatur. Oremus. Oratio.

DEus qui humani generis ita es conditor vt sis etiam reformator ppitiare famule tue. N. adoptiue per gratiam tuã: ⁊ noui testamẽti soboleʒ noue proli ascribe : vt filij pmissionis qd nõ potuerũt assequi per naturã : gaudeant se accepisse p grãz. His ita finitis alius vel idem patrinus tenens infantulam net genuflexus : ⁊ dicat sacerdos. Ora electa : flecte genua: dic Pater noster: Leua: ⁊ cõple orationẽ tuã: ⁊ signa illaz : ⁊ accede ad benedictionẽ.

ad benedictionē. Et p̄rinus dicit totū Pr̄ nr̄. ꝛ signat puellam signo crucis ✠ ꝛ sacerdos dicit orationem. Oremus. Oratio.

Deus celi: deus terre: deus angeloꝝ: deus archangeloꝝ: deus prophetaruꝫ: deus apostoloꝝ: deus martyrū: deus confessoꝝ: deus virginum: deus omniuꝫ bene viuentium: deus cui oīs lingua confitet̄: ꝛ omne genu flectit̄ celestiuꝫ terrestriuꝫ ꝛ infernoꝝ: te inuoco dn̄e vt hanc famulaꝫ tuā perducere: ꝛ custodire digneris ad gratiam baptismatis. Sequitur exorcismus.

Ergo maledicte diabole recognosce sententiaꝫ tuam: ꝛ da honorem deo viuo ꝛ vero: da honorem Jesu christo filio eius: ꝛ spiritui sancto paraclito: ꝛ recede ab hac famula dei: qa istam sibi deus ꝛ dominus noster Jesus christus ad suā sanctaꝫ gratiam ꝛ benedictionem: fontē qꝫ baptismatis dono celesti vocare dignatus est: per signum sancte crucis ✠ quod nos in frontem eiꝰ damus; tu maledicte diabole nunq̄ꝫ audeas violare: sed damnatus in eternum maneas ab eo repulsus: per euꝫ qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos: ꝛ seculum per ignem. ℟. Amen. Item dicit sacerdos. Ora electa: flecte genua: dic Pater noster: leua: comple orationem tuam: ꝛ signa illam: ꝛ accede ad benedictionem. Patrinus dicit totum Pr̄ nr̄ ꝛ signat infantulaꝫ signo cru ✠ cis: ꝛ sacerdos dicit orōnē. Oremus. Oratio.

Deus habraam: deus isaac: deus iacob: deus qui tribus israel de egyptiaca seruitute liberasti: ꝛ per moysen famulum tuum de custodia mandatoꝝ tuorum in deserto monuisti: ꝛ susannam de falso crimine liberasti: te supplex deprecor domine: vt liberes hanc famulam tuam. N. ꝛ producere eam digneris ad gratiam baptismi. Sequitur exorcismus.

Ergo maledicte dyabole recognosce sententiaꝫ tuam: ꝛ da honorem deo viuo ꝛ vero: da honorem Jesu christo filio eius: ꝛ spiritui sancto paraclito: ꝛ recede ab hac famula dei: qa istam sibi deus ꝛ dn̄s noster Jesus christus ad suam sanctā gratiam ꝛ benedictioneꝫ fontē qꝫ baptismatis dono celesti vocare dignatꝰ est: per signū sancte cru ✠ cis: qd̄ nos in fronteꝫ eius damus: tu maledicte dyabole nunq̄ꝫ audeas violare: sed dānatus in eternum maneas ab ea repulsus. Per euꝫ qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos: ꝛ seculum per ignem. ℟. Amen. Sacer-

dos dicit tertio. Ora electa: flecte genua: dic Pater nr̄: leua: cō-
ple orationem tuam: ⁊ signa illam: ⁊ accede ad benedictionem.
Et patrinus dicit totum Pater noster: surgit: ⁊ signat infantu-
lam signo cru ✠ cis: ⁊ sacerdos sequitur exorcismū. Exorcismus.

EXorcizo te imunde spiritus per patrē: ⁊ filium: ⁊ spiritum sanctū: vt exeas ⁊ recedas ab ac famula dei. ℟. Ipse tibi imperat maledicte damnate: qui ceco nato oculos aperuit: ⁊ quatriduanum lazarum de monumento suscitauit. Sequitur.

ERgo maledicte dyabole recognosce sententiaz tuam: ⁊ da honorē deo viuo ⁊ vero: da honorē Iesu christo filio eius: ⁊ spūi sancto paraclito: ⁊ recede ab hac famula dei: qa istam sibi deus ⁊ dn̄s noster iesus christus ad suam sanctā gratiā ⁊ benedictionem: fontēqz baptismatis dono celesti vocare dignatus est: per signū sancte cru ✠ cis: qđ nos in fronte eius damus: tu maledicte dyabole nunq̄ȝ audeas violare: sed dānatus in eternum maneas ab ea repulsus: per eū qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ seculuz per ignē. ℟. Amē. ¶ Incipit officiū abrenuntiationis: ⁊ cathecismus. Primo ponit presbyter manuz sup infantuluz ⁊ dicit sequentem orationem Oremus. Oratio.

ETernam ac iustissimā pietatem tuaz deprecor dn̄e sancte pater omnipotēs eterne deus luminis ⁊ veritatis sup hāc famuluz tuam. ℟. vt digneris eam illuminare lumine intelligētie tue munda eam ⁊ sanctifica: da ei scientiaz verā vt digna efficiatur accedere ad gr̄az baptismi tui: teneat fidem firmaz: spem certam: cōsiliuz rectū: doctrinā sanctā: vt apta sit ad pcipiendaz gratiam tuaz per eum qui tecum ⁊ cum spiritu sancto viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. ℟. Amen. Quo facto qui tenet infantulā dicat cum sacerdote Symbolum apl̄oꝝ ⁊ Pater noster.

CRedo in deūm patreȝ omnipotentē: creatorē celi ⁊ terre. Et in iesum christuȝ filium eius vnicum dominū nostrū. Qui conceptus est de spiritu sancto: natus ex maria virgine. Passus sub pontio pilato: crucifixus: mortuus: ⁊ sepultus. Descendit ad inferos: tertia die resurrexit a mortuis. Ascendit ad celos: sedet ad dexteram dei patris omnipotētis. Inde venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos. Credo in spirituȝ sanctum: sanctam ecclesiaȝ catholicam. Sanctoꝝ cōmunionem: ⁊

remissionem peccatoꝝ. Carnis resurrectionē. Vitam eternam. Amen. Pater noster. Deinde sequitur exorcismus.

NEc te lateat sathanas iminere tibi tormenta: iminere tibi diem iudicij: diem supplicij: diem qui vēturus est velut clibanus ardens: in quo tibi atq̄ vniuersis angelis tuis eternus veniet interitus. Proinde damnate da honorē deo viuo ⁊ vero: da honorē Jesu christo filio eius: ⁊ spiritui sancto. Jn cuius nomine atq̄ virtute precipio tibi quicunq̄ es spiritus imūde: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo dei: quem hodie dominus noster Jesus christus ad suam sanctam gratiam ⁊ benedictionem fontemq̄ baptismatis dono celesti vocare dignatus est: vt fiat eius templū per aquā regenerationis in remissionem omnium peccatoꝝ: Jn noīe domini nostri iesu chrī: qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ seculū per ignē. R. Amen. Deinde saliua oris sui sacerdos tangat nares ⁊ aures infantule: ⁊ dicat.

EFfeta: qd̄ est adaperire nares ⁊ aures in odorem suauitatis. Respondeat qui tenet infantulam. Effeta. Et sacerdos. Jn odorem suauitatis. Respondeat qui tenet infantulam. Effeta. Et sacerdos. Tu autem effugare dyabole: appropinquabit enim iudicium dei. Respondeat qui tenet infantulam. Effeta. Postea interrogat sacerdos nomē infantule: ⁊ dicat.

FAmule dei. N. abrenuntias sathane? Respondet Abrenuntio. Et sacerdos. Et omnibus operibus suis. Respōdet. Abrenuntio. Et sacerdos. Et oībus pompis eius? Respondet. Abrenūtio. Deinde sacerdos liniat infantulam de oleo sancto inter pectus ⁊ scapulas cū police in modum crucis: ⁊ dicat.

EGo te linio oleo salutis inter pectus ⁊ inter scapulas: in nomine domini nostri iesu christi: in vitā eternā. Pax tibi. R. Et cum spiritu tuo. Et sacerdos. Recede immunde spiritus: ⁊ da locum spiritui sancto. Et sacerdos tenens manū super caput infantule dicit sequentem orationem. Oremus. Oratio.

FAmulam tuam q̄s dn̄e ad tui baptismi gratiam recurrentem respicere ⁊ conseruare in tuo nomine digneris ⁊ quicquid in ea per originalis peccati transgressionem pene obnoxium dyabolus detinebat: sacri fontis indulgentia resoluatur: veteris hoīs exuuias deponat: ⁊ noue vite inductus amictu resurgat:

omnia nequissimi spiritus ab eo venena depelle: ⁊ salutarẽ3 ba ptismi gratiam adimpleat: vt in tui muneris perceptiõe in eterna vita valeat exultare. Per christũ dñm nostrũ. His peractis procedant ad fontes. Sequitur benedictio fontium: si fons nõ est benedictus: ⁊ fiant letanie: ⁊ bñdictio fontis vt supra fol. 82. Si vero fons est benedictus: presbyter ꝑtermissa letania ⁊ orationibus sequentibus interroget nomen infantule: ⁊ dicat. N. Credis in deum patrem omnipotentẽ: creatorem celi ⁊ terre? Respondet. Credo. Sacerdos. Credis ⁊ in iesum christum filium eius vnicum dominu3 nostrum natum ⁊ passum. Rñdet. Credo. Sacerdos interrogat. Credis ⁊ in spiritum sanctu3: sanctam ecclesiam catholicam: sanctoꝝ cõmunionem: remissionem peccatoꝝ: vitam eternam Amen. Rñdet. Credo. Interrogat sacerdos nomen infantule: ⁊ dicit. Famula dei. N. vis baptizari. Rñdet. Volo. Tunc baptizat eã sacerdos: in nomine sancte trinitatis: sub trina demersione: vel infundit aquã sup caput eius s̃m morem patrie vel loci dicens. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spũs ✠ sancti. Amen. Postea facit sacerdos crucem in capite eius in vertice de sacro chrismate: cum police: ⁊ dicit hanc orationem. Oremus. Oratio.

Deus omnipotens pater domini nostri Jesu christi: qui te regenerauit ex aqua ⁊ spiritu sctõ: quiq3 dedit tibi remissionem omniu3 peccatorum: ipse te lineat chrismate salutis in vitam eternam. Pax tibi. ℟. Et cum spiritu tuo. Postea sacerdos ponat lintheamen super caput infantis: ⁊ dicat.

Accipe vestem candidam ⁊ immaculatam: qua3 perferas sine macula ante tribunal domini nostri Jesu christi: vt habeas vitam eternã in secula seculoꝝ. ℟. Amen. Postea tradat candellam accensa3 in manu puelle vel patrini dicẽs. N. Accipe lampadem irreprehensibile3: custodi baptismũ tuũ: vt cũ venerit dñs ad nuptias: possis ei occurrere vna cum oĩbus sanctis suis in aula celesti: vt habeas vitam eternã: ⁊ viuas in secula seculorũ. ℟. Amẽ. Deinde dicit Euangelium sancti Joannis. In principio erat verbum: ⁊ verbum erat apud deum: ⁊ deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud deum: omnia per ipsu3 facta sunt: ⁊ sine ipso. ⁊c̃. Postea dicat sacerdos. Vade i pace.

¶ Forma baptizandi puerum vel puellam: de cuius morte du bitatur ad succurrendum. Capi. xj.

Si infans grauiter infirmatur: ita q̄ de ei⁹ morte dubitetur: nō fiat totus ordo predictus: sed quū primum fuerit ad portā ecclesie sacerdos sufflet in modū crucis: ⁊ dicat.

Impero tibi imunde spiritus: in noīe pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spirit⁹ ✠ sancti: vt exeas: ⁊ recedas ab hoc famulo dei. Tunc sacerdos interrogat nomen infantis: ⁊ dicat. Quid vis fieri? Respondet. Christianus. Interrogat sacerdos. Abrenuntias sathane: ⁊ omnibus operibus eius: ⁊ omnib⁹ pompis eius? Respondet. Abrenuntio. Postea faciens signum crucis in fronte ⁊ pectore infantis: dicit. Accipe signum crucis tam in fronte q̄ȝ in corde: sume fidem celesteȝ: esto talis moribus: vt templum dei esse possis. Postea sacerdos benedicat salem in hunc modum. Benedic ✠ quesumus domine hāc creaturam salis tua bene ✠ dictione celesti in nomine domini nostri Jesu christi: ⁊ in virtute spiritus sancti ad effugandum inimicum: qd̄ tu domine sanctificando sancti ✠ fices: benedicēdo bene ✠ dicas: fiatqȝ omnibus percipientibus perfecta medicina permanens in visceribus eorum: In nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti: amen. Oratione completa sacerdos ponat sal benedictum in ore infantis: dicens. Accipe sal sapientie: sit propitiatus in vitam eternam Amen. Tunc introducat euȝ in ecclesiam: ⁊ dicat Pater noster. et Credo in deum patrem. Postea sacerdos tāgit nares eius: ⁊ aures cuȝ saliua sua: dicēs.

Effeta quod est adaperire aures ⁊ nares in odorem suauitatis. Tu autem effugare dyabole: appropinquabit enim iudicium dei. Tunc sacerdos vocato nomine eius: dicit. Abrenuntias sathane ⁊ omnibus operibus eius: ⁊ omnibus pompis eius? Respondet. Abrenuntio. Tunc sacerdos intincto digito in oleo cathecuminorum facit signum crucis super pectus ⁊ scapulas pueri dicens. Ego te linio oleo salutis in christo iesu domino nostro. ¶ Si autem ita infirmus in mortis periculo est constitutus: q̄ predicta seruari non possint: benedic sal ⁊ in ore ponas: ⁊ signa puerum in fronte ⁊ pectore cum police: ⁊

dic. In nomine pa ✠ tris: et fi ✠ lij: et spiritus ✠ sancti. Amen.
Et tenens manum super caput eius: et dic hanc orationem.

Famulum tuum quesumus domine: ad tui baptismi gratiam recurrentem respicere et cõseruare in tuo nomine digneris: et quicquid in eo per originalis peccati transgressionez pene obnoxium dyabolus detinebat sacrifontis indulgentia resoluatur: veteris hominis exuuias deponat: et noue vite indutus amictum resurgat: omnia nequissimi spiritus ab eo venena depelle: et salutarem baptismi gratiam adimple: et in tui muneris perceptione in eterna vita exultare concede. ¶ Itez alia oratio pro proximo morti. Oremus. Oratio.

Medellam tuam deprecamur omnipotens domine: sancte pater: omnipotens eterne deus: qui subuenis in periculis: qui temperas flagella: dum verberas: te ergo domine supplices deprecamur: vt hunc famulum tuum eruas ab hac inualitudine: vt non preualeat inimicus vsqz ad tentationem anime: sicut Job terminum ei pone: ne inimicus de anima ista sine redemptione baptismatis incipiat triumphare: Differ domine exitum mortis: et spatium vite extende: releua quem perducas ad gratiam baptismi tui. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Postea si non habes aquam benedictam: benedic eam ista breui benedictione: ad succurrendum.

Exaudi nos omnipotens deus: et in huius aque substantiam tuam misce virtutem: vt abluendus per eam et sanitatem simul: et vitam mereatur eternam. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Exorcismus.

Exorcizo te creatura aque in nomine dei pa ✠ tris omnipotentis: et in charitate iesu ✠ christi filij eius: et spiritus ✠ sancti. Exorcizo te omnis virtus aduersarij: omnis incursio sathane: et omne fantasma eradicare: et effugare ab hac creatura aque: vt fiat fons saliens in vitam eternam: et qui ex ea baptizatus fuerit fiat templum dei viui: et spiritus sanctus habitet in eo: in remissionem omnium peccatorũ. Postea pone chrisma in aqua: et dicas. Fecundetur et sanctificetur iste fons hoc salutifero chrismate: In nomine pa ✠ tris: et fi ✠ lij: et spiri

tus ✠ sancti: Amē. Deinde sacerdos interrogato nomine pue-ri: dicat. N. Credis in deum patrem omnipotentem: creatorē celi & terre? Respondet. Credo. Et sacerdos. Credis & in ie-sum christum filium eius vnicū dn̄m nostrū: natum: & passum? Respondet. Credo. Sacerdos. Credis & in spiritū sanctū: sanctam ecclesiam catholicam: sanctorum cōmunionem: & re-missionem peccatorum: carnis resurrectionem: & vitam eternā? Respondet. Credo. Et interrogat sacerdos. N. Uis baptiza-ri? Respondet. Uolo. Tunc sacerdos eum baptizat in nomi-ne sancte trinitatis dicens. Ego te baptizo in nomine patris: & filij: & spiritus sancti. Amen. Postea facit crucem de chrisma-te sacro in vertice eius: & reliqua vt supra. s. dat ei vestem can-didam: & candelam cum orationibus vt supra. ¶ Si autem puer conualuerit: debent omnia suppleri que omissa sunt. s. omnia que baptismum precedunt: & dicta non fuerant. ¶ Si vero adeo propinquus morti fuerit: q̄ credatur ipsum imedia-te obiturum: solum dicat formā baptismi. videlicet. Ego te ba-ptizo in nomine patris: & filij: & spiritus sancti: Amen. Et dicē-do verba predicta effundat aquam super caput eius: & sic eum baptizet. Et si habet chrisma eum in vertice vngat in modum crucis & dicat orationem. Deus omnipotens pater domini no-stri iesu christi &c. Et postea. Accipe vestem candidā & imma-culatam &c. Et demum candelam dicendo. Accipe lampadē irreprehensibilem: custodi baptismum tuum &c. Postea dicat Euangelium sancti Joannis. In principio erat verbū: & ver-bum erat apud deum: & deus verbum: hoc erat in principio &c.

¶ Explicit tractatus primus prime partis: libri sacerdotalis: de sacramento baptismi.

¶ Aduerte q̄ hic sequi deberet sacramentum eucharistie vel penitentie: Sed quia regulariter primo precedit penitentia: postea cōmunio: & vltimo extrema vnctio: que habet multa an-nexa. s. cōmendationē anime: officium sepulture &c. que multū protrahuntur ad longum: visum est hic tractare primum de ma-trimonio: & postea successiue de alijs sacramentis.

¶ Tractatus secundus prime partis: libri sacerdotalis de sacramento matrimonij.

¶ Quid sit matrimoniuz: ꝛ qualiter cõtrahatur legittime: ꝛ de eius institutione: ꝛ de tribus bonis matrimonij. Capi. j.

Matrimoniũ est sacramẽtum ecclesie: qd̕ sic diffinit. Matrimonium est maris ꝛ femine cõiunctio individuã vite cõsuetudinẽ retinẽs. De presump. ca. illud. Quod quidem cõtrahitur solo cõsensu ꝑ verba de presenti: quãdo vir in mulierez: ꝛ mulier in viruz: accedentibus verbis cõsensum exprimẽtibꝰ. s. Accipio te in meã: ꝛ accipio te in meũ: vel equipolentibus cõsentiũt. De sponsa. c. cũ locũ. ꝛ ca. tua. ꝛ ca. Tuas. de sponsa duoꝝ. ꝛ. xxvij. q. ij. ca. sufficit. Et sanctus Thomas in. iiij. disti. xxvij. q. j. ar. ij. Non solum autez verbis: sed etiam signis matrimonium exprimentibus vel cõsensum in matrimoniuz: vt in surdis ꝛ mutis: cõtrahitur matrimoniuz. De sponsa. ca. cuz apud sedem. ¶ Institutum autẽ fuit in paradiso terrestri matrimoniuz: ante peccatum: propter susceptionẽ sobolis: dicente dño. Crescite ꝛ multiplicamini. Geñ. j. c. Institutũ: ꝛ fuit post peccatũ: causa vitãde fornicationis: vt dicit Apostolus. j. ad coꝛ. vij. Propter fornicationẽ vnusquisqz habeat vxorẽ suam: ꝛ vnaquequ virum suum. xxxij. q. ij. ca. sicut. ꝛ ca. quicquid. ¶ Omnes autez qui volunt possunt matrimoniũ cõtrahere: dũmodo sint in etate legittima: que est in viro. xiiij. annoꝝ: ꝛ in femina. xij. vt habet de despon. impube. ca. impuberes. ꝛ ca. cõtinebatur. dũmodo non sit aliqd̕ impedimẽtum: quo prohibeat cõtractio matrimonij: de quibus infra habet. Et potest fieri matrimoniuz per procuratorẽ: sicut

fuit de isaac ⁊ rebecca. Gen̄.ca.xxiiij. ⁊.xxxij.q.ij.§.cum dicitur. ¶ Tria autem sunt bona matrimonij.s.proles:fides:⁊ sacr̄m. Proles: vt charitatiue recipiãt filios:⁊ religiose educēt. Fides: vt cū alia psona nō coeant. Sacr̄m: vt nunq̄ȝ nisi per mortez separent. Qui filij sint legittimi.ca.per venerabilem.in tex. ⁊ glo. super v.de tribus bonis.xxvij.q.ij.cap.in omne itaqȝ.xxxij.q.j. ca.nō enim. ¶ Ex concilio florentino predicto. Sacramētuȝ matrimonij est signūȝ coniunctionis christi ⁊ ecclesie ſm Ap̄l̄m dicentē. Sacr̄m hoc magnū est. Ego dico in christo ⁊ ecclesia. Causa efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus: per verba de p̄nti expressus. Assignatur autē triplex bonū matrimonij. Primū est:proles suscipiēda ⁊ educanda ad cultū dei. Scd̄m est fides:quā vnus cōiugum alteri seruare debet. Tertium est indiuisibilitas matrimonij : propter hoc q̄ significat indiuisibilem coniunctionē christi ⁊ ecclesie. Quãuis autē ex causa fornicationis liceat thori separationē facere : nō inde aliud matrimoniuȝ cōtrahere fas est:cū matrimonij vinculum legittime ɔ̄cti perpetuū sit : hec ibi. ¶ De duplici matrimonio.s.legittimo ⁊ clandestino:⁊ de bannis publice faciendis. Capi.ij.

Matrimoniuȝ aliud est legittimū:qd̄ est qn̄ publice ⁊ solenniter cōtrahit in faciem ecclesie cū debitis conditionibus req̄sitis.s.cū vxor a parētib⁹ petit:desponsat:dotat:⁊ a sacerdotib⁹ benedicit.⁊.xxxij.q.v.ca.aliter. ¶ Aliud est clandestinuȝ qd̄ fit sine p̄dictis solēnitatib⁹.xxx.q.v.per totuȝ. Cui clandestino m̄rimonio sacerdos ɔ̄sentiens est suspēdendus. De clande. despon.ca.cum inhibitio.qa ex eo sequūtur frequentius multa mala:⁊ scandala q̄ȝplurima oriunt:ideo ab ecclesia est inhibitū. Quod quidem clandestinū matrimonium publice est ratificandum. De clande.despon.ca.qd̄ nobis. Quapropter prudēs sacerdos debet diligēter intendere q̄ talia non sequant. Unde ſm generalis cōcilij constitutionē de clande.despon.ca. cuȝ inhibitio.facienda sunt banna in ecclesijs per sacerdotē:anteq̄ȝ matrimoniuȝ cōtrahat:⁊ indicēduȝ p tres dies festiuos in missaꝝ solēnijs:Ut si qs sciat inter tales psonas:que iter se cōtrahere debēt esse aliqd̄ impedimentū:infra cōpetentē terminū assignandum debeat ipsuȝ ꝓducere ⁊ manifestare in hec vel similia verba.vȝ.

He due persone. N. ⁊. N. volunt cõtrahere matrimoniuʒ. Si
quis est qui nouerit aliqd impedimentuʒ esse inter has ꝑsonas:
qd matrimoniuʒ inter eos impediat: illud denuntiet. Et de hoc
admonemus oẽs primo: scđo: ⁊ tertio: ⁊ ꝑemptorie infra talem
terminũ. N. ⁊ alicubi qui sine istis bãnis cõtrahũt sunt excõicati.
Et si apparuerit aliqua ꝯiectura impedimẽti alicuius: interdicẽ
dum est illis ne cõtrahãt donec veritas declaret: ⁊ oppositũ cõ/
stet. Qui aũt cõtraxerint post ꝓhibitionẽ sibi factã: ⁊ impedimẽ/
tum extiterit: illegittimos filios ꝓcreabunt: ⁊ sacerdos qui tales
inhibitiões facere cõtempserit: vel regularis q interfuerit suspẽ
di debẽt ab officio ꝑ tres annos. Et si qs malitiose falsuʒ ipedi/
mẽtuʒ obiecerit: canonicã vltionẽ nõ euadet: vt patet vbi supra.

¶ De impedimentis matrimonij que sunt. xiiij. Capi. iij.

Impedimenta autẽ matrimonij que matrimoniũ impe/
diunt cõtrahẽduʒ: ⁊ dirimunt iam cõtractũ sunt. xij. ⁊ in his
versibus cõtinentur. vʒ. Error: cõditio: votũ: cognatio: crimen:
Cultus disparitas: vis: ordo: ligamen: honestas: Si sis affinis:
si forte coire nequibis. Hec facienda vetant: cõnubia facta re/
tractant. ¶ Primũ impedimentuʒ est error: qd tripliciter põt
occurrere: Uel in ꝑsona: vt si credatur cõtrahi cũ Martino ma/
trimonium: ⁊ cõtrahitur cũ Petro. Et hoc nullum est. xxix. q. j.
ca. his ita. ¶ Secundo modo errat in fortuna: vt si credit con/
trahere cuʒ diuitie: ⁊ cõtrahit cuʒ paupere. ¶ Tertio modo in
qualitate: vt si credat cõtrahere cuʒ filia regis: vel alia ꝑsona no/
bili: ⁊ cõtrahit cuʒ rustica. Uel credit cõtrahere cũ virgine: ⁊ con/
trahit cuʒ meretrice. Et in istis duob⁹ vltimis talis error nõ im/
pedit matrimoniuʒ. ¶ Scđm impedimentum est cõditionis:
quãdo quis liber cõtrahit ignoranter cum serua: vel libera cum
seruo: ⁊ tunc nullum est matrimoniuʒ: nisi cognita conditione de
nouo cõtrahãt vel cõsentiũt. Error tñ deterioris cõditionis ipe/
dit ⁊ non paris vel melioris: vt si seruus cõtrahit cũ ancilla: quã
credebat liberam: vel cum libera: quaʒ credit ancillaʒ. De ꝯiu.
seruo. ca. proposuit. ⁊. xxix. q. j. §. j. ¶ Tertium impedimentuʒ
est voti. Duplex est autẽ votum. s. simplex ⁊ solẽne. Uotũ sim/
plex impedit matrimoniũ cõtrahendum: sed non dirimit cõtra/
ctum. Uotuʒ vero solẽne qd est per susceptionẽ sacri ordinis. s.

subdiaconatus vel emissionem professionis tacite vel expresse in aliqua religione approbata impedit matrimoniuȝ cōtrahendum: ⁊ dirimit iam cōtractū. Qui cleri. vel vo.ca. meminimus. ⁊ ca. cōsuluit. ⁊ ca. insinuatione. De voto ⁊ vo. re. c. qd̄ votū. li. vj. Et tales cōtrahentes sunt excōicati. De ꝯsan. ⁊ affi. ca. eos qui in cle. de ꝯsangui. ⁊ affini. ca. vlti. ¶ Quartū impedimentū est cogriationis: Que est triplex. s. carnalis: spiritualis: ⁊ legalis. ¶ Prima est cōsanguinitas que impedit matrimoniū vsqȝ ad quartū gradum inclusiue: ⁊ tales similiter sunt excōicati si cōtrabunt: ⁊ mr̄imoniuȝ est nullū. eo. ca. eos qui. Si vō vnus attineat alteri in tertio vel quarto gradu: ⁊ alius in qnto: cōtrahere possunt: quia semper standuȝ est remotiori ꝑsone in ꝯsanguinitate. ¶ Cognatio spūalis est cōpaternitas: que ꝓuenit ex datione vel administratiōe sacramētoꝝ. Uerbi grā. Sacerdos baptizat puerū: ⁊ martinus suscepit eū de sacro fonte: vterqȝ ē pater spiritualis ipsius pueri: ⁊ cōpater patris ⁊ matris. Unde suscipiēs puerū nunq̄ȝ poterit habere in mr̄imoniuȝ matrē eius: nec ipsaȝ ꝑsonā quā tenuit si femina sit: nec vxor suscipientis poterit hēre patrē pueri: licet ipsa nō susceperit sed vir suus: ⁊ ecōtra. Similiter filij patris carnalis ⁊ spūalis possunt cōtrahere mr̄imoniuȝ insimul: excepta illa ꝑsona: per quā euenit cōpaternitas. Similiter cōpater pōt filiaȝ cōpatris accipere: nisi sit illa quaȝ tenuit. Potest etiaȝ aliqs habere duas cōmatres successiue in vxores: si ante mr̄imoniuȝ effecte sunt cōmatres. Idem dicēdum est de filio vxoris habito ex priori viro: ⁊ ecōtra: quia mulier eum suscipiens nō est cōmater viri sequētis: ⁊ vir suscipiens filiū alicuius de alia vxore: nō est cōpater sequētis vxoris. Laycus baptizans aliquē: non pōt cōtrahere cuȝ matre eius. Filius sacerdotis qui baptizauit: vel illius qui tenuit nō pōt cōtrahere cū dicta puella. ¶ Cognatio autē spiritualis solum cōtrahitur per baptismuȝ vel confirmationē. Cathecismus licet impediat matrimonium cōtrahēdum: non tñ dirimit cōtractū. De cogna. spiri. ca. cathecismum lib. vj. ¶ Cognatio legalis est adoptio alicuius in filium vel filiam. Unde talis adoptatus q̄ȝ diu durat adoptio nō potest accipere filiam carnalem adoptantis: sed bene post eius fractionē: que fit per emancipationē. Adoptans non potest ali/

quo tẽpore filiam adoptatã ducere in vxorẽ: nec etiaȝ post ema⸗
cipationẽ. ff. de ritu nup. per adop. l. adoptiuus. Itẽ. l. qn etiaȝ.
eo. ti. ¶ Quintũ impedimẽtuȝ est criminis. Tria sunt crimina:
que ĩpediũt matrimoniũ cõtrahẽduȝ: ⁊ dirimũt cõtractũ. s. adul⸗
terans cũ cõiugata: ⁊ machinãs in mortẽ viri: vel ecõtra machi⸗
nans in morteȝ vxoris effectu secuto. ¶ Scdo si viuente viro
eius ꝓmittit adultere eaȝ ducere in vxorẽ. ¶ Tertio si viuente
legittima vxore scienter adulterã super inducit in cõiugiuȝ. Si
vero nullus istoꝝ casuũ interuenerit põt eã ducere. De eo q du.
in matri. per quã pol. per adulte. ca. ꝓpositũ. ca. sup hoc. ⁊ ca. se⸗
quenti. eo. ti. ¶ Sextum impedimentuȝ est disparitas cultus.
Unde fidelis non põt contrahere cũ iudea vel pagana. Potest
tamẽ cõtrahere sponsalia: si infidelis ꝓmittit conuerti ad fidem.
Si aũt alter coniugum cõuertitur ad fidem ex iudaismo vel pa
ganismo: ⁊ alter remanet infidelis: si potest sine iniuria creatoris
fieri: possunt simul habitare. Si autẽ periculum est ꝙ infidelis
fidelem ad infidelitatẽ: vel peccatũ mortale trahat: soluitur ma⸗
trimoniuȝ. Idem dicẽdum de lapsis in heresim. Si iudeus cõ⸗
traxit cuȝ cõsanguinea: cõuersus ad fidem põt remanere cuȝ ea:
nisi in gradib⁹ diuina lege ꝓhibitis. Paganus hñs plures vxo⸗
res cõuersus ad fideȝ põt retinere solam primã. De diuor. cap.
quãto. Leui. xviij. ¶ Septimũ impedimentũ est violẽtia: que
excludit ꝯsensum: si tñ est talis: que cadat in cõstantẽ viruȝ: sicut
metus mortis: verberuȝ: ⁊ seruitus: ⁊ metus stupri. Et si mulier
steterit cũ viro ꝑ annũ cuȝ dimidio: ⁊ ꝯsenserit in carnaleȝ copu⸗
lam nõ dȝ audiri: alias mr̃imoniuȝ nõ valet. ¶ Octauũ impedi⸗
mentuȝ est ordinis: qa ordines subdiaconatus ⁊ supiores impe⸗
diunt mr̃imoniuȝ cõtrahẽdum: ⁊ dirimunt iam ꝯctuȝ: ⁊ est excõi⸗
catio late sentẽtie cõtra tales. Qui cle. vel vo. c. de diacono in fi.
⁊ ca. ex lr̃aꝝ. de ꝯsan. ⁊ affi. ca. eos qui in cle. ¶ Nouũ impedi⸗
mentũ est ligaminis: vnde nullus qui legittime nupserit põt vi⸗
uente prima vxore aliam accipere. Et si inter eos fuerũt spon⸗
salia de futuro: simil'r non põt cuȝ alia de futuro cõtrahere spon⸗
salia. Si aũt cum alia cõtrahit per verba de p̃nti vel de futuro:
⁊ sequit̃ copula carnalis: stabit cum secũda: etiam si cum prima
sponsalia de futuro fuissent iuramẽto firmata. Si alligatus est

vxori: non est secuta carnalis copula: pōt ea in vita religionem intrare: non tñ si secuta est carnalis copula. Uxor credens maritum mortuū: si nubat: q̄zdiu est in tali credentia: excusat. Si aūt pmus marit⁹ redierit: cū ipso tenet redire ⁊ manere: alias adultera censebit. De secū. nup. ca. dñs. xxvij. q. j. ca. qui desp̄ōsatā. ¶ Decimum impedimentū est publice honestatis iustitia: que est quādo aliqs aliquā mulierē desponsat existentē annoꝝ. vij. ⁊ supra: licet eā nō cognoscat carnalr: nullus tñ de cōsanguinitate ipsius mulieris pōt eam ducere in vxorē: nec ipse aliā de cōsanguinitate ipsius. De despon. impu. ca. iuuenis: ⁊ ca. ad audiētiam. eo. ti. ¶ Undecimū impedimentū est affinitatis: quod est quādo aliquis aliquā mulierē carnaliter infra claustra pudoris ⁊ cōplete cognoscit: Talis mulier efficit affinis oīuꝫ consanguineoꝝ ipsius: ⁊ ipse efficitur affnis oīuꝫ mulierū cōsanguinearuꝫ dicte mulieris vsqꝫ ad quartū graduꝫ inclusiue. Et moriente cōsanguineo quo cōtrahitur affinitas: psona que superuiuit remanet affinis. De ꝯsangui. ⁊ affi. ca. qđ sup his. ¶ Duodecimuꝫ impedimentū est impotētia coeundi: que est duplex. s. naturalis ⁊ accidentalis. Naturalis: vt frigiditas in viro: ⁊ arctatio in muliere: ⁊ defectus etatis in puero. Accidentalis: vt castratio ⁊ maleficiatio. Impotētia naturalis alia temporalis: alia perpetua. Temporalis impedit matrimoniuꝫ per temp⁹ quo durat: sicut defectus etatis in puero. Perpetua impedit cōtrahenduꝫ: ⁊ dirimit cōtractum. Arctatio in muliere medicina remoueri debet: vel per assiduum coitum aperienda: que si non valet remoueri: nullum est matrimoniū. De fri. ⁊ male. ca. accepisti. Si mulier arctata ab vno cognosci non pōt: ⁊ postea ab alio cognoscatur reddenda est primo. ¶ Accidentalis in potentia: siue castratio impedit. Maleficium autem si temporale est: non impedit. Si autem perpetuum est quod cognoscitur: si per triennium continuum persistētes actui venereo nō possunt se cognoscere: tunc impedit cōtrahendum: ⁊ dirimit cōtractum. Et hec impedimēta intelliguntur esse si precesserint matrimonium. ¶ Alia duo impedimenta sunt: que impediunt matrimoniuꝫ cōtrahendum: sed non dirimunt cōtractum. s. impedimentū feriarum. s. ab aduentu vsqꝫ ad epiphaniam: a septuagesima vsqꝫ ad octauas

pasche inclusiue. A scda feria in rogationib⁹ vsqꝫ ad primã dominicã post pentecosten exclusiue. Quibus tẽporib⁹ licet possit cõtrahi mr̃imoniuꝫ per ṽba de pñti: ꝛ semp ꝛ omni tpe etiã quadragesimali: nõ licet tamẽ traducere vxoreꝫ: vel solennizare nuptias: vel eaꝫ carnal'r cognoscere. Et cõtrafacientes peccarent mortaliter. ¶ Aliud impedimentũ est interdictũ ecclesie: qñ. s. ab ecclesia ex causa rõnabili interdicit' alicui cõtrahere mr̃imoniuꝫ cũ aliqua. Et ista duo vltima impediunt matrimonium cõtrahẽduꝫ: sed nõ dirimũt cõtractũ. De clan. desp on. ca. cuꝫ inhibitio. ṽ. ecclesie vetitũ: nec nõ tempus feriarũ. Impediunt fieri: pmittunt facta teneri. ¶ Hec ipedimẽta strictim ꝛ breuissime in substãtia hic posita sunt quãtuꝫ fieri potuit. Sed qui ea diffusius videre ꝛ intelligere voluerit: legat summam confessorum: summã pisanam: summam siluestrinam: summam tabianam: ꝛ summam rosellam: ꝛ alias summas casuum conscientie.

¶ De exhortatione ꝛ admonitione facienda sponso ꝛ sponse per sacerdotem: ꝛ de forma contrahendi matrimoniuꝫ: ꝛ eius benedictione. Capi. iiij.

Instante aũt nuptiarũ celebratiõe faciẽde sunt orationes: ꝛ maxime in missa: ꝛ est dicẽda missa de spiritu sancto: cũ oratione de beata virgine: ꝛ alia oratione: que incipit. Deus per quẽ mulier iungit' viro. ꝛc. vt in missali: ꝛ hortãdi sunt spõsus ꝛ spõsa ad sacramẽtaleꝫ confessionẽ: ꝛ in ea sunt instruendi: qualiter in matrimonio viuere debeãt: ꝛ ꝙ cum omni honestate actũ ꝯiugij exerceant: considerantes ꝙ inter eos est sacramẽtũ sancte matris ecclesie: qd est honeste exercẽdũ: iuxta dcm̃ beati Pauli apl'i pme ad thessalonicẽses. iiij. ca. Unusquisqꝫ vestrũ sciat vas suũ possidere in sanctificatiõe ꝛ honore:

non in passione desiderij: sicut gentes que ignorãt deũ: qm̃ deus non vocauit eos in imunditiaʒ: sed in sanctificationẽ. Hoc autẽ fiet si in actu mr̃imonij ꝓcedẽt nõ sicut equus ⁊ mullus: sed sicut ꝑsone deũ timẽtes: ⁊ sacramẽtuʒ mr̃imonij honorantes. vʒ. non ex ardore libidinis: sed causa prolis suscipiẽde: ⁊ debiti redden-di cõsorti: sicut tenent: nec tali actu cõiugij vtantur modo inde-bito etiã in vase cõsueto: ⁊ tactibꝰ imundis: vt pluries actũ ipsuʒ exercere possint: vel vt habeant maiorẽ delectationẽ: nec vtant calidis cibarijs ⁊ potibus: vt plus ad hoc tentent: nec vir abutat vxore extra vas debitũ: qa in oibus supradictis peccarent. Iteʒ ꝙ tẽpore menstrui non cõueniant: qa esset mortale. Itẽ q, conẽ-tur honorare magnas festiuitates: ⁊ pro dei honore nõ vti con-iugio: ⁊ similiter in diebus ieiunioꝝ ⁊ ꝓcessionuʒ: ⁊ per triduum ante ⁊ ꝑ triduũ post sũptionẽ sacre cõionis. Si igit honeste ma-trimoniuʒ exercuerint deus illis bona dabit: ⁊ ꝓsperabuntur: ⁊ bonos filios generabũt: ⁊ diu viuent cum letitia insimul: ⁊ vitam eternaʒ eis cõcedet dñs deus noster. Itaqʒ sacerdos de talibus eos sapiẽter ⁊ discrete moneat: vt deũ timere discant: ⁊ cũ pace ⁊ fidelitate alter alteri amorẽ ⁊ fidem seruet. Bonum etiaʒ esset si ante nuptiaruʒ cõtractionẽ sacramẽtum eucharistie sumerẽt: vt muniti tali viatico cuʒ maiori gratia sacramẽtum ipsuʒ cõtra-herent: qa ẽm doctores si alter eoꝝ vel ambo essent in peccato mortali: cõtrahendo matrimoniuʒ: mortal'r peccarent. Assigna-ta die qua matrimoniuʒ cõtrahẽdum est per verba de presenti: venientes ad ecclesiã sponsus ⁊ sponsa: qui sunt materia huius sacramẽti: ⁊ se sacerdoti presentãtes ei iuramẽtum prestent ẽm consuetudinẽ quarũdam ecclesiaꝝ: de cõtrahendo matrimoniũ ẽm ritum sancte Romane ecclesie. Oportet aũt ꝙ sponsus eta-tem. xiiij. annoꝝ: ⁊ sponsa. xij. excedant si ꝯsensus valere debet: alias nihil fit: nec est matrimoniũ. Prestito iuramẽto sacerdos indutus superpelliceo cum stolla interrogat vtrũqʒ in hũc mo-dum. Ego ex parte dei ⁊ per iuramẽtum qd̃ fecistis mando vo-bis quatenus mihi dicatis si habetis aliqd̃ impedimentuʒ cano-nicum qd̃ possit impedire vos ab hoc matrimonio legittime cõ-trahendo. vʒ. si estis consanguinei vel affines vsqʒ ad. iiij. gra-dum inclusiue: ⁊ si aliqs vestrum cum aliqua persona cõtraxerit

per verba de p̄nti. Si habetis votū religionē intrādi: vel votuz castitatis: vel alia impedimēta canonica. vt supra. Quibus singillatim respondentibus ꝙ nō: sacerdos ꝓnuntiet v̄ba que sunt forma huius sacramēti cū ꝯsensu vtriusqȝ: de quo cōsensu specialiter eos moneat: qui si desit nihil oīno agitur: ⁊ dicat sponso. Dñe Petre vel N. placet vobis accipere dñam Catherinaz vel N. in vestrā legittimā sponsam per verba de p̄nti: sicut p̄cipit scā romana ⁊ ap̄lica eccl̄ia? Quo dicente. Placet dñe. Sacerdos dicit sponse. Dña Catherina vel N. placet vobis accipere dñm Petrū vel N. in vestrū legittimū sponsum p̄ v̄ba de p̄nti: sicut p̄cipit sacroscā romana ⁊ ap̄lica eccl̄ia? Et illa dicēte Dñe placet mihi. Sacerdos ponat manū dexteraz sponsi sup̄ dexterā sponse ⁊ superponat stollam in modum crucis sup̄ cōplicatas dexteras vtriusqȝ ⁊ dicat. Et ego auctoritate qua fungor coniungo vos matrimonialr̄. Et signū crucis sup̄ vtrūqȝ faciat dicens. In noīe patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ sp̄ūs ✠ sancti. Amen. Et aspergat aqua benedicta: dicēs. Per aque b̄ndicte asp̄sionez det vobis oīpotēs deꝰ suā grāz ⁊ b̄ndictionē. Quo dicto sacerdos b̄ndicit arras in hunc moduz. ℣. Adiutorium nostrū in noīe dñi. ℟. Qui fecit celū ⁊ terrā. ℣. Sit nomē dñi benedictū. ℟. Ex hoc nūc ⁊ vsqȝ in seculuz. ℣. Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Benedic domine has arras quas hodie tradit famulus tuus. N. in manu ancille tue ⁊ dilecte sponse sue. N. quēadmodum benedixisti habraam cum sarra: isaac cum rebecca: iacob cum rachel: dona super eos gratiam tue benedictionis: abundantiam rerum: ⁊ constantiam operū: florescant sicut rosa in hierico plantata: ⁊ te dñm nostrum iesum christum timeant ⁊ adorent in secula seculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Domine deus oīpotēs pater: qui in silitudinē scti cōnubij isaac cū rebecca per intercessionē arraruz habrae famuli tui copulare iussisti: vt oblatiōe munerū numerositas cresceret filioꝝ: quesumus oīpotētiaz tuā: vt haꝝ oblatione arrarū quas hodie hic famulus tuus. N. dilecte sponse sue. N. offerre ꝓcurat: sctificator accedas: eosqȝ cū suis muneribꝰ ꝓpitius b̄n ✠ dicas: quatenus tua bene ✠ dictione ꝓtecti: ⁊ vinculo tue liberationis

tionis cõnexi: gaudeant se feliciter cum tuis fidelibus perẽniter mancipari. Per chrm dñm nostrũ. ℟. Amẽ. Aspergant arre aqua benedicta: postea bñdicat anulum. ¶ Benedictio anuli.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum & terram. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et cla. ℣. Dñs vobis. ℟. Et cũ. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic quesumus domine anulum hunc: quez nos in tuo nomine bene ✠ dicimus: vt qui euz portauerint in tua pace consistant: & in tua voluntate permaneant: & in amore tuo viuant & senescant: & multiplicentur in longitudine dieruz. Per christum dominum nostrum &c. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

CReator & conseruator humani generis: dator gratie spiritualis: conditor eterne salutis: tu domine emittere digneris spiritum sanctuz tuum paraclitum de celis: & tuam sanctam bene ✠ dictionẽ super hunc anulum: vt isti pariter armati virtute celesti tuaq; protectione defensi bene ✠ dictionis tue manus percipiant in vitaz eternã. Per christũ dñm nostrũ. ℟. Amẽ. Et aspergat sacerdos anuluz aquã benedicta. Postea spõsus accipiat anuluz de manu sacerdotis: & ponat eũ in dextera manu sponse in digito quarto. s. anulari dicẽs. In noĩe pr̃is & filij & spiritus sctĩ. Amen. Quo peracto sacerdos legat pces sequentes.

MAnda deus virtuti tue: confirma hoc deus qd̃ opatus es in nobis: a tẽplo sancto tuo qd̃ ẽ in hierusalez tibi offerẽt reges munera. Increpa feras arundinis cõgregatio tauroꝝ in vacis populoꝝ: vt excludant eos qui ꝓbati sunt argẽto. Gloria patri. Sicut erat. Kyrie. Christe. Kyrie. Pater nr̃. Et ne nos.

℣. Saluum fac seruum tuum & ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis domine auxilium de sancto. ℟. De syon tuere eos. ℣. Esto eis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meã. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cuz. Oremus. Oratio.

DEus habraam: deus isaac: deus iacob: bene ✠ dic adolescentes istos: & semina semẽ vite eterne in mentibus eoꝝ: vt quicquid pro vtilitate didicerunt hoc facere cupiãt. Per dominum nostrum iesum christum filium tuum recuperatorez nostrum: qui tecum viuit & regnat &c. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic & respice de celis sup hãc ꝯiunctionem: vt sicut misisti sanctũ angeluz tuũ raphalez pacificũ ad thobiã & sarram

E

filiã raguelis: ita digneris dñe mittere bñdictionẽ tuã super hos adolescẽtes: vt in tua bñdictiõe pmaneãt: in tua volũtate psistãt: et in tuo amore viuant et senescant: et multiplicent in longitudine dierum. Per chrm dñm nrm. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicere dignare dñe qs hũc famulũ tuũ et hãc famulam tuã: vt in noie tuo crescãt et cõseruent: atq3 oibus diebus tibi seruiãt: qtenus mũdi pacto termino tibi sine macula valeãt adherere. Per chrm dñm nrm. ℟. Amẽ. Postea dicat sacerdos. ps.

BEati omnes qui timent dominum: qui ambulant in vijs eius. Labores manuũ tuarũ qa manducabis: beatus es et bene tibi erit. Uxor tua sicut vitis abundans: in lateribus domus tue. Filij tui sicut nouelle oliuarum: in circuitu mense tue. Ecce sic bñdicet homo: qui timet dñm. Benedicat tibi dñs ex syon: et videas bona hierusalem oibus diebus vite tue. Et videas filios filiorum tuorum: pacẽ sup israel. Gl'ia pñ. Sicut erat. Kyrie. Christe. Kyrie. Pater nr. et ví ab oibus pñtibus. Et ne nos.

℣. Saluum fac seruum tuum et ancillam tuam. ℟. deus meus sperantes in te. ℣. Dñe exau. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus: qui primos parentes nostros Adam et Euam sua virtute creauit: et i societate sancta copulauit: ipse corda et corpora vestra sancti ✠ ficet: et bñ ✠ dicat: atq3 in societate et amore vere dilectionis cõiungat. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicat vos deus: et custo ✠ diat vos iesus christus: ostẽdat faciẽ suã in vobis: et misereat vestri: cõuertat dñs vultũ suũ ad vos: et det vobis pacẽ et sanitatẽ corpis et aie. Amẽ.

IMpleat vos chrs oi bñdictiõe spũali i remissionẽ pctõrum: vt hẽatis vitã eternã et viuatis in secula sclorum. ℟. Amen.

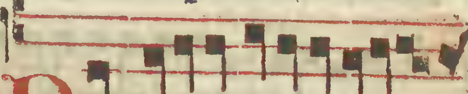
ET benedictio dei omnipotentis: pa ✠ tris: et fi ✠ lij: et spiritus ✠ sancti: descẽdat super vos: et maneat semp. Amẽ.

Postea dicatur missa vt in missali vsq3 ad Pater nr. inclusiue. Et dicto post Pater nr. Per oia scla sclorum. Et rñso. Amen. Anteq̃3 dicatur Pax dñi. Sacerdos collocata hostia cõsecrata super patenã positaz super calicẽ et coopertã corporali vertit se ad sponsum et sponsam coraz altari genuflexos: ita q sponsa sit a sinistris sponsi: et vbi psueuit cooperit spatulas viri et caput

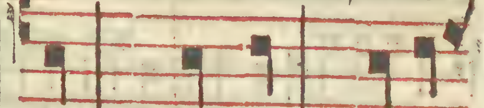
mulieris cum eodem velo ad exẽplum Rebecce q̃ viso Isaac cooperuit se. Gen̄. xxiiij. Et de hoc habetur xxx. q. v. ca. femine. ⁊ cap. nec illud. Et dicit. In nomine patris: ⁊ filij: ⁊ spiritus sancti. Amen. ℣. Saluos fac seruos tuos. ℟. Deus meus sperãtes in te. ℣. Ostende eis domine misericordiam tuam. ℟. Et salutare tuum da eis. ℣. Mitte eis dn̄e auxilium de sancto. ℟. Et de syon tuere eos. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiscū. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus.

Propitiare domine supplicationibus nostris: ⁊ institutis tuis: quibus propagationem humani generis ordinasti: benignus assiste: vt qd̄ te auctore iungit: te auxiliante seruetur. Per dn̄m nr̄m Jesum chr̄m filiuz tuū: qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate spiritus sancti deus.

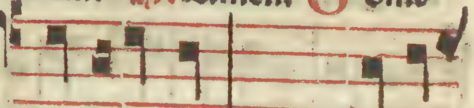

Per omnia secula seculo

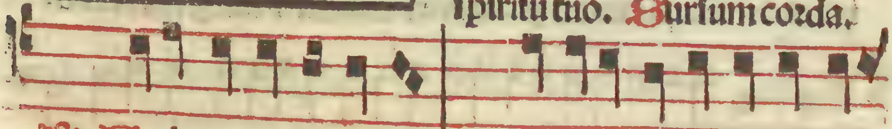
rum. ℟. Amen. Domi

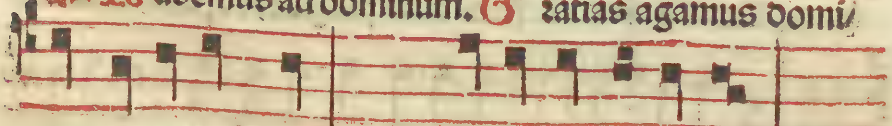
nus vobiscum. ℟. Et cuz
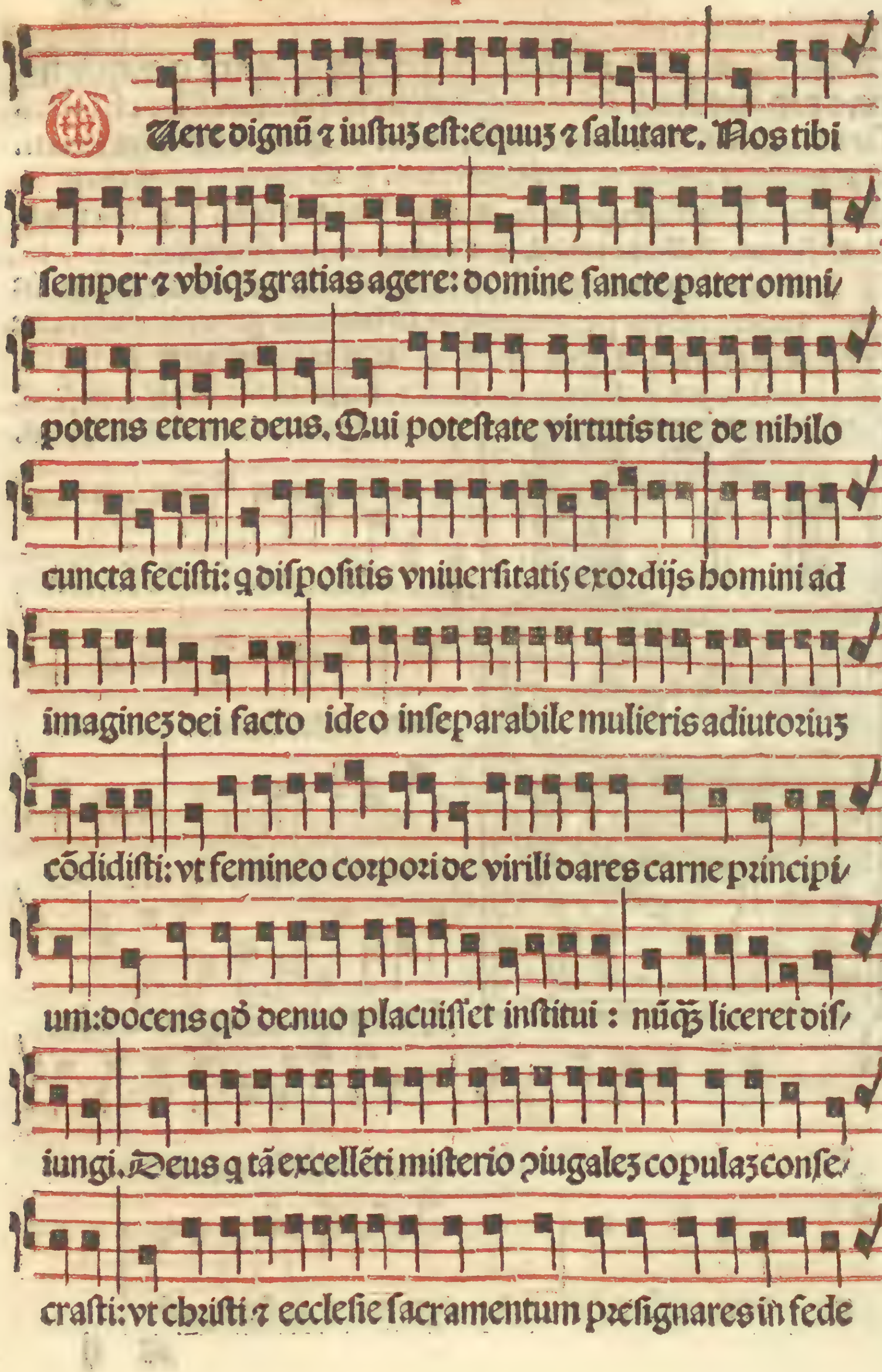

spiritu tuo. Sursum corda.
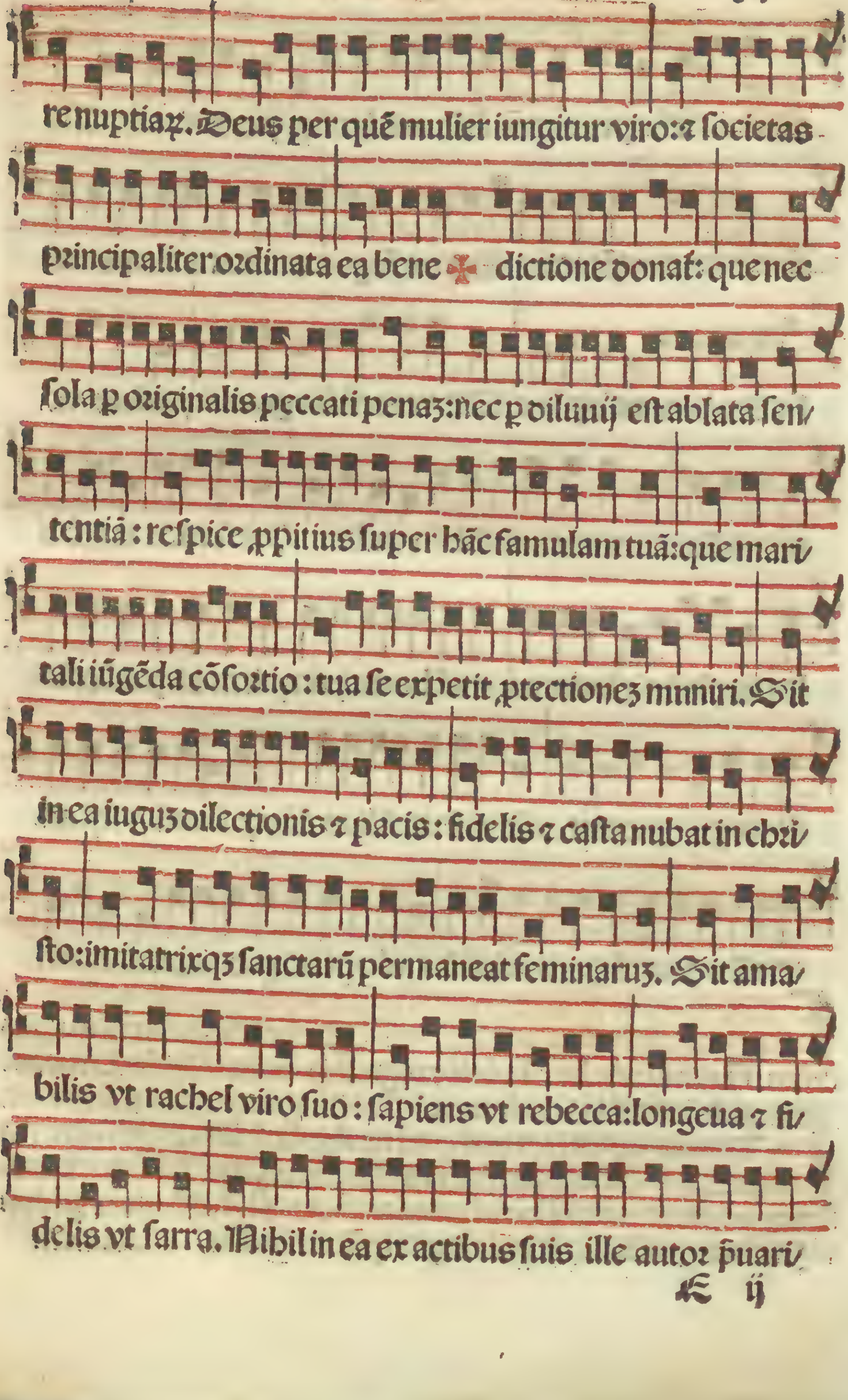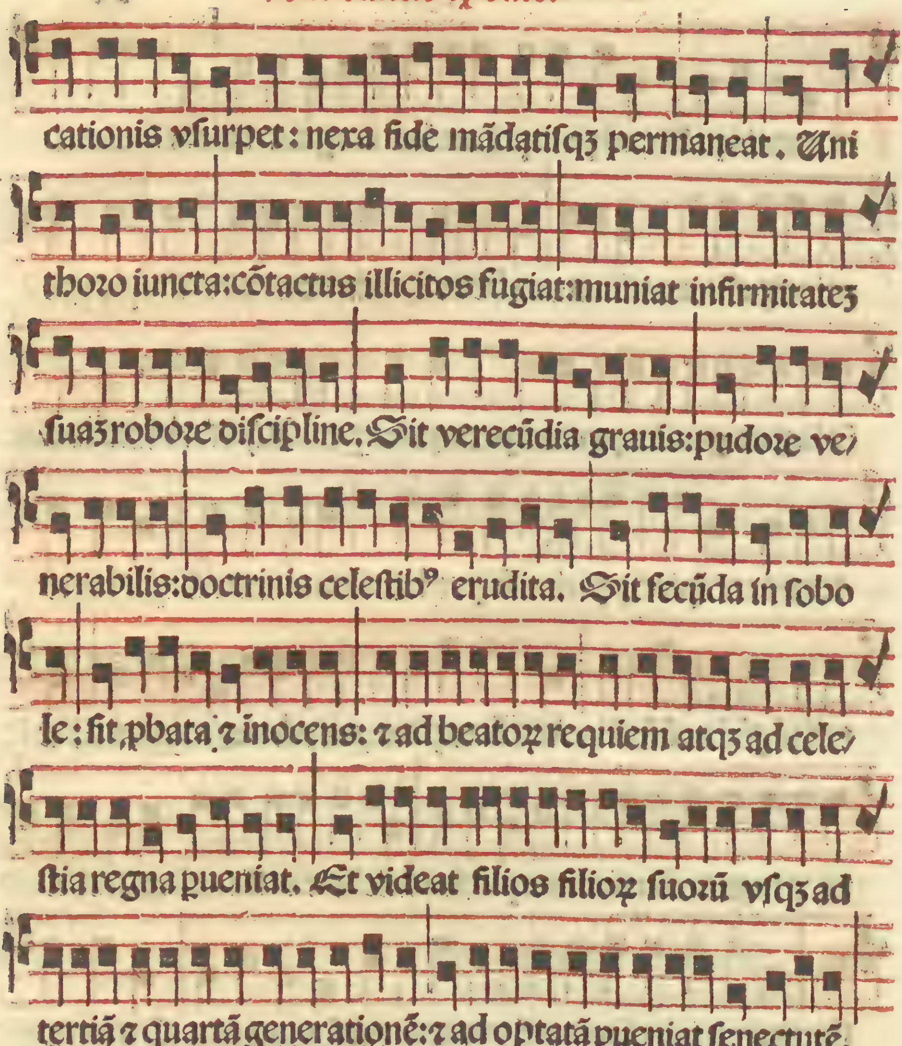

℟. Habemus ad dominum. Gratias agamus domi

no deo nostro. ℟. Dignum ⁊ iustum est.

Vere dignū ⁊ iustuz est: equuz ⁊ salutare. Nos tibi
semper ⁊ vbiqꝫ gratias agere: domine sancte pater omni/
potens eterne deus. Qui potestate virtutis tue de nihilo
cuncta fecisti: q dispositis vniuersitatis exordijs homini ad
imaginez dei facto ideo inseparabile mulieris adiutoriuz
cōdidisti: vt femineo corpori de virili dares carne principi/
um: docens qd̄ denuo placuisset institui: nūqꝫ liceret dis/
iungi. Deus q tā excellēti misterio ꝯiugalez copulaz conse/
crasti: vt christi ⁊ ecclesie sacramentum presignares in fede

re nuptiaꝝ. Deus per quē mulier iungitur viro: ⁊ societas
principaliter ordinata ea bene ✠ dictione donat: que nec
sola ꝑ originalis peccati penaꝫ: nec ꝑ diluuij est ablata sen-
tentiā: respice ꝓpitius super hāc famulam tuā: que mari-
tali iūgēda cōsortio: tua se expetit ꝓtectioneꝫ mnniri. Sit
in ea iuguꝫ dilectionis ⁊ pacis: fidelis ⁊ casta nubat in chri-
sto: imitatrixq; sanctarū permaneat feminaruꝫ. Sit ama-
bilis vt rachel viro suo: sapiens vt rebecca: longeua ⁊ fi-
delis vt sarra. Nihil in ea ex actibus suis ille autor ꝑuari-

¶ Hic sacerdos mutet vocē si prefationē cantauit ⁊ dicat pla/ne ita ꝙ ab astantibus audiri possit. Per eūdez dn̄m nr̄m iesuz chr̄m filiuz tuū: qui tecū viuit ⁊ regnat in vnitate spūs scti deus. Per omnia secula seculorum. Postea dicat in tono lectionis.

OReemus oīpotētez deū q ad multiplicādā humani generis ꝓlez bn̄ ✠ dictionis sue grāz largiri dignatꝰ est frēs charis/simi: ⁊ deprecemur: vt hos famulos suos. N. ⁊. N. quos ad con/iugalem copulam ipse preelegit: ipse custodiat. ℟. Amen.

Det eis sensus pacificos: pares animos: mores mutuos: charitate coniunctos. ℟. Amen.
Habeant quoq; optatas suo munere soboles: quas sicut donum ipsius tribuit: ita bene ✠ dictionē consequant: vt bi famuli tui in omni eidem cordis humilitate deseruiant: a quo se redemptos ac dicatos esse non dubitant. Per christuz dominum nostrum. ℟. Amen. Quibus peractis sacerdos ad altare cōuersus dicit. Pax domini rc. Postea datur pax sponso: r ipse sponse: r missa terminat. Completa missa sacerdos vt consueuit benedicit panem r vinum dicens. ℣. Adiutorium nostrū in nomine domini. ℟. Qui fecit celum r terram. Oremus. Oratio.
Bene ✠ dic domine creaturam istam panis r vini: sicut bene ✠ dixisti quinq; panes in deserto: vt omnes gustantes ex ea tam anime q̄ corporis recipiant sanitatem. Per christuz dñm nostrum. ℟. Amen. Deinde in altari frangat panē: r det vnam partē sponso: r aliam sponse: r sic etiaz de vino: r postea aspgunt aqua bñdicta. Deinde sacerdos ponit man⁹ sup capita ambo⁊ primo viri: r postea mulieris dicēs. In noie p̄ris r filij r spūs sci. Amē. Et eleuatis manib⁹ r extēsis sup capita eo⁊ dicit.
Deus habraā: de⁹ isaac: de⁹ iacob: ipse sit vobiscuz: r ipse vos ɔiungat: ipleatq; bñ ✠ dictionē suā in vobis. Amē.
Bene ✠ dicat vos oipotēs deus oris sui eloquio: r cor vestrum sinceri amoris copulet nexu perpetuo. ℟. Amen.
Floreatis rerū p̄ntium copijs: fructificetis decēter in filijs: gaudeatis perenniter cum fidelibus amicis. ℟. Amen.
Tribuat dñs vobis parētibus dona perēnia: p̄ntia tēpora feliciter dilatata: sentiatis gaudia sempiterna. ℟. Amen.
Ipse qui vnum trinumq; possidet nomen: r gloriat deus: benedicat vos in secula seculorum. ℟. Amen.
Quod ipse vobis prestare dignetur cui est honor r imperium in secula seculorum. Amen. Oremus. Oratio.
Dominus deus ops bñ ✠ dicat vos: ipse vos ɔiūgat: impleatq; bñ ✠ dictionē suā ī vobis: r videatis filios filio⁊ vestro⁊ vsq; in tertiam r quartaz generationē r pgeniem: r ad optatā perueniatis senectutē. Per. ℟. Amē. Tunc sacerdos iterū tāgat capita vtriusq; primo viri r postea mulieris r dicat.

DEus habraam: deus: isaac: deus iacob: emitte bene ✠ dictionem tuam super nubentes istos: ꝛ semina semen vite eterne in mentibus eoꝝ: ꝛ quicquid de vtilitate sua didicerint: hoc facere cupiant. Per iesum christum recuperatorẽ omniuꝫ fidelium: qui cum te eterno patre ꝛ spiritu sancto viuit ꝛ regnat deus per omnia secula seculoꝝ. Et benedictio dei omnipotẽtis pa ✠ tris: ꝛ fi ✠ lij: ꝛ spiritus ✠ sancti: descendat ꝛ maneat sup vos: ꝛ angelus dñi bonus custodiat vos semper. ℟. Amen. Postea sacerdos dicit euãgeliuꝫ scti Ioã. In principio. Quo dicto aufert vellũ ab eis ꝛ dicit. Ambulate i pace. ¶ Bñdictio qñ spõsa nõ habuit aliũ virũ: ꝛ spõsus habuit aliã vxorẽ. Ca. v.

SI vero fuerint scđe nuptie ex parte viri: ꝛ prime ex parte mulieris: benedicit sponsa: ꝛ nõ spõsus: benedicunt arre: veniunt tamen ambo ꝛ genuflectunt ante altare: ꝛ missa dĩ vsqꝫ ad Pax dñi exclusiue: ꝛ vellantur ambo vt supra. Et sacerdos dicit. In noie patris ꝛc. vt supra. ꝛ ℣. vt supra in singulari numero: ꝛ genere feminino Oratio. Propitiare. cum prephatiõe predicta. Et oĩo. Oremus oipotentẽ deũ qui ad multiplicãdaꝫ. dr̃ in singulari numero: ꝛ genere feminino. Postea finita missa dicat orationes vt supra: ponendo manũ soluꝫ sup caput sponse: ꝛ faciat oia reliqua vt supra. ¶ Benedictio quãdo sponsus non habuit aliam vxorem: ꝛ sponsa habuit alium viruꝫ. Ca. vj.

SI autem fuerint secunde nuptie ex parte sponse: ꝛ prime ex parte sponsi: omnia fiunt vt supra: ꝛ solum sponsus nominatur: ꝛ orationes dicunt in singulari numero: ꝛ in genere masculino: sed dicta oratione. Propitiare. nõ dicit prefatio: sed solum oratio. Oremus oipotentẽ deum: qui ad multiplicandam. dicit in singulari nũmero: ꝛ gñe masculino. Postea finita missa omnia fiunt vt supra: in numero singulari: ꝛ masculino genere: ꝛ manus super caput sponsi solius imponunt. ¶ Scđe nuptie nõ sunt benedicende: ꝛ sacerdos eas benedicẽs est suspensus: ꝛ ad papam mittendus: extra de secũdis nuptijs. ca. j. ¶ De ingressu sponse in ecclesia octauo die post benedictionẽ faciendo. vbi cõsueuit. ca. vij. ¶ In aliquibus ecclesijs cõsueuit octauo die post benedictioneꝫ: sponsa ingredi ecclesiam: qđ vulgo dicit intrare in sancta. Et tunc sacerdos indutus suppelliceo ꝛ stolla

stet in ostio ecclesie: ⁊ adueniente sponsa dicat. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ps. Deus misereatur.. totum cum Gloria patri. ⁊ postea subiungat. ps. Beati omnes.. totum similr cum Gloria pri. Kyrie. Christe. Kyrie. Pater noster. Aue maria. Et ne nos. ℣. Saluam fac ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantē in te. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea.. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis.. ℟. A facie inimici. ℣. Dn̄e exaudi orationē meā. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vo.. ℟. Et cū. Oremꝰ. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus creator celi ⁊ terre: qui oia de nihilo creasti: quiqꝫ adam ꝓthoplaustum de limo terre formasti: ⁊ euam illi in adiutoriuꝫ dedisti ⁊ benedixisti eis dicēs. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terraꝫ: ne respicias ad peccata nostra: sed ad fidem ecclesie tue: ⁊ bene ✠ dicere digneris hāc famulaꝫ tuā vna cū marito suo: ⁊ da eis fecūditatē sobolis: ⁊ de rore celi atqꝫ de pinguedine terre abundantiā: ⁊ benedic eis taꝫ in domibus q̄ꝫ in agris ⁊ vbiqꝫ: in iumētis ⁊ peccoribus oiqꝫ possessioni eoꝝ bn̄dic: ⁊ ꝑduc eos in oī pietate ⁊ castitate: ⁊ moꝝ honestate: ⁊ timore dei: ad vitaꝫ eternam. Per chꝛiꝫ. Tunc sacerdos tradit caput stolle sponse ⁊ ducens eā in ecclesiaꝫ dicat.

Ingredere in domū dei: ⁊ adora filium virginis: qui tibi fecunditatē prolis tribuere dignet̄. Per dn̄m nostrū Jesum christū mediatorē dei ⁊ hominū. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat deꝰ in scl'a seculoꝝ. ℟. Amē. Postea sacerdos celebret: ⁊ sponsa audiat missam cum candela accensa in manibus. Et finita missa sacerdos benedicat eam hoc modo. Benedictio dei oipotentis: pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti: descendat super te: ⁊ maneat semper. Et aspergat̄ aqua bn̄dicta. que surgens offerat sacerdoti: qd̄ sibi placuerit: ⁊ domū reuertat̄ in pace. ¶ Pro fuganda sterilitate mulieris oratio. Cap. viij.

Mulier sterilis ⁊ infecunda veniēs ad ecclesiam accedat ad sacerdotem habentem superpelliceū ⁊ stollam: ⁊ se eius orationibus comendet. Qui facit orationem super eam in hunc modum. In nomine patris: ⁊ filij: ⁊ spiritus sancti. Amen. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum ⁊ terram. ps. Beati omnes. totum cum Gloria patri. Aña. Benedicat tibi dn̄s ex syon: ⁊ videas filios filioꝝ tuoruꝫ: ⁊ vsqꝫ in tertiam: ⁊ quartā generationē.

Oratio pro impeditis in matrimonio.

Kyriel. Christel. Kyriel. Pater noster. Aue maria. Credo in deum. Quibus dictis sacerdos subiungat. Et ne nos inducas. ℣. Saluam fac ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Sint filii tui sicut nouelle oliuarum. ℟. In circuitu mense tue. ℣. Domine exaudi orationē meā. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū. Oremus. Oratio.

DEus qui emortuam vuluā sarre ita per habrahe semen fecundare dignatus es: vt ei cōtra spem sobolis filius nasceretur: presta famule tue. N. pro sua sterilitate deprecanti: vt merorem infecunditatis ab ea submoueas: ⁊ ad concipiendam sobolem ei fecunditatem tribuas: ⁊ filium quem donaueris clementer benedicas. Per dominū nostrum. Oremus. Oratio.

MAiestatis tue clementie deus pater omnipotens suppliciter exoramus: vt preces nostras pro sterilitate famule tue. N. benignus assumas: ⁊ ei prolem tibi ⁊ hominibus gratiosam concedere digneris. Per Christum dominum nostrum.

Post hec aspergit eam aqua benedicta: ⁊ imponit ꝙ sepe dicat vel dici faciat predictum psalmū. Beati omnes qui timent. ⁊ Pater noster. ⁊ Aue maria. ⁊ Credo in deum. Et ꝙ honeste cum viro suo ⁊ pudice actum matrimonialem exerceat.

¶ Orō. ꝓ īpeditis ī mr̄imonio a demōne vl̄ maleficijs. Ca. ix.

SAcerdos cū suppelliceo ⁊ stolla sup virū ⁊ mulierez īpeditos sequētē orationē dicit. ℣. Adiutoriū nostrū in nomine dñi. ℟. Qui fecit celum ⁊ terrā. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū. Oremus. Orō.

DOmine iesu christe dei ⁊ beate marie virginis filius: qui in paradiso terrestri matrimonium instituisti: in officium: siue cōseruationem: ⁊ multiplicationem humane nature: ⁊ ipsuz matrimoniū mirabiliter honorasti in aduentu tuo: ⁊ primordijs miraculoꝝ tuoꝝ: tu per merita ⁊ preces beatissime virginis marie matris tue: beati vincentij confessoris tui: ⁊ omniū sanctoꝝ: ⁊ sanctarum tuarum: digneris hos famulos tuos: quos matrimonialiter coniunxisti: bene ✠ dicere: ac plene liberare ab omni ligamento: fascinamento: ⁊ maleficio sathane: ⁊ dare eis fecunditatem: ⁊ gratiam vt libere possint vti matrimonio suo: ad generandum: concipienduz: portandum: pariendum: ⁊ nutriēduz: proles gratas deo ⁊ hominibus. In nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen. Psalmus. Beati omnes. totum.

Psalmus. Qui habitat. Psalmus. Domine qd multiplicati. Omnes integri dicantur cum Gloria patri. Kyriel. Christelei. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. Saluum fac seruum tuum ⁊ ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis domine auxilium de sancto. ℟. Et de syon tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere eis. ℣. Esto eis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationē meā. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobis. ℟. Et cū. Oremus. Oro.

Domine iesu christe fili dei viui: qui vteruz beate virginis marie mirabiliter fecundasti: vt de spiritu sancto cōciperet: portaret: pareret: ac nutriret: te deuz ⁊ hominem saluatorez inuocamus per clementiaz tuam: vt his famulis tuis. N. ⁊ N. semoto omni demonis impedimento: ⁊ maleficio: fecunditatez donare digneris: vt generare: ⁊ cōcipere: portare: parere: ac nutrire tibi valeant prolem in vitam eternam. Amen. In nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ scti. Amē. Psalmus. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum. cum quatuor sequentibus versibus vsqz prosperabuntur. Gloria patri. Tunc sacerdos imponens manus sup capita: primo viri: postea mulieris: dicat.

Iesus marie filius: mūdi salus: ⁊ dominus: qui beatissime virginis marie matri sue felicem partū tribuit: ipse tibi cōcedat: vt possis in vtero portare: fouere: parere: ⁊ bene nutrire prolem deo ⁊ hominibus gratā. In nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen. ¶ Quando mulier non potest retinere filios: fiat sequens oratio. Et erit tanq̄ lignum ⁊c. vsqz prosperabuntur. Gloria. Iesus maria. vt supra. ¶ De benedictione fetus in vtero matris: de cui⁹ piculo dubitat. Cap. x.

Sacerdos cum superpelliceo ⁊ stolla hoc modo benedicit fetum in vtero matris. Adueniens mulier pregnans corā altari: ⁊ genuflexa tenet faciem contra altare: ⁊ sacerdos super eam orat dicens. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domine. ℟. Qui fecit celum ⁊ terram. ℣. Saluam fac ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantē in te. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil pficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis nō apponat nocere ei. ℣. Mitte ei domine auxiliuz de sctō. ℟. Et de syon tuere eā. ℣. Dñe exaudi orationē meaz. ℟. Et clamor meus. Dñs vobiscū. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

Benedictio fetus de quo dubitat in vtero matris.

Omnipotens sempiterne deus: qui dedisti famulis tuis in confessione vere fidei eterne trinitatis gloriaz agnoscere: ꝛ in potentia maiestatis tue adorare vnitatē: quesumus vt eiusdem fidei firmitate ab omnibus semper muniamur aduersis. Per dominum nostrum Jesum christum. Oremus. Oratio.

Domine deus omnium creator: fortis: ꝛ terribilis: iustus: atq; misericors: qui solus bonus: ꝛ pius es: solus pstans: solus iustus: omnipotens ꝛ eternus: qui de omni malo liberas israel: qui fecisti patres electos: quoslibet: ꝛ sanctificasti eos: munere spiritus sancti. vz. Joannem baptistam: virginem gloriosissimaz Mariam in vtero: post cōceptum absq; omni decursu temporis: ꝛ alios ſm gradus varios: anteq̃ȝ more solito nascerentur: accipe sacrificium cordis contriti quesumus: ac feruens desiderium famule tue. N. humiliter supplicantis: pro conseruatione prolis debilis: quaz dedisti eam cōcipere: ꝛ custodi partem tuam atq; sanctifica imensa benedictiōe tue gratie: ꝛ defende ab omni dolo ꝛ iniuria diri hostis: necnō a quibuslibet aduersitatibus: crudelibus ꝛ iniquis: vt ad lucem pñtis vite iocundissimaz obstetricāte manu tua veniat incolumis: tibiq; in omnibus iugiter deseruiat: ꝛ vitam consequi sempiternā finalr̄ mereatur. Per dñm ꝛc̄. ℟. Amen. Postea aspergatur aqua benedicta dicendo psalmus. Deus misereatur. totum. Gloria pr̄i ꝛ filio. Sicut erat. Deinde. ℣. Benedicamus patrem ꝛ filium cuȝ sancto spiritu. ℟. Laudemus ꝛ superexaltemus eum in secula. ℣. Angelis suis deus mandauit de te. ℟. Ut custodiant in omnibus viis tuis. ℣. Dñe exaudi orationem meā. ℟. Et clamor. ℣ Dñs vobis. ℟ Et cū. Oremus. Oratio.

Visita quesumus domine cunctam habitationem istam: ꝛ omnes insidias inimici ab ea: ꝛ a presenti famula tua longe repelle: ꝛ angeli tui sancti habitent in ea: qui eam: ꝛ eius prolem in pace custodiant: ꝛ bene ✠ dictio tua sit super eā semper: salua eos omnipotens deus: ꝛ lucem tuam eis concede perpetuam. Dominum nostrum Jesum christum filium tuū: qui tecū viuit ꝛ regnat in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorū. ℟. Amen. Benedictio dei omnipotentis: pa ✠ tris: ꝛ fi ✠ lij: ꝛ spiritus ✠ sancti: descendat ꝛ sit super te ꝛ super prolem tuam: ꝛ maneat semper. ℟. Amen.

¶ Ordo benedictionis mulieris post partũ in domo. ¶ Sacerdos ingrediens domuz mulieris que pepit: dicat in ingressu.

Pax huic domui: ⁊ omnibus habitantibus in ea. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum ⁊ terram. Psalmus.

Laudate pueri dominuz: laudate nomẽ domini. Sit nomen domini benedictum: ex hoc nunc: ⁊ vsqz in seculum. A solis ortu vsqz ad occasuz: laudabile nomẽ domini. Excelsus super oẽs gentes dominus: ⁊ sup celos gloria eius. Quis sicut dominus deus noster: qui in altis habitat: ⁊ humilia respicit i celo ⁊ in terra. Suscitans a terra inopem: ⁊ de stercore erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus: cũ principibus populi sui. Qui habitare facit sterilem in domo: matrem filiorum letantem. Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiri. Psalmus.

Beati omnes qui timent dominum: qui ambulant in vijs eius. Labores manuum tuarum: quia manducabis: beatus est ⁊ bene tibi erit. Uxor tua sicut vitis abundans: in lateribus domus tue. Filij tui sicut nouelle oliuaruz: in circuitu mense tue. Ecce sic benedicetur homo: qui timet dominuz. Benedicat tibi dominus ex syon: ⁊ videas bona hierusalem omnibus diebus vite tue. Et videas filios filiorum tuoruz: pacem super israel. Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto. Sicut. Psalmus.

Deus misereat nostri: ⁊ benedicat nobis: illuminet vultuz suum super nos: ⁊ misereatur nostri. Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum. Confiteantur tibi populi deus: cõfiteantur tibi populi omnes. Letentur ⁊ exultent gentes: quoniaz iudicas populos in equitate: ⁊ gentes in terra dirigis. Confiteantur tibi populi deus: cõfiteãtur tibi populi omnes: terra dedit fructum suũ. Benedicat nos

deus deus noster: benedicat nos deus: et metuant eum omnes fines terre. Gloria patri et filio et spiritui sancto. Sicut erat in principio et nunc et semper: et in secula seculorum. Amen. Ana. Anima mea illi viuet: et semen meum seruiet ipsi. Kyrielei. Christelei. Kyrielei. Pater noster. Et ne nos. Sed libera nos a malo. Amen. ℣. Saluam fac ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de sancto. ℟. Et de syon tuere eam. ℣. Esto ei turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine sancte pater omnipotens eterne deus: qui benedictionis tue gratiam egris infundendo corporibus: facturam tuam multiplici pietate custodis: ad inuocationem tui nominis sancti benignus assiste: vt hanc famulam tuam dextera tue virtutis tuearis: potestate confirmes: signaculo sancte crucis bene ✠ dicas: atque tue ecclesie et sanctis altaribus eam feliciter restituas. Per dominum nostrum Jesum christum filium tuũ: qui tecum viuit et regnat. Et tunc aspergat aqua benedicta.

¶ Ordo quando mulier post partum primo ecclesiam ingreditur expletis diebus sue purificationis. Capitulum. xj.

Sacerdos cum sperpelliceo et stolla facta confessione ante portam ecclesie aspergit mulierem aqua benedicta et dicit. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Ana. Miserere. Gloria. Añ. repetit. Postea dicit psalmus. Domini est terra. totum. Gloria patri et filio. Ana. Hec accipiet benedictionem a domino: et misericordiam a deo salutari suo: quia hec est generatio querẽtiũ dñm. Postea dicat psalmum. Deus misereatur. totum. Gloria patri et filio et spiritui sancto. Psalmus. Credidi propter. Psalmus. Laudate dominum oẽs gentes. Psalmus. Leuaui oculos. totum. Psalmus. Ad te leuaui. Et post singulos psalmus dicatur. Gloria patri et filio et spiritui sancto. Sicut erat in principio et nunc et semper: et in secula seculorum. Amen. Ana. Exaudi nos domine: quoniam benigna est misericordia tua: sm multitudinem miserationum tuarum respice nos domine. Kyrielei. Christelei. Kyriel'. Pater noster. Et nos inducas in tentationẽ. ℣. Ego dixi domine miserere mei. ℟. Sana animam meam: quia peccaui tibi. ℣. Saluam fac ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantẽ in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de sancto. ℟. Et

de syon tuere eam. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus qui per moysen famuluz tuum israelitice plebi mandasti: vt mulier que filium peperisset: ab ingressu templi sequestraretur: quesumus vt hanc famulam tuam. N. ab omni inquinamento peccati mūdare digneris: quatenus mente ꝛ corpore mundata sinum matris sancte ecclesie valeat penetrare: ꝛ tibi pro suis delictis acceptabile munus offerre. Per dominuz nostrum Jesum christum filium tuum. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus: pater domini nostri Jesu christi: deus sabaoth: qui tuum vnigenitum vna cum matre sua post quadraginta dieruz spatium in templo presentasti: benedicere digneris hanc famulam tuam. N. quā ad templuz tuum tibi domino deo nostro purificandi gratia presentamus: ꝛ concede propitius: vt sicut eam per nostrū officium in templuz istud introducimus: sic post finem vite presentis templum celeste mereatur introire. Per eundem dominum nostrum ꝛc. Qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos: ꝛ seculum per ignem. ℟. Amen. Tunc mulier habens candellam accensam in manibus: accipit a sacerdote caput stolle: ꝛ ecclesiam ingreditur: dicente sacerdote. Famula dei. N. ingredere in templum dei; adora filium beate Marie virginis: qui tibi tribuit fecunditatem prolis. Deinde sacerdos celebret missam: si est hora conueniens: ꝛ ipsa aliquid offerat sacerdoti. Postea dicat sacerdos euangelium sancti Joannis: ꝛ euangeliuz. Postq̄z impleti sunt dies purgationis. Postea dicat orationem sequentem.

ABsolue quesumus domine delicta famule tue. N. ꝛ a peccatorum suorum nexibus: que pro sua fragilitate contraxit: tua benignitate liberetur. Et orationem. Deus qui salutis eterne. vel Concede nos famulos tuos. Et benedictio Dei omnipotentis: pa ✠ tris: ꝛ fi ✠ lij: ꝛ spiritus ✠ sancti: descendat super te: ꝛ maneat semper. Amen.

¶ Explicit tractatus secūdus prime partis libri sacerdotalis.

¶ Tractatus Tertius prime partis libri Sacerdotalis: de sacramento penitentie. Incipit.

¶ De sacramẽto penitentie qd sit: ⁊ de partibus eius. Capi. j.

Secũduʒ beati hieronymi sententiaʒ: secunda tabula post naufragiuʒ est penitentia. De peni. distinc. ij. Secũda: vt hi qui hũana fragilitate: vel suadẽte dyabolo: seu ꝓpria iniquitate peccauerunt: ꝑ ipsaʒ ad salutis portuʒ deducant. Que qdeʒ a btõ Ambrosio sic diffinitur. Penitentia est preterita mala plangere: ⁊ plangenda iterum non cõmittere. De peni. disti. iij. c. penitẽtia. Hoc est ꝙ ille: qui vere cupit penitere sit bene cõtritus: idest dolorem habeat de peccatis cõmissis ⁊ preteritis: ⁊ firmiter disponat ⁊ proponat: deinceps illa vel alia: idest nullum peccatuʒ mortale cõmittere. ¶ Est auteʒ triplex penitentia. s. solennis: publica: ⁊ secreta. Solennis penitentia est: que per episcopuʒ solẽniter in. iiij. feria cinerum indicitur ꝓpter peccata enormia ⁊ publica. l. distin. c. in capite. Et hec solum ab episcopo: ⁊ nõ a sacerdote indicẽda est: nisi de speciali mãdata episcopi. Et de hac in pontificali agit. ¶ Alia est penitẽtia publica: sicut peregrinatio cuʒ baculo cubitali vel huiusmodi: que a sacerdote parrochiali: ⁊ a quolibet cõfessore põt imponi. xxxj. q. j. c. siquis. que non est ꝫm Augustinum imponenda iuuenibus ⁊ maxime mulierib⁹. l. dist. penitẽtes. ¶ Tertia est penitẽtia priuata: que quotidie imponitur: dum qs peccata sua sacerdoti sacramẽtalr̃ cõfitet. xxvj. q. vj. ca. presbyteri. ij. q. j. ca. si peccauerit. Omnis autẽ vera penitentia habet tres ptes. ¶ Prima est cordis cõtritio: que ꝯsistit in dolore pctõꝝ ꝑteritoꝝ: ⁊ dispositiõe pro posse: diuina adiuuãte gratia:

te grã: amplius nõ peccãdi. ¶ Scda est oris cõfessio: que cõsistit in itegra ⁊ lachrimabilis oris cõfessione oĩuz peccatoꝝ corã sacerdote. ¶ Tertia est satisfactio pro peccatis ad arbitriũ sacerdotis iponẽda: que fit in oẽone: elemosynis: ieiunio: peregrinatione: missis: vel aliis oportunis: iuxta ꝯfessoris discretionẽ: ⁊ cõfitẽtis oportunã correctionẽ. Et hec tria sunt huius sacramẽti materia. ¶ Ex concilio florẽtino predicto. Quartũ sacramẽtum est penitẽtia: cuius quasi materia sunt actus penitentie: qui in tres distinguit̃ partes. Quaꝝ prima est cordis cõtritio: ad quã pertinet: vt doleat de peccato cõmisso: cum ꝓposito nõ peccãdi de cetero. Scda est oris cõfessio: ad quam pertinet vt peccator omnia peccata: quoꝝ memoriã habet suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis ſm arbitrium sacerdotis: que qdem precipue fit per orationẽ: ieiuniuz: ⁊ elemosynã. ¶ Forma aũt huius sacramẽti est absolutio a peccatis. s. Ego te absoluo a peccatis tuis: que debet ab ore sacerdotis ꝓferri. ¶ Ex predicto cõcilio florentino. Forma huius sacramẽti sunt verba absolutionis: que sacerdos ꝓfert cuz dicit. Ego te absoluo. Omnia aũt alia sunt ad solennitatẽ: que tamen nõ sunt pretermittẽda. ¶ Minister aũt huius sacramẽti est sacerdos rite ordinatus: ordinarius: vel delegatꝰ hñs cõmissionez a papa vel ab epo. ¶ Ex cõcilio florentino predicto. Minister huius sacramẽti est sacerdos habẽs auctoritatẽ absoluẽdi: vel ordinariaz: vel ex cõmissione superioris. ¶ Effectus huius sacramẽti est absolutio a peccatis. ¶ Ex concilio florentino predicto. Effectus sacramẽti penitentie: est absolutio a peccatis: hec ibi. Liberatio a penis inferni: ⁊ restitutio diuine grẽ. ¶ De triplici cõfessione: ⁊ ꝙ ꝯfessio sacrãlis est a deo instituta. Capi. ij.

UBi notandum ꝙ triplex est cõfessio. Una mentalis que est recognitio peccati corã deo in corde: ⁊ hec fuit tẽpore legis nature. s. statim post peccatũ Ade. Scda est cerimonialis confessio. s. ꝙ peccans tali peccato offerat tale sacrificiũ: ⁊ peccans in alio peccato offerat aliud. Et hec fuit in lege mosaica. Tertia est confessio sacramentalis que fit sacerdoti: que est de necessitate salutis cunctis penitentibꝰ triplici rõne. ¶ Primo ex christi institutiõe: qui eã instituit implicite ⁊ explicite. Impli-

cite in figura duz dixit leproso Matthei. viij. Vade ostēde te sa-
cerdoti. Explicite cū dixit Jo. xx. aplis ꝛ p eos oibus sacerdoti-
bus. Accipite spūm sanctū: quoꝝ remiseritis pctā remittuntur
eis ꝛc. Ibi enim datꝛ sacerdotibꝰ potestas iudicādi ꝛ remittendi:
que reqrit manifestationē de ipsis pctis: que est ꝯfessio. Quibus
autē datꝛ potestas iudicādi de aliqua causa: datꝛ eis potestas co-
gnoscēdi de illa. Nullus eniz pōt iudicare: ꝛ esse bonus iudex de
his que ignorat. Sacerdos aūt non pōt cognoscere sufficiēter
facta ꝯsciētie peccatoris: nisi peccator ei per ꝯfessionē ꝯsciētiaz
aperiat: Et sic christus ꝯfessionē oris instituit. ¶ Scdo ex do-
ctoꝝ ꝛ scripturaruz testificationē ꝯfessio sacrālis est necessaria.
Ambrosius in libro de paradiso: ꝛ habetꝛ de peni. disti. j. ca. non
potest. Non pōt quisq̄ȝ iustificari a pctō: nisi pctm̄ fuerit ante cō-
fessus. Et ibidez Joānes crisostomus. Non pōt quisq̄ȝ gratiaz
vite celestis accipe: nisi purgatꝰ fuerit ab oī sorde pcti per penitē-
tie ꝯfessionē. Et Augustinus libro de penitētia. Agite peniten-
tiaz q̄lis in ecclīa agit: vt oret pro vobis ecclīa. Nemo sibi blan-
diatꝛ ꝛ dicat. Occulte ego apud deū ago. Nouit deꝰ q̄ mihi igno-
scit: que in corde ago: Ergo sine causa dictū est. Quecūqȝ solue-
ritis sup terraz: erunt soluta ꝛ in celo. Ergo sine causa date sunt
ecclīe: dei claues: q̄si dicat: non. Et de peni. disti. j. ca. multiplex.
Leo papa. Nō remanet in iudicio ꝯdēnanduz: qd̄ fuerit ꝯfessio-
ne purgatū. ¶ Tertio ex ecclesie p̄ceptione ꝯfessio sacrālis est
necessaria: qa ecclīa p̄cepit ꝙ semel in anno quilibet postq̄ȝ ad
annos discretionis peruenerit debeat sacerdoti oīa pctā sua cō-
fiteri. De pe. ꝛ re. ca. oīs vtriusqȝ sexus. ꝛ dicit oīa pctā. s. cogita-
tionis: locutionis: opationis: ꝛ omissionis: secreta: ꝛ manifesta:
cum eoꝝ circūstantijs aggrauātibus: vel in aliā peccati speciem
trahentibus: que sunt iste. s. ¶ Prima: psone: cū qua peccauit
nomine eius tacito: sed si cum nupta vel moniali ꝛc. peccauit.
¶ Scda: loci: si in loco sacro peccauit. ¶ Tertia: tpis: si ī die
festo. ¶ Quarta: numeri. s. quotiens idez pcm̄ cōmisit: q̄ȝtū re-
cordari pōt. ¶ Quinta: modi: vt si qs cū muliere peccaret con-
tra naturā. ¶ Sexta: qualitatis: si sit publicū vl' occultū: ꝛ hoc
ppter scādaluz. ¶ Septia: inductionis: si ipse peccauit: ꝛ aliū
induxit ad peccanduz. ¶ Octaua: ꝯñtia: qñ in vno pctō multa

ↄsequūtur: puta in ludo: mendacia: piuria: blasphemie. ¶ Qui teneant ad ↄfessionem: ⁊ ex quo tpe hō ad eādez obligeť. Ca. ij.

OMnes aūt adulti postq̄ȝ ad annos discretionis peruenerint: tenenť confiteri semel in anno: idest in quadragesima: ⁊ qui hoc non fecerit: viuens ab ingressu ecclie arceť: ⁊ moriens eccliastica careat sepultura. Et in cōcilio generali: extra de penitentijs ⁊ remissionibus. c. oīs vtriusqȝ sexus. ¶ Teneť tamē homo post pctm̄ cōmissuȝ statim cōteri: idest dolere de cōmisso: ⁊ ꝓponere de cetero nō peccare: cuȝ intentione in futura ꝓxime quadragesima cōfiteri: ⁊ sufficit pro tunc ad acq̄rēduȝ statū grē. ¶ Sunt auteȝ aliqui casus in q̄bus homo teneť statim ↄfiteri. ¶ Primus est infirmitas grauis. ¶ Secundus quādo iminet periculum mortis: sicut mare transire: longā peregrinationē seu periculosaȝ viam agere. ¶ Tertius est quādo habet aliq̄d agere: q̄d existens in peccato mortali non pōt facere sine peccato mortali: sicut dicere missaȝ ⁊c̄. huiusmodi. ¶ Quartꝰ quādo habet copiam cōfessoris: qui potest eum absoluere a peccatis: a quibus suus confessor non pōt: ⁊ verisimile est ꝙ in quadragesima talem copiam nō habebit. ¶ Quintus est quādo habet cōscientiam: ꝙ statim debeat confiteri: quia tenetur aut taleȝ conscientiā deponere: aut cōfiteri. Et licet hoc possit differri vt predictū est: melius tñ ⁊ tutius est q̄ȝ primū cōfiteri pōt pctm̄ cōmissum: ꝓpter multa mala ⁊ pericula: q̄ euenire pñt: ⁊ multa bona que inde sequūtur. ¶ Qualiter sacerdos se habere debet erga penitentes: ⁊ subditos suos in sacramēto penitentie. Capi. iij.

ET q̄a officiuȝ sacerdotis parrochialis ⁊ curati est animarum sibi cōmendatarum saluti pro viribus intendere: diligenter ⁊ vigilanter debet studere ⁊ procurare vt animas sibi cōmissas a peccatis eruat: ⁊ ad confessioneȝ ⁊ penitētiam inducat: quia si eius causa perierint: reddere rōnem tenebiť de eis in die iudicij. Requiret enim deus de manu ipsius oues sibi cōmissas. Et ideo verbo ⁊ exemplis debet quātum in eo est: eos a peccatis auertere: frequenter eos admonendo: corripiendo: increpando: rogando: persuadendo: vt caueant a peccatis: ⁊ ipse tanq̄ȝ virtutis simulachrum debet se coram illis irreprehensibilem exhibere: quia plus ꝓsunt facta q̄ȝ verba: ⁊ bona exempla

quaz eloquēs predicatio: ⁊ magis eos mouent ad beneuiuēdūz bona opera q̄ꝫ prolata verba. Diligens itaqꝫ sacerdos instante tempore quadragesime debet instare ⁊ promouere oēs sibi subditos: vt tempestiue veniant ad cōfessionē: ⁊ nō expectent finez quadragesime: qa melius poterunt examinari: ⁊ qa cōsequētur multas indulgētias: que tēpore quadragesimali cōcedūtur: que sine cōtritione ⁊ cōfessione nullum habent effectū. De qua qdez premonitiōe habet̄ in penitentiali Romano. ¶ Hebdomada priori ante initium quadragesime presbyteri plebium cōuocent ad se populū: ⁊ discordantes canonica auctoritate recōcilient: ⁊ oīa iurgia sedent. Et tunc primū cōfitentibus penitētiā dent: ita ꝙ anteq̄ꝫ caput ieiunij veniat: oēs cōfessi penitētiaz acceptā habeāt: vt liberius dicere possint: dimitte nobis debita nostra: sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris. Et beatus Augustinus. Presbyteri admonere debent plebem sibi subiectaz: vt oīs qui se sentit mortifero pcti vulnere sauciatū: feria quarta ante quadragesimā cū omni festinatione recurrat ad viuificantē matrem ecclesiaz: vbi male qd̄ cōmisit cum omni humilitate ⁊ cōtritione cordis simpliciter confessus suscipiat remedia penitētie ſm modum canonicis auctoritatibus prefixū. Non solū autem ille qui mortale aliquid cōmisit: sed etiam omnis homo quicūqꝫ se recognoscit imaculatam christi tunicam: quaz in baptismo accepit: peccati macula polluisse: ad ꝓprium sacerdotē festinet venire: ⁊ cum puritate mentis omnes transgressiones: oia peccata: qbus dei offensaz se incurrisse meminit: humiliter confiteatur: ⁊ quicquid ei a sacerdote fuerit iniunctum: ac si ab ipso omnipotentis dei ore esset ꝓlatū: ita diligenter intendat ⁊ cautissime obseruet.

¶ Sacerdos tenet̄ scire censuras: ⁊ casus reseruatos. Ca. iiij.

SAcerdos igit̄ vt melius sciat sibi subditos a peccatis purgare: studeat diligēter habere ⁊ scire casus reseruatos dn̄o pape: ⁊ episcopo: ⁊ censuras vtriqꝫ reseruatas: ⁊ ea que sunt in iure ⁊ per cōstitutiones synodales. Que qdē hic breuissime pro maiore cōmoditate ponent̄. ¶ Et primo censure promulgate in cena dn̄i in ꝓcessu annuali curie. ¶ Subsequēter que i iure vel extrauagātibꝰ ⁊ cōcilio lateranēsi edite sunt ⁊ ipsi dn̄o pape reseruant̄. ¶ Tertio que episcopis ⁊ diocesanis reseruantur.

¶ Quarto que aliqñ dño pape: aliqñ epo reseruant. ¶ Ultimo casus epales de iure vel de ꝯsuetudine epis reseruati ꝛ dyocesanis ordinarie ponunt. ¶ Sed prius aliqd de excōicatione dicenduz est. ¶ Excomunicatio qd sit: ꝛ quotuplex. Capi. v.

Excōmunicatio dicit̄ exclusio. s. a cōione. Sicut autem est triplex cōio fidelium. s. in cōuersatione vel loquela cibo salutatione ꝛ huiusmodi: in sacramētoꝝ susceptione: ꝛ in bonoꝝ spiritualiuz participatione: que fiunt in eccl'ia iuxta illud. Participez me fac. ps. cxviij. sic triplex pōt dici excōmunicatio alijs omissis. ¶ Et prima est maior: que etiaz dicit̄ anathema: ꝛ excludit a p̄dicta triplici cōione. iij. q. iiij. ca. Engeldrudaz. ꝛ. xj. q. iij. Sicut apl'i. ꝛ ca. nihil. ¶ Scda ē excōicatio minor: que excludit a participatione ꝛ cōione sacroꝝ passiua tantū: ſm Joā. de lignano: vt de cle. excō. mi. c. si celebrat̄. ꝛ de hac. xj. q. iij. cum excōicato. ꝛ. iij. q. iiij. engeldrudaz. ¶ Tertia est excōicatio data a deo. s. inflicta pro quolibet pctō mortali. xj. q. iij. Audi. Et sciēdū ꝙ excōicatio maior qñqz infligit̄ ab hoie siue a iudice pro diuersis causis: que hic nō ponunt̄: ꝑpter inumeros casus: qñqz a iure particulari. s. in cōcilijs sinodalibus alicuius ciuitatis: vel prouincialibꝰ alicuius ꝓuincie: aliqñ a legatis ipsaꝝ ꝓuinciarū: que nō ligat: nisi hoies illius ꝓuincie. Et ēt iste hic nō ponūtur. Alie sunt a iure cōi: ꝛ extrauagantibus: vel vniuersalibꝰ cōcilijs ꝛ a summis pontificibus: que vbiqz ligant. Que in particulari hic inferius ponentur: ſm ꝙ haberi potuerūt. ¶ Casus ꝛ censure reseruate dño pape in ꝓcessu annuali in cena dñi. Cap. vj.

Excōmunicant̄ oēs heretici: scismatici: ꝛ fautores adherētes: ꝛ qui cū eis comertiū habēt: ꝛ qui vicleuistis hereticis deferunt arma vel alia ꝓhibita: aut vinū: oleū: vestes: granuz: ꝛ huiusmodi. ij. ¶ Pirate ꝛ latrūculi marini: ꝛ recipiētes eos: ꝛ dātes eis fauorē vel ꝯsiliuz. iij. ¶ Qui in terris suis noua pedagia imponunt: vel ꝓhibita exigūt. iiij. ¶ Et qui imponūt collectas vel onera eccl'iasticis ꝑsonis: ꝛ qui exigūt taz realia q̄z ꝑsonalia. v. ¶ Falsarij l'raꝝ aplicaꝝ: vel supplicationuz ꝑ summū pontificē: vel vicecācellariū: vel eoꝝ vices gerentiū. vj. ¶ Qui equos: arma: ferrū: lignamina: ꝛ alia ꝓhibita deferūt saracenis ꝛ turcis ꝛ alijs infidelibꝰ: qbꝰ chr'ianos ipugnāt. vij. ¶ Impe-

dientes ⁊ inuadentes eos: qui victualia ⁊ alia necessaria ad vsū Romane ecclesie deferunt. viij. ¶ Verberātes vel capientes: seu impedientes: vel occidentes eos qui ad sedē aplicā vadūt: vel ab ea recedunt: ⁊ eos qui morant in curia: ⁊ dantes auxiliū: cōsilium: vel fauorem: vel mādantes talia fieri. ix. ¶ Itē capiē tes: detinētes: vulnerātes: mutilantes: incarcerātes: īterficiētes: pꝛiarchas: arciepos: ⁊ epos: eorūq3 mādatores. x. ¶ Qui ver/ berant: vel capiunt: seu bonis spoliant: eos qui causas suas ꝓse quunt in curia: vel aduocatos: seu ꝓcuratores eoꝝ ꝓpter hmōi ꝓsequutionē causaꝝ. xj. ¶ Qui ꝓhibent vel statuūt ne pareat literis ⁊ mandatis aplicis: seu legatoꝝ: ⁊ nuntioꝝ: ⁊ iudicū dele/ gatoꝝ dn̄i pape: ⁊ fauentes. xij. ¶ Qui se subtrahūt ab obediē tia dn̄i pape: ⁊ sancte romane ecclesie: ⁊ fauentes. xiij. ¶ Qui vsurpant sibi iurisditionē: seu fructus ecclesiasticos: seu ad eccle sticas personas ptinentes: ⁊ dantes cōsilium: auxiliū: vel fauo/ rem. xiiij. ¶ Quicūq3 superioritatē hn̄s: q ꝓhibet quoquomō ne aliqs de vacatiōe alicui⁹ beneficij scribat seu certiorē reddat quēpiā extra dn̄iū eoꝝ existentē: vel impediunt directe vel in/ directe ne consequant ꝓuisiones beneficioꝝ seu dignitatum sibi auctoritate aplica cōcessarū: ⁊ dantes cōsilium: auxiliū: vel fa/ uorem: vel nō obuiantes cum possunt. xv. ¶ Verberātes: vel capiētes: vel depredantes: romipetas accedentes: morantes: ⁊ ⁊ recedentes: ⁊ dantes cōsiliū: auxiliū: vel fauorē. xvj. ¶ Ho/ stiliter discurrētes per terras eccl'ie: inuadētes ⁊ occupātes eas/ dem: ⁊ dantes cōsiliū: auxiliū: vel fauorē. xvij. ¶ Qui absoluūt a predictis casibus pter q̄3 in mortis articulo: ⁊ tunc ēt excōicati debēt fidē pstare de satisfactiōe: vel dare sufficientē cautionē: sunt excōicati: ⁊ priuati oibus iurisditionib⁹: pdicādi: ꝯfessiones audiendi: ⁊ ministrādi sacra. Et nota ꝙ nullus eximit a penis ⁊ censuris superius positis: ēt quacūq3 pfulgeat dignitate eccl'ia/ stica vel seculari. ¶ Censure q̄ reseruant domino pape in iure vel extrauagantibus ⁊ ex concilio lateranensi. Capitu. vij.

Censure que reseruant dn̄o pape: preter supradictas sunt infrascripte. vz. j. ¶ Excōicati noiatī a domino papa. ij. ¶ Radētes aliqd: vel emēdātes in l'ris dn̄i pape. iij. ¶ In/ secutores hostil'r cardinaliū vel alicuius clerici: vel religiosi de

familia dñi pape vel cardinaliu3: pcutientes: capientes eosdẽ: ⁊ dantes cõsiliu3 auxilium ⁊ fauorẽ: receptatores ⁊ defensores taliu3. In.c.felicis.de penis.li.vj. iiij. ¶ Percutiẽtes: capiẽtes: vel bãnientes epm temere vel iniuriose: ⁊ id fieri mãdãtes socij: ⁊ dãtes cõsiliu3 auxiliũ vel fauorẽ. v. ¶ Officiales qui i aliquo pdictoꝝ fuerint culpabiles. Cle.j.de penis. vj. ¶ Qui sine licẽtia sedis aplice assentiũt noiationi: electioni: vel assumptioni in senatorẽ: vel capitaneũ: vel patriciu3: aut rectorem ad regimen vrbis Rome. vij. ¶ Qui electus in senatorẽ vel ⁊c. vt supra si vltra annũ de tali offõ se ipediuerit. viij. ¶ Qui talr assumpto lnia vt supra intẽdunt vel obediũt: ⁊ q tales mõ pdicto elegerũt: noiauerũt: vel assumpserũt. ix. ¶ Qui talib⁹ dat auxiliu3: consiliu3: vel fauorem: publice vel occulte: ta3 noiationib⁹ vel assumptionib⁹: q̃3 noiatis vel assumptis. De elec.c. fundamẽta.li.vj. x. ¶ Exenterantes ⁊ in frustra incidentes corpus mortuũ: ⁊ in aqua coquẽtes: vt ossa separent a carnib⁹: vt ad aliũ locũ ad sepeliẽdu3 deferat. Bonifacius.viij. xj. ¶ Accedẽtes ad sepulchrũ dñi sine lnia. xij. ¶ Clerici sciẽter ⁊ sponte in diuinis tã in ecclia q̃3 alibi pticipãtes cũ excõicatis iudicialr a papa. De sen. excõ.c.significauit. xiij. ¶ Clerici vel religiosi iducẽtes aliquẽ ad vouẽdu3 vel iurãdu3: vel promittẽdu3 de eligenda sepultura apud eoꝝ ecclias: vl electa mutãda. De penis.c.cupiẽtes.i cle. xiiij. ¶ Excõicati ex gñali snia suoꝝ diocesanoꝝ habẽtes lras aplicas falsas: nisi ifra.xx.dies postq̃3 se cognouerint hẽre lras falsas: illas destruxerint: aut resignauerint: non possunt absolui post lapsum.xx.dieru3: nisi a sede aplica. De crimi.fal.c.dura. xv. ¶ Religiosi cõferẽtes sacra cõionis vel extreme vnctionis sine lnia parrochialiũ. xvj. ¶ Religiosi solẽnizãtes mrimonia. xvij. ¶ Religiosi absoluẽtes excõicatos a iure: vel a cõstitutionibus synodalib⁹: aut a culpa ⁊ pena. De priuile.c.religiosi.in clemẽ. xviij. ¶ Religiosi absoluẽtes a casibus ⁊ censuris in extrauagantibus reseruatis. Sixtus.iiij. xix. ¶ Religiosi mendicãtes trãseuntes ad ordines nõ mẽdicãtiũ: pterq̃3 ad carthusienses. Martinus.v. xx. ¶ Religiosi nõ mendicãtes recipientes ad ordines suos fratres mẽdicãtes: etia3 habẽtes lras aplicas. Martinus.v. xxj. ¶ Magri excludentes frẽs predicatores a

studio parisiensi. Alexãder.iiij. xxij. ¶ Qui libellos famosos vel rithimos faciunt cõtra ordinem pdicatorꝝ ꝛ minorꝝ. Alexander.iiij. xxiij. ¶ Dicẽtes vel deffendentes ꝙ frẽs pdicatores ꝛ minores nõ sint in statu pfectionis: ꝛ ꝙ nõ liceat eis de elemosynis viuere: aut ꝙ nõ possint predicare: vel confessiones audire. Alexãder.iiij. xxiiij. ¶ Facientes dãnabilez violentiaz in locis fratrũ predicatorꝝ. Clemẽs.iiij. xxv. ¶ Intrantes monasteria sororꝝ ordinis pdicatorꝝ ꝛ minorꝝ: in casibꝰ nõ cõcessis. Bonifacius.ix. quo ad predicatores: ꝛ Eugenius.iiij. quo ad minores. xxvj. ¶ Dñi tpales ꝛ ẽt epi qui cogunt aliquẽ celebrare tpe interdicti gñalis: vel cũ cãpanis vel voce preconis excõicatos vel interdictos vocãt ad diuina: vel qui ꝓhibẽt excõicatis ꝛ interdictis ne de ecclia recedant: duz missaꝝ solẽnia agunt cũ a celebrãtibus fuerint reqsiti gñal'r vel spãl'r vt exeant. xxvij. ¶ Interdicti vel excõicati publici postq̃ fuerint moniti noiatim a celebrantibꝰ vt exeant: si nõ exierint sunt excõicati: ꝛ absolutio pape reseruat. De sentẽ. excõ. c. grauis. in cle. ¶ Simoniaci in quocũqz ordine ꝛ bñficio. Martinus.v. Eugenius.iiij. Paulus.ij. Sixtus.iiij. xxviij. ¶ Facientes pactũ in curia pro grã ꝯsequẽda. xxix. ¶ Qui sciuerit aliquẽ cõmittere symoniam in curia: ꝛ nõ denuntiauerit pape: vel alij ab ipso deputato infra duos mẽses. Eugenius.iiij. xxx. ¶ Recipientes aliqd pro ingressu monasteriorꝝ. Urbanus.v. Ne in vinea. xxxj. ¶ Inquisitores qui cõtra ꝯscientiaz omiserint ꝓcedere cõtra aliquẽ hereticum: vel alicui iniuste crimẽ heresis iposuerint: vel vexauerint. De here. ca. multorꝝ. in clemẽ. xxxij. ¶ Initiens enormiter manus violentas in clericũ: vel religiosum ꝓfessum: vel nouitium: conuersum: secularem tradentẽ se ꝛ sua: honeste viuentez ꝛ audientem horas. Item clericum coniugatum nõ bigamũ incedentẽ in habitu clerici. Item depositũ verbal'r tantũ. Item per saltuz promotum. Item excõmunicatũ. Item incedentẽ sine habitu clericali ante admonitionẽ. Item clericus qui ex ira seipsũz enormiter percutit: est excõicatus excõicatione papali. xvij. q. iiij. capi. Si quis suadente. xxxiij. ¶ Officiales romane curie: qui pro taxis: mercedibus: emolumẽtis: laboribus regalibus: aut cuiuscunqz alterius operis lucro recipiunt aliqd in pecunijs: rebꝰ bo-

nis: aut ꝓmissionibus: quocūqꝫ modo etiam sponte offerrentibus: aut vltraq̄ꝫ in eoꝝ officioꝝ antiqua institutione statutuꝫ est: ⁊ tenent satisfacere illis a qb⁹ receperūt. Julius. ij. in extrauag. Et si romanus. ⁊ Leo. x. in concilio lateranē. In aplici. xxxiiij. ¶ Cardinales vota data in cōsistorio: ⁊ ibi gesta aut dicta: que in odium preiudiciuꝫ aut scādalum alicuius redundare possent: verbo: aut scripto: vel alio modo reuellantes: ⁊ etiaꝫ si per pontificem indictū sit silentium in aliqua re: eaꝫ manifestantes sunt excōicati: ⁊ a solo papa absoluūtur cū expressione cause. In cōcilio lateranē. Leo. x. superne dispositi. xxxv. ¶ Predicatores taꝫ clerici q̄ꝫ religiosi: q miracula falsa aut incerta: vel ꝓphetias que ex sacra scriptura nō ꝯstant: predicātes: seu epis: aut qui superiorib⁹ detrahere in suis p̄dicationib⁹ presumūt: non obstāte quocūqꝫ priuilegio excōicationis sniam incurrunt: ⁊ absolutio pape reseruat. Leo. x. in cōcilio lateranēsi. Supne maiestatis. xxxvj. ¶ Pragmaticā sanctionē in regno francie ⁊ alibi seruātes: ⁊ ſm eā iudicātes: ⁊ eā faciētes: aut ꝑmittentes seruari: ⁊ non delentes eā de libris archiuis ⁊ caplarib⁹ excōicant: ⁊ absolutio pape reseruatur. Leo. x. in concilio lateranensi. Pastor bonus.

¶ Censure episcopis diocesanis reseruate. Capitu. viij.

Episcopis ⁊ diocesanis reseruantur infrascripte censure. vꝫ. j. ¶ Contumaciter asserētes romanā ecclesiā nō esse caput oīuꝫ ecclesiaꝝ. Dist. xix. ca. Nullus fas. Si tñ firmiter ⁊ veraciter ita crederet esset hereticus: ⁊ absolutio pape reseruata per ꝓcessum annualeꝫ. ij. ¶ Utentes literis vel supplicationib⁹ papalib⁹ falsis sciēter: ⁊ retinēs eas ⁊ nō lacerās. iij. ¶ Laici recipientes literas seu bullas papales non de manu pape vel deputatoꝝ: vel per nūtiuꝫ nō recipientē de manibus eoꝝ: qñ est ꝑsona magne auctoritatis. De cri. fal. c. dura. iiij. ¶ Electus minus q̄ꝫ a duabus ꝑtibus cardinaliū in papā: si tali electioni cōsentit: ⁊ oēs recipientes eum. De elec. capi. licet. v. ¶ Impugnantes literas electi in papam ante eius coronationē. Benedictus. xj. in extrauagāti. vj. ¶ Qui loquunt secrete: vel mittūt literas vel nuntium ad aliquē cardinaliuꝫ: dum sunt in conclaui occasione electionis pape. De elec. ca. Ubi periculum. lib. vj. vij. ¶ Dñi ⁊ officiales qui non seruant cōtenta in cap. de elec.

pape supra allegato. Ubi periculum. vel circa ipsum fraudem cōmittunt. Ibidem. viij. ℭ Principes: senatores: cōsules: qui infra mensem a die notitie de delicto cōmisso contra cardinales vel familiares pape: ⁊ ipsoꝝ cardinalium nō faciunt iustitiā ſm cōtinentiam capituli felicis de penis: sunt excōmunicati. Ibidē. ix. ℭ Omnes principes ⁊ officiales: qui tertio admoniti ab episcopis: vel ecclesiasticis personis: recusant facere iustitiaꝫ super eoꝝ causis. xxiij. q. v. ca. administratores. x. ℭ Omnes officiales: qui euacuant iurisditionē ⁊ auctoritatem prelatoꝝ: quaꝫ habent in suis hominibus: ⁊ successores dictoꝝ officialium: nisi infra mensem errorem suoꝝ predecessoꝝ correxerint. De imunitate ecclesie. capi. non minus. ⁊ capi. aduersus. xj. ℭ Spoliantes naufragos bonis suis: nisi ablata restituāt q̄ꝫ citius poterūt. Diuerse opiniones sunt si sit canon late sententie. De rapto. ex cōmuni. xij. ℭ Ubi propter diuersitatem inhabitantium: vnus episcopus non potest populo supplere: debet sibi vicariuꝫ substituere: qui populo satisfaciat: ⁊ talis vicarius debꝫ per omnia subesse episcopo principali: qui si aliter se ingesserit est excōmunicatus. De officio ordina. capi. quoniam. xiij. ℭ Participans cum excōmunicato in crimine: ꝑpter quod est excōmunicatus: dando ei consilium: auxilium: vel fauorem. De sententia excōmunicationis. cap. nuper. xiiij. ℭ Omnes grauātes per se: vel per alios: in beneficijs: vel alijs suis rebus: clericos: vel eorum consanguineos: quia noluerunt eligere illum: pro quo rogabātur. De electio. sciant cuncti. xv. ℭ Extorquentes absolutionem a sentētijs excōmunicationis: suspensionis: ⁊ interdicti: per vim vel metum. extra de his que vi me. ve causa fi. capi. vnico. lib. vj. xvj. ℭ Compellentes prelatos: vel ecclesiasticas personas: ad submittendum ecclesias: subijciendo bona immobilia: vel iura ecclesiaruꝫ laycis: ad cognoscendum seu profitendum se retinere ab eis: vel ad statuēdum laycos in patronos seu aduocatos eoꝝ in perpetuū: seu ad non modicum tempus: sine licentia pape: ⁊ capituli. De reb. eccle. non alie. ca. consultissimo. xvij. ℭ Layci si vsurpant: vel exigunt aliqd de rebus ecclesiasticis īmobilibus vltra importationē contractuū factorū vel faciendoruꝫ si moniti non destiterint: etiaꝫ taliter ablata restituen-

do: vbi supra. xviij. ¶ Impedientes litigare in foro ecclesiasti/co coram delegato: vel quocũq; alio iudice ecclesiastico: in cau/sis que de iure: vel consuetudine possunt ibidem exerceri. De immunita. eccle. capi. quoniam. libro sexto. xix. ¶ Impedien/tes sequestrationez: vel fructus sequestratos occupantes: post vnam diffinitiuaz sentẽtiam apud sedem apostolicã promulga/tam: super aliquo beneficio: etiã si nulla foret. In clemẽ. vnica. de sequestra. xx. ¶ Procurantes ꝙ cõseruatores se intromit/tant de alijs ꝙ̃ de manifestis iniurijs: ⁊ exigentibus iudiciariam potestatem. De offi. delega. capi. fina. libro. vj. xxj. ¶ Fingen/tes casum fraudulenter: per quez iudex vadat vel mittat ad ali/quaz mulierẽ pro testimonio ferendo. De iudi. capi. mulieres. libro. vj. xxij. ¶ Concedentes represalias cõtra personas ec/clesiasticas: specialiter vel generaliter: si sunt singulares perso/ne: sunt excõmunicati: si vniuersitas est interdicta. De iniu. ⁊ dã. da. capi. vnico. lib. vj. xxiij. ¶ Clerici habẽtes officiuz viceco/mitis vel prepositi secularis: si admoniti nõ desistant. Ne cleri. vel mona. ca. clericus. xxiiij. ¶ Contrahẽtes matrimoniuz cũ cõsangnineis: vel affinibus: vel monialibus ꝓfessis vel religio/sis: vel cum clericis in sacris ordinibus cõstitutis: tam ipsi clerici ⁊ religiosi ⁊ consanguinei vel affines contrahentes: ꝙ̃ persone cum quibus cõtraxerint omnes sunt excõicati. In clemẽ. vnica. de cõsangui. ⁊ affini. xxv. ¶ Monachi: ⁊ canonici regulares: archidiaconi: decani: prepositi: plebani: cantores: ⁊ alij clerici ꝑ/sonatum habẽtes: vel quicũq; presbyteri qui leges: vel physicã audiunt extra claustrum: nisi infra duos menses redierint. Ne cleri. vel mona. capi. si. xxvj. ¶ Doctores qui legunt leges: vel physicam: si retinent in scholis suis religiosuz: qui habitu depo/sito sue religionis audire vult leges vel physicam. Ne cleri. vel mona. capi. vt periculosum. libro. vj. xxvij. ¶ Religiosi tacite vel expresse professi: qui temere habitum sue religionis dimit/tunt. Ibidem. xxviij. ¶ Religiosi qui sine licentia suoꝝ prela/torum: vel maioris partis cõuentus accedunt ad studia. Ibidẽ. capitu. periculosa. xxix. ¶ Religiosi decimas ecclesie debitas sibi appropriantes: vel fraudantes ecclesias circa eas: vel eas solui non permittentes: nisi requisiti destiterint infra mensem.

In cle.j.de decimis. xxx. ¶ Monachi ⁊ canonici regulares q̄ nō habent administrationes: si intrant curias principū sine licē/tia suoꝝ prelatoꝝ: vel si inferant dānū prelatis vel monasterijs. ca. Ne in agro. de statu mona. in clemē. xxxj. ¶ Monachi te/nentes arma inuasiua infra septa monasterij sine licentia abba/tis.ca.ne in agro. de statu mo. xxxij. ¶ Statū beginaruꝫ assu/mentes: vel illuꝫ sectantes: in cle.j.de religiosis. xxxiij. ¶ Reli/giosi qui in sermonibus suis retrahunt populuꝫ a solutione de/cimarū: vel sibi cōfitentibus nō faciunt ꝯsciētiaꝫ de decimis sol/uendis: si fuerint regsiti. in cle.cupiētes de penis. xxxiiij. ¶ Re ligiosi q̄ nō seruant interdictū: queꝫ seruat matrix ecclesia. in cle. j.de senten.excōi. xxxv. ¶ Religiosi mendicantes qui de nouo domos ad habitādum recipiunt: vel receptas mutant sine licē/tia sedis ap̄lice. De relig.do.c.vnico. lib.vj. xxxvj. ¶ Fratres minores vel eremitani recipientes fratres ordinis predicatorū ad habitū suuꝫ. xxxvij. ¶ Alienātes bona ecclesiastica: seu in/feudantes: seu facientes pactū: q̄ ipsoꝝ dominium transferrat: ac cōcedentes hypothecātes: infeudantes vel in emphiteosim cōcedentes: seu locātes p̄terq̄ꝫ in casib⁹ a iure cōcessis. xxxviij. ¶ Recipientes tales alienationes seu locationes. Paulus.ij. in extrauagāti. xxxix. ¶ Impedientes visitationē monialiuꝫ: si moniti nō destiterint. De sta.mo.ca.ij.in cle. xl. ¶ Directores monialiū in electionibus: nisi abstinuerint ab his: per que possit oriri vel nutriri discordia. De elec.c.indēnitatibus.libro.vj. xlj. ¶ Magistri ⁊ scholares tractātes cuꝫ aliquo ciue bononiensi de conductione hospitij: irrequisitis inquilinis nisi tēpus cōdu/ctionis elapsuꝫ fuerit. De loca. ⁊ cōdu.c.j. xlij. ¶ Emens rem ecclesie vel aliter acquirēs a scismatico. xliij. ¶ Tenens bene/ficium a scismatico. xliiij. ¶ Innitens ordinationi facte p̱ scis/maticuꝫ. Isti tres casus habent̄ in.c.j. de scismati. xlv. ¶ Qui christianū mandant interfici per assassinos: etiaꝫ si casus nō fue rit secutus: ⁊ talibus dans auxiliuꝫ consilium vel fauorem. De homi.ca.pro humani.lib.vj. xlvj. ¶ Clerici locantes domos manifestis vsurarijs alienigenis ad fenus exercenduꝫ. De vsu. ca.j.lib.vj. xlvij. ¶ Officiales cōitatum facientes vel dictātes statuta sup̱ vsuris soluendis: q̄ non restituantur: vel iudicantes

ẜm illa: vel nõ delentes si possunt infra tres menses de libris cõ-
munitatũ: vel illa seruãtes. De vsu. ca. ex graui. in clemẽ. xlviij.
¶ Sepelientes in cymiterio tpe interdicti in casibus a iure nõ
ɔcessis excõicatos publice: iterdictos noiatim: vsurarios mani-
festos. in cle. j. de sepul. xlix. ¶ Sepelientes hereticos: credẽ-
tes: ⁊ fautores: receptatores ⁊ defensores eoꝝ sciẽter in cymite-
rio eccliastico: nec debẽt absolui nisi ꝓprijs mãib⁹ extumulaue-
rint cadauera eoꝝ. in. c. qđcũqꝫ. de here. l. ¶ Inqsitores here-
tice prauitatis ꝑtextu officij pecuniaꝫ extorquẽtes. lj. ¶ Inqsi-
tores si scienter bona ecclesiaꝝ occupant. lij. ¶ Inquisitores
bona ecclesiaꝝ ob delictum clericoꝝ fisco etiaꝫ ecclesie applicã-
tes. in cle. ij. de here. liij. ¶ Domini temporales quocũqꝫ noiẽ
censeant: qui de crimine heresis cognoscunt vel iudicant. liiij.
¶ Domini temporales captos per eṗm vel inquisitorem pro
heresi a carcere liberãtes. lv. ¶ Domini temporales si execu-
tionem hmõi officij ab eṗo vel inquisitore eis iniunctã non im-
plent: ꝓut ad eoꝝ spectat officiuꝫ. lvj. ¶ Dñi tpales si directe
vel indirecte presumunt sñiam vel ꝓcessum inqsitoꝝ seu dioce-
sanoꝝ impedire. lvij. ¶ Si diocesano vel inqsitori ꝑsumpse-
rint se opponere in his que ad prefatũ negotiuꝫ incumbunt: aut
quẽlibet impedire. lviij. ¶ Dantes talibus cõsiliuꝫ vel fauorẽ.
Oẽs iste censure cõtinent in. c. vt inqsitionis. de here. lib. vj. lix.
¶ Exercentes regimẽ in triremib⁹ infideliũ. de iudeis. in. c. ita
quorũdaꝫ. lx. ¶ Principes ⁊ officiales qui tertio admoniti ab
eṗis vel viris eccliasticis recusant facere iustitiam suꝑ eoꝝ cau-
sis. xxiij. q. v. administrãtes. lxj. ¶ Facientes statuta ⁊ iudican-
tes ẜm ea cõtra libertatẽ ecclesie. de senten. excõ. c. nouerint. lxij.
¶ Item qui talia iudicata in publicã formam redigũt. Ibideꝫ.
lxiij. ¶ Percutiens clericum vel religiosum leui percussione.
lxiiij. ¶ Layci: sortilegi: incantatores: inuocatores demonum: ⁊
diuinatores vtriusqꝫ sexus excõicant. Leo. x. i cõcilio lateranẽsi.
Superne dispositionis. lxv. ¶ Glosantes seu cõmẽtãtes vel
interpretãtes cõstitutiones factas in cõcilio lateranẽsi: que ɔtinẽ-
tur in bulla que incipit. Supne dispõnis. lxvj. ¶ Predicãtes
vel disputãtes ṽbo vel scripto ꝙ montes pietatis instituti iuxta
tenorẽ terminationis ɔcilij lateranẽsis: sint male ordinati: excõi-

cantur. Leo.x.in concilio lateranensi. Inter multiplices. lxviij.
¶ Imprimētes vel iprimi faciētes libros vel aliquā scripturā sine examine ꝛ approbatiōe vicarij dñi pape: ꝛ magri sacri palatij in vrbe: ꝛ extra vrbē sine licētia dyocesani ꝛ inqsitoris heretice prauitatis: excōicant. Leo.x.i ꝯcilio lateranēsi. Inter sollicitudines. ¶ Casus qui sunt aliqñ papales aliqñ epales. Cap.ix.

Incendiarij eccliaꝝ: vel monasterioꝝ: vel pioꝝ locoꝝ sunt excōicati ipso iure: excōicatiōe epali: sꝫ post denūtiationeꝫ sunt excōmunicati excōicatione papali. de sen. excō. tua nos. ij.
¶ Efractores cum spoliatione ecclesiaꝝ vel monasterioꝝ vel pioꝝ locoꝝ ante denuntiationē sunt excōicati excōicatiōe epali: post denūtiationē vo papali. Ibidē. iij. ¶ Dātes licētiā offendendi vel grauādi eos qui sniās excōicationis vel interdicti tulerunt cōtra quēcūqꝫ: nisi sniaꝫ ipsam re itegra reuocauerint: vel si ad bonoꝝ captionē ꝓcessum fuerit: nisi infra octo dierū spatiuꝫ oia restituerint: vsqꝫ ad duos menses est epalis: exinde papalis. iiij. ¶ Itē qui tali snia data vti ausi fuerint. v. ¶ Itē qui motu ꝓprio aliqd premissoꝝ cōmiserit est epalis vel papalis: vt.s̄. de sen. excō. quicūqꝫ. vj. ¶ Itē absoluti a snia excōicationis rōne periculi alicuius: si post periculum nō repñtat se illi qui pōt eos absoluere: in eādē sniaꝫ incidūt papaleꝫ vł epaleꝫ. vij. ¶ Participantes in crimine cū excōicatis: aliqñ sunt excōicati excōicatione papali: aliquādo episcopali: ſm ꝙ excōicatio fuerit papalis: vel episcopalis. ¶ De casibus epis reseruatis. Capi.x.

Debet ēt scire sacerdos casus epis reseruatos de iure vel de ꝯsuetudine: ꝛ ēt casus synodales. De qbus casibꝰ sunt varie opiniones doctoꝝ. Aliq eniꝫ ponūt plures: ꝛ aliq paucio res: vnde materia ipsa non est bñ clara. Et in sūma pisana dr̄ ꝙ Bñdictꝰ papa.xj.in extraua. Inter cūctas declarauit q̄tuor esse casus de iure. ¶ Primus.s.pcm̄ clerici ꝑ qd incurrisset irregularitatē. ¶ Scd̄s de incēdiarijs. ¶ Tertius de pcō ꝑꝑ qd indicēda esset solēnis pnia. ¶ Quartꝰ de excōicatis excōicatiōe maiori. ¶ Itē declarauit.v.eē casus epis reseruatos de approbata consuetudine. ¶ Primus est pcm̄ homicidij voluntarij. ¶ Scd̄s est pcm̄ falsarioꝝ. ¶ Tertius est pcm̄ violantiū ecclesiasticā libertatē. ¶ Quartꝰ est pcm̄ violantiū ecclesiasticam

imunitatẽ. ¶ Quint⁹ ẽ pc̃m sortilegoꝝ:diuinatoꝝ:ꝛ incãtatoꝝ. Quãuis aũt dicta extrauagãs fuerit reuocata p clemẽ. dudũ. de sepul. tñ quãtuz ad dictos casus nihil inouatũ fuit:ꝛ si alia ibi cõtenta sint. Et sic vr̃ ꝙ adhuc illi remaneãt. Et addit in pisanella ꝙ p̄nt nihilomin⁹ ep̄i in suis ep̄atib⁹ casus sibi reseruare:sicut vr̃ eis expedire:sicut possunt ꝯstõnes facere: ꝛ multo magis ꝯciliũ synodale:vel ꝓuintiale:a q̊ꝝ sentẽtijs sacerdotes nõ valent absoluere. Jdẽqz annuatiz petere debẽt ab ep̄o casus ꝛ cẽsuras:q̃s sibi reseruat:ꝛ ẜm ipsius ep̄i voluntatem ꝛ non aliter absoluant.

¶ Et quia superius tractatum est de excõicatione maiori:non incongruuz visum est:hic breuissime aliqua ponere de excõmunicatione minori:interdicto:suspensione:ꝛ irregularitate.

¶ De excommunicatione minori. Cap. xi.

Postq̃ʒ igit tractauimus de excõmunicatiõe maiori:nunc aliquid dicendum est de minori : a qua potest quilibet sacerdos absoluere. Cuius effectus est excludere a participatiõe sacramẽtoꝝ:non autẽ a participatione diuinoꝝ. ¶ Unde excõmunicatus minori licite potest audire missam:ꝛ ecclesiaz officiare:dũtamẽ nullum sacr̃m percipiat:nec matrimoniuz:nec aliud: nisi prius sit absolutus:aliter peccaret mortaliter:nec tñ incurreret in irregularitatẽ. ¶ Jncurritur autez in hanc excõicationẽ: primo ꝓpter ꝑticipationẽ cum excõmunicatis maiori : dũmodo participet cum eis in alijs q̃ʒ in crimine. vʒ ꝙ participet in his: que continent̃ in versu infrascripto. Os:orare:vale:cõio:mensa negatur. ¶ Quia non debet loqui cum eo:nec orare:nec cuʒ salutare:nec in actibus humane conuersationis aliquaz cõmunionem habere cum eo:nec comedere cum eodem. ¶ Non tamẽ semper peccat mortaliter ille : qui sic participat cũ talibus excõmunicatis:qa hoc esset nimis durũ:pro parua videlicet re:obligare hoies ad pc̃m mortale:vnde dicit. s. Tho. in. iiij. sen. disti. xviij. q. ij. ar. iiij. nisi participet cum illo in contemptũ ecclesiastice discipline:vel contra prohibitionem preceptoriã superioris. ¶ Excipiunt̃ tñ qdam casus:in qbus participantes cũ eis non incurrent in hanc excõicationẽ:qui casus in hoc versu infrascripto comprehenduntur. Utile:lex:humile : res ignorata necesse. ¶ Primo vʒ qñ qs hoc facit: vt ꝓcuret vtilitatez aie ipsius ex-

cōmunicati: vel etiam vtilitatē ꝓpriam: vtputa: cum petit qs ab excōicato id qđ ei excōicatus dare tenet̃ ⁊ debet: aliter excōicatꝰ de sua excōicatione cōmodum ⁊ vtilitatē reportaret: vel etiā cuȝ petit ab eo consiliuȝ pro remedio anime sue: quādo scilicet non pōt habere recursum ad aliquē alium. ¶ Scđo excusat lex. s. matrimonij ex parte mulieris: que potest cōmunicare viro excō municato: cuȝ sit ei subiecta. Uir tñ non excusat̃ participādo cuȝ vxore excōicata: qa potest eā corrigere cogēdo ipsaȝ nisi in redditione debiti. ¶ Tertio excusat humilitas subiectionis: vel seruitutis: vnde filij qui sunt ī p̄ris ꝑtāte: vel ēt emācipati: si sunt cō mensales patris: ⁊ ab eo recipiunt victualia: vel necessaria excusant̃: al's non. Et serui ⁊ rustici: ⁊ alie subiecte ꝑsone simil'r excusant̃: si ꝑticipāt cū suis dn̄is excōicatis. Alioqn si tales ꝑsone nō excusarent̃: sequerent̃ infinita inconueniētia ⁊ dāna īnocētibus. Non tñ supiores excusant̃ si ꝑticipāt cū inferiorib⁹: nisi forte ꝑticipent in eis reb⁹: que tenent̃ ꝓuidere illis: maxime si ꝑ illos non stetit: qn eos corrigerēt: ⁊ pro eis quererēt absol'onē. ¶ Quarto excusant ignorātes: non ignorātia iuris crassa: sȝ ignorātia facti: cū. s. eis nō constat illuȝ esse excōicatū: cum quo participant. ¶ Quinto excusat necessitas: qa quilibet in necessitate ↄstitutꝰ potest ab excōicatis elemosynā recipe: ⁊ econuerso ēt excōicatis in necessitate ↄstitutis elemosynā erogare qlibet pōt: nec etiā est expectāda vltima necessitas: ⁊ extrema. Unde si excōicatus petat hospitium: non tenet̃ qs expectare: ꝙ ab oībus sit repulsus. ¶ Excōicationē minorē etiā qs incurrit pro sacrilegio. xvij. q. iiij. minor. ¶ Simil'r pro notoria fornicatione p̄cipue clerici. extra de coha. cle. vestra. ¶ Itē cū qs recipit ecclesiā de manu layci. xvj. q. vij. si qs deinceps: difficile tñ est hoc elicere ex textu. ¶ Notādum est tñ ex ↄstitutione Martini. v. in cōcilio constātiensi: ꝙ nullus incurrit excōicationē minorē ex ꝑticipatione cuȝ excōicatis: quacūqȝ excōicatiōe maiori: nullusqȝ tenetur vitare eos ēt in diuinis: nisi fuerint publicati ⁊ denūtiati spāl'r: ⁊ noīatiȝ: excepto si qs ita notorie percussisset clericū: q̄ non posset aliqua tergiuersatione celari: nec aliquo modo excusari. Quilibet eniȝ tenet̃ in hoc casu hmōi ꝑcussorē deuitare: etiā si non fuerit publice denūciatꝰ: atqȝ hec de excōicatiōe dicta sufficiāt. ¶ Quia v̄o

aliquando

aliquãdo nõ seruantes interdictũ incidunt excõicationez: et sepe ppter cõtemptũ excõicationũ fiunt interdicta: et inde sequuntur suspẽsiones et irregularitates: de hmõi cẽsuris aliqd dicẽdũ est. Quod tñ breuissime faciemus: ne cõtra intentionẽ nostrã in hoc opere scribere videamur. Sufficere eniz putamus mentẽ cõfessoris excitare: ne p crassaz ignorãtiaz: vel p incõsiderationẽ talia ptrãseat: sz vt p hec: que scribem⁹ cũ ceperit dubitare: subsistat: et ad doctores q hmõi diffuse ptractãt se cõferat: et solõnes iueniat. ¶ Primũ ergo dicemus de interdicto: deinde de suspensione: postremo de irregularitate. ¶ De interdicto. Capitu. xij.

Interdictũ est separatio a certis sacris: et oibus diuinis officijs: et ecclesiastica sepultura. Et qñqz fert a iure: qñqz ab hoie. ¶ A iure interdicit collegium vel vniuersitas ciuitatis: q cogit ecclesias: vel eccliasticas psonas soluere guidagia: vel pedagia: vel gabellas pro rebus ppriis. ¶ Itẽ vniuersitas: que domos locauerit: vel cõductas hẽri pmiserit alienigenis vsurarijs in terra sua ad exercẽduz fenus. Et que represalias contra personas ecclesiasticas cõcedit: et que non seruauerit ea: ad q tenet per decretalez: vbi periculum. de elec. lib. vj. qñ in ea electio romani pontificis est celebrãda. Et que cõsentit occidentibus: vel percutiẽtibus cardinales sancte romane ecclesie: vel si infra mensem nõ punit delinquẽtes: si põt. Et que epm ppriuz temere percusserit: vel ceperit: vel bãnierit: vel in his fauorẽ dederit: vel nõ defensauerit. ¶ Est etiam aliqd interdictũ speciale: vt cum interdicit ecclia ppter iniuriosum sanguinẽ ibi effusuz: et pp effusionem humani seminis studiose procuratum. Et quando propter discoridiam patronoꝝ eps claudit ostia: et pcipit: vt nullus in ea celebret. Et qñ symoniace: vel principalr pro questu: vel sine licẽtia episcopi: vel sine reliquijs in loco deserto fuit cõsecrata. In hoc tamen speciali ecclesie interdicto celebrantes in ea: non efficiuntur irregulares. ¶ De suspensione. Capi. xiij.

Suspensio est censura eccliastica: qua interdicit aliqd officium: vel exercitium cõpetens persone ecclesiastice aliqñ a iure: aliqñ a iudice prolata. ¶ A iure ergo suspẽdunt symoniaci in ordine: vel beneficijs: notorij fornicatores. ¶ Eps: qui ordinat alienum clericum sine licẽtia sui superioris scienter: seu

affectata ignorantia. ¶ Qui confert tonsuram clericalem infanti: vel illiterato: vel coniugato. ¶ Episcopi et superiores eis: idest arciepiscopi et patriarche locantes aliquam domum usurariis alienigenis: vel permittentes huiusmodi habitare in terris suis ad fenus exercendum. Proferentes sententiam excommunicationis: suspensionis: vel interdicti: sine debitis circumstantiis. i. non premissa admonitione non adhibitis testibus: et in scriptis etc. ¶ Ultramontani ordinati ab episcopis Italie sine licentia episcopi: unde sunt oriundi: vel in cuius diocesi sunt beneficiati. ¶ Qui ordinantur a non suo episcopo sine licentia ipsius: nisi sub spe ratihabitionis. ¶ Archiepiscopus: qui confirmat electionem consecrans electum: non cognito: utrum per aliquam prauitatem sit ab appellatione recessum: que erat interposita ad papam. ¶ Quicunque de collegio vacantibus ecclesiis collegiatis quibuscunque occupant aliquid de bonis illarum. ¶ Episcopi et superiores: et etiam inferiores eis: qui visitantes recipiunt munera: aut visitationis officio non impenso: procurationes in pecunia: vel victualibus. ¶ Qui recipiunt aliquem ex ordinibus sacris ab episcopo: qui renunciauit loco et dignitati. ¶ Recipientes aliquem ordinem sacrum extra statuta tempora ordinationum. ¶ Promoti per saltum: qui recipiunt eadem die minores ordines cum subdiaconatu: vel duos ordines sacros. ¶ Contrahentes matrimonium per verba de presenti: et ante carnis copulam facientes se ad sacros ordines ordinari: per hoc enim non dissoluitur matrimonium. ¶ Ordinati ab heretico: vel scismatico: vel excommunicato: vel deposito. ¶ Apostate religionum in apostasia suscipientes ordines. ¶ Celebrantes: seu participantes in diuinis scienter cum excommunicatis publice: et interdictis. ¶ Clerici qui scienter eligunt indignum ad episcopatum. ¶ Eligentes: si infra octo dies ipsam electionem electis distulerit presentare. ¶ Iudices ecclesiastici: qui contra iustitiam: et grauamen alterius partis in iudicio quicquam faciunt per gratiam: vel per sortes. ¶ Religiosi: qui concedunt alicui ad vitam: vel ad certum tempus lucra: redditus: possessiones administrationum: quibus prefuit. ¶ Fratres predicatores assumpti ad episcopatum: vel alias prelaturas: si prius recipiunt munus consecrationis: quam resignent ordini libros: et alia que habent. ¶ Fratres predicatores perturbantes officium inquisitionis exercitatum per fratres minores: et similiter minores: si perturbant in hoc predicatores. ¶ Fra-

tres predicatores: ⁊ minores recipientes aliquē ad professionē ante annum probationis elapsum. ¶ Religiosi: qui decimas non percipiunt: si scienter omittant facere consciētiam confitentibus de decimis soluēdis: si fuerint requisiti. ¶ Conseruatores: si de alijs: q̄ꝫ de manifestis iniurijs: ⁊ violentijs se intromiserint. ¶ Religiosi grauantes: vel fraudantes ecclesias circa decimas eis debitas: si requisiti non desistunt: vel de vsurpatis emendam non fecerint. ¶ Doctor vel magister: qui doctorat aliquem nisi prius exigat iuramētum a doctorando: q̄ nō expēdet pro suo doctoratu vltra summaꝫ trium milium turonēsium argenteoꝝ. ¶ Qui pro alienis debitis ecclesiam suam grauat aut literas: seu sigilla cōcedit: quibus possint ecclesie obligari. ¶ Prelati non episcopi: qui ecclesias sibi cōmissas: seu bona ipsaruꝫ subijciunt: aut supponunt laycis absqꝫ ꝯsensu capituli: ⁊ sedis aplice licentia. ¶ Qui probibiti sunt audire leges: vel physicam: si audiunt eas. ¶ De irregularitate. Capitu. xiiij.

IRregularitas est impedimētum canonicum: quo quis ꝓhibetur ad ecclesiasticos ordines promoueri: ⁊ in eisdem ministrare. Et cōtrahitur multis modis. ¶ Aliquando ex indebita celebratione: vel executione ordinum: vt cum quis excōmunicatus maiori: vel suspēsus: vel in loco interdicto celebrat: vel cum quis exequit̃ actuꝫ alicuius ordinis sacri: quē nō habet solēniter. ¶ Contrahit̃ etiaꝫ ꝓpter homicidiū: vel mutilationeꝫ mēbri: siue hec ope: siue mādato: aut cōsilio: vel defensione: siue iuste: siue iniuste ꝑpetrent̃. ¶ Bigami quoqꝫ oēs irregulares sunt. Dicit̃ aūt bigamus: qui vxorē viduā: vel corruptam duxit ⁊ cognouit: vel ꝓpriam vxorem cognouit: postq̄ꝫ fuit ab altero cognita: vel duas habuit vxores: ⁊ cognouit eas: etiaꝫ si alterā eaꝝ nō poterat hēre. ¶ Simil'r cuꝫ qs in sacris ꝯstitutus: vel post ꝓfessioneꝫ in regula ꝯhit cū corrupta. ¶ Probibet̃ aūt bigamus ꝓmoueri: qa diuisit carneꝫ suā: ⁊ cōiunctio cōiugalis facta ꝑ ipsuꝫ nō pōt significare ꝯiunctioneꝫ Chr̄i ⁊ ecclesie: qui est vnus spōsus imaculat⁹ cū vna sponsa imaculata. Nō irregularitas hec nō tollit̃ ꝑ baptismuꝫ: sicut irregularitas homicidij: quia baptismus nō oīno soluit mr̄imonium. Nam si ambo ꝯiuges ꝯuertant̃: ⁊ baptizent̃: nō possunt ab inuiceꝫ separ-

bigami

rari: ⁊ alijs matrimonialr̃ cõiungi. Immo si alter ipsoꝝ baptiza
ret: altero in infidelitate permanẽte: sed volente fideli cohabita
re sine iniuria creatoris: ⁊ posset fidelis ab eo discedere: nõ tamẽ
põt alteri cõiungi. ¶ Item qui duxit vxorẽ vilem mulierem:
vtputa ancillam: ioculatricem: vel aliquã ex illis: que publicis
spectaculis mancipant̃: repellit̃ ab ordine ꝓpter dignitatẽ cleri-
catus. ¶ Illegitimus quoq ꝓp detestationẽ paterni sceleris.
¶ Corpore vitiatus: qñ in eo est inhabilitas ad offm̃ exequẽ-
dum: vel talis deformitas: que scãdalum ⁊ derisionẽ gñaret: vel
cuz sponte: ⁊ sine iusta cã qs est priuat⁹ aliquo mẽbro ẽt paruo:
vel occulto: secus si iniuste: vel vi fuit priuatus. ¶ Hereticus
post pniam: qui fecit pniam solẽnez. ¶ Qui distulit baptismuz
vsq ad egritudinẽ quez tũc suscipit timore mortis. ¶ Qui bis
suscipit sacrm̃ imprimẽs characterẽ. ¶ Curiales nisi sint abso
luti a curia. ¶ Obligatus alteri ad rõcinia. ¶ Hermaphro-
ditus ꝓpter monstruositatẽ. ¶ Seruus anteq̃ cõsecutus fue
rit plenã libertatẽ. ¶ Crimen quoq nõ mediocre: puta adul-
terium: furtum: fraudulentia: sacrilegiuz: periuriuz: falsum testi-
moniuz: ⁊ similia: si manifestũ per sententiaz: vel ꝓpriam cõfes-
sionem: vel per euidentiã facti: ita ꝙ inficiationi nõ sit locus: in-
ducit irregularitatem. ¶ Infames quoq tam de facto q̃ de
iure repellunt̃ a promotione dignitatũ ⁊ ordinũ. ¶ Quas aũt
penas incurrunt irregulares in suis ordinibus ministrãtes: bre-
uitati studentes: hic tradere nõ possumus. ¶ Confessoris aũt
offm̃ erit cũ irregularez hmõi iuenerit: q̃rere in doctorib⁹: a qb⁹
hec diffuse tractantur. ¶ Sacerdos accessurus ad audiendas
cõfessiones prius debet diuinũ suffragiuz implorare. Cap. xv.

Accessurus igit̃ sacerdos ad audiẽdas cõfessiones vt eas
diuina ope adiut⁹ diligẽti⁹ audiat: primũ a deo auxiliũ pe-
titurus ꝯfugere dz ad orõnis suffragiũ: ⁊ sequẽtes vel alias ora-
tiones ad libitũ dicere. ℣. Adiutoriũ nr̃m in noĩe dñi: qui fecit celum ⁊
terram. ℟. Dñe exaudi orationẽ meam: ⁊ clamor meus. Oremus. Orõ.

Domine deus oĩps ꝓpitius esto mihi pctõri: vt digne tibi
possim grãs agere: q me indignũ ꝓpter tuã misericordiã
ministrũ fecisti officij sacerdotalis: ⁊ me exiguũ humilẽq sacer-
dotem mediatorẽ cõstituisti ad orãdũ ⁊ intercedẽdum dñm nr̃m

Jesum christū filiuȝ tuū pro peccatoribus ad pniaȝ reuertētibꝰ. Ideoqȝ dñator dñe: qui oēs hoīes vis saluos fieri: ⁊ ad agnitionem veritatis venire: qui nō vis mortē pctōꝝ: sed vt cōuertant ⁊ viuāt: suscipe orationē meā: quā fundo ante cōspectū clemētie tue pro peccatis meis: ⁊ pro famulis ⁊ famulabꝰ tuis: q ad penitentiaȝ venerūt: vt det illis spiritū cōpunctionis: vt resipiscant a diaboli laqueis: qbus astricti tenent: ⁊ ad te per condignā satisfactionem reuertant. Per eundē. Tunc sacerdos ad ecclesiā vel alium locū honestuȝ accedens cū supplliceo ⁊ stolla iuxta antiquos codices sedeat: ⁊ aduenieti pctōri ⁊ añ se genuflexo dicat. Frater vel fili ad quid venisti ad ecclesiam? Et peccator rñdit. Ego veni ad agendam pniam de peccatis meis. Et sacerdos. Vis emēdare vitā tuā: ⁊ de cetero vitare peccata quātuȝ humana fragilitas pmiserit? Rñdeat. Volo cōcedente dño. Tunc sacerdos dicat sequentem orationem. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Oremus. Oratio.

DEus misericors: deus clemens: deus indulgentie: deus pietatis ⁊ pacis: qui pro amore hominū in cruce manus extendisti: qui cananeam ⁊ publicanū vocasti ad penitentiaȝ: cōuertere dignare famuluᵐ tuuᵐ: qui ante tuū sacrum altare suū confitetur reatum: ⁊ humiliter se recognoscit te summū bonum offendisse: vt facinoꝝ suoꝝ tibi veniam petat: ⁊ presta ei misericors deus penitendi spatium: dignos fructus penitentie: ⁊ fineȝ penitentialiter fructuosum. Per christum. Oremus. Oratio.

DEus sub cuius oculis omne cor trepidat: ⁊ ꝯsciētie cuncte pauescunt: propitiare famuli tui gemitibus: ⁊ cunctorum ei peccatorum ⁊ malorum medere langoribus: vt sicut nemo liber est a culpa: ita nemo sit alienus a venia. Per christum.

De interrogationibus faciendis ante ꝯfessionē. Cap. xvj.

ORatione finita suscepto peccatore si non decenter se habet in genuflexione ⁊ aliȷ̈s exterioribus ad talem actum requisitis: debet primo monere ipsum dulciter ac instruere qualiter deo ⁊ non homini confitetur: ⁊ ideo debet reuerenter ⁊ verecunde se habere cum omni humilitate: versa facie non ad cōfessoris vultum: sed taliter ꝙ ad latus confessoris genibus ambobus flexis faciem vertat ad reclinatorium ipsius. Et maxime in

hoc adhibenda est cautela circa mulieres. ¶ Disposito ergo peccatore corporaliter: doceat eum si nescit facere sibi signū crucis: quod fieri debet hoc modo. Primo manuȝ dextram ponat super frontem ⁊ dicat. In noīe patris: quia pater est principiuȝ totius deitatis: vt dicit Augustinus. Deinde super vmbilicuȝ: ⁊ dicat ⁊ filij: qa filius eternalr̄ ꝓcedens a patre: descēdit temporaliter in ventrē virginis. Deinde ponit manū ad scapulaȝ sinistram trahēs illaȝ ad dexterā dicēdo. Et spiritussancti: quia spiritussanctus procedit vt amor: ⁊ est tanq̄ȝ nexus patris ⁊ filij: ab vtroqȝ ꝓcedens. Et nos a sinistra. i. a tribulationib⁹ huius mūdi trāsire speramus ad dexterā eterne felicitatis. Deinde eleuata manu dicat. (Amen.) idest fiat. Post hoc autē faciat: ꝙ peccator cōfiteaꝛ̄ in generali peccata sua dicēdo. (Confiteor:) ꝓut dicit̄ in missa. Quod si ignarus est faciat secum dicere confessor vulgari sermone: hoc modo. Io mi confesso a Dio omnipotēte: ⁊ alla gloriosa vergine Maria madre de dio: ⁊ a tutti sancti ⁊ sancte: ⁊ a voi padre: che io ho peccato in male pensare: in male parlare: in male operare: ⁊ molte omissione: ⁊ di tutti mie peccato dico mia colpa: ⁊ prego Dio che mi perdoni: ⁊ voi padre che mi ascoltate: ⁊ che me date la absolutione ⁊ la penitentia. ¶ Post hec: si nō cognoscit conditionē eius: interroget euȝ de statu suo: puta si est cōiugatus: vel coniugata: cuius sit exercitij: vel artis: si habet filios: vel non ⁊c. ex q̄bus possit eū cōueniēter interrogare. Non eniȝ sunt omnia ab oībus interrogāda: ⁊ maxime adhibenda est cautela circa iuuenculas: ⁊ circa simplices pueros: ne doceamus eos ea: que nesciunt. ¶ Iteȝ interrogādum est quātum temporis est: ex quo nō est confessus: qa vnusquisqȝ tenetur saltem semel in anno: cum ad annos discretionis peruenerit: cōfiteri: ⁊ cōmunionē accipere. De peni. ⁊ remis. ca. omnis. Quod si nō fecerit: mortaliter peccauit: ⁊ totiēs quotiēs proposuit nō facere deliberato animo: etiam mortaliter peccauit. Annos auteȝ discretionis: maxime quo ad cōmunionē: incipimus ſm sanctum Thomam: a decimo: vel vndecimo anno: ⁊ plus ⁊ minus ſm q̄ð malitia supplet etatem. Cum enim sciunt discernere: inter sacramētuȝ altaris ⁊ paneȝ: quo quotidie vescimur: ⁊ ostēdunt ad ipsum aliqua signa deuotionis: signū est eos

ad annos discretionis huiusmodi peruenisse: ⁊ in hoc standuȝ erit iudicio eoꝝ: qui hñt curam aīe eius. Pueri tñ vel puelle: q post annos discretionis nõ fuerunt de hoc instructi: nõ sunt facile cõdemnandi de peccato mortali: ꝗuis sint acriter reprehẽdendi.

¶ Interrogandus est etiaȝ peccator: si in vltima ꝯfessione malitiose tacuit aliqđ peccatũ mortale: vel qđ credidit eẽ mortale: quia peccauit mortaliter: violando sacramẽtum pn̄ie: cuȝ absolutio facta sit ꝓpter eius malitiã: sup indebita materia ⁊ indisposita: ⁊ ideo tenet iterare confessionẽ illam: ⁊ oẽs p̄cedentes confessiones sic impfectas: qa in illis: quas hoc modo fecit: non fuit vere sacramẽtuȝ pn̄ie. ¶ Interrogãdus est etiaȝ: si fecit penitentiaȝ a sacerdote impositã pro peccatis mortalibꝰ cõfessis: qa si nõ fecit eaȝ: ex dolo peccauit: ⁊ tenet eaȝ facere: si habet eam in memoria. Quod si nõ hȝ eam in memoria: tenet iterare cõfessionem ẜm opinionẽ magis cõem: qa sacramẽtuȝ pn̄ie sine satisfactione nõ habet vltimã suaȝ pfectioneȝ: eo ꝙ vna pars deficit ei. Confessor tamẽ posset eaȝ cõmutare: si haberet eã in memoria: dũmodo nõ fuisset data a sibi superiore: puta ab epo ꝓpter peccata ⁊ casus: a qbus ipse vel alius inferior nõ posset absoluere.

¶ Interrogãdus est etiã peccator si est excõmunicatus aliqua excõicatione maiori: vel minori. Quia si sit: debet prius absolui ab eis ꝗȝ a peccatis: eo ꝙ excõicatus non est particeps sacroꝝ: excõicatio enim est exclusio a sacramẽtis: cõmunioneqȝ fideliũ.

¶ Interrogãdus est etiaȝ si scit Pater nr̄. Aue maria. ⁊ Credo in deũ. Et si nescit: arguat eũ: ⁊ imponat ei ꝙ discat omnino. Et tunc inuestiget diligenter si habet odium: vel inimicitiã contra aliquem: ⁊ si vult parcere ei: qui eum offenderunt: vel in euȝ vel suos peccauerunt. Iteȝ si vult abstinere a peccatis: que hactenus fecit: sicut dimittere cõcubinam: vsuras ⁊c̃. ⁊ si vult satisfacere ⁊ emendare si quid alteri abstulit taȝ in fama ꝗȝ in rebus.

¶ De circumstantijs confessionis vere. Capitu. xvij.

His a penitẽte habitis ⁊ ꝓmissis: interroget eũ de articulis fidei: distincte: ⁊ ẜm eius ꝯditionẽ ⁊ statũ formet interrogatiões: ⁊ diligẽter inuestiget peccata: ⁊ coꝝ spẽs ⁊ circũstantias ẜm hũc versum. Quis: Quid: Ubi: Per quos: Quotiens: Cur: Q̃uõ: Quando: Quis. s. clericus vel laycus: senex vel iuuenis: Quid:

idest clare exprimat speciem illius peccati: ꝛ si sit occultū vel manifestum: enorme vel paruum: nouum vel antiqnū. Ubi: idest in loco sacro vel profano. Per quos. i. quibus mediantibꝰ. Quotiens. s. reiterauit tale peccatū. Cur. s. si preuenit tentationē: vel ab ea fuit preuentus: vel qua occasione id fecit. Quō. i. per quez modum: ꝛ qualiter id fecerit. Quando. s. si tēpore sacro: festiuo: vel tempore ieiunij. ¶ Ante omnia autez sacerdos debet peccatores inducere ad veram confessionē: ꝛ integrā ꝛ puram suoꝝ peccatoꝝ expressionē: proponens ei spem diuine misericordie: que nulluz ad se reuertentē abijcit: sed oēs misericordie sue sinu suscipit ad se confugientes. Et ad hoc exponat ei exempla magnoꝝ peccatoꝝ. s. sancti petri: qui christum negauit: latronis qui in cruce cum christo pependit: sancte marie magdalene: que fuerat in ciuitate peccatrix: ꝛ alioꝝ qui fuerunt clementissime a dn̄o recepti: ꝛ ꝙ plurimuz magnificati. Aduertat autē sacerdos etiā vt peccata maxime pueroꝝ ꝛ mulieruz caute inuestiget: ꝛ eis fiduciam ea dicendi tribuat: ne aliquid ex verecundia dimittant. Debet etiam ostendere eis magnam cōpassionē: ꝛ eoꝝ casibus compati: ꝛ condolere se ostendat: vt cum tali dulcedine eos ad confessionē integraz attrahat ꝛ inducat. Quo facto: In nomine domini incipiat eum interrogare a decem legis preceptis: ꝛ. vij. pctis mortalibus: ꝛ formet interrogationes prout in sequētibus versibus cōtinet. ¶ Forma breuis interrogādi ꝧm decem precepta legis: ꝛ septem peccata mortalia in versibus. Capi. xviij.

Unum cole deum: nec iures vana per ipsum.
Sabbata sanctifices: habeas in honore parentes.
Non sis occisor: fur: mecus: testis iniquus.
Alterius sponsam: nec rem cupias alienam.

¶ Item alij versus de decem preceptis: in quibus continentur peccata: que cōmitti possunt contra singula precepta.

¶ Contra primum preceptum.

¶ Qui colit extra deum: vel sanctos quodcūqz creatum.
Articulos fidei negans: si spemqz reliquit.
Uoti transgressor: vel qui mortalia vouit.
Et tardans nimium nolens implere promissum.
Fine malo vouens: ac per se vota refringens.

Incantans: faciens fieri breuia: et malefactor.
Inueniensq3: docens: adiscens: medius extans.
Aut orans obseruat: qui somnia: sortibus vtens.
Blasphemansq3 deum: qui murmurat: ac maledicit.
Uel non posse refert: sed despicit accipit ipse.
Libans vt faciat mala: prauus preterit iste.
Unum cole deum: si scit mortaliter egit.

¶ Contra secundum preceptum.

¶ Qui cantans: fabulans: trufans: vel turpia dicens.
Despiciendo deum nominat: sanctos: sacra spernens.
Judicio iurans: mendax: inductor ad illud.
Periurans: dubium iurans: mortalia iurans.
Jurans (cunq3 tamen) nolis seruare promissum.
Perq3 crucem: fidem: animamq3: deumq3.
Adiurans: dicens: mendaciter: atq3 iocose.
Et per membra dei sanctorum euangeliorum.
Inducens falsum iurantem: quisq3 scienter.
Aduertens frangit; ne iures vana per ipsum.

¶ Contra tertium preceptum.

¶ Qui non confessus: dimittens: et sacramentum.
In festis missam: sine causa inductor ad illud.
Qui manuale facit: vendens emit: at non edenda.
Jeiunium frangit: qui tertia comedit hora.
Qui facit in festo mala: prauus grauior extat.
Assumens chrisma: sacramentum: vel mulierem.
Si peccator erat: mortali fune ligatus.
Ecclesie vetito: qui contrahit tempore sacro.
Chorizans: ludens: veneri: mortaliter egit.
Sabbata sanctifices violat reus: atq3 superbus.

¶ Contra quartum preceptum.

¶ Qui precepta dei contemnit: iussaq3 legis.
Uel qui noluerit parere parentibus: atq3.
Alere si possit miseros: inopes: et egenos.
Irridensq3 patrem: vel matrem: vel maledicens.
Uerberans: opprobrians: blasphemans: aspere turbans.
Moritur aspernens: habeas in honore parentes.

¶ Contra quintum preceptum.

¶ Occisor corde: verbo: factoqȝ suasor.
Incitans: ⁊ causans: cupiensqȝ procurat aborsum.
Verberat: ⁊ mandans: faciensue torneamenta.
Si iudex ceperit ex sacro limite prauum.
Sacrilegus factus: ac ledens: vel mutilator.
Non sis occisor: frangens mortaliter egit.

¶ Contra sextum preceptum.

¶ Si quis furatur: raptor vel participator.
Iussio: consilium: consensus: palpo recursus.
Participans: mutus: non obstans: non manifestans.
Reddere cuncta debet: si causa prima fuisset.
Excipitur mutus: non obstans: nec manifestans.
Reddere neqȝ debent: qui ni sint officiales.
Atqȝ non in causa: primus pro parte tenetur.
Fortune lusor: cupiens spoliare sodalem.
Ac fraudans ludum: retinens inductor ad illum.
Hic dare perdenti censebitur: alter egenis.
Et fraudans iusta pedagia: sicqȝ gabellas.
Ledens mensuras: monetas: fur malus extat.

¶ Contra septimum preceptum.

¶ Quisquis non nuptus: miscebitur ac polluetur.
Per se mollis erit: si nuptus fiet adulter.
Atqȝ solutus: fornicator: extra sodomita.
Incestumqȝ parens fecit: ⁊ cum virgine stuprum.
Cunqȝ moniali scelus magnum: sacrilegusqȝ.
Exigit in sacro: qui semine polluit illud.
Et rapiens raptor: cum brutis bestia fiet.
Qui clam contraxit: vel sponsam preuenit actu.
Spondens contrahere mendax: vt misceat illi.
Et qui contraxit: maiore fune ligatus.
Quinqȝ modis peccat: vxore maritus abutens.
Actibus illicitis: semen cum seminat extra.
Vas operans: prolem deuitans: semen emittens.
Exercens aliam cupit: arcens firme petentem.
Inuitans tangens: inductor: medius extans.

Lubrica verba refert: iactans se mechus habetur.

¶ Contra octauum preceptum.

¶ Qui mendax fuerit in damnum proximitatis.
Uel mala qui dicit bona: narrans vel bona praua.
Accusans falso: iurans est testis iniquus.
Accusans ceteros: odiosus vt mala sumant.
Detractor odio: mendaxqz relator oculti.
Uel diffamator diuulgans: z manifesta.
Cedula si fiat detractrix: cautio ledens.
Atqz secreta: ratumqz sigillo: vel litera clausa.
Proditor z laudans: inducens ad supradicta.
Illa reportari gaudens: est testis iniquus.

¶ Contra nonum preceptum.

¶ Qui cupit alterius sponsam noscatur adulter.
Uel qui desiderat affines: vel moniales.
Incestum: scelus: sacrilegusqz: cum virgine stuprum.
Et cupiens fornicator fit: si sitqz solutus.
Et cupiens marem sodomitaqz: bestia bruta.
Ac quotiens cupit: vel si fuit z phylocaptus.
Qui delectatur cogitando lubrica: vel qui.
Se somno polluit causans: vel postea gaudens.
Ornans vt ametur: vel amariqz gloriatur.
Absqz viro proprio: cui hoc facit: vt sic ametur.
Uel si perpendat ruinam: vel prouocando.
Alterius sponsam cupiens: moritur lubricando.

¶ Contra decimum preceptum.

¶ Qui cupit alterius rem in damnum proximitatis.
Si per vim raptor: per occultum fur malus extat.
Si per auaritiam cupiat: dicetur auarus.
In rapiendo male fallere quisqz paratus.
Hec cupiens contra mandata cetera frangit.
Denum mandatum: nec rem cupias alienam.

¶ Alij vsus de septez vitijs capitalib9 z eoz spēbus ac filiab9.

¶ De peccato Superbie versus.

Ambit superbus: ridet: presumptio: iudex.
Curiţus: ingratus: blanditur: scandala reddit.

Blasphemat: dubius: non fidus scisma prophanus.
Inanis iactat: contentio: non obedire.
Hipochrisis: discors: durus: se diligit audax.

De peccato Auaritie versus.

Auarus fallit: perquirit turpia lucra.
Usuras torquet: proditio: vel symonia.
Periurus sequitur furtum: nec mente quiescit.

De peccato Luxurie versus.

Luxuriam sequitur for: stuprum: raptor: adulter.
Incestus: sacrum: molit: sodo: contra iumenta.
Est cecus: est audax: nimium inconstans amator.
Incautus: preceps: contemnit iussa diuina.
Atqz simul ventura bona: presentia prefert.
His qui seruierunt: perpetua damna subibunt.
Et qui suppeditant: celestia regna triumphant.

De peccato Inuidie versus.

Inuidus affligitur bonis: letatur iniqz.
Detrahit: exultat: susurrat: murmurat: odit.

De peccato Gule versus.

Gula nimis laute: prepropere: vel studiose.
Leta nimis: et inepte loquax: scurilia fouet.
Ebrietas: ebes mentis: pollutio feda.

De peccato Ire versus.

Iratus tumet: clamat: conuitia rixat.
Blasphemat: prelium parat: indignatio surgit.

De peccato Accidie versus.

Tristis: malitiam parit: blasphemat: et odit.
Desperat: torpet: piger: et pusillanimis extat.
Undiqz vagatur: pertractans mollia mente.

HE interrogationes breues in verbis sunt: sed tamen magnam habent latitudinē: si recte considerent. Si qs autez ampliores velit habere interrogationes: seu interrogatorium diffusius legat libellū qui intitulat. Defecerūt beati Antonini archiepiscopi florentini: vel confessionale fratris Hieronymi de ferraria: et alia ad libitum: et ibi inueniet plene de hac materia tractari. Isti aūt versus hic causa breuitatis ponunt: qui tamen

si bene intelligantur: satis sufficiunt ad confessionẽ audiendam: cuiuslibet peccatoris quãtũcũqȝ scelerati. ¶ Qualiter se habere debet sacerdos cũ penitente audita eius ꝯfessione. Capi. xix.

Audita confessione: euȝ de his que cõmisit redarguat: ⁊ increpet ẜm conditionẽ personaꝝ: ⁊ qualitatẽ delicti: plus ⁊ ⁊ minus: ⁊ ostendat ei quãta mala fecerit: ⁊ qd meruit ꝑpter illa peccata. s. stare gehẽnam inferni in perpetuũ: nisi misericordia dei ipsum eripuisset: ⁊ ei in cor misisset accedendi ad ꝯfessionẽ. Postea eum certificet de venia: ꝑpter clementissimaȝ ⁊ copiosissimaȝ misericordiaȝ dei: si tamẽ de cetero cauerit a peccatis: ⁊ ab eoꝝ occasione. Postea moneat eum ẜm statum suum. s. si est rex: vel dux: vel comes: vel iudex ꝙ iuste iudicẽt: ⁊ subditos suos indebite nõ grauent: ⁊ ꝙ puniant delinquentes. Si est clericus: vel religiosus: ꝙ seruet que promisit. Si est vxoratus: ꝙ debitum reddat vxori temporibꝰ cõgruis: ⁊ non ꝓhibitis: ꝙ honeste matrimonij actuȝ exerceat: ⁊ cuȝ dei timore ⁊ honore sacramẽti matrimonij: ⁊ sic de alijs: prout videri poterit in predictis confessionalibus. Item ꝙ caueant ab occasione peccandi: qui sunt fragiles: scilicet vt deuitẽt loca periculosa: ⁊ ꝑsonas suspectas.

¶ Confessione peracta: si fuerit excõicatus: si põt prius eum absoluat ab ea: vel si non põt: remittat euȝ ad superiorẽ: cum cedula huius tenoris. Reuerendissime dñe mitto ad dominationẽ vestrã Reuerendissimã presentiuȝ latorem mihi cõfessum: quatenus. d. v. Reuerẽdissima eũ absoluat a vinculo excõicationis: quã incurrit ꝑpter taleȝ rem. N. rogans eandeȝ: vt eũ ad me remittat: vt euȝ absoluere possim a peccatis. Et si fuerit casus reseruatus sine censura: ita scribat Reuerendissima. d. v. ipsuȝ absoluat a tali casu: ⁊ si fuerint plures casus: silr scribat: a tali. N. ⁊ a tali. N. ¶ Absolutus igitur a sacerdote: si põt: vel ab epõ a vinculo excõmunicationis: sacerdos ei iniungat penitẽtiam: ẜm ꝙ conditioni ipsius persone viderit expedire: ⁊ ẜm qualitatem peccatoꝝ. vȝ. in ieiunijs: orationibus: elemosynis: vel peregrinationibus: vel missis. In iniungẽda autẽ penitẽtia: caueat sacerdos: ne eum scandalizet: imponendo penitẽtiam pecuniariã vel sibi dandam: vel locis minus indulgẽtibus: sed potius imponat pauperibus dispensandam: ⁊ postea euȝ absoluat: ⁊ caueat ne

aliquem excōicatum prius a peccatis: q̄ȝ ab excōicatione absol/
uat: quia nihil faceret. Et quia vt in preambulis huius operis
dictum fuit: ex sentētia beati Augustini: ꝙ qui canones peniten/
tiales nescit: non est dignus noīe sacerdotis. Ideo hic breuiter
subijcientur: ad eoꝝ sacerdotū informationē. ¶ Canones pe/
nitentiales antiq. ¶ Dn̄s Guilielmus durātis in suo reptorio:
rubrica de penitētijs a canonibꝰ constitutis: ita dicit. Capi. xx.

SCiendum est: ꝙ mensuraȝ
tpis in agēda pn̄ia satis pre/
figunt canones pro vnoquoqȝ cri
mine: sed magis in arbitrio sacer/
dotis statuunt relinquēdum: dum
pro q̄busdaȝ culpis modi penitē/
tie sunt ipositi: quos inferius sup/
ponemus: ⁊ hec legunt̄. De peni.
disti. j. ca. mensuraȝ. ⁊ facit. xxv. q.
vij. ca. tēpora. Ubi ergo certa pe/
nitētia statuta est a canone: illa est
indicenda: aliogn falsa dicit̄ pn̄ia:
que nō dat̄ ꝑm canones: sic a cano
nibus distincta. De peni. di. v. fal/
sas. ꝙ si distincta nō sit: arbitrio re/
linquit̄ imponētis: vt in predictis
caplīs. ⁊ extra de peni. ⁊ re. capi.
quesitū. ⁊ ca. sequēti. de offi. deleg. ca. in causis. de accusa. ca. sup
his. Et hoc est qd̄ in canone dicit̄. De pondere delictoꝝ existi/
mādo: sacerdotū est existimare: vt attēdant ad ꝯfessionē penitē
tis: ⁊ ad fletus: ⁊ lachrymas corrigētis. De ꝯse. di. iij. De penitē
tibus: sic tantū moderet̄: ne ecclesie vilescat auctoritas: ⁊ se gra/
uet. l. distin. absit. ⁊ ca. sequē. de peni. disti. j. ca. quē penitet. ⁊ ca.
in his. Sed ⁊ ipsos canones pn̄iales: qcq̄d alij solēnizent: pos/
sunt sacerdotes ⁊ prelati moderari: abreuiando: vel protelando
tēpus penitētie: prout delicti monet qualitas: ⁊ circūstantie req̄/
runt: vt in predicto capi. mensurā. ⁊. l. distinc. de his clericis qui.
⁊ ca. hi qui alias ⁊ expresse. extra eo. Deus: vbi pro homicidio:
adulterio: ⁊ fornicatione: mandat̄ ad arbitriuȝ sacerdotis impo

ni: cũ tamẽ sit a canonibus diffinita: vt inferius apparebit. Nec obstat predicto capitulo falsas: quia intelligit illud: nisi ex causa moderetur. xxix. distin. ca. j. Et sic illud ẜm predicta iura determinatur. ff. de legi. sed ⁊ posteriores. Breuiter ergo cõmemoremus canones: certas penitẽtias iniungẽtes. Qui aũt vult scire modum penitẽtie imponende pro homicidio: ⁊ alijs criminibus videat. extra de homici. sicut dignuz. ⁊ capi. ij. ⁊. iij. de peni. distin. v. capi. j. ¶ Debet ergo penitere sacerdos cõmittẽs fornicationẽ decem annis. lxxxij. distin. ca. presbyter. Ibi etiam habetur qualiter hoc tẽpore penitebit. ¶ Accipiẽs sponsaz alienam de presenti septem annis ⁊. xl. diebus in pane ⁊ aqua. extra de sponsa. duoꝝ. capi. ij. ¶ Deuota seu monialis que fornicatur: seu matrimoniuz cõtrahit: ⁊ cognoscens eam: vel cõtrahẽs cum ea decem annis peniteat. xxvij. q. j. deuotam. ⁊ ca. preces. ¶ Cantans missam ⁊ non cõmunicãs: vno anno peniteat nec interim celebret. De ꝯsecra. distinc. ij. relatum. ¶ Sacerdos mortuũ palijs altaris inuoluens. x. annis ⁊. v. mensibus: dyaconus tribus annis cũ dimidio. De ꝯsec. distin. j. nemo. ¶ Presbyter incaute verberans: qũo punitur. xv. q. j. ca. si quis nõ ira. xxiij. q. iiij. capi. qui peccat. ¶ Falsarius: ꝙdiu viuit in pane ⁊ aqua peniteat. De verboꝝ signifi. nouissimus. ¶ Scienter cõtrahens: vel coiens cum duabus sororibus: vel cõmatribus: vel sorore: cõmatre: ⁊ filia: vel vna cum patre ⁊ filio: vel duobꝰ fratribus: ⁊ sic de alijs. viij. annis peniteat. xxx. q. iiij. si pater. ⁊ ca. si. xxxij. q. vij. ca. si quis viduã. ⁊ ca. seq. ¶ Ignoranter cognoscens duas sorores: vel matrẽ ⁊ filiam: vel amitã ⁊ neptez: quaꝝ vna ignorat de altera: vterqȝ. vij. annis peniteat: si vero sciẽter: perpetuo careat coniugio. xxxiij. q. si. ca. si. xxxv. q. iij. ca. si quis cum matre. ⁊ ca. sequẽ. ¶ Qũo sit iniungẽda penitẽtia mulieri partum supponenti: vel de alio viro cõcipienti. extra de penitẽ. ⁊ remis. ca. officij. ¶ Sacrilegus chrisma vel calicem sacrum polluens. vij. annis peniteat. In duobus nõ intrabit ecclesiam: ⁊ vsqȝ ad quartuz non offeret: ⁊ singulis septimanis tribus diebus a carnibus ⁊ vino ieiunabit: ⁊ alia quedam. xij. q. ij. de viro. ¶ Celans se cognouisse mulierem: que contrahit cum fratrẽ eius septem annis peniteat. xxxv. qõ. iij. Si homo fornicatus.

de incestu.

Incestu

¶ Soléniter penitẽs: ⁊ postea ad vomitũ rediens.x.annis pẽniteat. De peni.dist.v.si q vero. ¶ Frangẽtes sponsalia filioꝝ ⁊ filij:si consenserint: ⁊ post disenserint.iij.annis cõione priuant. xxxi.q.iij.ca.vnico. ¶ Contrahẽs cũ ea:quã polluit p adulterium.v.annis peniteat.xxxi.q.i.ca.si qua. ¶ Cognoscẽs vxorem adulteratã:penitentẽ ante pniam peractam:duobus annis peniteat.xxxij.q.i.ca.si qs.i. ¶ Cognoscẽs vxorẽ adulteratã: anteq̃ȝ peniteat : tribus annis peniteat.xxxij.q.i.capi.si quis.ij. ¶ Sacerdos qui interest clandestinis desp̃õsationib⁹:triẽnio suspẽdit. De clan.desp.ca.vlti. ¶ Latro si vult cõfiteri:vel cõfitetur:in cimiterio sepeliet: ⁊ orat pro eo : ⁊ dat ei corp⁹ christi. xiij.q.ii.ca.si. ¶ Qui in dicẽdo horas canonicas ⁊ alia officia: discrepat a sua metropolitana ecclesia ex cõtemptu.ca.de his. xij.distin.per sex menses cõione priuat. ¶ Interfector dñi: vel vxoris:nunq̃ȝ equitet:nec vehiculo vehat:nec contrahet matrimoniuȝ:vsqȝ ad.x.annos:carnes nõ comedet: ⁊ vinũ non bibet: ⁊ alia que habent.xxxiij.q.ij.admonere. ⁊.c.quicũqȝ. De diuor. ca.i. ¶ Matris interfector armis depositis.x.annis peniteat. xxxij.q.ij.ca.latorẽ. Et cuȝ dicit: ꝙ maior pnia imponit interfectori vxoris: q̃ȝ matris:dicit qa maius peccatũ est.xxxiij.q.i.non offerram⁹. ¶ Violans votũ simplex.iij.annis peniteat.xxvij. distin.c.si vir. ¶ Dicens blasphemiaȝ in deũ : ⁊ beatã virginẽ: ⁊ sanctos:septẽ annis peniteat ẜm formã:que est extra de maledicis.ca.finali. ¶ Eps inuitum ordinãs in clericũ sine iusta cã: per annũ suspẽdit.lxxiiij.di.ca.i. ¶ Pro quolibet mortali peccato debet peniteri.vij.annis.xxxiij.q.ij.ca.hoc ipsum. ⁊.§.hoc q̃ȝq̃ȝ nisi plus ⁊ minus a canone imponatur : vt in prescripto.§. ¶ Domũ vel aream incendens.iij.annis peniteat. De iniur. ⁊ da.da.ca.si qs cõtra verbo incendiarius. ¶ Comburens ecclesiam.xv.annis: ⁊ eam restituat: ⁊ precium det pauperibus.xvij. q.iiij. ⁊ palea est. ¶ Celebrans excõicatus:tribus annis peniteat.ij.iiij. ⁊.vj.ferijs a vino ⁊ carnibus abstinet.xi.q.iij.de illis. ¶ Degradatus celebrans:priuat cõione corporis ⁊ sanguinis christi vsqȝ ad vltimũ diem: ⁊ in excõicatione maneat: ⁊ viaticuȝ tantũ in fine sumat.l.dist.ca. accedens. ¶ Episcopus dissimulans corrigere vẽditionẽ ministerioꝝ:duobus mensibus : sacer/

dos hoc

dos hoc agens: quatuor: dyaconus: tribus: subdiaconus & alij inferiores: iudicis arbitrio. j.q.j.c. quicqd inuisibilis. ¶ Iniuste excõmunicans: vno mense suspensus est. De sen. excõ. c. sacro. ¶ Sacerdos accedens ad sibi cõfessaz: vel quã fecit cõfirmari. xij. annis peniteat: & post retrudatur in monasterium: episcopus annis. xv. mulier vero tradatur monasterio. xxx. qõ. j. Si quis sacerdos. & ca. nõ debet. ¶ Scienter rebaptizatus: si pro heresi hoc facit. vij. annis peniteat. iiij. &. vj. ferijs. &. iij. quadragesimas in pane & aqua. Si võ ꝓpter infirmitatẽ: tribus annis peniteat. Si vero ignoranter: nõ peccat: sed ideo nõ promouetur: licet sit excellens. De ꝯsec. distin. iiij. Qui bis. extra de apostatis. ca. ij. & talis fit monachus de foro ecclesie. De ꝯsec. distin. v. ca. dictũ. ¶ Si episcopus: presbyter: vel dyaconus volens est rebaptizatus: peniteat q̃z diu viuit: alij võ clerici: & monachi: & moniales ab hereticis volentes rebaptizari. xij. annis peniteãt: & tribus erunt inter cathecuminos: septez inter penitentes: & annis duobus eoꝝ oblationes nõ recipientur: pueri vero post reconciliationẽ cõmunioni restituent. De ꝯsec. distin. iiij. capi. eos quoqz. ¶ Dicens: coactus: falsuz testimoniũ: nec sequit mors duobus annis peniteat: si sponte. v. annis. In cõcilio libertano quod est in antiqua decretali. De fal. ca. j. §. j. ¶ Proprium filium opprimens tribus annis: & vno in pane & aqua peniteat: si sit baptizatus. De qui. fi. occi. ca. finali. ¶ Pro homine adultero: vel fornicatore. vij. anni: sed nunc nõ ita aspere. xxj. q. j. predicandum. &. xxxiij. q. ij. hoc ipsuz. &. §. sequẽti. ¶ Iniuste aliuz accusans ad mortem. xl. diebus in pane & aqua ieiunabit ꝯtinue siue interpollate: & per septem annos penitebit: non tamẽ in pane & aqua: sed ad arbitrium sacerdotis. Si vero per talez accusationez: quis accusatus membruz perdiderit: accusans tribus quadragesimis ieiunabit: prima ante natale domini. ij. ante pascha. iij. ante festum sancti Ioannis: quas quadragesimas sanctus Petrus instituit: & hec probantur. xxij. q. v. capi. j. &. iij. vj. qõ. j. Quicũqz. ¶ Sortilegus quadraginta dies. De sortile. capi. j. & in antiqua decretali. eo. titu. capi. reliquisti. ¶ Respiciens furta in astrolabio. ij. annis peniteat. De sortile. capitu. ij. ¶ Patronus res ecclesie dilapidans: vno anno excõmunica

tur.xvj.q.vij.finis. ¶ Lustrans domū cum magicis vel incan-tationibus: vel aliud faciens: ⁊ qui ei cōsentit ⁊ consulit.v.annis peniteat.xxvj.q.v.ca. qui diuinationes.⁊ ca. nisi liceret.j.q.j.c.j. ¶ Jurans nō redire ad pacem: vno anno peniteat.xxij.q.iiij. capi.qui sacramēto. ¶ Incendiarius vno anno erit vltra ma-re: vel in hispania: ⁊ qui hanc penitētiā relaxat: vno anno suspē-ditur.xxiij.q.ß.capi.pessimaʒ. Hodie a solo papa absoluūtur. De sentē.excōmu.capi.tua. ¶ Filiam vel sororem spiritualeʒ cognoscens matrimonialiter: ⁊ ei cōsentiens septem annis peni teat.xxx.q.iij.non oportet. ¶ Si gutta sanguinis christi cadit in terra: sacerdos quinquaginta diebus peniteat: si super altare ⁊ transit ad vnum pannū: duobus diebus: si vsqʒ ad.ij.quatuor diebus: si vsqʒ ad.iij.ix.diebus: si vsqʒ ad.iiij.xx.diebus. De cō di.di.ij.Qui bene. ¶ Si incaute dimisit: quis nil nefandi acci derit: tribus mensibus ab officio suspenditur.extra de custo. eucha.ca.j. ¶ Occidens iudeum: vel paganum: quadraginta diebus. ¶ Occidens per insaniam: non imputatur.iij.qō.ix. Indicas.xv.q.j.aliquos.⁊ capi.illa. ⁊ capi. si quis. ¶ Homi-cida episcopus.xv.annis peniteat: ⁊ deponatur: ⁊ semper pere-grinetur: presbyter.xij.annis: ⁊.iij.ex his in pane ⁊ aqua: ⁊ depo natur: ⁊ diaconus decem annis: ⁊ tribus in pane ⁊ aqua.l.distin. Si quis homicidium. Palea est. ¶ In necessitate ineuitabili nihil quo ad peccatum.l.distin.capi.quia te: sed quo ad mundi-tiam ecclesie ostendendam sic.xxiiij.q.ij. In lectum ⁊ ad caute-lam cum eo dispensanduʒ est. ¶ Pro incestu: vel coitu contra naturam: vel cum brutis plusq̄ʒ.vij.annis: quia clericus depo-nitur: laycus excōmunicat.xxxiij.q.ij.§.hoc quicq̄ʒ.⁊ capi.prece cedenti. De exces.prelato. capi.clerici. ¶ Pro casuali homi-cidio.v.annis peniteat.l.distin.eos qui.⁊ ca. sequenti. ¶ Pro voluntario sine spe restitutionis deponitur: ⁊ septem annis pe-niteat.l.distinc.capi.maior. ¶ Occidens clericum: aut mona-chum: diaconum: vel subdiaconum: semper erit in monasterio: nunq̄ʒ ad seculum reuersurus: ⁊ septem annis penitentiam pu-blicam ⁊ arma relinquat.xvij.q.iiij.ca. qui occiderit. ¶ Con-trahens contra interdictum ecclesie: peniteat vno mense: vel ad arbitrium.extra de matri.cōtra interdi.ecclesie contracto.ca.pj.

¶ Sacerdos se deffendendo latronē interficiens duobus an/nis: de homici. capi. ij. nunc. per clemē. aliter ordinat. De homi. capi. in clemen. ¶ Reuelans peccatum penitentis deponitur: ꝛ ad agendam penitentiaꝫ in monasterium retruditur. De peni. distin. vj. capi. sacerdos. De peni. ꝛ remis. capi. omnis. ¶ Uo/mens eucharistiam per ebrietatē: si laycus est: quadraginta die/bus: si clericus sexaginta: si episcopus nonaginta diebus: si infir/mus septem diebus. De consecra. distin. ij. ca. si qs ꝑ ebrietateꝫ.

¶ Pro periurio: quadraginta diebus in pane ꝛ aqua per. vij. annos: ꝛ semper erit in penitētia. s. interiori. vj. q. j. ca. quicūqꝫ. xxij. q. j. predicādum. ¶ Compulsus cōditionalr deierās: si est liber. x. dies: ꝛ. vij. sequentibꝰ annis: si seruus tres quadragenas ꝛ legitimas. xxij. q. v. capi. j. ¶ Periurans in manu epi: vel in cruce sacrata tribus annis: in nō sacrata vno anno: ignoranter ꝛ coactus tres quadragesimas. xxij. q. v. cap. ij. ¶ Scienter fal/sum iurans: vel alium iurare cōpellens. xl. dies in pane ꝛ aqua: ꝛ septē annos peniteat. xxij. ferias. q. v. capi. si quis conuictus.

periurio

per falsum

¶ Deierans pro persona ꝛ rebus: vel pro aliqua necessitate. iij. xl. vel. iij. annos: ꝛ vnuꝫ ex illis in pane ꝛ aqua. xxij. q. v. si qs coactus. ¶ Qui cōtra suum iuramētum in dñi mortē machi/natur: vel in eius regnū: seculuꝫ ꝛ arma relinquat: ꝛ in monaste rium detrudat: ꝛ toto tempore vite sue peniteat: ꝛ in fine tm̄ cō munionē accipiat: si vero fuerit eps: presbyter: aut dyaconus: degradet. xxij. q. si. ca. laycus palea est. ¶ Pro falsa mensu/ra. xxx. diebus in pane ꝛ aqua ieiunet. extra de emp. ꝛ ven. c. j.

¶ Presbyterū interficiens. xij. annis peniteat. extra de peni. ꝛ remis. ca. ij. ¶ Communicans heretico inscius: ꝛ ex negligē tia recipiēdo vel dando cōmunionē vno anno. Si vero scien/ter. v. annis: ꝙ si nesciens permittat eū in ecclesia celebrare. xl. diebus: si vo ꝑpter reuerētiā vnū annū: si ad subuersionē fidei. x. annos: si aūt fuerit herceticus. xij. annos peniteat. xxiiij. q. j. si qs dederit. ¶ Raptor seu fur directoꝛ reddet quadrupluꝫ alteriꝰ: duplum ecclesie ornamēta: ꝛ. vij. annis peniteat in pane ꝛ aqua. xvij. q. iiij. palea est. ¶ Clericus fur vel effrator septeꝫ annis: laycus qnqꝫ: sꝫ si vilis erat res vel bis furatus est reddat: ꝛ anno peniteat in pane ꝛ aqua. xvij. q. iiij. capi. si qs clericus: palea est.

¶ Manuz in epm vel presbyterū mittens: ⁊ ecclesiā vastans aut impugnās: vel incēdēs: oībus bonis pscribit: ⁊ semp in monasterio inclusus peniteat. xxiiij. q. iij. c. qsqs per dolū palea est.
¶ Hoc aūt ad notādum dignū est: ꝙ vbi ponit pnia. vij. triuz vel paucioꝝ annoꝝ: vel quadragesimarū a iure: ⁊ non adiungit q̄lr illo tpe debeat qs penitere: hoc reliqt arbitrio sacerdotis: cū pnie sint arbitrarie: vt pdixi in principio huius tractat⁹: de penitentijs a iure ipositis. Ipse v̄o sacerdos arbitrabit eā per legitimas ferias faciēdaz sm canones. xj. q. iij. de illis. l. distin. de his clericis. lxxxij. di. ca. psbyter. j. extra de homi. c. ij. ⁊ i alijs multis. ⁊ sic intelligo extra de accusa. de his q fil. ca. fi. de sponsa duoꝝ. ca. ij. xxij. q. v. c. j. ¶ Hec dn̄s Guilelmus durātis speculator.

¶ De forma absoluēdi ab excōmunicatione maiori. Cap. xxj.

Sacerdos absolutur⁹ excōmunicatum: maiori excōicatione. Primo exigat ab eo iuramentum de stando mandatis ecclesie: que. s. fient ei pro hac cā. Quo iuramēto prestito iniungatur ei qui est excōicatus: ꝙ de cetero talia non cōmittat: ⁊ si alicui lesionem vel dannum intulit: ꝙ ei satisfaciat: ⁊ ad hoc cautionem tribuat. Hoc facto: denudatus humeris a confessore virga leuiter percutiatur: ad quēlibet versus vni⁹ psalmi penitētialis semel. Dicto psal. sacerdos subiungat. Kyriel. Christel. Kyriel. Pater noster. Et ne nos inducas. ℣. Saluum fac seruū tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nō apponat nocere ei. ℣. Dn̄e exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dn̄s vobis. ℟. Et cū spiritu tuo. Oratio.

Deus cui propriuz est misereri semper ⁊ parcere: suscipe deprecationē nostram: ⁊ famulumu ū quē excōmunica-

tionis sñia ligat: miseratio tue pietatis absoluat. Per christum. ℟. Amen. Postea subiungat absolutionem. Nec est necessaria manus impositio super caput confessi: quãdo fit absolutio: quia christus de tali manus impositione non fecit mentionem: quãdo dixit Petro & apostolis. Quecũq; solueritis &c. Ideo verba absolutionis operantur diuina virtute. Absolutio.

Dominus noster Jesus christus: qui beato Petro aplo collatis clauibus regni celestis: dedit potestatez ligandi: atq; soluendi: ipse per suam pijssimã misericordiã te absoluat: & auctoritate ipsius: & beatorum petri & pauli aplorum eius: & sanctissimi dñi nostri dñi. N. diuina prouidentia pape. N. Si sit casus: vel censura papalis: vel reuerẽdissimi dñi dñi. N. epi. N. Si sit casus: vel censura epalis: tibi concessa: & mihi cõmissa: inquãtuz possum: debeo: & valeo. Ego absoluo te a vinculo excõmunicationis: suspẽsionis: & interdicti: qd icurristi propter talez casuz. N. Et si sint plures: propter tales casus. N. & N. illuz: vel illos nominando. Totiens quotiẽs illud: vel illa incurristi: & restituo te santcis sacramentis ecclesie cõioni: & vnitati fideliũ. Jn nomine pa✠tris: & fi ✠ lij: & spũs ✠ scti. Amẽ. Absolutio a peccatis.

Misereatur tui omnipotens deus: & donet tibi veniaz: & indulgentiam: & remissionẽ omniuz peccatorum tuorum: liberet te ab omni malo: saluet: & confirmet in omni opere bono: & perducat te christus filius dei viui in vitam eternam. Amen.

Per istam veram & puram confessionem: quã modo mihi quãuis peccatori sacerdoti fecisti: absoluat te omnipotẽs deus ab omnibus iudicijs: que tibi pro peccatis tuis debentur secundum magnam misericordiam suam: & parcat: ac remittat: & deleat omnia peccata tua: & perducat te in vitam eternam. Amen.

Filius dei per suaz pijssimam misericordiaz te absoluat: & auctoritate eius qua fungor ego absoluo te ab oibus peccatis tuis mihi modo cõfessis: & ab oibus alijs: quorum memoriaz habes: vt sis absolutus hic & ante tribunal eiusdẽ dei & dñi nostri iesu christi: habeasq; vitaz eternã: & viuas in secula sclorum. Amẽ. Jn nomine pa✠tris: & fi✠lij: & spiritus ✠ sancti. Amen.

Passio eiusdez dei: & dñi nri iesu christi: & merita beate Marie semper virgĩs: & beatorum aplorum petri & pauli: & oĩuz scõrum:

⁊ sanctarum dei: ⁊ quicquid boni feceris: ⁊ intendis facere: ⁊ mala que pateris: ⁊ patienter sustinebis: sint tibi in remissionē peccatorum tuorum: in augmentum gratie: ⁊ in premium vite eterne. In nomine pa ✝ tris: ⁊ fi ✝ lij: ⁊ spiritus ✝ sancti. Amē. Vade ⁊ amplius noli peccare. ¶ Prescripta forma absoluendi ab excommunicatione dicitur: quando aliquis est excommunicatus excommunicatione maiori: ⁊ debet fieri ab eo: qui habet talem auctoritatem absoluendi ordinariam: vel delegatam.

¶ De communi forma absoluendi ab excommunicatione minori saltim ad cautelam ⁊ etiam a peccatis. Capitulum. xxij.

Sacerdos absoluturus peccatorē a peccatis: prius debet ipsum absoluere ab excommunicatione minori: saltem ad cautela sub hac forma. vz. Si teneris aliquo viculo excōmunicationis: vel participationis: a quo possim te absoluere: ego absoluo te: ⁊ restituo te sanctis sacramētis ecclesie cōioni ⁊ vnitati fidelium. In nomine patris ✝ ⁊ filij ✝ ⁊ spūs ✝ sancti. Amen.

Misereatur tui ōps deus: ⁊ dimissis omnibus peccatis tuis: perducat te cum sanctis suis in vitam eternam. Amen.

Filius dei per suam pijssimam misericordiam te absoluat ⁊c.

Passio dñi nostri Jesu christi ⁊c. vt supra in precedenti capitu.

¶ Forma absolutionis plenarie in mortis articulo faciēda illi: qui habet gratiam a sanctissimo dño nostro papa. Capi. xxiij.

Sacerdos visa gratia eius qui habet a sanctissimo domino papa: vt in mortis articulo plenarie possit absolui: primo dicat. Misereatur tui omnipotens deus: ⁊ di. ⁊c. vt supra.

Indulgentiam ⁊ absolutionem ⁊ remissionem omnium peccatorum tuorum: tribuat tibi omnipotens ⁊ misericors dominus. Amen. Tunc iniungat ⁊ dicat.

Dominus noster Jesus christus: per suam pijssimam misericordiam te absoluat. Et auctoritate ipsius: ⁊ beatissimorum apostolorum petri ⁊ pauli: ⁊ sanctissimi patris ⁊ domini nostri domini. N. diuina prouidentia pape. N. ⁊ sancte Romane ecclesie in hac parte tibi concessa: ⁊ mihi cōmissa: inquantū possum: ⁊ valeo: ⁊ debeo: ⁊ mihi permittitur. Ego absoluo te ab omni sententia excōmunicationis maioris: vel minoris: suspensionis: ⁊ interdicti: ⁊ a participatione cum excommunicatis: ⁊ restituo te

sacrosanctis sacramẽtis ecclesie: cõmunioni ꝛ vnitati fidelium.

Item eadem auctoritate ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis confessis pariter ꝛ oblitis: ꝛ a penis omnibꝰ tibi in purgatorio debitis: ꝓpter culpas ꝛ offensas: quas cõtra deũ: teipsum: ꝛ proximũ tuum cõmisisti: claudendo tibi portas inferni: ꝛ aperiendo portas paradisi: restituo te illi inocentie: in qua eras quando baptizatus fuisti. In nomine patris: ꝛ filij: ꝛ spiritus sancti. Amen. Et hoc si de hac qua egrotas infirmitate moriaris: sin autez: salua sit tibi: donec fuerit in mortis articulo constitutus. In nomine pa ✠ tris: ꝛ fi ✠ lij: ꝛ spũs ✠ sancti. Amen.

¶ De forma absolutionis plenissima. Capitulum. xxiiij.

Beatus Antoninus archiepũs florẽtinus in tertia pte summe sue ita scribit. Solet dñs papa aliquando quibusdaz tantam gratiaz facere: vt simpliciter ab omnibus censuris: ꝛ penis iuris: ꝛ hoīs: possint absolui in foro saltẽ ꝯsciẽtie. Et tunc cõfessor põt ista forma vti: quã a curia romana habui: ꝛ vsus sum.

De plenitudine potestatis apostolice: cuius auctoritatez pro presenti gero: absoluo te ab omnibus censuris ecclesiasticis: sententijs: ꝛ vinculis excõmunicationũ: suspensionum: ꝛ interdicti tam ab homine ꝗ̃ a iure latis: necnõ ab omnibus negligentijs: ꝛ defectibus cõmissis in sacramentoꝶ administratione: officijs: ꝛ actibus tuis: vel nomine tuo factis: supplendo de solita apostolice sedis clementia: omnes defectus eorundem. Aboleo etiam omnez maculam infamie: ꝛ inhabilitatis vndequaqz contractam: dispensoqz tecum super omni irregularitate: symonia in ordine ꝛ beneficio: actiue: vel passiue: quacunqz occasione: vel causa etiam contracta in collatione ordinũ: ꝛ aliorum sacramentorũ: vel contractis seu commissis. Restituo te: ꝛ abilito te ad statum famam ꝛ honorem: ꝛ executionem officiorum ecclesiasticoꝶ quorũcũqz: ac ad omnes gradus dignitatum ꝛ honorum: ad beneficia ecclesiastica habita ꝛ habenda: ꝛ tibi de his que habes de nouo prouideo: relaxando tibi fructus: quos male percepisti: seu lesa conscientia ex eisdem: ac alia que in ludo ex successione: ac alias ad te prouenerunt: que subiacent restitutioni vage in forma plenissima. In nomine pa ✠ tris: ꝛ fi ✠ lij: ꝛ spiritus ✠ sancti. Amen.

¶ Ordo qualiter se habere debet sacerdos in suscipienda confessione infirmi. Cap. xxv.

Sacerdos accedens ad infirmum: primuz dicat scdm saluatoris mandatum. Pax huic domui ⁊ oibus habitantibus in ea. Postmodum accedens ad infirmū eū consoletur ad bonam patientiaz. Deinde incipiat ⁊ dicat psalmi sequentes. vz. Psalmus.

Domine ne in furore tuo arguas me: neqz in ira tua corripias me. Miserere mei domine qm̄ infirmus sum: sana me dn̄e qm̄ conturbata sunt ossa mea. Et aīa mea turbata est valde: sed tu domine vsqzquo. Conuertere domine ⁊ eripe animā meam: saluū me fac ꝓpter misericordiam tuā. Qm̄ nō est in morte q memor sit tui: in inferno aūt qs cōfitebit̄ tibi. Laboraui in gemitu meo: lauabo ꝑ singulas noctes lectū meū: lachrymis meis stratū meū rigabo. Turbatus est a furore oculus meus: īueteraui inter oēs inimicos meos. Discedite a me oēs q opamini iniqtatē: qm̄ exaudiuit dn̄s vocē flet⁹ mei. Exaudiuit dn̄s deprecationē meā: dn̄s orationē meā suscepit. Erubescāt ⁊ cōturbent̄ vehemēter oēs inimici mei: cōuertant̄ ⁊ erubescāt valde velociter. Psal.

Domine ne in furore tuo arguas me: neqz in ira tua corripias me. Qm̄ sagitte tue ifixe sunt mihi: ⁊ cōfirmasti sup me manū tuā. Non est sanitas in carne mea a facie ire tue: non est pax oib⁹ meis a facie pctōꝝ meoꝝ. Qm̄ iniqtates mee supgresse sunt caput meuz: ⁊ sicut onus graue grauate sunt sup me. Putruerūt ⁊ corrupte sunt cicatrices mee: a facie īsipiētie mee. Miser factus suz ⁊ curuat⁹ sum vsqz in finē: tota die cōtristatus ingrediebar. Qm̄ lumbi mei īpleti sunt illusionib⁹: ⁊ nō est sanitas in carne mea. Afflictus sum ⁊ humiliat⁹ suz nimis: rugiebā a gemitu cordis mei. Dn̄e ante te oē desideriū meū: ⁊ gemitus

meus a te nõ est abscõditus. Cor meũ cõturbatũ est in me dereliquit me virt⁹ mea: ⁊ lumẽ oculoꝝ meoꝝ ⁊ ipsuȝ nõ est mecuȝ. Amici mei ⁊ ꝓximi mei: aduersuȝ me appropinquauerũt ⁊ steterũt. Et q iuxta me erãt de longe steterũt: ⁊ vim faciebant q querebãt aïaȝ meã. Et qui inqrebãt mala mihi locuti sunt vanitates: ⁊ dolos tota die meditabãť. Ego aũt tanq̃ȝ surdus nõ audiebã: ⁊ sicut mutus nõ aperiẽs os suũ. Et factus sum sicut homo nõ audiens: ⁊ nõ habẽs in ore suo redargutiões. Qm̃ in te dñe speraui: tu exaudies me dñe deus me⁹. Quia dixi ne qñ supgaudeãt mihi inimici mei: ⁊ duȝ cõmouenť pedes mei sup me magna locuti sunt. Quoniaȝ ego in flagella paratus sum: ⁊ dolor me⁹ in ꝯspectu meo semp. Qm̃ iniqtatẽ meã annunciabo: ⁊ cogitabo pro pctõ meo. Inimici aũt mei viuunt ⁊ confirmati sunt super me: ⁊ multiplicati sunt qui oderunt me inique. Qui retribuũt mala pro bonis detrahebãt mihi: qm̃ sequebar bonitateȝ. Ne derelinquas me dñe deus meus: ne discesseris a me. Intende in adiutorium meum: dñe deus salutis mee. Psal.

Beatus qui intelligit sup egenũ ⁊ pauperẽ: in die mala liberauit euȝ dñs. Dñs ꝯseruet eũ ⁊ viuificet euȝ ⁊ beatuȝ faciat eũ in terra: ⁊ nõ tradat eũ in aïaȝ inimicoꝝ eius. Dñs opeȝ ferat illi sup lectum doloris eius: vniuersum stratũ eius versasti in infirmitate ei⁹. Ego dixi dñe miserere mei: sana animã meã: quia peccaui tibi. Inimici mei dixerunt mala mihi: qñ morieť ⁊ peribit nomẽ eius. Et si ingrediebať vt videret: vana loquebatur cor eius: cõgregauit iniquitatẽ sibi. Egrediebať foras: ⁊ loquebať in idipsum. Aduersum me susurrabant oẽs inimici mei: aduersum me cogitabant mala mihi. Verbum iniquũ cõstituerunt aduersum me: nunqd qui dormit nõ adijciet vt resurgat. Eteniȝ homo pacis mee ĩ quo speraui: qui edebat panes meos magnificauit sup me supplantationẽ. Tu autẽ dñe miserere mei ⁊ resuscita me ⁊ retribuã eis. In hoc cognoui qm̃ voluisti me: qm̃ nõ gaudebit inimicus meus sup me. Me aũt propter inocẽtiaȝ suscepisti: ⁊ ꝯfirmasti me in ꝯspectu tuo in eternũ. Benedict⁹ dñs de⁹ israel: a seculo ⁊ in seculum fiat fiat. Psal.

Miserere mei deus: ẜm magnã misericordiã tuaȝ. Et ẜm multitudinẽ miserationũ tuarum: dele iniquitateȝ meam.

Amplius laua me ab iniqtate mea: ꝛ a pctō meo munda me.
Qm̄ iniqtatē meā ego cognosco: ꝛ pctm̄ meū cōtra me ē semp.
Tibi soli peccaui ꝛ maluz corā te feci: vt iustificeris i sermonib⁹
tuis ꝛ vincas cū iudicaris. Ecce eniz in iniqtatib⁹ cōceptus suz:
ꝛ in pctis cōcepit me mater mea. Ecce eni veritatē dilexisti: in/
certa ꝛ occulta sapiētie tue manifestasti mihi. Asꝑges me dn̄e
hysopo ꝛ mūdabor: lauabis me ꝛ sup niuē dealbabor. Auditui
meo dabis gaudiū ꝛ letitiā: ꝛ exultabūt ossa humiliata. Auerte
faciez tuā a pctis meis: ꝛ oēs iniqtates meas dele. Cor mūduz
crea in me de⁹: ꝛ spūz rectū inoua in viscerib⁹ meis. Ne ꝓijcias
me a facie tua: ꝛ spūz sctm̄ tuū ne auferas a me. Redde mihi le/
titiā salutaris tui: ꝛ spū principali ꝯfirma me. Docebo iniquos
vias tuas: ꝛ impij ad te cōuertent̄. Libera me de sanguinibus
deus deus salutis mee: ꝛ exaltabit lingua mea iustitiā tuā. Dn̄e
labia mea aperies: ꝛ os meū annūciabit laudez tuā. Qm̄ si vo/
luisses sacrificium dedissem: vtiqz holocaustis nō delectaberis.
Sacrificiū deo spūs cōtribulat⁹: cor cōtritū ꝛ humiliatū de⁹ nō
despicies. Benigne fac dn̄e in bona volūtate tua syon: vt edifi/
cent̄ muri hierusalez. Tunc acceptabis sacrificiuz iustitie obla/
tiones ꝛ holocausta: tunc iponent sup altare tuū vitulos. Psal.

Inclina dn̄e aurem tuam ꝛ exaudi me: qm̄ inops ꝛ pauper
sum ego. Custodi aiam meā qm̄ sanctus sum: saluum fac
seruū tuū deus meus sperātez in te. Miserere mei dn̄e qm̄ ad te
clamaui tota die: letifica aiaz serui tui qm̄ ad te dn̄e aiaz meaz le/
uaui. Qm̄ tu dn̄e suauis ꝛ mitis: ꝛ multe misericordie oibus in/
uocantib⁹ te. Auribus ꝑcipe orationē meā: ꝛ intende voci de/
precationis mee. In die tribulationis mee clamaui ad te: quia
exaudisti me. Non est silis tibi in dijs dn̄e: ꝛ nō est sm̄ opa tua.
Omnes gentes quascūqz fecisti venient ꝛ adorabūt corā te dn̄e:
ꝛ glorificabūt nomen tuū. Qm̄ magnus es tu: ꝛ faciēs mirabi/
lia: tu es de⁹ solus. Deduc me dn̄e in via tua: ꝛ ingrediar in ve/
ritate tua: letet̄ cor meuz vt timeat nomen tuū. Confitebor tibi
dn̄e deus meus: in toto corde meo: ꝛ glorificabo nomen tuuz in
eternuz. Quia misericordia tua magna est sup me: ꝛ eruisti aiaz
meā ex inferno inferiori. Deus iniqui insurrexerunt sup me: ꝛ
synagoga potentium quesierunt animā meā: ꝛ non ꝓposuerunt

te in conspectu suo. Et tu dñe deus miserator ꝛ misericors: patiens ꝛ multe misericordie ꝛ verax. Respice in me ꝛ miserere mei: da imperium tuũ puero tuo: ꝛ saluũ fac filiuꝫ ancille tue. Fac me signum in bonum: vt videant qui oderũt me ꝛ confundantur: qm̃ tu domine adiuuisti me ꝛ consolatus es me. Psal.

Qui habitat in adiutorio altissimi: in protectione dei celi cõmorabitur. Dicet domino susceptor meus es tu: ꝛ refugiuꝫ meũ: deus meus sperabo in euꝫ. Qm̃ ipse liberauit me de laqueo venãtiuꝫ: ꝛ a v̄bo aspero. Scapulis suis obũbrabit tibi: ꝛ sub pẽnis eius sperabis. Scuto circũdabit te veritas ei⁹: nõ timebis a timore nocturno. A sagitta volante in die: a negocio perambulante in tenebris: ab incursu ꝛ demonio meridiano. Cadent a latere tuo mille: ꝛ decẽ milia a dextris tuis: ad te aũt nõ appropinquabit. Verũtamẽ oculis tuis ꝯsiderabis ꝛ retributionẽ peccatoꝝ videbis. Qm̃ tu es dñe spes mea: altissimuꝫ posuisti refugium tuũ. Non accedet ad te malum: ꝛ flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Qm̃ angelis suis mandauit de te: vt custodiant te in oĩbus viĳs tuis. In manib⁹ portabunt te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Super aspidem ꝛ basiliscũ ambulabis ꝛ cõculcabis leonem ꝛ draconẽ. Quoniaꝫ in me sperauit liberabo euꝫ: ꝓtegam euꝫ: quoniã cognouit nomen meuꝫ. Clamauit ad me ꝛ ego exaudiam eũ: cuꝫ ipso sum in tribulatione: eripiam eũ ꝛ glorificabo eũ. Longitudine dieruꝫ replebo eum: ꝛ ostendam illi salutare meuꝫ. Psal.

Benedic anima mea dño: ꝛ omnia que intra me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea dño: ꝛ noli obliuisci omnes tribulationes eius. Qui propitiat̃ omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes ĩfirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia ꝛ miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum: renouabitur vt aquile iuuentus tua. Faciens misericordias dominus: ꝛ iudicium oĩbus iniuriam patiẽtibus. Notas fecit vias suas moysi: filiĳs israel voluntates suas. Miserator ꝛ misericors dominus: longanimis ꝛ multum misericors. Non in perpetuũ irascetur: neqꝫ in eternuꝫ cõminabitur. Non sm̃ peccata nostra fecit nobis: neqꝫ sm̃ iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniam sm̃

altitudinē celi a terra: corroborauit misericordiā suā sup timentes se. Quantum distat ortus ab occidente: longe fecit a nobis iniqtates nostras. Quomodo miseret pater filiorum misertus est dn̄s timētibus se: qm̄ ipse cognouit figmētum nostrū. Recordatus est qm̄ puluis sumus: homo sicut fenū: dies ei⁹ tanq̄ flos agri sic efflorebit. Quoniā spiritus ptransibit in illo: et nō subsistet: et nō cognoscet amplius locum suū. Misericordia autē dn̄i ab eterno et vsq̄ in eternū: super timētes eū. Et iustitia illius in filios filiorum: his qui seruant testamentū eius. Et memores sunt mādatorum ipsius: ad faciēdū ea. Dn̄s in celo parauit sedē suā: et regnū ipsius oībus dominabit. Benedicite dn̄o oēs angeli eius potētes virtute: faciētes verbū illius ad audiendā vocē sermonū eius. Benedicite domino omnes virtutes eius: ministri eius qui facitis voluntatē eius. Benedicite domino omnia opera eius: in omni loco dominationi eius: benedic anima mea domino. Et dicātur omnes ex integro. Postea sequit letania.

Kyriele. Christele. Kyriele. Pater noster. Et ne nos inducas.

℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de sancto. ℟. Et de syon tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dn̄s conseruet eum et viuificet eum et beatum faciat eum in terra. ℟. Et non tradat eum in animā inimicorum eius. ℣. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius. ℟. Uniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. ℣. Domine exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus. ℣. Dn̄s vobiscū. ℟. Et cum spi. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus: quesumus imensā pietatem tuā: vt ad introitum in tuo nomine humilitatis nostre: hunc famulum tuum in hoc habitaculo iacentem fessum: saluifere visitare digneris: sicut visitasti domine Tobiam: et Sarrā: et socrum Petri: puerūq̄ Centurionis: ita et iste pristina sanitate anime corporisq̄ recepta: gratiarum tibi in ecclesia tua referat actionem. Per christum dn̄m. Oremus. Oratio.

Deus q facture tue semp pio dn̄aris affectu: inclina aurē tuā supplicationib⁹ nr̄is: et famulū tuū ex aduersa valitudine sui corporis laborantē placatus respice: et visita in salutari tuo: et celestis gratie presta ei medicinā. Per christū. Oremus. Oratio.

Domine sancte pater omnipotens eterne deus: qui per Jesum christum filium tuum dominuz nostrum vulnera nostra curare dignat⁹ es: te supplices rogamus ⁊ petimus nos humiles tui sacerdotes: vt precibus nostris aurem tue pietatis accomodare digneris: vt ad huius penitentis confessionez moniearis: remittasqz ei omnia crimina: ⁊ pctã vniuersa condones. Da quesumus huic famulo tuo dñe pro supplicijs veniã pro merore letitiaz: pro morte vitã: vt qui suadente dyabolo cecidit in ruinã: te reuocãte retrahat ad misericordiaz: ⁊ ad eternã vitã puenire mereat. Per chřm ⁊c. Tunc interrogat eũ sacerdos: si tenet: siue si scit orõnẽ dñicaz: ⁊ symboluz? Rñdet infirmus. Teneo. Tunc sacerdos. Uis dare tuã confessionem? Rñdet infirmus. Uolo. Et sacerdos. Fuisti iam ꝯfessus. Rñdet infirmus. Ita pater. Sacerdos. Credis in deũ přez oipotentẽ creatorẽ celi ⁊ terre: ⁊ in iesum chřm filiũ eius: ⁊ in spiritum sanctũ paraclitum ex patre filioqz ꝓcedentez? Rñdet. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ iste tres ꝑsone. s. pater: filius: ⁊ spũs sanctus: sint tres ꝑsone: ⁊ vnus deus? Rñdet. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ filius dei pro salute nostra sit incarnatus de spũ sancto: natus ex maria virgine: passus: mortuus: ⁊ sepultus: ⁊ ad inferos descendit: ⁊ tertia die resurrexit a mortuis: ascendit ad celos: ⁊ venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos? Rñdet. Credo. Sacerdos. Credis vnam sanctã ecclesiam catholicaz: sanctoꝝ cõmunionẽ: ⁊ remissionẽ peccatoꝝ: carnis resurrectionẽ: ⁊ vitaz eternam? Respondet. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ in ipsa carne in qua nunc es: in ipsa habes resurgere in die iudicij: ⁊ recipere siue bonũ: siue malum qđ egisti? Rñdet. Credo. Sacerdos. Habes plenam voluntatẽ emendandi: qcqd cõtra deum egisti? Respondet. Habeo. Sacerdos. Habes fidẽ ꝙ possit tibi dimittere deus omnia peccata tua: si cõfessus: ⁊ in toto corde tuo conuersus ad eum fueris? Respondet. Habeo. Sacerdos. Uis dimittere omnibus hominibus: qui in te peccauerunt: dicente domino. Si dimiseritis hominibus peccata eorũ: ⁊ pater vester qui in celis est: dimittet vobis peccata vestra? Respondet. Uolo. Si non vult dimittere: nec tu debes ei dare penitentiam. Si autem vult ea dimittere: ⁊ iudicium penitẽ-

re recipere: et peccata sua pleniter confiteri: eaque veraciter di/
mittere: et ieiunijs atque orationibus sacerdotum et elemosynis ea
redimere: tunc iuxta has promissiones offerat manus suas in ma/
nibus sacerdotis dicens. In manus tuas domine cōmendo spi/
ritum meum. Et sacerdos sequitur. Suscepimus deus miseri/
cordiam tuam in medio templi tui: secundum nomen tuū deus: ita et laus
tua in fines terre: iustitia plena est dextera tua. Gloria patri et fi/
lio et spiritui sancto. Kyriel. Christel. Kyriel. Pater nr. Et ne.
℣. Exaudiat te dn̄s in die tribulationis. ℟. Protegat te nomen dei iacob.
℣. Mittat tibi auxilium de sancto. ℟. Et de syon tueatur te. ℣. Tribuat tibi
secundum cor tuum. ℟. Et omne consilium tuum confirmet. ℣. Impleat dominus
omnes petitiones tuas. ℟. Nunc cognoui quoniam saluū fecit dominus chri
stum suum. ℣. Dominus custodit te ab omni malo. ℟. Custodiat animā tuā
dominus. ℣. Benedicat te dominus ex syon. ℟. Qui fecit celum et terram.
℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣.
Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus qui es iustorum gloria: et misericordia pctōrum: pietatem
tuam humili prece deposcimus: vt hunc famulum tuum
benigne recipias: et pietatis tue custodiam ei impendas: vt ex to/
ta mente tibi deseruiat: et sub tua semper protectione consistat: et
quādo ei extrema dies venerit: societatem sanctorum percipiat: cū
quibus inenarrabilem gloriam sine fine possideat. Per dn̄m.

Tunc sacerdos diligenter eius confessionem audiat: et si etiam ab
exordio natiuitatis sue et baptismi cōfiteretur: bonum esset. Et si qd
inuenerit qd obligatus sit satisfacere: si pōt satisfaciat: et faciat
eum suum condere testamentū: et domui sue disponere: decimas
debitas ecclesie: vbi hoc fieri cōsueuit: dimittere: et partē aliquam
sue facultatis in redemptionē suorum peccatorum legare studeat ec/
clesie: vel pauperibus: et missas beate Marie que sunt numero
ix. et missas beati Gregorij: que sunt numero. xxx. et alias huius/
modi pro se celebrari facere: vel peregrinationē ad limina san/
ctorum sicut Rome et alibi imponere: secundum quod melius infirmo videbit
et placebit. Et si primo ei nō fecit absolutionē: tunc absoluat eum
a vinculo excōicationis si tenetur: vel saltim ad cautellam: postea
dicat. Misereatur tui omnipotēs deus: et donet tibi veniam: et in/
dulgentiam: et remissionē oium peccatorum tuorum: liberet te ab omni

malo: conseruet et cōfirmet te in omni opere bono: et perducat tē christus filius dei viui in vitam eternā. Amen. Per istam verā et puram confessionē: quaz modo mihi q̄zuis peccatori sacerdoti fecisti: absoluat te oīpotēs deus ab oībus iudicijs: que tibi pro pctis tuis debent: s̄m magnā misericordiam suā: et parcat: ac remittat: et deleat oīa pctā tua: et perducat te in vitā eternā. Amen.

Dominus iesus christus qui beato Petro apl'o suo dedit potestatem ligandi atqz soluendi: ipse te absoluat: et ego auctoritate eius qua fungor absoluo te &c. vt supra capitu. 21.

℣. Deus tu conuersus viuificabis nos. ℟. Et plebs tua letabitur in te. ℣. Ostende nobis domine misericordiam tuam. ℟. Et salutare tuum da nobis. ℣. Non intres in iudiciuz cum seruo tuo domine. ℟. Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. ℣. Dn̄e exaudi oratioñē meaz. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiscū. ℟. Et cū spū tuo. Orem⁹. Oratio.

Deum oīpotentē ac misericordem: qui nō vult mortē peccatoris: sed vt cōuertat et viuat: deprecor: vt conuerso ad viam rectā: huic famulo suo. N. misericordie sue veniaz ppitiatus indulgeat: et oīuz culpaꝝ suaꝝ vulnera que post sacri lauacri veniam cōtraxit: ita in hac cōfessione sanent: vt nulla in eo vltra cicatricū signa remaneant. Prestante dn̄o nostro iesu christo: q cuz patre et spiritu sancto viuit et regnat in secula seculoꝝ. Amē.

Benedictio dei omnipotentis: pa ✠ tris: et fi ✠ lij: et spiritus ✠ sancti descendat super te: et maneat semper. Amē.

¶ De penitētia imponēda infirmo. Ca. xx. ¶ Beatus Antoninus archieps florētinus in suo ꝯfessionali defecerūt ita dicit.

Aduertendum est aūt q̄ aut infirmus est in periculo mortis aut nō. Dico aūt periculuz mortis nō soluz qa in extremis cōstitutus: sed quia frequēter cōtingit hoies mori ex illa infirmitate et medici dubitant. In tali casu pōt quilibet absolui a quolibet sacerdote: de quolibet peccato et a qualibet sn̄ia absqz alia licentia: quū periculum est in mora. Talis enim infirmus aut iam amisit loquelaz vel vsuz rationis: puta quia freneticus: aut non. In primo casu si bene viuebat vt bonus fidelis: et frequentabat confessionē et cōmunionē et huiusmodi: q̄zuis nō petierit sacramēta: qa ex insperato talia acciderūt. Vel ēt si malus et obstinatus diu ꝑseuerās in pctis est: et diu nō confessus: si petijt

sacerdotem vt cõfiteret: ⁊ ostendit se velle facere oĩa que debet: ⁊ interea factus est mutus vel freneticus: ⁊ periculuꝫ ẽ in mora: debet presupponi cõtrictus: ⁊ faciente aliquo cõfessionẽ generalem pro eo sicut fit in populo: sacerdos faciat absolutionem ab omni sñia ⁊ peccato: ⁊ põt iniungere circũstantibus aliqd pro eo faciẽdum: vel heredibus: aut ꝯsanguineis: pro eius aĩa si volunt acceptare. Deinde debet dari ei eucharistia a ꝓprio sacerdote seculari: q̃uis nõ sit ꝯfessus: qa nõ potuit: vel ab alio sacerdote seculari: non aũt religioso: si nõ habuit licẽtiaꝫ a ꝓprio sacerdote: vel epo: alias ipse religiosus incideret in excõicationẽ papalem in hoc casu. Et hoc verũ est nisi timeret de expuitiõe vel vomitu eius: quia tũc nõ deberet sibi dari eucharistia: sed extrema vnctio tm̃: imo etiaꝫ si nõ potuit cõicare. Si ꝓpter frenesim nõ permitteret se inũgi põt ligari: ⁊ sibi violenter dari: Astantibus autẽ infirmo debet credi: si perhibent testimoniũ ꝙ petierit confessionẽ: ⁊ ostẽderit signa cõtritionis. ❡ Si autẽ non est diu cõfessus: vel qa notorius peccator: incurrit subito amentiaꝫ: ⁊ mutitatem: vel infirmitatẽ: nec prius: nec post ostẽdit signa cõtritionis: nil ei dari debet: nec sacramenta: nec ecclesiastica sepultura. Si v̾o nec loquelam amisit: nec amentiam incurrit: debet ab eo exigi pura ꝯfessio peccatoꝝ: plus vel minus: ſm ꝙ patitur tempus. Nam si est in extremis: de principalibus est interrogãduꝫ: permaxime inducẽdo eum ad cõtritionẽ: cum spe venie. Sed si nõ est ita in extremis: ⁊ vellet facere generaleꝫ confessionem de tota vita sua: sicut multi infirmi sancti fecerunt: q̃uis non sit necessarium: de his que rite alias cõfessus est iterare confessioneꝫ: admittenda est: ⁊ tandem absolutio impendenda ab omni sñia excõicationis: ⁊ ab omni peccato: modo supradicto in capitulo precedenti: ita tamẽ: ꝙ si ligatus esset aliqua excõicatione: a qua confessor extra illud periculum nõ potuisset absoluere: debet ei iniungi: ꝙ si euadat infirmitateꝫ: q̃z citius cõmode põt: presentet se ei: ad queꝫ ordinarie spectabat absolutio illius excõicationis. Alias si faceret: reincideret in eandẽ excõicationẽ. extra de sen. excõ. ca. eos. lib. vj. Sed si erat detentus aliquo peccato: de casibus epo reseruatis nõ oportet ꝙ iniungat ei: ꝙ post sanitatem ad episcopuꝫ vadat pro absolutione: qa ad illud nõ tenetur: sed

sufficit tibi prima absolutio. ¶ Nota tamē: q̄ si talis esset vsu-
rarius publicus: non potest talis admitti ad confessionem: com-
munionem: et ad alia sacramenta: nisi facta prius cautione de re-
stitutione vsurarum: vel promissione ab heredibus de huiusmo-
di: in casu quo amisisset ipse loquelaz: vel vsum rationis post si-
gna contritionis ſm formam iuris: que habetur in capi. q̄zq̄z. de
vsu. lib. vj. His peractis non est penitentia infirmo iniungēda:
quia eam facere non posset: sed innotescenda: vt dicitur. xx. q̄o.
vij. capi. Ab infirmis declarando sic. Talem tibi darem penitē-
tiam: si esses sanus: q̄zuis deberes facere multo maiorez: ſm re-
gulas ecclesie: sed quia non potes modo: quum eris sanus: fa-
cies hoc: vel illud: vel venies ad me: et tibi dabo. ¶ Istud tamē
vltimuz non videt̄ securum: q̄a raro reuertuntur pro penitentia.
¶ Si v̄o deus aliter de te disponeret: dimittas pro anima tua
tantum pro penitentia. Potest etiam iniungi amicis: vel cōsan-
guineis aliquid pro penitentia: si vtriq̄z acceptant: et si credatur:
q̄ satisfaciens pro eo sit in statu gratie. Super omnia enim aui-
sandus est: vt si debet aliquid alicui: vel ratione maleficij: vel cō-
tractus: vel depositi: vel aliter: declaret bene: vt non discedat cum
alieno ab hoc seculo: ne in eternum damnetur. Et de restitutio-
ne et legatis ad pias causas: pro anima sua ita disponat: q̄ cito
cogantur executores expedire: et non prolongare: sicut sepe et
quotidie faciunt. Quod si nollet sufficienter disponere de restitu
tione facienda: non est absoluendus. ¶ Exhortandus est aūt
ad contritionem simul: et confidentiā diuine misericordie: exem-
plo latronis: meritis passionis christi. ¶ Si autem haberi nō
possit copia sacerdotis: quāuis bonum sit in huiusmodi pericu-
lis: in mari. vz. bello: vel in infirmitate: vel morte violenta: layco
poterit confiteri: tamen non est necessarium. Quod si fiat: et eua-
dat: tenetur talis iterum de illis peccatis confiteri: quia non ha-
bebat ille claues ecclesie. ¶ Si vero infirmus non est in peri-
culo mortis: si habet casum excōicationis: vel peccata reseruata
ep̄o: debet confessor ire vel mittere ad ep̄m si potest: pro aucto-
ritate huiusmodi tamē modo tali: q̄ nō prodat peccatorem: nisi
prius ille sibi dederit licentiam nominandi eum. Hec ille.
¶ Explicit Tractatus tertius prime partis libri sacerdotalis.

¶ Incipit Tractatus quartus prime ptis libri sacerdotalis de sacramēto eucharistie. ¶ Que cōtineant in hoc tractatu. C.j.

Sacramētum eucharistie: que bona gratia dicitur.j.q.j.c. multi. In quo veraciter continent corpus: sanguis: anima: ꝛ diuinitas dñi nostri iesu christi sub speciebus panis ꝛ vini: quod ab eo institutū est: ob memoriam sue sacratissime passionis: a solis sacerdotibus summa cum diligentia est consecrandum: pari reuerentia christicolis dispensandum: ꝛ fideli custodia seruandum. Et quia primum ꝛ maximum sacerdotis officium est corpus ꝛ sanguinem christi in hoc sacramento consecrare: quod fit in misse celebratione. Ideo primū de ipsa dicemus: postmoduꝫ de alijs: ſm hunc ordinem: videlicet: quia videbimus primo.

Materiam huius sacramenti.
Formam huius sacramenti.
Ministrum huius sacramenti.
Effectus huius sacramenti.
Locum idoneum ad celebrandum.
Tempus conueniens celebrationi.
Quotiens in die quis possit celebrare.
Ordinem ꝛ ritum celebrandi.
Quibus hoc sacr̄m sit dandum: ꝛ qbus non.
Ordinem cōmunicandi populuꝫ in ecclesia.
Ordo communicandi infirmum.
Qr diligenter sit custodiendum hoc sacr̄m.
Penitentia male custodientis.
Casus cōcessi ꝛ ꝓhibiti tpe interdicti eccl'astici.

¶ Que sit materia huius sacramēti. Ca.ij.

Materia huius sacramēti est panis triticeus ex farina frumenti: cuꝫ aqua elementari ꝛ naturali confectus. De ꝯse. dist. ij. ca. in sacramēto. Et debet eē

azimus: quia christus in azimo sacramentũ cõfecit: ⁊ cõsecrauit. Et etiam vsus sancte Romane ecclesie: que initiuz ⁊ institutionem a beato Petro apostolo habuit sic obseruat: ⁊ sic mandat obseruari. Si quis in fermẽtato pane cõsecraret in ecclesia latina: debet deponi. De celebra. mis. c. lr̃as. Rationabil'r autẽ hoc sacr̃m ex pane triticeo. i. frumẽti: conficitur: qa christus: qui in eo sacramẽtal'r continet: appellat se granuz frumenti. Jo. xij. Nisi granuz frumẽti ⁊c̃. De celebra. mis. ca. vlti. ⁊ supradicto capi. in sacramẽto. ❡ Materia calicis est vinum de vite: quia sanguis christi confici non põt nisi de vino vitis. eo. ca. in sacramẽto. De cõsec. di. ij. ⁊ ca. in summa. Jbidem. De summa trinita. cap. j. de cele. mis. ca. cuz marthe. ⁊ ca. vlti. Et cõuenienter ꝯficit sanguis christi ex vino vitis: qa chr̃s se veraz vitem appellauit. Joã. xv.

❡ Ex concilio carthaginensi ca. xxvij. Jn sacrificijs corporis ⁊ sanguinis dñi nihil amplius offeratur q̃z quod ipse dñs dicit. Hic est panis: ⁊ vinuz in aqua mixtũ. Nec amplius in primitijs offerat deo: vino ⁊ frumẽto. De ꝯsec. disti. ij. in sacramẽto. ⁊ ca. in summa. de celebra. mis. ca. vlti. ⁊ ca. cuz marthe. de sum. trini. ca. j. Dicit ergo ꝙ materia panis debet esse ex tritico. i. ex frumẽto: non autẽ in pane de spelta: siligine: milio: ordeo: vel alio quocũq3 grano: nec etiaz ex pasta: sed pane cocto. Similiter materia vini non potest esse ex aceto: vel agreste: aut vino corrupto: vel nimis acetoso: aut ex vino granatoꝝ: sed quorũcũq3 pomorum: sed soluz de vino vitis. Jn musto põt ꝯfici si est depuratuz.

❡ Ex cõcilio florentino sub domino Eugenio papa. iiij. Tertiuz est eucharistie sacramẽtũ: cuius materia est panis triticeus: ⁊ vinum de vite. Cui ante consecrationẽ aqua modicissima admisceri debet ⁊c̃. Aqua vero que in calice vino miscetur: debet esse in modica quãtitate: quia eam in vinum cõuerti oportet. Et hec aqua vino miscetur ꝓpter significationẽ: quia vinũ christuz significat: ⁊ aqua populuz. Apponit autez aqua vino: tum quia christus sacramẽtuz suum in vino aqua mixto ꝯsecrauit: vt dicit Damascenus lib. iiij. ⁊ qa ex latere eius exiuit sanguis ⁊ aqua: ⁊ etiaz qa ecclesia id statuit ⁊ p̃cepit. De ꝯse. di. ij. cũ omne. ⁊ ca. j. Et l3 nouerit sacerdos aquã fuisse in dolium positã: tamen propter significationẽ debet aquã in calicez mittere. Et q̃uis aqua

non sit de necessitate sacri: qa si consecraret vinū sine aqua: esset sacramentū: tamen omittens peccat grauiter: si sciēter omittit. De cōsec. distin. ij. capi. calix. De celebra. mis. ca. cum marthe. & capi. scriptura. De ꝯsec. distin. ij. Potest aūt sacerdos omnē quātitatē panis & vini ante se positā in altari: consecrare: hec oia ex sancto Tho. & ceteris theologis excerpta sunt ex. iiij. senten.

¶ Forma sacramenti eucharistie que sit. Capi. iij.

Forma huius sacramēti: sunt verba christi: a sacerdote cū intētione ꝯsecrādi rite ꝓlata: que sunt. Hoc est enī corpꝰ meū: in ꝯsecratione panis: & hic est enī calix sanguinis mei noui & eterni testamēti: mysteriū fidei: q pro vobis & pro multis effundet in remissionē pctōꝝ: in ꝯsecratiōe vini. Matth. xxvj. Mar. xiiij. Luce. xxij. & de ꝯse. di. ij. ca. qa corpus. &c. vtrū. &c. accipite.

¶ Ex concilio florentino predicto. Forma huius sacramenti: sunt verba saluatoris: qbus hoc cōfecit sacr̄m. Nam ipsoꝝ verboꝝ virtute substantia panis in corpus christi: & substātia vini in sanguinē conuertunt: ita tñ ꝙ totus christus cōtinetur sub specie panis: & totus sub specie vini &c̄. Et lꝫ ista dictio: enim: non sit de necessitate forme sacramēti: tñ sciēter eā omittens: peccat mortaliter. Unde tota forma ꝑdicta tam panis: ꝙ̄ vini: integre ꝓferenda est: non obstante opinione aliquoꝝ doctoꝝ: qui dicunt: ꝙ forma ꝯsecrationis sanguinis est ista sola. Hic est enī calix sanguinis mei. Sed securius est ꝭm sanctū Thomā & Scotū: totā dicere. Habuit enim ecclesia Romana: que vtitur tota hac forma: eam a beato Petro apostolo: qui creditur eā docuisse: sicut christus eā protulit. Et lꝫ euangeliste nō ponant eā sic formalr̄: sicut dicitur in missa: non est multum cōtrarium: quoniā ipsi nō intendebant tradere formā consecrationis: sed solum narrare rem gestam. Quia vero christus multa dixit & fecit: que nullus euangelista scripsit: ecclesia declarauit hanc formam a christo fuisse traditam: quā nullus euangelista integram tradidit. Nō solum verba forme non sunt pretermittenda: sed nec etiam alia verba canonis misse: quia ecclesia ea cōnexuit in toto canone: alias omittēs ea grauiter peccaret. Dicit sanctus Thomas: ꝙ forma predicta vtens pronomine demonstratiuo: ostēdit ꝙ materia consecranda debet esse coram sacerdote. Unde sacerdos

qui est in domo: non potest consecrare panem vel vinum qui est in altari: aut in foro: aut totum vinum: quod est in cellario. Si predicte forme in aliquo mutarentur: aut si sub aliis verbis que idem significarent: aut aliquid de eis diminueretur: nihil fieret. Similiter si quid adderet bona intentione: sicut. Hoc est enim corpus meum sanctissimum: grauiter peccaret in singulis predictis.

¶ De ministro huius sacramenti. Capitulum. iiij.

Minister huius sacramēti est solus sacerdos rite ordinat⁹: habens intentionē consecrandi: sicut christus cōsecrauit: indutus oibus sacris vestibus sacerdotalibus: ꝛ cui non est ꝓhibitum celebrare: pōt ꝛ debet celebrare: ꝛ hoc sacr͞m conficere ꝛ cōsecrare. ¶ Et notāter ponitur: pōt ꝛ debet: quia hereticus: scismaticus: excōicatus: interdictus: ꝛ degradatus: nō debent celebrare missaꝫ: tamē si celebrant cōficiunt veraciter corpus chr̄i. ¶ Et dicitur rite ordinatus ille qui in ordinatione sua habuit omnia substātialia ad suam ordinationē statuta: puta vnctioneꝫ manuū: acceptionē calicis cum patena cum hostia ꝛ vino: ꝛ alia que sunt de substātia ordinis. xxv. dist. ca. perlectis. ꝛ de summa trini. ca. firmiter. §. vna. ¶ Habens intētionē consecrādi: sicut christus cōsecrauit. Ubi notandum ꝙ ad perfectionē sacramēti requirit̄ intentio ministri: qua intēdat facere in cōsecratione: qđ christus fecit. Et non est necessaria intentio actualis: sed sufficit virtualis: puta si accedens ad altare habet intentionē celebrādi ꝛ consecrādi: sed postea suspendit̄ eius intētio per aliā superueniētem cogitationē: ꝛ tunc ex virtute prime intētionis vere conficit. Hec. I. Tho. ꝛ Scotus. ¶ Sine peccato mortali. Ille dicit̄ sine peccato mortali: qui nō est notori⁹ peccator: puta hereticus: scismaticus: cōcubinarius: excōicatus: qa talibus implicit⁹ est in pctō mortali: ideo nō debet celebrare: ꝛ nō soluꝫ ipse: sed etiam oēs qui audiunt scienter missaꝫ eius: si est cōuictus vel condēnatus: peccant ꝯm Theo. xxxj. dist. ca. nullus. de cohabi. cle. ꝛ mu. ca. vestra. ꝯm glo. ꝛ ca. quesitū. Si auteꝫ cōmisit aliqđ peccatuꝫ mortale: de quo nō recordat̄: aut nō habet copiam cōfessoris: ꝛ iminet sibi necessitas celebrandi: puta qa est curatus: vel est dies festus: vel necessitas infirmi cōicandi: qa non habebat hostiā cōsecratā: ꝛ habet ꝓpositū si recordaret̄ illius peccati: ꝙ ipsuꝫ ꝯfi-

teretur: si haberet copiam cõfessoris: ⁊ interim cõteritur ⁊ penitet: ⁊ est in ꝓposito cõfitendi: absoluit per summũ pontificẽ christum: ⁊ põt celebrare: ⁊ postea debet ꝯfiteri sacerdoti: quãdo habebit copiaȝ eius. Qui qdeȝ sacerdos ante celebrationẽ semper debet esse ieiunus. vij. q. j. ca. nihil. De ꝯsec. distin. ij. ca siquideȝ. Hec omnia ex sacris Theologis sunt excerpta. Uide de hoc. Constitutionẽ cõcilij florentini sub Eugenio papa. iiij. q̃ incipit. Exultate deo. De ministro vide alia inferius in cap. de dispensatione sacramẽti facienda per curatuȝ. ¶ Sacerdos mutilatus: vel notabiliter monstruosus: aut horribili infirmitate detentus: puta lepra: vel morbo galico deformabilr̃ corrosus: ꝓpter scandalum pusilloꝝ: nõ debet celebrare: leprosus tñ inter leprosos in loco priuato põt celebrare ſm. s. Thomã. ¶ Epylenticus etiaȝ durãte infirmitate ⁊ per annũ post: non põt celebrare. xxxiij. di. ca. cõmuni ⁊ glo. ¶ Demoniacus etiam ante plenã liberationẽ celebrare non põt: eodẽ ca. cõi. Sacerdotes etiã ordinati: tam curati: q̃ȝ nõ curati: si tp̄ibus debitis: ⁊ habita oportunitate nõ celebrant: peccant: qa ipsis indistincte p̄ceptum est. Hoc facite in meaȝ cõmemorationẽ. ¶ Nullus etiaȝ presumat celebrare: nisi duobus p̄ñtibus ⁊ rñdentibus. Alij aũt dicũt q̄ vnus sufficit. vij. q. j. illud. extra de fil. presby. ꝓposuit. De vi. ⁊ bono. cleri. ca. vnusquisqȝ. ⁊ ita cõiter in ecclesia seruat᷑. ¶ Inclusus vbi nõ est copia clericoꝝ: solus celebrare potest: ⁊ nõ alias. De verboꝝ signifi. ca. quesiuit. Nulla mulier ad altare p̄sumat accedere: aut presbytero ministrare. De coha. cle. ⁊ mulie. c. j. §. vlti. ¶ Non debet etiam sacerdos celebrare sine licẽtia. De celeb. missaꝝ. capi. vlti. vt impleatur figura leuitici. vj. Ignis in altari meo semper ardebit. ¶

De effectu huius sacramẽti. Capi. v.

Effectus huius sacramẽti est multiplex ipsum digne sumẽtibus. Nam fortificat menteȝ contra vitia: virtutes auget: delet venialia: confert gratiã: ⁊ fortius vnit membra capiti: idest bonos christianos christo: ⁊ future glorie nobis pignus datur. Unde versus. Inflãmat: memorat: sustentat: roborat: auget hostia spem: purgat ⁊ reficit: vitam dat: ⁊ vnit. Confirmatqȝ fideȝ: minuit: fomitẽqȝ remittit. Roborat: augmentat hoc sacrum: delet ⁊ vnit. ¶ Ex cõcilio florentino predicto. Huius sacramẽti

effectus: quez in animã operat digne sumẽtis: est adunatio hoĩs ad christum. Et qa per gratiam homo christo incorporat: ⁊ mẽbris eius vnit: consequẽs est ꝙ per hoc sacramẽtuz in sumẽtibꝰ digne gratia augeat: omnẽqz effectũ: quẽ materialis cibus ⁊ potus: quo ad vitam agunt corporalez sustentãdam: augẽdo: reparando: ⁊ delectãdo: sacramẽtuz hoc quo ad vitam operat spiritualez. In quo: vt inquit Urbanus papa gratã saluatoris nostri recensemus memoriã: a malo retrahimur: cõfortamur in bono: ⁊ ad virtutum ⁊ gratiarum proficimus incrementum. Hec ibi. Et preclarissimus doctor. s. Tho. Corpus christi est medicina egrotis: dieta peregrinantibus: debiles cõfortat: valentes delectat: languorem sanat: sanitatez seruat: fit homo mansuetior ad correctionez: patientior ad laborem: ad amorez ardentior: sagatior ad cautelam: ad obedientiaz promptior: ad gratiaruz actionem deuotior. Et dicit hoc sacramẽtum viaticuz: qa sicut viator sine cibo ambulare non põt: ita sine hoc sacramẽto homo adultus non potest rite ambulare ad paradisum. De pe. ⁊ remis. ca. ꝙ ante. xxvj. qõ. v. capi. si quis de corpore. ⁊ capi. qui recedunt.

Quis locus idoneus sit ad misse celebrationem. Capi. vj.

Locus in quo missa est celebranda: debet esse sanctificatus vt est ecclesia regulariter: nisi occurrerit casus necessitatis. De consec. distin. j. nullus. Ex concilio tiburiensi. Cap. iiij. Missaꝝ solẽnia nõ vbiqz: sed in locis ab epõ cõsecratis: vel vbi ipse permiserit: celebranda esse censemus. Concedimus etiam vt sicubi: qd nostris peccatis exigentibus per plurimũ est factuz a normanis ⁊ a sclauis: ⁊ ab vngaris: ⁊ a malis christianis: seu alio qualicũqz modo ecclesie fuerint incense ⁊ combuste: in capellis cum tabula consecrata missas interim celebrare permittimus: donec ipse ecclesie restaurari queant. In itinere vero positis: si ecclesia defuerit: vt sub diuo: siue in tentorijs si tabula altaris consecrata: ceteraqz sacra mysteria ad id officium pertinẽtia affuerint: missarum solennia celebrare concedimus. Aliter oino interdicimus. Hec ibi. Et his casibus exceptis: non licet nisi ex speciali priuilegio celebrare in loco non sacro: sine licẽtia episcopi loci illius. De ꝯse. disti. j. ca. missarum. Qui tñ hoc concedere nõ dz: nisi adsit rõnabilis ⁊ legitima causa. Potest etiam mis-

sa celebrari extrá eccliaꝫ: vbi aliqbus tpibus magnā populi con fluit multitudo: vel ꝓpter aliqđ festuꝫ: vel missam nouā: vel pdi catorē insigneꝫ: quē magnus populus sequit: ⁊ ecclia est parua: in platea mūda ⁊ honesta super altari portatili: ꝓuiso ꝙ puluis aut flatus ad altare nō possint peruenire. Idem dicēdum est de camera vel aula aut alio loco honesto ⁊ apto: in quo ex ꝑuilegio dñi pape vel de licētia epi pōt celebrari. De ꝯse. di. j. ca. missaꝝ. Et dꝫ esse sacerdos paratus cū oibus paramētis reqsitis: ⁊ altari cōsecrato saltim portatili: cuꝫ calice cōsecrato: ⁊ duobꝰ pallis seu lintheaminibus ⁊ corporali ꝯsecratis: ⁊ de puro lineo cōfectis. De ꝯsec. di. j. cōsulo. ⁊ ca. vestimēta. Non debet etiam sacerdos celebrare in mari: vel in ecclia polluta sanguine vel semine: donec fuerit recōciliata: nec etiaꝫ in cymiterio ecclie violate cōiuncto annexo ⁊ cōtiguo: nec tpe interdicti ecclesiastici: nisi ianuis clausis: excōicatis ⁊ interdictis exclusis. Et qui cōtrariū fecerit efficit irregularis ⁊ ineligibilis: nec ipse pōt eligere vl eligi sine pape dispensatione. De sentē. excō. ca. alma. lib. vj. ⁊ capi. is qui vbi supra. ¶ Quo tempore missa celebrāda sit. Ca. vij.

Missa generalr loquēdo: debet dici de die: ⁊ non de nocte. Dies aūt nō iudicat solum ab ortu solis: sed ex quo incipiunt solis signa manifestari ⁊ oriri per aliquaꝫ solis illustrationem. s. a principio aurore: vsqꝫ ad horā nonā: ⁊ tali tpe possunt misse celebrari legitime. Usus tñ ecclie habet: vt nō dicat missa hora nona: nisi in diebꝰ ieiunioꝝ: ⁊ quādo ordines conferuntur. Misse priuate dici possunt ab aurora vsqꝫ ad sextam: exceptis diebꝰ ieiunioꝝ. Solēnis missa inter tertiā ⁊ sextā solet ex ꝯsuetudine celebrari. Et sacerdos celebrās ante diem sine dispensatione episcopi vel superioris: ꝺm quosdam peccat mortalr: nisi in casu quo deberet cōsecrare hostiam ꝓpter infirmuꝫ cōicandum. Excipit ab hac generalitate dies natalis dñi: in quo missa media nocte celebrat. Et etiā pasche resurrectionis: in qua antiquitus missa in nocte celebrabat. De ꝯsec. dis. j. ca. nocte sancta. ⁊ ca. solet. De cele. mis. ca. cōsuluisti. Hec ex sacris theologis habent. ¶ Quotiens in die quis possit celebrare. Ca. viij.

Excepto die natiuitatis dñi: nisi causa necessitatis suadeat: non debet sacerdos nisi semel in die missas celebrare. de

celebra.missa.capi.consuluisti. Et in die predicto natiuitatis: licet cuilibet sacerdoti tres missas celebrare. De psecra.disti.j.capi. nocte. In alijs vero diebus: potest sacerdos in casu necessitatis duas missas et nõ plures celebrare. ¶ Primo quãdo celebrauit missam de sancto ppter solennitatẽ: et oporteat aliã missam celebrare de tempore: vel oportet aliaz missam pro defunctis: siue sit presens defunctus: siue sit anniuersarium: aut pro deuotione: quia canon nõ distinguit. De psec.distin.ij.ca. sufficit. dũmodo nõ sit corrupta intentio: nec hoc fiat cõtra psuetudinẽ in loco approbatã: sm glo. ¶ Secundo ppter necessitatẽ peregrinorum: vel persone insignis aduenientis. ¶ Tertio ppter necessitatem nuptiaruz: vbi tempus laberet. ¶ Quarto propter cõmunionẽ infirmi in periculo mortis existentis: si nõ habet hostiam cõsecratã. ¶ Quinto quãdo idem sacerdos habet duas ecclesias: vel ppter paupertatẽ ecclesiaruz: que duobus sacerdotibus alendis non sufficerent: vel ppter raritatez sacerdotũ: et oportet ipsuz vtriqz seruire: põt successiue primo vni: et postmodum alteri celebrando satisfacere. Item in die resurrectionis domini: vbi vnicus est sacerdos in illa ecclesia: et tanta populi multitudo: q omnes non possunt interesse vni misse: põt iterũ celebrare. Item si sacerdos vnius ecclesie infirmaretur: potest sacerdos vicine ecclesie diebus festis pro eo missam celebrare: et etiam ecclesie sue non deficere. Et videntur isti duo vltimi casus necessitatis: ideo a pluribus conceduntur: sed quia nihil de his auctenticum inuenitur: maioruz iudicio est relinquenduz. Quocũqz autẽ casu sacerdos pluries in die celebrauerit: in qualibet missa debet corpus et sanguinẽ domini sumere: et oẽs perfusiones calicis vsqz in finez vltime misse in aliquo calice seu vase mundo et honesto ponere: et in fine vltime misse recipere. De celebra.missa.ca.cõsuluisti.in glo. et ca.ex parte. Itez sacerdos debet omni tpe postq̃ sanguinẽ dñi susceperit: calicẽ vino perfundere et sumere in eo.capi.ex parte. ¶ Omni die excepto parasceue missa celebrat: et tunc nõ quia eo die christus seipsum immolauit. Et cũ missa sit figura passionis christi: adueniente veritate figura debet cessare. Qz autẽ dicit. De psec.distin.ij.ca. sabbato biduo.s.parasceue: et sabbato sancto: nõ debẽt penitus sacra ce-

lebrari: ſm Archidiaconū dicit q̄ missa que in sabbato sancto dicitur: est missa noctis dñice seq̄ntis: ꝛ non sabbati: ꝛ ideo anti/quitus ante horã vesperarũ nõ solebat celebrari. ¶ De ordine ꝛ ritu celebrandi ſm ꝯsuetudinē sancte Romane eccl̄ie. Ca. ix.

¶ Sacerdoti celebraturo: si digne celebrare intēdit: infrascri/pte considerationes sunt habende. Videlicet.

Intentionis discussio. Ne.
- Propter vanã gl̄iã
- Propter auaritiam
- Propter verecūdiã
- Propter timorem
- Propt̄ ꝯsuetudinē

Celebret.

Gn̄alis ꝯtritio. Sup
- Omissis q̄ fieri oportuit
- Cōmissis q̄ fieri ñ licuit
- Cōsuetis ꝛ sepe ꝯfessis

Corde oī ꝛ ope

Pura ꝛ vera confessio. s.
- Notabilium
- Communium
- Ignoratorum

Criminum

Quid intēdat ꝯsequi principaliter. An
- Augmentum dilectionis
- Inseparabilitatē vnionis
- Accelerationem visionis

Dei

Quid intēdat facere i mis/sa vtrum
- Deum per lachrymas placare
- Mortē chr̄i ꝛ charitatē memorare
- Totam ecclesiam adunare

Velit

In canone hec tria seruãda sunt scilꝫ
- Diligētia ad ꝯficiendum
- Reuerētia ad tangēdum
- Deuotio ad sumendum

Corpus christi

Quia sunt ibi
- Magna signis
- Maiora verbis
- Maxima intentione

Misse

Propter ꝯtinētiaꝫ Tam { Excellentis corporis / Excellentioris aīe / Excellētissime ditatis } Chri

℟. ¶ Si quis ad altare digne cupis celebrare.
Cor prius absterge: sic mundior ad sacra perge.
In domini mensa quid tractes: sedule pensa.
Uiuere siue mori confert: quod porrigis ori.
Egris ꝛ sanis bona est refectio panis.
Sed christi panis non est sanus nisi sanis.
Indigne sumis: si non sumis reuerenter.
Uel non catholice: aut habens mortale scienter.

¶ Alij versus pulcherrimi ad idem.

Iram: odium: rixas: rancorem: pelle sacerdos.
Pelle inimicitias: pelleqꝫ desidiam.
Casta placent superis: tu casto corpore: casta
Mente deum tractes: sit procul atra lues.
Sit procul ꝛ luxus: sanctorum sancta sacerdos
Dum petis: horrendum sit procul omne malum.

¶ Ordo misse compositus per Reuerendum patrem dominum Joannem brocardum olim magistrum cerimoniaruꝫ sancte Romane ecclesie: cum additione aliquarum deuotissimarum orationum: ꝛ tractatu de defectibus in missa occurrentibus.

ORdo seruandus per sacerdotem in celebratione misse sine cantu ꝛ sine ministris ſm ritum sancte Romane ecclie: ꝛ dici debet ex libro expedite: nō tamē nimis festināter: ꝛ fieri omnia vt iacent: nihil omisso: addito: aut in eis mutato: vel de ipsis minuto. Et ordinem huiusmodi obseruant etiam summus Pontifex: domini cardinales: patriarche

archiepiscopi: ⁊ episcopi: quādo nō celebrāt pontificalr: sed in priuato. Cum aūt in pontificalibus celebrant: obseruāt cerimonias in pōtificali ⁊ cerimoniali positas. ¶ De ꝯfessione sacramētali ante missaz ꝑtermittēda ⁊ orōnibꝰ ꝑparatorijs. Cap. ix.

SAcerdos missam celebraturus: in primis ad minus matutinas: ⁊ primam horas canonicas dicat deuote: nisi statuto vel consuetudine ecclesie: aut alias habeat infra vel imediate post matutinas: ante horam primaruz celebrare: quo casu poterit anteq̄ȝ primaz dicat id peragere: ⁊ si in peccato mortali cōstitutū se cognouerit: ante confessionē sacr̄alez dicat hāc orationē.

SUscipe confessionem meaz pijssime ac clementissime domine Jesu christe: vnica spes salutis anīe mee: ⁊ da mihi obsecro contritionem cordis: ⁊ lachrymas oculis meis: vt defleam diebus ac noctibus: omnes negligentias meas: cuz humilitate ⁊ puritate cordis. Appropinquet oratio mea in conspectu tuo domine. Si iratus fueris contra me: quē adiutorē queram. Quis miserebit iniquitatibus meis. Memento domine: qui cananeam ⁊ publicanū vocasti ad penitētiaz: ⁊ petrū lachrymantē suscepisti: domine deus meus suscipe preces meas saluator mūdi iesu bone: qui te crucis morti dedisti: vt peccatores saluares: respice me miseruz inuocantē nomen tuū: ⁊ noli sic attēdere malum meuz: vt obliuiscaris bonū tuum. Et si cōmisi vnde me dānare potes: tu non amisisti vnde saluare me soles. Parce ergo mihi: qui es saluator meus: ⁊ miserere peccatrici anime mee. Solue vincula eius: sana vulnera eius. Dn̄e iesu te desidero: te quero: te volo: ostende mihi faciem tuā: ⁊ saluus ero. Mitte igitur pijssime domine: meritis purissime ⁊ imaculate semꝑ virginis Marie: lucem tuam ⁊ veritatē tuam in animā meam: que omnes defectus meos in veritate mihi ostendat: quos confiteri me oportet: atq̄ȝ iuuet ⁊ doceat ipsos plene ⁊ cū debita cōtritiōe explicare. Qui viuis ⁊ reg. Qua dicta coram alio sacerdote absoluendi eum iurisditionē seu potestatē habente genuflexus: capite discooperto confiteatur: eidem cooperto capite in cōueniēti loco sedenti: oīa peccata sua: ⁊ ab eodem absolutionez: ⁊ penitentiaz salutarē pro cōmissis criminibus recipiat. ¶ Peracta penitentia per confessiorem imposita: dicat sequentē orationez.

Sit tibi dñe obsecro meritis sanctissime matris tue semper virginis Marie grata ꝛ accepta ista cõfessio mea: ꝛ qcqd mihi defuit nũc: ꝛ alias: de sufficiẽtia cõtritionis: de puritate ꝛ integritate cõfessionis: suppleat pietas ꝛ misericordia tua: que dignet̃ me habere plenius ꝛ pfectius absolutũ in celo. Qui viuis ꝛ regnas per oĩa secula seculoꝝ. Amen. Deinde si voluerit poterit pro deuotione orationẽ sequentẽ ante altare: vel alio cõueniẽti loco genuflexus dicere. ℂ Oratio sancti Ambrosij episcopi.

Summe sacerdos ꝛ vere põtifex qui te obtulisti deo patri hostiam viuam: purã: ꝛ imaculatã in ara crucis pro nobis miseris peccatoribus: quiqꝫ dedisti nobis carneꝫ tuã ad manducanduꝫ: ꝛ sanguinẽ tuũ ad bibenduꝫ: ꝛ posuisti mysteriuꝫ illud in virtute spũssancti dicẽs. Hec quotienscũqꝫ feceritis: in mei memoriaꝫ facietis. Rogo te per sanguinẽ tuũ preciosum magnũ salutis nostre preciuꝫ: rogo te per hanc mirã ꝛ inenarrabileꝫ charitatẽ: qua nos miseros ꝛ indignos sic amare dignatus es: vt lauares nos a pctis nostris in sanguine tuo: doce me idignũ seruũ tuũ: queꝫ inter cetera dona tua etiaꝫ ad officiũ sacerdotale vocare dignatus es: nullis meis meritis: sed sola misericordie tue dignatione. Doce me queso per spũm sanctũ tuum: tantũ tractare mysteriuꝫ: ea reuerẽtia ꝛ honore: ea deuotione ꝛ timore: qbus oportet ꝛ decet. Fac me queso per grãm tuã semp illud de tanto mysterio credere ꝛ intelligere: sentire: ꝛ firmiter tenere: dicere ꝛ cogitare: qđ tibi placet: ꝛ expedit anime mee. Intret spũs tuus bonus in cor meũ: qui sonet ibi sine sono: ꝛ sine strepitu verboꝝ loquat̃ veritatem tantoꝝ mysterioꝝ. Profunda sunt quippe nimis: ꝛ sacro tecta velamine. Propter magnã clementiã tuam: cõcede mihi missarum solẽnia puro corde: ꝛ munda mente celebrare. Libera cor meũ ab imundis ꝛ nephandis: vanis ꝛ noxijs cogitationibus. Muni me queso beatoꝝ angelorum pia ꝛ fida tutela: atqꝫ fortissima custodia: vt hostes omniuꝫ bonoꝝ confusi discedãt per virtutẽ tanti mysterij: ꝛ per manũ sancti angeli tui: repelle a me ꝛ a cunctis seruis tuis spurcissimuꝫ ꝛ nephandissimum spiritũ inanis glorie: iracũdie: fornicationis: superbie: ꝛ cenodoxie: inuidie: auaritie: blasphemie: ꝛ imunditie: dubietatis: ꝛ diffidentie: vt tantũ sacrificium cũ oĩ puritate valeã tibi offerre.

Confundant qui me psequuntur. Pereant illi: qui perdere cuncta bona festinãt. Rex virtutuz: deus amator castitatis ⁊ integritatis: celesti rore benedictionis tue extingue i corpore meo totuz fomitez ardentis libidinis: vt maneat in me tenor totius castitatis ⁊ itegritatis aie ⁊ corporis. Mortifica in membris meis carnis stimulos: omnesqz libidinosas cõmotiones: ⁊ da mihi veraz ⁊ perpetuã castitatis sanctimoniã: cũ ceteris donis tuis: que tibi placent in veritate: vt sacrificiuz laudis tue casto corpe: ⁊ mũdo corde tibi valeã offerre. Quãta enim cordis cõtritiõe: ⁊ lachrymarũ fonte: quãta reuerẽtia: timore: ⁊ tremore: quãta cordis castitate: ⁊ aie puritate: illud diuinũ ⁊ celeste sacrificium est celebrãdum dñe: vbi caro tua in veritate sumit: ⁊ sanguis tuus in veritate bibitur: vbi ima summis iungunt: vbi adest sanctoꝝ angeloꝝ pñtia: vbi tu es sacerdos ⁊ sacrificium mirabilr ⁊ ineffabiliter. Quis digne hoc celebrare põt: nisi tu oĩpotens deus offerentez feceris dignũ? Scio vere dñe: ⁊ scio: ac id ipsuz bonitati tue confiteor: q̈ nõ sum dignus accedere ad tãtũ mysteriũ: ꝑpter nimia peccata mea: ⁊ infinitas negligẽtias meas. Sed scio veraciter: ⁊ credo ex toto corde: ⁊ ore cõfiteor: qa tu me potes dignũ facere: qui solus potes facere munduz de imundo cõceptũ semine: ⁊ de peccatorib⁹ iustos facis ⁊ sanctos. Per hanc oĩpotentiam tuã te rogo: cõcede mihi peccatori hoc celeste sacrificiũ celebrare cuz timore ⁊ tremore: cũ cordis puritate: ⁊ lachrymarũ fonte: cum spũali letitia: ⁊ gaudio celesti. Sentiat mens mea dñe dulcedinez beatissime presentie tue: ⁊ excubias sanctoꝝ angelorum tuoꝝ in circuitu meo. Ego eniz memor venerãde passionis tue: accedo ad altare tuũ: lz peccator: vt offerã tibi de donis tuis sacrificiuz: qd̃ tu instituisti: ⁊ offerri tue maiestati p̃cepisti in cõmemorationez tuam pro nostra salute. Suscipe ergo illud queso summe pastor pro ecclia tua sancta: pro populo tuo: quẽ acqsiuisti sanguine tuo. Et qñ me pctõrez inter te ⁊ eundẽ pplm tuũ mediuz esse voluisti: lz in me boni opis testimoniũ nõ agnoscas: officiuz saltẽ dispẽsationis mihi credite nõ recuses: ne p me indignũ famuluz tuũ eoꝝ salutis pereat p̃ciuz: pro qbus victima factus: dignat⁹ es esse redẽptio salutaris. Profero ergo dñe si digneris ꝑpitius intueri: tribulatiões plebiũ: ꝑicula ppl'oꝝ: capti/

uoꝝ gemitus:miserias orphanoꝝ:necessitates pegrinoꝝ:inopiā debiliuꝫ:desperatiões languētiū:defectus senū:suspiria iuuenū: vota virginū ⁊ lamēta viduaꝝ:tu eniꝫ misereris oiuꝫ dñe:⁊ nihil odisti eoꝝ:que fecisti. Memorare dñe que sit nostra substantia: qa tu pater noster es:tu deus noster es:ne irascaris:neqꝫ multitudinē visceruꝫ tuoꝝ misericordie tue sup nos cōtineas. Non in iustificationib⁹ ꝓsternimus p̄ces ante facieꝫ tuā: sꝫ in miserationib⁹ tuis multis. Aufer a nobis iniqtates nr̄as:⁊ igneꝫ scti spūs in nobis clemēter accēde. Aufer a nobis cor lapideum de carne nostra:⁊ da nobis cor carneuꝫ:qd̄ te timeat:te amet:te diligat:in te delectet̄:te perfruat̄:te sequat̄. Oramus dñe clemētiaꝫ tuā:vt sereno vultu familiaꝫ tuā sacri tui nois officia prestolanteꝫ aspicere digneris:⁊ vt nullius sit irrituꝫ votū:nullius vacua postulatio:tu nobis p̄ces suggere:quas ipse audire ꝓpitius:⁊ exaudire delecteris. Rogamus te etiā pr̄ sancte:⁊ pro oiuꝫ fideliū aīabus defunctoꝝ:vt sit illis salus eterna:ꝑpetua sanitas:gaudiū ⁊ refrigeriuꝫ sempiternū:hoc magnū puritatis sacr̄m:deus me⁹ sit illis hodie magnū ⁊ plenū cōuiuium:de te pane viuo:qui de celo descēdisti:⁊ das vitā mūdo:de carne tua sancta ⁊ bn̄dicta:agni vꝫ q tollit pctā mūdi:que de sctō ⁊ glioso vtero beate v̄ginis Marie est assumpta:⁊ de spū sctō cōcepta: de illo p̄cioso sanguine tuo: qui pietatis fonte per lanceā militis ex tuo sctissimo latere feliciter emanauit:vt inde sanati:refrigerati:refecti ⁊ cōsolati:exultēt in laude ⁊ glia tua. Peto clemētiam tuā pijssime redemptor:vt descendat sup hunc panē ⁊ caliceꝫ istū plenitudo diuinitatis tue. descendat etiā dñe illa sancti spūs tui inuisibilis forma: ⁊ incomprehensibilis maiestas:sicut quondaꝫ in hostijs patrum descendebat:que ⁊ oblationes nostras:corpus ⁊ sanguinē tuū efficiat: ⁊ me indignū sacerdotē tuū doceat tantū tractare mysterium:cū cordis puritate:⁊ lachrymarū fonte:cuꝫ reuerētia ⁊ tremore:ita vt placide ⁊ benigne suspicias sacrificiū laudis de manib⁹ meis: ad salutē omniuꝫ tam viuoꝝ q̄ꝫ fideliuꝫ defunctoꝝ. Rogo te domine per ipsum sacrosanctū mysteriuꝫ corporis ⁊ sanguinis tui p̄ciosissimi:quo quotidie in ecclesia tua sancta pascimur ⁊ potamur:abluimur ⁊ sanctificamur:atqꝫ vni⁹ tue summe diuinitatis ꝑticipes efficimur:vt mihi cōcedas virtutes tuas sanctas:qbus

repletus: bona cõscientia ad altare tuum accedam: ita vt hec sa-cramenta celestia efficiant mihi salus ꝛ vita. Tu enim dixisti ore tuo sancto ꝛ benedicto: Panis quez ego dabo caro mea est pro mundi vita: qui mãducat me viuet ꝓpter me: ipse manet in me: ꝛ ego in eo. Ego sum panis viuus: qui de celo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Panis dulcissime: sana palatum cordis mei ꝛ sentiam suauitatẽ amoris tui. Sana me dñe ab oi languore: vt nullaz pter te sentiã dulcedinẽ: nulluz pter te querã amorẽ: nullam pter te amẽ pulchritudinẽ. Panis candidissime: hñs omne delectamẽtuz ꝛ oẽm saporẽ suauitatis: qui nos de te semper reficis: ꝛ in te nunq̃ deficis: comedat te cor meũ: ꝛ dulcedine saporis tui repleant viscera aie mee. Manducat te angelus pleno ore: manducat te ꝑegrinus hõ pro modulo suo: ne deficere possit in via: tali recreatus viatico. Panis sancte: panis viue: panis pulcherrime: panis munde: qui descẽdisti de celo: ꝛ das vitam mundo: veni in cor meum: ꝛ munda me ab omni inquinamẽto carnis ꝛ spũs. Intra in animã meam: sana ꝛ sanctifica me interius ꝛ exterius. Esto tutamẽ ꝛ ꝑpetua salus ꝛ protectio corporis ꝛ aie mee. Repelle a me insidiantes mihi hostes: recedant ꝓcul a potẽtia p̃sentie tue: vt tua ꝓtectione foris ꝛ intus munitus: recto tramite ad regnũ tuũ ꝑueniã: vbi nõ mysterijs sicut in hoc tp̃e agitur: sed facie ad faciem te videã. Amen.

¶ Sacerdos celebraturus lauat manus ante celebrationẽ. Ca. x.

ORatione hmõi completa: vel etiaz omissa: si eaz dicere nõ sit dispositus. Sacerdos induit paramẽtis sacerdotalibus in sacristia: vel ante altare vbi est celebraturus: aut alio loco ad hoc ordinato. Si hmõi paramenta est excepturus in sacristia: vel alio loco ad hoc ordinato: lauat manus in loco deputato: ꝛ alia facit vt infra dicetur. Si autez eisdem paramẽtis indui velit ante altare in quo est celebraturus anteq̃ ascendat ad ipsuz altare genuflectit in eius infimo gradu: ꝛ detecto capite iunctis manibus ante pectus extensis ꝛ iunctis digitis: ita q̄ summitas digitoꝝ humeros nõ transcendat: posito pollice dextro super sinistrũ in modũ crucis qḋ in oĩ iunctione manuũ ante pectus obseruat. Vel si paramẽta ipsa accepit in sacristia: vel alibi: anteq̃ ascendit ad altare: genuflexus coraz eo: vt prefert: secrete dicit.

Introibo

Introibo in domū tuā: in holocaustis reddam tibi vota mea: que distinxerunt labia mea. Surgit: ascendit ad altare: accipit missale: perquirit ꝛ perlegit missam: ꝛ ad cōmemorationē ꝛ alia que est dicturus ordinat signa: ne in missa audiētib⁹ sit tediosus: sibi ꝓuidet de ministro: qui ei in receptiōe paramētoꝝ sacerdotaliuꝫ ꝛ missa seruiat: ac vbi opus erit r̄ndeat: nisi prius talez habeat: vel sit in eccl̄ia ad hoc aliqs specialr̄ deputatus: vel ordinatus: lauat man⁹: ministro detecto capite ampullam aque dextra manu tenēte: ꝛ aquā fundēte: ꝛ sinistra peluim submittente: ꝙ si nō est peluis apponit sinistram manū pedi ampulle: quā dextra manu retinet: vt ambab⁹ nudis manib⁹ seruiat: qđ ēt ī alia lotiōe obseruat. Silr̄ sumpto ꝑ celebrātez sacr̄o eidē pro purificatiōe ꝛ absolutiōe vinū fundit ī calicē nudis manib⁹ detecto capite vt ꝓmittit id facit. Lotis manibus sacerdos abstergit eas mappula ad hoc ibi ordinata. Anteq̄ʒ aūt manus lauet: vel cū eas lauat dicit secrete. Da dn̄e virtutē manibus meis ad abstergēduꝫ oēm maculaꝫ imundam: vt sine pollutiōe mentis ꝛ corporis valeam tibi seruire. Amē. ¶ Sacerdos paraẗ sacris vestibus. Ca. xi.

Deinde supra vestes cōes siue quotidianas: q̄bus cōiter vtiẗ: quaꝝ exterior debet saltē talū siue colluꝫ pedis attingere: ꝛ sup rochetū si est ꝑlatus secularis: vel suppellitiū si est religiosus: qui rocheto nō vtaẗ: aut alius sacerdos: ꝛ suppellitium cōmode possint haberi. Alioqn ēt sine suppellitio calciatus pedibus: paramētis sacerdotalib⁹ se induit dicēs ad singula: singulas oōnes seq̄ntes: anteq̄ʒ paramēta ipsa accipiat. In primis accipit circa extremitates ꝛ cordulas hinc ꝛ inde amictū: queꝫ in medio deosculaẗ: ꝛ ponit sup caput: ꝛ mox declinat ad collum: ꝛ circūcirca vestium collaria tegit: ducit cordulam a sinistro latere pendentem sub brachiuꝫ sinistrum per dorsum circūducens: ad ventreꝫ reducit: ꝛ ligat: prius dicens. Impone dn̄e capiti meo galeam salutis: ad expugnandos diabolicos incursus. Amen. Tum alba induiẗ manicā dextrā brachio dextro: deinde sinistrā brachio sinistro imponēs: ac alias ipsaꝫ albā corpori adaptans prius dicēs. Dealba me dn̄e: ꝛ mūda cor meum: vt in sanguine agni dealbatus: gaudijs perfruar sempiternis. Amen. Eleuat ante ꝛ a laterib⁹ hinc ꝛ inde albā: ac cingulo sibi per ministrum a

tergo porrecto se cingit dicens. P recinge me dñe cingulo puritatis: et extingue in lumbis meis humorez libidinis: vt maneat in me virtus cõtinentie et castitatis. Amẽ. Minister eleuat albã supra cingulum circũcirca: vt honeste dependeat: tegat vestes: et eius fimbrias diligenter aptat: vt ad latitudinẽ digiti vel circa: supra terram equaliter fluat. Sacerdos accipit manipuluz in brachium sinistrũ dicens. M erear dñe portare manipuluz fletus et doloris: vt cuz exultatione recipiam mercedem laboris. Amen. Stolam ambabus manibus accipit: deosculatur eaz in medio: imponit mediuz eius collo: et trãsuersando eaz ante pectus in modum crucis: ducit partẽ a sinistro humero pendentẽ ad dextrã: et ptez a dextro humero pendentẽ ad sinistraz: sicqz vtrãqz parte stolle extremitatibus cinguli hincinde ipsi cingulo coniungit dicens. R edde mihi dñe obsecro stollaz imortalitatis: quaz perdidi in preuaricatiõe primi parentis: et q̃uis indignus accedo ad tuum sacrũ mysteriũ: merear tñ gaudiũ sempiternũ. Amẽ. Induit casula dicẽs. D ñe q dixisti: iugũ meũ suaue est: et onus meuz leue: fac vt illud portare sic valeã: q̄ ɔsequar tuã grãz. Amẽ. ¶ Sacerdos postq̃z est paratus põt dicere sequẽtes orõnes. Cap. xij.

¶ Oratio sancti Thome de aquino ad deum patrem: dum sacerdos est accessurus ad altare. Oratio.

O Mnipotẽs sempiterne deus: ecce accedo ad sacrũ vnigeniti filij tui dñi nr̃i iesu chr̃i. Accedo inq̃z infirmus ad medicum vite: imundus ad fontẽ misericordie: cecus ad lumen claritatis eterne: pauper et egenus ad dñm celi et terre. Rogo ergo imẽse largitatis tue abundãtiam: quatenus meã curare digneris infirmitatẽ: lauare feditatem: illuminare cecitatẽ: ditare paupertatem: vestire nuditatez: vt panem angelorum: regem regum: et dñm dominãtiuz tanta suscipiã reuerẽtia et humilitate: tanta cõtritiõe et deuotiõe: tanta puritate et fide: tali ꝓposito et intẽtione: sicut expedit saluti aĩe mee. Da queso mihi: dñici corporis et sanguinis nõ soluz suscipe sacr̃m: sz ẽt et rez et virtutẽ sacr̃i. O mitissime deus da mihi corpus vnigeniti filij tui dñi nr̃i iesu chr̃i: qd traxit de virgine maria sic suscipe: vt corpori suo mystico merear incorporari: et inter eius mẽbra cõnumerari. O amãtissime pr̃ cõcede mihi dilectum filiũ tuũ: quez nũc velatũ in via suscipe ꝓpono: reuelata tandez

facie ꝑpetuo cōtēplari. Qui tecū viuit.

Ante cōionē apologia.

IMpellit ministrandi officiuz hostia salutaris: populi pro
delicto: terret ꝯscientia indebiti sacerdotij pro reatu. Si a
me oiuz sacerdotū peripsima sacrificium offerat: polute ꝯsciētie
crimen auget. Si tñ te maiestati vniuerse carnis iudici nō offer-
tur: negligētie reatus cōscribit. Inter hec tue ops libramen pie-
tatis imploro: cuius vltionis diē accusante ꝯsciētia pertimesco.
Me indignū queso misericordia tua iudices: quē a tpe pnie non
excludis. Suspēde securrim: donec cultor vinee admoueat co-
phinum stercoris infructuose arboris ad radicem. Parce mihi
dñe clemētissime penitēti: qui dauid post lapsuz clemēter ad ve-
niaz reuocasti: qui petri misericors amare flentis lachrymas re-
spexisti: qui latronē in crucis patibulo tanti facinoris reū diuina
grā illustrasti. Cui mox obtinuit ꝯfessio perspicue dei filiū: fides
premiuz: pena veniaz: lamēta gaudia sempiterna: duz confessor
in cruce: possessor extitit paradisi post crucē. Sed qa verba ve-
nia tue pietatis indigent: que indigni sacerdotis opa nō cōmen-
dant: saltim astantiū vota suscipe: vt ⁊ mihi suis apud te ꝓcibus
veniaz: ⁊ eoꝝ meritis sacrificia nroꝝ vulnerū salubriter nobis cō
ferant medicinā. Ut qa ops pro oibus fact⁹ es hostia pro pctis:
adsis nobis sctificatio in sacrificio pro delictis: chre saluator mū
di. Qui cū eterno pre ⁊ cū spū scō viuis ⁊ regnas de⁹: ꝑ oia secu-
la seculoꝝ. Amē.

¶ **Oratio ad beatissimaz virginem mariam.**

O Mater pietatis ⁊ misericordie beatissima virgo Maria
ego miser ⁊ indignus pctōr ad te ꝯfugio toto corde ⁊ affe-
ctu: ⁊ precor dulcissimaz pietatem tuam: vt sicut dulcissimo filio
tuo in cruce pendenti astitisti: ita ⁊ mihi misero pctōri ⁊ sacerdo-
tib⁹ oibus hic ⁊ in tota sctā ecclia ipsaz hodie offerētib⁹ clemen-
ter assistere digneris: vt tua grā adiuti dignā ⁊ acceptabilem ho
stiā in ꝯspectu sūme ⁊ idiuidue trinitatis offerre valeam⁹. Amē.

¶ **Ad sanctuz vel sanctā cuius es die festum celebrat. Oratio.**

O Sancte. N. vel sctā. N. ecce ego miser pctōr de tuis meri
tis cōfisus offero nūc sacratissimuz sacrm corpis ⁊ sangui-
nis dñi nostri iesu chri pro tuo honore ⁊ glia: precor te humilr ⁊
deuote: vt pro me hodie intercedere digneris: vt tantū sacrificiū
digne ⁊ acceptabiliter offerre valeam: ⁊ cum tecuz ⁊ cum omni-

bus electis eius eternalr laudare ⁊ cū eo regnare valeā. Amen.
Suprascripte orones: nō ex pcepto sꝫ ex deuotiōe dicunt. Poterit ēt sacerdos his oronib⁹ demissis dum se parat dicere psal.
Miserere mei deus. vsqꝫ in finē: cuꝫ Glīa pr̄i. aut aliū psalmū cōuenientē. ¶ Sacerdos qualr ad altare accedere dꝫ. Ca. xiij.
SIc oībus paramētis indutus sacerdos: si illis in sacristia: vel alio loco ab altari: in quo est celebraturus distāti: indutus est: accipit manu sinistra calicem cū patena simul ligata: que debent esse de auro: vel argento: aut de stāno: nec debent esse rupta ita ꝙ amiserint formā: ⁊ desup ponit bursam cuꝫ corporali: ⁊ palla: que debēt esse de puro pāno lineo: nō de pāno intincto: aut de serico: ⁊ bursam ipsaꝫ ne cadat manu dextra tenēs coopto capite accedit ad altare: ministro cuꝫ missali: cussino: ampullis vini ⁊ aque: hostiaria cuꝫ hostijs: cādelis ⁊ intorticio mortuis seu nō ardentibus: ipsum pcedente: vbi ante infimū gradū stans sacerdos caput altari seu imagini crucifixi desup posite ꝓfunde inclinās: debitā ei reuerētiam facit: tum ascendit ad mediuꝫ altaris: vel si paramenta ante altare hmōi accepit: ibidem explicat corporale collocat cū patena versus cornu epistole: ac hostiam sup patenaꝫ reponit ⁊ palla cooperit. Si est cōsecraturus vnā vel plures hostias pro cōione vnius vel pluriū illa die dispēsandas: aut pro alijs dieb⁹ reseruādas ēt ponit illaꝫ vel illas sup patenā sub hostia ꝓ se parata: si ille cōmode sup patena stare pn̄t: alioqn locat eas sup corporale ad dextraꝫ ꝓpe vbi post offertoriuꝫ calix erit locādus: hoc est ad sinistrā sui celebrātis: aut in aliquo calice vel vase mūdo cōsecrato ponit eas retro locū vbi calix misse erit locādus: ⁊ alia patena cooperit: conspicit tobaleas siue mappas sup altare positas (que debēt eē tres) an sint oēs: ⁊ si qua deficit faciat eā apportari: ⁊ sup altare extēdi: interiꝫ minister accēdit candelas: ⁊ apponit cādelabris hincinde sup altare positis. Si altare non est ꝯsecratū: habere dꝫ altare portatile desuper in medio positū. Auertat sacerdos an lapis in ipso altari portatili cōsecratus sit longitudinis vnius palmi: ⁊ latitudinis ad minus medij palmi vel circa: hoc est tante quantitatis ꝙ possit cōmode desuper poni calix ⁊ hostia: distantia cōpetenti: ꝙ si lapis ipse illius quātitatis nō est: nullaten⁹ celebret sup eo.

¶ Qualiter sacerdos missam incipiat. Cap. xiiij.

SAcerdos premissis expletis: stans ante mediū altaris manibus eleuatis ⁊ iunctis ante pectus: poterit dicere sequētem orationē beati Gregorij pape: q̄ scripta ē aureis lr̄is in eius missali: qd̄ conseruat in bibliotheca scte romane ecclie. Oratio.

FActurus memoriā salutaris hostie toti⁹ mūdi: cū illius dignitatē: ⁊ meā intueor feditatē: ꝯscia torqueor pcōꝝ. Uerꝫ qa tu deus multuꝫ misericors es: imploro vt digneris mihi dare spūm cōtribulatū: qd̄ tibi gratū sacrificiuꝫ reuelasti: vt eo purificat⁹ vitali hostie pias man⁹ admoueā: que oia mea pctā abluat: ⁊ ea deiceps in ꝑpetuū mihi vitādi cautelā ifundat: oibusqꝫ pro qb⁹ tibi offert p̄ntis ⁊ future salutis cōmertia largiaris. Per do.

Tum descēdit ad infimū gradū altaris iunctis manib⁹ ante pectus detecto capite. Et si ē celebratur⁹ corā summo Pontifice: aut Cardinale: vel Patriarcha: Archiep̄o: vel ep̄o in eoꝝ residentijs: vel loco iurisditionis eoꝝ: facit prius ei: corā quo ex predictis: est celebraturus reuerentiaꝫ cōuenienteꝫ: ⁊ mox ad altare se cōuertit. Aut si nō est corā aliquo p̄missoꝝ celebratur⁹: q̄ꝫ primuꝫ ad infimū graduꝫ descēdit de altari cōuertit se ad ipsuꝫ altare: vbi eodeꝫ modo stans: ꝑducēs manu dextra a fronte ad pectus signū crucis: sinistrā ponit infra pectus. In alijs bn̄dictionibus: cū est in altari: ponit eam sup altare: vel si ⁊ qn̄ manica albe eum impedit: retinet ipsa manu sinistra manicam hm̄oi brachij dextri. Cuꝫ sibi ipsi bn̄dicit: vertit ad se palmaꝫ manus dextre: ⁊ oibus illius digitis iunctis ⁊ extensis a fronte quaꝫ tangit ad pectus: ac ab humero sinistro ad humerū dextrum signū crucis format. Si v̄o alijs: vel rem aliquā benedicit: paruū digituꝫ vertit ei cui benedicit: ac benedicēdo totā manū dexterā extēdit: oibus illius digitis pariter iunctis ⁊ extēsis q̄ in omni bn̄dictiōe obseruatur: dicit itelligibili voce. In noie patris: ⁊ filij: ⁊ spūs sancti. Amen. Et postq̄ id dixerit nō debet aduertere quēcūqꝫ in alio altari celebrantē: etiam si sacramētum eleuet: sed cōtinuate ꝓsequi missaꝫ suā vsqꝫ in finē. Iungit manus ante pectus dicēs sili voce. ℣. Introibo ad altare dei. Minister ad eius sinistrā aliquantuluꝫ tamen retro genuflexus rn̄det. Ad deuꝫ qui letificat iuuentutem meam. Interessentes quoqꝫ misse huiusmodi: que

legitur: genuflectere debent a principio vsq; ad benedictionē in post eius finem per celebrantē datam: excepto cū Euangelium legitur: ad qđ stare debent attenti. In missa vero que cantatur: si est de dñica: vel de festo: aut de feria inter Pascha ⁊ festū sancte Trinitatis: genua flectunt ad confessionem. Qua finita stant vsq; ad adorationē sacramēti: cum celebrās illud ostēdit populo adorādum. Qua adoratione facta surgūt stantes vsq; ad finē misse. Si aūt missa ipsa cantat pro defunctis: vel de feria extra tempus Paschale predictū: genuflectunt vsq; ad finē cōfessionis: ⁊ ad oratiōes ante Epistolā: ⁊ in quadragesima ad vltimū versum Tractus. **Dñe non fm peccata nostra ⁊c.** ⁊ a dicto per celebrantē **Sanctus ⁊c.** quousq; missa cōpleatur: ad oēs alias partes misse stare debent: nisi esset locus conueniens sedendi: ⁊ tūc possent sedere in missa: que cantat a dicto **Kyrie eleison ⁊c.** per celebrantem vsq; ad **Gloria in excelsis deo.** ⁊ ab illo p eundem dicto vsq; ad **Dominus vobiscū.** ante oratiōes: ⁊ ad epistolam: ⁊ quousq; dicatur **Dominus vobiscū.** pro Euāgelio a dicto **Credo in vnum deum.** per celebrantem: quousq; dicat **Dominus vobiscum.** ante offertoriū: ⁊ a dicto per eundē offertorio quousq; incipiat prefationē: ⁊ a purificatione celebrantis quousq; dicat **Dominus vobiscum.** ante ⁊ post cōmuniones. Ad verba autē **Et incarnatus est.** vsq; **Et homo factus est.** inclusiue in **Credo in vnū deum.** ⁊ in Euangelio Joannis **Et verbū caro factū est.** ⁊ in Euāgelio Matthei qđ in Epyphania domini habetur **Et procidentes adorauerunt eū.** in omni missa qua dicunt genuflectit: nec debeat alia officia vel alias orationes dicere: etiam si celebrantē: vel latinū nō intelligat: sed deuote attendere celebrantē: ⁊ intentionē suam dirigere ad ea que dicit ⁊ facit celebrans: ⁊ in animo simul cū eo offerre: supplicare ⁊ orare que ipse celebrans offert: supplicat ⁊ orat: excepto tempore adorationis sacramēti: ⁊ infra canonem dum celebrans secrete orat: quo tempore licet specialiter orare: ⁊ se ⁊ quos quis voluerit deo commendare. Celebrans prosequitur.

Iudica me deus: ⁊ discerne causā meam de gente non sancta: ab homine iniquo ⁊ doloso erue me. Minister ⁊ interessentes dicunt singulos alios siue secundarios versus: ⁊ ad alia

ut infra ponitur respondent. Quia tu es deus fortitudo mea: quare me repulisti et quare tristis incedo: dum affligit me inimicus? Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctuz tuū: et in tabernacula tua. Et introibo ad altare dei: ad deum qui letificat iuuentutem meam. Confitebor tibi in cythara deus deus meus: quare tristis es anima mea: et quare conturbas me? Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et deus meus. Celebrās inclinat caput deo dicens. Gloria patri: et filio: et spiritui sancto. Sicut erat in principio et nunc et semper: et in secula seculorum Amen. ℣. Introibo ad altare dei. ℟. Ad deum qui letificat iuuentutem meam. Celebrans manu dextra producit a fronte ad pectus signum Crucis dicens. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celuz et terram. Celebrans caput humiliter deo inclinat dicens. Confiteor deo omnipotēti: beate Marie semper virgini: beato Michaeli archangelo: beato Joanni baptiste: sanctis apostolis Petro et Paulo: omnibus sanctis: et vobis fratres: quia peccaui nimis cogitatione: verbo: et opere: Manu dextra percutit pectus suuz interim dicens. mea culpa: mea culpa: mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariam semper virginem: beatum Michaelem archangelum: beatuz Joannem baptistam: sanctos apostolos Petrum et Pauluz: omnes sanctos: et vos fratres orare pro me ad dominum deum nostrum. Si est coram summo Pontifice: aut Cardinale: in ecclesia vel loco sui tituli seu Cardinalatus: aut Legato sedis apostolice: vel Patriarcha: Archiepiscopo: seu Episcopo: in eorum prouincia: ciuitate: vel diocesi constitutis: non alias: stat coram altare remotius aliquantulum versum ipsum summum Pontificez: Cardinalem: Legatum: vel Patriarchā: Archiepiscopum: vel Episcopum: et omissa confessione predicta dicit sequentem. Confiteor deo omnipotenti: beate Marie semper virgini: beato Michaeli archangelo: beato Joāni baptiste: sanctis apostolis Petro et Paulo: omnibus sanctis: et vobis pater: et fratres quia peccaui nimis cogitatione: verbo: et opere: Manu dextra percutit pectus suū interim dicēs. mea culpa: mea culpa: mea maxima culpa. Ideo precor beatā Ma

riaz semp virginē: beatū Michaelez archāgeluz: beatū Joānez baptistā: sanctos aplos Petrū et Pauluz: oēs sctōs: et vos pr et frēs orare pro me ad dn̄m deū nr̄m. Summus Pontifex: Cardinalis: Legatus: Patriarcha: Archieps: vel Eps ac minister et interessentes genuflexi dicunt. Misereat tui oipotens deus: et dimissis peccatis tuis: pducat te ad vitam eternam. R. Amen. Subsequenter dicunt ijdem genuflexi celebrante se erigente. Confiteor deo oipotēti: beate Marie semp vgini: beato Michaeli archāgelo: beato Joāni baptiste: scis apostolis Petro et Paulo: oib9 sanctis: et tibi pr qa peccaui nimis cogitatiōe: vbo: et ope. Manu dextra pcutiunt pectus suū interim dicētes: mea culpa: mea culpa: mea maxima culpa. Ideo pcor beatā Mariā semp virginē: beatū Michaelez archāgeluz: beatū Joānez baptistā: sctōs aplos Petrū et Pauluz: oēs sctōs: et te pater orare pro me ad dn̄m deū nr̄z. Rn̄det celebrās. Misereat vestri oipotens deus: et dimissis oib9 pctis vestris pducat vos ad vitā eternam. R. Amen. Celebrans pducēs manu dextra a fronte ad pectus signū crucis dicit. Indulgentiam absolutionē et remissionem peccatoꝝ nostroꝝ tribuat nobis oipotens et misericors dominus. R. Amē. Celebrans stans capite inclinato dicit V. Deus tu cōuersus viuificabis nos. R. Et plebs tua letabitur in te. V. Ostēde nobis dn̄e misericordiam tuam. R. Et salutare tuū da nobis. V. Dn̄e exaudi orationem meam. R. Et clamor meus ad te veniat. V. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Oremus. Et dicit secrete celebrans.

Aufer a nobis quesumus domine cunctas iniquitates nostras: vt ad sancta sanctoruz mereamur puris mentibus introire. Per christum dominum nostrum. R. Amen.

¶ Que dici debent per sacerdotem plane et que alte. Cap. xv.

Predicta oia celebrāti ordinata: excepto Aufer a nobis etc. dici debent per eum intelligibili voce ita q ab interessentibus misse itelligibilr audiant. Similr et introit9 cū suo psalmo et Gloria patri. Kyrie eleison. Gloria in excelsis deo etc. Dn̄s vobiscum. Oremus. Flectamus genua: leuate. Orationes. Prophetie. Epistola. Graduale. Alleluia. Tractus cum suis versibus. Euāgeliuz. Credo. Dn̄s vobiscū. Offertorium. Orate fratres. Per oia secula seculoꝝ. Prefatio. Sanctus etc. No-

bis quoqz pctõrib⁹. Per oia secula sclõꝝ. Pax dñi ⁊c. Agnus dei ⁊c. Pax tecum. Dñe non sum dignus. Cõmunio. Dñs vobiscuz. Oremus. Post cõiones. Humiliate capite vestra deo. Dñs vobiscũ. Ite missa est. Benedicamus dño. Requiescãt in pace. Benedicat vos ⁊c. Oia alia que ĩ missa dicunt: dici debẽt secrete: ita ꝙ a circũstantib⁹ seu interessentib⁹ misse nõ audiant.

¶ Dicta cõfessione qualr̃ sacerdos missaz ꝓsequat. Cap. xvj.

Dicto Aufer a nobis ⁊c. celebrãs ascẽdit ad mediuz altaris: coram eo stans capite inclinato manibus iunctis supra altare positis: posito pollice dextro super sinistruz: que ita super altare ponuntur: ꝙ digiti parui dũtaxat frontẽ seu mediuz anterioris partis tabule seu mense altaris tangãt: residuo manuz inter altare ⁊ se retento: qđ semper obseruatur cum manus iuncte super altare ponuntur: secrete dicit. Oramus te domine vt per merita sanctoꝝ tuoꝝ: quoꝝ reliquie hic sunt: ⁊ omniuz sanctoꝝ: indulgere digneris omnia peccata mea. Amen. Osculat altare in medio manibus extensis hinc ⁊ inde super ipsum altare positis: qđ in omni deosculatione altaris ante cõsecrationẽ sacramẽti obseruatur. Similr̃ ⁊ post cõsecrationẽ eiusdez: solo dempto ꝙ pollices ab indicibus propterea tunc non disiungantur: accedit ad cornu sinistrum altaris videlicet Epistole: vbi stans versus altare: producens manu dextra a fronte ad pectus signum Crucis: iunctis manibus supra librum positis: ex libro missali ibidem existente qui recte inter anteriorem ⁊ posteriorez partes altaris poni debet: dicit intelligibili voce introitum misse cum psal. ⁊ Gloria patri. si est dicendum: deinde repetit introitum. Si vero legit pro defunctis vel alias Gloria patri. non sit dicẽdum post psal. omisso Gloria patri. repetit introituz. Postea manib⁹ ante pectus iunctis: accedit ad mediuz altaris: vbi stans versus illud: manibus vt supra iunctis: dicit simili voce.

Kyrie eleison.	Minister.	Kyrie eleison.
Kyrie eleison.	Minister	Christe eleison.
Christe eleison.	Minister.	Christe eleison.
Kyrie eleison.	Minister.	Kyrie eleison.

Kyrie eleison. Si minister vel interessentes celebranti non respondeant: celebrans ipse solus omnia dicit.

¶ De Gloria in excelsis ⁊ quando dicendum est. Capi. xviij.

Dicto vltimo Kyrie eleison. sacerdos in eodē loco stans manibus iunctis ante pectus: voce predicta dicit: si sit dicendum. Gloria in excelsis deo. Quod dicendo continuo manus extendit: ⁊ iterū iungit ante pectus: ⁊ caput deo inclinat: quo ibidem per ipsum dicto: iunctis manibus vt prius: in eodē loco ac eodē modo stans prosequitur. Et in terra pax hominibus bone volūtatis. Laudamus te. Benedicimus te. Adoramꝰ te. Caput deo inclinat. Glorificamus te. Gratias agimꝰ tibi: quod dicēdo caput deo inclinat: ⁊ ꝓsequitur: propter magnam gloriam tuam. Domine deus rex celestis deus pater oīpotēs. Domine fili vnigenite Jesu christe. Deo caput inclinat. Spiritus ⁊ alme orphanorū paraclite. Domine deus agnus dei filius patris. Primo genitus Marie virginis matris. Qui tollis peccata mundi miserere nobis. Qui tollis peccata mundi: suscipe deprecationē nostram. quod dicēdo caput deo inclinat. Ad Marie gloriam. Qui sedes ad dexteram patris: miserere nobis. Quoniā tu solus sanctus. Mariam sanctificans. Tu solus dominus. Mariam gubernans. Tu solus altissimus. Mariam coronans. Jesu christe. Caput deo inclinat. Cum sancto spiritu: qđ dicēdo seipsum signat manu dextra signo crucis a fronte ad pectus interim pficiens. in gloria dei pr̄is. Amē.

¶ Nota ꝙ textus in rubro positus dicit̄ tantū in missis beate Marie v̄ginis: tā festiuis ⁊ eorū octauis: etiā si infra ipsā octauam de Dñica vel aliquo alio festo agat̄: ꝙ̄ votiuis eiusdem ex consuetudine tantū: q̄a in quibusuis missis votiuis quocūq̄ tp̄e regulariter nō dicit̄ Gloria in excelsis deo exceptis votiuis beate Marie virginis: ⁊ angelorū: pro eo ꝙ angeli hunc hymnū primitus decantarūt. Si infra hebdomadā in aduentu dr̄ officiū misse Dñice: nō dr̄ in ea Gloria in excelsis deo. nec in missis defunctorū quocūq̄ tp̄e: nec ī missis de tp̄e: a Dñica septuagesime inclusiue vsq̄ ad diē Jouis sancte exclusiue. Dicit̄ autē quādo extra aduentū infra hebdomadā missa Dñice p̄terite celebrat̄. Dicit̄ etiā Gloria in excelsis deo. in missis officij singulorū dierū: in quo dictū est in matutinis Te deū laudamus: ⁊ non alias: nisi die Jouis scā: que cena dn̄i appellat̄: ⁊ Sabbato scō: in q̄bus

etiaz Alia huiuſmodi in missa dicitur:licet in matutinis **Te deum laudamus.** non habeatur: et secunda tertia et quarta ferijs:que rogationum seu letaniarum minorum nuncupantur:ante festum Ascensionis domini: **Gloria in excelsis deo.** in missis dierum earundez non dicitur:licet in matutinis **Te deum laudamus** habeatur. Dicitur autem in missa eisdem diebus:si de festo missa celebratur. ¶ De orationibus in missa. Capi.xviij.

DJcto **Gloria in excelsis deo** per sacerdotem:vel si non sit dicenduz:illo omisso:si legenda est prophetia:dicto **Kyrie eleison** celebrans reuertitur ad cornu Epistole: vbi stans ante librum extendit et iungit manus ante pectus: dicens eadem voce. **Oremus.** Tuz iunctis manibus subiungit simili voce. **Flectamus genua.** et ibidez rursus vt stabat manibus extensis hinc et inde super altare positis vt seipsum ad altare sustineat: quod in omni genuflexione ante altare fieri consueuit:excepto a consecratione vsqz ad ablutionem digitorum post communionem:quo tempore medios:annullares:et paruos digitos duntaxat extendit:dum ad altare se sustinens genuflectit: et sine mora dicit eadem voce **Leuate.** Surgit et stans ibidem manibus extensis ante pectus intelligibili voce dicit orationem ordinatam in missali: cum sua conclusione: ad quam iungit manus et orationem perficit. Extensio autem manuum ita fit: quod vna manus aliam respiciat:digitis non disiunctis:quoruz summitas altitudinem humerorum non transcendat: et eorum distantiaz non excedat: quod in omni extensione manuum ante pectus obseruatur. Deinde manibus iunctis vel disiunctis: prout sibi magis placet:super librum vel altare positis:legit prophetiaz:qua finita minister dicit. Deo gratias. Tum celebrans stans eodem modo legit ibidez Graduale. Et si plures prophetie sunt dicende:ante singulas prophetias dicit. **Oremus flectamus genua: leuate.** Et facit: ac minister in fine singularum dicit **Deo gratias.** prout de prima dictum est: nisi missale aliter contineat: prout in diebus Veneris sancte: et Sabbati sancti. In vigilia autem Penthecostes: et diebus Mercurij: ac Sabbati Penthecosten immediate sequentibus: non dicitur **Flectamus genua:leuate.** prout etiam in Missali ordinatur. Dicto Graduali post Prophetiam: vel si non sit legenda Prophetia: alijs vt premittitur dictis: celebrans stans ante medium altaris manu-

bus hinc ⁊ inde desuper positis: illud osculat̃ in medio: tum iun/ctis ante pectus manibus: demissis oculis ad terram ad manuz sinistram: hoc est ad latus dextrum: vertit se ad populum ⁊ dicit voce predicta. **Dominus vobiscum.** qđ dicendo extēdit ⁊ iun/git manus ante pectus: digitis tamē non disiunctis. ℟. **Et cuz spiritu tuo.** Tum iunctis vt prius manibus: reuertit̃ per eandez viam ad mediuz altaris: ⁊ facta ibidem cruci reuerentia: accedit ad libruz vbi dicit simili voce. **Oremus.** quod dicendo extendit ⁊ iungit manus ante pectus: ⁊ caput deo inclinat: cū extensis ma nibus ante pectus: eadem voce dicit ibidem orationem diei con/uenientem vsq3 ad **Per dominum nostrum:** vel aliam conclu/sionem: quam dicendo: iungit manus ante pectus: ⁊ sic tenet eas vsq3 ad finē orationis: quaz cum sua cōclusione ante librū perfi/cit ⁊ dicendo **Jesum christum filium tuū.** Et quotienscūq3 hoc nomen **Jesus** nominat: caput deo inclinat. Conuenit etiam ꝙ cum nomen gloriose virginis **Marie** nominatur: caput ei incli/netur. Et si sunt plures orationes dicende: idem in eis: in voce: extensione ⁊ iunctione manuū: ⁊ capitis inclinatione: qđ supradi ctum est obseruat̃: sed ante primaz tantū orationem ex pluribus huiusmodi dicit̃. **Oremus.** Et sub cōclusione vltime orationis omnes terminant̃. Et aduertat sacerdos ꝙ in terminatione ora tionū seruet modum: qui in sequentibus versibus continent̃.

Cum patrem postulas: per dominum dicere debes.
Cum christo supplicans: dicas qui viuis ⁊ regnas.
Si christum preponas: per eundem dicere debes.
Sed si postponas: qui tecum viuit ⁊ regnat.
Si spiritum nominas: per vnitatem eiusdem dicas.
Cum nominas matrem: dicendo dei genitricem.
Jn fine concludas: qui tecum vel per eundem.

Aduertendum ꝙ si altare est versum ad populum: ⁊ in eo cele/brans stat facie populo versa nō se vertit aliter cuz dicturus est **Dominus vobiscum.** ante orationem: sed osculato altari stans ad populum versus vt erat dicit. **Dominus vobiscum.** Jdem obseruatur ad monitionem **Orate fratres ⁊c.** **Dñs vobiscum.** Ante offertorium: ac ante ⁊ post communionem. Jte missa est. ⁊ benedictionem populi: si est danda. Cum autē in alio altari se

vertit ad populuz:bis tantũ: videlicet ad Orate fratres. Et cũ
in fine populo benedicit circuluz pficit:alijs vicibus semicirculo
facto:ad eandez manũ ad quaz se populo verterat:ad medium
altaris se cõuertit. Sciendum ꝙ ecclesia Romana in festis du-
plicibus vna tantũ oratione vtitur:nisi festum ipsuz extra aduẽ-
tum ⁊ quadragesimã in Dñica venerit:cuius officium nõ possit
in alium diez illius hebdomade transferri:⁊ de qua fit cõmemo-
ratio faciẽda:⁊ tunc oratiõe festi sub sua cõclusione dicta: dicit
alia de ipsa Dominica tantũ etiam sub conclusione:nisi sit infra
aliquã octauã de qua sit agenda cõmemoratio:tunc cõmemora-
tio Dñice subiungit cõmemorationi octaue:⁊ sub ꝯclusione ora-
tionis Dñice:ambe ipse orationes cõcludunt. Si ṽo in aduẽtu
vel quadragesima hmõi festum in Dñica venerit: festum ipsuz
transfert in diem sequẽtez:in qua simil'r ⁊ quocũqz die tũc hmõi
festum venerit:dicta oratione festi sub sua conclusione:dicit alia
oratio de feria:siue de tẽpore etiã sub sua cõclusione:nisi sit infra
octauã;de qua venit cõmemoratio habenda: qa tunc dicta ora-
tione:de festo hmõi sub sua cõclusione:subiungit oratio octaue:
quaz sequit oratio de feria:siue de tempore:sub cuius ꝯclusione
ambe terminant:nec vnꝗ cum prima oratione misse concludit
secũda oratio:nisi in collatione ordinũ:consecratiõe episcopoꝝ:
virginuz:ecclesiaꝝ:⁊ altariũ:⁊ benedictione abbatũ:abbatissaꝝ:
⁊ cimiterij:benedictione ⁊ cõsecratione regum ⁊ reginaꝝ. In do-
minicis vero ⁊ alijs festiuis:ac feriatis diebus etiam in aduẽtu ⁊
in quadragesima tres oõnes dicunt:exceptis festo sctõꝝ Inno-
centũ:⁊ ipsum sequẽtibus diebus vsqz ad diem sancti Siluestri
inclusiue:⁊ alijs diebꝰ in missali cõmemorationes habẽde speci-
ficant:in qbus dicunt orationes ibidez ordinate. Et si de sanctis
oõnes hmõi sunt dicende:debet post primã oõnẽ in alijs ordo
letaniarũ obseruari:scilz de sctã Trinitate:vel de sctõ Spiritu:
aut de sctã Cruce:seu de beata Virgine: si de eoꝝ altero cõme-
moratio veniat agenda sit prima sequat de apostolis:deinde de
martyribus:cõfessoribus:virginibus respectiue:⁊ sic de alijs de
qbus erit agẽduz:nisi esset infra aliquã octauã:qa tunc oratio de
octaua haberet primũ locũ post primã orationẽ:extra tñ diez do-
minicam. Si ṽo orationes de pace:contra paganos pro papa:

pro benefactoribus: pro seipso: vel similes celebrãs sit dicturus: quibus oibus oratiões de sanctis sunt preponẽde: vtatur discretione in hmõi: preponẽdo ⁊ postponẽdo orõnes: ꝓut magis cõueniat. Non tñ licet sacerdoti corã prelato suo: aut principe vel dño temporali celebranti orationẽ pro seipso dicere. Conuenit autez dum celebrat in priuato: si in vigilijs festoꝝ ⁊ alijs diebus: de qbus sunt ꝓprie misse ordinate: vel in qbus hore canonice dicuntur: de alio q̃z ordinarium officium illius diei reqrit: celebrat alia missa q̃z de vigilia: vel die currente: debet in missa hmõi: de ipsa vigilia: siue die cõmemoratio haberi: ⁊ orationi vigilie: siue diei: addi alia oratio cõueniens: nisi esset infra aliquam octauaz: de qua ageretur: quia tũc prius fieret cõmemoratio de octaua: deinde de vigilia: siue die huiusmodi. Quãdo autẽ missa dicitur de vigilia: ⁊ hore canonice dicunt̃ de festo: vel sctõ: in ipsa missa post dictaz orationẽ vigilie: sub sua cõclusione dicit̃ oratio de festo: vel sancto predicto: cui additur alia oratio cõueniens. Idez obseruatur si in quadragesima agitur de festo simplici: quod nõ habet propriaz missam: etiaz si habeat propriam orationez cum secreta ⁊ post cõmunionẽ: ⁊ missa celebrat̃ de die currente quadragesime: post cõclusionem orationis ordinarie misse hmõi: dicitur oratio de dicto festo: cui alia oratio cõueniens adiungitur. Si cõcurrant eadez die duo festa: agitur de digniore eoꝝ: aut si sunt paria: de eo quod habet plura de ꝓprio: de alio autez nõ fit cõmemoratio sed transfertur in alium diez: quo agi possit de eo cõuenienter. Et si in dominica vel infra aliquã octauam venerit festum: cui dñica vel octaua nõ cedit: etiaz non fit de huiusmodi festo cõmemoratio: sed transfert̃ in alium diez extra dominicaz ⁊ octauã hmõi: quo non habet̃ aliud festum: ⁊ tunc de ipso agitur. Et si festum vigiliaz habẽs venerit secunda feria: vigilia ⁊ officium vigilie huiusmodi agit̃ in die sabbati ꝑcedentis: ⁊ nõ in dominica: siue per integrũ officiuz: siue per cõmemorationẽ: vt prediximus: cõueniat peragi. Si quarta feria vel sabbato quorũcunqz quatuor temporꝝ: aut alia quacũqz die qua in missa ante Epistolam habetur prophetia: dicitur missa de aliquo sancto: vel votiua: aut alia in qua ferie hmõi currentis cõmemoratio sit facienda: prima oratio: que post introitum misse illius ferie po-

sita est: dicitur pro eiusdem ferie cõmemoratione in ecclesijs: in quibus sunt plures beneficiati: si in quadragesima: aut dominicis: vel alijs diebus in quibus habetur ꝓpria missa: que nõ põt in alium diem trãsferri: dicenda sit missa de festo currẽte. Unus sacerdotum eorũdez dicit missam de dominica: vel de feria: seu aliam propriã illius diei: ordine solito: Alius de festo absqz alterius cõmemoratione. In ceteris autez ecclesijs vnicuz sacerdotem habẽtibus: in quibus in missis festoꝝ de dominica vel feria seu die alias propriuz officium habente: cõmemoratio debet haberi: vt supra diximus: cõuenit ꝙ sacerdos qui missam celebrauit: dicto per eum post benedictionẽ in fine misse datã: Euangelio sancti Joannis: deposita casula: stans in cornu Epistole: versus altare legat ex missali officium ꝓprie misse illius diei: excepta Secreta: quaz nõ legit: ⁊ ante orationẽ ⁊ post cõmunionẽ non dicit Dñs vobiscuz neqz Oremus: sed eas legit absolute: similiter ad euãgeliuz: omittit Dñs vobiscuz: ⁊ incipit Sequẽtia sancti euangelij ⁊c. prout etiaz dicemus infra de missa sicca. Quando autez officium misse dominicalis potest conuenienter in alium diez illius hebdomade transferri: prout cõmuniter fieri potest de officijs dominicaꝝ extra aduentum. lxx. lx. l. ⁊. xl. debet dici officiuz misse festi eo die quo occurrit absqz cõmemoratiõe dominice: ⁊ infra hebdomadaz tunc currentẽ missa officij dominice hmõi celebrari. In missa votiua dicta oĩone ordinaria: sub cõclusione sua subiungi põt alia de feria: aut de festo: vel de sanctis: de qbus illa die agitur: ⁊ eidem addi alia ipsi ⁊ ipsi misse cõueniens: vel cõueniẽter oẽs cõmemorationes ꝑtermitti. Si nõ celebrat pro defunctis: sed velit pro defuncto: vel pluribꝰ orare: ponit orationẽ ipsaz pro defunctis hmõi: ante vltimã: ita ꝙ oĩo pro defunctis nõ ꝯcludat: sed sub vltime orationis ꝯclusione cõcludatur. Si vͦo celebrat pro defunctis: in die exequiarum: vna tantũ oratio dici consueuit. In tertio autez. vij. xxx. ⁊ anniuersario diebus ac alijs missis pro defunctis: prima oratione sub sua cõclusione terminata: possunt alie due oratiões addi pro defunctis: que sub vltima conclusione terminantur: ⁊ conuenit ꝙ ipsa vltima oratio hmõi sit generalis pro oĩbus fidelibus defunctis: videlicet. Fideliũ deus omniuz conditor ⁊c. In ipsa quoqz mis-

sa defunctorum: oratio de sanctis vel feria: aut alia q̄ pro defunctis dici non debet. ¶ De epistola gradualibus et alleluia et tractibus prosis et sequentijs in missa dicendis. Capi. xx.

Finitis orationibus: celebrans positis super librū vel altare manibus iunctis vel disiunctis: prout sibi magis placet: dicit eadem voce intelligibili Epistolam ibidem: cuius vltimaz syllabā aliquātuluz ptrahit: qua dicta minister dicit. Deo grās. Tum eodez modo stans celebrans dicit simili voce: vel paululum mutata Graduale: et **Alleluia** cuz suo versu: ac prosam vel sequētiam si habet: aut omissis **Alleluia** cum suo versu: et prosa vel sequētia: si misse aut tempori non cōueniat: vel nō habeant: dicit Tractum si sit dicēdus: nam **Alleluia** non dicitur in missis pro defunctis: et a Dñica. lxx. inclusiue vsqz ad vigiliam Pasce exclusiue: et in quatuor tēporib⁹ Aduētus: et mēsis Septēbris: et oībus vigilijs totius anni: in qbus est indictū ieiuniū: exceptis vigilijs Pasce: Penthecostes: et Natiuitatis chři: si venerit in Dñica: ac festo Innocētuz: si venerit in Dñica: in qbus tunc dicitur **Alleluia**. Si aūt in diebus hmōi: in qbus **Alleluia** non dicitur: dicenda est aliqua missa votiua: vel alia in qua Tractus: non habeat: poterit post graduale cuz suo versu loco Tractus omisso **Alleluia** dici eius versus: vel etiā eo omisso: Dicto graduali cuz suo versu dici. **Munda cor meuz**: et alia prout habet infra. In dicēdo autē **Alleluia** hic modus seruat. Ante versuz bis **Alleluia** dicit: et post versum semel replicat. Ab octaua vo. Pasce vsqz ad octauā Penthecostes: quo tēpore Graduale non dicit: sed illius loco secūdum **Alleluia** primo iungitur: ante versum primi bis **Alleluia** dicit: et post versuz semel. Similr et post secundi versum **Alleluia** semel replicat. Quocūqz autem tempore prosa seu sequentia est dicenda: illa post versum dicit: anteq̄ alleluia replicatur: quod post dictam prosam seu sequētiam huiusmodi repetitur. Et si extra tempus paschale in quocunqz festo: prout in festis Purificationis: et Natiuitatis beate Marie virginis: sancti Joannis baptiste: Ludouici episcopi et confessoris: Exaltationis sancte Crucis: sancti Francisci: Omniuz sanctorum: et alijs quibuscūqz diebus: duobus Alleluia cum duobus versibus: vel put in festo Dedicationis sancti Michaelis

archangeli:

archangeli: tria Alleluia cuz tribus versibus habeantur: dicitur tantuz vnum ex eis cum suo versu; vna etiaz prima die festi: alia vero die: siue vice omisso dicto poterit dici aliud cuz suo versu. Et vbi tria habentur cum tribus versibus: alia die vel vice poterit dici tertium cum suo omissis prius dictis. Si vero habeatur duo versus sub vno Alleluia: ambo versus huiusmodi dicuntur absqz intermissione sub eodez Alleluia: seruato alias in omnibꝰ modo supradicto. Quibus dictis minister seu celebrās ipse portat librum missalem ad cornu dextrum altaris: videlicet Euangelij: si altare ipsum nō sit magne longitudinis. Si vero sit magne longitudinis: ponit librum missalem inter ipsuz cornu dextrum ⁊ medium altaris: vt celebrans in medio altaris stans: possit omnia dicenda ex eo commode dicere: ⁊ eundem missalem ita locat ꝙ caput missalis respiciat ipsum cornu altaris in parte predicta: ⁊ non ad parietem siue ad partem eius cōtra se directam.

¶ De euangelio in missa dicendo. Capi. xx.

Tum celebrans stans in medio altaris vsus ad illud leuatis ad deum oculis: iunctis manibus ante pectus secrete dicit. Munda cor meum: ⁊ labia mea: omnipotens deus: qui labia Esaye prophete calculo mundasti ignito: ita me tua grata miseratione dignare mundare: vt sanctum Euangelium tuum digne valeam nuntiare. Per christum dominuz nostrum. Amen. Tum similiter stans dicit eodem modo. Dominus sit in corde meo: ⁊ in labijs meis: vt digne ⁊ competenter annuntiem Euāgelium suum Amen. His dictis: vertit se ad librum missalez: vt premittitur: positum: vbi sic stans iunctis manibus ante pectus: dicit intelligibili voce. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cuz spiritu tuo. Deinde pollice dextre manus signat primo libruz: sup principiuz Euangelij: quod est dicturus: postea seipsuz in fronte: ore ⁊ pectore signo Crucis dicens eadem voce. Sequentia sancti Euangelij ꝑm. N. vel si est dicēdum. Initiuz sancti Euāgelij ꝑm. N. ℟. Gloria tibi domine. Tum iunctis iterum vt prius manibus stans versus vt supra: prosequitur euangelium voce predicta vsqz ad finem: ⁊ eius vltimā syllabam aliquantulum protrahit: quo completo minister dicit. Laus tibi christe. Celebrans osculatur Euangelium per eum dictuz in eius prin-

cipio: nisi celebret pro defunctis: quia tunc nō osculatur Euangelium: vel celebret coram summo Pontifice: aut Cardinale: Patriarcha: Archiepiscopo: vel Episcopo: cuilibet 7 textus Euangelij portatur per eum osculandus: quo casu celebrans: Euangelium ipsum etiam non osculat. ¶ De Credo in missa dicendo: 7 quando debet dici. Capitulum. xxi.

Tum stans in medio altaris: versus ad ipsum altare manibus iunctis ante pectus 7 aliquātuluz eleuatis: intelligibili voce dicit si est dicendum. Credo in vnum deuz. quod dicendo extendit 7 iteruz iungit manus: 7 stans manibus iunctis ante pectus in eodem loco prosequitur vsqz ad finem eadem voce. Patrem omnipotentē: factorez celi 7 terre: visibilium omniuz: 7 inuisibiliuz. Et in vnuz dn̄m Jesum chr̄z Caput deo inclinat. filium dei vnigenitū. Et ex patre natuz ante omnia secula. Deū de deo: lumen de lumine: deum verū de deo vero. Genituz non factum cōsubstantialez patri: per quē omnia facta sunt. Qui ꝓpter nos homines 7 ꝓpter nostram salutem descendit de celis. In eodem loco vbi stabat: genuflectit coraz altari dicēs. Et incarnatus est de spiritu sancto: ex Maria virgine. Et homo factus est. Surgit 7 stans vt prius ꝓsequit. Crucifixus etiaz pro nobis sub pontio Pilato: passus 7 sepultus est. Et resurrexit tertia die ꝭm scripturas. Et ascendit in celum: sedet ad dexteraz patris. Et iterum venturus est cū gloria iudicare viuos 7 mortuos: cuius regni non erit finis. Et in spirituz sanctū dn̄m 7 viuificantem. Qui ex patre filioqz procedit. Qui cum patre 7 filio simul adoratur 7 cōglorificatur: qui locutus est per prophetas. Et vnam sanctā catholicam 7 apostolicā ecclesiam. Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatoꝝ. Et expecto resurrectionem mortuoꝝ. Et vitam venturi seculi. Amen. Et duz hec vltima verba profert: ꝑducit manu dextra signuz crucis a fronte ad pectus. Credo autē dicitur in omnibus diebus dominicis totius anni: etiam si de festo missa celebretur: vel octaua in qua alias Credo non esset dicēduz: aut votiua dicatur: in qua tamē de Dominica cōmemoratio habeatur. Item ad missam noctis: 7 ambas alias missas diei Natiuitatis domini nostri Jesu chri: 7 sex diebus sequētibus. In circūcisione domini. In octaua san

cti Stephani: quia infra octauã sancti Joãnis euangeliste. In octaua eiusdez sancti Joãnis euangeliste. In Epyphania dñi: ⁊ per octauã eius. In cõuersione sancti Pauli apli. In oibus festiuitatib⁹ glīosissime virginis Marie: ⁊ per eoꝝ octauas que habent. In cathedra sancti Petri: Feria qnta cene dñi. In festo resurrectionis domini: ⁊ sex diebus sequẽtibus. In festiuitate Ascensionis dñi: ⁊ per octauã. In penthecostes: ⁊ sex diebus sequẽtibus. In festo corporis chri: ⁊ per octauã. In sancti Joãnis ante portam latinam. In apostoloꝝ Petri ⁊ Pauli: ⁊ per octauã. In octaua beati Joãnis baptiste. In festo sancte Marie magdalene. In sancti Petri ad vincula. In transfiguratiõe domini. In octaua sancti Laurentij. In inuentione ⁊ exaltatiõe sancte Crucis. In angeloꝝ. In oiũz sanctoꝝ: ⁊ per ei⁹ octauaz. Ac singuloꝝ Apostoloꝝ ⁊ Euangelistaruz: ac quatuor doctoꝝ festiuitatibus. In omnibus cõsecrationibus ecclesiarũ: altariũ: ⁊ pontificũ: ⁊ in singulis ecclesijs in festo illius sancti vel sancte: in cuius honorez ecclesia ipsa vel altare specialiter sunt cõsecrata: etiã si in illis festis alias dicere nõn liceret: ac per octauã eiusdem festi ⁊ anniuersarijs dedicationũ ecclesiaꝝ vel altariũ ⁊ eoꝝ octauis si eas habẽt. Dicit quoqz infra singulas octauas suprascriptas Credo: etiam si nõ de ipsa octaua sed de quocũqz alio festo tunc currente missa celebretur. In quibuscũqz autem missis votiuis: etiam beate Marie virginis. Credo nõ dicitur: nisi esset in die Dominica: vel infra aliquã octauaz: infra quã hoc liceret dicere: quia tunc in omni missa votiua dicitur Credo: si in ipsa fit de Dñica aut octaua hmõi cõmemoratio: alѕ non. Nec dicitur in missis defunctoꝝ: vel quibuscunqz alijs superius non specificatis. ¶ De Offertorio dicendo in missa ⁊ oblatione fidelium post illud facienda ⁊ confessione generali. Capi. xxij.

Dicto Simbolo: vel si nõ sit dicẽdum: illo omisso: osculať altare in medio: ⁊ iunctis manibus ante pectus: ibidez ad manũ sinistraz: hoc est ad latus dextrũ vertit se ad populuz: ⁊ dicit intelligibili voce, Dñs vobiscuz. quod dicẽdo extendit ⁊ iungit manus ante pectus. ℟. Et cum spiritu tuo. Junctis manibus reuersus per eandẽ viaz ad mediũ altaris: facta reuerentia Cruci: manibus vt supra iunctis: stans ibidez versus ad ipsum

altare: dicit voce simili. Oremus. quod dicendo similiter extendit et iungit manus ante pectus: et caput deo inclinat. Tum iunctis ut prius manibus: dicit eadem voce offertoriū: prout in ordinario: et omnia quē usq; ad finē misse in medio altaris dicenda sunt: dicit ibidem stans versus ad ipsum altare: et non ad aliā partem: nisi ubi infra aliter ordinatur. Dicto offertorio: si q sint volentes offerre: celebrās accedit ad cornu Epistole: ubi stans detecto capite: latere suo sinistro altari verso: deponit manipulum de brachio sinistro: et accipiens illud in manum dextrā porrigit summitatē eius singulis offerētibus osculandā dicens singulis. Acceptabile sit sacrificium tuum omnipotēti deo. vel sic. Centuplum accipias: et vitam eternā possideas. Accepta oiū oblatione: celebrans reponit manipulū in brachium sinistrum: et reuertit ad mediū altaris: et si vult predicare: aut pplm suū de malis operibus et negligētijs: aut de obligatiōe quā habet erga ecclesiā vel paupes arguere: cōuersus ad pplz faciat. Postmodum facit gnalē pfessionē pplo oibus genuflexis in hec verba.

Faciatis vobis signū sancte crucis cum cōtritione peccato⁊ vestrorum: et dicatis sicut ego dixero Et dicat in vulgari sermone.

Ego confiteor deo omnipotenti: et sancte Marie semper virgini: sancto Michaeli archangelo: sancto Joanni baptiste: sancto Joanni apostolo et euāgeliste: sancto Petro: sancto Paulo: sctō Andree: sancto Jacobo maiori: sancto Thome: sancto Bartholomeo: sancto Mattheo aplo et euāgeliste: sancto Jacobo minori: et sancto Philippo: sctō Simoni: et scō Tadeo: et sctō Mathie: sctō Marco: et sctō Luce euangelistis: sancto stephano: sctō laurentio: sctō vincentio: sctō fabiano: scō sebastiano: sanctis cosme et damiano: sctis ioāni et paulo: sancto petro martyri: sctō gregorio: sancto hieronymo: sctō ambrosio: sancto augustino: sctō benedicto: sctō dominico: sctō thome de aquino: sancto vincētio: sancto francisco: sancto antonio: sancto bernardo: Sancte marie magdalene: sancte anne: sancte catherine: sancte lucie: sancte cecilie: sancte ursule cum tota sua societate: et tibi patri meo spūali: me grauiter peccasse: male loquendo: male operando: mentiendo: periurando: in modica patientia: et minori humilitate: cogitando: et delectatione peccati: viden-

do:audiendo:odorando:gustando:et tangẽdo: multa mala feci: que facere nõ debuissem: et multa bona amisi: que facere debuissem: ꝓpter negligentiaz meam: multos etiaz meis malis exẽplis scandalizaui: et occasionẽ peccandi tribui: et ad peccãduz induxi. Peccaui etiam per superbiaz: auaritiam: luxuriaz: iram: gulaz: inuidiam: et accidiam: et eoꝝ species et filias. Item peccaui cõtra decem ꝑcepta legis: cõtra articulos fidei: cõtra septem sacramẽta ecclesie: septez dona spiritus sancti: et mandata sancte matris ecclesie. De istis oibus et qualibuscũqz peccatis et transgressionibus meis: que feci cõmisi: vel omisi: a die et hora qbus baptizatus fui: vsqz ad hanc presentẽ horam: doleo: et penitet me fecisse mala: que feci: vel omisisse bona: que facere potuissem: et dico meaz culpam: et meã culpaz: et meam grauissimã culpã: et precor oipotentẽ deum: qꝫ per suam copiosissimã misericordiaz: bonitatẽ: et pietatez indulgeat mihi oia peccata mea: et culpas meas: et tu pater digneris me ab ipsis auctoritate dei et ecclie: qua fungeris: absoluere: et salutarez penitẽtiaz iniungere: et rogare deuz pro me misero et infelici peccatore. Tũc sacerdos eleuata manu dextera sup populuz dicat. Parcat vobis oipotens deus. Quilibet vestrũ in remissionez pctõꝝ suoꝝ dicat ter Pater nr̃. et ter Aue maria. Pro vnione pace et cõcordia sancte matris ecclie: et totius populi christiani quilibet dicet qnquies Pater noster et totidez Aue maria pro oibus fidelib⁹ defunctis: quoꝝ aie sunt in purgatorio: ter Pater noster et ter Aue maria. Misereatur vestri oipotẽs deus: et dimissis oib⁹ pctis vestris ꝑducat vos cũ oibus sanctis suis in vitã eternã Amẽ. Indulgẽtiaz absolutionem et remissionẽ oiuz pctõꝝ vr̃oꝝ: emẽdationẽ vite: et obseruãtiaz suoꝝ ꝑceptoꝝ vitã sctãz et exitũ beatũ tribuat vobis oipotẽs et misericors deus. Amẽ. Et benedictio dei oipotẽtis pa✠tris et fi✠lij: et spũs✠ sancti descendat sup vos: et maneat semper. Et cõuersus ad altare faciat oblationẽ. Et si nõ sint q offerant: vel si nõ sit faciẽda dicta ꝯfessio: dicto offertorio faciat oblatiõez.

¶ De oblatione hostie et calicis super altare. Caplm. xxiij.

His peractis sacerdos stans in eodẽ medio altaris: versus ad illud: accipit patenaz cum hostia et hostijs desup posita et positis: si qua sit vel que sint: pro alterius vel alioꝝ cõmunione

consecrande dispensande vel cõseruande: illaz ambabus mani/
bus vsqz ad pectus eleuatã tenens: ⁊ si sunt alie hostie nõ super
corporale vel alio calice seu vase ad hoc conuenienti posite: pro
cõione populi cõsecrande: calicẽ illum seu vas dextra discoope/
rit: ⁊ intentionẽ suã dirigens: vel etiam illas offerre ⁊ consecrare
oculis ad deũ intẽtus dicit secrete. Suscipe sancte pater oipo/
tens eterne deus hanc imaculatã hostiam: quã ego indignus fa/
mulus tuus offero tibi deo meo viuo ⁊ vero: pro inumerabilibꝰ
peccatis ⁊ offensionibus ⁊ negligẽtijs meis ⁊ pro oibus circũstã
tibus: sz ⁊ pro oibus fidelibꝰ chrianis viuis ⁊ defunctis: vt mihi
⁊ illis ꝓficiat ad salutẽ in vitaz eternã Amen. Facit signũ crucis
cum patena sup corporale: ⁊ locum in quẽ positurus est hostiaz:
quã deinde cum patena ponit in mediuz seu circa medium ante/
rioris siue proximioris partis corporalis ante se: ⁊ patenam ad
manum dextrã aliquãtulum subtus corporale: ⁊ calicez seu vas
aliarum hostiaruz si sit sua patena cooperit. Postea accipit ca/
licem quez purificatorio diligenter mundat: ⁊ ampullam vini de
manu ministri: quam ille manu dextra nuda detecto capite sibi
porrigit: accipiens imponit vinum in calicez ad sufficiẽtiã nihil
dicens. Tum si nõ celebrat pro defunctis: facit signũ crucis sup
ampullam aque: quam etiam de manu eiusdem similiter manu
dextra nuda detecto capite illaz sibi porrigentis accipit: ⁊ ex ea
imponit pusillum aque in calicem secrete dicens. Deus qui hu
mane substantie dignitatem ⁊ mirabiliter cõdidisti: ⁊ mirabilius
reformasti: da nobis per huius aque ⁊ vini misterium: eius diui/
nitatis esse consortes: qui humanitatis nostre fieri dignatus est
participes: Jesus christus filius tuus dominus noster: qui tecũ
viuit ⁊ regnat in vnitate spiritus sancti deus. Per omnia secula
seculoꝝ. Amen. Si vero celebrat pro defunctis: non producit
signum crucis super ampullam aque: sed imponit absqz signo
huiusmodi ex ea pusillum aque in calicez: dicens eandez oratiõ/
nem proximo scriptaz. Imposita aqua: ⁊ finita oratione predi/
cta: accipit ambabus manibus calicez discoopertuz: videlicet cũ
sinistra pedem: cum dextra autez nodum infra cuppam calicis:
⁊ stans in medio altaris: Calicem ipsum discoopertum vsqz ad
pectus eleuatum tenet: ⁊ intentus ad deum oculis dicit secrete.

Offerimus tibi domine calicem salutaris: tuaz deprecantes clementiaz: vt in conspectu diuine maiestatis tue: pro nostra: ꝛ pro totius mũdi salute cũ odore suauitatis ascẽdat. Amen. Signat cuz calice super corporale: ꝛ ipsuz in medio seu circa mediũ eius post hostiã collocat: ꝛ palla cooperit: ac iunctis manibus super altare positis: capite inclinato dicit secrete. In spiritu humilitatis: ꝛ aĩo cõtrito suscipiamur a te dñe: ꝛ sic fiat sacrificiũ nostrũ in cõspectu tuo hodie: vt placeat tibi dñe deus. Eleuat manus extensas: ꝛ iungit eas ante pect⁹ secrete dicẽs. Ueni sanctificator oĩpotens eterne deus: ꝛ bene✠dic signando manu dextra cõiter sup hostiã ꝛ calicez. hoc sacrificiũ tuo scõ noi preparatũ.

¶ Sacerdos lauat manus in cornu altaris. Capi. xxiiij.

Tum iunctis ante pectus manibus: accedit ad cornu Epistole: vbi stans: ministro aquam fundente lauat ꝛ tergit manus: dicens secrete. Lauabo inter inocẽtes manus meas: ꝛ circundabor altare tuum dñe. Ut audiam vocẽ laudis: ꝛ enarrez vniuersa mirabilia tua. Dñe dilexi decorẽ domus tue: ꝛ locum habitationis glorie tue. Ne perdas cuz impijs deus aiaz meã: ꝛ cum viris sanguinũ vitam meaz. In quoꝝ manibus iniquitates sunt: dextera eoꝝ repleta est muneribus. Ego autem in inocentia mea ingressus suz: redime me ꝛ miserere mei. Pes me⁹ stetit in directo: in ecclesijs benedicam te domine. Gloria patri ꝛ filio: ꝛ spiritui sancto. Sicut erat in principio ꝛ nũc ꝛ semper.

¶ Sacerdos lotis manibus orat: vertit se ad populuz ꝛ dicit Orate fratres ꝛc̃. Caplm. xxv.

Lotis ꝛ tersis manibus: ꝛ illis ante pect⁹ iunctis: ad mediũz altaris reuertitur: vbi stans: ad deum eleuatis oculis: manib⁹ iunctis: sup altare positis inclinato capite: versus ad ipsum altare dicit secrete. Suscipe sancta trinitas hanc oblationem: quã tibi offerimus ob memoriã passionis: resurrectionis: ꝛ ascẽsionis Jesu chꝛi domini nostri: ꝛ in honore beate Marie semp virginis: ꝛ beati Joãnis baptiste: sanctoruz apostoloꝝ Petri ꝛ Pauli: ꝛ istoꝝ ꝛ oium sanctoꝝ: vt illis ꝓficiat ad honorẽ: nobis autem ad salutem: ꝛ illi pro nobis intercedere dignentur in celis quoꝝ memoriaz facimus in terris. Per eundem christum dñm nostruz Amen. Extensis manibus hincinde sup altare positis:

osculat altare in medio: tuz iunctis manib⁹ ante pectus demissis oculis ad terraz: vertit se ad manū sinistram: hoc est ad latus dextrū ad ppluz: ꝛ sic versus ad illuz dicit voce aliquātuluz eleuata. Orate fratres. ꝛ secrete ꝓsequitur. vt meū ꝛ vestrū sacrificium acceptabile fiat apud deum oīpotentez. Quod dicendo extēdit ꝛ iungit manus ante pectus: ꝛ cōtinuo ad altare reuertitur perficiendo circulum inceptū. Minister vero ꝛ alij interessentes genuflexi detectis capitibus rñdent dicētes secrete. Suscipiat dominus sacrificium de manibus tuis ad laudem ꝛ gloriā nois sui: ad vtilitatē quoqꝫ nostram: ꝛ totius ecclesie sue sancte. Quod si minister vel alij interessentes non responderint: celebrans ipse dicit secrete. Suscipiat dominus sacrificiuz de manibus meis: ad laudem ꝛ gloriam nominis sui: ad vtilitatem quoqꝫ nostraz: ꝛ totius ecclesie sue sancte. Tum celebrans ipse extensis manibus ante pectus: stans ante librum dicit secrete orationez secretam dici conuenientē vsqꝫ ad Per dominum nostrum: vel aliā conclusionē: quā dicendo iungit manus ante pectus: ꝛ ad verba Jesum christum filium tuum. caput deo inclinat: sicqꝫ manibus iunctis continuat vsqꝫ ad verba Per omnia secula seculorum. exclusiue. si vnica est secreta. Si vero plures secrete sunt dicēde: addit conclusioni prime etiam illa verba Per omnia secula seculoruz. Amen. Deinde absolute subiungit alias oratiōes secretas: prioribus orationibus cōuenientes: quia tot ꝛ conuenientes: ac eodē ordine dici debent secrete ꝛ post cōmuniones: quot quo ordine ꝛ de quibus dicte sunt ante Epistolam orationes.

¶ Sacerdos dicit prefationem. Capitulum .xxvj.

Peruento in cōclusione vltime secrete ad verba Per oia secula seculoꝝ: exclusiue celebrās stans in medio altaris depositis super eo hinc ꝛ inde manibus extensis: dicit cōuenienti voce ꝛ intelligibili: Prefationem sequentem: que cōmunis est omnibus missis: etiam defunctoꝝ: nisi specialis habeat. Et vbi specialis prefatio habetur: illa dicitur tam in festo q̄z infra eius octauaz: si octauam habeat: etiam si infra ipsam octauaz agatur de dominica: vel aliquo alio festo specialem prefationem nō habente. Si vero ipsum festum de quo infra octauam agitur: habeat specialez prefationem: illa specialis dicitur: omissa prefa-

tione octaue:nisi in missali aliter ordinetur. In missa quoqz votiua dicitur prefatio propria illius diei: vel festi de cuius votiua agitur:si dies ipsa vel festum prefationem ppriaz habeat. Per oia secula seculoꝝ. ℟. Amen. Dominus vobiscū. ℟. Et cū spiritu tuo. Manus extēsas eleuat hinc ꝛ inde vsqz ad pectus dicens. Sursuz corda. ℟. Habemus ad dñm. Gratias agamus dño deo nostro. qđ dicēdo iungit manus ante pectus:ꝛ caput deo inclinat. ℟. Dignu ꝛ iustum est. Eleuatis ꝛ extēsis vt prius manib⁹ psequit pfationē sequētem:si nō habet alia propria.

Vere dignum ꝛ iustum est:equū ꝛ salutare: nos tibi semper ꝛ vbiqz gratias agere:domine sancte pater omnipotens eterne deus:per christum dominū nostrum. quod dicendo caput deo inclinat:tum extensis manibus vt prius prosequitur. Per quem maiestatem tuam laudant angeli:adorant dominationes: tremunt potestates. Celi celorumqz virtutes ac beata seraphin: socia exultatione cōcelebrant:cum quibus ꝛ nostras voces vt admitti iubeas deprecamur: supplici ꝯfessione dicentes. Junctis manibus ante pectus voce mediocri dicit. Sanctus. Sanctus. Sanctus domin⁹ deus sabaoth. Pleni sunt celi ꝛ terra gloria tua Osanna in excelsis. Manu dextra producendo signum Crucis a fronte ad pectus seipsum signat dicēs. Benedictus qui venit in nomine domini Osanna in excelsis.

¶ Sacerdos incipit canonem ꝛ prosequitur. Cap. xxvij.

Manibus iunctis super altare positis: stans ante medium altaris versus ad illud:eleuatis oculis ad deuz ꝛ sine mora demissis capite inclinato dicit secrete. Te igitur clemētissime pater per Jesum christum filium tuum dñm nostrum supplices rogamus ac petimus Osculatur ante se altare:erigit se ꝛ stans eleuatis ꝛ iunctis manib⁹ ante pectus dicit. Uti accepta habeas ꝛ benedicas. Dextra manu ter signat cōmuniter super hostiam ꝛ calicem dicēs. Hec do ✠ na: hec mu ✠ nera:hec sancta ✠ sacrificia illibata. Extensis manibus ante pectus psequitur. In primis que tibi offerimus pro ecclesia tua sancta catholica:quā pacificare:custodire:adunare:ꝛ regere digneris toto orbe terrarum: vna cum famulo tuo papa nostro. N. Exprimēdo nomē pape. Sede vero apostolica vacante: verba predicta vna cuz

famulo tuo Papa nostro. N. omittũtur ꝛ antistite nostro. N. specificando nomen Patriarche: Archiepiscopi: vel Episcopi ordinarij sui: qui si est vita functus: illa verba: ꝛ antistite nostro. N. omittuntur. Si celebrãs est Episcopus: Archiepiscopus: vel Patriarcha: omissis verbis: ꝛ antistite nostro. N. dicit ꝛ me indigno seruo tuo. Si autez est Papa qui celebrat: dictis verbis: toto orbe terrarum omissis: vna cum famulo tuo papa nostro. N. ꝛ antistite. N. dicit. vna cuz me indigno famulo tuo: quez gregi tuo preesse voluisti. Et continuant oẽs vt sequitur. ꝛ oĩbus orthodoxis atqꝫ catholice ꝛ apostolice fidei cultoribus.

Memento dñe famuloꝝ famularũqꝫ tuarũ. Stans in quiete: manibus iunctis: ꝛ vsqꝫ ad faciem vel pectus prout sibi magis placet eleuatis: agit cõmemorationẽ viuoꝝ christi fideliũ ad suã voluntatẽ: eoꝝ tamẽ nomina nõ est necesse ꝙ exprimat: sed solũ in mente eoꝝ memoriam habeat. Potest tamẽ celebrans si pro pluribus orare intendit (ne circũstantibꝰ sit molestus) ante missam in animo suo ꝓponere oẽs illos: tam viuos ꝙ̃ defunctos: pro qbus in ipsa missa orare intẽdit: ꝛ in hoc loco gñaliter vnico contextu ipsoꝝ viuoꝝ cõmemorationẽ agere: qbus ante missam proposuit in ipsa missa suis orõnibus subuenire. Qua facta seu habita: demissis ꝛ extensis manibus vt prius continuat: ꝛ oĩum circũastantium quoꝝ tibi fides cognita est: ꝛ nota deuotio: pro quibus tibi offerimus: vel qui tibi offerunt hoc sacrificiũ laudis pro se: suisqꝫ omnibus: pro redemptione animaruz suarum: pro spe salutis ꝛ incolumitatis sue: tibi reddunt vota sua eterno deo viuo ꝛ vero. Stans eodem modo dicit. Communicãtes ꝛ memoriaz venerãtes. In primis gloriose semperqꝫ virginis Marie genitricis dei ꝛ domini nostri Jesu chri. Inclinat caput deo ꝛ prosequitur. Sed ꝛ beatoꝝ apostoloꝝ ac martyrum tuoruz.

Petri ꝛ	Jacobi
Pauli	Philippi
Andre	Bartholomei
Jacobi	Matthei
Joannis	Symonis ꝛ
Thome	Thadei

Lini Laurentij
Cleti Crisogoni
Clementis Ioannis ꝛ
Sixti Pauli
Cornelij Cosme ꝛ
Cypriani Damiani.

Et omnium sanctoꝝ: quoꝝ meritis precibusqꝫ concedas: vt in omnibus protectionis tue muniamur auxilio. Per eundeꝫ christum dominum nostrum Amen. Minister accendit intorticium: quod erectum in dextra manu retinens: ꝛ conuenienter eleuans genuflectit in gradu vel in terra pro dispositione loci retro celebrantem: qui dictis premissis extendit manus versus oblata dicens secrete. Hanc igitur oblationem seruitutis nostre: sed ꝛ cuncte familie tue quesumus domine vt placatꝰ accipias: diesqꝫ nostros in tua pace disponas: atqꝫ ab eterna damnatione nos eripi: ꝛ in electoruꝫ tuorũ iubeas grege numerari. Per christuꝫ dominum nostrum Amen. Iungit manus ante pectus dicens secrete. Quam oblationẽ tu deus in omnibus quesumus. Dextra manu cõmuniter signat ter super hostiam ꝛ caliceꝫ dicens. Bene ✠ dictam: ascri ✠ ptam: ra ✠ tam: rationabileꝫ acceptabilemqꝫ facere digneris: vt nobis: Semel separatim signat super hostiam tantum dicens. cor ✠ pus Deinde super calicem tantuꝫ dicens. Et san ✠ guis. Eleuat ꝛ iungit manus ante pectus prosequẽs. Fiat dilectissimi filij tui dñi nostri Iesu christi. Inclinat caput deo: ꝛ tergit aliquantulum pollices ꝛ indices super corporale dicens secrete. Qui pridie q̃ꝫ pateretur. Accipit cum pollice ꝛ indice dextere manus hostiam ꝛ eam cum illis: ac pollice ꝛ indice etiam sinistre manus tenens: stans erectus ante medium altaris dicit. Accepit paneꝫ in sanctas ac venerabiles manus suas. Eleuat ad deum oculos: ꝛ sine mora demittit dicens. Et eleuatis oculis in celum: ad te deum patreꝫ suũ omnipotentem: tibi gratias agens. Tenet hostiam inter polliceꝫ ꝛ indicem sinistre manus: ꝛ dextra producit semel signum Crucis super eam dicens. Bene ✠ dixit: fregit: deditqꝫ discipulis suis dicens. Accipite ꝛ manducate ex hoc omnes. Discoperit manu dextra calicem seu vas aliaꝝ hostiarũ si sit: ꝛ cubitis super al

tare positis: stans inclinato capite: verba ꝯsecrationis distincte:
secrete: ꝛ reuerenter profert super hostiam cum intentione cōfi-
ciendi corpus ꝛ sanguinē christi: ꝛ oēs hostias coram se positas
cōsecrandi: ꝛ simul super oēs: si plures sunt cōsecrāde: ꝛ hostiaꝫ
suam tantuꝫ pollicibus ꝛ indicibus tenet dicens. Hoc est enim
corpus meum. His dictis celebrans hostiaꝫ inter pollices ꝛ in-
dices super altare tenens: reliquis manuū digitis extensis: ac bi-
nis ꝛ binis simul iunctis: ꝛ ceteris hostijs si sunt plures cōsecrate
in loco: in quo a principio misse sunt posite super corporali: vel
in alio calice siue vase dimissis genuflexus eaꝫ adorat. Tum se
erigit: eleuat in altum quātum cōmode pōt hostiam: ꝛ populo
ostendit reuerenter adorandum: ꝛ mox ipsam venerāter super
corporale reponit: vnde eaꝫ leuauit: ꝛ pollices ac indices non di-
siungit vsqꝫ post cōionem: nisi quādo hostiam consecrataꝫ tan-
gere vel tractare debet: vt infra dicetur. Tum vsqꝫ in terraꝫ ge-
nuflexus hostiaꝫ ipsam venerat: ꝛ calicem seu vas aliaꝝ hostiaꝝ
si sit: sua patena cooperit. Interim dum celebrans hostiam ele-
uat: minister etiaꝫ eleuat manu sinistra fimbrias posteriores pla-
nete siue casule celebrantis: ac totā posteriorē eius ptē: ne ipsuꝫ
celebranteꝫ impediat in extensione brachiorū: deinde celebrans
discooperit calicem: ꝛ pollices ac indices super illius labiuꝫ ali-
quantuluꝫ tergit: ꝛ eos iterū iungit: ꝛ stans erectus dicit secrete.
Simili modo postq̄ꝫ cenatum est. Ambabus manibus accipit
calicem iuxta nodum infra cuppam calicis: ꝛ illum aliquātuluꝫ
eleuat: ꝛ sine mora reponit in eundem locum: de quo eum leua-
uit: super corporale: interim prosequēs. Accipiens ꝛ hunc pre-
clarum calicem in sanctas ac venerabiles manus suas: item tibi
gratias agens tenet calicem manu sinistra infra cuppaꝫ: dextra
vero signando super eum dicit. bene✠dixit: deditqꝫ discipulis
suis dicens. Accipite ꝛ bibite ex eo omnes. Accipit ambabus
manibus calicem: videlicet cum sinistra pedeꝫ: cum dextra vero
nodum infra cuppaꝫ calicis: ꝛ cubitis super altare positis: stans
inclinato capite: super calicem secrete: distincte: ꝛ reuerenter
verba consecrationis cum intentione vt supra profert dicens.
Hic est enim calix sanguinis mei: noui ꝛ eterni testamēti: myste-
rium fidei: qui pro vobis ꝛ pro multis effundetur in remissioneꝫ

peccatorum. Reponit calicez super corporale dicēs secrete. Hec quotiēscūqz feceritis: in mei memoriaz facietis. Et genuflexus sanguinem reuerenter adorat: tum se erigit: accipit calicem discoopertū cum sanguine ambabus manibus vt prius: eleuat eū erectum quātum cōmode potest: illum populo ostendens adorandum: et mox ipsuz reuerenter reponit super corporale: in locum solitum: et manu dextra ipsum palla cooperit: et genuflexus sacramētum venerat. Interim dum celebrans Calicem eleuat: minister manu sinistra eleuat dictas fimbrias: et posteriorē partē planete celebrantis vt prius: et postq̄ celebrans calicez sup corporale reposuerit surgit extiguit intortitium: et reponit in locum suum. Tum celebrans stans vt prius ante altare: extensis manibus ante pectus more consueto dicit secretā. Unde et memores dn̄e nos serui tui: sed et plebs tua sancta christi filij tui dn̄i nostri Jesu chr̄i taz beate passionis: necnō et ab inferis resurrectionis: sz et in celos gl'iose ascensionis: offerimus p̄clare maiestati tue de tuis donis ac datis. Jungit manus ante pectus: tū manu dextra signat ter cōiter super hostiaz et calicē dicēs. Hostiaz ✠ puraz: hostiaz ✠ sanctā: hostiaz ✠ imaculatā. Sup hostiā tantū signat dicens. Panez ✠ sanctū vite eterne. Sup calicez tantū signat dicēs. Et calicez ✠ salutis ppetue. Secrete p̄sequit̄ stans manibus ante pectuz more solito extensis. Supra que propitio ac sereno vultu respicere digneris: et accepta habere: sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel: et sacrificium P̄riarche nr̄i Habrae: et qd̄ tibi obtulit summ⁹ sacerdos tuus Melchisedech sanctū sacrificiuz imaculatā hostiam. Inclinat se ante mediuz altaris: et manibus iunctis sup illo positis secrete dicit. Supplices te rogamus oīpotens deus: iube hec pferri p manus sancti angeli tui in sublime altare tuū: in cōspectuz diuine maiestatis tue: vt quotquot ex hac altaris pticipatiōe. Separatis manibus hinc et inde sup altare positis: osculat̄ altare: erigit se: et iunctis manibus cōtinuat. sacrosanctū filij tui. Signat manu dextra supra hostiaz tantū dicēs. cor ✠ pus: signat eadē manu sup calicez tantū dicens. et sangui ✠ nez sumpserimus: omni bene ✠ dictione: qd̄ dicendo seipsum eadem manu signat signo crucis a fronte ad pectus: et cōtinuat: celesti et gratia repleamur.

Per eundez chrm dnm nostrū. Amē. Memēto etiā dne famu-
loꝝ famularūq3 tuaꝝ. Stans manibus iunctis ante pectus: vel
vsq3 ad faciem eleuatis: sicut magis sibi placuerit: oculis ad sa-
cramentū in altari positū intentus: agit cōmemorationē fideliū3
defunctoꝝ: de qbus sibi videbit: eodez modo: prout de cōmemo
ratione viuoꝝ supra diximus. Qua habita: stans extēsis manib9
ante pectus vt prius cōtinuat dicēs. Qui nos precesserunt cum
signo fidei: ⁊ dormiunt in somno pacis: ipsis dne ⁊ oibus in chro
quiescētibus locū refrigerij lucis ⁊ pacis vt indulgeas depreca-
mur. Per eūdez christū dnm nostruz. Amē. Dextra manu per-
cutit pectus suum aliquātuluz altius dicens. Nobis quoq3 pec-
catoribus. ⁊ secrete ꝓsequitur. Famulis tuis de multitudine mi-
serationuz tuarū sperantibus partē aliquā ⁊ societatē donare di
gneris: cuz tuis sanctis Apostolis ⁊ Martyribus: cuz Joanne
Stephano Mathia Barnaba Ignatio Alexādro Marcel-
lino Petro Felicitate Perpetua Agata Lucia Agnete Ceci
lia Anastasia ⁊ omnibus sanctis tuis: intra quoꝝ nos cōsortium
nō estimator meriti: sed venie quesumus largitor admitte. Per
christum dominū nostrum. Tum iungit manus ante pectus di-
cens secrete. Per quem omnia domine semper bona creas:
Manu dextra ter signat cōmuniter super hostiā ⁊ calicē dicēs:
scti ✠ ficas: viui ✠ ficas: bene ✠ dicis: ⁊ pstas nobis: discoope-
rit manu dextra calicem: ⁊ genuflexus reuerētiam facit sacramē
to: tum se erigit: ⁊ reuerenter accipit hostiam inter pollicem ⁊ in-
dicem dextre manus: ⁊ cum ea super calicem: quē manu sinistra
tenet per nodum infra cuppam: signat ter a labio in labiū dicēs.
Per ip ✠ sum: ⁊ cū ip ✠ so: ⁊ in ip ✠ so: cū hostia bis inter se ⁊
calicē a labio calicis incipiens signat dicens. Est tibi deo ✠ pa-
tri omnipotenti: in vnitate spiritus ✠ sancti oīs honor ⁊ gloria.
Tenet manu dextra hostiam super calicem: eleuat aliquātuluz
ambabus manibus hostiam simul ⁊ calicem: ⁊ sine mora illuz ac
illam reponit ad loca solita: pollices ⁊ indices super labium ca-
licis aliquātulum tergit: iungit ⁊ calicem palla cooperit: ⁊ vsq3
ad terram genuflectens sacramētuz venerat: erigit se ⁊ manib9
more solito extēsis hinc ⁊ inde sup altare positis: dicit itelligibili
voce. Per omnia secula seculoꝝ. Rūdetur. Amē. Oremus.

Preceptis salutarib⁹ moniti: ꝛ diuina institutiōe formati audemus dicere. Eleuat ꝛ iungit manus ante pectus: ꝛ oculis ad sacramentū in altari positū intēt⁹: capite inclinato: dicit eadē voce.
Pater noster: qui es in celis: sanctificetur nomē tuum. Adueniat regnū tuū: fiat voluntas tua sicut in celo ꝛ in terra. Panem nostruꝫ quotidianū da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra: sicut ꝛ nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Respondet minister. Sed libera nos a malo. Celebrans dicit secrete. Amen. Et manu dextra pollice ꝛ indice nō disiunctis: accipit patenā de altari ꝛ inter indicem ꝛ mediuꝫ digitos dicte manus tenet ipsaꝫ sup altare erectā: sinistram vero tenet ante pectus: more solito extensam dicens secrete. Libera nos quesumus domine ab omnibus malis: preteritis: presentibus: ꝛ futuris: ꝛ intercedente beata ꝛ gliosa semper virgine dei genitrice Maria: ꝛ beatis apostolis tuis Petro ꝛ Paulo atqꝫ Andrea: ꝛ omnibus sanctis. Eleuat manu dextra patenam de altari: ꝛ signat seipsum cum ea producēdo crucem a fronte ad pectus: ac patenam ipsam osculatur: interim dicens secrete. Da propitius pacem in diebus nostris: vt ope misericordie tue adiuti: ꝛ a peccato simus semp liberi: ꝛ ab omni perturbatione securi. Submittit patenaꝫ hostie: quā ponit in ipsam patenam: discooperit calicem: ꝛ genuflexus in terrā sacramētum veneratur: erigit se: accipit hostiam inter pollicem ꝛ indicem dextre manus: ꝛ cum illis ac pollice ꝛ indice sinistre manus eam super sanguineꝫ in calice tenens: cum reuerētia frāgit per medium: ꝛ mediam quaꝫ inter pollicem ꝛ indicē dextre manus tenet: ponit in patenam interim dicens. Per eundeꝫ dominum nostrum Jesum christum filium tuum. De alia media quaꝫ inter pollicem ꝛ indicem sinistre manus tenet: accipit cum pollice ꝛ indice manus dextre particulaꝫ: quā inter ipsos dextre manus pollicem ꝛ indicem retinet. Partem vero quam in sinistra habet: adiungit medie per ipsum sup patenā posite: interim dicens. Qui tecum viuit ꝛ regnat in vnitate spiritus sancti deus. Particulaꝫ hostie: quā retinuit in dextra manu: tenet sup calicē: quem manu sinistra per nodum infra cuppam retinet: intelligibili voce dicens. Per omnia secula seculoꝝ. ℟. Amen. Cuꝫ

ipsa particula signat ter a labio in labium calicis dicēs. Pax ✠ dñi sit ✠ semp ✠ vobiscuȝ. ℟. Et cum spiritu tuo. particulam quaȝ dextera manu tenet imponit in sanguinem dicens secrete. Fiat cōmixtio ⁊ consecratio corporis ⁊ sanguis dñi nostri Jesu christi: accipientibus nobis in vitam eternā Amen. Pollices ⁊ indices sup labiuȝ calicis aliquātuluȝ tergit: iungit: caliceȝ palla cooperit: ⁊ genuflexus sacrm̄ venerat: surgit ⁊ stans iunctis manibus ante pect⁹ capite inclinato: dicit intelligibili voce. Agnus dei qui tollis peccata mūdi: miserere nobis. Manu dextra percutit pectus suum ⁊ ꝓsequit. Agnus dei qui tollis peccata mūdi: miserere nobis. Iteruȝ manu dextra ꝑcutit pectus suū: ⁊ tertio dicit. Agnus dei qui tollis peccata mūdi: dona nobis paceȝ. Percutit tertio eadeȝ manu pectus suū. Tum inclinato capite ante mediuȝ altaris manibus iunctis super altare positis secrete dicit. Domine iesu christe qui dixisti Apl'is tuis: pacē meam do vobis: pacē relinquo vobis: ne respicias peccata mea: sed fideȝ ecclesie tue: eamqȝ s̄m voluntatē tuā pacificare ⁊ coadunare dignare: qui viuis ⁊ regnas deus. Per oīa secula seculoꝝ. Amen. Si est daturus paceȝ: osculat altare in medio: ⁊ instrumētuȝ pacis sibi porrectū per ministrū: iuxta ipsum ad dextrā: vȝ in cornu Epistole genuflexum: prius dicens voce cōpetēti. Pax tecuȝ. Et minister sibi r̄ndet. Et cū spiritu tuo. Surgit minister ⁊ pacem interessentib⁹ misse porrigit osculandaȝ: dignioribꝰ primo deinde aliis: vltimo mulieribus singulis dicens. Pax tecū. Et singuli r̄ndent ei. Et cum spiritu tuo. Celebrās pace osculata: stans in medio altaris īclinatus vt prius dicit sequētes orōnes. Si nō est daturus pacem: etiaȝ si illius datio misse cōueniat: nō osculat altare sed premissa orōne dicta sine mora: stans vt ꝑfert subiūgit sequētes oratiōes. Si vo celebrat pro defunctis: omissis oībus ꝓcedentibus: ab Agnus dei inclusiue hucusqȝ positis: intelligibili voce: sine vlla pectoris ꝑcussione dicit. Agnus dei qui tollis peccata mūdi: dona eis requiem. Agnus dei: qui tollis peccata mūdi: dona eis requiem. Agnus dei: qui tollis peccata mundi: dona eis requiem sempiternā. Tum ꝓseqt secrete sequētes orōnes que etiā in singulis aliis missis dicunt: excepta soluȝ Veneris sancta: qa nō missa: sed singulare officiū celebrat.

Domine

Domine Jesu christe fili dei viui: qui ex volũtate patris coope-
rante spiritu sancto: per mortez tuam mundum viuificasti: libe-
ra me per hoc sacrum corpus ⁊ sanguinem tuum ab omnibus
iniquitatibus meis: ⁊ vniuersis malis: ⁊ fac me tuis semꝑ inhere-
re mandatis: ⁊ a te nunq̃ꝫ separari permittas: qui cũ eodez deo
patre ⁊ spiritu sancto viuis ⁊ regnas in secula seculoꝝ. Amen.

Perceptio corporis tui dñe Jesu christe: qđ ego indignus
sumere presumo: nõ mihi proueniat in iudiciũ ⁊ condẽna-
tionem: sed pro tua pietate prosit mihi ad tutamẽ tum mentis ⁊
corporis ⁊ ad medelam percipiendam: qui viuis ⁊ regnas cum
deo patre in vnitate spiritus sancti deus. Per omnia secula se-
culoꝝ. Amen. His dictis in terram genuflectens sacramentuꝫ
veneratur: tum se erigit ⁊ dicit secrete. Panẽ celestem accipiã:
⁊ nomen domini inuocabo. Quo dicto accipit de patena reuerẽ-
ter ambas partes hostie super illam positas: inter pollicez ⁊ in-
dicem sinistre manus ⁊ patenam inter eundem indicem ⁊ mediũ
digitos eiusdem manus: ⁊ tenens partes huiusmodi super pate-
nam manu dextra tribus vicibus percutit pectus suum: interim
etiaꝫ tribus vicibus dicens voce aliquãtulum eleuata. Domine
non sum dignus: ⁊ secrete prosequitur. vt intres sub tectũ meũ:
sed tantum dic verbo ⁊ sanabitur anima mea. Quibus tertio fa-
ctis ⁊ dictis: accipit ambas ptes predictas hostie: ex sinistra: in-
ter pollicem ⁊ indicem dextre manus: ⁊ cum illa supra patenam
signat seipsum signo crucis dicens secrete. Corpus domini no-
stri Jesu christi custodiat animaꝫ meã in vitam eternam Amen.
Cubitis suꝑ altare positis: ⁊ patena sinistra manu partibus ho-
stie predictis ⁊ ori supposita: reuerẽter sumit easdẽ ambas par-
tes: quibus sumptis: deponit patenaꝫ super corporale: erigit se:
⁊ ambas manus ante faciem iungens: aliquantuluꝫ quiescit: de-
inde depositis manibus dicit secrete. Quid retribuam domino:
pro omnibus que retribuit mihi. Discooperit calicem: ac polli-
ces ⁊ indices suꝑ labium ipsius aliquãtulum tergit: ac iteruꝫ eos
iungit: accipit patenaꝫ: ⁊ eam diligenter cum pollice dextre ma-
nus super calicem extergit: ne quid de hostia suꝑ ea remaneat: ⁊
si sint hostie consecrate super corporali posite pro alio tpe cõser-
uande: facta eis reuerẽtia debita: reponit eas in vas ad hoc ordi-

natum. Et diligenter aduertit: ne qua particula quātucūqꝫ mi/nima maneat super corporali: sed studiose ⁊ accurate reponit in calicē: ⁊ pollicibus ac indicibus iunctis genuflexus iterū sacra/mentū venerat: surgit ⁊ calicē ambabus manibus: vz cū sinistra pedem: cū dextra vō nodum infra cuppā accipit dicēs secrete. Calicē salutaris accipiam: ⁊ nomē dñi inuocabo. Laudans in/uocabo dñm: ⁊ ab inimicis meis saluus ero. Et signās se signo crucis cū calice dicit secrete. Sanguis dñi nostri Jesu chrī cu/stodiat aīā meā in vitam eternā Amen. Et stans reuerēter sū/mit totū sanguinē: cum particula in calice posita: qbus sumptis dicit secrete. Quod ore sumpsimus dñe: pura mēte capiamus: ⁊ de munere temporali fiat nobis remedium sempiternū Amen. Interim porrigens calicē ministro: qui infundit in eū vinū: quo celebrans se purificat: ⁊ si qui sunt cōicandi eos cōicat: anteq̄ di/gitos abluat: seruato ordine de tpe ⁊ modo cōicandi populū in sacerdotali dato. Cū purificatus: ⁊ ceteris cōicatis: dicit secrete. Corpus tuum dñe qd sumpsi: ⁊ sanguis quē potaui: adhereat visceribus meis: ⁊ presta: vt in me nō remaneat scelerū macula: quē pura ⁊ sancta refecerunt sacramēta: qui viuis ⁊ regnas cū deo patre in vnitate spūs scti deus. Per oīa secula scloꝝ Amē. Eodē ministro vinū iterum fundente: celebrans abluit polli/ces ⁊ indices super calicem: ⁊ ablutionē etiam sumit: deinde ex/tergit etiam os ⁊ calicem purificatorio: ⁊ purificatorium sup ca/licem ac desuper patenā ponit: ⁊ prout sibi magis placet collo/cat ad partē dextram vel sinistrā: aut in medio altaris dimittit.

¶ De vltimis orationibus dicendis. Capi. xxviij.

Interim liber missalis per ministrum ad cornu epistole re/portat: ⁊ directe inter anteriorē ⁊ posteriorē partes altaris ponitur: vbi expeditis premissis: celebrans stans versus ad alta re manibꝰ iunctis vel disiunctis: ꝑut sibi magis placet: sup alta/re vel librū positis: legit exinde cōionem: qua lecta iunctis mani/bus ante pectus: vadit ad mediū altaris: vbi depositis super eo manibus hinc ⁊ inde extēsis: illud in medio osculat. Cū iunctis vt prius manibus ante pectus demissis oculis ad terram: ibidē ad manum sinistrā: hoc est ad latus dextrū: vertit se ad populū: ⁊ dicit intelligibili voce populo: versus. Dominus vobiscum.

Extendendo interim et iungēdo manus ante pectus: digitis tñ
non dissimilibus. ℟. Et cuz spiritu tuo. Junctis manibus: per
eandez viam ad mediū altaris reversus: facta ibidez cruci reue/
rentia: accedit ad librū: vbi extēdendo et iungēdo manus ante pe
ctus: stans ad altare versus: dicit eadez voce. **Oremus.** et caput
deo inclinat extēsis manib⁹ ante pectus: stans vt prius diximus:
dicit post cōionem misse cōuenientem vsq3 ad **Per dominum.**
seu aliam cōclusionē: quaz dicendo iungit manus ante pectus: et
ad verba sic eas tenet vsq3 ad finē post cōionis: quā cum sua cō/
clusione ante libruz perficit: et dicendo. **Jesum christuz.** Caput
deo inclinat et sic manus tenet vsq3 ad finem post cōionis: qua
ibidem perfecta: si alia sunt post cōiones dicende. ℟. **Amen.**
repetit simili voce. **Oremus.** Et subiungit eas put de orationi/
bus et secretis supra diximus. Quibus ibidez vsq3 ad finē dictis:
iunctis manib⁹ ante pectus reuertit ad mediuz altaris: et deposi/
tis sup eo manibus hinc et inde extēsis: illud in medio osculat: ac
eodez mō iunctis manib⁹ vt prius demissis ad terram oculis ad
manū sinistrā: hoc est ad latus dextrū ad ppl3 versus: dicit voce
pdicta. **Dñs vobiscuz.** extēdendo et iungēdo interim man⁹ ante
pectus: digitis nō disiunctis. ℟. **Et cum spiritu tuo.** Et adhuc
ad populuz versus: iunctis manib⁹ ante pectus: dicit intelligibili
voce. **Jte missa est.** Quod dicit ad oēs missas: in qbus dicitur est.
Gloria in excelsis deo. Quo dicto celebrans per eandem viam
reuertit ad mediuz altaris. ℟. **Deo gratias.** Uel si missa feria/
lis sit: aut alia: in qua nō sit dictuz **Gloria in excelsis deo.** Finita
post cōione: et **Dñs vobiscum.** repetito: vertit se per viam pdi/
ctam ad altare: vbi stans versus ad illud: iunctis ante pect⁹ ma/
nibus loco **Jte missa est.** dicit intelligibili voce. **Benedicamus
domino.** ℟. **Deo gratias.** In quadragesima a die Cinerum
inclusiue: vsq3 ad quartā feriam hebdomade sancte: etiaz inclu/
siue in feriali officio dūtaxat: postq̄3 celebrans dixit omnes post
cōiones: cuz suis solitis cōclusionibus: prout superius ordinatū
est: anteq̄3 repetat **Dñs vobiscum.** stans in eodem loco in quo
post cōiones dixit ante librū: cōuersus ad altare: vt erat dicit ab/
solute intelligibili voce. **Oremus. Humiliate capita vestra deo.**
Inclinat caput: et subiungit eadē voce: orationē super populuz

ibidem ordinatā: cum sua cōclusione. Qua finita: accedit ad medium altaris: osculatur illud: et cōuersus modo superius dato ad populum dicit. **Dñs vobiscum.** et alia: vt supra diximus. Dominicis vero et aliis diebus. xl. in quib⁹ de aliquo festo: vel pro defunctis: aut votiua missa celebratur: oratio huiusmodi super populum cum suo **Oremus humiliate capite vestra deo.** Nō dicit: sed missa ipso modo prius dicto terminatur. Si vero celebrauit pro defunctis omissis. **Ite missa est** et **Benedicamus domino.** dicto scdō. **Dñs vobiscum.** Reuertit per eandem viam: per quā ad pplum se cōuerterat ad altare: vbi stans in medio: vsus ad illud: iunctis manib⁹ ante pectus dicit intelligibili voce. **Requiescant in pace.** ℟. **Amen.** Tum stans ante medium altaris capite inclinato: et manib⁹ iunctis sup altare positis: dicit eadē voce.

Placeat tibi sancta trinitas obsequium seruitutis mee: et presta: vt sacrificium quod oculis tue maiestatis indignus obtulit: tibi sit acceptabile: et mihi ac omnibus: pro quibus illud obtuli: sit te miserante ꝓpitiabile. Per christū dñm nostrū. Amen. Extensis manibus hinc et inde sup altare positis: ipsum altare osculat.

¶ De vltima benedictione in fine misse danda. Capi. xxix.

Tunc erigit se: et adhuc stans versus ad illud: dicit intelligibili voce. **Benedicat vos oīpotens deus.** Iungit manus ante pectus: et caput deo inclinat: et iunctis manibus ac demissis oculis ad terrā. Si altare est populo versum: ita qꝫ in eo celebrās populo stat versus: stans vt erat bñdicit manu dextra populo: primo inter cornua euangelii: tum in medio altaris: deinde inter cornua epl'e dicēs interim. **Pa✠ter: et fi✠lius: et spūs ✠ sctūs.** Si vo altare non est populo versum: sed cōmuni modo positū vertit se ad manū sinistram: hoc est ad latus dextrū: et per girum tertio populo benedicit: primo versus cornu epistole: vbi manu dextra signū crucis ꝑducens super populum dicit eadem voce. **Pa✠ter** tum in medio dicens simili voce **et fi✠lius:** deinde versus ad cornu euāgelii dicens voce ꝑdicta: **et spūs ✠ sanctus.** ℟. **Amen.** Primam autem et tertiam benedictiones huiusmodi nō dat directe versus cornua epistole et euāgelii: sed magis versus medium sup pplm ibidem existentē. Aut si populus qui misse interfuit est in medio: dictis ꝑ celebrantem vbis. **Benedicat vos**

omnipotens deus. vertit se: vel nõ vertit pro dispositione alta/ris vt supra diximus: et sup populũ manu dextra in medio vnicũ tantũ crucis signũ pducit dicens. **Pater et filius ✠ et spũs san/ctus.** et circulũ perficit. Si celebrauit corã summo Pontifice: aut Cardinale: vel legato sedis apostolice: Patriarcha: Archi/episcopo: vel Episcopo: in puincia: ciuitate vel diocesi sua exi/stente: celebrãs nõ benedicit ppria auctoritate: sed dicto per euz **Placeat.** conuertit se ad summũ Pontificem genuflexus: aut Cardinalez: Legatum: vel Prelatuz ipsum capite inclinato ab eo benedictionẽ recepturus: nisi summus Pontifex: Cardina/lis: Legatus: vel prelatus signum dederit. Celebrans iterum ad altare ɔuersus dicit. **Benedicat vos oĩpotẽs deus pater et fili⁹:** et interessentibus ad manũ sinistram: videlicet in cornu epistole: et in medio benedicit: omissis verbis: **et spũs sanctus.** Ac signo crucis ad dextra: videlz in cornu Euãgelij: in qua est Pontifex ipse: Cardinalis: Legatus: vel Prelat⁹: et ibidẽ sine mora Põ/tifici genuflectit: vel Cardinali: Legato: vel Prelato caput icli/nat: qui ei bñdicit. Si võ locus summi Põtificis: Cardinalis: Legati: vel Prelati hmõi nõ esset in cornu Euãgelij: sed in alia parte: vel altare esset pp'lo versuz celebrãs recepto signo: bñdi/cendo pertrãsit eũ et nõ ei: sz alijs bñdicit ordine solito: tuz ab eo bñdictionẽ accipit vt pdiximus. Si aũt celebrauit coraz Cardi/nale: Patriarcha: Archiepo: vel Epo extra coꝝ tituluz: ecclĩã: siue puinciã: ciuitatẽ et diocesis ɔstitutis: non hz ad eos hmõi re/spectũ: sed eis vt ceteris interessentibus more ɔsueto benedicit: perfecto circulo. Male ergo faciunt illi qui peruertunt ordinẽ sanctissime trinitatis primo ponẽdo personã spũs sancti: et post/modum alias duas. s. patris et filij ppter quoddaz Rithimũ di/centes. **In vnitate sancti spũs benedicat vos pater et filius:** qui modus in antiqs libris ecclesiasticis: et maxime sancte Romane ecclesie nullibi inuenit: et summus pontifex vel prelati nunq̃ɜ co vtunt. Si aũt sacerdos celebrauit pro defunctis: omissa benedi/ctione: qa post missam nõ datur benedictio: osculato: post dicto **Placeat.** vt pmittit: altari in medio: et si vas cũ hostijs ɔsecran/dis pro alio tpe ɔseruãdis reponẽdum: illud facto sacro debita reuerẽtia detecto capite defert: et deponit illud in locũ suuz: et lo

cum ipsum bene claudit: qui facto reuertitur ad mediū altaris.

¶ De euangelio In principio. dicendo. Capi. xxx.

SAcerdos stans ibidem iunctis manibus ante pectus versus ad cornu Euāgelij dicit intelligibili voce. Dominus vobiscū. ℟. Et cuz spiritu tuo. Signat pollice dextre manus ibidem altare ꝛ se in fronte: ore: ꝛ pectore dicens eadem voce. Initiuz sancti euāgelij ſm Joānez. ℟. Gl'ia tibi dn̄e. Tuz eodem mō stans iunctis manib⁹ ante pectus ꝓsequit' simili voce.

IN principio erat verbū: ꝛ verbuz erat apud deum: ꝛ deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt: ꝛ sine ipso factū est nihil. Quod factuz est in ipso vita erat: ꝛ vita erat lux hoīuz: ꝛ lux in tenēbris lucet: ꝛ tenebre eaz non cōprehenderunt. Fuit homo missus a deo: cui nomen erat Joānes. Hic venit in testimoniuz: vt testimoniū phiberet de lumine: vt oēs crederent ꝑ illuz. Nō erat ille lux: sed vt testimoniū perhiberet de lumine. Erat lux vera: que illuminat oēm hoīez venientē in hunc munduz. In mundo erat: ꝛ mūdus per ipsum factus est: ꝛ mundus eum non cognouit. In propria venit: ꝛ sui eum nō receperunt. Quotquot autez receperunt eū: dedit eis potestatē filios dei fieri: his qui credunt in nomine ei⁹. Qui non ex sanguinibus: neqz ex voluntate carnis: neqz ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Genuflexus dicit voce ꝑdicta. Et verbum caro factum est. Surgit ꝛ stans vt prius: perficit Euangelium eadem voce. Et habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti a patre. Plenum gratie ꝛ veritatis. Finito euangelio: si celebrauit coram summo Pontifice: aut Cardinale: Patriarcha: Archiepo: seu Episcopo: in eoꝝ residentijs: aut ecclesia: vel loco iurisditionis eoꝝ: conuertit se ad eum: coraz quo ex predictis celebrauit: ꝛ facit ei reuerentiā conuenientē: q̄ si non celebrauit coram aliquo predictoꝝ: vt prefertur: huiusmodi cōuersionez ꝛ reuerentiam pretermittit. Minister accipit candelas de altari: ꝛ extinguit eas. Celebrans plicat corporale: palla intraposita: reponit ea in bursaz corporalis: ꝛ calicez cū patena in sacculuz siue lintheū ad hoc ordinatum ligat: ponit desuper bursam cū corporali: ꝛ oīa in manū sinistram recipiēs: manu dextra retinet bursaz corporalis ne cadat: ꝛ pre-

cedente ipsũ3 ministro cũ missali: cussino: ampullis vini ꝛ aque: hostiaria cũ hostijs: candelis ꝛ intortitio extinctis: redit ad sacristiã: vel aliũ locũ cõueniẽtez: vbi depositurus est sacras vestes: interim dicẽs antiphonã ꝛ psalmos: ꝛ alia sequẽtia. Si vo sit dimissurus hmõi vestes ante altare: vbi celebrauit: finito euãgelio pdicto: dimissis vt sunt sup altari corpali: ꝛ calice: ꝛ alijs supradictis: easdẽ vestes deponit ibidez: ꝛ sup ipsuz altare reponit: interim dicẽs. Orationes dicẽde post missaz a sacerdote. Ca. xxxj.

Antiphonam. Trium puerorum cantemus hymnum: quem cantabant sancti in camino ignis: benedicentes dominum. Psalmus.

Benedicite oĩa opera domini dño: laudate ꝛ superexaltate eũ in secula. Benedicite angeli domini dño: benedicite celi dño. Benedicite aque oẽs: que super celos sunt dño: benedicite oẽs virtutes domini dño. Benedicite sol ꝛ luna dño: bñdicite stelle celi dño. Benedicite imber ꝛ ros dño: bñdicite oĩs spũs dei dño. Benedicite ignis ꝛ estus dño: benedicite frigus ꝛ estas dño. Benedicite rores ꝛ pruina domino: benedicite gelu ꝛ frigus dño. Benedicite glacies ꝛ niues dño: benedicite noctes ꝛ dies domino. Benedicite lux ꝛ tenebre domino: bñdicite fulgura ꝛ nubes domino. Benedicat terra dñm: laudet ꝛ superexaltet eum in secula. Benedicite montes ꝛ colles domino: benedicite vniuersa germinantia in terra dño. Benedicite fontes dño: benedicite maria ꝛ flumina domino. Benedicite cete ꝛ omnia que mouentur in aquis dño: benedicite omnes volucres celi domino. Benedicite omnes bestie ꝛ pecora domino: bñdicite filij hominuz domino. Benedicat israel dñm: laudet ꝛ superexaltet eum in secula. Benedicite sacerdotes domini domino: benedicte serui domini dño. Benedicite spũs ꝛ anime iustoꝝ domino: benedicite sancti ꝛ humiles corde domino. Benedicite Anania Azaria Misael domino: laudate ꝛ superexaltate euz in secula. Benedicamus patrez ꝛ filiũ cũ sancto spiritu: laudemus ꝛ superexaltemus eũ in secula. Benedictus es dñe in firmamẽto celi: ꝛ laudabilis: ꝛ gloriosus: ꝛ superexaltatus in secula. Psalmus.

Laudate dominũ in sanctis eius: laudate eum in firmamẽto virtutis eius. Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum scḋm multitudinem magnitudinis eius. Laudate eum

in sono tube: laudate eum in psalterio ꝛ cythara. Laudate euꝫ in tympano ꝛ choro: laudate euꝫ in chordis ꝛ organo. Laudate eum in cymbalis bene sonantibus: laudate eum in cymbalis iubilationis: omnis spiritus laudet dñm. Gloria patri ꝛ filio: ꝛ spiritui sancto. Sicut erat in principio ꝛ nunc ꝛ semper: ꝛ in secula seculoꝝ. Amen. Repetit añam secrete. Trium puerorum cantemus hymnum: quem cantabant sancti in camino ignis benedicentes dñm. Stans detecto capite in cornu Epistole: versus ad ipsum altare: si est coram eo: vel si est alibi detecto capite dicit secrete. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Quo secreto completo dicit. Et ne nos inducas in tentationē. Sed libera nos a malo. Confiteātur tibi domine omnia opera tua. Et sancti tui benedicant tibi. Exultabunt sancti in gloria. Letabuntur in cubilibus suis. Non nobis domine: non nobis. Sed nomini tuo ad gloriam. Domine exaudi orationē meaꝫ. Et clamor meus ad te veniat. Oratio.

Deus qui tribus pueris mitigasti flammas igniuꝫ: cōcede ꝑpitius: vt nos famulos tuos nō exurat flāma vitioꝝ. Alia oṙo.

Actiones nostras quesumus domine aspirando preueni: ꝛ adiuuando prosequere: vt cuncta nostra oratio ꝛ operatio a te semper incipiat: ꝛ per te incepta finiatur. Per christum dominum nostrum Amen. ¶ Potest etiam dicere sacerdos si vult post missam sequentes orationes pro sui deuotione: omnes: vel partem earum ad libitum.

Anima christi sanctissima sanctifica me. Corpus christi sacratissimū salua me. Sanguis christi preciosissime inebria me. Aqua lateris christi purissima munda me. Sudor vultus christi virtuosissime sana me. Passio christi piissima conforta me. O bone iesu custodi me: infra vulnera tua absconde me. Non permittas me separari a te. Ab hoste maligno defende me. In hora mortis voca me. Iube me venire ad te: ꝛ pone me iuxta te: vt cum angelis ꝛ archangelis tuis laudem te: per infinita secula seculorum. Amen. ¶ Post missam potest dicere sacerdos sequentes orationes. Oratio sancti Thome ad deū patrē.

Gratias tibi ago domine sancte pater omnipotens eterne deus: qui me peccatorem indignum famuluꝫ tuum nullis

meis meritis: sed sola dignatiōe misericordie tue: satiare dignatus es precioso corpore ⁊ sanguine filij tui domini nostri Jesu christi. Et precor: vt hec sancta cōmunio non sit mihi reatus ad penam: sed intercessio salutaris ad veniam. Sit mihi armatura fidei: ⁊ scutum bone voluntatis. Sit vitiorum meorū euacuatio: cōcupiscentie ⁊ libidinis exterminatio: charitatis: ⁊ patiētie: humilitatis: ⁊ obedientie augmētatio: contra insidias inimicorum omnium tam visibilium q̄ inuisibilium firma defensio. Motuū meorum tam carnaliū q̄ spiritualium perfecta quietatio: in te vno ac vero deo firma adhesio: atq; finis mei felix consumatio. Et precor te vt ad illud ineffabile cōuiuium me peccatorē pducere digneris: vbi tu cū filio tuo ⁊ spū sctō scis tuis es lux vera: sanctitas plena: gaudiū sempiternū: ⁊ iocunditas ꝯsumata: ⁊ felicitas pfecta. Per eū. ¶ Oratio ad beatissimā virginem Mariam.

O Serenissima ⁊ inclita mater dñi nri iesu christi virgo maria regina mūdi: que eundē creatorē oium creaturarum tuo sanctissimo vtero fuisti digna portare: cuius idem sacratissimū corpus ⁊ sanguinē sumpsi: ad ipsum pro me misero pctōre intercedere digneris: vt quicqd in hoc ineffabili sacro ignoranter: negligenter: irreuerenter ⁊ accidentalr omisi: tuis precibus sanctissimis mihi indulgere dignetur. Qui viuit ⁊ reg. ¶ Alia oratio.

AVe sanctissimū corpus dñicum in hoc sacro cōtentum: te cōfiteor labijs: te toto corde diligo: ⁊ totis visceribus concupisco: dignare queso hodie infirmā aiam meā te salutarē victimā ⁊ fontem oium gratiarū recipere cupientem: tam clementer ⁊ gratiose inuisere: vt medellam in corpore ⁊ aia: tua ex pñtia gaudeā inuenisse. Ne respicias dñe ad iniquitates ⁊ negligētias meas: sed ad miserationes tuas infinitas. Tu nāq; es: per quem orbis terre creatus est: ⁊ sanatus: per quem oēs herbe ⁊ cuncte res virtuose suas sortiunt virtutes. Tu es agnus ille imaculatus: q hodie pro totius mūdi redemptiōe pri eterno victimaris. O māna dulcissimū. O nectar suauissimū: cōfer ori meo tue salutaris presentie melifluū gustum. Accende in me charitatē tuā: ⁊ extingue vitia: virtutes infunde: gratiam adauge: salutē mentis ⁊ corporis tribue. Inclina queso celos tuos ⁊ descēde ad me: vt tibi ꝯiūctus: ⁊ vnitus: tecum pariter vnus efficiar spūs. O venerabile sacrm: per

te queso oēs inimici mei repellant: peccata dimittant: ⁊ oia mala ꝑ tuā pñiaz excludant. Bonū ꝓpositū tribue: mores corrige: ⁊ oēs actus meos in tua voluntate dispone. Intellectus per te Jesu dulcissime hoc nouo lumine illustret: affectus inflāmetur: spes roboretur: ⁊ vita mea emendata semper proficiat in melius: ⁊ tandē ꝯferat exitus bonus. Amē. ¶ Alia oratio deuota.

Ueni dñe Jesu christe amor meus: ⁊ beatitudo mea: iocūditas mea: desideriuz meū: ac vnica spes aie mee: veni in cor meū: intra in animā meā: ⁊ munda eā a vitioꝝ sordibus: orna eaz monilibus tuis: vt gratanter ⁊ delitiose in ea habites: ⁊ mihi misero securaz ⁊ felicem in tuo amore quietē tribuas: qui dignaris quiescere super humilez ⁊ quietum ⁊ trementem sermones tuos: ⁊ delitie tue sunt habitare cū filijs hoium. Ueni inquā dulcissime dñe Jesu christe in animā meā: ⁊ esto cū ipsa: atq3 mūda eam. Ueni dñe dilectissime ⁊ in precordijs meis imorari ⁊ habitare digneris: vt per huius imortalitatis donum non dānandoꝝ iudicium aut vindictam reorum incurram: sed tuo fultus auxilio atria virtutum ⁊ pacis epulas ⁊ angelorum conuiuia leta adire merear. Qui viuis ⁊ reg. ¶ Oratio sancti Thome de aquino.

Adoro te deuote latens deitas: que sub his figuris vere latitas. Tibi se cor meū totū subijcit: qa te cōtemplans totū deficit. Uisus: gustus: tactus: in te fallit: sed solo auditu tute creditur. Credo quicqd dixit dei filius: nihil veritatis hoc v̄bo verius. In cruce latebat sola deitas: sed hic latet simul ⁊ humanitas. Ambo tamē credens atq3 cōfitens: peto quod petiuit latro penitens. Plagas sicut Thomas nō intueor: deum tamē meuz te confiteor. Fac me tibi semper magis credere: in te spez habere: te diligere. O memoriale mortis dñi: panis verus vitam prestans homini: Presta mee menti de te viuere: ⁊ te illi semꝑ dulce sapere. Pie pellicane Jesu domine me imūdum munda tuo sanguine. Cuius vna stilla saluum facere: totum mūdum posset omni scelere. Jesu quem velatum nunc aspicio: quādo fiet illud quod tam sitio. Ut te reuelata cernens facie: visu sim beatus tue glorie. Amen. ¶ Alia oratio ad deum filium.

Transfige dulcissime Jesu medullas anime mee suauissimo vulnere amoris tui: vulnera viscera anime mee vera

fraterna et apostolica charitate: ut vere ardeat langueat et lique-fiat anima mea solo semper amore et desiderio tui: cupiat dissolui et esse tecum. Da ut anima mea te solum semper esuriat panem angelorum: panem vite celestis: qui de celo descendisti: et das vitam mundo: panem nostrum quotidianum super substantialem habentem omne delectamentum: et omnem suauitatis saporem. Te in quem desiderant angeli prospicere: te semper sitiat cor meum fontem vite: fontem sapientie: fontem eterni luminis: vbertatem domus dei: cupiat: te cogitet: te somniet: te suspiret: te ambiat: te querat: ad te perueniat: te meditetur: te loquatur. Omnia operetur in laudem et honorem nominis tui cum humilitate et discretione: cum dilectione profectu et perseuerantia vsque ad finem. Ut tu sis mihi totus omnia in omnibus. Ut tu sis mihi semper tota spes mea: salus mea: fiducia mea: diuitie mee: dignitas mea: delitie mee: dilectio mea: oculus meus: amor meus: honor meus: thesaurus meus: in quo solo fixa et firma et radicata sit semper mens mea: et cor meum. Amen.

¶ Alia oratio ad deum filium.

Domine Jesu christe fili dei viui: esto mihi propitius indigno peccatori. Et quia tu es vera via: dignare per hoc sacramentum corporis et sanguinis tui: quod accepi omnem impietatem: ac prauitatem prioris vite mee in laudem et gloriam nominis tui transmutare. Et cum tibi ad iudicium fuero presentatus: noli me domine clementissime propter innumerabilia peccata mea damnare: sed per hanc perceptionem redemptionis nostre ab ira et a perpetratis facinoribus me digneris liberare. Qui viuis et reg.

Quibus dictis in partem vel in totum et sacris vestibus depositis: reponit Calicem et Patenam in sacculum siue lintheum ad hoc ordinatum ligat: plicat corporale palla intraposita reponit ea in bursam: restituit omnia ad loca sua: et vadit in pace.

¶ De his que omittuntur in missa pro defunctis. Capi. xxxij.

In missa pro defunctis: ad Introitum non dicitur Gloria patri. neque dicitur Gloria in excelsis deo: neque Alleluia: neque Jube domne benedicere. et benedictio ante Euangelium: neque Euangelio dicto osculatur textus: neque dicitur Credo. Aqua calici imponenda pro sacrificio non benedicitur. Agnus

dei. specialia habentur. Oratio. **Domine Jesu christi: qui dixi-
sti apostolis ꝛc.** non dicit. Pax non datur: neq3 missa finita po-
pulo benedicitur: s3 omissis. **Ite missa est: ꝛ Benedicamus do-
mino.** dicit. **Requiescant in pace. Placeat.** ꝛ alia omnia dicun-
tur ꝛ fiunt: que ꝛ prout in ceteris missis dici ꝛ fieri consueuerunt.

¶ De celebratiōe duaꝝ vel triu3 missaꝝ eade3 die. Ca. xxxiij.

Sunt nōnulli sacerdotes: ob raritatem clericoꝝ: aut eccle-
siarum paupertate3: duas parrochiales ecclesias obtinē-
tes: quibus a iure cōcedit celebrare duas missas in die. Hij vel
quicūq3 alij sacerdotes in casibus a iure permissis bis in die cele
brare volentes: non debent in prima missa post sumptū sangui-
nem se purificare: vel ablutionem digitoꝝ sumere: sed post san-
guinis sumptione3 digitos super calicem abluere: ꝛ ablutionem
huiusmodi in aliquod vas mundu3 reponere: ꝛ alia die qua vnā
missam tantu3 celebrarunt post sanguinis sumptionē: vel eade3
die post dictam secūdam missam de ea se purificare: seu post pu
rificationem ꝛ ablutionē eiusdem secūde misse eā sumere. Plu-
res autem q3 duas missas vna die celebrare nō licet: sola die na-
tiuitatis saluatoris nostri Jesu christi excepta: in qua quilibet sa
cerdos alias ad celebrandu3 dispositus potest tres missas cele-
brare: quod facturus etiam non debet in prima ꝛ secunda missa
se purificare: aut ablutionem digitoꝝ sumere: sed ea3 in aliquod
vas mundum reponere: ꝛ eam post purificationem tertie misse
sumere. Qui autem eadem die plures missas celebraturus: in
prima vel secunda missa se purificauerit: aut ablutionē sumpse-
rit: non debet illa die vlterius celebrare. Preterea sacerdos in
die Natiuitatis predicte duas vel tres missas etiam sine aliqua
intermissione celebraturus: debet ante quālibet missaru3 huius-
modi dicere confessionem: ꝛ in fine cuiuslibet populo benedice-
re: ꝛ post prima3 ꝛ secūdam missas huiusmodi dicere Euange-
lium sancti Joannis. **In principio erat verbum ꝛc.** Ac omnia
alia facere ꝛ dicere: purificatione omissa: vt prefert: que in alijs
missis dierum: in quibus vna tantu3 missa celebrantur: dicuntur
ꝛ fiunt. Post tertiam vero missam loco dicti Euangelij san-
cti Joannis: solet dici Euangeliu3 sm Mattheū. **Cum natus
esset Jesus ꝛc.** quod habetur in missa diei Epiphanie domini.

¶ De missa sicca nuncupata. Capitulum .xxxiiij.

Sunt ⁊ alij sacerdotes: qui in quadragesima: vel alijs diebus in quibus due misse speciales habent: videlicet vna de festo: ⁊ alia de dñica: vel feria: celebrata altera earuz: alia pro deuotiōe sua legunt: absqȝ ꝯsecratione: qđ fieri licet hoc ordine. Data benedictione post missam celebratā: ⁊ Euangelio sancti Joānis lecto celebrans deponit casulam: ⁊ oībus alijs paramētis retentis: stans in cornu Epistole: versus ad altare detecto capite: legit absolute ex missali introitum alterius misse. Gloria in excelsis deo. Si illud in prima missa non dixit: ⁊ secunde misse cōueniat alioquin ipsum pretermittit. Idez obseruat de Credo in vnum deum. Subiungit absolute pretermissis. ℣. Dñs vobiscum. ⁊ Oremus. Orationem: Epistolam: Graduale: Alla: vel Tractum. Euangelium qđ incipit. Sequentia vel Initiū sancti Euangelij pretermissis. ℣. Dñs vobiscū. Offertoriuz: Cōmunionē. Et similr omissis. ℣. Dñs vobiscū. ⁊ Oremus. Absolute subiungit post cōionem: oīa intelligibilia voce legēs: ⁊ sic ibi absqȝ alia cerimonia officium ipsum terminat. Cum dicit secrete seu cōpetenti voce Añ. Triuz pueroꝝ ⁊c. Deponit omnia paramenta, put superius post missaz ordinariā dictū est.

¶ De eadē missa sicca i mari ⁊ flumib⁹ celebrari solita. c. xxxv.

In loco fluctuanti: vt in mari: ⁊ fluminib⁹ celebrare nō licet alicui. Consueuit tñ in mari: pro populoꝝ deuotiōe: absqȝ cōsecratione missa (quaz siccam vocāt) dici per sacerdotē hoc ordine. In loco nauis ecclesiola nuncupato: parata est mensa: supra quā ponitur mappa munda: etiam non benedicta: ⁊ in medio partis posterioris eiusdem mense crux: ac hinc ⁊ inde in cornibus posterioribus ipsius mense duo candelabra cuz duabus candelis ardentibus collocant: vbi sacerdos missaz huiusmodi dicturus: ante dictaz mensam stans: accipit superpelliciuz: ⁊ desuper stollam ab humeris dependentē: quā trauersat ante pect⁹ per moduz crucis: ⁊ cingulo eaz firmat. Vel ſm alios: oībus paramentis sacerdotalibus induitur ordine superius dato: omissa sola planeta siue casula: qua nō vtit. Sicqȝ paratus stans ante mensam predictā: facit confessionē cum interessentibus dicens. In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Introibo ⁊c. Prout

habet supra in principio misse: vsqz ad orationē. Oremus te domine vt per merita ꝛc. exclusiue: ascendit ad mensam predictā: ꝛ omisso illius osculo: stans in cornu epistole legit illius introitū. Kyrie eleison. Gloria in excelsis deo. si est dicendum. Dñs vobiscum. non vertēdo se ad populuz. Oremus. ꝛ orationez ordinariaz. Deinde si placet: ꝛ dici cōueniat: facit vnaz vel duas cōmemorationes: legit Epistolam: Graduale: Alleluia: si est dicēdum: vel Tractum: portat libruz ad cornu Euāgelij: dicit in medio mense. Munda ꝛc. Dñs sit in corde ꝛc. deinde ante libruz. Dñs vobiscum. Sequentia ꝛc. signando librum ꝛ se in fronte: ore: ꝛ pectore: finito Euangelio osculatur textum: dicit Credo. si dies ꝛ officium requirit. Dñs vobiscum. non vertendo se ad populuz. Oremus. Offertoriuz. Prefationem. Sanctus ꝛc. Oremus pceptis salutaribus moniti ꝛc. Pater nr̄. Agnus dei. ꝛ dat osculum pacis si alias officio illius diei quod legit conueniat: reuertitur cum libro ad cornu Epistole: dicit cōmunionē in eodem loco. Dñs vobiscuz. nō vertendo se ad populuz. Post cōionem ꝛ cōmemorationes: si prius fecit ibidē. Dñs vobiscū. vt prius: ꝛ Ite missa est. vel Benedicamus. prout cōuenit: aut Requiescant in pace. Si legit pro defunctis: quo dicto ibidem se vertit ad populuz: ꝛ illi more solito bñdicit: si non legit pro defunctis: pro quibus si legit: benedictionē huiusmodi pretermittit. Tum dicit. Dominus vobiscum. ꝛ signans seipsum in fronte: ore: ꝛ pectore: cōtinuat. Initium sancti Euangelij sm̄ Ioānez. In principio ꝛc. vt supra. Quo finito vestes sacras quas recepit: ibidez deponit. Omnia premissa in huiusmodi missa dicunt voce intelligibili: ita ꝙ ab oibus illis interessentibus audiantur.

¶ De eadē missa corā ifirmo vel alia psona celebrā. C. xxxvj.

Et si aliquādo accidat: ꝙ qs infirmus: vel alius velit missam audire: vbi nō est sacerdos ad missaz celebrādā dispositus: qa ipse eadem die celebrauit: vel ex alia legitima causa: poterit sacerdos in ecclesia: vel alio loco cōuenienti: vt premittitur missam huiusmodi siccam legere in omnibus ꝛ per omnia: ꝓut superius de missa nauali dictū est: ꝛ non debet in ea sacramenta ostendere: etiaz si illud in ecclesia ibidē in loco suo sacro habeat paratū: ꝓpter periculum ostensionis. Ad laudez saluatoris nr̄i.

¶ Tractatus de defectibus in missa occurrētib⁹. Cap. xxxvij.

DEfectus misse sunt: qñ requisita ad misse celebrationem deficiunt. Isti aūt defectus cōtingunt aut ex parte sacramenti: aut ex pte ministri: aut ex parte ministerij: qa in sacramēto reqrit panis triticeus: vinū de vite: aqua naturalis: ꝛ sunt hec ex parte materie. Ex parte vo forme: reqrunt verba ꝯsecrationis: ꝛ intētio cōsecrantis. In ministro autē reqrit exterius debitū vestimētuz: ꝛ in corpore ieiuniuz: ꝛ dispositio mētis ꝛ aīe. Et in ministerio reqrit: ꝙ missa cōpleat: scz ꝙ sacrificiū sit cōpletū ꝛ pfectū: ꝛ ꝙ sacerdos sumat sacrificiū cōicando. Unde de his dicendum est p ordinē. ¶ Primo de defectu panis. Capi. xxxviij.

SCiendum est igit ꝙ cōficiens in pane fermētato: grauiter peccat: quia facit contra statutuz ꝛ consuetudinē ecclesie. Si vero ꝯficiat in pane qui incipit corrūpi: simil'r grauiter peccat. Etiam cōficiendo in azimo corrupto ꝛ infecto ꝓpter irreuerentiaz sacramēti: tamē talis panis si conficiat sacramētum est. Sed si panis sit adeo corrupt⁹: ita ꝙ in eo deficeret species panis: non pōt confici: hoc est per verba sacramēti nō efficit corp⁹ christi: ꝛ ꝙ spēs maneat: pōt cognosci ex hoc: ꝙ cōtinuitas non est soluta: nec alia accidentia ablata. Hec sanctus Thomas ꝛ Albertus. ¶ Itē si grana alterius generis fuerint admixta tritico in tanta quātitate: ꝙ aliam speciem faciant: siue ꝙ medium constituant: non pōt ex eo confici sacramētuz: tamen ex modica quātitate nō impedit. Sanctus Tho. ꝛ Albertus ꝛ Petrus. ¶ Si panis sit de aqua rosacea confectus: dubitatur inter doctores. Et sanctus Thomas dicit esse probabilius: ꝙ nō possit confici. ¶ Si sacerdos infra missam ante consecrationez aduertit hostiam non esse triticeam: vel esse corruptā: remota illa hostia aliam ponat: ꝛ a canone reincipiat. Si vero post consecrationem hoc aduertit: idem faciat ponendo aliam hostiam: ꝛ eam sumendo: sed nihilominus postea illam primam sumat: aut alijs sumendam tradat: vel eam reuerenter conseruet Petrus. Quod autem dicit hic Petrus ꝙ reincipiat a canone. Sanctus Thomas tamen dicit in simili casu esse recipiendum tantum a verbis consecrationis: vt habes infra. Si vero sacerdos aduertat dictum defectum hostie postquam sumpserit:

licet in isto casu varient docto. tamen sanctus Thomas tenet in tertia parte q debeat aliam ponere hostiam: et consecrare et sumere: quia preceptũ de perfectione sacramẽti: maioris est ponderis: q̃ preceptũ: q a ieiunis sumat. ¶ Per id autem qd dicit Petrus. Si sacerdos infra missam aduertat hostiam non esse triticeam: vel esse corruptã: patet quid agendum sit: si nulla hostia fuerit posita: vel si posita fuerit perdita. Et per id qd dicit sanctus Thomas: si aduertat de defectu hostie post eius sumptionem: potest hoc idem intelligibili: si aduertat etiã post sumptionem sanguinis rursus q ponat nouum panem et nouũ vinũ: et consecret atq prosequat: et sumat: ne sacramentum remaneat imperfectũ: qd magis expresse apparebit infra: vbi statim dicet de defectu vini: et ponent magis expressa vba ipsius scti Tho.

¶ Quale esse debeat vinũ qd in cõsecratione sacramẽti eucharistie ministrat: et de defectib' eius: qui occurrere põt. Ca. xxix.

De vino: primo sciendum est: q si vinum factum est oino acetum: non põt de ipso confici sanguis christi: quia vinũ differt et acetum: sicut viuum et mortuũ: sm philosophũ. Sed si vinum sit in via quasi acescendi: tunc idem est iudiciũ: q de pane qui est in via ad corruptionẽ: scilicet q põt confici: peccat tamen huiusmodi cõficiens grauiter: ppter irreuerentiam sacramenti. Sanctus Thomas et Albertus. Et addit Albertus q si vinũ putridum sit tantũ: q vini naturam perdiderit: non põt confici. Quod si nõ est corruptũ: sed in via: põt confici: sed tamen conficiens peccat: vt dictũ est de vino: qd tendit in acetũ. Et idem intelligendum de vino multũ pontico: siue acri. De agresti nõ põt confici. Sanctus Thomas et Albertus. De musto põt confici: non tamẽ faciendum de multũ recenti ppter impuritatẽ. Sanctus Thomas et Petrus. Si vino apponat tanta aqua: q nõ conuertat in vinum: non conficit. Et nõ debet apponi aqua rosacea: vel alia artificialis. Si tamen apponeret in tam modica quãtitate: q in vinum cõuertetur: cõficeret. Hec sanctus Thomas et Petrus. ¶ Item si sacerdos post cõsecrationẽ corporis: scilicet ante consecrationẽ sanguinis percipiat aut vinum aut aquam nõ esse in calice: debet statim apponere et consecrare. Si vero post omnia verba consecrationis pcipiat: q vinum nõ fuerit positum:

rit positum: sed aqua: si quidem hoc percipiat ante sumptionem corporis: debet deposita aqua si ibi fuerit: ponere vinũ cũ aqua ꝛ resumere a verbis consecrationis sanguinis. Si vͦo hoc percipit post sumptionẽ corporis: debet apponere aliaꝫ hostiã simul cum sanguine iteruꝫ cõsecrandam: ꝛ in fine sumere hostiã iteruꝫ consecratã ꝛ sanguinẽ: non obstante etiaꝫ si prius sumpsit aquã: que erat in calice: qa preceptũ de perfectiõe sacramẽti: maioris ponderis est: q̃ꝫ preceptũ: ꝙ hoc sacramentũ a ieiuno sumatur. Hec sanctus Thomas. ¶ Ex predictis nunc verbis demonstrantˀ illa duo: que supradicta sunt: cũ de defectu panis dcm̃ est. Dicit etiam sanctus Thomas ꝙ nõ sufficit sacerdoti solam hostiaꝫ sumere: ne imperfectũ remaneat sacramentũ. Sed si solũ sanguinẽ aliquis cõsecraret ꝛ sumeret: ita remaneret sacramentum imperfectum: sicut si solam hostiam consecraret ꝛ sumeret. Tunc aũt solum sanguinẽ consecrasset ꝛ sumpsisset: si post sumptionẽ sanguinis cognosceret: ꝙ hostia nõ fuisset triticea: vel ꝙ fuisset corrupta. Et vt hic dicit sanctus Tho. etiam si solutũ sit ieiunium: ꝙ repetẽdum est sacramẽtum: vt sit integruꝫ. Et cum misse celebritas terminetˀ benedictiõe sacerdotis: vt dicetˀ infra: nõ ita iudicãdum est de defectibus misse reparãdis ante benedictionẽ sacerdotis: cuꝫ adhuc stet officiũ misse: ꝛ post bñdictionẽ: qñ iam est solutũ offiñ misse: qa post bñdictionẽ: qcqd fieret: magis videretˀ iteratio misse: q̃ꝫ reparatio defectꝰ. Iteꝫ ex vͣbis scti Tho. imediate supradictis: appet ꝙ i reparatiõe sacr̃i impfecti sufficiat resumere a vͣbis ꝯsecrationis: inde tñ oia ordinate sunt repetẽda: qa vt dr̃. vij. q. j. perfecta non possunt dici sacramẽta: que pfectũ non habent ordinẽ. Et sanctus Tho. dicit ꝙ imane est sacrilegiuꝫ: si nõ perficiatˀ hoc sacramẽtum. Unde concilium Toletanum tulit sententiam excõmunicationis in eos: qui cum possunt: non perficiunt istud sacramẽtum: vt patet supra in loco decreti immediate allegato. ¶ De defectu aque. Capitu. xi.

Sacerdos percipiat aquam non fuisse appositam in vino ante consecrationẽ sanguinis: ponat eaꝫ: ꝛ dicat verba cõsecrationis. Si autẽ percipiat post consecrationem sanguinis: nullo modo debet postea aquam apponere: quia non est de necessitate sacramenti: ꝛ sequeretur corruptio sacramẽti in aliqua

parte. Si quis tamen ante consecrationem scienter dimitteret appositionem aque: grauiter peccaret: quia ageret contra constitutionem ecclesie: et quia dominum apposuisse creditur. Non autē sufficit quod aqua apponatur: quādo vinum adhuc est in dolio: quia hoc nō significaret aliquid: sed oportet vt iminēte oblatiōe apponatur ad sacramentum. Hec. s. Tho. ¶ De defectu forme. Cap. xli.

PRo notitia forme: sciendum est quod Ambrosius in libro de sacramētis dicit: quod hoc sacramētum cōficitur in verbis: et sermonibus christi. Ex quo dicto cōcludit. s. Tho. quod forma consecrationis huius sacramēti sit. Hoc est enim corpus meum: et hic est enim calix sanguinis mei: noui et eterni testamēti: mysterium fidei: qui pro vobis: et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Illa vero verba. Accipite et manducate: pertinent ad vsum materie cōsecrate. Similiter illa verba. Hec quotiēscūque etc. pertinent ad vsum huius sacramēti: quia vsus non est de necessitate sacramēti: vt dicit idem. S. Tho. Item illa cōiunctio: enim: nō est de substātia forme: tamē dici debet secundum vsum ecclesie: qui vsus a beato Petro initium sumpsit. Etiam beatus Tho. dicit quod si predicte forme mutentur nihil efficitur: etiam si videantur verba idē significare: similiter si aliquid de dictis formis diminuitur. Si vero aliquid adderetur: quod significationē non mutaret: nec errorem induceret: magnum peccatū esset: tamē conficeretur secundum Albertū. ¶ Dicit autem sanctus Thomas: quod forma predicta vtens pronomine demonstratiuo: ostendit quod materia cōsecranda debet esse coram sacerdote. Unde sacerdos existens in domo sua: non pōt cōsecrare panem: qui est in altari: aut etiam in foro: vel vinum: quod est in celario. Sed quātacūque sit quātitas panis et vini: que coram sacerdote ponitur: potest ab ipso cōsecrari. S. Thomas etiam dicit: quod si sacerdos nō recordetur se dixisse ea: que in consecratiōe cōmuniter dicuntur: nō debet ex hoc turbari. Non enim qui multa dicit: omnium recolit: que dixit. Si tamen sacerdoti probabiliter constet: se aliqua omisisse: si quidem nō sunt de necessitate sacramenti: non debet resumere imutando ordinem sacrificij: sed debet vlterius procedere. Si vero certificetur se omisisse aliquid eorum: que sunt de necessitate sacramenti: scilicet formam consecrationis: debet resumi ipsa forma: et cetera per ordinem recitari.

¶ De defectu intentionis ministri. Capitulum. xliij.

Non solum autez necessaria sunt ad cõficiendum: predicta verba: sed etiam requirit intentio: qa ꝭm Augustinũ in sacramentis: sine intẽtione nihil agitur. Unde sanctus Tho. dicit ꝙ ad perfectionem sacramẽti requiritur intentio ministri: qui se subijciat principali agenti: scilicet vt intendat facere qḋ christus fecit ⁊ ecclesia: ⁊ dicit ꝙ non est necessaria intentio actualis: sed sufficit habitualis: vt conficiat. Puta: si cuz sacerdos accedit ad altare ad celebrandum: intendat facere quod facit ecclesia: perficitur sacramẽtum. Sed si postea suspendat eius intentio per aliam occurrentẽ cogitationez: nihilominus perficitur sacramẽtum ex virtute intentionis proposite. Tamẽ studiose curare debet minister sacramẽti: vt etiam actualez adhibeat intentionem. Et dicit ꝙ cum aliquis non intendit sacramentuz perficere: sed delusorie aliquid agere: talis peruersitas tollit virtutem consecrandi: ⁊ virtutem sacramenti: precipue quãdo intentionez exterius manifestat. Si autem intentio ministri peruertatur quãtuz ad id quod sequitur sacramẽtum: puta si sacerdos intenderet cõficere corpus christi: vt eo ad veneficia vteretur: quia prius non dependet a posteriori: talis intentionis peruersitas veritatez sacramenti non tollit: sed minister ex tali intentione grauiter peccat. Dicit enim Albertus ꝙ si alique hostie ex obliuione remaneant in altari: aut aliqua pars vini: ⁊ sacerdos conficiat illa: nõ sunt consecrata: quia de eis non intendit. ¶ Durandus autem posuit casum. Si sacerdos habeat coram se vndecim hostias: ⁊ intendit consecrare decem: querit quot sint ꝯsecrate. Respondet distinguendo: ꝙ hoc potest primo duobus modis intelligi. ¶ Uno modo ꝙ numerus sit solum in intentione ⁊ non in opinione: intentio autem sit quicquid sit coram se consecrare: verbi gratia. Si aliquis habeat consecrare: ⁊ coram se habeat vndecim hostias: ⁊ opinatur esse decem: ipse vero intendit consecrare quicquid est coram se: patet ꝙ eius opinio fertur ad numerũ: sed eius intentio non fertur ad numerum: vnde quia effectus consecrationis sequitur intentionem: ⁊ non opinionem: omnes vndecim sunt cõsecrate. ¶ Alio modo põt intelligi predictus casus quãdo dicitur: habet coram se vndecim hostias: ⁊ intendit

consecrare decem: vt nō opinio: sed intentio feratur ad numerū: ita scilicet q nō velit plus q̄ decem: sed tantū decē consecrare: tunc in tali casu predictus doctor facit secūdā distinctionē: dicēs q hoc duob⁹ modis cōtingere pōt. ¶ Uno mō q sciat veritatē numeri: alio mō q ignoret veritatē numeri. Et si sciat veritatem numeri: scilz q hostie sint vndecim: ⁊ ipse decē tm̄ ꝯsecrare intēdit: aut decē distincte intēdit ꝯsecrare. Et pz: q ille decem tantū sunt ꝯsecrate: de qb⁹ intendit: ⁊ vndecima: de qua nō intendit: nō est ꝯsecrata. Aut sacerdos scit esse hostias vndeciz: ⁊ intēdit ꝯsecrare decē: nō distinguēdo vel determinādo quas decē intēdit: ⁊ quaz vndecimā non intēdit: sed intendendo decē ex illis cōsecrare: tunc nulla est cōsecrata: eo q intentio nō fuit ad aliquā determinatā. Et cum isto dicto satis cōcordat. S. Tho. in. iij. pte. q. lxiij. vbi dicit q minister sacramētoꝝ est sicut instrumentū principalis agentis: scilz christi vel ecclesie. Et cuz tale instrumentum habeat cognitionē: requirit q per intentionez se determinet ad opus: qd̄ in virtute principalis agentis ꝓducere debet. Ideo sequitur q vbi nō determinat se: nihil operat. Si vero sacerdos ignoret veritatē numeri hostiarū: ⁊ intendit decē hostias tantum consecrare: dicit idem Durādus: q eodez modo distinguēdum est: vtruz determinet quas decem intēdit: vel nō determinet. Et rn̄dendum est sicut in casu imediate p̄cedenti. ¶ Sed dubitat quō cum numerus ignoret. Cui dubitationi rn̄det: hoc posse cōtingere: q decem hostias videat extensas: ⁊ vna ibi lateat. Ipse autem intēdit oēs: quas videt: ⁊ nullaz aliam cōsecrare. Uel pōt esse: q decez ipse ibi posuerit: ⁊ vna erat ibi: quā nesciuit: ipse vo intendat oēs illas quas posuit: cōsecrare: ⁊ redit hic casus in casum supra positū Alberti: qa tunc illa nō est consecrata: quā nesciuit ibi esse: ⁊ oēs alie cōsecrate. Si autez vnam plus ipse posuerit: q̄ crediderit: vel alius vndecim posuerit: ⁊ ipse mādauit poni decem: ⁊ non intendit consecrare nisi decem tantum: tunc non est determinata eius intentio: ⁊ sicut supradictum est: nulla est consecrata. ¶ De defectu vestimentorum. Capitulū. xliij.

Sciendum est q ſm. S. Tho. ⁊ Alber. ⁊ oēs alios theologos: si omittat aliqd de his que ad ritum celebrationis pertinet: quilibet omittens aliqd tale: puta tēpus debituz: altare

trib⁹ mappis coopertũ: vestes: ꝛ hmõi: grauiter peccat: nihilominus cõsecrat: si est ordinatus: ꝛ adsit eius itẽtio: ꝛ debita materia: ꝛ debita forma: sed grauissime peccat: si scienter hoc faciat. In his potes colligere: que sint illa: sine qbus non cõficit: scilicet materia debita: ꝛ forma cuz intẽtione: ꝛ ordo in ꝯficiẽte. Quicqd hoꝝ quatuor deficiat: non cõficitur sacramẽtũ. Et istis quatuor existentibus: quibuscũqꝫ alijs deficientibus: veritas adest sacri. ¶ Secundum Hostiẽsez: sufficit ꝙ vnus sit presens in missa: qui sacerdoti respondeat: q̃uis de ꝯsec. disti. j. dicat ꝙ duo requiruntur. Mulier in missa ministrare non põt. ¶ Etiam sine lumine non debet aliquis celebrare. extra de celeb. mis. c. ex parte.

¶ De defectibus dispositionis corporis. Capitulum. xliij.

In cõcilio toletano factum fuit preceptuz sacerdotibus: ꝙ nullus sacerdos post potum cibũqꝫ quãtũcũqꝫ minimum sumptuz: missam celebrare presumat. Et glo. ibidem dicit ꝙ intelligit de cibo vel potu post mediã noctem sumpto: qa in media nocte incipit dies ꝯm ecclesiaz. Et nos videmus esse verũ: quia tunc incipit officiuz diei. s. matutinũ quasi pertinẽs ad mane illi⁹ diei velut initiuz. Dicit etiaz. s. Tho. ꝙ post sumptionem aque: vel alterius pot⁹: aut cibi: aut etiã medicine: in quãtacũqꝫ parua quãtitate: non licet cõmunicare: nec refert vtrũ nutriat: aut non: aut per se aut cum alijs: dũmodo sumat per modum cibi vel potus: reliquie tamen cibi remanẽtes in ore ꝛ si casualiter transglutiantur: nõ impediunt cõmunionez: qa nõ transglutiunt per modum cibi: sed per modum saliue: que vitiari non põt. Si autem ante mediam noctem sit sumptus cibus vel potus: potest communicare. Nec refert vtrum postea dormierit: vel vtrum cibus sit digestus: quãtum ad rationem precepti: tamen posset impedire quantum ad turbationez mentis: in hoc ꝙ tollitur deuotio.

¶ De immundicia corporali. Capitulum. xlv.

De imundicia vero corporali dicit. s. Tho. ꝙ cuz iste cib⁹ non est corporis: sed mentis: ideo in eius sumptione: magis est cõsideranda dispositio mentis: q̃ corporis. Et ideo dicit ꝙ si imundicia corporalis sit perpetua: siue diuturna: nõ est abstinendum a cõione: ne ꝓpter imundiciã corporis: perdat fructus mentis. Si autem imundicia sit temporalis: ꝛ põt purgari: non

probibetur si est bene dispositus in mente. Tamen laudabile foret: abstinere pro modico tempore. Si autē sacerdos infra missam recordat se nō esse ieiuniuz: quid faciēduz sit: vide in sequēti rubrica in fine. ¶ De defectu dispositionis anime. Cap. xlvi.

Interdictus: suspensus: & excōmunicatus etiam iniuste: cōmunicare non debet: qa in talibus est defectus rei significate. s. defectus vnitatis corporis mystici. Itē quicūqz cuz ɔsciētia peccati mortalis: ad cōmunionez accedit: mortalr peccat. Prīe ad corin. xi. Qui manducat & bibit indigne: iudicium sibi &c. Itez non sufficit ei qui cōmunicare intendit: ꝙ sit solum cōtritus: imo si habeat copiam sacerdotis: qui eū possit absoluere: peccat sine confessione cōmunicando. Si vero non habet copiam: tunc si īmineat necessitas cōmunicandi vel celebrandi: puta: quia timet scandalum populi: vel iam inceptum est mysteriuz sacramenti: vel aliquis infirmus loquelam amisit: & est in proposito confitēdi: minister nō peccat ꝙꝫ citius potest cōmunicando: vel alijs ministrando: si primo non possit confiteri. Hec Pe. & Alber. & sanctus Tho. Sacerdos autem qui cum conscientia peccati mortalis accedit ad altare: non soluz peccat mortaliter propter cōmunionem: sed etiaz quia exercet actus ordinis: vt ostendunt S. Tho. & Alber. Uerum pro sola executione actuum ordinis sufficeret ei sola cōtritio sine ɔfessione: vt dictū est. In nullo aūt casu potest aliquis celebrare vel cōmuniōē recipere sine cōtritione: quin mortaliter peccet. ¶ De pollutione. Capi. xlvii.

Pollutio in somnis impedit cōmuniōē: quādo causata est a cogitatione precedenti: que fuerit peccatū mortale: si cōsensus fuerit in tali cogitatione de actu: vel si cōsensit in delectatione cogitationis. Si dubiuz est: vtrum in p̄cedenti cogitatione fuerit peccatum mortale: abstinēdum est: nisi necessitas aliqua requirat: ꝙ celebret siue cōmunicet. Si vero certū est ꝙ in precedenti cogitatione non fuerit peccatuz mortale: vel si nulla cogitatio p̄cesserit: que causa pollutionis fuerit: cōmunicare pōt: nisi pollutio tantum perturbauerit mentem ex cōmotione corporis: ꝙ deuotionem habere non possit: & cum fuerit abstinendum: tempus quo abstinēduz est sunt. xxiiij. hore. Hec sanctus Thomas. ¶ Si sacerdos post consecrationem inceptam re/

cordetur se comedisse vel bibisse: nihilominus debet perficere sacrificium et sumere sacramentum. Et si recordetur se peccatum cōmisisse: debet penitere: et dolere cum proposito confitendi: et satisfaciendi: et sic non indigne: sed fructuose potest sumere sacramentū. Et eadem ratio est: si meminerit se cuicūqȝ excōmunicationi subiacere. Debet enim assumere propositū: absolutionem petendi: et sic per inuisibilem pontificem Jesum christum absolutionem consequitur: quantum ad hunc actum: per quem agit diuina ministeria. Si vero ante consecrationem alicuius predictorum memor sit: tutius reputarem maxime in casu excommunicationis: suspensionis: et interdicti: ac manducationis ꝙ missam inceptam deserat: nisi timeretur graue scandalum. Hec. S. Thomas. ¶ De defectibus missam celebranti interdum occurrentibus. Capitulum. xlviij.

Sacerdos qui celebrat missā: debet semper sumere sacramentum integrū: vt dicitur supra in rubrica de defectu panis et vini. Quod debeat sumere: patet de consecra. distinc. ij. relatum. Totiens autem sumat quotiens celebrat: quia ipsum sacramentum in sumptione complementū sue significationis accipit. Et intelligēdum est nisi per violentiam impediatur: vel per infirmitatem: vel per mortem: vel huiusmodi. Et si plures missas aliquis celebrat in vna die: solum in vltima percipiat perfusionem: et non in precedenti: quia tunc non esset ieiunus: nec aliā missam celebrare posset: extra de celebratione mis. ca. ex parte. Sed si sacerdos post consecrationem infirmetur: et non habeat alia hostia: nihilominus debet alius sacerdos requiri: qui scilicet missam prosequatur ab infirmo non completam: et hostia debet diuidere: et vnam partem ipse sumere: et aliam infirmo dare. Hec sanctus Thomas. ¶ Item si sacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante consecrationem corporis: nō oportet ꝙ per alium suppleatur. Si vero cōsecrato corpore ante cōsecrationem sanguinis: vel etiam consecrato vtroqȝ: debet celebritas per alium expleri: vt. vij. q. j. ca. nihil. S. Tho. Quō aūt missa compleat: ostēdit prefatus canon supradicti cōcilij dicēs. Non enim aliud explementū initiatis mysterijs cōpetit: ꝙ̄ aut incipiētis aut subsequētis benedictione completa sit sacerdotis.

Quantum autem ad hoc obligetur sacerdos: ostendit in ipso eodem ca. inferius: vbi dicitur. Nullus absq3 patenti prouentu molestie minister vel sacerdos cum ceperint: imperfecta officia presumat omnino relinquere. Si quis autē hoc temerarie presumpserit: excōmunicationis sententie subiacebit. ¶ De perturbationibus occurrentibus missam celebrantibus. Capi. xlix.

Post tractatum de defectibus misse: dicēdu3 est de perturbationibus interdum occurrentibus his qui missam celebrant. Turbatur aute3 missa: aut ꝓpter scandalum sacramenti: aut propter scandalum sacerdotis. Scandalu3 sacramēti est si cadat: aut si vomitu proijciat̃. Scandalum sacerdotis est si sumere nequeat: aut propter cōmixtionē alicuius abhominabilis: vel periculi: aut propter apparitione3 alicuius speciei: que non debet comedi vel potari. ¶ Quādo cadit corpus christi. Ca. l.

SI ꝓpter frigus vel negligētia3: hostia dilabat̃ in calicē: ꝓpter hoc nō est necesse aliqd reiterari: qa ꝙ solum minima pars hostie mittat̃ in calice3: hoc respicit corpus christi mysticū: ideo ꝑtermisso huius: nō facit impfectionē sacramēti. S. Tho. ex cōcilio Aurelianensi. de ꝯsec. dist. ij. dicit̃. Qui bene nō custodierit: aut qui sacrificium ꝑdiderit in ecclesia: aut pars eius ceciderit: ⁊ nō inuenta fuerit. xxx. dies peniteat. De penitentia vide in sequenti capitulo. ¶ Quando cadit sanguis christi. Capi. lj.

SI per negligētia3 aliqd de sanguine christi ceciderit: siqdē sup tabula3: que terre adhereat: lingua lambatur: ⁊ tabula radat̃. Sed si nō fuerit tabula: locus ipe radat̃ ⁊ cōburat̃. Cinis vero iuxta altare recondat̃: ⁊ sacerdos. xl. dieb9 peniteat. Si vō sup lapide3 altaris ceciderit: sorbeat sacerdos stilla3: ⁊ trib9 diebus peniteat. Si sup lintheū altaris: ⁊ ad aliud lintheū ꝑuenerit stilla: quatuor diebus peniteat sacerdos. Si vsq3 ad tertiū ꝑuenerit. ix. dieb9 peniteat. Si vsq3 ad quartā. xx. diebus peniteat. Predictis autē diebus debet sacerdos ieiunare: ⁊ a cōmunione cessare: pensatis tamē conditionibus negocij ⁊ persone: pōt minui vel augeri ad penitētia3 predictā. Hec. s. Tho. Et ide3 intelligendum est in sequenti capitulo: ⁊ abluantur tribus vicibus lintheamina: que stillam tetigerunt: calice supposito: ⁊ aqua ablutionis iuxta altare condatur. De consecra. distinc. ij. si per ne-

gligentiaz. Potest tamen sumi a sacerdote: nisi propter horro/rem dimittat: vt ponit sanctus Tho. Et cautuz est: vt pars illa lintbei siue palle: post ablutionē abscindat 7 comburatur: 7 cinis in altari cōdat. Hec. s. Tho. ¶ De vomitu sacramenti. C. lij.

SI qs eucharistiam euomuerit. Si sit laycus 7 per ebrietatem vel voracitatem euomuerit. xl. diebus peniteat. Clerici vero 7 monachi: presbyteri: diaconi: 7 subdiaconi. lxx. dieb⁹ peniteant. Episcopus autem. xc. Si vero causa infirmitatis euomuerit: septem diebus peniteat. De consecra. distin. ij. capi. Si quis per ebrietatē. Et debet vomitus cremari: 7 cinis iuxta altare recondi: vt supradictum est. Hoc tamen obseruandum: ꝙ vbicunqz species integre inueniantur: sunt reuerenter conser/uande 7 sumende: quia remanentibus speciebus remanet ibi corpus christi. Hec sanctus Thomas. ¶ De musca vel ara/nea vel veneno mixtis cum sanguine christi. Capitulum. liij.

SI musca vel aranea in calicez ceciderit: vel venenū mixtū fuerit: si sacerdos ante consecrationem hoc deprebēderit debet calix ablui: 7 aliud vinuz consecrādu3 apponi. Si vō ali/quod eoꝝ post consecrationē euenerit: debet animal caute capi 7 diligēter lauari 7 cōburi: 7 ablutio simul cū cinerib⁹ in sacrariū mitti. Quod si venenū ibidē esse deprebēdit: nullo modo debet sumi: nec alteri dari: ne calix vite vertat in mortē: sed diligēter in vasculo seruari debet: 7 ne sacramētu3 remaneat imperfectum: debet aliud vinum apponi: 7 sacerdos debet resumere cōsecra/tionem sanguinis denuo: 7 sacrificium perficere. Hoc intellige si corpus nō sumpserit: qa tunc aliter faciēdum esset: sicut supra/dictum est: in rubrica de defectu panis 7 vini: scilicet ꝙ nouū pa/nem apponat. Regula est aūt ꝙ nihil abhominabile sumi debet occasione huius sacramenti. ar. de consecra. distin. ij. si per negligentiā. Hec. s. Tho. ¶ De noua specie apparente. Ca. liiij.

QUando corpus Christi apparet in alia specie: cum vsus huius sacramēti sit per manducationē: quādo scil3 appa/ret in specie pueri vel carnis cruentate: vel simili modo: non ha/bet rationem cibi: nec debet sumi ab eo cui sic apparet. Quod si omnibus appareat debet cum reliquijs poni. Hec. S. Tho.

¶ Explicit de defectibus in missa occurrentibus.

¶ De horis canonicis a sacerdotibus dicendis: ex libro qui intitulatur via salutis: edito a Mon armando de auzeria Abbate sancti Saluatoris de Lodona.

Dictum est supra de sacramēto misse: ad quod prohibemur accedere nisi lotis manibus: idest sine laudibꝰ dñi nostri iesu chři. Et ideo sancta mater ecclia septē laudes: idest horas canonicas instituit quolibet die deo p clericos ⁊ spālr presbyteros offerēdas. De qbus loqt ps. 118. Septies in die laudez dixi tibi dñe: ⁊ transumptiue. xcj. disti. c. presbyter circa mediuz. De celebra. missa. ca. j. ⁊ ibi plene in glo. fi. Nam sicut cadimus septies in die per peccatum: vt habetur Luce. xvij. ⁊ de penitē. distinc. iij. ca. septies. Ita resurgamus per septem horas: idest laudes canonicas: ⁊ primo dicendum est de hora matutinali. ¶ De matutinis. Cap. j.

Scias q matutinū officiuz propter carnis illecebras edomandas: psallendo ⁊ orando: fuit a sanctis patribus institutuz. ¶ Probat eccle. xxxj. Uigilia honestatis tabefaciet carnes. ¶ Et dicunt matutine cōiter in media nocte: vt ait ppha. Media nocte surgebam ad cōfitenduz tibi. ps. cxviij. Et habet transumptiue. xcj. distin. presbyter mane in fi. ⁊ de celeb. mis. c. j. in fi. Ratio est: qa christus in eadem hora natus fuit. ¶ Scda ratio est: qa in illa hora captus fuit tempore passionis: ⁊ illusus a iudeis. ¶ Tertia rō est: qa in illa hora vel quasi surrexit: ⁊ infernuz spoliauit: ⁊ venturus est iudicare seculuz per ignē: put multi dicunt: ⁊ habetur Matthei. xxv. ca. ¶ De laudibus. Capi. ij.

Laudes vero dicimus ad tentationes dyaboli repellēdas. vnde Isa. xxvj. Expergiscimini ⁊ laudate: q habitatis in puluere. s. carnis. ¶ Itē dicunt ad coronaz glorie obtinēdam: iuxta illud qd dr in Inuitatorio quadragesime. Nō sit vobis vanuz mane surgere ante lucē: qa pmisit dñs coronā vigilantibus. Et dicimus hoc officiū in signū q iudei valde mane ante ortuz diei cōuenerāt ⁊ se ɔgregauerūt: vt interficerēt iesuz. ¶ Scda rō: quare in hac hora laudes deo vero canimus est: vt ei de eius natiuitate ⁊ captiōe ⁊ nřa liberatiōe grās agamꝰ: ⁊ eius aduētuz cū gaudio expectemꝰ. ¶ Tertia rō est: quare laudes illa hora

dicimus: quia deus mũduz in mane creauit: ⁊ egyptios in mare submersis: ⁊ a mortuis resurrexit. Et ideo ꝯsonũ est vt illa hora deo laudes debitas referamꝰ: ne in mare huiꝰ mũdi cũ egyptijs demergamur: ⁊ vt pro nostra creatiõe: ⁊ eius resurrectione gratias deo reddamus. ¶ De prima. Capitulum. iij.

PRimam dicimus in signũz: ꝙ in ista hora christus ad templum cõueniebat: ⁊ populus mane ad eum venire festinabat. Et ideo nos exemplo eius ad horam primaz vadimus: ⁊ in ortu solis eam dicimus. ¶ Secunda ratio quare ista hora prima dicitur: potest esse: quia tali hora christus ligatꝰ pilato iudici fuit presentatus: vt habet Matthei. xxvij. ¶ Tertia ratio est quia ista hora mulieribus apparuit: vt habet Jo. xx. Et ideo in hac hora prima diei laudes deo exoluimus: vt ipsuz imitemur: ⁊ sibi resurgẽti ⁊ apparẽti gr̃as agamus: ⁊ vt tanq̃z diuz principio ipsius diei primitias exoluamus. ¶ De tertia. Capi. iiij.

TErtiaz dicimus in signum: ꝙ illa hora chr̃s linguis iudeorum morti fuit adiudicatus: vt habet de peni. disti. j. periculosa. ¶ Scd̃a rõ est: qa in hora tertia sp̃us sanctꝰ sup discipulos descẽdit. Unde cantat sctã mater eccl̃ia. Nuz hora cunctis tertia: ⁊ Act. ij. cũ sit hora diei tertia. ¶ Tertia rõ est: qa tali hora chr̃s ad columnã fuit ligatus: ⁊ ibidez atrociter verberatꝰ: deinde fuit in cruce positꝰ: vt clare habent ista oia de christi passione i sacris euãgelijs. ⁊ de ꝯsecra. dist. j. nocte sancta. ¶ De sexta. Capi. v.

SExtam dicimus in signum: ꝙ in illa hora fuit christus crucifixus manibus militũz: vt habet Joã. xix. quasi in fine. ⁊ de peni. dist. periculose. ¶ Scd̃a ratio est: quare in hora sexta oramus: qa ista hora: christus clauis cõfixus est: ⁊ tunc tenebre ꝑ vniuersum munduz facte sunt. Nam sol quasi lugens vestibꝰ nigris se induit: vt crucifigentibus deũ lumẽ nõ preberet: imo ꝓhiberet in quãtuz posset: ꝓut legit Luce. xxiij. ¶ Tertia ratio est: quare in hora sexta deũ laudamus: quia tali hora christus discipulis suis recumbentibus apparuit: ⁊ ipsis cernẽtibus est eleuatus in celuz. Luce. xxiiij. Mar. xvj. Act. j. ¶ De nona. Ca. vj.

NOnam dicimus in signũ: ꝙ chr̃s dei filius passus illa hora reddidit deo patri spiritũ dicẽs. In manus tuas ⁊c̃. vt habetur Luce. xxiij. ⁊ de celeb. mis. c. in quadaz. §. non ad esse hois.

¶ Scđa ratio est: quare hora nona deuz laudamus: qa illa hora: vt legimꝰ: miles cuz lancea latus aperuit: vnde exiuit sanguis ⁊ aqua: vt habet Joã. xix. ⁊ de ꝯsec. dis. ij. c. j. de summa trini. c. j. in clemẽ. ¶ Tertia ratio est: quia in hora nona cetus apl'oꝝ ad orandum cõuenire consueuerat. Act. iij. Et ideo nos exemplo ipsoꝝ idẽ facere debemus: iuxta illud qđ habet de elec. ca. significasti, ij. q. j. ca. deus omnipotens. ¶ De vesperis. Capi. vij.

V Esperas dicimus in signum: ꝙ christus illa hora cũ sero factum esset: in cena sacramẽtuz corporis ⁊ sanguinis sui instituit: ⁊ pedes discipuloꝝ lauit: vt habet Joã. xiij. ¶ Scđa ratio est: quare in hora vespertina deum laudamus: quia in ista hora christus fuit depositus: ꝓut habet Matth. xxvij. ¶ Tertia ratio est: quia in hora vespertina discipulis euntibꝰ in castelluz emaus: christus in habitu peregrini apparuit: vt habet Luce vlti. ⁊. j. q. j. Dñs in patria. ¶ De completorio. Capi. viij.

C Ompletorium dicimus in signũ: ꝙ illa hora corpus Chr̄i positum fuit in sepulchro: vt habet Luce. xxiij. ⁊ de cõsec. distin. j. cõsulto. ¶ Scđa ratio est: qa in hac hora chr̄s sudauit guttas sanguinis seu sanguineas: vt habet Luce. xxij. de celebr. mis. c. in quadam. §. penul. in fi. ¶ Tertia rõ est: qa in hac hora deputata fuit custodia monumenti sui sacratissimi corpis: vt habet Mat. vlt. ¶ Quare diuersimode hore incipiunt. Capi. ix.

E T est notãduz: qa cõtingit peccare tripliciter. s. corde: ore: ⁊ opere. Ideo tribus modis diuersis incipiunt hore. Et matutine qdem: per Dñe labia mea aperies. Cõpletoriuz: per Conuerte nos deus salutaris nr̄. Alie hore per mediũ. s. Deus in adiutoriuz meũ intẽde. ¶ Dñe labia. dicimus cõtra peccata oris. Deus in adiutoriũ. cõtra pctã opis. Cõuerte non deus. cõtra pctã cordis. ¶ Sed qa in pctõ cordis: ⁊ oris: est aliqd opis: ideo ꝑ oẽs horas diei dicũtᷣ. Deus in. Monachi aũt in matutinis dicũt ꝑus Deus in adiutoriũ ⁊c̃. ⁊ post Dñe labia mea aperies. Et rõ est: quia sine auxilio dei nec corpus nec labia ad eius laudem opari vel aperiri nõ possint. Et ideo dr̄ Joã. xv. Sine me nihil potestis facere: ⁊ habet trãsumptiue. xxvj. q. iiij. ca. epicoꝝ quasi in fi. ¶ Hymni qui dicunt ad horas diei significant laudez. ¶ Psalmi qui silr dicunt ad horas: significant bonã ⁊

diuinam operationē. ¶ Añe significant charitatis copulam. ¶ Capitula exhortationē boni opis seu diuini. ¶ Rñsoria significant bona opera. ¶ Versiculi siue. ℣. significant fructus. ¶ Oño significat miāz dei que p̄cedit ꝛ subseqt hoīem in bonis operibus. ¶ De his qui tenent dicere horas canonicas. Ca. x.

ET nota ꝙ sacerdos promotus ad sacros ordines: vel habens beneficium ecclesiasticū tenetur ad istas septē horas dicēdas: vt probat. xcj. disti. ca. presbyter. ꝛ de celebra. missa: ca. presbyter. ꝛ ar. de apostatis. ca. j. Et hoc veruz est nisi sint infirmi: nam tunc excusant. ar. xcj. distin. ca. clericus victū. Et ex hoc patet ꝙ nō debent imiscere horas sub vna oratione: sicut aliqui faciunt: ꝛ male: sed singulas dicant distincte. Debet aūt clericus horas reddere in ecclesia si potest iuxta dictum Psalmiste. In ecclesijs benedicite dominuz. Alias reddat vbi honeste ꝛ commode poterit. Debent etiam se conformare clerici iuxta modū ꝛ ordinem officiandi sue ecclesie cathedralis. De consec. dist. ij. Institutio. xij. di. de his. ¶ Officium vero mortuoruz pretermitti nō debent: nisi dies solēnis eos impediret: vt extra de celebra. missa. ca. quidam enim. Et est ratio quia qcqd possidemus: ex mortuis habuimus. ¶ Explicit de horis canonicis.

¶ Quibus hoc sacratissimum sacramentum dispensanduz sit: ꝛ quibus non. Capitulum. j.

DIcto superius qualiter sacratissimum corpus domini nostri Jesu christi sit rite consecrāduz: restat nunc dicēduz quibus ꝛ qualiter sit dispēsandum. Ubi primuz notanduz: ꝙ sacerdos ex debito officij sui dz suos parrochianos ꝛ subditos diligentius verbo ꝛ exemplo informare: ꝛ inducere ad deuotionem tanti tanq̄ salutiferi sacramenti. De celebra. missa. capi. Sane. Nam in imensitate tanti sacramenti oculus caligat rōnis. Credere enim iubemur: discutere prohibemur: sed fm ꝙ sancta Romana ecclesia credit: eos ad credendum inducat: ꝛ ꝙ ab ea deuiare nec in vita nec in morte intendant: vt accedat qd legitur. xxiiij. q. iiij. Duo ista. De hereticis ad abolendam. ꝛ eodem titu. ca. super eo. libro. vj. Aduertendum est autez ꝙ sacerdos ꝓpter periculuz effusionis

sanguinis christi: non cōmunicat populus de sanguine ex calice. Sed hoc nihil refert: quia in hostia consecrata est totū corpus: et totus sanguis: anima: et diuinitas Christi: et similiter in calice consecrato sanguine est totus christus: sicut in hostia: vt predictum est. Sacerdos autē rationabiliter suscipit vtrūqz in missa: quia hoc facit in memoriā passionis dñi nostri iesu christi: in qua totus sanguis Christi fuit a corpore separat⁹ et in terra sparsus.

¶ Que sint que impediant communicandum. Capi. ij.

SAcerdos igitur sacr̄m dñici corporis dispēsaturus: debet illud dare oibus christi fidelib⁹: saltiz semel in anno: postq̄z ad annos discretionis peruenerint: taz masculis q̄z feminis. De peni. et remis. c. oīs vtriusqz. nisi aliqd impedimentum occurrat.

¶ Impedimenta autē sunt ista. ¶ Primo omnis hereticus: scismaticus: excōicatus. j. q. j. c. reperiunt. ¶ Simoniacus publicus: cōcubinarius et notorius pctōr. vz. confessus: vel cōuict⁹: vel dānatus de crimine: ita q̄ nulla possit tergiuersatione celari: non est cōicandus: si in talibus perseueret: quia hoc sacramētuz dandum est penitētibus: et nō perseuerātib⁹ in peccato. Nam ex institutiōe ecclesie: nullus debet cōicare: nisi prius cōfiteat. c. ois. de peni. et re. supra allegato. Unde qñ sacerdos scit aliquē publicum pctōrez: nō debet eū cōicare: nisi ɔstet de emēdationis ꝓposito. Si aūt sciuerit pcm̄ subditi secretū: et ille in pascha petit cōmunionē et in publico: ex officio tenet ip̄m cōicare. extra de offi. iu. ordi. c. si sacerdos. exemplo christi qui iudā cōicauit: quē sciebat esse traditorez. ¶ Scd̄o nō est cōicandus hystrio: magus: scenicus: leno: et alij publicis et iniustis actibus deseruiētes. De cōsec. di. ij. pro dilectione. ¶ Tertio pueris ante annum discretionis: et amentibus et furiosis nō est dandum hoc sacr̄m. Si tñ furiosus habet lucida interualla: et deuote petit sacr̄m: supueniēte furia pōt cōicari: nisi timeat de vomitu: vel sputo: vel alia irreuerentia sacri. xxvj. q. vj. c. is qui. Idem dicenduz de freneticis. ¶ Quarto infirmanti et petenti sacr̄m: si timetur de vomitu: nō debet dari predicto. c. is qui. ¶ Quinto polluto pollutione nocturna: que ꝓuenit ex causa peccati mortalis: puta qa ɔsensit in cogitationē turpem carnalem: vel qa studiose inebriatus est: vel crapulatus: si ex aliqua istaꝝ causaꝝ seqt̄ pollutio: ꝓhibēdus est

a cōione. Si vero ex demone: vel infirmitate: vel purgatiōe na/
ture hoc euenit: non est ei deneganda cōio. ¶ Sexto cōiuga/
ti debent per triduū ante sacramenti cōionem abstinere ab actu
carnali. De ꝯsec. dist. ij. c. ois homo. Qui si voluptate ducti inui/
cez miscent: ꝓhibēdi sunt a cōione. xxxiij. q. iiij. c. vir cū ꝓpheta.
Similiter in delectatione: ebrietate: vel crapula nō fuit delibe/
ratio: q̄uis fuerit pctm̄ veniale: nō dꝫ ei denegari sacramētum.
Melius tñ esset pro tali die abstinere a cōione. ¶ Septimo
prohibent a cōione pugnātes in duello. ij. q. v. c. monomachiā.
⁊ nō debet eis dari cōio. ¶ Octauo nō ieiunis: nisi in necessita
te. De ꝯsec. dist. ij. c. liquido. vij. q. j. c. nihil. Nō impedit cōionē:
si quis lauando os: aliqd cibi qd̄ inter dentes remāserat: vel mo/
dicuz aque deglutiret: nō impedit cōionez: qa per modum saliue
illud accepit: ⁊ cōtra voluntatē deglutiuit. Si qs ante mediā no/
ctem cibum sumpserit: siue dormierit: siue non: pōt cōicare. Si
vero post mediaz noctem: non pōt: nisi in mortis periculo cōsti
tutus. Hec. s. Tho. in. iij. parte. q. xxx. ¶ Dandum est autem
hoc sacr̄m ꝑsonis fidelibus: puris: ⁊ sine pctō mortali existētib⁹:
qa sacr̄m purū est: ideo pure a puris sumenduz est: qa qui aliter
sumit: indigne sumit: ⁊ q mādučat ⁊ bibit indigne hoc sacr̄m: iudi
cium sibi manducat ⁊ bibit. j. cor. xj. Demoniacis: si illud deuote
petunt: dari dꝫ: quia posset esse causa sue liberationis. Mulieri
puerpere: vel menstruū patienti dari dꝫ: sed melius esset supse/
dere vsqꝫ ad purificationē ꝓpter reuerētiaz sacri. Leprosis etiā:
⁊ morbo galico laborātib⁹: corrosis ⁊ ꝯsumptis labijs ⁊ dentib⁹:
si timet de periculo eiectionis: dari nō debet: alias cōicandi sunt.
Cōicandi sunt etiaz ꝯdēnati ad mortē: etiā heretici: si illud deuo
te petūt. xiij. q. vlti. c. fi. de peni. ⁊ re. c. j. in cle. Si aūt habere nō
poterūt: credant in chr̄m: qa hoc est spūal'r mādučare. De ꝯsec.
disti. ij. c. vt qd paras. Excōicato nunq̄ꝫ dari debet corpus chr̄i:
nisi in articulo mortis: ⁊ illud deuote petēti: absoluto eo prius ab
excōicatione: ⁊ prestita cautione satisfactionis: si cui tenet: ⁊ etiā
prestito iuramēto sacerdoti: ꝙ si sanabit presentabit se illi: q euz
pōt absoluere. Quod si nō fecerit: reincidit in eandē sn̄iaz excōi/
cationis. Si qs excōicat⁹ vel notorius pctōr mittit pro ꝯfessore
vt ꝯfiteat: ⁊ interiz amittit loq̄llaz: si ostēdit signa ꝯtritionis facta

fideiussione a parẽtibus: vel amicis: absoluet ꝛ cõicabit. Idem fiat si sensum ꝑdiderit: ꝛ ꝓbari possunt signa cõtrictionis. Hec ex sacris Theologis in .iiij. sen. excepta sunt. ¶ Ordo cõicandi populuꝫ in ecclesia: taꝫ in paschate: ꝙ̃ in alijs diebus. Capi. iiij.

Circa formã cõicandi populuꝫ in ecclesia hic ritus seruandus est. Sacerdos recõciliatis penitentibus: se debet ad missam preparare: ꝛ tot hostias ꝯsecrare: quot populo suo sufficere credit. Finita missa: retentis paramẽtis: vel si nõ celebrauit: protunc induto suppelliceo cuꝫ stolla: cereis accensis: cõuersus ad cõicandos genuflexos coram altari: facto primũ signo crucis sup se: ꝛ admonitis oib⁹: ꝙ se signẽt: faciat eos dicere. Cõfiteor: sicut in missa dicit. Uel si magis expediẽs iudicauerit: faciat eis cõfessionẽ sicut habet supra: in capl'o de ritu celebrandi missam: post offertoriuꝫ. capi. xxij. fol. 82. Finito Confiteor. vel ꝑdicta cõfessione: sacerdos dicat. Misereat vr̃i om̃ps deus: ꝛ dimissis oibus pctis vr̃is: ꝑducat vos cũ oibus sctis suis in vitam eternaꝫ. Amen. Dñe exaudi orationẽ meaꝫ. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Deus cuius indulgẽtiaꝫ oẽs rogamus: memẽto famuloꝝ famularũqꝫ tuaꝝ: qui lubrica terreni corporis fragilitate nudati sunt: da q̃s veniaꝫ ꝯfitẽtib⁹: pce supplicib⁹: vt q suis meritis accusant: tua miseratiõe saluent. Per chr̃ꝫ. Orem⁹. Oratio.

Deus mĩe tue pietatis de⁹ idulgẽtie: idulge q̃so ꝛ miserere his famulis ꝛ famulab⁹ tuis: vt delictoꝝ q̃ nobis coraꝫ te suo ore ꝯfessi apperuerũt: nulla in eis macula reseruet in terris: ꝛ per penitẽtie luctũ ad tua mereant venire ꝓmissa. Per chr̃ꝫ.

Dominus noster Jesus chr̃s: qui dixit discipulis suis: quecũqꝫ ligaueritis sup terrã: erũt ligata ꝛ in celis: ꝛ quecũqꝫ solueritis sup terrã: erũt soluta ꝛ in celis: de quoꝝ numero q̃uis indignos nos esse voluit: ipse vos absoluat ꝑ ministeriuꝫ nostrũ ab oib⁹ pctis vr̃is: quecũqꝫ cogitatiõe vel locutiõe aut operatione negligẽter egistis: atqꝫ a nexibus pctõꝝ vestroꝝ absolutos: perducere dignet ad regna celoꝝ. Qui viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ. Amen. Tunc sacerdos cõuersus ad altare: inclinans profunde coraꝫ sacramẽto: accipiat particulas sup patenam: ꝛ vnam in manibus accipiens: ostendat omnibus dicens. Dicatis omnes sicut ego dico. Domine non suꝫ dignus: vt intres sub

tres sub tectum meum: sed tantum dic verbo: ⁊ sanabit aia mea.
Et repetat secundo ⁊ tertio eadē verba in vulgari. Quo tertio
repetito: dat corpus dñi oibus successiue dicendo. Corpus dñi
nostri iesu christi custodiat te: ⁊ pducat in vitam eternā. Faciēdo
signum crucis cum hostia super singulos. Et sic cōicet oēs: qui
sunt in primo ordine. Qui posteaꝙ̄ sacramētuz sumpserint sur/
gant: ⁊ alij veniant: ⁊ similr̄ cōicent. Et postꝙ̄ cōmunicauerint:
accipiāt ablutionē ex calice: quē aliqs minister tenebit a dextris
altaris pāno inuoluto pede calicis: ad quē omnes tergūt os suū.
Et sic purificati genuflectāt corā altari: donec oēs fuerint cōica/
ti. Quo facto: sacerdos sup eos dicat. ℣. Ostende nobis dñe miseri/
cordiam tuam. ℟. Et salutare. ℣. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Deus q nobis sub sacro mirabili: passionis tue memoriaz
reliquisti: tribue quesumus: ita nos corporis ⁊ sanguinis
tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tue fructum in no/
bis iugiter sentiamus. Qui viuis ⁊ reg. Oremus. Oratio.

Spiritū nobis dñe tue charitatis īfunde: vt quos sacramē/
tis paschalib⁹ satiasti: tua facias pietate concordes. Per
dñm nr̄m iesuz chr̄m filiū tuū: q tecū viuit ⁊ regnat in vnitate eius/
dem spūs scti deus: per oia secula scloꝝ. ℟. Amē. Postea bñ/
dicat eis dicens. Et bñdictio oipotētis dei: pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊
spūs ✠ scti: descēdat sup vos: ⁊ maneat semp. Amē. Quo dicto
si tūc celebrauit: dicat euāgeliuz. In principio. Et eo dicto: oēs
recedunt. ¶ Ordo ad cōmunicandum infirmum. Capi. iiij.

Quam aliqs infirmus fuerit cōicandus: sacerdos pulsari fa/
ciat campanā: aliquot ictus dādo ex vna sola pte cāpane:
ad cōuocandos cōuicinos: qui volunt sociare corpus chr̄i. Qui/
bus ꝯgregatis: ⁊ intortitijs accēsis: sacerdos cū suppelliceo stol/
la ⁊ pluuiali paraf: ⁊ duo clerici: quoꝝ vnus portet laternaz cum
lumine: ⁊ alter aquā benedictā: ⁊ cāpanulaz: ⁊ libelluz pcessiona/
lem: qui habeāt suppellicea. Et accipit sacerdos corpus dñi re/
uerenter: ⁊ ponit duas hostias ad minus in tabernaculo: qd pā/
niculo serico cooperit: hñs pānuz sericū longum super spatulas
suas: ⁊ portans corpus dñi ante faciem suā eleuatū: vadit ad do/
muz infirmi: ⁊ post eum: alter clericus qui portat laternā sequaf:
⁊ si fieri pōt: prout Rome fit: quatuor psone deferāt baldachinū

super corpus dñi: et sacerdotem. Postea sacerdos: et illi qui portant intortitios: de hinc alij mares: et femine sequantur. Interim in camera infirmi: paretur locus aliquis: qui sit coopertus mappa albissima: super quo sacerdos possit reclinare tabernaculum corporis christi. Ibi etiam parentur ciati cum vino et aqua. Ingressus sacerdos cum corpore christi cameram: dicit. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Deinde deposito tabernaculo super locum paratum: accedens ad infirmum aspergat cū aqua benedicta dicens. Añа. Asperges me. ℣. Miserere mei. Gloria. et repetitur antiphona. Asperges. Qua repetita dicat sacerdos. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus. ℣. Mitte ei domine auxilium de sancto. ℟. Et de syon tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Esto eis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationē meam. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobis. ℟. Et cū spū tuo. Oremus. Oratio.

Deus infirmitatis humane singulare presidium: auxilij tui super infirmum nostrū ostende virtutem: vt ope misericordie tue adiutus: ecclesie tue sancte incolumis representari mereatur. Per christū. Deinde infirmus dicat Confiteor. si scit: vel sacerdos faciat ei confessionem sicut superius in ordine celebrandi missam. fol. 81. Postea dicat Misereatur et Absolutionem. Postea absolutionem. Dominus Jesus christus vt supra in generali cōmunione capi. imediate precedēti. Postea sacerdos eleuet corpus domini de pixide vel calice: et ostendat infirmo: dicēs. Credis quod hic sit Christus saluator mūdi. Quo dicente. Credo. Dicat sacerdos. Dic sicut ego dico: Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo: et sanabitur anima mea. Quo dicto ter: sacerdos dans infirmo eucharistiam dicat. Accipe frater viaticum corporis domini nostri Jesu christi: qui te custodiat ab hoste maligno: et perducat in vitam eternam. Amen. Postea sacerdos lauet digitos suos cum vino puro et aqua: et tradat infirmo lotionem nihil dicens. Peracta communione: sacerdos dicat. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine sancte pater omnipotēs eterne deus: te fideliter

deprecamur: vt accipienti fratri nostro sacrosanctuȝ corpus domini nostri Jesu christi filij tui: tam corporis q̃ȝ anime prosit ad remediuȝ sempiternũ. ℟. Amen. Et hoc dicto: iterum aspergat aquaȝ benedictã: ⁊ dicat. Dominus vobiscũ. Oremus. Oratio.

Exaudi nos dñe sancte pr̃ oĩps eterne deus: ⁊ mittere dignare sanctũ angelum tuũ de celis: q custodiat: foueat: ꝓtegat: visitet: ⁊ defendat: oẽs habitãtes in hoc habitaculo. Per chr̃m. ℟. Amẽ. Quo dicto reuertat ad ecclesiaȝ dicẽdo. ps. Miserere mei deus. Reuersus igit ad ecclesiaȝ sacerdos: cuȝ corpore dñi: dum fuerit ante chorũ vel ante altare sacrũ: vertat se ad eos qui sacrm̃ associauerunt genuflexos: ⁊ facit eis breuem cõfessionẽ ⁊ absolutionẽ: ⁊ annunciat indulgẽtiã dieꝝ ducẽtoꝝ illis: qui sacrũ cum lumine sunt ꝓsecuti: qui vo sine lumine centũ dies pro quolibet. Postea dicit sup eos orõnẽ. Dñs vobisc. Oremus. Oratio.

Deus qui nobis sub sacro mirabili: passionis tue memoriaȝ reliqsti: tribue q̃s: ita nos corporis ⁊ sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tue fructũ in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis ⁊ regnas ꝑ oia scl'a scl'oꝝ. ℟. Amen. Postea eleuato tabernaculo cum corpore domini: faciat signũ Crucis super eos omnes: ⁊ reponit sacramentum in loco suo.

¶ Caueat sacerdos: q̄ non det corpus christi alicui infirmo: nisi fuerit in bono sensu: ita q̄ cognoscat illud bene ⁊ apte: quãtũcũq; infirmus confessus fuerit peccata sua. Sacerdos cõmunicato infirmo: debet ei bonis verbis ꝑsuadere: q̄ si necesse fuerit: detur sibi sacramentum extreme vnctionis. ¶ Si eps̃ infirmatur: ⁊ vult corpus dñi post cõfessionẽ sumere: sacerdos celebrans missaȝ pro eo in camera: faciat oẽs cerimonias prefatas: excepto q̄ reseruat particulaȝ pro ep̃o: ⁊ non totuȝ sanguinẽ sumit: sed partẽ eius reseruat pro ep̃o: quã post corpus dñi ei dat. Sacerdotes autẽ infirmi quãdo cõicant debẽt habere stollaȝ a collo pendentẽ: ⁊ sic cõicare debent. xxiij. distin. c. ecclesiastica. Alia oĩa vt supra seruant. Sacerdos parrochialis debet visitare infirmos sepe. De celeb. c. j. ⁊ stare ieiunus vsq; ad horã congruam celebrandi: ⁊ si celebrat: nõ debet sumere purificationem propter necessitatẽ. s. possibiliter occursurã: nisi aliũ hẽat per queȝ possit supplere: vt notat Panor. in dicto. c. j. ¶ Item sacerdos

parrochialis pōt sacra ꝯferre peregrinis ꝛ hospitib⁹ ꝯfluētibus ad ecclesiaꝫ suā. ſm Panor. in. d. c. j. ꝛ mortuos ibidem sepelire: nisi alibi elegerint sepulturam: ꝛ eo casu debet habere quartam.

¶ De custodia sacramenti eucharistie. Capi. j.

Ultimo dicēduz est de custodia sacramēti eucharistie: que maxima cū reuerētia ꝛ custodia sub clauibus firmissimis vna cum chrismate sacro debet conseruari: ne ad manus maleficoꝝ deueniāt: ne quod ecclesie ꝛ christiano populo datum est ad salutem: dyabolo operante ad pernitiem conuertatur. De celebra. mis. ca. **Sane.** De custo. eucha. ca. **Statuimus.** ¶ Sacerdos auteꝫ in hoc negligens: si per eius incuriam ꝛ malam custodiam corpus dñi fuerit male expositū: debet tribus mensib⁹ ab officio suspendi: ꝛ si quid nepharium inde factum fuerit: maiori pena est puniendus. Aduertat etiam sacerdos: ne hostie cōsecrate in magno numero pro cōseruatione cōsecrent: ne corrūpant a vermibus: ꝛ adeo firmo vase includi debent: ne a muribus corrodant: ꝛ in ipso vase lineus pāniculus: qui purificatoriū dicit: ponat: in quo hostie reponant: vt meli⁹ ꝯseruent. Sepius autē mutāde sunt hostie: antique sumēde sunt ꝛ recētes ꝯsecrande. Qꝫ si aliqñ a vermib⁹ corrodunt: si species integre remanēt: qa ibi est corp⁹ christi: reuerēter ꝛ diligenter a vermib⁹ sunt purgande ꝛ semēde: vermes vo cōburēdi sunt sup patenā: ꝛ cineres in sacrario reponi debent. Debet etiaꝫ sacerdos ante corp⁹ chri tenere lampadeꝫ accensaꝫ: qa ibi est corpus dñi nostri iesu chri Qui est vera lux: q illuminat oēm hoieꝫ venientē in hūc mūduꝫ. Ioā. j. ca. Et debet sacerdos nō solum ꝯseruare diligēter sacrm eucharistie: verū etiaꝫ omnia ad illud ordinata debet tenere mūda ꝛ nitida: sicut paramēta: calices: corporalia: altaria: ꝛ eccliās: alias peccat mortaliter: quia hoc ei in iure pcipit. De custo. eucha. cap. **Reliqui circa fi.** Nec debet permittere in ecclesijs poni suppellectilia: vasa: ꝛ alia ad laycos pertinētia nisi in casu belloꝝ aut incendioꝝ repentinoꝝ: aut ꝑpter alias necessitates vrgētes: ꝛ eo casu: cessante necessitate ad loca pstina reportent.

¶ Ex concilio turronensi. ca. iiij. Omnis pſbyter habeat pixidem: aut vas tanto sacro dignum: vbi corpus dñicum diligenter recondat: ad viaticuꝫ recedentibus a seculo. Semperqꝫ super

altare obserata: propter mures & nefarios homines: & de septi-mo in septimum diem semper mutetur: Idest a presbytero illa sumatur: & alia que eodem die consecrata est in locum eius sub-rogetur: ne forte diutius obseruata: mucida (quod absit) fiat. ¶ Ex epistola Clemētis pape. Capi. xxviij. Presbyter sem-per eucharistiam habeat paratam: vt quando quis infirmatus fuerit: statim eum communicet: ne sine communione moriatur.

¶ De penitentia male seruantis sacramentum. Capi. ij.

Ex concilio aurelianensi. ca. vj. Qui negligentiam erga sa-crificium fecerit: vt vermibus cōsumptum ad nihilum de-uenerit: tres quadragesimas in pane & aqua peniteat. Si inte-ger inuentus fuerit in eo vermis: comburatur: & cinis sub altari condatur: & qui neglexerint quaternis diebus suam negligentiā soluat. Si cum amissione saporis decoloratur sacrificiū: viginti dies expleantur ieiunio. Conglutinatū vero septem dies qui in causa sit peniteat. ¶ Ex cōcilio remensi. capi. iij. Corporale sup quod sacra oblatio imolatur: ex mūdissimo & purissimo lintheo sit: nec in eo alterius generis materia pciosior aut vilior misceatur: & nunq̄ super altare remaneat: nisi in tempore misse: sed aut in sacramentorū libro ponatur: aut cum calice & patena in mūdis-simo loco recundatur. Et quando abluitur a sacerdote diacono vel subdiacono: primo in ecclesia in loco & vase ad hoc prepara-to abluatur: eo q̄ ex dominico corpore & sanguine infectum sit. Post hec a lauādario nitide lotio paretur. ¶ Casus prohibiti & concessi tempore generalis interdicti ecclesiastici. Capi. iij.

Isti autē sunt casus cōcessi: & ꝓhibiti tpe generalis inter-dicti: ƀm dn̄m Joannem andream de calderinis: bononiē-sem famosissimū vtriusq; iuris doctorem. ¶ Primo conferri potest baptismus cum officio cathecuminoꝝ. ¶ Item confir-matio potest conferri: & chrisma confici. ¶ Item penitētia im-poni potest: & absolui remanentibus alijs circūstantijs. ¶ Itē infirmus potest dari corpus christi in presentia astantiū. ¶ Itē corpꝰ christi pōt portari cū lumine: & campana pulsari. ¶ Itē pulsari potest campana pro predicatione: & predicari. ¶ Itē nō debet pulsari aliqua campanula pro diuino officio ad cōgre-gationem clericoꝝ. ¶ Item nō debet pulsari aliqua campana

vel campanula pro funere. ¶ Itez layci possunt pulsare cam/panam ad ostendenduz tempus horaꝝ sicut tertiam ⁊ nonã ⁊c. ¶ Item potest pulsari ad Aue maria. ¶ Item famuli sacer/dotum in ecclesia nõ collegiata possunt admitti ad diuina: nõ aũt collegiata. ¶ Item sacerdos põt mutare famuluz ⁊ aliuz reci/pere: vel etiã si ille moreref: dũtamẽ ille electus sic: nõ esset in alia ecclesia collegiatus vel intitulat⁹. ¶ Itẽ archipresbyteri rura/les qñ conficiunt baptismũ: possunt accipere presbyteros rura/les. ¶ Itẽ layci admitti possunt ad crucez adorãdam in para/sceue. ¶ Itẽ extrema vnctio non põt dari nec laycis nec cleri/cis. ¶ Item comẽdatio aiaꝝ fieri potest taz laycis q̃z clericis. ¶ Item põt fieri officiuz circa sepulturã clericoꝝ: sz nõ laycoꝝ voce submissa sine cantu: exclusis secularibus: nõ pulsatis cãpa/nis p̃sente corpore. ¶ Itẽ clerici qui sunt interdicti nõ possunt celebrare: nec layci diuina audire in ecclesia extra ciuitatẽ: nec in ciuitate interdicta: nec etiaz peregrini existentes. ¶ Itẽ mulie/ribus pregnãtibus vbi timetur de morte põt dari corpus christi. ¶ Item ecclesie possunt consecrari ⁊ recõciliari: ⁊ altaria stan/tia ⁊ viatica: ⁊ paramẽta ⁊ vasa sancta: ⁊ oratoria cõsecrari: sed tamen secrete. ¶ Item in quatuor festis priuilegiatis non põt fieri officium circa funus publice: nec clericis nec laycis: nec de/bent layci in cymiterijs sepeliri. ¶ Item in predictis quatuor festis põt alia missa priuata cantari q̃z missa de festo: dũmodo missa de festo non omittatur. ¶ Item in predictis quatuor fe/stis clerici beneficiati non possunt in alia ecclesia officiare: si autẽ non habẽt ecclesias possunt: dico tamẽ non collegiatã: dico etiaz si presbyter non careat clerico: põt etiaz in collegiata celebrare. ¶ Item in predictis quatuor festis: sequẽs completoriuz can/tari nõ potest. ¶ Item clerici diuersarum ecclesiarũ in ciuitate interdicta nõ possunt extra ecclesiaz dicere simul officium: extra ciuitatem tamen possunt: dũmodo ipsi clerici non sint interdicti. ¶ Item clerici possunt dare substitutos: seu vicarios loco sui: si ex hoc habent priuilegium vel ab hoie: vel a iure: dũmodo nõ sint officiati alibi: si autẽ alias non possunt. ¶ Item moniales: seu sorores per epm approbate: ⁊ cõfirmate nõ habẽtes ꝓprius sacerdotem determinatuz possunt alium precio conducere qui

eis missam celebret: ipsis presentibus: dummodo non sint interdicte: nec sacerdos aliam habeat ecclesiam: et talis pot eis sacramenta conferre per totum annum. ¶ Item layci interdicti non possunt extra ciuitatem cõicare: nec audire diuina: si autem non sunt interdicti: et ex speciali priuilegio ad diuina admittant: non possunt in quatuor diebus priuilegiatis cõmunicare: nec etiam clerici interdicti possunt cõmunicare: si autẽ nõ sunt interdicti: possunt. ¶ Item panis et fructus oliue: et huiusmodi possunt secrete benedici: et dari clericis: et laycis: in festis vero priuilegiatis possunt publice benedici: et dari. ¶ Item benedictio sponsorum pot fieri in die aliquo priuilegiatorum: in aliis autem non. ¶ Item nõ pot fieri aliquod officium mulieribus post partum: nisi in diebus priuilegiatis. ¶ Item fieri potest benedictio mense presentibus secularibus: cum non sit de horis canonicis: nec competat ratiõe alicuius ordinis: potest enim laycus hoc facere.

¶ Explicit quartus tractatus libri Sacerdotalis de sacramento eucharistie.

¶ Incipit Quintus tractatus prime partis libri Sacerdotalis: de sacramẽto extreme vnctionis: et ei annexis et cõsequẽtibus.

De materia: forma: ministro: effectu sacramẽti extreme vnctionis: et quibus: et qua corporis parte dari debeat: et an debeat iterari.

Extreme vnctionis sacramentum debet dari laborantibus in extremis. Et istud sacramentum inducit mũdationẽ a peccatis. Circa quod plura aduertẽda sunt. videlicet.
Materia
Forma
Minister
Effectus
Quibus dari debeat
Quibus corporis partibus an possit reiterari.

¶ Materia sacramenti extreme vnctionis: que sit. Capi. j.

Materia huius sacramenti est oleum oliuaruz: ⁊ non aliud oleuz ab episcopo prius sanctificatū ⁊ benedictū. Quod sacramentum Christus instituit: quando apostolos ad predicā/duz missos docuit oleo vngere infirmos. Marci. vj. Et beatus Jacobus in canonica sua. v. capi. dicit. Infirmat quis in vobis: inducat presbyteros ecclesie: ⁊ orent super eum: vngentes eum oleo sancto. Et tale oleum vocatur oleuz infirmoꝝ: non cathe/cuminoꝝ. Unde diligenter aduertat sacerdos: ne vnum pro alio ministret: de sacra vnctione capi. vnico. Et si ex errore hoc fece/rit: debet caute suppleri per sacerdotez. de sacramentis iterādis vel non. c. j. in fine. ¶ Forma huius sacramēti que sit. Capi. ij.

Forma huius sacramenti sunt verba: que ꝓfert sacerdos: quando inungit infirmuz. s. Per istam vnctionem ⁊ suaz pijssimaz misericordiaz indulgeat tibi deus: quicquid deliquisti per visuz per auditū ⁊c̄. Et lꝫ varie sint forme huius sacri: tamē melius est vti forma sancte Romane eccl̄ie: que est mater ⁊ ma/gistra aliaꝝ eccl̄iaꝝ. ¶ Ex concilio florentino. Forma sacri ex/treme vnctionis est hec. Per istaz vnctionē ⁊ suā pijssimā mise/ricordiaz indulgeat tibi dn̄s: qcq̄d deliquisti per visum: similiter in alijs mēbris. ¶ Minister huius sacramēti: quis sit. Cap. iij.

Minister huius sacramenti est solus sacerdos: ⁊ non alius. Quod patet in predicta auctoritate sancti Jacobi ca. v. vbi ait. Inducat presbyteros ⁊c̄. xxv. distin. §. sed queritur. ⁊ ca. sequēti. Nec est de necessitate ꝙ sint plures sacerdotes presen/tes: sed vnus solus cum clerico potest sacrm̄ conferre. De ver/boꝝ signifi. c. quesiuit. Si tamen sint plures sacerdotes melius est. Et ille qui inungit debet dicere v̄ba: ⁊ ceteri rn̄dere: ⁊ assiste/re: ⁊ pro infirmo orare. ¶ De effectu huius sacramēti. Ca. iiij.

Effectus huius sacri est multiplex. ¶ Primus est conso/lidatio sp̄ualis debilitatis per peccatū inducte. Dicit eniz sanctus Thomas: ꝙ talis vnctio dicit quedam sp̄ualis sanatio: quia datur contra quādam inhabilitatē vel ineptitudinez que in nobis remanserunt ex peccato actuali vel originali: vel venialiū peccatoꝝ remissio. ¶ Secundus effectus est sanitas corpora/lis si diuina sapiētia id nouerit infirmo vtil'r expedire. ¶ Ter/

tius est qa per istud sacr̃m remittunt peccata venialia ⁊ mortalia que ignorat: vt in eadem auctoritate beati Jacobi: ⁊ si in peccatis fuerit: dimittetur ei. Jacobi. v. capi. ¶ Quartus est diminutio pene peccato mortali debite. ¶ Quintus est gratie augmẽtum: que in hoc sacr̃o confertur ⁊ augetur: nisi obex ponat: ⁊ ex consequẽti gloria. ¶ Sextus est interior letitia ⁊ robur contra demonis insidias: que potissime tũc insunt. ¶ Septimus artatio dyabolice potestatis: que non est ita potens sumpto sacramento. ¶ Octauus est ꝓtestatio decedẽtis: ꝙ ꝑmãserit in fide militãtis eccl̃ie: ex qua vadit ad eccl̃iam triũphantẽ: tanq̃ miles qui fidel̃r pugnauit. ¶ Quib⁹ dari debeat hoc sacr̃m. Capi. v.

Hoc sacr̃m dari debet solum infirmis adultis ⁊ penitẽtib⁹: qui sunt ĩfirmi in periculo mortis: ⁊ illis qui instãter petũt illud ⁊ petierunt: licet tunc nihil intelligant propter mortis anxietatem: vel frenesis: vel aliud accidens. ¶ Quibus corporis partibus debeat dari hoc sacramentum. Capi. vj.

Dandum est autẽ hoc sacr̃m in illis corporis ꝑtib⁹ ⁊ locis: per que morbus in animã intrauit. Et qa quinq̃ sensus sunt illi: ꝑ quos potissimũ hõ peccat: ideo in illis locis dãdu͡z est. ¶ Ex concilio florentino p̃dicto. Hoc sacr̃m infirmo de cuius morte timet dari dꝫ. Q̃ui vngendus est in oculis ꝓpter visum: in auribus ꝓpter auditum: in naribus ꝓpter odoratũ: in ore ꝓpter gustum vel locutionẽ: in manibus ꝓpter tactũ: in pedibus ꝓpter gressum: in renibus ꝓpter delectationẽ ibidem vigentẽ. Hec ibi. Et si quis nõ haberet oculos: vel nasu͡z: vel alia membra: inungantur loca magis ꝓpinqua dictis sensibus vel locis: que inũgi deberent. Jnunguntur etiam renes: qa in eis incentiuũ libidinis consistit. Jdeo saluator noster Luce. xij. dicit. Sint lumbi vestri precincti ⁊c̃. Non debent aũt spatule inungi: qa vncte fuerunt in baptismo. Nec manus p̃sbyteri vngẽde sunt interius s͡z exteri⁹: qa prius ab ep̃o interius inuncte fuerũt in ordinatiõe sacerdotij. Et si talis infirmus laborat in extremis cito iungat: ne inunctus decedat. di. v. c. bap. ¶ An hoc sacr̃m possit reiterari. Ca. vij.

Potest autẽ reiterari hoc sacr̃m totiens quotiens infirmus morti appropinquare vr̃. Sed in eade͡z infirmitate si fuerit longa: ⁊ timetur de periculo mortis: poterit reiterari semper.

Si vo sit infirmitas breuis: non reiterat: nisi recidiuauerit. Nec est expectãdum ad inungẽdum infirmũ vsq3 ad vltimũ: qa tunc nullum sensum vel deuotionẽ habere põt. Et debet dari ẽt illud recusantibus dũmodo sit penitẽs: ipsum ligando per manus: ⁊ pedes: ⁊ brachia: ⁊ sic inungi. Qui negligũt recipere hoc sacr̃m: vel cõtemnunt: grauiter peccant tpe interdicti eccl̃iastici hoc sacramentũ non debet cõferri. Sacerdotes curati qui renuũt aut negligunt hoc sacr̃m cõferre: nõ euadunt pctm̃ mortale. Sacerdos quolibet anno debet sacrum oleũ mutare: ⁊ vetus in eccl̃ie lampadibus ad cõburẽdu3 ponere. Et si cõtrariu3 faceret: grauiter peccaret. De ↄse. di. iiij. Si qs de alio. Et si sacrũ chrisma vel oleum cathecuminoꝝ: vel infirmoꝝ: ex vsu defecerint: debet sup̃ illa imponi oleũ non benedictũ ⁊ totum efficitur benedictu3. De ↄse. eccle. vel alta. c. qd̃ in dubijs. Sacerdos non d3 petere in collatiõe huius sacramẽti pecunia3: qa symoniacũ esset: sponte tamẽ oblatu3 potest recipere. j. q. iij. ca. vlti. Et si infirmus petierit hoc sacramẽtu3: ⁊ anteq̃ sacerdos veniat loquella3 amiserit vel notitiam: nihilominus sacerdos eum inungat. xxvj. q. v. capi. his qui. ⁊ de sen. excõ. ca. a nobis. ij. quia in tali casu etiã deberet baptizari: ⁊ a pcis absolui. De bap. ⁊ ei⁹ effec. c. maiores.

¶ Ordo ad vngẽdu3 infirmũ sm̃ Romanã curiam. Cap. viij.

Sacerdos vncturus infirmũ: in primis accipiat oleũ sctm̃: deide ordinate pcedat: dicẽdo ps. Miserere mei. vt dcm̃ est supra in cõione. Cũ aũt pueñtũ fuerit ad locũ: vbi iacet ifirm⁹: sacerdos intrãs dicat ℣. Pax huic domui. ℟. Et oĩbus habitãtibus in ea. Deide stãs añ egrotũ dicat. ℣. Adiutoriũ nr̃m in noĩe dñi. ℟. Qui fecit celũ ⁊ terrã. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spũ tuo. Oremus. Oratio.

Adesto dñe supplicationib⁹ nostris: ⁊ me indignũ: qui primu3 misericordia tua indigeo: clemẽter exaudi: ⁊ que3 nõ electione meriti: sed dono gratie tue cõstituisti huius operis ministrum: da fiduciam tui muneris exequẽdi: ⁊ ipse in nr̃o ministerio qd̃ tue virtutis est operare. Per christu3. Oremus. Oratio.

Introeat dñe Jesu christe domũ hanc sub nr̃e humilitatis ingressu eterna felicitas: diuina prosperitas: serena letitia: charitas fructuosa: sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus demonũ: adsint angeli pacis: domũq3 hãc deserat effuga-

ta discordia. Magnifica dñe super nos nomen sanctũ tuũ: ⁊ be✠ne✠ dic nr̃e ↄuersationi: ſcifica nr̃e humilitatis igreſſuʒ: q̄ ſcũs ⁊ pius es: ⁊ ꝑmanes cũ p̄re ⁊ ſpũ ſcõ i ſcl'a ſcl'oꝝ. ℟. Amẽ. Oro.

Oremus ⁊ deprecemur dñm nr̃m ieſum chriſtũ: vt bñdicẽdo bene✠dicat hoc tabernaculuʒ: ⁊ oẽs habitãtes in eo: ⁊ det eis angeluʒ bonũ cuſtodẽ: ⁊ faciat eos ſibi ſeruire ad ↄſiderandum mirabilia de lege ſua: auertat ab eis oẽs ↄ̃rias ptãtes: eripiat eos ab oĩ formidine: ⁊ ab oĩ perturbatione: ac ſanos in hoc tabernaculo cuſtodire digneẛ. Qui cũ patre ⁊ ſpũ ſctõ viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculoruʒ. Amen. Deinde dicat hanc orationem.

Exaudi nos dñe ſancte pater oṗs eterne deus: ⁊ mittere digneris ſanctũ angelum tuũ de celis: qui cuſtodiat: foueat: protegat: viſitet: atq3 defendat oẽs habitãtes in hoc habitaculo. Per chr̃m dñm noſtrũ. ℟. Amen. Et ponaẛ imago crucifixi ante oculos infirmi: vt eam poſſit reſpicere. Deinde in modum crucis aſpergat egrotum aqua benedicta: poſtea domuʒ dicẽdo añã. Aſperges me dñe. cũ. ℣. Miſerere. ⁊ Gloria p̄ri. ⁊ Sicut erat. Et repetitur añã. Aſperges. vt ſupra. Deinde immediate faciat egrotꝰ ↄfeſſionẽ: ⁊ dicat Confiteor. Quo dicto ſacerdos dicat.

Dominus noſter Jeſus chriſtus te abſoluat. Et ego abſoluo te ab oĩ vinculo excõicationis maioris: ſiue mioris: ſuſpẽſionis: vel interdicti: ⁊ ab oibus peccatis tuis: ⁊ reſtituo te vnitati: ⁊ cõioni ſancte mr̃is eccl'ie abſolutũ. Jn noie p̄ris: ⁊ filij: ⁊ ſpũs ſancti. Amẽ. Et tunc omnes clerici aſtantes dicant legẽdo ſeptẽ pſalmos penitẽtiales. Dum aũt pſalmi dicunẛ: vel cũ dicti fuerint: ſacerdos intincto pollice in oleo ſcõ dicat abſolute.

In noie pa✠tris: ⁊ fi✠lij: ⁊ ſpũs✠ ſancti extinguaẛ in te oĩs virtus diaboli: per impoſitionẽ manuũ noſtraꝝ: imo ꝑ inuocationẽ omniũ ſanctoꝝ angeloꝝ: archangeloꝝ: patriarcharum: prophetarũ: apoſtoloꝝ: martyrũ: cõfeſſoꝝ: virginum: atq3 oĩum ſimul ſanctoꝝ. ℟. Amen. Quo dicto: faciat ſignũ crucis de oleo ſancto in corpore egri in ſeptem locis ſubſcriptis: ad vnãquãq3 crucem: propriam orationem dicendo. Ad oculos.

Per iſtam ſanctã vn✠ctionẽ: ⁊ ſuam pijſſimaʒ miſericordiaʒ: parcat tibi dñs: q̄cq̄d deliqſti per viſum. ℟. Amen. Miniſter vo tergat locum inunctũ cũ ſtuppa: reponens eam in

vase mundo: et sic faciat post quamlibet vnctionem. Ad aures.

Per istã sanctã vn✠ctionẽ: et suã pijssimã misericordiã: parcat tibi dñs: qcqd deliquisti per auditũ. ℟. Amen. Ad nares.

Per istã sanctã vn✠ctionẽ: et suã pijssimã misericordiã: parcat tibi dñs: qcqd deliquisti per odoratũ. ℟. Amen. Ad labia.

Per istam sanctam vn✠ctionẽ: et suã pijssimã misericordiam: parcat tibi dominus: quicquid deliquisti per gustum et locutionem. ℟. Amen. Ad manus.

Per istã sanctã vn✠ctionẽ: et suã pijssimã misericordiã: parcat tibi dñs: qcqd deliquisti per tactuz. ℟. Amen. Ad pedes.

Per istã sanctã vn✠ctionẽ: et suã pijssimã misericordiã: parcat tibi dñs: qcqd deliquisti per gressum. ℟. Amen. Ad lumbos.

Per istam sanctam vn✠ctionem: et suam pijssimaz misericordiam: parcat tibi dominus: quicquid lumborum delectatiõe deliquisti. ℟. Amen. Postea dicat sacerdos.

Vnxi te oleo sancto in nomine patris: et filij: et spiritus sancti. Et non lateat in te imundus spiritus: et dolor siue insanabilis langor: neqz in membris tuis: neqz in medullis: neqz in compaginibus membrorũ tuorũ: sed virtus christi altissimi in te corroboret. Quoniaz sicut vnxit samuel: dauid in regez ꝓphetã olei operatiõe: omnipotẽtis virtute: sic suo sancto medicamine te vnxi: quatenus per huius mysterij operationez: et per hanc sacrati olei vnctionem: atqz nostram deprecationem: virtute sancte trinitatis medicatus: atqz refectus: pristinam ac melioratam recipere merearis sanitatem a domino omnipotente. Qui viuit et regnat deus in secula seculorum. ℟. Amen. Oremus.

Per istam sanctam vnctionẽ: et per dei virtutem: et per mysterij nostri benedictionez: sanctificent ab omni sorde peccati: manus et os: cor quoqz ac sensus: visus: auditus: gustus: tactus: et odoratus: ac totum corpus tuũ: et anima tua: et idoneus efficiaris ad inuocandum atqz sanctificãduz deum et benedicendum nomen eius. Reddat tibi dñs letitiaz salutaris sui: et spiritu principali cõfirmet te: et spũm sanctũ inouet in visceribus tuis: et ne auferat illum a te. Sed benedictio dei prĩs: et filij: et spũs scti: descendat super te: copiosaqz sup caput tuum defluat: et in extrema corporis tui descendat. Interius exteriusqz te repleat: atqz

circundet: et sit semper tecum. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

SAnet te deus pater omnipotens: qui te creauit. Sanet te iesus christus: qui pro te passus est in cruce. Sanet te spiritus sanctus: qui tibi in baptismo infusus est. Sancta trinitas vnus deus gratiam suam ad perfectum salutis anime et corporis in te augeat: et ab omni malo te liberet: ac in bono iugiter conseruet. Qui viuit et regnat deus in secula seculorum. Amen. Quibus omnibus pactis: et a clericis psalmis et letanijs lectis sacerdos dicat.

Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. ℣. Pater noster. sub silentio. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Saluum fac seruum tuum. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere eum. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine deus qui per Apostolum tuum locutus es: infirmatur quis in vobis: inducat presbyteros ecclesie: et orent super eum: vngentes eum oleo sancto in nomine domini: et oratio fidei saluabit infirmum: et alleuiabit eum dominus: et si in peccatis sit: dimittentur ei: cura quesumus redemptor noster gratia spiritus sancti langores istius infirmi: et sua sana vulnera: eiusque dimitte peccata: atque dolores cunctos cordis et corporis ab eo expelle: plenamque ei interius exteriusque sanitatem misericorditer redde: vt ope misericordie tue restitutus: ad pristina reparetur officia. Qui cum patre et spiritu sancto viuis et regnas in secula seculorum. ℟. Amen. Alia oratio.

REspice quesumus domine famulum tuum in infirmitate sui corporis fatiscentem: et animam refoue quam creasti: vt castigationibus emendatus se sentiat tua medicina saluatum. Per christum dominum nostrum. Oratio.

DOmine sancte pater omnipotens eterne deus: qui benedictionis tue gratiam infundendo corporibus: facturam tuam multiplici pietate custodis: ad inuocationem tui nominis benignus assiste: vt famulum tuum. N. ab egritudine liberatum et sanitati donatum: dextera tua erigas: virtute confirmes: potestate tuearis atque ecclesie tue sanctisque altaribus tuis cum omni desiderata prosperitate restituas. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oratio.

Ordo vngendi infirmũ ſm vſum patriarchinum.

Dominus Jeſus chriſtus apud te ſit: vt te defendat: intra te ſit: vt te reficiat: circa te ſit: vt te conſeruet: ante te ſit: vt te deducat: poſt te ſit: vt te cuſtodiat: ſuper te ſit: vt te benedicat. Qui in trinitate perfecta viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Poſtea ſtuppa proijciat in ignem. His omnibus peractis reuertantur ad eccleſiam: ⁊ crux remaneat coram infirmo.

Ordo vngendi infirmũ ſm vſum patriarchatus venetiarũ.

Sacerdos accedere volens ad vngendũ infirmũ: ſumpto ſuppellicco: ⁊ ſtolla: ⁊ libello cũ miniſtro ad infirmũ accedat. Et ibidẽ ſuppelliceo ⁊ ſtolla parat⁹ accedẽs ad lectũ infirmi: dicat. Pax huic domui: ⁊ oĩbus habitãtib⁹ in eã. Et aſpergat infirmũ: ⁊ thalamũ: ⁊ aſtantes: aqua benedicta. Quo facto paucis verbis infirmũ cõſolet: ⁊ hortetur: ad hñdaz ſpẽ ⁊ fiduciã in dño deo. Et poſtea dicat. Dñs vobiſcũ. Oremus. Oratio.

Omnipotens ⁊ miſericors deus imenſam pietatem tuam humiliter imploramus: vt ad introitum humilitatis noſtre in tuo nomine hũnc famulũm tuũm. N. in hoc habitaculo iacẽtem feſſũm ſalutifere viſitare digneris: ſicut viſitaſti thobiam ⁊ ſarram ſocrum petri: puerũq; centurionis: atq; eũm reſtituas priſtine ſanitati anime ⁊ corporis: vt recepta ipſa priſtina ſanitate: gratiarum tibi in eccleſia tua referat actionem. Per chriſtum dñm noſtrũ. ℟. Amẽ. Deinde ſacerdos intingens pollicem in oleo ſancto infirmorũ: vngat caput infirmi in modũ crucis: dicẽs.

Vngo caput tuũ oleo ſanctificato: Jn nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ ſpũs ✠ ſctĩ: vt more militis vncti p̃parat⁹ ad luctamẽ: poſſis aereas ſupare cateruas. p chĩz. d. n. ℟. Amẽ. Et extergat ſtuppa loc⁹ inunct⁹: ⁊ põat i vaſe mũdo. Ad oclos.

Vngo oculos tuos oleo ſctificato: Jn nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ ſpũs ✠ ſci: vt qcqd de illicito viſuz deliquiſti: huius olei vnctione expietur. p chĩz. d. n. ℟. Amẽ. Ad aures.

Vngo has aures ſacrati olei liquore: Jn noĩe pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid delectatione nociui auditus admiſſum eſt: medicina ſpirituali euacuetur. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Ad nares.

Vngo has nares oleo ſacrato: Jn nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid noxio vapore cõ-

fractum est ab odore superfluo: ista emendet vnctio vel medi/catio. Per christum dominũ nostrũ. ℟. Amen. ¶ Ad labia.

O Ngo labia ista consecrati olei medicamento: In nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti: vt quicquid gustu superfluo ⁊ inordinato: vel ociosa vel criminosa peccasti locu/tione diuina clementia miserante: hac vnctione expurget. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. ¶ Ad pectus.

O Ngo pectus tuum de oleo sancto: vt hac vnctione prote ctus: fortiter stare valeas aduersus aereas cateruas. In nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti: sit hec vnctio olei sanctificati ad purificationem mentis ⁊ corporis. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. ¶ Ad scapulas.

O Ngo has scapulas: siue in medio scapularuꝫ oleo sacro: In nomie pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti: vt ex oĩ parte spirituali protectiõe munitus: vada dyabolici impetus vi/riliter cõtemnere: ac procul possis cũ robore superni iuuaminis repellere. Per christuꝫ dñm nostrũ. ℟. Amẽ. ¶ Ad manus.

O Ngo has manus oleo sanctificato: In nomie pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti: vt quicquid illicito vel noxio tactu vel opere peregerunt: per hanc vnctionem euacuet. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. ¶ Ad pedes.

O Ngo hos pedes oleo benedicto: In nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti: vt quicquid superfluo vel no/ciuo incessu cõmiserunt: ista aboleat vnctio vel medicatio. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ Benedictio super infirmum inunctum.

BEne ✠ dictio dei omnipotẽtis cũ angelis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio domini nostri Jesu christi cum apostolis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio spiritus sancti cum septem donis suis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio sancte ecclesie catholice cuꝫ filijs suis electis sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio sancte marie v̄ginis matris domini nostri Jesu christi: cum filiabus suis sanctis: sit super te. ℟. Amen.

Bene ✠ dictio sancti Petri principis apostolorum: ⁊ omniū apostolorum: sit super te. ℟. Amen.
Bene ✠ dictio quatuor euangelistaꝝ christi: cū quatuor euangelijs: ⁊ quatuor passionibus christi: sit super te. ℟. Amen.
Bene ✠ dictio sancte crucis christi: cum virtute altissimi: sit super te. ℟. Amen.
Bene ✠ dic domine famulū tuū sicut bene ✠ dixisti adam: per passionem filij tui domini nostri Jesu christi. ℟. Amen.
Bene ✠ dic domine famulū tuū: sicut bene ✠ dixisti noe: ⁊ filios eius post diluuium. ℟. Amen.
Bene ✠ dic domine famulū tuū: sicut bene ✠ dixisti habraā propter fidem suam. ℟. Amen.
Bene ✠ dic domine famulū tuū: sicut bene ✠ dixisti moysen per decē verba legis: que dedisti ei in monte synai. ℟. Amen.
Bene ✠ dic dñe famulū tuū: sicut bene ✠ dixisti dauid: ꝑpter eiꝰ deuotionē ad te: ⁊ ꝑpter fortitudinē manuū suaꝝ. ℟. Amē.
Bene ✠ dictio omniū gentiū celestium sit sup te. ℟. Amen.
Fiant merita ⁊ orationes omnium sanctorum tecum in diebus ⁊ noctibus: in verbo ⁊ facto: in cogitatione: ⁊ omni tempore cōmendo te sub potestate sanctissime trinitatis. ℟. Amen.
Illuminet faciem tuā super te dñs: ⁊ misereat̃ tui. ℟. Amen.
Conuertat dominus vultum suum ad te: ⁊ det tibi pacem. Qui viuit ⁊ regnat in secula seculorum. ℟. Amen.
In nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti: accipe sanitatem mentis ⁊ corporis. ℟. Amen.
Hec vnctio per istud signū sctē cru ✠ cis: ⁊ ꝑ oleū scti ✠ ficatū: ⁊ ꝑ donū scti ✠ spūs fiat tibi ad sanitatē ⁊ sempiternā salutē. ℟. Amē. Deinde dicat sacerdos. Dñs vobiscū. Oremus. Oratio.

Domine iesu christe qui es saluatio: ⁊ redēptio nostra: qui es vera salus: ⁊ medicina: ⁊ a quo oīs sanitas ⁊ medicamentū venit: qui apostoli tui voce institutis: vt languidos olei liquore tangētes vngamus: postulamus misericordiā tue pietatis: ⁊ quesumus vt respicias ꝑpitius sup hūc famulū tuū ab illa summitate celoꝝ: vt quē languor curuat ad exitū: ⁊ viriū cōtractio pertrahit ad occasū: medella tue grē saluti restituat castigatū. Extingue in eo libidinū ⁊ febrium actus egritudinum ⁊

cupiditatum

cupiditatum tormenta: dissolue superbie inflationem: tumoremq; compesce: vlcera et putredines vitiorum euacua: viscerum interna: cordiumq; ac medularum et cogitationum sana discrimina: conscientiarum atq; plagarum abducito cicatrices: physicis: et phantasmaticis adesto periculis: veteresq; atq; imensas remoue passiones: opera carnis sanguinisq; materiam compone: ac delictorum illi veniam propitiatius attribue: sicq; illum iugiter custodiat pietas tua: vt nec ad corruptionem aliquando sanitas: nec ad perditionem te auxiliante perducat infirmitas: fiatq; illi hec olei sacra perunctio: concita morbi presentis expulsio: et peccatorum omnium optata remissio: te concedente saluator mundi: qui cum patre et spiritu sancto viuis et regnas deus. Per omnia secula seculorum. ℞. Amen.

PRopitietur dominus cunctis iniquitatibus huius infirmi: et sanet omnes langores illius: redimatq; de interitu perpetue mortis vitam eius: et corroboret et saciet in bonis omnibus desiderium ipsius. Qui viuit et regnat in secula seculorum. ℞. Amen.

Concede nobis domine famulis tuis: vt orantes cum fiducia dicamus. Pater noster. Et ne nos inducas. Sed libera nos a malo.

Libera nos quesumus domine ab omni malo: et custodi nos semper in omni opere bono Jesu christe auctor omnium bonorum.

¶ Benedictio cinerum in quibus ponendus est infirmus moriens: et cilicij quo cadauer defuncti est inuoluendum. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℞. Qui fecit celum et terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℞. Et clamor. ℣. Dominus vobiscum. ℞. Et cum. Oremus. Oratio.

DEus qui non mortem sed penitentiam desideras peccatorum: fragilitatem conditionis humane benignissime respice: et hos cineres: quos causa proferende humilitatis: atq; promerende venie: cilitium quoq;: quod indutus est famulus tuus: eidem imponi decreuimus: bene ✠ dicere pro tua pietate digneris: vt qui se cinerem esse ob prauitatis sue meritum: et in puluerem reuersurum se cognoscit peccatorum omnium veniam: et premia penitentibus repromissa a te misericorditer consequi mereatur. Per christum dominum nostrum. Exorcismus cineris.

EXorcizo te cinis: in nomine dei pa ✠ tris omnipotentis: et in nomine iesu ✠ christi filij eius: et spiritus ✠ sancti: qui te per ignem in fauillam conuerti precepit: vt sicut iussione dei per sanctum famulum suum moysen cinis vitule in populo aspersus: omnem congregatio-

P

nem sanctificauit israel: ita et tu exorcizatus in nomine sancte trinitatis: et in terra et cilitio aspersus in famulos dei non lateat dyabolus: sed manifestetur atque expellatur: ut purus et sincerus inveniatur. Per eundem dominum nostrum Jesum christum: qui venturus est iudicare vivos et mortuos et seculum per ignem. ¶ Item benedictio cilitij.

Bene ✠ dic domine hoc cilitium quod famulus tuus pro humilitatis et penitudinis sue devotione indui appetit: ut sicut niniuitarum populo in cinere et cilitio penitenti pepercisti: ita et famulus tuus humiliationis et professionis sue hoc indutus vestimento: a te creatore suo omnium percipiat incrementa virtutum: et cunctorum indulgentiam consequatur delictorum. Tunc aspersis cineribus a cilitio aqua benedicta: imponat utrumque super infirmum vel etiam defunctum: et dicat sequentem orationem. Oremus. Oratio.

Induat te dominus vestimento salutis: et qui nobis ut humilitatis ostenderet formam vilibus voluit indui pannis in presepio: ipse te faciat corde contrito et humiliato sibi assistere: ut sicut habitum hunc abiectionis te fecit extrinsecus induere: ita ipse vestimento immortalitatis et stolla iocunditatis te intrinsecus induat. Per eundem dominum nostrum Jesum christum filium dei: qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat deus in secula seculorum. ℟. Amen. Tunc super infirmum sacerdos cineres aspergat: et cilitium super eum ponat. Si autem iam mortuus fuerit: similiter eum aspergat et cilitium eum induat.

¶ De oratione facienda in visitatione infirmorum. Capi. iij.

Cum sacerdos aliquam personam infirmam decumbentem visitaverit: et aliquam orationem super eam facere voluerit: poterit uti forma infrascripta. vz. ¶ Primo intrans domum vel cameram infirmi dicat. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Et accedens ad lectulum infirmi: eum dulciter salutet: ad patientiam hortetur: et aliqua verba sancta pro ipsius exhortatione et consolatione dicat. Et quia infirmitas corporalis frequentius evenit propter infirmitatem spiritualem: ut in ca. cum infirmitas. de peni. et remiss. hortetur eum ut si cito velit sanari ab infirmitate: etiam si infirmitas non sit multum gravis: integram et veram confessionem faciat de omnibus peccatis suis. Postmodum sacerdos dicat. Carissime si dominus vobis prestare dignabitur sanitatem: nonne proponitis decetero pro viribus et peccatis caue-

re: et eius mādata pro posse seruare. Quo promittente: dicat sacerdos. ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum et terram. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Introeat quesumus dñe iesu christe domū hanc sub nostre humilitatis ingressu eterna felicitas: diuina prosperitas: serena letitia: charitas fructuosa: sanitas sempiterna. Effugiat ex hoc loco accessus demonū: adsint angeli pacis: domūq3 hāc deserat effugata discordia. Magnifica dñe super nos nomen sanctuz tuū: bene ✠ dic cōuersationi nostre: sanctifica nostre humilitatis ingressuz: qui sanctus et pius es: et pmanes cū patre et spiritu sancto in secula seculorum amen. ps. Dñe ne in furore tuo. j. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Sequentia sancti euangelij sm Mattheuz. ℟. Gloria tibi dñe. Dum sacerdos dicit. Sequentia sancti: signum crucis faciat sup se in fronte: sup os: et sup pectus: et similiter super infirmū: maxime si fuerit masculus: si vo femina fuerit: duz sacerdos se signat: p semetipsam in locis predictis se signet: hoc idem in sequētibus euangelijs obseruet.

In illo tpe. Cum introisset iesus capharnaum: accessit ad eum centurio rogans euz: et dicēs. Domine puer meus iacet in domo paralyticus: et male torquetur. Et ait illi iesus. Ego veniam: et curabo eū. Et rñdens centurio: ait. Dñe non sum dignus vt intres sub tectum meū: sed tantū dic verbo: et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate cōstitutus habens sub me milites. Et dico huic vade et vadit: et alio veni et venit: et seruo meo fac hoc et facit. Audiens autē iesus miratus est: et sequētibus se dixit. Amen dico vobis: nō inueni tantā fidem in israel. Dico autez vobis: q multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum habraā et isaac et iacob in regno celorum. Filij autem regni eijcient in tenebras exteriores. Ibi erit fletus et stridor dentiuz. Et dixit iesus centurioni. Uade et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer eius ex illa hora. Oremus. Oratio.

Domine sancte: pater oipotens: eterne deus qui bñdictionis tue gratiam egeris infundendo corporibus facturam tuam multiplici pietate custodis: ad inuocationē nominis tui benignus assiste: vt famulum tuum ab egritudine liberatum et sanitati donatum dextera tua erigas: virtute confirmes: potestate

tuearis: atqz ecclesie tue sancte cũ oĩ desiderata ꝓsperitate resti/tuas. Per chriz dñm no. ℟. Amẽ. ℣. Conserua me dñe. Dñs vobiscũ. Sequẽtia scti euãgelij sm Marcũ. ℟. Gl'ia tibi dñe.

In illo tpe: Recumbentibus vndecim discipulis apparuit illis iesus: ⁊ exprobrauit incredulitatẽ illoꝝ ⁊ duritiam cor/dis: qa his qui viderant eũ resurrexisse nõ crediderant. Et dixit eis. Euntes in mũdum vniuersuz p̄dicate euãgeliuz oĩ creature. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit: saluus erit. Qui v̄o nõ credi/derit: cõdemnabit. Signa aũt eos qui crediderint hec sequent. In nomine meo demonia eijcient: linguis loquent nouis: serpẽ/tes tollent. Et si mortiferuz quid biberint nõ eos nocebit. Sup egros manus imponet ⁊ bene habebunt. Et dominus quidem Jesus postq̄ȝ locutus est eis assumptus est in celum: ⁊ sedet a dextris dei. Illi aũt profecti predicauerũt vbiqz: dño cooperãte ⁊ sermonẽ confirmante sequentibus signis. Oremus. Oratio.

Virtutum celestiũ deus qui ab humanis corporibus oẽm langorẽ ⁊ oẽm infirmitatem precepti tui potestate depel/lis: adesto propitius huic famulo tuo: vt fugatis infirmitatibus ⁊ viribus receptis: nomen sanctuz tuum instaurata protinus sa/nitate benedicat. Per christum dominuz nostrum. ℟. Amen. Psalmus. Exaudiat te dominus. Dominus vobiscũ. ⁊c. Se/quentia sancti Euangelij sm Lucam. ℟. Gloria tibi domine.

In illo tpe: Surgens Jesus de synagoga introiuit in do/mo simonis. Socrus autez simonis tenebatur magnis fe/bribus. Et rogauerunt illum pro ea. Et stans super illam impe/rauit febri: ⁊ dimisit illaz. Et continuo surgens ministrabat illis. Cum sol autem occidisset: omnes qui habebant infirmos va/rijs languoribns ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos. Oremus. Oratio.

Domine sancte pater omnipotens eterne deus: qui fragi/litatẽ humane cõditionis infusa virtutis tue dignatiõe cõ/firmas: vt salutaribus remedijs corpora nr̃a ⁊ mentes vegetent sup hunc famuluz tuum ꝓpiti⁹ intẽde: vt oĩ necessitate corporee infirmitatis exclusa grã in eo pristine sanitatis ꝑfecta reparet. Per chriz ⁊c. ℣. Inclina dñe aurem tuaz. Dominus vobiscuz. Sequentia sancti euangelij sm Johannem. ℟. Gloria tibi dñe.

In illo tpe. Erat dies festus iudeoꝝ: ⁊ ascendit iesus hierosolymã. Est aũt hierosolymis ꝓbatica piscina que cognominatur hebraice bethsaida: quinqꝫ porticus habẽs. In his iacebat multitudo magna languentiũ: cecoꝝ: claudoꝝ: aridoꝝ: expectantiuꝫ aque motum. Angelus autẽ domini ẜm tempus descendebat in piscinam: ⁊ mouebat aqua. Et qui prior descendebat in piscinam post motionẽ aque: sanus fiebat a quacũqꝫ detinebatur infirmitate. Erat autẽ quidam homo ibi triginta ⁊ octo annos habẽs in infirmitate sua. Hunc cuꝫ vidisset iesus iacentẽ ⁊ cognouisset: quia multuꝫ iam tempus haberet: dixit ei. Uis sanus fieri? Rñdit ei languidus. Dñe hoiem nõ habeo vt cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam. Dum venio enim ego: alius ante me descẽdit. Dicit ei iesus. Surge tolle grabatũ tuũ: ⁊ ambula. Et statim sanus factus est homo: ⁊ sustulit grabatum suum ⁊ ambulabat. Erat autem sabbatum in die illa. Dicebant ergo iudei illi qui sanatus fuerat. Sabbatuꝫ est: nõ licet tibi tollere grabatum tuũ. Respondit eis. Qui me sanum fecit: ille mihi dixit. Tolle grabatum tuũ ⁊ ambula. Interrogauerunt ergo eũ: quis est ille homo qui dixit tibi: tolle grabatum tuum: ⁊ ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Iesus autem declinauit a turba constituta in loco. Postea inuenit euꝫ iesus in templo ⁊ dixit illi. Ecce sanus factus es iam noli peccare: ne deterius aliquid tibi contingat. Oremus. Oratio.

Respice domine famuluꝫ tuum in infirmitate sui corporis laborantem: ⁊ animam refoue quam creasti: vt castigationibus emẽdata: cõtinuo se sentiat tua medicina saluatam. Per christuꝫ. ps. Qui habitat in adiutorio altissimi: in ꝓtectiõe. Aña.

Media vita in morte sumus quẽ querimus adiutorẽ nisi te dñe: qui pro peccatis nostris iuste irasceris: sancte deus: sancte fortis: sancte ⁊ misericors saluator amare morti ne tradas nos. ℣. Ne proiicias nos in tpe senectutis: cũ defecerit virtus nostra ne derelinquas nos dñe. Sancte deus. ℣. Muro tuo inexpugnabili circũcinge nos dñe: ⁊ armis tue potẽtie ꝓtege nos semꝑ deus nr̃. Sancte deus. ℣. Aspice dñe de sede sancta tua ⁊ cogita de nobis: inclina deus meus aurẽ tuam ⁊ audi: aperi oculos tuos ⁊ vide tribulationẽ nostrã. Sancte deus. Gloria patri. Sancte deus. Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos. ℣. Miserere mei dñe quoniã infirmus sum. ℟. Sana

me dñe quoniã conturbata sunt omnia ossa mea. ℣. Post partũ virgo inuiolata permãsisti. ℟. Dei genitrix intercede pro nobis. ℣. Angelis suis deus mandauit de te. ℟. Ut custodiant te in oĩbus viis tuis. ℣. Saluũ fac seruũ tuum. ℟. Deus meus sperantẽ in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de sancto. ℟. Et de syon tuere eum. ℣. Nihil pficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi. ℟. Et cla. ℣. Dñs vobis. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus infirmitatem famuli tui propitius respice: atq; ad protegendum eum dexterã tue maiestatis extende. Oratio.

Concede hunc famulũ tuum q̃s dñe de⁹ ppetua mentis ꝛ corporis sanitate gaudere: ꝛ gl'iosa beate marie semp v̄ginis intercessione p̄nti liberari tristitia: ꝛ eterna perfrui letitia. Oratio.

Deus qui miro ordine angelorum ministeria hominũq; dispensas: concede propitius: vt quibus tibi ministrãtibus in celo semp assistitur: ab his in terra vita nr̃a muniat. Oratio.

Deus q facture tue semp pio dñaris affectu: inclina aurem tuã supplicationib⁹ nr̃is ꝛ famulũ tuum ex aduersa valitudine sui corporis laborantẽ placatus respice: ꝛ visita in salutari tuo: ꝛ celestis grẽ p̄sta ei medicinã. Per dñm nr̃m iesũ christũ filiũ tuũ. Qui tecũ viuit ꝛ regnat in vnitate eiusdem. ℟. Amen.

Completa vltima oratione sacerdos vtrãq; manum ponat sup caput infirmi: ꝛ dicat orationem de beato Uincentio: videlicet.

Super egros manus imponet ꝛ bene habebunt. Jesus Marie filius mundi salus ꝛ dominus meritis beati Uincentij confessoris sui sit tibi clemens ꝛ propitius. Amen. Postea dicat. Initium sancti Euangelij secundum Joannem.

In principio erat verbum. Et verbum erat apud deum: ꝛ deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud deũ. Omnia per ipsũ facta sunt: ꝛ sine ipso factũ est nihil. Quod factũ est: in ipso vita erat. Et vita erat lux hoium: ꝛ lux in tenebris lucet ꝛ tenebre eam non cõprehẽderunt. Fuit homo missus a deo cui nomen erat Joãnes. Hic venit in testimoniũ: vt testimoniũ perhiberet de lumine: vt oẽs crederent per illũ. Non erat ille lux: sed vt testimoniũ phiberet de lumine. Erat lux vera: que illuminat oẽm hoiem venientẽ in hunc mũdũ. In mundo erat: ꝛ mũdus

per ipsum factus est: ⁊ mundus eum nō cognouit. In ꝓpria venit: ⁊ sui euz nō receperunt. Quotquot aūt receperunt euz: dedit eis potestatē filios dei fieri: his qui credunt in noīe eius. Qui nō ex sanguinibus: neqꝫ ex voluntate carnis: neqꝫ ex volūtate viri: sed ex deo nati sunt. Et verbum caro factum est: ⁊ habitauit in nobis: ⁊ vidimus gloriam eius: gloriam quasi vnigeniti a patre: plenum gratie ⁊ veritatis. Postea subiungat dicens.

Dominus iesus christus apud te sit: vt te defendat: intra te sit: vt te conseruet: ante te sit: vt te ducat: post te sit: vt te custodiat: super te sit: vt te bene ✠ dicat: qui cum patre ⁊ spiritu sancto in vnitate perfecta: viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ amē. Benedictio dei omnipotentis: pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti descendat super te: ⁊ maneat semper. ℟. Amen. Predicta oratio super infirmos pōt abbreuiari ad libitum. ¶ De petitionibus faciendis infirmo morienti valde vtilibus. Capi. iiij.

Solent frequenter a personis secularibus ex deuotione aduocari sacerdotes: vt assistant moriētibus. Ideoqꝫ taliter aduocati: poterunt in tali tempore infrascriptaꝫ formā seruare: vel aliaꝫ: vt eis visum fuerit. Et primo ingredientes cameraꝫ infirmi dicant. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitantibus in ea. Postea accedentes ad infirmuꝫ: eum dulciter salutent: ⁊ cōsolent. Et si viderint eū morti ꝓximū: si tamen adhuc sit capax rationis hortentur ad plenaꝫ subiectionem suiipsius: diuine bonitati ⁊ voluntati. Et cum viderint euꝫ paratum ad moriendū: sacerdos petat ab eo infrascriptas petitiones per ordineꝫ: morose ⁊ distincte: vt eas infirmus pcipere possit, vꝫ. Sacerdos. Credis tu oēs articulos fidei: ⁊ totā sacrā scripturam ꝺm expositionem sanctoꝝ doctoruꝫ ⁊ catholicorum. Respondeat infirmus. Credo. Sacerdos. Detestaris tu: ⁊ reprobas omnes hereses: ⁊ superstitiones: a sancta matre ecclesia catholica dānatas: ⁊ reprobatas? Rn̄deat infirmus. Reprobo. Sacerdos. Gaudes mori in fide dn̄i nostri iesu christ? Respondeat infirmus. Gaudeo. Sacerdos. Cognoscis te multuꝫ offendisse dominū deum creatoreꝫ tuum: a quo tanta beneficia recepisti: ⁊ a quo habes quicquid boni habes? Respondeat infirmus. Cognosco. Sacerdos. Doles ex corde de omni offen/

sa contra dominū deuꝫ: teipsum: ⁊ proximū tuum: qualitercūqꝫ
cōmissa? Respōdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de
omni negligētia: ⁊ omissione bene operandi: ⁊ de cōtemptu gra-
tiarū a domino deo tibi datarū? Respondeat infirmus. Doleo.
Sacerdos. Doles de hoc nō timore mortis: vel cuiuscūqꝫ pe-
ne: sed soluꝫ ex cōsideratione offense diuine bonitatis: quā offen-
disti? Respondeat infirmus. Ita doleo. Sacerdos. Deside-
ras recordari omniuꝫ peccatoꝝ tuoꝝ oblitoꝝ: vt de ipsis habere
possis specialem cōtritionem: ⁊ dolorem: ⁊ penitētiaꝫ? Respon-
deat infirmus. Desidero. Sacerdos. Proponis de cetero: si
deo placuerit te de hac egritudine sanare: deinceps toto tempo
re vite tue cauere a peccatis mortalibus: ⁊ vitaꝫ tuam mutare: ⁊
potius qdcūqꝫ damnū tēporale: ⁊ corporalem mortē sustinere:
ꝙ̄ de cetero deuꝫ per peccatū mortale offendere? Respondeat
infirmus. Propono. Sacerdos. Roga deuꝫ: vt te in hoc san-
cto proposito cōseruet. Respondeat infirmus. Rogo. Sacer-
dos. Parcis oibꝰ inimicis tuis: qui verbo vel facto tibi vel tuis
in aliquo nocuerunt: amore domini dei tui: a quo etiā tu veniam
tuoꝝ peccatoꝝ petis: ⁊ hoc non solum verbo: sed corde: ⁊ firma
volūtate? Respondeat infirmus. Parco. Sacerdos. Uis oīa
integre restituere illis: a quibus acquisiuisses: recepisses: vel ha-
buisses: per te vel per alios iniuste: ⁊ indebito modo: ⁊ per hoc
totam facultatē tuam: si aliter satisfacere non posses: exponere:
⁊ eidem renunciare? Respondeat infirmus. Uolo: ⁊ paratus
sum. Sacerdos. Credis nō ꝓpriis meritis: sed passionis do-
mini nostri iesu christi virtute ⁊ merito ad gloriam peruenire?
Respondeat infirmus. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ dn̄s no-
ster iesus christus pro nostra salute mortuus sit: ⁊ ꝙ ex propriis
meritis: vel alio modo nullus possit saluari: nisi ī merito passio-
nis eius? Respōdeat infirmus. Credo. Sacerdos. Redde ei
gratias toto corde: quātuꝫ potes: ⁊ te ipsius passioni recōmēda:
⁊ ipsaꝫ corde cogita: ⁊ ore: quātum potes noīa? Respondeat in-
firmus. Reddo. Sacerdos. Doles ꝙ nō potes recordari de
oibus peccatis tuis: quibus dominuꝫ deū offendisti: in quo cūqꝫ
loco: ⁊ cū qualicūqꝫ persona: que si recordareris: confitereris in-
tegraliter? Respondeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles:

ꝙ postq̄ꝫ veniam de peccatis tuis a domino deo consecutus es: recidiuās reuersus es ad eadeꝫ: vel similia: vel maiora peccata? Respondeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Si occurrerit tibi dyabolus ei semper appone merita passionis christi. Respondeat infirmus. Apponaꝫ. Sacerdos. Si te tentauerit de fide: dicas te omnia credere: ⁊ confiteri: que credit: ⁊ cōfitetur sancta catholica ⁊ apostolica ecclesia. Respondeat infirmus. Dicam. Sacerdos. Si dominus deus voluerit te ꝺm tua peccata iudicare: dicas. Domine deus ego pono mortem domini mei Jesu christi inter me ⁊ iudicium tuum: ⁊ q̄uis meruerim eternaꝫ mortem propter peccata mea: interpono tamen meritum passionis eiusdem loco meriti: quod ego miser deberem habere: ⁊ non habeo. Jtem domine pono eandem passionem ⁊ mortem domini mei Jesu christi inter me ⁊ iram tuam: ⁊ in manus tuas domine cōmendo spiritum meū. Respondeat infirmus. Dicam. Non erit disperandum: vel dubitandum de salute illius: qui suprapositas petitiones corde crediderit: ⁊ ore confessus fuerit. Finitis predictis petitionibus: cum ceperit in agone mortis infirmus certare: poterunt legi infraposite passiones: omnes: vel alique: ipsarum: sicut necesse fuerit: ⁊ etiam repeti. Et cum viderint infirmum signis euidentibus morti proximum: intermittentes passiones: faciant recommendationem anime: vt infra fol. 120. Prius tamen infirmus facere debet sequentes protestationes.

¶ He protestationes morientium reuelate fuerunt cuidaꝫ religioso viro ad hunc finem: quia multi in extremis laborantes: etiam post sacramentalem confessionem: inciderunt ex dyabolica tentatiōe in baratrū desperationis. Reuelatūq̄ꝫ ē: ꝙ nullus qui ex corde talia que sequūtur: fuerit ꝓtestatus dānari poterit.

¶ De protestationibus faciendis a moriente. Capi. v.

¶ Prima protestatio.

In noīe sanctissime trinitatis: ⁊ patris: ⁊ filij: ⁊ spūs sancti. Ego. N. ꝓtestor corā te sctissime angele dei: diuina pietate ex vtero matris mihi deputatū: ⁊ corā te p̄re meo. N. ⁊ coram oībus vobis circūstātibꝰ: ꝙ in ea vera fide catholica: quā sancta Romana ⁊ ap̄lica profitet̄ ecclesia: ⁊ in qua oēs decesserunt sancti: mori desidero: ⁊ volo. Nec ad momentum temporis diutius

viuere affectato: nisi quãtuz diuine placuerit pietati: cui in omni-
bus cõformiter meã subijcio volũtatem. ¶ Scđa protestatio.
¶ Item protestor: q̄ sub tua angelica ꝓtectione: ⁊ adiutorio di-
uine gratie discedam: ⁊ sic mori intẽdo absq3 omni desperatione
⁊ fidei dubitatiõe: ita q̄ neq3 magnitudo: nec numerositas meo-
rum peccaminũ: in baratrũ desperationis me imergere debent:
cum sciam: ⁊ veraciter credam: vnam deifici sui sanguinis guttã
in ara crucis effusaz: sufficisse in redemptionẽ totius humani ge-
neris: si ita placitũ fuisset diuine pietati. ¶ Tertia protestatio.
¶ Protestor q̄ in casu: vbi ex pusillanimitate spiritus propter
tremendum diuinũ iudicium: cui astare habeo: aut demonis ten-
tatione: seu debilitate rationis (qđ deus auertat) aliquã incide-
rem desperationez: aut fidei dubitationem: hoc ipsum pro nunc
sana mente existens: reuoco: casso: ⁊ pro nõ tali facto habere vo-
lo: eo q̄ nõ aio sano ⁊ deliberato hoc ipsum eueniet: submittens
me totaliter diuine pietati. ¶ Quarta protestatio.
¶ Protestor etiaz: q̄ cũ diuina misericordia nulli peccatori cõ-
trito ⁊ confesso: remissionẽ suoꝝ peccaminuz deneget: eã deside-
ranti: q̄ eandem misericordiã ⁊ remissionẽ mihi impertiri velit:
toto corde desidero: ⁊ peto illaz cõsequi ꝑ merita amarissime tue
mortis ⁊ virtutẽ preciosissimi sanguinis sui pro me effusi: in ligno
sanctissime crucis sue: ⁊ per merita ⁊ preces sanctissime sue ma-
tris: ⁊ oium sanctoꝝ angeloꝝ ⁊ electoꝝ. ¶ Quinta protestatio.
¶ Protestor etiam super hanc petitionẽ: humili prece porre-
ctam: vt diuina pietas me suscipere velit in numerum eoꝝ homi-
num: quos ab eterno preordinauit: in extremo iudicio esse saluã-
dos: si ⁊ inquãtum pro meis peccatis exigentibus: tandiu penas
purgatorias sustinere debeam: dũmodo in eternum nõ secludar
a sua pietate. ¶ Sexta protestatio.
¶ His protestationibus premissis sanctissime angele dei: tibi
extremam meam voluntatem ⁊ affectionem: pro testamẽto ani-
me mee cõmendo: tria mihi ex testamento saluatoris misericor-
diter imperiti. Primo vnum lachrymosuz intuitum ⁊ dolorosuz
suspiriũ: ex inumeris quos in cruce pendens tribus horis viuus
habuit ad mitiganduz dolorosos meos singultus: gemitus: ⁊ su-
spiria: quibus nũc premor. Et vt ipsa mater omnis gratie mecũ

condiuidere velit vnicum cordis sui virginei gemitum doloro/sumqȝ suspirium ac lachrymosum intuitum: ex innumeris quos sub cruce stando suspirijs ⁊ lachrymis habuit filium: vt redem/ptorem humani generis intuendo. Suscipiendo me in numerū eorum peccatoruȝ: qui veniam ⁊ salutem ad minus in extremo iudicio per sua sanctissima merita ⁊ preces consequuntur.

¶ Secundo succurrat tua angelica pietas: vt quando miseruȝ cor meuȝ scindetur: ⁊ anima mea misera a corpore separabitur: vt tunc inueniam placabilem iudicem: intuitu illius diuine chari/tatis: in qua amorosuȝ cor suum scindebatur in cruce pro salute mūdi: ⁊ sua diuinissima anima a diuinissimo corpore separabat.

¶ Ultimo sanctissime angele dei: cōmendo tibi extremā horaȝ vite mee: ⁊ exituȝ anime mee gubernādo: ⁊ ab hostibꝰ salutis me protegēdo: ⁊ vt super has ꝑtestationes velis esse: vbi ⁊ quotiēs opus fuerit contra oīa pericula salutis: fidelis testis ⁊ protector.

¶ Cum hō est in agonia mortis: legēde sunt sequētes orōnes.

¶ Oratio vtilis ad dicendum in agone mortis. Capi. vi.

ERat qdam papa: qui dum ad extrema venisset: interroga/bat capellanū suū viruȝ idoneū: ⁊ deuotū: quē plurimū dili/gebat: qbus suffragijs post morteȝ: eum vellet apud deū iuuare. Qui rñdit: ꝙ oībus modis quibus posset: ⁊ quecūqȝ iuberet pro salute anime sue facere vellet. Et papa ait. Non peto aliud a te subsidium: nisi duȝ videris me in agonia positū: dñicaȝ orationē pro me tribus vicibus dicas. Qui sibi libentissime promisit hoc. Ad quē papa: Cuȝ primū **Pater noster** dixeris: dic in memo/ria agonie dñi nostri Jesu christi: vt infra patebit. Cum secūduȝ **Pater noster** dixeris: dic in memoria oīum passionū dñi nostri Jesu christi: vt infra. Cum dixeris tertium **Pater noster** dic in honore ineffabilis charitatis dñi nostri Jesu chri: vt infra. His dictis ꝓmisit capellanus hec omnia se libenter facturuȝ: quod ⁊ fecit cum diligentia: ⁊ deuotione: qbus potuit. Post mortem re/uersus est papa splendidus ad eum: ⁊ coruscans: grates imen/sas sibi referens: ⁊ dicēdo ab omni pena se fore liberatuȝ. Nam post primū **Pater noster** dñs noster iesus christus sudorē suuȝ sanguineū pro me ostēdens: omnem meā ꝓpulsauit angustiam. Post scdm **Pater noster** per amaritudinē oiuȝ passionū suaꝝ

oia peccata mea vt nubem deleuit. Post tertiuz Pater noster per charitatem suam celos reserauit ꝛ me cū gaudio introduxit. ¶ Isti sunt tres Pater noster: ꝛ tres Aue maria. cum tribus orationibus que debent dici pro animabus morientium oium: ꝛ multū eis ꝓdest si dicat deuote. ¶ In primis dicatur Kyrielei. Christel. Kyrieleison. Pater noster ꝛ Aue maria. Oratio.

Domine iesu christe per agoniam ꝛ orationē tuam sanctissimā: qua orasti pro nobis in monte oliueti: quādo factus est sudor tuus sicut gutte sanguinis decurrentis in terrā: obsecro te vt multitudinē sudoris tui sanguinei quē pre timoris tui angustia: copiosissime pro nobis effudisti: offerre ꝛ ostendere digneris deo patri omnipotenti: contra multitudinez omnium peccatorum huius famuli tui: ꝛ libera eum in hac hora mortis sue: ab omnib⁹ angustijs suis: quas pro peccatis suis se timet meruisse. Qui cum patre ꝛ spiritui sancto viuis ꝛ reg. ¶ Scdm Pater noster. Kyrie. Christe. Kyrie. Pater nr̄ ꝛ Aue maria. Oratio.

Domine iesu christe qui pro nobis mori dignatus es in cruce: obsecro te vt omnes amaritudines passionū ꝛ penarū tuaruz: quas pro nobis miseris peccatoribus sustinuisti in cruce: ꝛ maxime in illa hora quādo sanctissima anima tua egressa est de corpore tuo sanctissimo: offerre ꝛ ostendere digneris deo patri omnipotenti pro anima huius famuli tui: ꝛ libera euz in hac hora mortis ab omnibus peccatis ꝛ passionibus: quas pro peccatis suis se timet meruisse. Qui cum patre ꝛ spiritu sancto viuis ꝛ regnas deus. ¶ Tertium Pater noster. Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pater noster. Aue maria. Oratio.

Domine iesu christe: qui per os ꝓphete tu dixisti in charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans tui: obsecro te: vt eandem charitatē tuam que te de celo ad terram: ad tolerandas oīum passionum tuaꝝ amaritudines attraxit: offerre: ꝛ ostēdere digneris deo patri omnipotēti pro anima huius famuli tui: ꝛ libera eum ab omnibus passionibus ꝛ penis quas pro peccatis suis timet se meruisse: ꝛ salua animam eius in hac hora exitus sui in gloria eterna: ꝛ tu pijssime domine Jesu christe qui redemisti nos preciosissimo sanguine tuo miserere anime huius famuli tui: ꝛ eum introducere digneris ad semp virentia ꝛ ame

na loca paradisi: vt viuat tibi amore inuisibili: qui a te ⁊ ab electis tuis separari nunquã potest. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuis ⁊ regnas in trinitate perfecta per infinita secula seculorum.

¶ Postea si adhuc vixerit subiungende sunt infrascripte orationes cum totidem. Aue maria.

¶ Orõnes dicēde in agone mortis ad beatã vgi. mariã. C. vij.

¶ Prima oratio.

MEdiatrix dei ⁊ hominũ ⁊ fons misericordie indesinenter effundens riuos copiose grẽ. Maria te rogo dulcissima mater dñi nostri iesu christi per illaz pturbationẽ quã habuisti in corde tuo piissimo: tunc ⁊ deinceps cuz symeon sanctus ⁊ senex pphetãdo diceret: tuã ipsi⁹ aĩaz ptransibit gladius: vt petas quatenus idẽ benedict⁹ filius tuus de largissima clemẽtia sua donet huic famulo tuo per eandẽ pturbationẽ tuã indulgẽtiaz omniũ peccatoꝝ suoꝝ. Et vt eum liberet ab oibus malis preteritis presentibus ⁊ futuris. Aue maria. Amen. ¶ Secunda oratio.

¶ Auxiliatrix dei ⁊ hominũ ⁊ pacis eterne condimentũ maria te interpello speciosissima regina celi per illam dolorosam perturbationẽ quaz habuisti in corde tuo benignissimo: pro eo ꝙ filium tuũ amantissimũ per triduum amiseras: vt roges euz quatenus ipse ppter eandem turbationez tuam huic famulo tuo dignetur dare plenam cognitionem: perfectam contritionem: puram confessionem: spem firmaz: certam securitatẽ: a deo nunꝗ separandam: ⁊ ita perfectum ⁊ verum amorem: vt cuz illo amore tantam mereatur mercedem in celo acquirere: ac si ei multis annis cum perfectione sanctissime vite diligentius seruiuisset. Amen. Aue maria. ¶ Tertia oratio.

¶ Reparatrix debiliũ: ⁊ vulnerate anime efficacissima medicina Maria te peto gloriosa domina per illaz pturbationẽ quam habuisti in corde tuo clemẽtissimo: pro eo ꝙ perfidi iudei captiuauerũt ⁊ detinuerũt desiderabilez vnigenitũ vteri tui filium: de quo cognouisti in spũ ꝙ volebat ⁊ ꝙ pati debebat pro salute humani generis: quaten⁹ depreceris eundẽ filiuz ppitiatorẽ seculi: vt ipsa ppter eandez turbationẽ tuã de oĩ captiuitate: ⁊ ab oĩ tribulatiõe corporis ⁊ aie angustiaꝝ ⁊ periculoꝝ ⁊ tentationib⁹ demonũ famulum tuum clemẽter eripiat: ⁊ ab oĩbus malis in per-

tuum tueatur. Amen. Aue maria. ¶ Quarta oratio.

¶ Illuminatrix cecoꝝ ⁊ lucerna salutifere gratie Maria te flagito dulcissima bona mater dei: per illam turbationē tuā quā habuisti in corde tuo propitiatissimo pro eo ꝙ amantissimus filius tuus a iudeis crudelissimis in cōspectu tuo cū clauis acutissimis sine omni miseratiōe viuifice crucis patibulo fuit affixus: vt postules ab eodez filio tuo quatenus per eandez turbationē tuam ignez veri amoris: per ignez amoris ⁊ passionis sue in corde huius famuli tui accēdat: qua ipse summus sacerdos ligno crucis ipsum subiiciat nutriat: ⁊ in altari cordis eius iugiter ardeat ⁊ flāmescat: in cōmemoratione sue sanctissime passionis ⁊ mortis: vt eiusdem sacratissime passionis sue non obliuiscat. Et si ex infirmitate valida: vel ex alia causa quacūqz impediente memor esse nequiuerit per eundez acerbe passionis sue dolorē in hora mortis sue ex multiplici misericordia sua tantā mercedem in celis ꝑcipere mereatur: ac si omnes dies suos cōsumpsisset in memoria sue sacratissime passionis. Amē. Aue maria. ¶ Quinta oratio.

¶ Aduocatrix omnium peccatoꝝ quos dānabiliter moles vicioꝝ deprimit: finisqz nostre miserie Maria te deprecor veneratbilissima mundi domina per illaz intollerabilez turbationē quaz habuisti in corde tuo benignissimo in illa hora cū filius tuus cunctis desideratus gentibus: ac omnibus vere amabilis de cruce depositus cum recentibus vulneribus ⁊ ꝓprio sanguine rubricatus datus fuit a Joseph in sinum tuum: qui est corona iocūditatis omniuz beatoꝝ in celi solio: vt propter eandem perturbationem tuam ipse famulum suum preuenire dignetur abundantia gratiaruz suarū ⁊ copiose misericordie sue: vt det corpus suuz ⁊ animaz suam in potestatē tuam: ⁊ in sinum piissime misericordie tue qua cunctis deuote postulantibꝰ clementer aperis in eternū. Et ad illud sinum gemebundum sic eum recipi affectuosissime deprecor: ꝓpter illum dulcissimū infantulum tuum candidum ⁊ rubicundum. Electum ex milibus. Qui thesaurus totius felicitatis tue extitit ⁊ est. Quez in sinu tuo delicatissimo ꝓpriis lactasti vberibus: vt in presenti vita: ⁊ precipue in extremis suis te videre mereat cū gaudio: ⁊ tue miserationi regratiari valeat in secula seculoꝝ. Amē. ¶ Letania pro infirmo moriente. Ca. viij.

¶ Ordo commendationis anime. Prius fiant letanie breue: Si autem sit femina dicatur pro ea.

Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison.

Sancta maria	ora pro eo[a]
Omnes ſancti angeli ⁊ archangeli	orate pro eo[a]
Omnis chorus iuſtorum	orate pro eo[a]
Sancte habraam	ora pro eo[a]
Sancte ioannes baptiſta	ora pro eo[a]
Omnes ſancti patriarche ⁊ prophete	orate pro eo[a]
Sancte petre	ora pro eo[a]
Sancte paule	ora pro eo[a]
Sancte andrea	ora pro eo[a]
Sancte bartholomee	ora pro eo[a]
Omnes ſancti apoſtoli ⁊ euangeliſte	orate pro eo[a]
Omnes ſancti innocentes	orate pro eo[a]
Sancte ſtephane	ora pro eo[a]
Sancte laurenti	ora pro eo[a]
Sancte clemens	ora pro eo[a]
Sancte vincenti	ora pro eo[a]
Omnes ſancti martyres	orate pro eo[a]
Sancte ſiluester	ora pro eo[a]
Sancte gregori	ora pro eo[a]
Sancte nicolae	ora pro eo[a]
Sancte auguſtine	ora pro eo[a]
Omnes ſancti pontifices ⁊ confeſſores	orate pro eo[a]
Sancte benedicte	ora pro eo[a]
Sancte bernarde	ora pro eo[a]
Sancte dominice	ora pro eo[a]
Sancte franciſce	ora pro eo[a]
Omnes ſancti monachi ⁊ eremite	orate pro eo[a]
Sancta maria magdalena	orate pro eo[a]
Sancta lucia	ora pro eo[a]
Sancta catherina	ora pro eo[a]
Sancta cecilia	ora pro eo[a]
Omnes ſancte virgines ⁊ vidue	orate pro eo[a]
Omnes ſancti ⁊ ſancte dei	orate pro eo[a]

Propitius esto — libera eum domine
Ab ira tua — libera eum domine
A mala morte — libera eum domine
A penis inferni — libera eum domine
A potestate diaboli — libera eum domine
Ab omni malo — libera eum domine
Per mortem tuam — libera eum domine
Per sanctam resurrectionem tuam — libera eum domine
Per mortem et sepulturam tuam — libera eum domine
Per sanctam crucem tuam — libera eum domine
Per admirabilem ascensionem tuam — libera eum domine
Per gratiam spiritus sancti paracliti — libera eum domine
In die iudicij — libera eum domine
Peccatores: — te rogamus audi nos
Ut ei parcas — te rogamus audi nos
Ut ei indulgeas — te rogamus audi nos
Ut ad veram penitentiam eum perducere digneris — te roga.
Kyrieleison. Christeleison, Kyrieleison.

¶ Deinde pro vicino morti: cum in agone sui exitus anima visa fuerit anxiari dicantur hec orationes.

¶ Commendatio anime ante mortem. Capi. ix.

PRoficiscere anima christiana de hoc mundo: In nomine dei patris omnipotentis: qui te creauit: In noie iesu christi filij dei viui: qui pro te passus est: In nomine spiritus sancti qui in te fusus est: In nomine angelorum et archangelorum: In nomine thronorum et dominationum: In nomine principatuum et potestatum: In nomine cherubin et seraphin: In nomine patriarcharum et prophetarum: In nomine sanctorum apostolorum: In nomine sanctorum martyrum et confessorum: In nomine sanctorum monachorum et eremitarum: In nomine virginum et omnium sanctorum et sanctarum dei. Hodie sit in pace locus tuus: et habitatio tua sit in sancta syon. Per christum dominum nostrum. R. Amen. Oratio.

DEus misericors: deus clemens: deus qui secundum multitudinem miserationum tuarum peccata penitentium deleas: et preteritorum criminum culpas venia remissionis euacuas: respice propitius super hunc famulum tuum N. et remissionem sibi omnium

omnium peccatorum suorum tota cordis confessione poscentem deprecatus exaudi. Renoua in eo piissime pater quicquid terrena fragilitate corruptum: vel quicquid diabolica fraude violatum est: et vnitati corporis ecclesie membrum redemptionis annecte. Miserere domine gemituũ: miserere lachrymarũ eius: et nõ habentem fiduciam nisi in tua misericordia: ad tue sacrm recõciliationis admitte. Per christum dñm nostrum. ℟. Amẽ. Oratio.

Commendo te oĩpotẽti deo charissime frater: vel soror et ei cuius es creatura cõmitto: vt cum humanitatis debitum morte interueniẽte persolueris: ad auctorẽ tuũ qui te de limo terre formauerat reuertaris. Egredienti itaque anime tue de corpore: splendidus angelorum cetus occurrat. Iudex apostolorum tibi senatus occurrat. Candidatorum tibi martyrum triumphator exercitus obuiet. Liliata rutilantium te cõfessorum turma circũdet. Iubilantium te virginum chorus excipiat: et beate quietis in sinu patriarcharũ te cõplexus astringat. Mitis atque festiuus christi iesu tibi cõspectus appareat: qui te inter assistentes sibi iugiter interesse decernat. Ignores omne qd horret in tenebris: qd stridet in flãmis: qd cruciat in tormẽtis. Cedat tibi teterrimus sathanas cum satellitibus suis in aduentu tuo te comitantibus angelis contremiscat: atque in eterne noctis chaos immane diffugiat. Exurgat deus et dissipentur inimici eius: et fugiant qui oderũt eum a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant: sicut fluit cera a facie ignis: sic pereant peccatores a facie dei. Et iusti epulentur et exultent in cõspectu dei. Confundantur igitur et erubescant omnes tartaree legiones et ministri sathane iter tuũ impedire nõ audeant. Liberet te a cruciatu christus: qui pro te crucifixus est. Constituat te christus filius dei viui intra paradisi sui semper amena virentia: et inter oues suas te verus ille pastor agnoscat. Ille ab oĩbus peccatis tuis te absoluat: atque ad dexterã suam in electorum suorum te sorte cõstituat. Redemptorẽ tuũ facie ad faciem videas: et presens semper assistẽs: manifestissimam beatis oculis aspicias veritatẽ. Constitutus igitur inter agmina beatorum: cõtemplationis diuine dulcedine potiaris in secula seculorum. ℟. Amẽ. Alia oratio.

Suscipe domine animam famuli tui in locum sperande sibi saluationis a misericordia tua. ℟. Amen. Libera domine

animaȝ famuli tui ex omnibus periculis infernoꝝ: ⁊ de laqueis penaruȝ: ⁊ ex oĩbus tribulationibus. ℟. Amen. Libera aiaȝ famuli tui: sicut liberasti Enoch ⁊ Heliã de cõi morte mũdi. ℟. Amẽ. Libera dñe aiaȝ famuli tui: sicut liberasti Noe de diluuio. ℟. Amẽ. Libera dñe animã famuli tui: sicut liberasti Habraã de hur chaldeoꝝ. ℟. Amen. Libera domine animã famuli tui: sicut liberasti Job de passionibus suis. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui: sicut liberasti Isaac de hostia ⁊ de manu pr̃is sui habrae. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui: sicut liberasti Loth de sodomis ⁊ de flãma ignis. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui: sicut liberasti Moysen de manu Pharaonis regis egyptioꝝ. ℟. Amen. Libera domine animaȝ famuli tui: sicut liberasti Danielem de lacu leonũ. ℟. Amen. Libera dñe aiaȝ famuli tui: sicut liberasti tres pueros de camino ignis ardẽtis: ⁊ de manu regis iniqui. ℟. Amen. Libera dñe aiam famuli tui: sicut liberasti Susannã de falso crimine. ℟. Amẽ. Libera dñe animã famuli tui: sicut liberasti Dauid de manu regis saul ⁊ de manu golie. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui: sicut liberasti petrũ ⁊ pauluȝ de carceribus. ℟. Amen. Et sicut beatissimã teclam virginẽ ⁊ martyreȝ de tribus tormentis attrocissimis liberasti: sic liberare digneris animã huius famuli tui: ⁊ tecũ facias in bonis cõgaudere celestibus. ℟. Amen. Alia oratio.

Commendamus tibi domine animam famuli tui. N. precamurq; te domine Jesu christe saluator mũdi: vt ꝓpter quam ad terram misericorditer descendisti patriarcharuȝ tuoꝝ finibus insinuare nõ renuas. Agnosce domine creaturam tuam non ex dijs alienis creatam: sed a te solo deo viuo ⁊ vero: quia non est deus alius preter te: ⁊ non est ꝫm opera tua. Letifica domine animaȝ eius in conspectu tuo: ⁊ ne memineris iniquitatum eius antiquarum: ⁊ ebrietatum quas suscitauit furor siue feruor mali desiderij. Licet enim peccauerit tamen patrem ⁊ filiũ ⁊ spiritum sanctuȝ non negauit: sed credidit: ⁊ zelum dei in se habuit: ⁊ deum qui fecit omnia adorauit. ℟. Amen. Alia oratio.

Delicta iuuentutis ⁊ ignorãtias eius ne memineris q̃s domine: sed ꝫm magnã misericordiaȝ tuã memor esto illius in gloria claritatis tue. Aperiant ei celi: colletent illi angeli: in re-

gnum tuum dñe seruum tuum suscipe. Suscipiat eum sanctus michael archangelus dei: qui militie celestis meruit principatũ. Ueniant illi obuiam sancti angeli dei: ⁊ perducant eum in ciuitatem celestem hierusalez. Suscipiat eum beatus Petrus apl's: cui a deo claues regni celestis tradite sunt. Adiuuet eũ sanctus Paulus: qui dignus fuit esse vas electionis. Intercedat pro eo sanctus Joãnes electus dei apl's ⁊ euangelista: cui reuelata sunt secreta celestia. Orent pro illo oẽs sancti apostoli: quibus a dño data est potestas ligandi atqz soluẽdi. Intercedant pro eo oẽs sancti ⁊ electi dei: qui pro christi nomine tormenta in hoc seculo sustinuerunt: vt vinculis carnis exutus: peruenire mereatur ad gloriam regni celestis. Prestante domino nostro Jesu christo: qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat in secula seculorum. ℟. Amen.

¶ De tentationibus in quibus homo tentatur a diabolo in exitu anime sue: ⁊ de remediis ad expellendas eas.

Beatus Gregorius dicit ꝙ antiquus hostis. s. Diabolus multipliciter conatur tentare quẽlibet christianũ maxime in articulo mortis. Et inter alia specialiter de tribus dicit: ꝙ quãdo in illa agonia homo laborat in extremis: ⁊ iaz amisit visuz corporalem ⁊ auditũ: tunc diabolus preparat graues tentationes. Et primo tentat de fide: preparãdo diuersas imaginatiões: hoc qñ fit vel credit verisimilr tale fieri vt dicit beatus Augustinus: statim debet homo firmiter cogitare ꝙ tentatio est diabolica: ⁊ debet homo dicere in corde suo: licet nõ possit ore. ¶ Dñe Jesu christe ego verus catholicus sum: ⁊ credo oia que credit ⁊ tenet sancta ecclia romana: ⁊ in ista fide volo mori. Et tunc inimicus recedit cõfusus. Ueruz statim inimicus est preparatus cum alia tentatiõe: scilicet de peccato desperationis: ita ꝙ tunc reducunt ei ad memoriã multa peccata que homo cõmisit ⁊ specialiter qñ homo habet aliqua per obliuionem inconfessa. Et tunc homo incipit turbari ⁊ titubare: ⁊ cogitare quomodo ipse posset saluari ⁊ reputabit quasi impossibile. Unde dicit idem statiz debet homo cogitare hanc esset tentationez diabolicam: ⁊ debet dicere in corde suo. ¶ Domine Jesu christe tu effudisti sanguinez tuum in cruce ꝓpter peccata nostra placeat tibi ꝙ merita sancte passionis tue deleant pctã mea: de quibus recordatus fui: ⁊ con

fessus sum: ⁊ de alijs meritū passionis tue suppleat. ¶ Hoc dicto statim tentatio recedit. Uidens diabolus q̄ nō potest habere victoriaȝ per istos modos vt dicit ideȝ apparet ei in pulcherrima figura dicens. Ego sum christus creator ⁊ redemptor tuus me ergo adora. Unde dicit idē q̄ hic debet esse homo valde cautus ⁊ nō credat sibi sed dicat. Si tu es christus ille qui assumpsit carnem de virgine Maria: ⁊ natus est ex ipsa remanente virgine ⁊ fuit passus in cruce vsqȝ ad mortē ꝓpter peccata nostra: ⁊ descēdit ad inferos ad liberāduȝ sanctos patres: ⁊ resurrexit tertia die ⁊ ascēdit ad celum die ascēsionis ⁊ in die iudicij debet venire ad iudicandum viuos ⁊ mortuos. Si tu es ille ego te adoro: aliter non adoro. Tunc diabolus videns se oīno victum ⁊ confusum recedit penitus ⁊ amplius non reuertitur ad tentandum. Postmodum iste talis qui istis resistit ⁊ vincit tentationes diabolicas habet cōsolationē cum angelis ⁊ expectat coronam de victoria.

¶ Sequētes oīones dicēde sunt sup agonizāte in trāsitu deuote morose ⁊ itelligibilr vt infirm⁹ audire possit. Orem⁹. Oratio.

O Sancta trinitas pater fili ⁊ spūs alme: oṗs eterne de⁹: tua imensa attracti ac moti pietate: pro aīa famuli tui. N. nūc in extremis laborātis te deprecari cōpellimur: ⁊ ipsaȝ sacratissime dn̄e tue pijssime oīpotentie comēdamus: vt illaȝ ab insidijs: aspectu quoqȝ ⁊ terrore demonū custodiēdo tuearis: ne fideȝ repente perdēs quā tenuit: pessime desperationis labat̄ in foueā: ne diffidētie tentationib⁹ cedat: ne p̄teritoꝝ scelerū recordatione desperet. Exaudi rex gl̄iose: tuā suauissimā ⁊ clementissimā bonitatē pro ea interpellātes. Exaudi inq̄ȝ per oīones p̄triarchaꝝ: per merita ꝓphetaꝝ: per suffragia apl̄oꝝ: per victoriā martyrū: per fidem confessoꝝ: per virginuȝ puritatē: per deuotam intercessioneȝ oīum qui tibi ab initio placuerunt: ⁊ tecū modo regnātes in excogitabili felicitate letantur. Ab ipsa domine iactātiam repelle: tribue cōpunctionē. Suscita fletum: cor eius mollifica. Ab oībus insidijs inimici illam tuere: fidei tue lumine confirma: gratie tue infunde charitatē: vt in te rex omnipotēs ⁊ in tua pietate confidens oīum culpaꝝ: vera contritionē ab intimis visceribus cōcutiatur. Clementissime domine omnia iniqua desideria ab illo rescinde: ignea tela diaboli extingue: largire fontē lachry-

marum: quibus iniquitatum suarum: tergat maculas vincula di rumpat. Fac eam domine salubriter petere: audi que petit atq3 celeriter exaudi. Si pie respicis viuet: si desperexeris periit. Si iustitia vteris ante oculos tuos mortua fetet: si misericorditer vt tuã bonitatẽ decet aspexeris: ab desperationis baratro reuocat. Respice dñe sancte pater dilecti filij tui vulnera & cruorez. Dñe iesu christe rex pijssime qui venisti redimere perditos: noli dãnare redemptos. Da illi dñe cor pium: qd te timeat: sensuz vigilez qui te intelligat: simplicez oculum: intentionẽ. s. rectam que te sequat. Dñe iesu christe fili patris misericordiarũ & regine misericordie gloriose virginis marie: aie huius famuli tui miserere: & eaz de maiestatis tue sede clemẽter aspiciẽs ab illa repelle tenebras: & eam splendoribus tue claritatis illustra. Clementissime dñe Jesu a tua pietate culpar eius: remissionem humiliter petimus: qui deo patri munduz tuo cruore gratuz redidisti. O fons pietatis: non cõsueuisti esse crudelis. Tue dilectissime genitricis preces ne spernas. O gliosa regina mũdi maria virgo pulcherrima: virgo misericors: que genuisti regẽ velut rosa decora: illos tuos misericordes oculos ad seruuz tuum. N. misericorditer cõuerte: tu que peccatorũ aduocata pdicaris: prima eorũ spes: que nulli claudere potes sinum tue pietatis. O misericordie mater: ecce tempus patrocinãdi: quãdo famulus tuus. N. iudicẽ iratũ sentiens: ptectionis tue grãz efflagitat. Eya ergo aduocata nostra: occurre velociter. O gabriel archangele qui salutez mundo nũciasti. O sancte Michael qui draconez acherontis expugnasti. O sancte raphael qui filiũ iusti salubriter deduxisti. O angele custos huius dei seruuli. O celestes angelorũ diuz chori: necnon patriarcharũ: pphetarũ: apostolorũ: martyrũ: cõfessorũ: sacerdotum: leuitarum: monachorũ: eremitarũ: virginũ: omniũq3 iustorũ: per amorez ineffabilem agni imaculati Jesu christi regis vestri: qui vos de mundo elegit: cuius leta visione gaudetis: vos pro huius nostri fratris anima deprecamur: vt eaz vestris precibus iuuare dignemini: quatens diaboli faucibus erepta: saluti & vestre iocundissime societati leta iungat. O rex clementissime deus omnipotẽs: o saluator mundi Jesu pie: qui omniuz in te sperantium miseri consueuisti: ppter orationes dei genitricis: & omniuz

sanctoꝝ angeloꝝ ac electoꝝ dei famulo tuo. N. quesum⁹ misererere: quatenus in passionis tue merito ac sanguine a peccatorū suorum maculis ablutus eternaliter in tuo regno glorief. Amē.

O Suauissime domine Jesu christe: beatoꝝ requies ⁊ oīuꝫ in te sperantium salus iocundissima: qui in nocte dire passiōnis tue: ad patrem orasti dicens. Pater si possibile est transeat a me calix iste: verūtamen non mea voluntas sed tua fiat: quiqꝫ in illa hora in tanta fuisti angustia: vt de precioso corpore tuo sanguis efflueret: deprecamur te bone Jesu: quatenus animam famuli tui. N. tua solita pietate iuues: vt pro suis delictis conteratur: ⁊ moueatur ad penitentiam salubrem: vt in hac hora tremebunda: in occursu aduersarij non paueat: nec in aduētu: aut aspectu tuo iudex tremende: accusante conscientia: contremiscat: sed potius faciem tuam: in iubilo videns letetur: te prestante Jesu christe: cuius est passione redemptus.

O Dulcissime rex Jesu pie: qui in tue passionis horrēda nocte a discipulis tuis destitutus inter aduersarios tuos solus stetisti tue pietati supplicamus: vt animam seruuli tui. N. in suo obitu solam non relinquas in manibus iniquorum demonum auxilio tuo destitutam: sed tua virtute: ⁊ tuorum angeloruꝫ sanctorum societate securam: ad locuꝫ tue beatissime visionis per sanguinis tui virtutem letanter deducas. Amen.

O Dn̄e Jesu christe decus ⁊ glia sanctoꝝ qui pendēs in cruce: pro tuis diris crucifixoribus patrem rogasti: dicens. Pater ignosce illis: qa nesciunt quid faciunt: tuaꝫ pietatē precamur pie Jesu: vt in mente seruuli tui. N. orōnis tue renouare digneris affectū: quatenus offensaꝝ oīuꝫ ab eterno patre veniam consequatur. Et sicut tunc exauditus es tu dn̄e ac rex: sic nūc cū patre seruos ac milites tuos exaudire digneris pro seruulo tuo. N. q nescit quid faciat: dum fidei ⁊ sensus exiguitate tepescit. Rogamus pie Jesu: vt in obitu ei⁹ oīa sua peccata dimittas: ⁊ pro tue dure passionis merito: ad angeloꝝ consortia deducatur. Amen.

O Sacratissime dn̄e Jesu chr̄e saluator: qui ꝓpter nr̄a scelera abolēda: post crudelia verbera: post pudibūda obprobria: post irrisiuā ⁊ afflictiuā aculeoꝝ coronā in cruce nudus istar latronis affigi elegisti: exoramus te pie: ꝑ has tuas passiones: vt

aīaʒ famuli tui. N. in extremis laborātē: suoꝝ pctōꝝ dolorosā cōfessione vberes: vera cōtritione cōfundas: vero timore corones: ⁊ in cruce tua oēs sensus mentales eius affigas: quaten⁹ sic totus a te spiritualiter vulneratus: tuoꝝ vulnerū merito oīuʒ delictoꝝ suoꝝ veniā cōsequat: ⁊ ad gaudia celestia pducat. Amen.

O Glīosissime rex Jesu chře: angeloꝝ dulcedo: q affix⁹ cruci pro nobis: verā fidei lucē cordi latronis īfudisti: vt te verū deum ⁊ verū hoīem fateremur dum clamauit: memēto mei dñe duʒ veneris in regnū tuū: maiestatē tuaʒ suppliciter exoramus: vt in famulo tuo. N. in extremis laborante: cōseruare digneris vere fidei sacr̄m: vt sacratissime tue passionis merito: tua veritate: tuoqʒ amore loricatus in suo obitu: spūs imundos nequaq̄ʒ vereatur: sed tuam perpetuā gloriam adeat iubilanter. Amen.

O Clementissime dñe Jesu: verbuʒ eterni pr̄is ⁊ filij v̄ginis glīose: qui mūduʒ visibilr̄ deserēs: ⁊ sollitudini materne cōpatiēs: ei dilectū discipulum in filiuʒ adoptasti: humilr̄ tue maiestati supplicam⁹: p merita tue passionis: p eiusdē tue inclite matris p̄ces: necnō tui dilecti discipuli: quatenus digneris in animā huius serui tui spūm tue charitatis infundere: quo tibi coheres deo patri adoptet in filium. Cōmitte quesumus de throno glīe tue huius famuli tui. N. aīaʒ clemētissime tue mr̄i: quaten⁹ in mortis agone nō paueat: sed virginalibus tibi manibus p̄ntata clemēter suscipiat a te in tua glīa cū sctis tuis collocāda. Amē.

O Clementissime domine Jesu corona certantiū: qui moriturus in cruce docuisti nos compēdiose tempore mortis: orare dicens. Pater in manus tuas comēdo spūm meū: tue maiestati supplicamus: vt spiritus sancti virtute: eandem orationeʒ menti huius famuli tui digneris imprimere: vt eam personet semper: ⁊ in hac extrema hora eius sentiat effectum: in tuas sanctissimas manus: suam animam commendando. Amen.

O Misericordissime dñe Jesu: generis humani repator: qui in die tue acerbissime passionis in neruoꝝ cōtractiōe ossiuʒ cōpressione spinarū punctione: penā acerbissimā tulisti: ⁊ latus tuum vnde sanguis ⁊ aqua flueret aperiri voluisti: deprecamur dñe vt animā famuli tui. N. virtutuʒ splendore illustres: ⁊ spinaꝝ tuaꝝ merito illi tribuas de offensis ab eo tibi illatis dolere;

vehementer: vt omnia eius delicta tue passionis acerbitate deleantur: ⁊ ad angeloꝝ societatē: te ducēte valeat puenire. Amē.

O Clementissime domine Jesu christe: qui pro nobis in cruce mori dignatꝰ es: te precamur: vt omnes tuas passiones ⁊ amaritudines: quas pro nobis miserimis in duro ligno tulisti: presertim quando sanctissima aīa tua: de virgineo ⁊ purissimo habitaculo sui corporis egressa est offerre ⁊ ostendere digneris deo patri oīpotenti: contra oēs penas ⁊ passiones seruiᵉ tuiᵉ. N. ⁊ liberare eūm digneris in hoc suo transitu: ab omnibus passionibus ⁊ penis: quas pro peccatis suis se cōtraxisse timet. Amē.

O Misericordissime domine Jesu christe: qui ꝓphetico ore dixisti in charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans: tibi humiliter supplicamus quatenus eandem charitatē: que te de celo traxit ad terras laboraturū pro nobis ⁊ moriturū: offerre ⁊ ostēdere digneris deo patri oīpotenti cōtra oēs huius famuliᵉ tuiᵉ. N. ⁊ passiones ⁊ penas quas pro suis scelerībꝰ meretur: ⁊ animā eius in suo obitu per manus sanctoꝝ angeloꝝ excipere. Aperi illi benignissime Jesu ianuam vite ⁊ regni siderei: ⁊ in eo illūm fac cū tuis sanctis perpetua felicitate letari. Amē.

O Pijssime dei hominūq; mediator Jesu christe: qui debitas nobis penas: in tuo passibili corpore pro nostra salute tulisti: ⁊ vt eas gustares amariores: in hora tue passionis deitatis rationisq; solatiū a tuis sensibus sustulisti: eos destitutos omni solatio in doloribus linquens: dum clamasti: deus meus deus meus: vt quid dereliquisti me? oramus tuam pietatē: vt animā seruiᵉ tuiᵉ. N. tua suauissima ꝯsolatiōe foueas: erigas: ⁊ letifices? Nāq; si deserueris illūm pastor eterne: mox lupus rapax diabolus in eūm irruet efferatus ⁊ crudelis: ⁊ ouē quā tuo sanguie q̄siuisti iugulabit. Et si demeritis suis exigentibus a te deseri mereē te nihilominus ꝓpter tuam pietatem rogamus ne illūm tradas aduersarijs diffidentie ⁊ desperationis stimulis affligendū: nec ad gratiā tuam durūm aut insensibilē effici patiaris: sed ꝑ charitatis tue gratiā viuēs: ⁊ absentie tue amaritudinē sentiens: pia voce gemēdo clamet ad te deus meus deus meus vt quid dereliquisti me? Tu autem pijssime pater ac bone pastor: tua suaui pietate succurre: qui eūm tibi tuo sanguine redemisti. Amen.

O Perfectissime dei hominūqꝫ mediator Jesu chr̄e salua/
tor: qui pro solis ardore tormētoꝝ asperitate ⁊ sanguinis
tui effusione: corporalē sitim in duro ligno tulisti: dum clamasti:
sitio: tuā p̄camur maiestatē: vt aīaꝫ seruuli tui. N. illo nūc amo/
ris igne digneris adurere: quē in terris mittere venisti: vt cūctis
vitijs exsiccatis: aīa eius ⁊ caro tue charitatis igne succēsa: te so/
lum sitiat: te diligat: te pergrat: vt te inueniēs te fruat̄ sacratissi/
me dn̄e Jesu chr̄e: omne bonū cōplens atqꝫ ꝯsumās: qui gusta/
to aceto dixisti: cōsumatū est: ⁊ inclinato capite sp̄ūm deo p̄ri re/
didisti: supplicamꝰ tue maiestati pro aīa famuli tui. N. laborā/
tis in mortis agone: quatenus illi fidei lumē ⁊ gr̄e tue sanitatē in/
fundas: vt horaꝫ extremā in tua sancta charitate finire ⁊ tibi di/
cere valeat: ecce clemētissime Jesu nūc ad te venio: tua meliflua
voce: meum spiritum suscipi iube in eternaꝫ claritatem. Amen.

O Clemētissime Jesu solatiū miseroꝝ tu nr̄a peccata in tuo
corpore portasti: qa tu es vere deus: de quo dixit Esaias:
Languores nr̄os ipse tulit: ⁊ dolores nr̄os ipse portauit: adeo
vt in tuo virgineo pulcherrimo corpore a planta pedis vsqꝫ ad
verticē sanitas vlla nō fuerit: ⁊ qui pre filijs hoīum eras specio/
sus quasi leprosus videreris: per hāc tuā ineffabileꝫ charitatem
precamur pie Jesu: ⁊ oīa pctōꝝ vulnera in. N. famulo tuo sa/
nes quatenus oībus vitijs emūdatus: ad te regem factorē suum
sp̄ūali solatio roboratus letꝰs pueniat: ⁊ quē tuo sanguine cō/
parasti: ⁊ tue passionis signo: idest sc̄tā cruce muniri semꝑ volui/
sti ad tuā nunc felicissimā visionem: omniuꝫ passionum tuarum
merito comitantibus sanctis angelis deducere digneris. Amen.

O Decus celi virgo: regis eterni mr̄ intacta ꝓpter illuꝫ te ro/
gamus terrorē: quo tuū cor tremuit: qn̄ dilectū tuū ⁊ amā/
tissimū filiū Jesuꝫ: ab impijs captū: ligatū: tractū: ab amicis aūt
oībus derelictū audisti: vt seruuluꝫ tuū m. N. in extremis laborā/
tem: ⁊ trementē adiuues: vt de p̄teritis culpis veraciter cōterat̄:
⁊ cor eius supernis splendoribus irradiatuꝫ: veraciter peniteat:
ne forte in occursu aduersarij terreatur: aut in aspectu tremendi
iudicis accusante conscientia cōtremiscat: sed potius tuis preci/
bus suffragātibꝰ faciē eius in iubilo videns letet̄. Amen.

O Virginum suauissima deiqꝫ genitrix Maria stella maris:

per eas te rogamus lachrymas ⁊ singultus:quibus tuū nobile ⁊ maternū cor angebat:quando tuā spem Jesum pulcherrimū: presentatū presuli cognouisti:inocentē accusatum ⁊ cōtumelijs illusum:vt huic famulo tuo. N. lachrymarū gratiā impetres: ⁊ fidei lumē indelebile:quo maculas omnes delictorum suorum pos-sit abluere. Et tu mater misericordie eiū nunc celeriter adiuua: ne sathanas illudere : aut varijs tentationibus pro libito sue ini-quissime voluntatis affligere possit:aut tremebundo iudici vin-ctum statuere:sed potius seipsum per lumen fidei iudicet in pre-senti : ac disciplinis vere penitentie deuote flagellet. Amen.

O Sola desperantiū spes maria regina celorum : ꝓpter illas te precamur angustias:quas tuū pijssimū cor tulit:qñ tuus filius ⁊ noster dñs Jesus chr̄s verbū eterni pr̄is : clamantibus ⁊ vociferātibus iudeis crucifige crucifige morti adiudicatus ⁊ igno-minioso crucis suspēdio addictus est;quatenus subuenias clemē-tissima regina ⁊ mr̄ pietissima huic seruulo tuo. N. in extremis laborāti:qa ⁊ corpus eius infirmitatis dolore torquet ⁊ angustiat aīa:hinc demonum insidijs: hinc seuere discussionis angustijs. Subueni igitur o mr̄ pietatis ⁊ gratiosissima virgo:ne cōtra illū ferat mortis eterne sn̄ia:aut flāmis eternalibus tradat ꝑpetuo cru-ciādus:sed tua potius intercessione:pmia eterna consequat. Amē.

O Clemētissima virgo maria dei genitrix:propter illum tibi supplicamus gladiū doloris:q tuā ptrāsiuit aiam cū dilectissi-mū tibi filiū iesum:nudū ⁊ cruentū:⁊ diris vulneribus cōfossum in aera sup crucis ligno eleuatum cōspexisti:quatenus in hac hora terribili:huic seruulo tuo. N. sis adiutorio : vt cōpassionis gla-dio cōfodiat:vulneret lancea diuini amoris:ita vt omniū pctōrum sanguis noxius de corde eius effluat:vitijsque mūdet:decoreturque virtutibus diuinis : quatenus toto desiderio terrena relinquens in celestia subleuetur:ad que letanter te duce perueniat. Amē.

O Maria tribulatorum pijssima consolatrix:per illud te roga-mus horribile tormentū qd pene tuum cor omnesque tuos sensus extinxit:qñ filium tuū dñm nostrū Jesum chr̄m te Joāni in matrē:⁊ Joānem tibi in filium delegantē audiuisti:quatenus huic famulo tuo. N. subuenire digneris qui ad te inuocandam assurgere nō potest:quippe quoniam oculi eius luce priuantur:

surdescunt aures omnesq3 sensus obscurantur. O mater pietatis preces nostras exaudi: quas auribus tue pietatis afferimus: atq3 famuli tui. N. spūm filio tuo comenda: quatenus tuo pio interuentu: terrores demonū tormētaq3 nō timeat: sed desideratam celestis patrie mansionem te comite: letus adeat. Amen.

O Decus z gloria virginuz maria Jesu christi mater: ꝑpter tuos te rogamus eiulatus: quos imo pectore prorumpentes abscondere non valebas: quando in amplexus filij e cruce depositi rubeas: z nitentes quōdam genas oraq3 rutilantia: pallore mortis occupata mirabaris: vt seruulo tuo. N. suffragari: veluti pia mater: digneris: quatenus sic de admissis criminibus doleat: vt eius anima melifluis osculis z amoris amplexibus domini Jesu christi: in beatorum regno fruatur. Amen.

O Maria virgo pulcherrima: virgo humilima: virgo clemētissima: virgo gratiosissima: ꝑpter suspiria atq3 lamēta inaudita qbus tuū dulcissimū cor excruciabat: quādo anime tue solatiū vnicū Jesuz tuū: imo etiaz nostrū sepulture tradi cernebas adiuua famuli tui. N. aiaz in hac lachrymaꝝ valle laborantē: vt in egressu de corpe virginalib9 tuis manibus erepta deducat in celum. Amen. ¶ Oratio in exitu vite ad dn̄m Jesum christuz.

Domine Jesu chr̄e fili dei viui redemptor mūdi ego peccator suppliciter rogo imēsaz misericordiā tuā: vt mihi eā cōfessionē in hora exit9 mei ꝯcedere digneris quā latroni tibi de cruce ꝯfitēti misericorditer ꝯcessisti. Presta dn̄e de9 meus pijssime: vt in hora exitus mei diuina vltio nō veniat super me: z ptās diabolica nō occurrat mihi: nec noceat: s3 tua gr̄a largiēte talem me dies extremus inueniat: q̄lez me fons regn̄ationis exhibuit. Deprecor ineffabilez gr̄az z misericordiā tuā pijssime dn̄e Jesu chr̄e: vt in hora exitus mei nō deneges mihi miserrimo pctōri sacraz corporis z sanguinis tui cōionē: sed cū vera fide: z certa spe: z sincera charitate illaz mihi pcipere cōcede: z ad gaudia eterna peruenire tribue. Qui viuis z regnas. ¶ Oratio ad eundem.

NE reminiscaris dn̄e delicta mea vel parentū meoꝝ: neq3 vindictā sumas de pctis meis in extremis meis: z nō sinas interesse z in me p̄ualere diaboluz: aut nouissima mea deterrere ptās tenebraꝝ. Sed presta per intercessionē oium sanctoꝝ tuo-

rum vt angelo tuo p̄nte transitus meus de hoc seculo spe firmā regat̃ fide catholica muniat̃: ac totus ipsius aīe exitus in te: & f̄m te fiat: nec intermiscere se audeat angelus malus: aut locū inuadendi habeat terra & maligna cohors diaboli. Et p̄sta mihi dn̄e vt in illa die & hora qua aiā meā a corpore iusseris separari: piā sentētiā merear audire: & angeli sancti perducant animā meā ad gaudia iustorum. Amen. ¶ Oratio ad beatam virginem.

Commēdo sctā maria materne pietati tue extremā diem exitus mei. Precor te p̄ vnigenitū filiū tuū dn̄m nr̄m Jesum chr̄m vt in illa necessitate piā visitationē tuā & ɔsolationē habere merear. Et cū in vltimo agone mortis aīa mea turbata fuerit: tu dn̄a clemētissima misericordie recordaberis: & venire in adiutorium meū dignaberis: liberare aiā meā ab ira & indignatiōe filij tui & cōfusione p̄petua & ab eterna dānatione eripere ꝓcurabis. Defende aiā meā sancta maria tua pijssima ꝓtectione a crudeli accusatione: & perduc eam in sinu habrae vbi est certa requies beatoꝝ: & beatitudo iustoꝝ. Sancta & imaculata virgo Maria genitrix dn̄i mei Jesu christi intercedere digneris pro me ad illū cuius meruisti effici templum: vt per ořones & intercessiones misericordissime pietatis tue misereatur mihi pius & misericors dominus. Qui viuit & regnat in secula deus. Amē. ¶ Oratio dicenda in mortis articulo: quā fecit sanct⁹ Rolandus in exitu suo.

Domine iesu christe tibi in hac hora cōmendo animā meā: sicut pro me dignatus es de virgine nasci: crucē pati: mori: sepulchro sepeliri: tertia die ab inferis resuscitari: celos quos nunq̄ tui nominis presentia deseruisti voluisti adire: sic animā meā liberare digneris ab eterna morte. Ultra q̄ dici fas est me peccatorē & reum esse confiteor. Sed tu qui omniū peccatoꝝ indultor atq̄ clementissimus es: quiq̄ misereris omniū & nihil odisti eoꝝ que fecisti dissimulans peccata hoīum ad te reuertentiū: qui peccatoris facinora in quacūq̄ die cōuersus ad te fuerit & ingemuerit obliuioni in perpetuū tradis. Qui peccantibus pepercisti: & mulieri dep̄hēse in adulterio dimisisti: & magdalene remisisti: & petro lachrymanti relaxasti: & latroni cōfitenti paradisi ianuam aperuisti: mihi peccatori veniā nō deneges delictorum: quicq̄d vitiosū est: & quicquid in te peccaui mihi remitte: &

animã meã in eterna requie refouere digneris. Tu enim es ille cui nõ pereũt moriẽdo corpora nr̃a: sed mutant̃ in meli⁹: qui aiaꝫ a corpore separare: ꝛ in meliori vita mittere vsus es: qui dixisti te male vitaꝫ pctõris ꝙ̃ mortẽ: credo corde ꝛ ore ꝯfiteor: qꝛ idcirco animã meã ab hac vita vis educere: vt post mortẽ meã in meliori vita facias viuere. Que sensum ꝛ intellectũ quẽ nunc hꝫ in me meliorẽ habebit quãtuꝫ differt vmbra ab hoĩe: ꝛ tantuꝫ meliora possidebit in celesti regione. Quo dicto accipiat infirmus si põt proprijs manibus carnes pectoris sui circa cor ꝛ mãmillas ꝛ lachrymosis verbis dicat. Dñe iesu christe fili dei viui: ꝛ beate marie semp virginis totis visceribꝰ meis tibi cõfiteor: ꝛ credo ꝙ tu redẽptor meus viuis: ꝛ in nouissimo die de terra surrecturus suꝫ: ꝛ in carne ista videbo te deũ saluatorẽ meũ. Postea infirmꝰ ponat digitos suos sup oculos ꝛ dicat. Et oculi isti te ꝯspecturi sũt. Postea eleuatis oculis ad celum se signet signo sctissime crucis precipue faciem os ꝛ pectus ꝛ totum corpus: ꝛ dicat. Oia mihi terrena vilescant: ꝛ ad te deus meus ꝓpero: qui quod oculus nõ vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit preparasti diligentibus te. Et ecce in manus tuas domine cõmendo spirituꝫ meum: redemisti me dñe deus veritatis. Qui cum patre ꝛ spiritu sancto viuis ꝛ regnas: per omnia secula seculoruꝫ. ℟. Amen.

¶ Psalmi dicendi in agone mortis super infirmum. Capi. xj.

Si anxiatur adhuc anima: dicãtur hi psalmi. Psalmus dauid.

Confitemini dño quoniaꝫ bonus: qm̃ in seculum misericordia eius. Dicat nunc israel quoniam bonus: quoniaꝫ in seculuꝫ misericordia eius. Dicat nũc domus aaron: qm̃ in seculum misericordia eius. Dicat nunc qui timent dñm: qm̃ in seculum misericordia eius. De tribulatiõe inuocaui dñm: ꝛ exaudiuit me in latitudinẽ dominus. Dñs mihi adiutor: nõ timebo qd faciat mihi homo. Dominus mihi adiutor: ꝛ ego despiciaꝫ inimicos meos. Bonum est cõfidere in domino: ꝙ̃ cõfidere in homine. Bonum est sperare in domino: ꝙ̃ sperare in principibꝰ. Omnes gentes circũdederunt me: ꝛ in nomine dñi quia vultus sum in eos. Circundantes circũdederunt me: ꝛ in nomine dñi quia vultus sum in eos. Circũdederũt me sicut apes: ꝛ exarserunt sicut ignis in spinis: ꝛ in noĩe domini quia vultus suꝫ in eos.

Impulsus euersus sum vt caderem: ⁊ dominus suscepit me. Fortitudo mea ⁊ laus mea dominus: ⁊ fact⁹ est mihi in salutē. Uox exultationis ⁊ salutis in tabernaculis iustoꝝ. Dextera domini fecit virtutē: dextera domini exaltauit me: dextera dñi fecit virtutē. Non moriar sed viuā: ⁊ narrabo opa dñi. Castigās castigauit me dñs: ⁊ morti non tradidit me. Aperite mihi portas iustitie ingressus in eas ꝯfitebor dño: hec porta dñi iusti intrabunt in eaꝫ. Confitebor tibi qm̄ exaudisti me: ⁊ factus es mihi in salutē. Lapidem quē reprobauerūt edificātes: hic factus est in caput anguli. A dño factum est istud: ⁊ est mirabile in oculis nostris. Hec est dies quā fecit dñs: exultemus ⁊ letemur in ea. O domine saluū me fac: o domine bene prosperare: benedictus qui venturus es in noīe domini. Benediximus vobis de domo domini: deus dominus ⁊ illuxit nobis. Constituite diem solennem in condensis: vsqꝫ ad cornu altaris. Deus meus es tu ⁊ confitebor tibi: deus meus es tu ⁊ exalabo te. Confitebor tibi quoniam exaudisti me: ⁊ factus es mihi in salutem. Confitemini domino quoniam bonus: qm̄ in seculuꝫ misericordia eius.

Beati immaculati in via: qui ambulant in lege dñi. Beati qui scrutantur testimonia eius: in toto corde exquirūt eū. Non enim qui operantur iniquitatem: in vijs eius ambulauerunt. Tu mandasti mandata tua: custodiri nimis. Utinam dirigantur vie mee: ad custodiendas iustificationes tuas. Tunc non confundar: cum ꝑspexero in oībus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis: in eo qđ didici iudicia iustitie tue. Iustificatiōes tuas custodiā nō me derelinquas vsquequaqꝫ.

In quo corrigit adolescentior viam suam: in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisiui te: ne repellas me a mandatis tuis. In corde meo abscōdi eloquia tua: vt non peccem tibi. Benedictus es domine: doce me iustificationes tuas. In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. In via testimonioꝝ tuoꝝ delectatus sum: sicut in omnibus diuitijs. In mandatis tuis exercebor: ⁊ considerabo vias tuas. In iustificationib⁹ tuis meditabor: nō obliuiscar ꝭmones tuos.

Retribue seruo tuo viuifica me: ⁊ custodiā sermones tuos. Reuela oculos meos: ⁊ ꝯsiderabo mirabilia de lege tua.

I ncola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.
C oncupiuit aīa mea desiderare iustificatiões tuas in oī tēpore.
I ncrepasti superbos: maledicti qui declinant a mādatis tuis.
A ufer a me opprobriuz ꝛ cōtemptū: qa testimonia tua exqsiui.
E tenim sederunt principes: ꝛ aduersuz me loquebant: seruus
autē tuus exercebatur in iustificationibus tuis. N am ꝛ testimo
nia tua meditatio mea est: ꝛ consilium meum iustificationes tue.
A Dhesit pauimento anima mea: viuifica me ſm verbum
tuum. V ias meas enunciaui ꝛ exaudisti me: doce me iu/
stificationes tuas. V iam iustificationum tuarum instrue me: ꝛ
exercebor in mirabilibus tuis. D ormitauit anima mea ṗ tedio:
confirma me in verbis tuis. V iaz iniquitatis amoue a me: ꝛ de
lege tua miserere mei. V iam veritatis elegi: iudicia tua nō suz
oblitus. A dhesi testimonijs tuis domine: noli me confundere.
V iam mandatorum tuorum cucurri: cum dilatasti cor meum.
L Egem pone mihi domine in viam iustificationum tuaruz:
ꝛ exquiram eam semper. D a mihi intellectum ꝛ scruta/
bor legem tuam: ꝛ custodiam illaz in toto corde meo. D educ
me in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui. I ncli
na cor meum in testimonia tua: ꝛ non in auaritiā. A uerte ocu/
los meos ne videant vanitatem: in via tua viuifica me. S ta/
tue seruo tuo eloquium tuum: in timore tuo. A mputa oppro/
brium meum quod suspicatus sum: quia iudicia tua iocunda.
E cce concupiui mandata tua: in equitate tua viuifica me.
E T veniat super me misericordia tua domine: salutare tuū
ſm eloquium tuum. E t respondebo exprobrantib⁹ mihi
verbuz: quia speraui in sermonibus tuis. E t ne auferas de ore
meo verbū veritatis vsquequaqz: qa in iudicijs tuis supsperaui.
E t custodiam legem tuā semper: in seculum ꝛ in seculuz seculi.
E t ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquisiui. E t
loquebar de testimonijs tuis in ꝯspectu regum: ꝛ nō ꝯfundebar.
E t meditabor in mandatis tuis: que dilexi. E t leuaui manus
meas ad mādata tua q̄ dilexi: ꝛ exercebor in iustificationib⁹ tuis.
M Emor esto verbi tui seruo tuo: in quo mihi spem dedisti.
H ec me consolata est in humilitate mea: quia eloquiuz
tuum viuificauit me. S uperbi inique agebant vsquequaqz: a

lege autem tua non declinaui. Memor fui iudiciorum tuorum
a seculo domine: ⁊ cõsolatus sum. Defectio tenuit me: pro pec
catoribus derelinquentibus legẽ tuam. Cantabiles mihi erãt
iustificationes tue: in loco peregrinationis mee. Memor fui
nocte nominis tui domine: ⁊ custodiui legẽ tuam. Hec facta
est mihi: quia iustificationes tuas exquisiui.

Portio mea domine: dixi custodire legem tuam. Depre/
catus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secun/
dum eloquium tuum. Cogitaui vias meas ⁊ conuerti pedes
meos: in testimonia tua. Paratus sum ⁊ non sum turbatus: vt
custodiam mandata tua. Funes peccatorum circũplexi sunt me:
⁊ legem tuam non sum oblitus. Media nocte surgebam ad cõ/
fitendum tibi: super iudicia iustificationis tue. Particeps ego
sum omniuꝫ timentiũ te: ⁊ custodientium mandata tua. Miseri/
cordia tua domine plena est terra: iustificationes tuas doce me.

Bonitatem fecisti cum seruo tuo domine: secũdum verbuꝫ
tuum. Bonitatem ⁊ disciplinam ⁊ scientiam doce me: qꝛ
mandatis tuis credidi. Priusquaꝫ humiliarer ego deliqui: pro/
pterea eloquiuꝫ tuum custodiui. Bonus es tu: ⁊ in bonitate tua
doce me iustificationes tuas. Multiplicata est super me iniqui/
tas superborum: ego autem in toto corde meo scrutabor mandata
tua. Coagulatuꝫ est sicut lac cor eorum: ego vero legẽ tuaꝫ medi/
tatus sum. Bonum mihi quia humiliasti me: vt discam iustifica
tiones tuas. Bonum mihi lex oris tui super milia auri ⁊ argẽti.

Manus tue domine fecerũt me ⁊ plasmauerũt me: da mihi
intellectum vt discam mandata tua. Qui timent te vide/
bunt me ⁊ letabuntur: quia in verba tua supersperaui. Cognoui
domine quia equitas iudicia tua: ⁊ in veritate tua humiliasti me.
Fiat misericordia tua vt consolet me: ſm eloquium tuuꝫ seruo
tuo. Ueniant mihi miserationes tue ⁊ viuaꝫ: qꝛ lex tua medita/
tio mea est. Confundantur superbi quia iniuste iniquitatẽ fece/
runt in me: ego autẽ exercebor in mandatis tuis. Conuertant
mihi timentes te: ⁊ qui nouerunt testimonia tua. Fiat cor meũ
immaculatum in iustificationibus tuis: vt non confundar.

Defecit in salutari tuo anima mea: ⁊ in verbo tuo superspe/
raui. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum: dicentes
quando

quando cõsolaberis me. Quia factus sum sicut vter in pruina: iustificatiões tuas nõ sum oblitus. Quot sunt dies serui tui: qñ facies de psequẽtib⁹ me iudiciū. Narrauerũt mihi iniqui fabulationes: sed nõ vt lex tua. Omnia mandata tua veritas: iniqui persecuti sunt me adiuua me. Paulominus cõsumauerunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua. Secundū misericordiam tuam viuifica me: ꝛ custodiam testimonia oris tui.

In eternum domine: verbū tuum permanet in celo. In generatione ꝛ generationem veritas tua: fundasti terrā ꝛ permanet. Ordinatione tua perseuerant dies: quoniam omnia seruiunt tibi. Nisi ꝙ lex tua meditatio mea est: tūc forte periissem in humilitate mea. In eternum non obliuiscar iustificationes tuas: quia in ipsis viuificasti me. Tuus sum ego saluū me fac: quoniam iustificationes tuas exquisiui. Me expectauerunt peccatores vt perderent me: testimonia tua intellexi. Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

Quomodo dilexi legem tuam dñe: tota die meditatio mea est. Super inimicos meos prudentē me fecisti mãdato tuo: qa in eternũ mihi est. Super oẽs docentes me intellexi: qa testimonia tua meditatio mea est. Super senes intellexi: qa mãdata tua quesiui. Ab omni via mala ꝓhibui pedes meos vt custodiam verba tua. A iudicijs tuis nõ declinaui: qa tu legē posuisti mihi. Quã dulcia faucib⁹ meis eloqa tua: sup mel ori meo. A mandatis tuis intellexi: ꝓpterea odiui oẽm viā iniquitatis.

Lucernam pedibus meis verbũ tuũ: ꝛ lumen semitis meis. Iuraui ꝛ statui: custodire iudicia iustitie tue. Humiliat⁹ sum vsquequaqȝ domine: viuifica me ẜm verbū tuũ. Voluntaria oris mei beneplacita fac domine: ꝛ iudicia tua doce me. Anima mea in manibus meis semper: ꝛ legem tuam non sum oblitus. Posuerunt peccatores laqueum mihi: ꝛ de mandatis tuis non erraui. Hereditate acquisiui testimonia tua in eternũ: quia exultatio cordis mei sunt. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in eternum: propter retributionem.

Iniquos odio habui: ꝛ legē tuam dilexi. Adiutor ꝛ susceptor meus es tu: ꝛ in verbum tuum supersperaui. Declinate a me maligni: ꝛ scrutabor mandata dei mei. Suscipe me

fm eloquium tuum ⁊ viuam: ⁊ non confundas me ab expectatione mea. Adiuua me ⁊ saluus ero: ⁊ meditabor in iustificationibus tuis semper. Spreuisti omnes descendentes a iudicijs tuis: quia iniusta est cogitatio eorum. Preuaricantes reputaui omnes peccatores terre: ideo dilexi testimonia tua. Confige timore tuo carnes meas: a iudicijs enim tuis timui.

Feci iudicium ⁊ iustitiam: non tradas me calumniantibus me. Suscipe seruum tuum in bonum: non calumnientur me superbi. Oculi mei defecerunt in salutare tuum: ⁊ in eloquium iustitie tue. Fac cum seruo tuo secundum misericordiã tuam: ⁊ iustificationes tuas doce me. Seruus tuus sum ego da mihi intellectum: vt discam mandata tua. Tempus faciendi domine: dissipauerunt legem tuam. Ideo dilexi mandata tua: super aurum ⁊ topazium. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

Mirabilia testimonia tua domine: ideo scrutata est ea anima mea. Declaratio sermonum tuorum illuminat: ⁊ intellectum dat paruulis. Os meum aperui ⁊ attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam. Aspice in me ⁊ miserere mei: secundum iudicium diligentium nomen tuum. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum: ⁊ non dominetur mei omnis iniustitia. Redime me a calumnijs hominum: vt custodiam mandata tua. Faciem tuam illumina super seruum tuum: ⁊ doce me iustificationes tuas. Exitus aquarũ deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.

Iustus es dñe: ⁊ rectum iudicium tuum. Mandasti iustitiã testimonia tua: ⁊ veritatẽ tuaȝ nimis. Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sunt verba tua inimici mei. Ignitũ eloquiuȝ tuum vehementer: ⁊ seruus tuus dilexit illud. Adolescentulus sum ego ⁊ contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus. Iustitia tua iustitia in eternum: ⁊ lex tua veritas. Tribulatio ⁊ angustia inuenerũt me: mãdata tua meditatio mea est. Equitas testimonia tua in eternum: intellectum da mihi ⁊ viuam.

Clamaui in toto corde meo exaudi me domine: iustificationes tuas requiraȝ. Clamaui ad te saluũ me fac: vt custodiam mandata tua. Preueni in maturitate ⁊ clamaui: q̃a in ver/

ba tua supersperaui. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt
meditarer eloquia tua. Uocem meam audi secundum misericordiam
tuam domine: et secundum iudicium tuum viuifica me. Appropinqua-
uerunt persequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti
sunt. Prope es tu domine: et omnes vie tue veritas. Initio
cognoui de testimonijs tuis: quia in eternum fundasti ea.

Uide humilitatem meam et eripe me: quia legem tuam non sum
oblitus. Iudica iudicium meum et redime me: propter elo-
quium tuum viuifica me. Longe a peccatoribus salus: quia iusti-
ficationes tuas non exquisierunt. Misericordie tue multe domine: secundum
iudicium tuum viuifica me. Multi qui persequuntur me et tribu-
lant me: a testimonijs tuis non declinaui. Uidi preuaricantes
et tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt. Uide quoniam manda-
ta tua dilexi domine: in misericordia tua viuifica me. Principium
verborum tuorum veritas: in eternum omnia iudicia iustitie tue.

Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formi-
dauit cor meum. Letabor ego super eloquia tua: sicut qui
inuenit spolia multa. Iniquitatem odio habui et abominatus sum:
legem autem tuam dilexi. Septies in die laudem dixi tibi: super iudicia
iustitie tue. Pax multa diligentibus legem tuam: et non est illis scan-
dalum. Expectabam salutare tuum domine: et mandata tua dilexi. Cu-
stodiuit anima mea testimonia tua: et dilexit ea vehementer. Serua-
ui mandata tua et testimonia tua: quia omnes vie mee in conspectu tuo.

Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo domine:
iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Intret postu-
latio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me. Eru-
ctabunt labia mea hymnum: cum docueris me iustificationes
tuas. Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia
mandata tua equitas. Fiat manus tua vt saluet me: quoniam
mandata tua elegi. Concupiui salutare tuum domine: et lex tua
meditatio mea est. Uiuet anima mea et laudabit te: et iudicia
tua adiuuabunt me. Erraui sicut ouis que perijt quere seruum
tuum domine: quia mandata tua non sum oblitus. ¶ Symbo-
lum siue fides catholica sancti Athanasij episcopi. Capitu. xij.

Quicunque vult saluus esse: ante omnia opus est: vt teneat catho-
licam fidem. Quam nisi quisque integram inuiolatamque

seruauerit: absq3 dubio in eternũ peribit. Fides autẽ catholica hec est: vt vnu3 deũ in trinitate: ꝛ trinitatẽ in vnitate veneremur. Neq3 cõfundentes ꝑsonas: neq3 substãtia3 separantes. Alia est eni3 persona patris: alia: filij: alia spũs sancti. Sed patris ꝛ filij ꝛ spirit⁹ sancti vna est diuinitas: equalis gloria coeterna maiestas. Qualis pater talis filius: talis spiritus sanctus. Increatus pater increat⁹ filius: increatus spũs sanctus. Immensus pater imensus filius: imensus spiritus sanctus. Eternus pater eternus filius: eternus spũs sanctus. Et tamẽ nõ tres eterni: s3 vnus eternus. Sicut nõ tres increati nec tres imensi: sed vnus increatus ꝛ vnus imensus. Similiter oipotens pater oipotens filius: oipotens spũs sanctus. Et tamen nõ tres oipotẽtes: sed vnus oipotens. Ita deus pater deus filius: deus spũs sanct⁹. Et tamẽ non tres dij: sed vnus est deus. Ita dominus pater dominus filius: dominus spũs sanctus. Et tamẽ non tres dñi: sed vnus est dominus. Quia sicut singillatim vnãquãq3 ꝑsonã deum ꝛ dominũ confiteri: christiana veritate cõpellimur: ita tres deos aut dominos dicere: catholica religione ꝓhibemur. Pater a nullo est factus: nec creatus nec genitus. Filius a patre solo est: non factus nec creatus sed genitus. Spiritus sanctus a patre ꝛ filio: non factus nec creatus nec genitus sed procedens. Vnus ergo pater nõ tres patres vnus filius nõ tres filij: vnus spiritus sanctus nõ tres spiritus sancti. Et in hac trinitate nihil prius aut posterius: nihil maius aut minus: sed tote tres ꝑsone coeterne sibi sunt ꝛ coequales. Ita vt per omnia sicut iam supradictum est: ꝛ vnitas in trinitate ꝛ trinitas in vnitate venerãda sit. Qui vult ergo saluus esse: ita de trinitate sentiat. Sed necessarium est ad eterna3 salutem: vt incarnationẽ quoq3 domini nostri iesu christi fideliter credat. Est ergo fides recta: vt credamus ꝛ cõfiteamur: quia dominus noster iesus christus dei filius deus ꝛ homo est. Deus est ex substantia patris ante secula genitus: ꝛ homo est substantia matris in secula natus. Perfectus deus perfectus homo: ex anima rationali ꝛ humana carne subsistens. Equalis patri ꝺm diuinitatem: minor patre ꝺm humanitatem. Qui licet deus sit ꝛ homo: non duo tamẽ sed vnus est christus. Vnus autem non cõuersione diuinitatis in carnẽ: sed

assumptione humanitatis in deum. Unus omnino non confusione substãtie: sed vnitate persone. Nam sicut anima rationalis ꝛ caro vnus est homo: ita deus ꝛ homo vnus est christus. Qui passus est pro salute nr̃a: descendit ad inferos: tertia die resurrexit a mortuis. Ascendit ad celos: sedet ad dexteraꝫ dei patris omnipotentis: inde venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos. Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis: ꝛ reddituri sunt de factis proprijs rationem. Et qui bona egerunt ibunt in vitam eternam: qui vero mala in ignem eternum. Hec est fides catholica: quam nisi quisqꝫ fideliter firmiterqꝫ crediderit saluus esse non poterit.

¶ Passio domini nostri Jesu christi ſm Mattheuꝫ. Ca. xxvi.

In illo tempore: dixit iesus discipulis suis. ✝ Scitis quia post biduum pascha fiet: ꝛ filius hominis tradetur vt crucifigatur? C. Tunc congregati sunt principes sacerdotum ꝛ seniores populi in atrium principis sacerdotuꝫ qui dicebatur caiphas: ꝛ consilium fecerunt vt iesum dolo tenerent: ꝛ occiderent. Dicebant autem. S. Non in die festo. C. Ne forte tumultus fieret in populo. Quum autem esset iesus in bethania: in domo simonis leprosi: accessit ad eum mulier habens alabastrum vnguenti preciosi: ꝛ effudit super caput ipsius recumbẽtis. Uidentes autem discipuli: indignati sunt dicentes. S. Ut quid perditio hec? Potuit enim vnguentum istud venundari multo: ꝛ dari pauperibus. C. Sciens autem iesus ait illis. ✝ Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum: me autem non semper habebitis. Mittens enim hec: vnguentum hoc in corpus meum: ad sepelienduꝫ me fecit. Amen dico vobis vbicũqꝫ predicatum fuerit hoc euangelium: in toto mundo dicetur: ꝛ q̃d hec fecit in memoriam eius. C. Tunc abijt vnus de duodecim qui dicitur iudas scarioth ad principes sacerdotum: ꝛ ait illis. S. Quid vultis mihi dare: ꝛ ego eum vobis tradam? C. At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde querebat opportunitatem: vt eum traderet. Prima autem die azimoruꝫ accesserunt discipuli ad iesum dicentes. S. Ubi vis paremus tibi comedere pascha? C. At iesus dixit. ✝ Ite in ciuitatem ad quen

dam: ꝛ dicite ei. Magister dixit. Tempus meũ prope est: apud te facio pascha cum discipulis meis. C Et fecerunt discipuli sicut constituit illis iesus: ꝛ parauerunt pascha. Uespere autem facto discumbebat cum duodecim discipulis suis: ꝛ edentibus illis dixit. ✠ Amen dico vobis: quia vnus vestrum me traditurus est. C Et cõtristati valde ceperũt singuli dicere. S Nunquid ego sum domine? C At ipse respondens ait. ✠ Qui intingit mecum manum in parapside: hic me tradet. Filius quidem hominis vadit: sicut scriptum est de illo. Ueh autem homini illi: per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. C Respondens autem iudas qui tradidit euz dixit. S Nunquid ego sum rhabbi? C At illi. ✠ Tu dixisti. C Cenantibus autem eis accepit iesus panem: ꝛ benedixit ac fregit: deditqꝫ discipulis suis ꝛ ait. ✠ Accipite ꝛ comedite: hoc est corpus meum. C Et accipiens calicem gratias egit: ꝛ dedit illis dicẽs. ✠ Bibite ex hoc omnes. Hic est eniz sanguis meus noui testamenti: qui pro multis effendetur in remissionem peccatoruz. Dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis: vsqꝫ in diem illum: quum bibam vobiscum nouum in regno patris mei. C Et hymno dicto: exierunt in montem oliueti. Tunc dixit illis iesus. ✠ Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorez: ꝛ dispergentur oues gregis. Postq̃ autem resurrexero: precedam vos in galileam. C Respondens autem Petrus ait illi. S Et si omnes scandalizati fuerint in te: ego nunq̃ scandalizabor. C Ait illi iesus. ✠ Amẽ dico tibi: quia in hac nocte anteq̃ gallus cantet: ter me negabis. C Ait illi petrus. S Etiam si opportuerit me mori tecum: non te negabo. C Similiter oẽs discipuli dixerunt. Tunc venit iesus cum illis in villam que dicitur gethsemani: ꝛ dixit discipulis suis. ✠ Sedete hic donec vadaz illuc ꝛ orem. C Et assumpto petro ꝛ duobus filijs zebedei cepit contristari ꝛ mestus esse. Tunc ait illis. ✠ Tristis est anima mea vsqꝫ ad mortem. Sustinete hic ꝛ vigilate mecum. C Et progressus pusillum: procidit in faciem suam orans ꝛ dicens. ✠ Mi pater: si possibile est: transeat a me calix iste. Uerũtamen non sicut ego volo: sed sicut tu. C Et venit ad di/

scipulos suos: ꝛ inuenit eos dormiētes. Et dicit petro. ✠ Sic? Non potuistis vna hora vigilare mecum? Vigilate ꝛ orate: vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. C Iterum secundo abijt: ꝛ orauit dicens. ✠ Pater mi: si non potest hic calix transire: nisi bibam illuz: fiat voluntas tua. C Et venit iterum: ꝛ inuenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum grauati. Et relictis illis iterum abijt ꝛ orauit tertio eundem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos: ꝛ dixit illis. ✠ Dormite iaz ꝛ requiescite. Ecce appropinquabit hora: ꝛ filius hominis tradetur in manus peccatorū. Surgite: eamus: Ecce appropinquabit qui me tradet. C Adhuc eo loquente: ecce iudas vnus de duodecim venit: ꝛ cum eo turba multa cum gladijs ꝛ fustibus missi a principibus sacerdotum ꝛ senioribus populi. Qui autem tradidit eum: dedit illis signum dicens. S Quēcunqꝫ osculatus fuero ipse est: tenete eū. C Et cōfestim accedens ad iesuz dixit. S Aue rhabbi. C Et osculatus est eum. Dixitqꝫ illi iesus. ✠ Amice ad quid venisti? C Tunc accesserunt: ꝛ manus iniecerunt in iesum: ꝛ tenuerunt eum. Et ecce vnus ex his qui erant cum iesu: extendens manuz exemit gladium suum: ꝛ percutiens seruum principis sacerdotum amputauit auriculam eius. Tunc ait illi iesus. ✠ Conuerte gladium tuum in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium: gladio peribunt. An putas quia non possum rogare patrem meum: ꝛ exhibebit mihi modo plus q̄ꝫ duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur scripture? Quia sic oportet fieri. C In illa hora dixit iesus turbis. ✠ Tanq̄ꝫ ad latronem existis cum gladijs ꝛ fustibus cōprehendere me. Quotidie apud vos sedebam docens in templo: ꝛ non me tenuistis. C Hoc autem totum factum est: vt adimplerentur scripture prophetarum. Tunc discipuli omnes: relicto eo fugerunt. At illi tenentes iesum: duxerunt eum ad caipham principem sacerdotum: vbi scribe ꝛ seniores conuenerant. Petrus autez sequebatur eum a longe vsqꝫ in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro sedebat cum ministris: vt videret finem. Principes autem sacerdotum: ꝛ omne concilium querebant falsuz testimoniuz contra iesum: vt eū morti traderent: ꝛ non inuenerunt:

quum multi falsi testes accessissent. Nouissime autem venerunt
duo falsi testes: ꝛ dixerũt. S. Hic dixit. Possuz destruere tem/
pluz dei: ꝛ post triduũ reedificare illud. C. Et surgẽs princeps
sacerdotuz ait illi. S. Nihil respondens ad ea que isti aduersuz
te testificantur? C. Jesus autẽ tacebat. Et principes sacerdotũ
ait illi. S. Adiuro te per deum viuũ: vt dicas nobis si tu es chri/
stus filius dei viui. C. Dixit illi iesus. ✠ Tu dixisti. Uerũtamen
dico vobis: amodo videbitis filium hominis sedentez a dextris
virtutis dei: ꝛ venientem in nubibus celi. C. Tunc princeps sa/
cerdotuz scidit vestimenta sua dicẽs. S. Blasphemauit. Quid
adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiã. Quid
vobis videtur? C. At illi respondentes dixerunt. S. Reus est
mortis. C. Tunc expuerunt in faciem eius: ꝛ colaphis euz ceci/
derunt. Alij autem palmas in faciem eius dederunt dicentes.
S. Prophetiza nobis christe: quis est qui te percussit? Petrꝰ
vero sedebat foris in atrio: ꝛ accessit ad eum vna ancilla dicens.
S. Et tu cum iesu galileo eras. C. At ille negauit coram omni/
bus dicens. S. Nescio quid dicis. C. Exeunte autẽ illo ianuã:
vidit eum alia ancilla: ꝛ ait his qui erant ibi. S. Et hic erat cum
iesu nazareno. C. Et iterum negauit cum iuramento: quia non
noui hominẽ. Et post pusillum accesserunt qui astabant: ꝛ dixe/
runt petro. S. Uere ꝛ tu ex illis es: nam ꝛ loquela tua manife/
stum te facit. C. Tunc cepit detestari ꝛ iurare: quia nõ nouisset
hominez. Et cõtinuo gallus cantauit. Et recordatus est petrus
verbi iesu quod dixerat: priusq̃ gallus cantet: ter me negabis.
Et egressus foras fleuit amare. Mane autem facto: consilium
inierunt omnes principes sacerdotum ꝛ seniores populi aduer/
sus iesum: vt eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt euz:
ꝛ tradiderunt pontio pilato presidi. Tunc videns iudas qui euz
tradidit: ꝙ damnatus esset: penitentia ductus: retulit triginta ar/
genteos principibus sacerdotum ꝛ senioribus dicens. S. Pec
caui tradens sanguinem iustum. C. At illi dixerũt. S. Quid ad
nos? tu videris. C. Et proiectis argenteis in templo recessit: ꝛ
abiens laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotuz acce/
ptis argenteis dixerunt. S. Non licet eos mittere in corbonaz:
quia precium sanguinis est. C. Consilio autem inito: emerunt

ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille acheldemach hoc est ager sanguinis: vsq3 in hodiernum diem. Tunc impletū est quod dictum est per hieremiam prophetam dicentē. Et acceperunt triginta argenteos precium appreciati: quem appreciauerunt a filijs israel: 7 dederunt eos in agrum figuli: sicut cōstituit mihi dominus. Jesus aūt stetit ante presidem. Et interrogauit eum preses dicēs. S. Tu es rex iudeorum? C. Dicit ei iesus. ✠ Tu dicis. C. Et quum accusaretur a principibus sacerdotum 7 senioribus: nihil respōdit. Tunc dicit illi pilatus. S. Nō audis quāta aduersum te dicunt testimonia? C. Et non respondit ei ad vllum verbum: ita vt miraretur preses vehementer. Per diem autem solēnem cōsueuerat preses dimittere populo vnum vinctum: quem voluissent. Habebat autem tunc vnum vinctum insignem qui dicebatur barrabas: qui propter seditionem missus fuerat in carcerem. Congregatis autem illis dixit pilatus. S. Quem vultis dimittā vobis: barrabam an iesum qui dicit christus? C. Sciebat enim q̄ per inuidiam tradidissent eum. Sedente autem illo pro tribunali: misit ad illum vxor eius dicens. S. Nihil tibi 7 iusto illi. Multa enim passa sum hodie per visum propter eum. C. Principes autem sacerdotum 7 seniores persuaserunt populis: vt peterent barrabam: iesum vero perderent. Respondens autem preses ait illis. S. Quem vultis vobis de duobus dimitti? C. At illi dixerunt. S. Barrabam. C. Dicit illis pilatus. S. Quid ergo faciam de iesu: qui dicitur christus? C. Dicunt omnes. S. Crucifigatur. C. Ait illis preses. S. Quid enim mali fecit? C. At illi magis clamabant dicētes. S. Crucifigatur. C. Uidens autē pilatus: quia nihil proficeret: sed magis tumultus fieret: accepta aqua: lauit manus coram populo dicens. S. Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. C. Et respondens vniuersus populus dixit. S. Sanguis eius super nos: 7 sup̄ filios nostros. C. Tunc dimisit illis barrabam: iesum autem flagellatum tradidit eis: vt crucifigeretur. Tunc milites presidis suscipientes iesum in pretorio: congregauerunt ad eum vniuersam cohortem. Et exuentes eum: clamydem coccineam circumdederunt ei: 7 plectentes coronam

de spinis posuerunt super caput eius: ꝛ arundinem in dextera eius: ꝛ genuflexo ante eum: illudebant ei dicẽtes. S Aue rex iudeoꝝ. C Et expuentes in eum acceperunt arundinẽ ꝛ percutiebant caput eius. Et postq̃ illuserunt ei: exuerũt eũ clamyde: ꝛ induerunt eis vestimentis eius: ꝛ duxerunt eũ vt crucifigerent. Exeuntes autem inuenerunt hominẽ cyreneum venientem de villa: nomine simonem. Hunc angariauerunt: vt tolleret crucẽ eius. Et venerunt in locum qui dicitur golgotha: quod est caluarie locus: ꝛ dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et quum gustasset noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt eum: diuiserunt vestimenta eius sortẽ mittentes: vt impleretur quod dictum est per prophetam dicentẽ. Diuiserunt sibi vestimenta mea: ꝛ super vestem meã miserunt sortem. Et sedentes seruabant eum. Et imposuerunt super caput eius causã ipsius scriptam. Hic est iesus nazarenus rex iudeorũ. Tunc crucifixi sunt cũ eo duo latrones: vnus a dextris ꝛ vnus a sinistris. Pretereuntes autem blasphemabant eũ: mouentes capita sua ꝛ dicentes. S Vah qui destruis templũ dei: ꝛ in triduo illud reedificas. Salua temetipsum. Si filius dei es: descende de cruce. C Similiter ꝛ principes sacerdotũ illudentes cum scribis ꝛ senioribus dicebant. S Alios saluos fecit: seipsum nõ põt saluũ facere. Si rex israel est: descendat nunc de cruce: ꝛ credimus ei. Confidit in deo: liberet eũ nunc si vult. Dixit enim q̃a filius dei sum. C Idipsum aũt ꝛ latrones qui crucifixi erant cum eo: improperabat ei. A sexta autẽ hora tenebre facte sunt sup̃ vniuersam terram vsq̃ ad horam nonã. Et circa horã nonã clamauit iesus voce magna dicẽs. ✠ Heli heli lamazabathani. C Hoc est deus meus deus meus: vt quid dereliquisti me? C Quidam autem illic stantes ꝛ audientes dicebant. S Heliã vocat iste. C Et continuo currens vnus ex eis acceptam spongiam impleuit aceto: ꝛ imposuit arundini: ꝛ dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant. S Sine: videamus an veniat helias liberans eum. C Jesus autem iterum clamans voce magna emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo vsq̃ deorsum: ꝛ terra mota est: ꝛ petre scisse sunt: ꝛ monumẽta aperta sunt: ꝛ multa corpora sanctorũ qui dormierant surrexerunt.

Et exeuntes de monumentis post resurrectionē eius venerunt in sanctam ciuitatem: ⁊ apparuerunt multis. Centurio autem ⁊ qui cum eo erant custodientes iesum: viso terremotu ⁊ his que fiebāt: timuerunt valde dicentes. S Vere filius dei erat iste. C. Erant autem ibi mulieres multe a longe que secute erant iesum a galilea ministrantes ei: inter quas erat maria magdalene ⁊ maria iacobi ⁊ ioseph mater: ⁊ mater filiorum zebedei. Cum sero autem factum esset: venit quidam homo diues ab arimathia nomine ioseph: qui ⁊ ipse discipulus erat iesu. Hic accessit ad pilatum: ⁊ petijt corpus iesu. Tunc pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore ioseph: inuoluit illud in sindone munda: ⁊ posuit illud in monumento suo nouo: quod exciderat in petra. Et aduoluit saxum magnum ad ostium monumenti ⁊ abijt. Erat autem ibi maria magdalene: ⁊ altera maria: sedentes cōtra sepulchrum. Hic cantatur in tono euangelij.

Altera autē die que est post parasceuen: cōuenerunt principes sacerdotum ⁊ pharisei ad pilatum dicentes. Domine recordati sumus: quia seductor ille dixit adhuc viuens: post tres dies resurgā. Jube ergo custodiri sepulchrū vsqz in diem tertiū: ne forte veniant discipuli eius ⁊ furentur eū: ⁊ dicant plebi surrexit a mortuis. Et erit nouissimus error peior priore. Ait illi pilatus. Habetis custodiam: ite custodite sicut scitis. Jlli autem abeuntes munierunt sepulchrū: signātes lapidē cū custodibus.

C Passio domini nostri Jesu christi sm̄ Marcum. Ca. xiiij.

In illo tp̄e. Erat pascha ⁊ azima post biduū: ⁊ querebant summi sacerdotes ⁊ scribe: quō iesum dolo tenerent ⁊ occiderent. Dicebāt eniz. S Non in die festo. C Ne forte tumultus fieret in populo. Et quū esset iesus bethanie in domo simonis leprosi ⁊ recūberet: venit mulier habens alabastrū vnguenti nardi spicati preciosi: ⁊ fracto alabastro effudit sup caput eius. Erant aūt quidam indigne ferentes intra semetipsos ⁊ dicētes. S Ut quid perditio ista vnguēti facta est? Poterat eniz vnguētum istud venundari plusq̄ȝ trecentis denarijs ⁊ dari pauperibus. C Et fremebant in eaȝ. Jesus aūt dixit. ✝ Sinite eam. Quid illi molesti estis? Bonuȝ opus operata est in me. Semp eniȝ pauperes habebitis vobiscū: ⁊ quū volueritis potestis illis

benefacere:me autez non semper habebitis. Quod habuit hoc fecit:preuenit vngere corpus meuz in sepulturã. Amen dico vobis: vbicũq3 predicatũ fuerit euangeliuz istud in vniuerso mundo:ꝛ qđ hec fecit: narrabitur in memoriam eius. C. Et iudas scariothis vnus de duodecim abijt ad summos sacerdotes: vt proderet eum illis. Qui audientes gauisi sunt:ꝛ promiserunt ei pecuniaz se daturos. Et querebat qũo illum opportune traderet. Et primo die azimoꝝ quando pascha imolabant dicunt ei discipuli. S. Quo vis eamus ꝛ paremus tibi vt manduces pascha? Et mitti duos ex discipulis suis ꝛ dicit eis. ✠ Ite in ciuitatem:ꝛ occurret vobis homo lagenaz aque baiulans. Sequimini eum:ꝛ quocũq3 introierit dicite dño domus:quia magister dicit:vbi est refectio mea:vbi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse vobis demonstrabit cenaculuz grande stratuz: ꝛ illic parate nobis. C. Et abierunt discipuli eius ꝛ venerũt in ciuitatez:ꝛ inuenerunt sicut dixerat illis:ꝛ parauerunt pascha. Vespere autem facto venit cuz duodecim:ꝛ discumbẽtibus eis: ꝛ manducantibus ait iesus. ✠ Amen dico vobis: quia vnus ex vobis me tradet qui manducat mecum. C. At illi ceperunt cõtristari ꝛ dicere ei singillatim. S. Nunquid ego? Qui ait illis. ✠ Vnus ex duodecim qui intingit mecum manum in catino. Et filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo. Veh autez homini illi per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei:si non esset natus homo ille. C. Et manducantibus illis accepit iesus panem: ꝛ benedicens fregit ꝛ dedit eis ꝛ ait. ✠ Sumite hoc est corpus meum. C. Et accepto calice gratias agens dedit eis. Et biberunt ex illo omnes:ꝛ ait illis. ✠ Hic est sanguis meus noui testamenti: qui pro multis effundetur. Amen dico vobis: ꝙ iam non bibam de genimine vitis vsq3 in diem illum: quum illud bibam vobiscũ nouum in regno dei. C. Et hymno dicto:exierunt in montem oliuarum:ꝛ ait illis iesus. ✠ Omnes vos scandalizabimini in me nocte ista:quia scriptuz est. Percutiam pastorem: ꝛ dispergentur oues. Sed postꝗ̃ resurrexero precedam vos in galileam. C. Petrus autem ait illis. S. Et si omnes scandalizati fuerint: sed non ego. C. Et ait illi iesus. ✠ Amen dico tibi: quia tu hodie in nocte hac priusꝗ̃ bis gal-

lus vocem dederit:ter me es negaturus. C. At ille amplius lo-
quebatur. S. Et si oportuerit me simul cōmori tibi: non te ne-
gabo. C. Similiter autem et oēs dicebant. Et veniunt in pre-
dium cui nomē gethsemani: et ait discipulis suis. ✠ Sedete hic
donec orem. C. Et assumpsit petrū et iacobuz et ioannem secū:
et cepit pauere et tedere. Et ait illis. ✠ Tristis est aīa mea vsqz
ad mortē. Sustinete hic et vigilate. C. Et quū processisset pau
lulum procidit super terram: et orabat vt si fieri posset transiret
ab eo hora: et dixit. ✠ Abba pater: oīa tibi possibilia sunt: trāsfer
calicem hunc a me. Sed non quod ego volo: sed qd tu. C. Et
venit et inuenit eos dormiētes: et ait petro. ✠ Simon dormis?
Non potuisti vna hora vigilare mecum? Vigilate et orate: vt nō
intretis in tentationē. Spiritus quidem promptus est: caro aūt
infirma. C. Et iterum abiens orauit eundem sermonez dicēs.
Et reuersus denuo inuenit eos dormientes. Erant enim oculi
eoruz grauati: et ignorabāt quid responderent ei. Et venit tertio
et ait illis. ✠ Dormite iam et requiescite. Sufficit. Venit hora ecce
tradetur filius hominis in manus peccatoruz. Surgite eamus:
ecce q me tradet ppe est. C. Et adhuc eo loquente venit iudas
scarioth vnus ex duodecim: et cum eo turba multa: cum gladijs
et lignis: missi a summis sacerdotibus et scribis et senioribus. De-
derat autem traditor eis signuz dicens. S. Quēcūqz osculatus
fuero ipse est tenete eum: et ducite caute. C. Et quum venisset
statim accedens ad eū ait. S. Rhabbi. C. Et osculatus est eū.
At illi manus iniecerunt in eum: et tenuerunt eum. Unus autem
de circūstantibus educens gladium: percussit seruum summi sa-
cerdotis: et amputauit illi auriculam. Et respondens iesus ait il-
lis. ✠ Tanqz ad latronem existis cum gladijs et lignis cōprehē-
dere me. Quotidie eram apud vos in templo docens et nō me
tenuistis. Sed vt adimpleantur scripture. C. Tunc discipuli
eius relinquentes eum omnes fugerunt. Adolescens autez qui-
dam sequebatur eum amictus sindone super nudo: et tenuerunt
eum. At ille reiecta sindone nudus pfugit ab eis. Et adduxerūt
iesum ad summum sacerdotem: et cōuenerunt oēs sacerdotes: et
scribe: et seniores. Petrus aūt a longe secutus est cuz vsqz intro
in atrium summi sacerdotis: et sedebat cuz ministris: et calefacie-

bat se ad ignem. Summi vero sacerdotes ⁊ omne cõciliū querebant aduersus iesum testimonium: vt eū morti traderent: nec inueniebant. Multi enim testimonium falsum dicebant aduersus eum: ⁊ cõuenientia testimonia nõ erant. Et quidā surgētes falsum testimoniū ferebant aduersus eum dicētes. S Quoniã nos audiuimus eum dicentē. Ego dissoluã templū hoc manufactum: post triduū aliud non manufactū edificabo. C Et non erat cõueniens testimoniū illorū. Et exurgēs summus sacerdos in mediū interrogauit iesum dicēs. S Non rñdes quicq̄ȝ ad ea que tibi obijciunt ab his? C Ille autē tacebat: ⁊ nihil respõdit. Rursus summus sacerdos interrogabat eum: ⁊ dixit ei. S Tu es christus filius dei benedicti? C Iesus aūt dixit illi. ✠ Ego sum. Et videbitis filium hoīs sedentē a dextris virtutis dei: ⁊ venientē cū nubibus celi. C Summus autē sacerdos scindēs vestimenta sua ait. S Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiā. Quid vobis videtur? C Qui omnes condēnauerunt eum esse reū mortis. Et ceperunt quidā cõspuere eum: ⁊ velare faciem eius: ⁊ colaphis eū cedere: ⁊ dicere ei. S Prophetiza. C Et ministri alapis eum cedebant. Et quū esset petrus in atrio deorsum: venit vna ex ancillis summi sacerdotis: ⁊ quū vidisset petrum calefacientē se: aspiciēs illū ait. S Et tu cū iesu nazareno eras. C At ille negauit dicēs. S Neq̄ȝ scio neq̄ȝ noui quid dicas. C Et exijt foras ante atriū: ⁊ gallus cantauit. Rursus autē quum vidisset illum alia ancilla: cepit dicere circunstantibus: Quia hic ex illis est. At ille iterum negauit. Et post pusillum rursus qui astabāt dicebāt petro. Uere ex illis es: nam ⁊ gallileus est. Ille aūt cepit anathematizare ⁊ iurare: q̄a nescio hominē istum quem dicitis. Et statim iterū gallus cantauit. Et recordatꝰ est petrus verbi qd̄ dixerat ei iesus: priusq̄ȝ gallus cantet bis: ter me negabis. Et cepit flere. Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus ⁊ scribis ⁊ vniuerso concilio: vincientes iesum duxerūt ⁊ tradiderunt pilato. Et interrogauit eū pilatus. S Tu es rex iudeorū? C At ille respondens ait illi. ✠ Tu dicis. C Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem rursus interrogauit eū dicens. S Non respondes quicq̄ȝ? Uides in quã

tis te accusant? C Jesus autem amplius nihil respondit: ita vt miraretur pilatus. Per diem autem festum solebat illis dimittere vnum ex vinctis quecunqz petijssent. Erat autez qui dicebatur barrabas: qui cum seditiosis erat vinctus: qui in seditione fecerat homicidiuz. Et quum ascendisset turba: cepit rogare sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis: ⁊ dixit. S Vultis dimittam vobis regem iudeorum? C Sciebat enim q per inuidiam tradidissent eũ summi sacerdotes. Pontifices autez cõcitauerunt turbam: vt magis barrabam dimitteret eis. Pilatus autez iterum respõdens ait illis. S Quid ergo vultis faciam regi iudeorum? C At illi iteruz clamauerũt. S Crucifige eum. C Pilatus vero dicebat eis. S Quid enim mali fecit? C At illi magis clamabãt. S Crucifige euz. C Pilatus aũt volens populo satisfacere dimisit illis barrabaz: ⁊ tradidit iesuz flagellis cesum: vt crucifigeretur. Milites autem duxerunt eum intro in atrium pretorij: ⁊ cõuocant totam cohortez. Et induunt eum purpura: ⁊ imponunt ei plectentes spineaz coronã: ⁊ ceperunt salutare eũ. S Aue rex iudeorum. C Et percutiebãt caput eius arundine: ⁊ cõspuebant euz: ⁊ ponẽtes genua adorabãt eũ. Et postq̃ illuserunt ei exuerunt illuz purpura: ⁊ induerũt eum vestimentis suis: ⁊ educunt illum vt crucifigerent eum. Et angariauerunt pretereuntem quempiam Simonem cyreneum venientẽ de villa: patrem alexandri ⁊ rufi: vt tolleret crucẽ eius. Et perducunt eũ in golgotha locum: quod est interpretatũ caluarie locus. Et dabant ei bibere myrrhatũ vinum: ⁊ nõ accepit. Et crucifigentes euz diuiserunt vestimenta eius: mittentes sortem super eis: quis quid tolleret. Erat autem hora tertia: ⁊ crucifixerunt eum. Et erat titulus cause eius scriptus: rex iudeorũ. Et cum eo crucifigunt duos latrones: vnuz a dextris eius: ⁊ aliũ a sinistris. Et adimpleta est scriptura que dicit. Et cum iniquis reputatus est. Et pretereuntes blasphemabant eum: mouentes capita sua ⁊ dicentes. Vah qui destruis templum dei: ⁊ in tribus diebus reedificas. Saluum fac temetipsum descendens de cruce. C Similiter ⁊ summi sacerdotes illudentes ad alterutrum cũ scribis dicebãt. S Alios saluos fecit: seipsuz saluum non potest facere. Christus rex israel descendat nunc de cru-

ce: vt videamus ꝛ credamus. C. Et qui cum eo crucifixi erant conuiciabant ei. Et facta hora sexta: tenebre facte sunt sup totaz terram: vsq3 in horaz nonam. Et hora nona exclamauit Jesus voce magna dicēs. ✝ Heloi heloi lamazabatani. C. Quod est interpretatum. Deus meus deus meus: vt qd dereliquisti me? C. Et quidam de circūstantibus audientes dicebant. S. Ecce heliam vocat. C. Currens autē vnus ꝛ implens spongiā aceto circūponensq3 calamo potum dabat ei dicēs. S. Sinite videamus si veniat helias ad deponēduz eum. C. Jesus autē emissa voce magna expirauit. Et velum templi scissum est in duo: a summo vsq3 deorsum. Uidens autem centurio: qui ex aduerso stabat: quia sic clamans expirasset: ait. S. Uere homo hic filius dei erat. C. Erant autem ibi mulieres de longe aspicientes: inter quas erat maria magdalene: ꝛ maria iacobi minoris: ꝛ ioseph mater: ꝛ solome. Et quum esset in galilea: sequebantur eum: ꝛ ministrabant ei: ꝛ alie multe que simul cum eo ascenderant hierosolymam. Hic legitur in tono Euangelij.

ET quū iaz sero esset factū: qa erat parasceue quod est ante sabbatū: venit ioseph ab arimathia nobilis decurio: qui ꝛ ipse erat expectās regnū dei: ꝛ audacter introiuit ad pilatū: ꝛ petijt corpus iesu. Pilatus aūt mirabaꝛ si iam obijsset. Et accersito centurione interrogauit eū si iaz mortuꝰ esset. Et quū cognouisset a centurione: donauit corpꝰ ioseph. Joseph autē mercatꝰ sindonē: ꝛ deponēs eū iuoluit sindone: ꝛ posuit eū in monumēto qd erat excisuz in petra: ꝛ aduoluit lapidez ad ostiū monumenti.

¶ Passio domini nostri Jesu christi sm Lucam. Capi. xv.

IN illo tempore. C. Appropinquabat autem dies festus azimoꝝ qui dicit pascha: ꝛ querebāt principes sacerdotuz ꝛ scribe: quomō iesum interficerent: Timebant vō plebem. Intrauit autē sathanas in iudam: qui cognominabaꝛ scarioth vnū de duodecim: ꝛ abijt ꝛ locutus est cū principibꝰ sacerdotuz ꝛ magistratibus: quēadmoduz traderet illuz eis. Et gauisi sunt: ꝛ pacti sunt pecuniam illi dare. Et spopondit. Et querebat opportunitatē: vt traderet eū sine turbis. Uenit aūt dies azimorum: in qua necesse erat occidi pascha: ꝛ misit petruz ꝛ ioannem dicens. ✝ Euntes parate nobis pascha: vt manducemus. C. At illi dixerunt.

xerunt. S Ubi vis paremus? C Et dixit ad eos. ✠ Ecce in/
troeuntibus vobis in ciuitatez occurreret vobis homo ampho/
ram aque portans: sequimini eum in domuz in quam intrat: ꝛ di/
cetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister: Ubi est diuerso/
rium: vbi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse vo/
bis ostenderet cenaculuz magnū stratum: ꝛ ibi parate. C Eun/
tes autem inuenerunt sicut dixit illis iesus: ꝛ parauerūt pascha.
Et quum facta esset hora discubuit: ꝛ duodecim apostoli cū eo.
Et ait illis, ✠ Desiderio desideraui hoc pascha mādūcare vo/
biscuz ante q̄ patiar. Dico enim vobis: quia ex hoc nō mandu/
cabo illud: donec impleatur in regno dei. C Et accepto calice
gratias egit ꝛ dixit, ✠ Accipite ꝛ diuidite inter vos. Dico enim
vobis: quia non bibam de generatione vitis: donec regnum dei
veniat. C Et accepto pane gratias egit ꝛ fregit: ꝛ dedit eis di/
cens, ✠ Hoc est corpus meuz: quod pro vobis datur. Hoc fa/
cite in meam cōmemorationez. C Similiter ꝛ calicem postq̄
cenauit dicens, ✠ Hic calix nouum testamentū est in sanguine
meo: qui pro vobis effundetur. Uerūtamen ecce manus traden/
tis me: mecum est in mensa. Et quidem filius hominis secūdum
q̄ diffinitum est vadit. Uerūtamen veh homini illi per quez tra/
detur. C Et ipsi ceperunt querere inter se: quis esset ex eis: qui
hoc facturus esset. Facta est autem ꝛ contentio inter eos: quis
eoruz videretur esse maior. Dixit autem eis, ✠ Reges gentiuz
dominantur eorum: ꝛ qui potestatem habent super eos benefici
vocantur. Uos autem non sic. Sed qui maior est in vobis fiat
sicut iunior: ꝛ qui precessor est: sicut ministrator. Nam quis ma/
ior est: qui recumbit: an qui ministrat? Nonne qui recūbit? Ego
autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Uos autē estis
qui permansistis mecuz in tentationibus meis. Et ego dispono
vobis: sicut disposuit mihi pater meus regnum: vt edatis ꝛ biba
tis super mensam meaz in regno meo: ꝛ sedeatis super thronos
iudicantes duodecim tribus israel. C Ait autē dominus simo/
ni. ✠ Simon: ecce sathanas expetiuit vos: vt cribraret sicut tri/
ticum. Ego autē rogaui pro te: vt non deficiat fides tua: ꝛ tu ali/
quādo cōuersus cōfirma fratres tuos. C Qui dixit ei. S Do/
mine tecum paratus sum ꝛ in carcerem ꝛ in mortem ire. C Et

ille dixit. ✠ Dico tibi petre: nō cantabit hodie gallus: donec ter abneges nosse me. C. Et dixit eis. ✠ Quādo misi vos sine sacculo ꝛ pera calciamētis: nunqd aliquid defuit vobis? C. At illi dixerunt. S. Nihil. C. Dixit ergo eis. ✠ Sed nūc qui habet sacculum tollat similiter ꝛ peram: ꝛ qui nō habet vendat tunicaȝ suam: ꝛ emat gladiuȝ. Dico enim vobis: quoniaȝ adhuc hoc qđ scriptuȝ est oportet impleri in me. Et cuȝ iniquis deputatus est. Etenim ea que sunt de me finem habent. C. At illi dixerunt. S. Domine ecce gladij duo hic. C. At ille dixit eis. ✠ Satis est. C. Egressus ibat ſm consuetudinē in montē oliuaruȝ. Secuti sunt autem illum ꝛ discipuli eius. Et quum peruenissent ad locum: dixit illis. ✠ Orate ne intretis in tentationē. C. Et ipse auulsus est ab eis quātum iactus est lapidis: ꝛ positis genib⁹ orabat dicens. ✠ Pater si vis transfer caliceȝ istū a me. Verūtamē non mea voluntas: sed tua fiat. C. Apparuit auteȝ illi angelus de celo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrētis in terrā. Et quum surrexisset ab oratione ꝛ venisset ad discipulos suos: inuenit eos dormiētes pre tristitia: ꝛ ait illis. ✠ Quid dormitis? Surgite ꝛ orate: ne intretis in tentationē. C. Adhuc eo loquēte: ecce turba: ꝛ qui vocabatur iudas vnus de duodecim antecedebat eos: ꝛ appropinquauit iesu: vt oscularetur euȝ. Jesus aūt dixit illi. ✠ Juda osculo filium hominis tradis? Videntes auteȝ hi qui circa ipsum erant quod futurum erat: dixerunt ei. S. Domine si percutimus in gladio? C. Et ꝑcussit vnus ex illis seruū principis sacerdotum: ꝛ amputauit auriculam eius dextraȝ. Respondens autem iesus ait. ✠ Sinite vsqȝ huc. C. Et quum tetigisset auriculam eius: sanauit eum. Dixit autē iesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum ꝛ magistratus templi ꝛ seniores. ✠ Quasi ad latronem existis cuȝ gladijs ꝛ fustibus: quū quotidie vobiscum fuerim in templo: ꝛ nō extendistis manus in me. Sed hec est hora vestra: ꝛ potestas tenebrarum. C. Comprehendentes autem eum: duxerunt ad domuȝ principis sacerdotum. Petrus vero sequebatur eum a longe. Accenso autem ignem in medio atrio: ꝛ circūsedentibus illis: erat petrus in medio eoruȝ. Quem quum vidisset ancilla quedam sedenteȝ ad lu-

men: ⁊ eum fuisset intuita dixit. S Et hic cum illo erat. C At ille negauit eum dicens. S Mulier nō noui illum. C Et post pusillum alius videns eum dixit. S Et tu de illis es. C Petrus vero ait. S O homo nō sū. C Et interuallo facto quasi hore vnius: alius quidam affirmabat dicēs. S Uere ⁊ hic cum illo erat. Nam ⁊ galileus est. C Et ait petrus. S Homo nescio quid dicis. C Et continuo adhuc illo loquēte cantauit gallus: ⁊ conuersus dominus respexit petrū. Et recordatus est petrus verbi domini sicut dixerat: qꝛ priusq̄ʒ gallus cantet ter me negabis. Et egressus foras petrus fleuit amare. Et qui tenebāt iesum illudebant ei: cedentes eum. Et velauerunt eum: ⁊ percutiebant faciem eius: ⁊ interrogabant euʒ dicentes. S Prophetiza: quis est qui te percussit? C Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et vt factus est dies: cōuenerunt seniores plebis ⁊ principes sacerdotum: ⁊ scribe: ⁊ duxerunt illum in cōciliuʒ suum dicentes. S Si tu es christus dic nobis. C Et ait illis. ✠ Si vobis dixero: non credetis mihi. Si autē interrogauero: nō respondebitis mihi: neqʒ dimittetis. Ex hoc autēʒ erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei. C Dixerunt autem oēs. S Tu ergo filius dei? C Qui ait. ✠ Uos dicitis qꝛ ego sum. C At illi dixerūt. S Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi eniʒ audiuimus ex ore eius. C Et surgens oīs multitudo eoꝝ duxerunt illuʒ ad pilatū. Ceperunt aūt illum accusare dicētes. S Hunc inuenimus subuertentē genteʒ nostrā: ⁊ ꝓhibentem tributa dari cesari: ⁊ dicentē se chr̄m regē esse. C Pilatus autē interrogauit eum dicens. S Tu es rex iudeoꝝ? C At ille respondens ait. ✠ Tu dicis. C Ait autē pilatus ad principes sacerdotū ⁊ turbas. S Nihil inuenio cause in hoc hoīe. C At illi inualescebāt dicētes. C Cōmouit populuʒ docēs ꝑ vniuersam iudeā: incipiens a galilea vsqʒ huc. C Pilatus aūt audiēs galileā: interrogauit si homo galileus esset. Et vt cognouit ꝙ de herodis potestate esset: remisit eū ad herodem: qui ⁊ ipse hierosolymis erat illis dieb⁹. Herodes aūt viso iesu: gauisus ē valde. Erat eniʒ cupiens ex multo tp̄e videre eū: eo ꝙ audierat multa de illo: ⁊ sperabat signuʒ aliqd̄ videre ab eo fieri. Interrogabat autem illum multis sermonibus. At ipse nihil illi rn̄debat. Sta-

bant autẽ principes sacerdotũ ⁊ scribe cõstanter accusantes eũ.
Spreuit autẽ illum herodes cum exercitu suo: ⁊ illusit indutum
veste alba: ⁊ remisit ad pilatuz. Et facti sunt amici herodes ⁊ pi
latus in ipsa die. Nam antea inimici erant adinuicem. Pilatus
autez cõuocatis principibus sacerdotũ ⁊ magistratibꝰ ⁊ plebe: ⁊
dixit ad illos. S Obtulistis mihi hunc hominẽ quasi auertentẽ
populum: ⁊ ecce ego coram vobis interrogans: nullam causam
inuenio in homine isto: ex his in qbus eum accusatis. Sed neqꝫ
herodes. Nam remisit illum ad nos. Et ecce nihil dignũ morte
actum est ei. Emendatũ ergo illuz dimittam. C Necesse autẽ
habebat dimittere eis per diem festum vnum. Exclamauit autẽ
simul vniuersa turba dicẽs. S Tolle hunc: ⁊ dimitte nobis ba/
rabbam. C Qui erat ꝓpter seditionem quãdam factã in ciuita
te ⁊ homicidium missus in carcerem. Iterum autẽ pilatus locu/
tus est ad illos: volens dimittere iesum. At illi succlamabant di/
centes. S Crucifige: crucifige illum. C Ille autez tertio dixit
ad illos. S Quid eniz mali fecit iste? Nullam causaz mortis in/
uenio in eo. Corripiam ergo illum ⁊ dimittã. C At illi instabãt
vocibus magnis postulantes vt crucifigeret̃: ⁊ inualescebant vo
ces eoꝝ: ⁊ pilatus adiudicauit fieri petitionem eoꝝ. Dimisit aũt
illis eum qui ꝓpter homicidium ⁊ seditionẽ missus fuerat in car/
cerem: quez petebant: iesum vero tradidit voluntati eorum. Et
quum ducerent eum: apprehenderunt simonem quẽdam cyre/
nensem venientẽ de villa: ⁊ imposuerunt illi crucez portare post
iesum. Sequebatur autem illum multa turba populi ⁊ mulerũ:
que plangebant ⁊ lamentabant̃ eum. Conuersus autez ad illas
iesus dixit. ✝ Filie hierusalez nolite flere super me: sed sup vos/
ipsas flete: ⁊ sup filios vestros: quoniã ecce venient dies: in qbus
dicent. Beate steriles ⁊ ventres qui nõ genuerunt: ⁊ vbera que
non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus: cadite super
nos: ⁊ collibus operite nos: quia si in viridi ligno hoc faciunt: in
arido quid fiet? C Ducebant̃ autem ⁊ alij duo nequã cum eo:
interficerent̃. Et postq̃ venerunt in locum qui vocat̃ caluarie:
ibi crucifixerunt euz: ⁊ latrones: vnum a dextris: ⁊ alterum a sini/
stris. Iesus autem dicebat. ✝ Pater dimitte illis: nõ eniz sciunt
quid faciunt. C Diuidentes vo vestimẽta eius miserũt sortes.

Et stabat populus expectans: τ deridebant eũ principes cũ eis
dicẽtes. S Alios saluos fecit: seipsum saluũ faciat: si hic est chri
stus dei electus. C Illudebãt aũt ei τ milites accedẽtes τ acetũ
offerẽtes ei τ dicẽtes. S Si tu es rex iudeorum saluum te fac.
C Erat aũt τ superscriptio scripta super eũ literis grecis τ lati
nis τ hebraicis. Hic est rex iudeoꝝ. Unus aũt de his qui pende/
bant latronib⁹ blasphemabat eũ dicẽs. S Si tu es chr̃s saluuȝ
fac temetipsuȝ τ nos. C Rñdens aũt alter increpabãt cũ dicẽs.
S Neqȝ tu times deũ: qui in eadeȝ dãnatiõe es. Et nos quideȝ
iuste: naȝ digna factis recipimus: hic ṽo nihil mali gessit. Et dice
bat ad iesuȝ. S Dñe memẽto mei quũ veneris in regnũ tuum.
C Et dixit illi iesus. ✠ Amẽ dico tibi: hodie mecũ eris in para
diso. C Erat aũt fere hora sexta: τ tenebre facte sunt ĩ vniuersa
terra: vsqȝ in horã nonã. Et obscurat⁹ est sol: τ veluȝ tẽpli scissuȝ
est mediũ. Et clamãs iesus voce magna ait. Pater ĩ man⁹ tuas
cõmendo spũm meũ. C Et hec dicẽs expirauit. Uidens auteȝ
centurio qd̃ factum fuerat: glorificauit deũ dicens. S Uere hic
homo iustus erat. C Et oĩs turba eoꝝ qui simul aderãt ad spe/
ctaculuȝ istud τ videbãt q̃ fiebant: ꝑcutiẽtes pectora sua reuerte/
bant. Stabant aũt oẽs noti eius a longe: τ mulieres que secute
erãt eũ a galilea hec videntes. Hic cantatur in tono euangelij.

ET ecce vir noĩe ioseph: qui erat decurio: vir bon⁹ τ iustus.
Hic non cõsenserat cõsilio τ actibus eoꝝ: ab arimathia ci/
uitate iudee: qui expectabat τ ipse regnũ dei. Hic accessit ad pi/
latũ: τ petijt corpus iesu. Et depositũ inuoluit in sindone: τ po/
suit eũ in monumẽto exciso: in quo nõdum quisq̃ posit⁹ fuerat.

¶ Passio domini nostri Jesu christi ẜm Joannem. Cap. xvj.

IN illo tpe. Egressus est Jesus cum discipulis
suis trans torrentem cedron: vbi erat ortus: in
quem introiuit ipse τ discipuli eius. Sciebat τ
iudas qui tradebat eum locum: quia freqũeter
iesus cõuenerat illuc cũ discipulis suis. Judas
ergo cuȝ accepisset cohortem τ a pontificibus
τ phariseis ministros venit illuc cum laternis τ
facibus τ armis. Jesus itaqȝ sciens omnia que
ventura erant super eum: processit τ dicit eis. ✠ Quẽ queritis?

C Responderunt ei. S Jesum nazarenū. C Dicit eis iesus. ✝ Ego sum. C Stabat autem ⁊ iudas qui tradebat eū cū ipsis. Ut ergo dixit eis ego sum: abierunt retrorsum: ⁊ ceciderūt in terram. Iterum ergo interrogauit eos. ✝ Quem queritis? C Illi autem dixerunt. S Jesum nazarenum. C Respondit iesus. ✝ Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me queritis: sinite hos abire. C Ut impleretur sermo quem dixit. Quia quos dedisti mihi: non perdidi ex eis quēquā. Simon ergo petrus habens gladium eduxit eum: ⁊ percussit pontificis seruum: ⁊ abscidit eius auriculam dextram. Erat aūt nomen seruo malcus. Dixit ergo iesus petro. ✝ Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quē dedit mihi pater nō vis vt bibam illum? C Cohors ergo ⁊ tribunus ⁊ ministri iudeorum comprehenderunt iesum: ⁊ ligauerunt eum: ⁊ adduxerunt eum ad annam primum. Erat enim socer cayphe: qui erat pontifex anni illius. Erat autem cayphas qui consilium dederat iudeis: quia expedit vnum hominem mori pro populo. Sequebatur autem iesum simon petrus ⁊ alius discipulus. Discipulus autē ille notus erat pontifici: ⁊ introiuit cum iesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo discipulus alius qui notus erat pontifici: ⁊ dixit ostiarie: ⁊ introduxit petrum. Dixit ergo petro ancilla ostiaria. S Nunquid ⁊ tu es ex discipulis hominis istius? C Dixit ille. S Non sum. C Stabant autē serui ⁊ ministri ad prunas: quia frigus erat: ⁊ calefaciebant se. Erat autem cum eis petrus stans ⁊ calefaciens se. Pontifex ergo interrogauit iesum de discipulis suis: ⁊ de doctrina eius. C Respondit iesus. ✝ Ego palam locutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga ⁊ in templo: quo omnes iudei cōueniunt. Et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui me audierunt quid locutus sum ipsis. Ecce hi sciunt que dixerim ego. C Hec autem cum dixisset vnus assistens ministrorum dedit alapam iesu dicens. S Sic respondens pontifici? C Respondit ei iesus. ✝ Si male locutus sū: testimonium perhibe de malo. Si autem bene: quid me cedis? C Et misit eum annas ligatum ad caypham pontificē. Erat autem simon petrus stans ⁊ calefaciens se. Dixerunt ergo ei.

S Nunquid ꝛ tu ex discipulis eius es? C Negauit ille ꝛ dixit. S Non sum. C Dixit vnus ex seruis pōtificis cognatus eius cuius abscidit petrus auriculam. S Nonne ego te vidi in orto cum illo. C Iterum ergo negauit petrus: ꝛ statim gallus cantauit. Adducunt ergo iesum ad caypham in pretorium. Erat autē mane: ꝛ ipsi non introierunt in pretorium vt non contaminarentur: sed vt manducarent pascha. Exiuit ergo pilatus foras ꝛ dixit. S Quam accusationem affertis aduersus hominem hunc? C Responderunt ꝛ dixerunt ei. S Si nō esset hic malefactor: non tibi tradidissemus eum. C Dixit ergo eis pilatus. S Accipite eum vos: ꝛ ſm legem vestram iudicate eum. C Dixerūt ergo iudei. S Nobis non licet interficere quēquam. C Ut ergo sermo iesu impleretur quem dixit: significans qua morte esset moriturus. Introiuit ergo iterū in pretorium pilatus ꝛ vocauit iesum ꝛ dixit ei. S Tu es rex iudeorum. C Respondit iesus. A temetipso hoc dicis: an alij tibi dixerunt de me? C Respōdit pilatus. S Nunquid ego iudeus sum. Gens tua ꝛ pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid fecisti? C Respōdit iesus. ✝ Regnuꝫ meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum: ministri mei vtiqꝫ decertarent vt nō traderer iudeis. Nunc autem regnum meuꝫ non est hinc. C Dixit itaqꝫ ei pilatus. S Ergo rex es tu? C Respōdit iesus. ✝ Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum: ꝛ ad hoc veni in mundum: vt testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate audit vocem meā. C Dicit ei pilatus. S Quid est veritas. C Et cum hoc dixisset: iterum exiuit ad eos ꝛ dixit eis. S Ego nullam inuenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis: vt vnum dimittam vobis in pascha. Uultis ergo dimittam vobis regem iudeorum? C Clamauerunt omnes dicentes. S Non hunc sed barrabam. C Erat autem barrabas latro. Tunc ergo apprehendit pilatus iesum: ꝛ flagellauit. Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capitī eius: ꝛ veste purpurea circumdederunt eum: ꝛ veniebant ad eū: ꝛ dicebant. S Aue rex iudeorum. C Et dabant ei alapas. Exiuit iterum pilatus foras ꝛ dicit eis. S Ecce adduco vobis

euz foras vt cognoscatis: q̃a nullam cāz inuenio in eo. C Exijt
ergo iesus portans spineam coronam ꝛ purpureuz vestimentū.
Et dicit eis. S Ecce homo. C Cum ergo vidissent eū pon/
tifices ꝛ ministri clamabant dicētes. S Crucifige crucifige eū.
C Dicit eis pilatus. S Accipite eum vos: ꝛ crucifigite. Ego
enim non inuenio in eo causaz. C Rn̄derunt ei iudei. S Nos
legem habemus ꝛ ſm legem debet mori: quia filium dei se fecit.
C Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem magis timuit.
Et ingressus est pretorium iteruz: ꝛ dicit ad iesum. S Unde es
tu? C Jesus autem responsum non dedit ei. C Dicit ergo ei
pilatus. S Mihi non loqueris. Nescis quia potestatē habeo
crucifigere te: ꝛ potestatem habeo dimittere te. C Respondit
iesus. ✠ Non haberes potestatem aduersus me vllam: nisi da/
tum tibi esset desuper. Propterea qui tradidit me tibi maius
peccatum habet. C Et exinde querebat pilatus dimittere euz.
Judei ergo clamabant dicentes. S Si hunc dimittis: non es
amicus cesaris. Omnes enim qui se regem facit contradicit ce/
sari. C Pilatus ergo cum audisset hos sermones adduxit fo/
ras iesum: ꝛ sedit pro tribunali in loco qui dicitur litostratos: he/
braice vero gabatha. Erat autem parasceue hora quasi sexta:
ꝛ dicit iudeis. S Ecce rex vester. C Illi autem clamabant.
S Tolle tolle crucifice eum. C Dicit eis pilatus. S Regem
vestrum crucifigam? C Responderūt pontifices. S Non ha
bemus regem nisi cesarem. C Tunc ergo tradidit eis illum: vt
crucifigeretur. Susceperunt autem iesum: ꝛ eduxerunt. Et ba/
iulans sibi crucem: exiuit in eum qui dicitur caluarie locus: he/
braice autem golgota: ꝛ ibi eum crucifixerunt. Et cum eo alios
duos hinc ꝛ hinc. Scripsit autem tituluz pilatus: ꝛ posuit super
crucem. Erat autez scriptum: Jesus nazarenus rex iudeorum.
Hunc ergo titulum multi legerunt iudeorum: quia prope ciuita
tem erat locus vbi crucifixus est iesus. Erat autez scriptum: he/
braice: grece: ꝛ latine. Dicebant ergo pilato pontifices iudeoꝝ.
S Noli scribere rex iudeorum: sed quia dixit rex sum iudeoꝝ.
C Respondit pilatus. S Quod scripsi scripsi. C Milites
ergo cum crucifixissent eum: acceperunt vestimenta sua ꝛ fece/

runt quātuor partes: vnicuiqꝫ militi partem. Et tunicaꝫ. Erat autem tunica inconsutilis: desuper contexta per totū. Dixerunt ergo adinuicem. S. Non scindamus eam: sed sortiamur de ea cuius sit. C. Ut scriptura impleretur dicens. Partiti sunt vestimenta mea sibi: ⁊ super vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hoc fecerunt. Stabat autem iuxta crucem iesu mater eius: ⁊ soror matris eius maria cleophe: ⁊ maria magdalene. Cum vidisset ergo iesus matrem ⁊ discipulum stantem queꝫ diligebat: dicit matri sue. ✠ Mulier ecce filius tuus. C. Deinde dicit discipulo. ✠ Ecce mater tua. C. Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Postea sciens iesus: quia iam omnia consummata sunt vt consummaretur scriptura dicit. ✠ Sitio. C. Uas ergo positum erat aceto plenuꝫ. Illi autem spongiam aceto circūponentes obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset iesus acetum dixit. ✠ Consummatū est. C. Et inclinato capite tradidit spiritum. Judei ergo quoniam parasceue erat: vt nō remanerent in cruce corpora sabbato: erat enim magnus dies ille sabbati: rogauerunt pilatuꝫ vt frangerentur eoꝝ crura ⁊ tollerentur. Uenerunt ergo milites ⁊ primi quidem fregerūt crura: ⁊ alterius qui crucifixus est cum eo. Ad iesum autem cum venissent ⁊ vidissent euꝫ iam mortuum: non fregerunt eius crura: sed vnus militum lancea latus eius aperuit: ⁊ cōtinuo exiuit sanguis ⁊ aqua. Et qui vidit testimoniuꝫ perhibuit: ⁊ verū est testimoniū eius. Et ille scit: qa vera dicit: vt ⁊ vos credatis. Facta sunt eniꝫ hec vt scriptura impleretur dicens: Os nō comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit. Uidebunt in quem transfixerunt.

Post hec autem rogauit pilatum ioseph ab arimathia: eo quod esset discipulus iesu: occultus autem propter metū iudeorum: vt tolleret corpus iesu. Et permisit pilatus. Uenit ergo ⁊ tulit corpus eius. Uenit autem ⁊ nichodemus qui venerat ad iesum nocte primum ferens myrrhe ⁊ aloes quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus iesu ⁊ ligauerunt euꝫ lintheis cum aromatibus sicut mos es iudeis sepelire. Erat autē in loco vbi crucifixus est ortus: ⁊ in orto monumentum nouum: in quo nundum quisqꝫ positus erat. Ibi ergo ꝓpter parasceuen iudeorum: quia iuxta erat monumentum posuerunt iesum.

¶ Sermo domini nostri Jesu christi ante passionem habitus coram apostolis. Capi. xviij.

Ante diez festum pasce: sciens iesus: quia venit eius hora: vt transeat ex hoc mundo ad patrem cum dilexisset suos: qui erant in mundo: in fine dilexit eos. Et cena facta cum diabolus iam misisset in cor vt traderet eum iudas simonis scariothis: sciens quia omnia dedit ei pater in manus: ꝛ quia a deo exiuit: ꝛ ad eum vadit: surgit a cena: ꝛ ponit vestimenta sua. Et cuz accepisset lintheum: precinxit se. Deinde misit aquaz in peluim: ꝛ cepit lauare pedes discipulorũ: ꝛ extergere lintheo: quo erat precinctus. Uenit ergo ad simonẽ petrũ. Et dicit ei petrus. S Domine tu mihi lauas pedes? Respondit iesus: ꝛ dixit ei. ✠ Quod ego facio tu nescis modo: scies autẽ postea. C Dicit ei petrus. S Non lauabis mihi pedes in eternũ. C Respondit ei iesus. ✠ Si non lauero te: non habebis partem mecum. C Dicit ei simon petrus. S Domine non tantum pedes meos: sed ꝛ manus ꝛ caput. C Dicit ei iesus. ✠ Qui lotus est: non indiget: nisi vt pedes lauet: sed est mundus totus. Et vos mundi estis: sed non omnes. C Sciebat enim quisnam esset: qui traderet euz: propterea dixit: non estis mundi omnes. Postq̃ꝫ ergo lauit pedes eorũ: accepit vestimenta sua: ꝛ cum recubuisset: iteruz dicit eis. ✠ Scitis quid fecerim vobis? Uos vocatis me magister ꝛ domine ꝛ bene dicitis. Sum eteniz. Si ergo ego laui pedes vestros dominus ꝛ magister: ꝛ vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis: vt quemadmodum ego feci vobis: ita ꝛ vos faciatis. Amen amẽ dico vobis: nõ est seruꝰ maior domino suo: neqꝫ apostolus maior eo: qui misit illuz. Si hec scitis: beati eritis: si feceritis ea. Non de omnibꝰ vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sed vt impleat̃ scriptura. Qui manducat meum panem: leuabit contra me calcaneum suũ. Amodo dico vobis priusq̃ꝫ fiat: vt cum factum fuerit credatis: quia ego sum. Amen amen dico vobis: qui accipit si quem misero me accipit. Qui autem me accipit: accipit eum qui me misit. C Cum hec dixisset iesus: turbatus est spiritu: ꝛ protestatus est: ꝛ dixit. ✠ Amẽ amẽ dico vobis: q̃a vnus ex vobis tradet me. C Aspiciebant ergo adinuicem: hesitantes de quo diceret. Erat autem

recūbēs vnus ex discipuli eius in sinu iesu: quē diligebat iesus. Innuit ergo huic simon petrus: ꝛ dixit ei. S Quis est de quo dicit? C Itaqꝫ cum recubuisset ille supra pectus iesu: dixit ei. S Domine quis est qui tradet te? C Respondit iesus. ✠ Ille est cui ego intinctum panem porrexero. C Et cum intinxisset panem: dedit iude simonis scariothis. Et post bucellaꝫ: tunc introiuit in illum sathanas. Et dicit ei iesus. ✠ Quod facis: fac citius. C Hoc autem nemo sciuit discumbentium: ad qd dixerit ei. Quidam autem putabant: quia loculos habebat iudas: quia dicit ei iesus: eme ea que opus sunt nobis ad diem festū: aut egenis aliquid daret. Cum ergo accepisset ille bucellam: exiuit continuo. Erat autem nox. Cum ergo exisset: dicit iesus. ✠ Nunc clarificatus est filius hōis: ꝛ deus clarificatus est in eo. Si deus clarificatus est in eo: ꝛ deus clarificauit euꝫ in semetipso: ꝛ continuo clarificabit eū. Filioli adhuc modicuꝫ vobiscū sum. Queretis me: ꝛ sicut dixi iudeis: quo ego vado: vos nō potestis venire. Et vobis dico modo: Mandatum nouū do vobis: vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos: vt ꝛ vos diligatis inuicem. In hoc cognoscent oēs: qa mei discipuli estis: si dilectionē habueritis adinuicem. C Dicit ei simon petrus. S Domine quo vadis? Respondit iesus. ✠ Quo ego vado non potes me modo sequi: sequeris autē postea. C Dicit ei petrus. S Quare nō possuꝫ te modo sequi? Animā meaꝫ pro te ponam. C Respōdit ei iesus. ✠ Animā tuā pro me pones? Amen amē dico tibi: non cantabit hodie gallus: donec ter me neges. C Et ait discipulis suis. ✠ Nō turbet cor vestrū: creditis in deū ꝛ in me credite. In domo pr̄is mei mansiones multe sunt. Si quo minus: dixissem vobis: qa vado parare vobis locū. Et si abiero ꝛ pparauero vobis locū: iteꝝ veniam ad vos: ꝛ accipiā vos ad meipsuꝫ: ꝛ vbi suꝫ ego ꝛ vos scitis: ꝛ quo ego vado scitis: ꝛ viaꝫ scitis. C Dicit ei thomas. S Dn̄e: nescimus quo vadis. Et qūo possum⁹ viā scire? C Dicit ei iesus. ✠ Ego sum via veritas ꝛ vita. Nemo venit ad patrē: nisi per me. Si cognouiscetis me: ꝛ pr̄eꝫ meū vtiqꝫ cognouiscetis: ꝛ amodo cognoscetis eū: ꝛ vidistis eū. C Dicit ei philippus. S Dn̄e ostēde nobis pr̄eꝫ: ꝛ sufficit nobis. C Dicit ei iesus. ✠ Tanto tp̄e vobiscum sum: ꝛ nō cognouistis me?

Philippe qui videt me videt & patrē. Quō tu dicis ostende no/
bis patrem? Non credis qa ego in prē: & pater in me est? Verba
que loquor vobis: a meipso nō loquor. Pater aūt in me manēs
ipse facit opa. Nō creditis qa ego in prē: & pater in me est? Alio/
quin: ppter opa ipsa credite. Amen amen dico vobis: q credit in
me: opa que ego facio & ipse faciet: & maiora hoꝝ faciet: qa ego
ad patrē vado. Et qdcūqȝ petieritis prēȝ in noīe meo: hoc faciā
vt glorificet pater in filio. Si qd petieritis prēȝ in noīe meo: hoc
faciam. Si diligitis me: mādata mea seruate: & ego rogabo pa/
treȝ: & aliū paraclituȝ dabit vobis: vt maneat vobiscū in eternuȝ
spirituȝ veritatis: quē mundus non pōt accipere: qa nō vidit eū:
nec scit eum. Vos autē cognoscetis eum: qa apud vos manebit:
& in vobis erit. Non relinquaȝ vos orphanos: veniam ad vos.
Adhuc modicū: & mundus me iam nō videt. Vos auteȝ videtis
me: qa ego viuo & vos viuetis. In illo die vos cognoscetis: quia
ego in patre meo: & vos in me: & ego in vobis. Qui habet māda/
ta mea: & seruat ea: ille est qui diligit me. Qui autē diligit me dili/
get a prē meo: & ego diligā eū: & manifestabo ei meipsuȝ. C. Di/
cit ei iudas nō ille scbariotbis. S. Domine quid factuȝ est: quia
nobis manifestaturus es teipsuȝ: & nō mundo? C. Respondit ei
iesus: & dixit. ✠ Si qs diligit me sermonē meuȝ seruabit. Et pa
ter meus diliget euȝ: & ad euȝ veniemus & mansionē apud euȝ fa
ciem⁹. Qui nō diligit me: sermones meos nō seruat. Et sermo/
nem queȝ audistis nō est meus: sed eius qui misit me prīs. Hec
locutus suȝ vobis: apud vos manēs. Paraclitus autē spūs san/
ctus queȝ mittet pater in noīe meo: ille vos docebit oīa: & sugge/
ret vobis oīa quecūqȝ dixero vobis. Paceȝ relinquo vobis: pa
cem meā do vobis. Non qūo mundus dat ego do vobis. Non
turbet cor vestruȝ: neqȝ formidet. Audistis quia ego dixi vobis:
vado & venio ad vos. Si diligeretis me: gauderetis vtiqȝ quia
vado ad prēȝ: qa pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusq̄ȝ
fiat: vt cū factuȝ fuerit credatis. Jam nō multa loquar vobiscū:
venit enim princeps mundi huius: & in me nō habet qcq̄ȝ. Sed
vt cognoscat mundus: qa diligo patreȝ: & sicut mandatum dedit
mihi pater sic facio. Surgite eam⁹ hinc. Ego sum vitis vera: &
pater meus agricola est. Oēm palmitem in me nō ferentem fru/

ctum:tollet eum pater:⁊ oēm qui fert fructū purgabit eū:vt fru-
ctum plus afferat. Jam vos mundi estis ꝓpter sermonē quem
locutus sum vobis. Manete in me:⁊ ego in vobis. Sicut pal-
mes nō potest ferre fructū a semetipso:nisi manserit in vite:sic ⁊
vos:nisi in me manseritis. Ego sum vitis:⁊ vos palmites. Qui
manet in me ⁊ ego in eo hic fert fructū multum:qa sine me nihil
potestis facere. Si qs in me nō manserit : mittet̃ foras sicut pal-
mes ⁊ arescet:⁊ colligent eum ⁊ in ignē mittent:⁊ ardet. Si mā
seritis in me:⁊ verba mea in vobis māserint:qđcūqȝ volueritis
petetis ⁊ fiet vobis. Jn hoc clarificatus est pater meus : vt fru-
ctum plurimū afferatis:⁊ efficiamini mei discipuli. Sicut dile-
xit me pater:⁊ ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si
ꝑcepta mea seruaueritis manebitis in dilectione mea:sicut ⁊ ego
patris mei ꝑcepta seruaui ⁊ maneo in eius dilectiōe. Hec locu-
tus sum vobis:vt gaudiuȝ meū in vobis sit:⁊ gaudiuȝ vestrū im-
pleat̃. Hoc est preceptum meuȝ:vt diligatis inuicem sicut dilexi
vos. Maiorem hac dilectionē nemo habet:vt animā suā ponat
qs pro amicis suis. Uos amici mei estis:si feceritis que ego pre-
cipio vobis. Jam nō dicam vos seruos:qa seruus nescit quid fa
ciat dn̄s eius. Uos aūt dixi amicos : qa omnia quecūqȝ audiui a
patre meo nota feci vobis. Non vos me eligistis : sed ego elegi
vos:⁊ posui vos vt eatis ⁊ fructū afferatis:⁊ fructus vester ma-
neat. Et qđcūqȝ petieritis patrem in noīe meo det vobis. Hec
mando vobis:vt diligatis inuiceȝ. Si mundus odit vos:scitote
quia me prioreȝ vobis odio habuit. Si de mūdo fuissetis:mun
dus quod suū erat diligeret. Quia vero de mūdo nō estis:sȝ ego
elegi vos de mūdo:ꝓpterea odit vos mūdus. Mementote ser-
monis mei:quem ego dixi vobis. Nō est seruus maior dn̄o suo.
Si me persecuti sunt:⁊ vos persequent̃. Si sermonē meuȝ ser-
uauerunt : ⁊ vestrum seruabunt. Sed hec omnia facient vobis
propter nomen meū:quia nesciunt euȝ : qui misit me. Si nō ve-
nissem:⁊ locut⁹ eis nō fuissem:peccatū non haberent. Nunc aūt
excusationem nō habent de peccato suo. Qui me odit:⁊ patrem
meum odit. Si opera non fecissem in eis:que nemo alius fecit:
peccatū non haberent. Nunc autē ⁊ viderunt:⁊ oderunt:⁊ me:⁊
patreȝ meū. Sed vt impleat̃ sermo qui in lege eoꝝ scriptus est.

Quia odio habuerunt me gratis. Cum autem venerit paracli-
tus: quez ego mittam vobis: a patre spiritum veritatis: qui a pa-
tre procedit: ille testimoniuz perhibebit de me: ⁊ vos testimoniū
perhibebitis: quia ab initio mecū estis. Hec locutus suz vobis:
vt nō scandalizemini. Absqz synagogis facient vos. Sed venit
hora: vt omnis qui interficit vos: arbitret̄ obsequiuz se prestare
deo. Et hec facient vobis: qa nō nouerunt patrē neqz me. Sed
hec locutus sum vobis: vt cuz venerit hora eoꝝ reminiscamini:
quia ego dixi vobis. Hec autem ab initio non dixi: qa vobiscum
eram. Et nunc vado ad eum qui misit me: ⁊ nemo ex vobis in-
terrogat me: quo vadis. Sed quia hec locutus sum vobis: tristi-
tia impleuit cor vestrum. Sed ego veritatē dico vobis: expedit
vobis vt ego vadam. Si enim non abiero: paraclitus nō veniet
ad vos. Si autē abiero: mittam euz ad vos. Et cuz venerit ille:
arguet mundum de peccato: ⁊ de iustitia: ⁊ de iudicio. De pecca-
to quidez: quia non crediderunt in me. De iustitia vero: quia ad
patrem vado: ⁊ iam nō videbitis me. De iudicio autē: quia prin-
ceps mūdi huius iam iudicatus est. Adhuc multa habeo vobis
dicere: sed nō potestis portare modo. Cum autē venerit ille spi-
ritus veritatis: docebit vos omnem veritatē. Non enim loque-
tur a semetipso: sed quecūqz audiet loquet̄: ⁊ que ventura sunt
annunciabit vobis. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet: ⁊
annunciabit vobis. Oia quecūqz habet pater: mea sunt. Pro-
pterea dixi: qa de meo accipiet: ⁊ annunciabit vobis. Modicuz
⁊ iaz nō videbitis me: ⁊ iterū modicū ⁊ videbitis me: qa vado ad
patrē. C Dixerunt ergo ex discipulis eius adinuicē. S Quid
est hoc qd̄ dicit nobis: modicū ⁊ nō videbitis me: ⁊ iteruz modi-
cum ⁊ videbitis me: ⁊ quia vado ad patrez? C Dicebant ergo.
S Quid est hoc qd̄ dicit nobis modicuz? Nescimus qd loquit̄.
C Cognouit aūt iesus: qa volebant eū interrogare: ⁊ dixit eis.
✠ De hoc queritis inter vos: qa dixi modicum: ⁊ non videbitis
me: ⁊ iterū modicuz ⁊ videbitis me: ⁊ qa vado ad patrez? Amen
amen dico vobis: qa plorabitis ⁊ flebitis vos: mundus aūt gau-
debit. Vos autez cōtristabimini: sed tristitia vestra vertet̄ in gau-
dium. Mulier cū parit: tristitiā habet: qa venit hora eius. Cum
autē peperit filiuz: iam nō meminit pressure ꝓpter gaudium: qa

natus est homo in mundu3. Et vos igit: nunc qdez tristitiã habe/tis. Jterũ aũt videbo vos: ⁊ gaudebit cor vestrũ. Et gaudiũ ve/strum nemo tollet a vobis. Et in illo die me non interrogabitis quicq̃3. Amen amẽ dico vobis: si qd petieritis p̃ẽ3 in noie meo: dabit vobis. Usq3 modo nõ petistis quicq̃3 in noie meo. Petite ⁊ accipietis: vt gaudium vestrũ sit plenũ. Hec in prouerbijs lo/cutus sum vobis. Uenit hora: cum iam nõ in prouerbijs loquar vobis: sed pala3 de patre annunciabo vobis. Jn illo die in noie meo petetis. Et nũc dico vobis: qa ego rogabo p̃ẽ3 de vobis. Jpse eni3 pater amat vos: qa vos me amastis ⁊ credidistis: qa ego a deo exiui. Exiui a patre: ⁊ veni in mundu3. Jteꝝ relinquo mũdu3 ⁊ vado ad patrẽ. C Dicunt ei discipuli eius. S Ecce nunc pala3 loqueris: ⁊ ꝓuerbiu3 nullum dicis. Nunc scimus qa scis omnia: ⁊ nõ est opus tibi vt qs te interroget. Jn hoc credi/mus: qa a deo existi. C Respõdit ei iesus. ✠ Modo creditis? Ecce venit hora ⁊ ia3 venit vt dispergamini vnusquisq3 in pro/pria: ⁊ me solum relinquatis. Et nõ sum solus: qa pater mecu3 est. Hec locutus sum vobis: vt in me pacẽ habeatis. Jn mũdo pressuram habebitis: sed cõfidite qa ego vici mundu3. C Hec locutus est iesus: ⁊ subleuatis oculis in celu3 dixit. ✠ Pater ve/nit hora: clarifica filiu3 tuũ: vt filius tuus clarificet te. Sicut de/disti ei potestatẽ ois carnis: vt omne qd̃ dedisti ei: det eis vitam eternã. Hec est aũt vita eterna: vt cognoscant te solu3 verũ deũ: ⁊ quẽ misisti iesum christũ. Ego clarificaui te sup terra3: opus cõ/summaui qd̃ dedisti mihi vt facia3. Et nũc clarifica me p̃r apud temetipsu3: claritate quã habui p̃usq̃3 mũdus fieret. Pater ma/nifestaui nomen tuum hoĩbus: quos dedisti mihi de mũdo. Tui erant: ⁊ mihi eos dedisti: ⁊ sermonẽ tuũ seruauerũt. Nũc cogno/uerunt qa oĩa que dedisti mihi abs te sunt: qa verba que dedisti mihi: dedi eis: ⁊ ipsi acceperunt. Et cognouerunt vere: quia a te exiui: ⁊ crediderũt: quia tu me misisti. Ego pro eis rogo: nõ pro mũdo rogo: s3 pro his quos dedisti mihi: qa tui sunt. Et mea oĩa tua sunt: ⁊ tua mea sunt: ⁊ clarificat⁹ su3 in eis. Et iam nõ sum in mũdo: ⁊ hi in mũdo sunt: ⁊ ego ad te venio. P̃r sancte serua eos in noie tuo quos dedisti mihi: vt sint vnũ: sicut ⁊ nos. Cũ esse3 cũ eis: ego s̃uabã eos in noie tuo: q̃s dedisti mihi custodiui: ⁊ nemo

ex eis perijt: nisi filius pditionis: vt scriptura impleat. Nunc aũt ad te venio: ⁊ hec loquor in mũdo: vt habeãt gaudiũ meũ impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonẽ tuũ: ⁊ mũdus eos odio habuit: qa nõ sunt de mũdo sicut ⁊ ego nõ sum de mundo. Non rogo vt tollas eos de mũdo: sꝫ vt serues eos a malo. De mũdo nõ sunt: sicut ⁊ ego de mũdo nõ suꝫ. Pater sancte sctifica eos in veritate: qa sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mũdũ: ⁊ ego misi eos in mũduꝫ: ⁊ pro eis ego sctifico meipsum: vt sint ⁊ ipsi sctificati in veritate. Nõ pro his autẽ rogo tm̃: sed ẽt pro his qui credituri sunt per verbũ eoꝝ in me: vt ⁊ oẽs vnũ sint: sicut tu pater in me ⁊ ego in te: vt ⁊ ipsi in nobis vnuꝫ sint: vt mũdus credat: qa tu me misisti. Et ego claritateꝫ quã dedisti mihi: dedi eis: vt vnũ sint: sicut ⁊ nos vnũ sumus. Ego in eis ⁊ tu in me: vt sint cõsummati in vnũ: ⁊ cognoscat mũdus: qa tu me misisti: ⁊ dilexisti eos sicut ⁊ me dilexisti. Pater quos dedisti mihi volo vt vbi ego suꝫ: ⁊ illi sint mecũ: vt videãt claritatẽ meã: quã dedisti mihi: ⁊ dilexisti me ante mũdi cõstitutionẽ. Pr̃ iuste: mũdus te nõ cognouit. Ego aũt cognoui te: ⁊ hi cognouerũt: quia tu me misisti. Et notũ feci eis nomẽ tuũ: ⁊ notuꝫ faciã: vt dilectio q̃ dilexisti me in ipsis sit: ⁊ ego in ipsis. Predicte oẽones ⁊ suffragia dicẽda sũt plus ⁊ min⁹ ſm ꝙ necessariũ fuerit: qꝛ aliq i extremis laborãt longiori tpe aliq breuiori: ⁊ ſꝫ h̃ legẽda sunt suprascripta i totũ vel in pte.

De officio faciẽdo post egressuꝫ aie de corpe. Ca. xviij.

Egressa aũt anima dicit hoc. ℟. Subuenite sancti dei: occurrite angeli domini: Suscipientes animã eius. Offerentes eaꝫ in cõspectu altissimi. ℣. Suscipiat te christus qui vocauit te: ⁊ in sinũ habrahe angeli deducant te: Suscipientes. ℣. Requiem eternam dona ei⁹ dñe: ⁊ lux perpetua luceat ei. Offerentes eã. Deinde Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Postea Pater nr̃. Et ne nos. ℣. Requiem eternã dona ei dñe. ℟. Et lux perpetua luceat ei. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animã eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio

Tibi domine cõmendamus animam famuli tui. N. vt defunctus seculo: tibi viuat: ⁊ que per fragilitatẽ humane cõuersationis peccata cõmisit: tu venia misericordissime pietatis absterge. Per christum dñm nostrum. ℟. Amen. Oremus.

Commendamus

Commendamus domine animam famuli tui: in manibus sanctoꝝ abraam ysaac iacob ⁊ omnium patriarcharum. Commendamus domine animam famuli tui: in manibus sanctoꝝ petri ⁊ pauli ⁊ ioannis ⁊ omnium apostoloꝝ. Commendamus domine animam famuli tui: in manibus sanctoꝝ stephani laurentij ⁊ blasij ⁊ omniũ sanctoꝝ martyrum. Commendamus domine animam famuli tui: in manibus sanctoꝝ siluestri martini ⁊ N. ⁊ oium confessoꝝ. Commendamus domine animã famuli tui: in manibus sanctoꝝ benedicti egidij ⁊ antonij ⁊ oium sanctoꝝ monachoꝝ. Commendamus domine animam famuli tui: in manibus sanctarum virginũ marie matris domini agnetis cecilie N. ⁊ catherine omnium virginum tuarum. Commẽdamus domine in manus tuas spiritũ famuli tui: ne princeps ei noceat tenebrarũ: sed tu domine misericorditer eum protegas in secula seculoꝝ. ℟. Amen. Tunc illi quibus iniunctũ fuerit lauent corpus postea induant eum paramẽtis suis ordinis ⁊ ponant eũ in feretro. Et sacerdos simpliciter dicat Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pater noster. secreto ℣. Et ne nos iducas. ℟. Sed libera nos. ℣. In memoria eterna erit iustus. ℟. Ab auditiõe mala non timebit. ℣. Ne tradas bestijs animam confitentem tibi. ℟. Et animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem. ℣. Non intres in iudicium cum seruo tuo domine. ℟. Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Suscipe domine animam famuli tui. N. quam de ergastulo huius seculi vocare dignatus es: ⁊ libera eum de locis penarum: vt quietis ⁊ lucis eterne beatitudine perfruatur: ⁊ inter sanctos ⁊ electos tuos in resurrectionis gloria resuscitari mereatur. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De latio corporis defuncti ad ecclesiam. Capitu. xix.

Deinde sacerdos ⁊ clerici ordinate vadunt ⁊ corpus portent in ecclesiam cantando hoc responsoriũ. Subuenite. vt infra ℣. Suscipiat te. ⁊ ℣. Requiem eternam. Deposito corpore in ecclesia vel alia hora congruenti sacerdotes ⁊ clerici preparent se ad cantandum vigiliam. Duo clerici incipiant absolute

sicut decet inuitatorium. **Regem cui omnia viuunt.** Psalmus. **Venite exultemus domino.** Et solenniter cantent totam vigiliam. Require infra fo. Interim sacerdos cũ ministris preparet se: ⁊ decantetur missa solẽniter ⁊ ordinate si tempus cõgruũ fuerit.
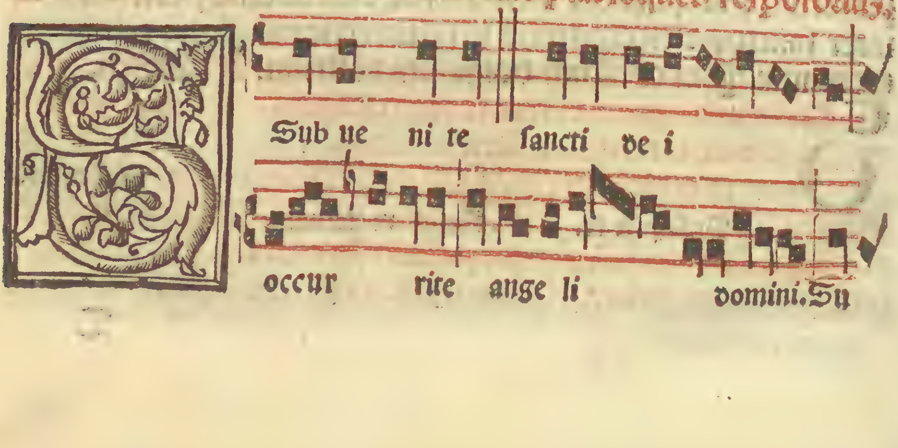
¶ De officio sepulture sacerdotis vel clerici defuncti. Ca.xx.

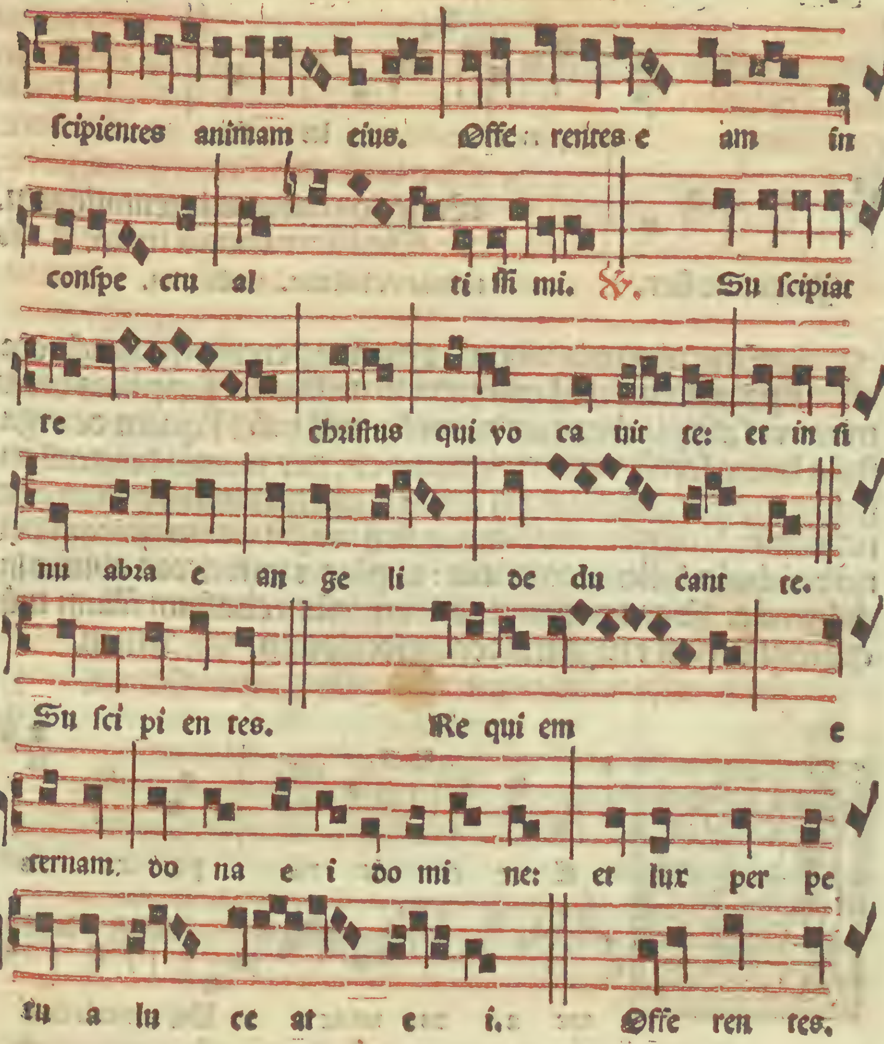
Finita missa sacerdos sine casula cum pluuiali ⁊ ministris subdiaconus cum cruce ⁊ omnes alij in gradu suo veniant ordinate cum luminaribus incenso ⁊ aqua benedicta: ⁊ stent in circuitu feretri in modum rote: ⁊ sacerdos a capite incipiat absolute hanc orationem sine **Oremus.**

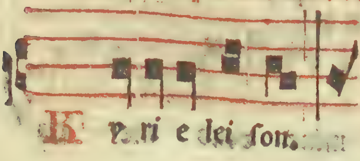
Non intres in iudicium cuꝫ seruo tuo domine: quia nullus apud te iustificabit homo: nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio: nõ ergo euꝫ quesumus tua iudicialis sententia premat: quem tibi vera supplicatio fidei christiane cõmendat: sed gratia tua illi succurrente: mereatur euadere iudicium vltionis: qui dum viueret insignitus est signaculo sancte trinitatis. Qui viuis ⁊ regnas deus in secula seculorum. ℟. **Amen.**

Post istam orationẽ statim cantor incipiat sequẽs respõsoriũ.

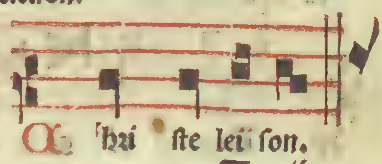

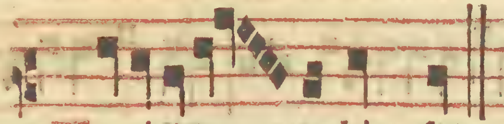
Et dum cantatur Responsorium: sacerdos accipiat thuribulum de manu ministri: & incenset corpus. Finito responsorio: cantor cum primo choro dicit Kyrieleison.

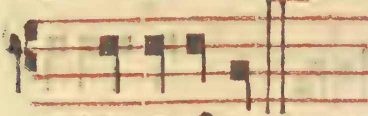
Et secundus chorus dicat.

Deinde voces simul dicant.
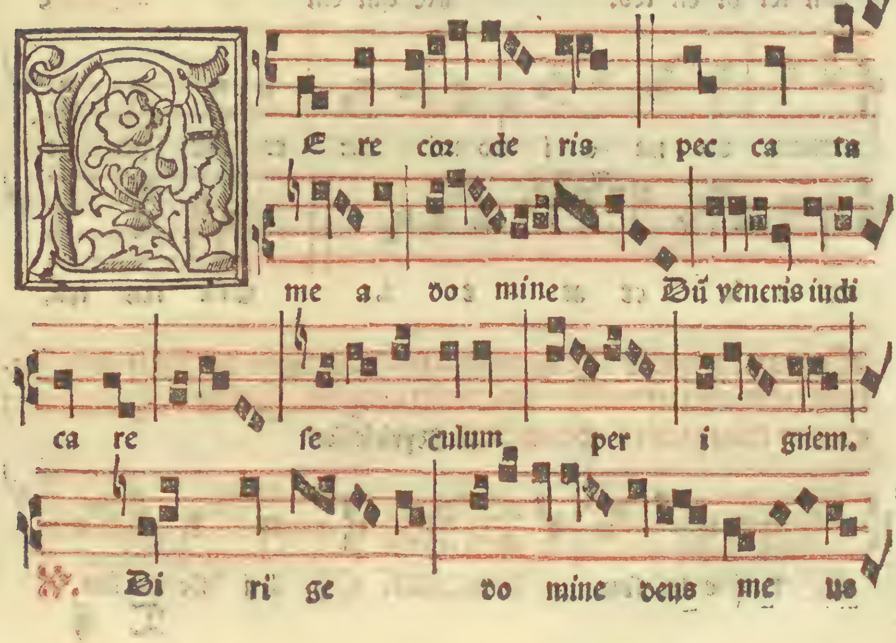

Et eo finito: sacerdos dicat alta voce.
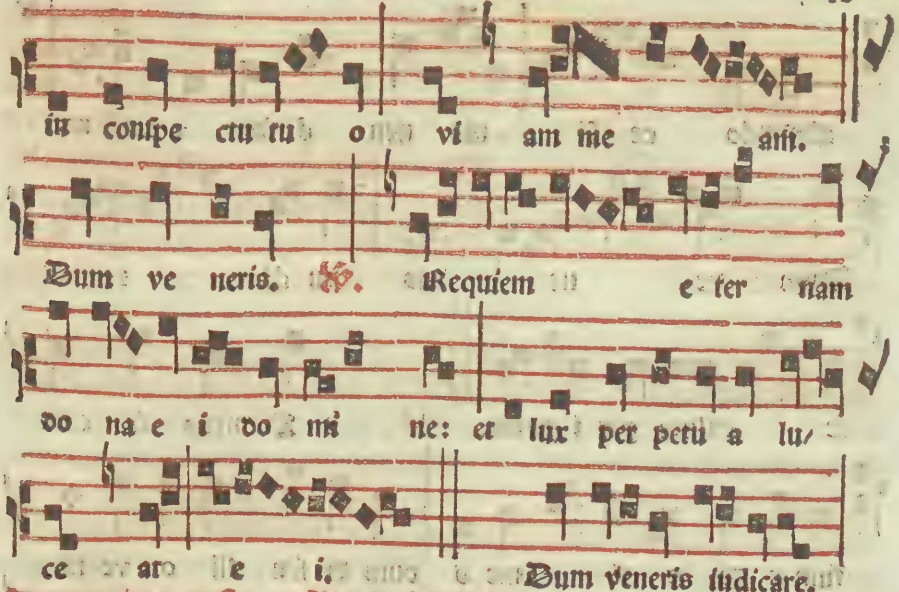

Quo in silentio dicto: subiungat ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum. Oratio.

Deus cui omnia viuunt: ⁊ cui non pereunt moriendo corpora nostra: sed mutantur in melius: te supplices exoramus: vt suscipi iubeas animam famuli tui. N. quam de ergastulo huius seculi vocare dignatus es: per manus sanctorũ angelorum tuorum deducendam in sinum amici tui abrahe patriarche: resuscitandamqz in nouissimo iudicij magni die: vt quicquid viciorum diabolo fallente contraxit: tu pius ⁊ misericors abluas indulgendo. Per dominum nostrum iesum christum filium tuũ: qui tecum viuit ⁊ regnat in secula seculorum. ℟. Amen.

Finito responsorio cantor incipiat Responsorium.

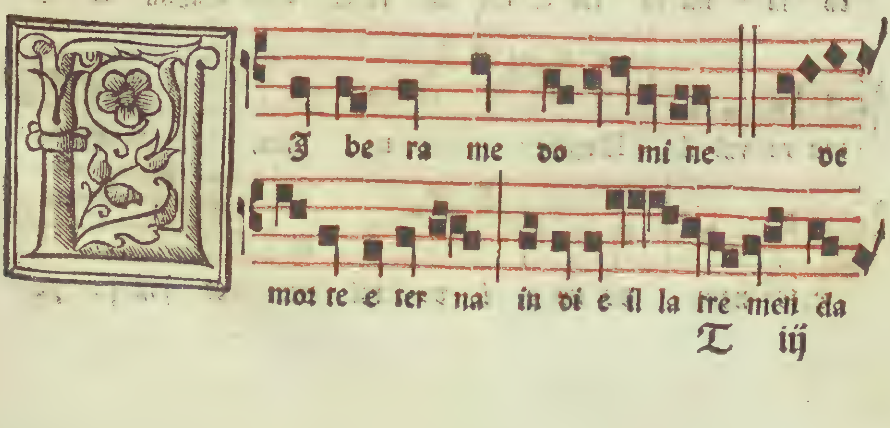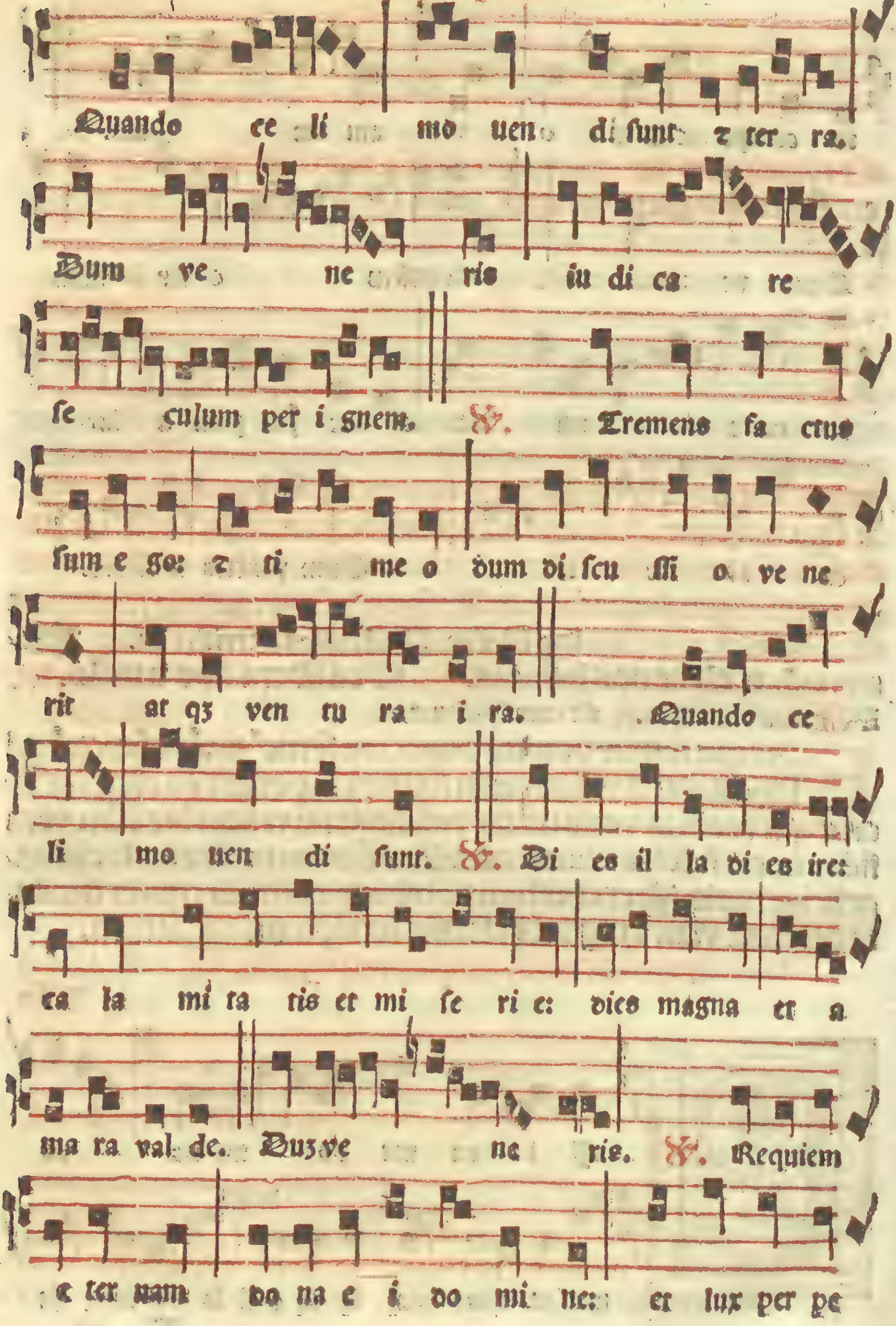

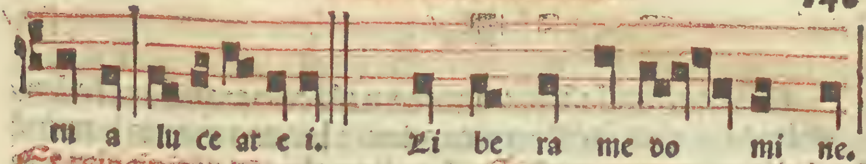
Dum cantatur supradictum Responsorium: accipiat sacerdos thuribulum, vt supra Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison., et Pater noster. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Hac quesumus domine hanc cum seruo[a] tuo[a] defuncto[a] misericordiam: vt factorum suorum in penis non recipiat vicem qui[c] tuam in votis tenuit voluntatem: vt sicut hic eum[a] vera fides iunxit fidelium turmis: ita illic eum[a] tua miseratio societ angelicis choris. Per christum dominum nostrum: qui in trinitate perfecta viuit et regnat in secula seculorum. ℟. Amen.

Deinde cantor incipiat responsorium.

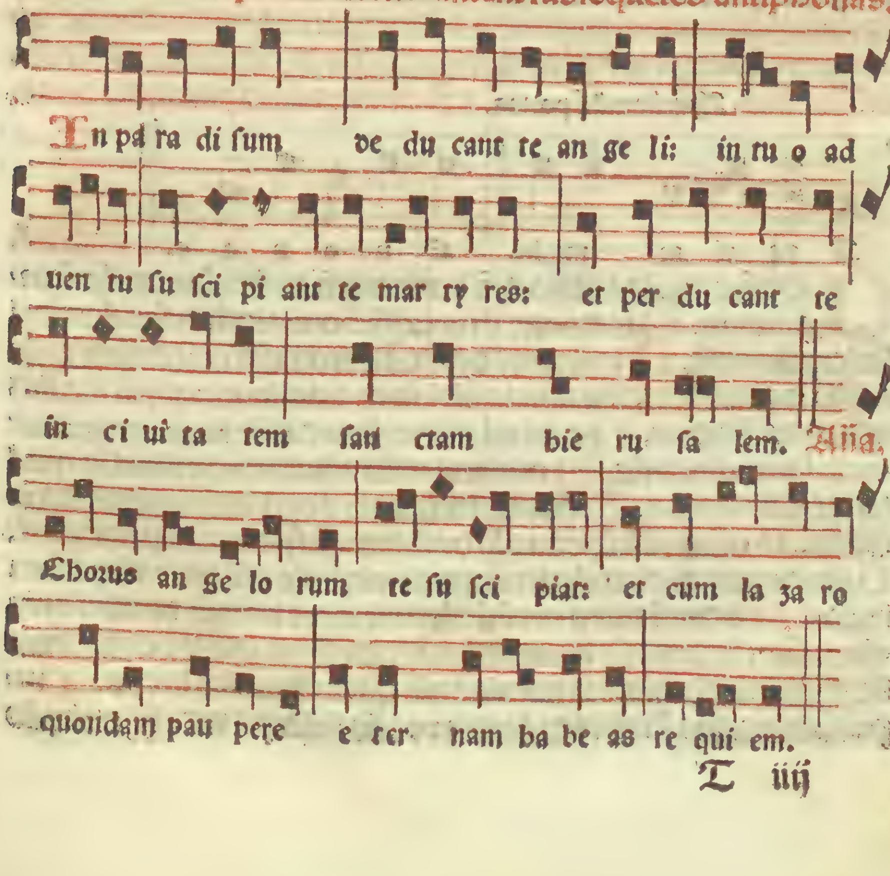

Quando ce li mo uen di sunt ⁊ ter ra.
Dum ve ne ris iu di ca re
se culum per i gnem. ℣. Tremens fa ctus
sum e go: ⁊ ti me o dum di scu ssi o ve ne
rit at q; ven tu ra i ra. Quando ce li
li mo uen di sunt. ℣. Di es il la di es ire:
ca la mi ta tis et mi se ri e: dies magna et a
ma ra val de. Dum ve ne ris. ℣. Requiem
e ter nam do na e i do mi ne: et lux per pe

Et reincipitur ℟. Libera me dñe. Et dum cantatur accipiat sacerdos thuribulum vt supra. Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Et Pater noster. Et ne nos inducas. Sed libera nos a malo.
℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aïaz eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen.
℣. Dñe exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Oratio.

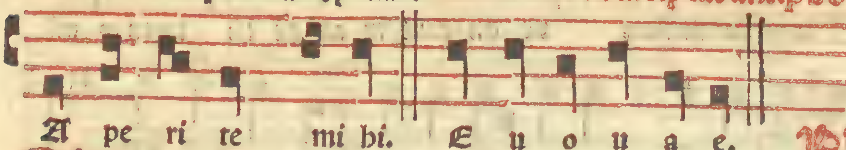
Absolue quesumus domine animaz famuli tui. N. vt defunctus seculo tibi viuat: ⁊ peccata que per fragilitatẽ carnis humana conuersatione commisit: tu venia misericordissime pietatis absterge. Per christum dominũ nostrum. ℟. Amen.

Finita oratione predictus sacerdos precipiat portitoribus vt accipiant feretrum. Illi autẽ accipiẽtes deportent defunctũ ad tumuluz. Et dum portatur clerici cantent subsequẽtes antiphonas.

Cum autem peruentum fuerit ad tumulum cantatis antipho-
nis dicat sacerdos absolute hanc orationem sequentem.
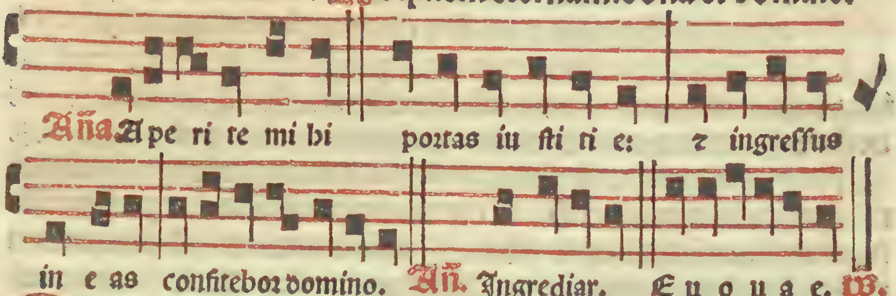
Deus qui fundasti terram: formasti celos: qui loca syderi-
bus stabilita fecisti: qui captiuum laqueo mortis hominē
lauacri ablutione reparasti: qui sepultos abraam isaac ⁊ iacob in
spelunca duplici in libro vite atq3 totius glorie principes annota
sti benedicendos: ita bene ✠ dicere digneris ⁊ hunc tumulum fa
muli tui. N. vt hic eiꝫ requiescere facias: ⁊ in sinu abrahe isaac
⁊ iacob collocare digneris: qui dominum nostrum iesum christū
contritis laqueis infernoꝝ se suorūq3 membra in se credentium
resurgere ⁊ resuscitare voluisti: respice domine super hanc fa-
bricam sepulture: descendat ad eam domine spiritus tuus san-
ctus: vt te iubēte: sit in hoc loco famulo tuo. N. quieta dormitio:
⁊ tempore iudicij tui cum sanctis oībus vera resuscitatio. Pre-
stante dn̄o nostro iesu christo qui tecum ⁊ cuz spiritu sancto viuit
⁊ regnat in secula seculorum. R. Amē. Dicta oratione sacer-
dos accipiat aquam benedictā ⁊ aspergat corpus defuncti ⁊ tu-
mulum ⁊ similiter incenset. His peractis in persona defuncti di-
cat hec añ. Aperite mihi portas. Et cantor eā incipiat antiphonā.

Psal.

Confitemini domino qm̄ bonus: qm̄ in seculum misericor-
dia eius. Dicat nunc israel: qm̄ bonus: qm̄ in seculum mi
sericordia eius. Dicat nunc domus aaron: qm̄ in seculum mise
ricordia eius. Dicant nunc qui timent dominum: qm̄ in seculuz
misericordia eius. De tribulatione inuocaui dn̄m: ⁊ exaudiuit
me in latitudine dn̄s. Dominus mihi adiutor: non timebo quid
faciat mihi homo. Dn̄s mihi adiutor: ⁊ ego despiciā inimicos
meos. Bonum est sperare in domino: q̄3 sperare in principibꝰ.
Omnes gentes circūdederunt me: ⁊ in noīe dn̄i quia vltus sum
in eos. Circundantes circūdederunt me: ⁊ in noīe domini quia
vltus sum in eos. Circundederudt me sicut apes: ⁊ exarserunt
sicut ignis in spinis: ⁊ in nomine dn̄i quia vltus suz in eos. Im-
pulsus euersus sum vt caderem: ⁊ dn̄s suscepit me. Fortitudo

mea ⁊ laus mea: dñs: ⁊ factus est mihi in salutē. Vox exultatio-
nis ⁊ salutis: in tabernaculis iustoꝝ. Dextera dñi fecit virtutem
dextera dñi exaltauit me: dextera domini fecit virtutem. Non
moriar sed viuam ⁊ narrabo opera domini. Castigans castiga-
uit me dominus: ⁊ morti non tradidit me. Aperite mihi por-
tas iustitie: ⁊ ingressus in eas confitebor domino: hec porta do-
mini iusti intrabunt in eam. Confitebor tibi quoniam exaudisti
me: ⁊ factus es mihi in salutem. Lapidem quem reprobauerūt
edificantes: hic factus est in caput anguli. A domino factuꝫ est
istud: ⁊ est mirabile in oculis nostris. Hec dies quam fecit dñs:
exultemus ⁊ letemur in ea. O domine saluum me fac: o domi-
ne bene prosperare: benedictus qui venit in nomine domini.
Benediximus vobis de domo domini: deus dominus ⁊ illuxit
nobis. Constituite diem solennem in condensis: vsqꝫ ad cornu
altaris. Deus meus es tu: ⁊ confitebor tibi: deus meus es tu ⁊
exaltabo te. Confitebor tibi qm̄ exaudisti me: ⁊ factus es mihi
in salutem. Confitemini domino qm̄ bonus: quoniam in secu-
lum misericordia eius. Requiem eternam: dona ei domine.

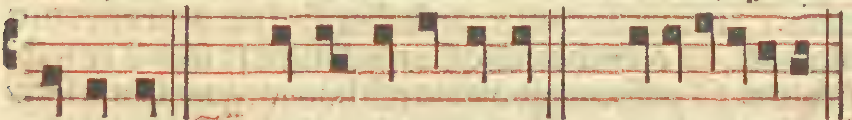

Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquaruꝫ: ita
desiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad
deum fontem viuum: quando veniam ⁊ apparebo ante faciem
dei. Fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: dum dicit
mihi quotidie vbi est deus tuus. Hec recordatus sum ⁊ effudi
in me animā meam: quoniam transibo in locum tabernaculi ad-
mirabilis vsqꝫ ad domum dei. In voce exultationis ⁊ cōfessio-
nis: sonus epulantis. Quare tristis es anima mea: ⁊ quare con-
turbas me. Spera in deo qm̄ adhuc cōfitebor illi: salutare vul-
tus mei ⁊ deus meus. Ad meipsum aīa mea cōturbata est: pro-

pterea memor ero tui de terra iordanis ⁊ hermonij a monte mo-
dico. Abyssus abyssum inuocat: in voce catharactarũ tuarum.
Oĩa excelsa tua ⁊ fluctus tui: sup me trãsierũt. In die mãdauit
dñs misericordiam suaz: ⁊ nocte canticũ eius. Apud me oratio
deo vite mee: dicam deo susceptor meus es. Quare oblitus es
mei: ⁊ quare tristis incedo: dum affligit me inimicus. Dum cõ-
fringunt ossa mea: exprobrauerũt mihi qui tribulant me inimici
mei. Duz dicũt mihi p singulos dies vbi est deus tuus: quare tri
stis es aĩa mea: ⁊ quare cõturbas me. Spera in deo qm̃ adhuc
cõfitebor illi: salutare vultus mei ⁊ deus meus. Requiẽ eternã.
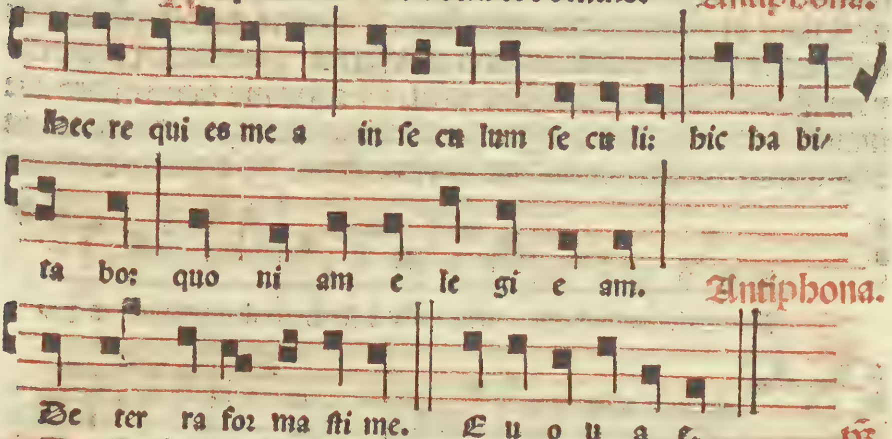

Añ. Ingrediar in locum tabernacu li admirabi lis vsqz ad mõ

tem de i. Añ. Hec re qui es me a. E u o u a e. Ps.

Memento domine dauid: ⁊ oĩs mansuetudinis eius. Si-
cut iurauit domino: votuz vouit deo iacob. Si introiero
in tabernaculuz domus mee: si ascendero in lectũ strati mei. Si
dedero somnum oculis meis: ⁊ palpebris meis dormitationez.
Et requiem temporibus meis donec inueniam locuz domino:
tabernaculum deo iacob. Ecce audiuimus eum in ephrata: in-
uenimus eam in campis silue. Introibimus in tabernaculum
eius: adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius. Surge do-
mine in requiem tuam: tu ⁊ archa sanctificationis tue. Sacer-
dotes tui induant iustitiam: ⁊ sancti tui exultent. Propter dauid
seruum tuum: nõ auertas faciem christi tui. Iurauit dominus
dauid veritatem ⁊ non frustrabitur eum: de fructu ventris tui po
nam super sedem tuã. Si custodierint filij tui testamentũ meũ:
⁊ testimonia mea hec que docebo eos. Et filij eoꝝ vsqz in secu
lum: sedebunt super sedem tuã. Quoniaz elegit dominus sion:
elegit eam in habitationem sibi. Hec requies mea in seculuz se-
culi: hic habitabo quoniam elegi eam. Uiduam eius benedi-
cens benedicã: pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes

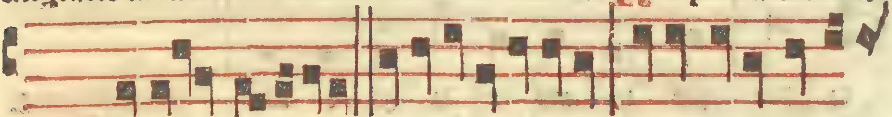
eius induam salutari: ꝛ sancti eius exultatiōe exultabūt. I lluc
producam cornu dauid: paraui lucernam christo meo. I nimi-
cos eius induam cōfusione: super ipsum autē efflorebit sanctifi-
catio mea. R equiem eternā dona ei domine. Antiphona.

ps.

D Omine probasti me ꝛ cognouisti me: tu cognouisti sessio-
nem meam ꝛ resurrectionem meam. I ntellexisti cogi-
tationes meas de longe: semitam meam: ꝛ funiculum meum in-
uestigasti. E t omnes vias meas preuidisti: quia non est sermo
in lingua mea. E cce domine tu cognouisti omnia nouissima ꝛ
antiqua: tu formasti me ꝛ posuisti super me manum tuam. M i-
rabilis facta est scientia tua ex me: confortata est ꝛ nō potero ad
eam. Q uo ibo a spiritu tuo: ꝛ quo a facie tua fugiā. S i ascē-
dero in celum tu illic es: si descendero in infernum ades. S i
sumpsero pennas meas diluculo: ꝛ habitauero in extremis ma-
ris. E tenim illuc manus tua deducet me: ꝛ tenebit me dextera
tua. E t dixi forsitan tenebre conculcabunt me: ꝛ nox illumina-
tio mea in delitijs meis. Q uia tenebre non obscurabuntur a te:
ꝛ nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebre eius ita ꝛ lumē eius.
Q uia tu possedisti renes meos: suscepisti me de vtero matris
mee. C onfitebor tibi quia terribiliter magnificatus es: mira-
bilia opera tua ꝛ anima mea cognoscet nimis. N on est occul-
tatum os meum a te quod fecisti in occulto: ꝛ substantia mea in
inferioribus terre. I mperfectum meum viderunt oculi tui: ꝛ in
libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur ꝛ nemo in eis.

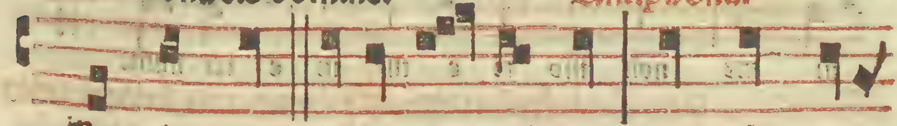
M ibi autem nimis honorificati sunt amici tui deus: nimis cōfortatus est principatus eoꝝ. D inumerabo eos: ⁊ sup arenā multiplicabunt: exurrexi ⁊ adhuc sum tecū. S i occideris deꝰ peccatores: viri sanguinū declinate a me. Q uia dicitis in cogitatiōe: accipiant in vanitate ciuitates suas. N onne qui oderūt te dn̄e oderam: ⁊ super inimicos tuos tabescebā. P erfecto odio oderam illos: ⁊ inimici facti sunt mihi. P roba me deus ⁊ scito cor meum: interroga me ⁊ cognosce semitas meas. E t vide si via iniqtatis in me est: ⁊ deduc me in via eterna. R equiem eternā.

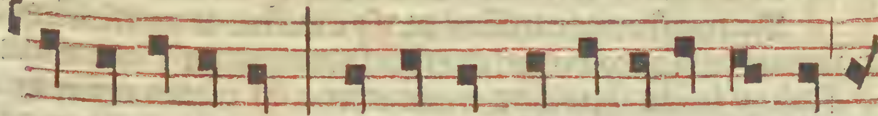

D Omine exaudi orationem meam auribus percipe obsecrationem meam: in veritate tua exaudi me in tua iustitia. E t non intres in iudicium cum seruo tuo: quia nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Q uia persecutus est inimicus animam meam: humiliauit in terra vitam meam. C ollocauit me in obscuris: sicut mortuos seculi ⁊ anxiatus est super me spiritus meus: in me turbatum est cor meum. M emor fui dierum antiquoꝝ: meditatus sum in omnibus operibus tuis: ⁊ in factis manuum tuarum meditabar. E xpandi manus meas ad te: aīa mea sicut terra sine aqua tibi. V elociter exaudi me domine: defecit spiritus meus. N on auertas faciem tuam a me: ⁊ similis ero descendentibus in lacum. A uditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speraui. N otam fac mihi viā in qua ambulem: quia ad te leuaui animā meam. E ripe me de inimicis meis domine ad te confugi: doce me facere voluntatē tuam: quia deus meus es tu. S piritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum dn̄e viuificabis me in equitate tua. E duces de tribulatiōe animā meā: ⁊ in misericordia tua disperdes omnes inimicos meos. E t perdes omnes qui tribu-

lant animam meam: quoniaz ego seruus tuus sum. R equiem eternam dona eis domine. Antiphona.

Non in tres in iu di ci um cum ser uo

tu o do mi ne: qui a non iu sti fi ca bi tur

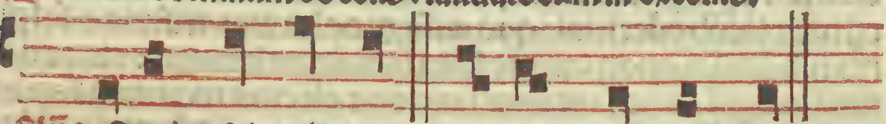

in con spectu tu o om nis vi uens. Antiphona.

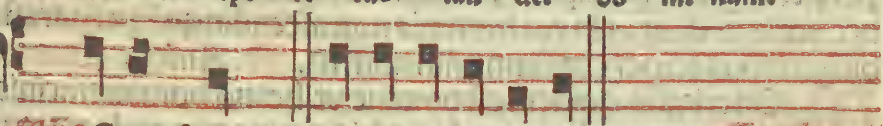

Omnis spi ri tus. E u o u a e. Psalmus.

L audate dominum de celis: laudate eum in excelsis.

Aña. Omnis spi ri tus lau det do mi num.

Aña Ego sum. E u o u a e. Canticum.

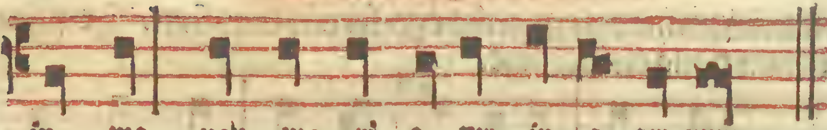
B enedictus dominus deus israel: quia visita. Aña.

Ego sum re sur re ctio et vita: qui credit in me

e ti am si mortuus fu e rit viuet: ꝛ omnis qui viuit ꝛ credit

Et interim dum iste infrascripte antiphone cum suis psalmis cantantur: sacerdos dicat has sequentes orationes.

Oremus fratres carissimi pro spiritu fratris nostri. N. quē dominus de laqueo huius seculi liberare dignatus est: cuius corpusculum hodie sepulture traditur vt eum pietas dei in sinu abrahe isaac ⁊ iacob collocare dignetur: vt cum iudicij dies aduenerit inter sanctos ⁊ electos suos eam in parte dextra collocandum resuscitari faciat. Per chrm̄ dnm̄ nrm̄. R. Amē. Oratio.

Deus cui omnia viuunt ⁊ cui non pereunt moriendo fidelium corpora sed mutantur in melius: te supplices deprecamur: vt quicquid aīa famuli[e] tui[e]. N. vitiorū tueqꝫ voluntati contrariū fallente diabolo seu ꝓpria iniqtate vel fragilitate contraxit tu pius ⁊ misericors abluas idulgēdo: eāqꝫ suscipi iubeas per manus sanctoꝝ angeloꝝ tuoꝝ deducēdam in sinum patriarcharum ⁊ prophetarū tuoꝝ abrahe scilicet amici tui: ⁊ isaac electi tui: ⁊ iacob dilecti tui: quo aufugit dolor atqꝫ tristitia ⁊ suspirium: fidelium quoqꝫ anime felici iocūditate letantur: ⁊ in nouissima magni iudicij die inter sanctos ⁊ electos tuos eam facias perpetue glorie percipere portionem: quam oculus non vidit: nec auris audiuit: ⁊ in cor hominis non ascendit: quā preparasti diligentibus te: per christum dnm̄ nostrū. R. Amen. Oratio.

Temeritatis quidem est domine vt homo hominem: cinis cinerem: mortalis mortalem tibi domino deo audeat commendare: sed quia terra suscipit terram: ⁊ puluis conuertitur in puluerem donec omnis caro in suam redigatur originem: inde tuam pijssime pater lachrymabiliter quesumus pietatem: vt huius famuli[e] tui[e]. N. animam: quam de huius seculi cenulenta voragine ducis ad patriam abrahe amici tui sinu recipias: ⁊ refrigerij rore perfundas. Sit ab estuantis gehēne truci incendio segregata ⁊ beate requieui tue te donante coniuncta. Et si que sunt illi domine digne cruciatibus culpe: tu eas gratia mitissime lenitatis indulge: nec peccati recipiat vicem: qui tuam

in votis tenuit voluntatem: sed indulgentie tue piam sentiat sanitatem. Cunqz finito mundi termino supernum cunctis illuxerit regnum: nouus homo sanctorum omnium cetibus aggregatus cum electis tuis resurgat in parte dextera collocãdus. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oratio.

O Pus est misericordie dñe sancte pater omnipotẽs eterne deus rogare pro aliis. Et qa pro nobis non sufficimus: suscipe rogamus animã serui tui. N. reuerentẽ ad te. Adsit ei angelus testamẽti tui michael: et per manus sanctorum angelorum tuorũ inter sanctos et electos tuos in finibus abrahe isaac et iacob patriarcharum tuorum eam collocare digneris: libera eaz domine de principibus tenebrarum et de locis penarum: ne famulus tuus vllis iam primeue natiuitatis vel ignorantie confundatur erroribus. Agnoscatur a tuis et misericordia bonitatis tue ad locum refrigerii et quietis in sinũ abrahe transferatur. Per chrm dñm no. ℟. Amẽ. Oro.
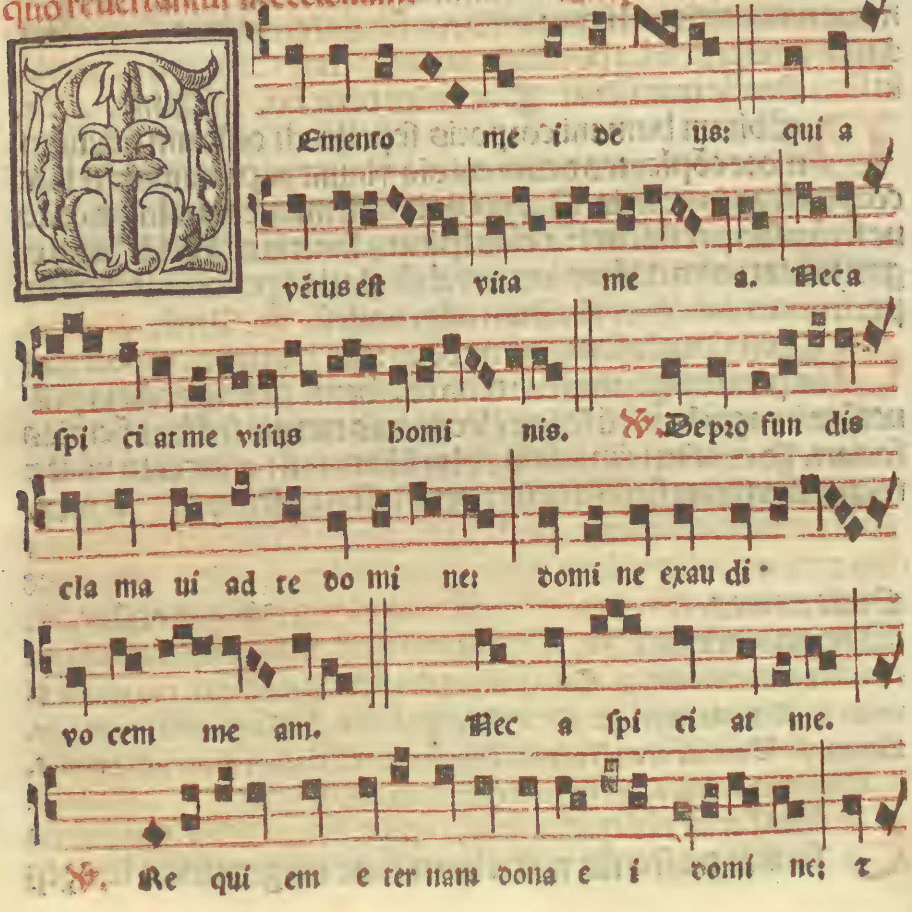
D Ebitum humani corporis sepellendi officium fidelium more cõplentes deum cui oia viuunt deprecamur: vt hoc corpus fratris nostris. N. a nobis in infirmitate sepultũ: in ordine sctõrum suorum resuscitet: et eius spirituz sanctis ac fidelibus aggregari iubeat: cum quibus inenarrabili gloria et perhenni felicitate perfrui mereatur. Per christum dñm nostrũ. ℟. Amẽ. Oratio.

O Omnipotẽs sempiterne deus: qui humano corpori aiaz inspirare dignatus es: dum te iubente puluis redit in puluerẽ tu imaginẽ tuã cũ sctis et electis tuis eternis sedibus pcipias sociari. Per dñm nrm iesum chrm filium tuũ: qui tecum viuit et regnat in vnitate spũssci deus: per oia secula sclorum. ℟. Amen.

His omnibus expletis: postqz defunctus sepultus fuerit: sacerdos cum aqua benedicta aspergat tumulum: et dicat alta voce Orate omnes. Et omnes sub silentio dicant Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. Non intres in iudiciuz cum seruo tuo domine. ℟. Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animã eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscũ. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

S Atisfaciat tibi quesumus domine deus noster pro anima famuli tui fratris nostri beatissime dei genetricis sempqz

virginis Marie beatorum apostolorum petri ⁊ pauli: ⁊ beati N. patroni nostri omniumqꝫ sanctorum tuorum oratio ⁊ presentis familie tue humilis ⁊ devota supplicatio: vt peccatorum omnium veniam quam precamur obtineat: nec eum patiaris cruciari gehennalibus flammis: quem filij tui domini nostri iesu christi precioso sanguine redemisti. Qui tecuꝫ ⁊ cum spiritu sancto viuit ⁊ regnat deus: per omnia secula seculorum. ℟. Amẽ. ℣. Dominus vobiscũ. ℟. Et cum spiritu tuo. Et sacerdos dicat. Anima eius ⁊ anime omnium fidelium defunctorum per misericordiam dei requiescant in pace. ℟. Amen. Et statim cantor incipiat Responsoriũ. Memento mei deus: quia ventus est vita mea. Cum quo reuertantur in ecclesiam. Responsorium.

Cumqz reuertuntur in ecclesiam: ordinate fieri in choro. Et finito responsorio: sacerdos dicat Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Tibi domine commendamus animaz famuli tui. N. vt defunctus seculo tibi viuat: ⁊ peccata que per fragilitatem mundane conuersationis commisit: tu venia misericordissime pietatis absterge. Per christum dominum nostrum. ℟. Amē.

An aliquid sit exigendum pro sepultura. Capi. xx.

Ad minus eruditoruz sacerdotum instructionem non incō/grue visum est vsitatam questionem interponere. An liceat sacerdotibus parrochialibus aliquid exigere pro sepultura defunctoꝝ: ⁊ an aliquod pactum cum heredibus defuncti interponendum sit. Ad hoc dubium respondet Reuerendus pater dñs Michael lochmaier sacre theologie ⁊ vtriusqz iuris doctor in suo parrochiali curatorum. titu. vj. c. iij. in hunc modum.

Ad ꝑposite questionis euidentiam propono causam facti in nonnullis parrochijs prouincie Saltzburgē. maxime diocesis Patauiē. inoleuit cōsuetudo talis: ꝙ defuncto aliquo parrochiano: rector parrochialis aut eius vicarius pro sepultura aliqd: qđ cōi vocabulo remediuz vocant: ab heredibus defuncti in pecunia consueuit exigere ⁊ recipere: dubitatuz sepius fuit a nōnullis conscientie timorate viris: an hoc pretextu cōsuetudinis licite fieri possit: ⁊ ꝙ sic. Nam illud in cōi practica in pluribus locis solet hēri ex antiqua ꝯsuetudine. Etiaz epi ⁊ eoꝝ officiales hoc sciunt ⁊ tolerāt. Igit. Sed ꝙ fieri nō possit qa in talibus frequēter interuenit pactū vel exactio cōtra cōis iuris dispōnem: ꝙ pro sepultura tāꝙ pro spūali bono nihil ex pacto exigi debeat: vt in. c. abolende. de sepul. ⁊. c. non satis. de symo. ⁊c. quia materia remedioꝝ est de lana ⁊ lacte: hoc est de vtilitate pecuniaria curatorum. De quoꝝ numero me profiteor ne: alij domini non

curati forsitan larius q͂ ipsius videbitur procedere me cecutientem aut fauorizantē existiment: aut certe dn̄i curati si interdum rigorem aut equitatē consuetudini forte preposuero: me persecutorem ꝓprij ordinis accusent: intendo quātuȝ potero inter deuiis remedioꝝ exequiarum ⁊ alioꝝ circa sepulturas defunctoꝝ obuenientium pari passu incedere. Et primo quid sit remediū ⁊ acceptionēȝ huius prepositionis: pro: declarare. Deinde me paucis cōclusionibus circa quesituȝ absoluere. Preuisa igit acceptione sepulture ⁊ alioꝝ in pcedenti articulo. Cum nō reperiam aliquē antiquū aut modernū doctorem: quid sit remedium diffinisse: ad cōem practicā eoꝝ que rei nomen imposuerūt recurro. Et dico ꝙ ſm practicam eoꝝ: remedium est illud qđ preter id quod pro exequijs siue officio defunctoꝝ ⁊ cultu diuino peragēdo solitum est dari: ex rebus defuncti: aut eius heredibꝰ: in pecunia: siue extimatione: occasione iuris funerandi: siue sepulture ⁊ cimiterij: a rectore parrochiali aut eius vicario petitur siue exigit: quasi aie remedium: quod solituȝ est dari pro exequijs ⁊ cultu diuino. Et probatur hoc idem ex acceptionibus sepulture supradictis: vbi nulli alteri modoꝝ sepulture cōuenieter applicari pōt remediū: cum ista prepositione: pro. De cuius significato nunc dicemus. Pro quo nota: ꝙ hec prepositio: pro: ſm doc. in. iiij. distin. xxv. quos imitatur Archi. in. c. agatho. lxiij. distin. ⁊ in. c. iudices. ⁊. c. ordinatiōes. j. q. j. pluribus modis accipitur. ¶ Uno modo notat appreciationē: vel cōmunitatem: vel causam principaliter ⁊ primo mouenteȝ: ⁊ sic qualitercūqȝ capiatur sepultura: preterq͂ tertio modo: non est licitum aliquid exigere aut recipere pro sepultura: imo est symoniacum: ita ꝙ illud temporale: siue sit pecunia: siue alia res sit: vt precium sepulture: que est quoddam spirituale. Et peccat mortaliter: qui sic dedit ⁊ recipit: ⁊ qui mediator siue cooperator ad hoc fuit. j. q. j. reperiuntur: ⁊. q. iij. vendētes. Nec in hoc excusat ignorantia: cum sit iuris diuini: que neminem excusat. Nec excusat cōsuetudo aliqua: vt patet in iuribus supra pro falsitate quesiti adductis: quia consuetudo non preiudicat iuri naturali vel diuino: quod prohibet symoniaȝ. Et sic intelligi debent iura que dicunt: ꝙ recipere aliquid pro sepultura aut exequijs sit symoniacum. ¶ Secūdo hec prepositio: pro:

notat causam finalem ⁊ motiuam: non remotam propinquã sed occasionalem: ⁊ tunc licitũ est ⁊ dare ⁊ accipere temporale pro spirituali: ⁊ tunc sensus est: Iste dat denarios pro missa: idest pro veneratione misse: vel propter veneratione misse: siue propter venerandam missam. Sic etiam intellige cum dicitur: iste dat pecunias: vel recipit pro sepultura aut exequijs ⁊c. ¶ Tertio notat causam efficientem vt sit sensus: iste dat denarios pro missa: vel pro exequijs: idest pro deuotione misse siue exequiarum: que mouent eum ad dandum: vel idest pro deuotione: quã habuit ad missaz vel ad exequias: Et hoc licite potest fieri ⁊ cõcedi: quia deuotio quam habet quis ad predicta licite potest cuz mouere ad dandum aliquid. Et potest etiam sacerdos licite recipere: ita tamen q cesset omnis pactio ⁊ cõuentio. j.q.j. q̃z pio. ¶ Quarto notat causam adminiculatiuam ⁊ consecutiuaz: que reducitur ad efficientem: vt cum dicitur ille ministrat librũ sacerdoti pro celebranda missa: vel ille dat pecuniam presbytero pro ecclesia officianda: ⁊ tunc etiam potest cõcedi sic. lxxiiij. di. c. vlti. vbi glo. cum similibus. ¶ Quinto notat causam excitatiuam: ⁊ s̃m hoc dicunt quidam q ep̃s licite potest conferre beneficiuz familiari suo pro seruitio licito. Nam ibi ista prepositio: pro: nõ notat causam finalem sed excitatiuã. Obsequiũ enim tale nõ debet esse causa finalis: sed põt esse excitatiua. Uide de hoc latius Archidia. in. d. c. ordinationes. j.q.j. Sunt ⁊ alie acceptiões huius p̃positionis: pro: sed nõ sunt ad ꝓpositũ nostrũ: nam qñqz valet tm̃: sicut loco: vt pro dote: idest loco dotis. ff. de dote preleg. l. vir vxori. qñqz pro idez nomine: vt pro se: idest noie suo: pro te: idest nomine tuo: vel ad cõmodum tuũ. ff. de postu. l. j. §. j. ff. cõmoda. l. si vt certo. Sed hec transeo ⁊ conuerto me ad conclusiones: ⁊ sit hec prima conclusio. ¶ Aliquid accipere aut exigere occasione funerum ex pacto pro sepultura: est omnino illicituz. Hec cõclusio probatur in. c. abolende. de sepultu. ⁊ in. c. questa. xiij. q. ij. Nec ratione terre: vt ibi dicitur: neqz ratione officij: vt in. c. nõ satis. ⁊. c. cum ecclesie. de symo. Impendat ergo rector curatus predicta: ⁊ postea laudabiles ꝯsuetudines exigat: vt in. c. ad apostolicam. de symo. ⁊ latius infra dicetur. ¶ Scd̃a conclusio nõ põt consuetudine introduci: vt aliqd detur pro sepultura: siue re

medium: aut alio noie vocetur: vbi precessit pactio siue exactio. Probatur: qa initium consuetudinis fuit symoniacum et viciosum: ideo non poterat bonam consuetudinem introducere. Et in illis duobus casibus quando precessit pactio vel exactio: intellige iura: videlicet c. non satis. et seq. cum similibus. de symo. que anullat consuetudinem in huiusmodi. Non valet ergo consuetudo: vt ante insepultum funus: vel etiam tempore sepulture: aliquid pro sepultura: vel nomine remedij: exigatur ab inuito: qa non habet talis consuetudo principium voluntarium. Ideo pretextu huius non debet quis cogi. Et maxime presumeretur de symonia: siquis funus pro pignore arrestaret. Secus vbi ex post facto consueuit aliquid dari. Habes ergo conclusiue: quod vbi pactio vel exactio precedens dedit causam consuetudini: talis consuetudo non valet. Et de hoc vide Panor. in c. suam. et c. ad apostolicam. de symo. ¶ Tertia conclusio potest induci consuetudine: quando non precessit pactio aut exactio: vt sic ex mera liberalitate et deuotione populi talis consuetudo sit introducta: quod pro sepultura siue exequijs aut officio defunctorum aliquid detur: ita tamen quod predicta prius liberaliter exhibeantur. Probatur quia talis consuetudo tunc non habet initium nec fundamentum viciosum sed laudabile. Nam ex quo dantes a principio libere soluerunt: videntur se ad hoc obligasse sub noie cuiusdam oblationis: quam layci solent facere clericis tempore spiritualium: vt no. de consec. dist. j. ois christianus. Ita no. Panor. in. d. c. ad aplicam. et c. iacobus. de symo. et late in. d. c. suam. eo. ti. vbi etiam disputat quomodo possit induci consuetudo ex libera donatione: et ex his que sunt mere facultatis. Collige igitur ex predictis: quod tria requiruntur: ad hoc vt valeat consuetudo quod pro sepultura: aut noie remedij: siue pro officio defunctorum aliquid exigatur et detur. ¶ Primum quod consuetudo talis habuerit principium voluntarium: hoc est quod prio tale qd liberaliter soluerint: ita quod non fiat inuite ab eis exactum. ¶ Secundum quod talis consuetudo non habuerit fundamentum viciosum aut symoniacum: ita quod non interuenerit pactum siue conuentio in futurum de tali quid soluendo tanquam precium sepulture. ¶ Tertium quod predicta: propter que aliquid datur: prius liberaliter exhibeantur: et quod pretextu consuetudinis talis: nequaquam denegentur. Ex post facto tamen non soluentes laudabilem consue-

tudinem: vbi predicta tria cõcurrunt: non seruantes de soluẽdo certum quid: compelli possunt: non per rectorem parrochialis ecclesie: sed per episcopuȝ suum: vt est tex. in. d. c. ad apostolicã. ¶ Quarta cõclusio rector parrochialis qui ex officio ⁊ ratione cure ad sepulturam ⁊ exequias suo parrochiano defuncto tenetur: non potest licite pro his aliquid petere. Si auteȝ cõsuetudo habet ꝙ aliquid detur: possunt laici compelli ad obseruandum laudabilem consuetudinem. Prima pars ꝓbatur per. d. c. abolende. ⁊ ibi per glo. Secũda pars probatꝰ ex iam dictis in precedenti cõclusione. ¶ Quinta cõclusio si parrochialis rector habet vnde viuat: tunc cessante consuetudine non põt aliquid pro sepultura exequijs siue nomine remedij exigere: sed gratis oblatum licite potest recipere. Hec cõclusio est Panor. in. d. c. suaȝ. Probatꝰ prima pars: quia in tali casu cessante ꝯsuetudine rector parrochialis teneꝰ ex officio ⁊ ratione cure gratis spũalia impẽdere: imo si in dicto casu aliquid recipit: teneꝰ restituere vt ibi dicitur. Secunda pars probatur in. c. sicut epm. j. q. ij. ¶ Sexta cõclusio si rectori parrochiali desunt sumptus necessarij: ⁊ põt sibi aliũde acqrere victũ: tunc cessante ꝯsuetudine non põt occasione predictoꝝ aliquid exigere. Hec cõclusio etiaȝ est Panor. loco allegato: imputet enim sibi qui tale beneficiuȝ exile ⁊ tenue acceptauit. Querat ergo honeste sibi victum manibus vel industria: puta scribendo: pueros docendo: vel quid simile exercẽdo: vt in. c. clericus victum. xcj. dist. Nam ⁊ apl's querebat sibi victũ tẽpore predicationis: vt habeꝰ. ij. Thessa. iij. ⁊. j. Chori. iiij. ⁊ in c. cum apostolus. de censi. Si ṽo rector parrochialis in tali casu non põt honeste sibi victuȝ aliter querere: tunc vel eps ꝓuidebit sibi: vel parrochiani possunt cõpelli ad prestandum sibi necessaria victui. De hoc vide bona glo. in. c. omnis christianus. de ꝯse. distin. j. que dicit sacerdotem indigentẽ posse subtrahere parrochianis spiritualia: nisi faciant oblatiões vnde possit viuere. Ad hec etiam vide qđ notaꝰ in. c. de his. de eccle. edi. ¶ Septima cõclusio clerici extranei: qui non tenentur ex officio ad exequias aut alia spiritualia impendenda: possunt licite operas suas spirituales locare: ⁊ cõuenire vt aliquid pro labore habeant: nõ vt directe pro spũalibus recipiant tpale: sed in recõpensationẽ laboꝝ

⁊ dānoꝝ: que sustinent in exhibendo p̄ntias suas: ⁊ trahēdo moram in sp̄ualibus impendendis. ¶Hec cōclusio ꝓbat̄ per Inno. in.c.penul.ne p̄rela.vices suas. Ad hoc est glo. in.c.abolende.d̄ sepul. ⁊ in.c.suā.de symo. vbi Panor. ꝯtra glo.tenet ꝙ extranei sacerdotes etiam si abundant: possunt exigere: cuꝫ ad hoc ex officio non teneantur: ⁊ restringit glo.in.c.p̄recipimus.xxj.q.ij.que simpl'r dicit sacerdoteꝫ posse operas suas sp̄uales locare. Uide de hoc doctores in.c.significatū.de p̄reben. ¶Octaua cōclusio rector parrochialis qui sepulturaꝫ ⁊ exequias suo parrochiano defuncto impendit: sola hac intentione vt aliqd percipiat: alias non facturus: lꝫ nō incurrat symoniam cōuentionaleꝫ: incurrit tn̄ vere symoniā mentaleꝫ: ⁊ grauiter peccat. Prima pars probat̄ in.c.vlti.de symo.ex quo nō p̄cessit pactū expressum nec emptio nec vēditio nec exactio: nec eccl'ia iudicat de tali symonia in foro cōtentioso. Scd̄a pars probat̄: qa p̄recessit intentio depr̄auata: ⁊ sic incurrit symoniā mentalem: que sola penitētia purgatur: vt ibi dicit̄: qa nullaꝫ censurā ecclesiasticā incurrit. Ad hoc est glo.in simili casu in.c.vnico.de cle.nō resi.lib.vj. ¶Nona cōclusio cōsuetudine introduci pōt: vt clerici curati ex bonis defuncti certuꝫ quid p̄cipiant. ¶Hanc cōclusionē ꝓbat ¶Hosti. in summa de ꝯsuetudine in qbusdaꝫ terris: vbi clerici curati de ꝯsuetudine recipiūt ⁊ exigunt lectū: in quo defunctus morit̄. Itē ⁊ vestes in qbus moritur. Alicubi ꝯsuetudo est ꝙ curati habeant pannuꝫ: qd̄ feretro superponitur. Alibi ꝙ ex armēto habeāt melius caput pecoris. Exemplificat ēt Panor.in.d.c.ad aplicā.de ꝯsue. in Britānia: vbi in morte dat̄ curatis tertia pars diuꝫ bonoꝝ defuncti: cōuertenda tn̄ ad cultū diuinū ⁊ elemosynā pauperū. Dicunt tn̄ doc. ꝙ subsistente tali cōsuetudine tanq̄ꝫ laudabili si clerici funus sepelire nō vellent: nisi ab heredibus defuncti fieret eis cautio de redēptione lecti: aut vestimētoꝝ: ⁊ alioꝝ que ex ꝯsuetudine de rebus defuncti veniunt: symoniā cōmitterent: ⁊ multomagis: qn̄ absqꝫ pecunia hoc exigūt nolentes al'r sepelire: vt in.c.questa.xiij.q.ij. Si aūt clerici pactū faciunt de redimēdo lectum: aut pannum: ⁊ hmōi: etiaꝫ anteq̄ꝫ funus sepeliat̄: per hoc nō incurrūt symoniā: sed est licitū cū illa sint t̄palia: dūmodo p̄ hoc nō neget̄ sepultura: vel imisceat̄ ius sepulture. Et si post sepulturā heredes nollent

obseruare pactū aut ꝯsuetudinē: possunt clerici agere cōtra eos: vt superius dictū est. ¶ Decima ꝯclusio cōcurrētibus trib⁹ ad laudabilez ꝯsuetudinē in hac materia introducēdā reqsitis valet consuetudo: vbi rector parrochialis pro sepultura noīe remedij certū qd siue ante sepulturā siue ex post facto ab heredib⁹ defuncti recipit siue exigit. Hec ꝯcl'o elicit ex p̄cedētib⁹: ꝛ ꝓbo eam de laudabili ꝯsuetudine in officialatu curie. Pata. in Uiēna cui ad annos plures officialis p̄fui. vbi cū adultus qui saltē semel cōicauit morit dant heredes occasione sepulture noīe remedij. xij. denarios viennē. pro puero. vij. denarios q̄ ꝯsuetudo si p̄dicta tria de qb⁹ supra in tertia ꝯcl'one cōcurrunt: nequaꝙ venit ꝯdēnāda. Et dz hec ꝓpositio: pro: in hac ꝯcl'one ꝛ silib⁹ sumi non prio mō: sed altero ex tribus sequētib⁹. ¶ Uenio nunc ad vndecimā cōclusionē que est rn̄siua ad cāz facti q̄siti: ꝛ est hec. Nō valet ꝯsuetudo vbi remediū anteꝙ exigit a debentib⁹ ex ꝯsuetudine tanꝙ incerto cōsistens in quotta ignorat. Sed per rectorē parrochialem ꝛ heredes defuncti: aut alias interpositas p̄sonas ad certuz quid ꝛ quottam ex cōuentione aut pacto reductum exigitur ꝛ recipitur. Hec cōclusio est contra cōmunē practicā: circa quasdaz eccl'ias dyocesis Salzburgē. ꝛ Patauiē. in Bauaria ꝛ Austria superiori solitam obseruari. Ubi cum aliqs moritur: heredes defuncti ignorant: vel ad minus dubitant: ad quaz quottam determinate rectori curato nomine remedij teneant: sed tandem ex cōuentione: aut pacto certificant quātum dare debent. Et probo hanc cōclusionem primo ex eo: quia est cōtra naturam cōsuetudinis: vt incertuz introducat: ꝛ super incerto fundet. Naz ex hoc consuetudo habet vim legis: vt ex ea remediuz: ꝛ non alias licite peti possit: tunc debet esse certa sicut lex: vt in. c. erit autez lex. iiij. distin. ergo si consuetudo esset laudabilis ꝛ sic valeret: oportet ꝙ heredes statim ex ea scirent ad quid certum: ꝛ ad quam quottaz nomine remedij pro sepultura tenerent. Itē talis ꝯsuetudo: imo potius abusio cōtinet in se expresse pactum aut cōuentionē: que in hmōi reprobat: vt sepius dictum est supra. Nam qn̄qz rector aut vicarius pro remedio. xij. floren̄. Renē. petit: ꝛ tandem ex tractatu ꝛ cōuentione tm̄ ad quinqz peruenitur. Item talis cōsuetudo nō presumit habuisse principiū voluntariū sed exactū. aut cō

nentum. Quis enim dicet laycos a principio adeo fuisse libera-les & ad sepulturam sic deuotos: q occasione sepulture funeri impendende vltra exequias dederint. x. floreñ. Reneñ. aut cir-ca. Item talis cõsuetudo tanq̃ corruptela pluribus rectoribus & maxime vicariis: qui plus curant de lana: q̃ de anima: prestat causam delinquendi: & grauandi pauperes heredes defunctorum: vt sepius vltra vires & solitum plus exigant: quia quasi ex arbi-trio eorum dependet: quid pro remedio recipere velint. Nam hec quotta que fuit hoc anno ex cõsuetudine nomine remedij solita dari: nõ erit anno sequẽti fm eos: cuz pestilentia viget: vel cum nouus rector aut vicarius superuenerit: cõsuetudo vtat: imo plus aut minus vt videmus in practica. Itez talis cõsuetudo dat occa-sionez rectoribus ecclesias suas locantibus: q cõsuetã pensionẽ siue absentiaz augmẽtant. Nam videntes vicarios eorum ex reme-diis ditari ecclesiam quã quis hoc anno arrendauit pro. l. floren. Reneñ. in absentia: sequenti anno locat pro. lx. & tandem. lxxx. prout vidi in practica. Et sic vicarij per magnas absentias gra-uati: sub pietate remediorum: abradũt oues moriẽtes de cute vsqz ad carnem & ossa: quod est omnino inhumanum. Item contra naturam aliarum consuetudinum: facit illud quod inducit cre-scere & nunq̃ decrescere. Remedium enim semper cum cremẽ-to exigitur: quia nunq̃ consueuerunt rectores dicere progenito-res tui dederunt pro remedio. xij. denarios: sed sic auus tuus de-dit. x. floreñ. Reneñ. pater tuus qui possedit hunc marsum simi-liter dedit. x. aut. xij. & tu soluz exhibes. vij. aut. iiij. floreñ. Reneñ. Quod omnino habet speciem mali. ¶ Nec valet dicere q hu-iusmodi remedia iuxta morem eorum licitẽ recipiãtur. ¶ Primo propter malam decimationez predialem: & maxime ppter per-sonalem que raro a laycis soluitur. ¶ Secũdo propter offer-toria & alia iura parrochialia debita neglecta: vt sic que defun-ctus in vita non persoluit: saltem eius heredes post mortem de bonis suis sub nomine remedij persoluant: quia super decimis soluendis talis consuetudo eos non excusat. De quo tamen dic vt notat in. c. j. de decimis. lib. vj. & c. ad apostolice. & c. a nobis. & c. tua. de decimis. Propterea posset cõtingere q in tribus die-bus successiue morerentur pater: filius: & nepos: & sic de eisdem

bonis exigeretur occasione predictoꝝ eadem taxa per viam remedij quod est incōueniens. Quidam tamen astuti rectores siue vicarij perpendentes remedium sic exigendum fore illicituz: miscent remedium cum exequijs: siue cultu diuino peragendo: ⁊ simul ex conuentione taxant: quod tamen ex predictis etiā constat esse illicitū. ¶ Conclusio vltima que ab antiquo solita sunt ecclesijs ⁊ ecclesiarum ministris tribui non debent aliquo modo immutari. textus est in. l. priuilegia in fine. C. de sacrosanc. eccle. per quem textum dicit Barto. ꝙ si cōmunitas est solita certum quid dare ecclesie: non potest per statutum immutare. Ex quo potest inferri: ꝙ parrochiani non possunt per statutum tollere: quo minus oblagium aut remedium solitum ex laudabili cōsuetudine introductum debeatur ⁊ exigi possit. Si tamen remediū esset laycis nimis onerosum: ⁊ per abusum siue deprauatum cōsuetudinem introductum: possunt layci licite per statutū ad certum quid reducere: ⁊ statuere inter se: ꝙ sepultura ⁊ ipsius officio peracta aliquid in certa quotta detur: siue remediuz aut alio vocabulo nominetur. Probatur hoc: quia si ex consuetudine laudabiliter introducta videntur se quasi tacite ad aliquid dandum a principio obligasse: multo fortius se possint ad hoc expresse per statutum obligare: dummodo tamen coacti per rectorem curatum hec non statuant: ita ꝙ ex parte ipsius rectoris circa statutum omnis pactio ⁊ conuentio cesset: vt patet ex supradictis. Et valde expediret huiusmodi statutum fieri. Primo ex parte laycorum: vt de cetero circa remedia amputaretur eis materia querulandi. Secundo etiam ex parte curatorum: vt eis per statutuz huiusmodi circa remedia exigenda precluderentur vie ⁊ modi symoniace prauitatis. ¶ An facienda sint cōuiuia sacerdotibus in funere defunctorum. Capitulum. xxj.

Ex his infero ꝙ non valet consuetudo: ꝙ post sepulturam homines ⁊ maxime sacerdotes conueniant in loco vno ad prandium sumptibus defuncti: vt in. c. nullus. de presby. de consecra. distinc. v. quem textum omnino vide. vbi glo. damnat hanc consuetudinē que est in Anglia: ⁊ etiaz in certis locis Bauarie. Et ex hoc etiam reprehēduntur quedam fraternitates sacerdotum: in quibus ex statuto fratres in anno aliquotiens: ⁊ post exe-

quias fratres conueniunt ꝛ de bonis fraternitati relictis siue do/
natis lautum prandium faciunt: prout in facto vidi in Paden̄.
Austrie. Finaliter ex omnibus supradictis concludo negatuiam
partem ad casum facti quesiti: videlicet ꝙ curatus non potest li/
cite ex pacto aliquid pro sepultura exigere: potest tamen reme/
dium cum ex laudabili consuetudine introductum est: licite reci/
pere ſm limitationes supra in cōclusionibus recitatas. Nec ob/
stat ratio pro veritate quesiti adducta ꝙ illud solet haberi in cō/
muni practica ꝛ ex consuetudine: quia practica talis non est cō/
suetudo laudabilis: sed potius deprauata ꝛ corruptela. Nec ex/
cusat in huiusmodi recipientes ꝛ exigentes: etiam si sit longeua
ꝛ diuturna. Nam diuturnitas temporis in talibus non diminuit
peccatum sed auget: vt in. d. c. non satis. de symonia. ꝛ vt inquit
textus in capi. cum ecclesie corpore eodem titu. ꝛ in capi. fina. de
consuetudi. tanto grauiora sunt crimina: q̄to diutius infelicem
animam detinent alligatam ꝛc̄. Neqꝫ tolerantia episcoporuꝫ ꝛ
suorum officialium predictos excusat: neqꝫ facit talem consue/
tudinem licitam: quia tolerantia talis non inducit tacite dispen/
sationem cum recipiente siue exigente: cum nec papa in talibus
que sunt prohibita: quia symoniaca possit dispensare: vide glo.
in capi. cum iam dudum. de preben. per docto. in capi. super eo.
de cogna. spiritua. ꝛ in capi. constitutis. de filijs presbyteroꝝ. Ex
quo etiam habes ꝙ per istam malam consuetudinem non dero/
gantur antiqua ꝛ noua iura que prohibent aliquid ex pacto pro
sepultura recipere ꝛ exigere: quia cum iura illa contineant ius
naturale ꝛ diuinum: ex quo symonia tam diuino q̄ꝫ naturali iuri
sit contraria: non possunt per contrariam consuetudinē: vt pote
irrationabilem abrogari. Et de hoc vide sanctuꝫ Thomā quo/
libeto nono. articu. ij. Episcopus etiam talem consuetudinem
corruptaꝫ simulans siue expresse tolerans a peccato minime ex/
cusatur: quia ex officio ad ipsum pertinet prauas tollere loci cō
suetudines: ꝛ inhibere clericis ne quicq̄ꝫ hac de causa exigant: vt
notat Panor. in. d. c. abolende. de sepultu. in secundo notabili.

¶ Quibus personis denegat sepultura ecclesiastica. Cap. xxij.

Ad cuius euidentiaꝫ quero qui sunt qui priuantur ecclesia/
stica sepultura. Solutio quindecim differentijs persona/

rum interdicitur ecclesiastica sepultura. ¶ Primo excõmunicatis clemen. de sepul. Et hoc verum nisi absoluantur etiam in extremis: sed heredes pro eis satisfacere tenentur: vt in. c. parrochiano. eo. tit. Et sm Guil. Idez est de excõmunicatis minori: si notorie excõmunicati sunt. Idem de excõmunicatis etiaz iniuste: vt no. glo. in. c. literas. de restitu. spolia. Sepelientes vo nominatim excõmunicatos maiori sunt ipso facto excommunicati: vt in clemẽ. j. de sepul. ¶ Secundo manifestis vsurarijs. d. cle. j. 7. c. quãq̃z. de vsuris. lib. vj. hoc verum nisi peniteant 7 faciant cautionez. ¶ Tertio qui in tornemẽtis moriuntur. c. de tornea. Et exponit Hostiẽ. etiã siquis ibi letale vulnus acceperit: licet postea superuixerit: qui q̃zuis peniteat: 7 ei eucharistia non negetur: carebit tamen ecclesiastica sepultura. Hoc intellige sm Guil. tam de militibus q̃z de armigeris eoꝝ: qui ibidez in armis se exercent. Secus de illis qui illuc vadũt causa curiositatis: vel ad videndum: vel alia quacũqz de causa. Adde etiam predictis quod no. Richar. in. iij. distin. xxxvij. ꝙ illi qui hastiludia faciunt peccant mortaliter: cuz simili rõne videantur esse ꝓhibita vt torneamenta. Et ex hoc innuitur ꝙ morientes in illis non sepelient in sacrato. Et hoc videtur verum per rõnem. d. c. j. ibi vnde mortes hominũ 7 animarũ pericula sepe proueniunt: nam in talibus hastiludijs sepe predicta proueniunt. Secus dicendum videt in currentibus ad brauium: vt Vienne 7 in multis ciuitatibus: nam raro vel nunq̃z eueniunt in tali cursu mortes hoiuz. ¶ Quarto nominatim iterdictis. d. clemẽ. j. 7 hoc sub excõmunicationis pena. Alij autem interdicti similiter priuant. Quod intellige de interdictis a diuinis 7 participatione sacramentoꝝ sm Panor. qa interdicti a iurisditione vel ab aliquo officio non priuãtur sepultura. ¶ Quinto raptoribus qui pertinaciter cũ possint: in vita: non satisfaciunt: 7 in morte non possunt. c. ij. de rapto. Archieps florentinus dicit: ꝙ si raptor potuit restituere: 7 non restituit: nec securitatem dedit: denegabunt ei sacramẽta 7 sepultura. Si vo cum haberet vnde redderet: distulit vsqz ad mortem penitere: 7 tunc est impotens ad restituendum: si est alias cõtritus 7 dispositus ad restituendnm si posset: dabunt ei sacramẽta: sed priuabit ecclesiastica sepultura ad terrorem alioꝝ: nisi parentes vel ami-

ci eius vellent restituere pro eo: quia tunc sepelietur in sacrato. Panor. vero in. c. super eo. de rapto. dicit de mente glo. que cõmuniter tenetur. Quod autem si decessit quis in peccato rapine: nec penituit: et tunc etiam sibi cimiteriuz denegatur: quia decessit imortali: aut penituit in morte et satisfecit: et tunc ex toto cõceditur sepultura: et clerici debent interesse sepulture: et ita proprie loquitur tertius casus. d. c. super eo. Et ista interpretatio tanq̃ benignior tenenda est. ¶ Sexto blasphematoribus dei: et sanctam cõtemnunt. ¶ Septimo illis qui se occidunt. xxiij. q. ij. quibus. xxiij. q. v. placuit. Et hoc intelligẽdum est s̃m Guil. si se perimerunt ex desperatione: vel indignatione: aut iracundia. Secus si ex furore vel a casu. Unde siquid ꝓpter fugam precipitaret se in aquam: quia sic credebat euadere posse: non imputatur ei si contrarium eueniat. arg. c. nerui. xiij. distin. et. d. c. ex parte in glo. Cõcordat Hostiẽ. Nota tamẽ s̃m quosdam: ꝙ si ille qui occidit se ex desperatione: aliquãdiu post vulnus viueret: ita ꝙ euz peniteret: et confiteretur: et ostenderet signa cõtritionis in morte: tali nõ est deneganda ecclesiastica sepultura: ex quo non decedit in peccato mortali. ¶ Octauo prohibetur ei sepultura: de quo certum est et manifestum non fuisse confessum vel non cõmunicasse semel in anno: iuxta. c. omnis vtriusq3. de peniten. et remis. Quidam hoc limitant nisi se super hoc emẽdasset in articulo mortis: confitendo: et cõmunicando: vel saltem signa contritionis ostendisset in fine: quia tunc nõ negabitur sepultura s̃m eos. Cõtrarium tamen puto verum: scilicet ꝙ per illam etiam non euadit penam. d. c. oĩs. ꝓpter rõnes quas adduxi supra. c. iiij. in secũda particula prime partis ibi vide. Si vero occultuz est: ꝙ quis nõ est confessus infra annum: nõ negabitur ei sepultura: quia ex quo est occultum non debet publicari peccatum. Aut si dubitetur: qa forte confessus alicui mendicantium: et de eius consilio abstinuit ab eucharistia. ¶ Nono illi cui interdictus est ingressus ecclesie. c. is qui. de sentẽ. excõmunica. lib. vj. ¶ Decimo monacho propriũ habenti: vt in. c. super quodam. de statu mona. ¶ Undecimo illi qui sacerdotẽ tutorem filijs suis instituit. lxxxviij. dist. neq3 apud glo. ibi cõtrariuz tenet. ¶ Duodecimo iudeis paganis et hereticis. de ꝯse. di. j. ecclesiam. et. c. seq. ¶ Tertiodecimo

corporibus exenteratis vel diuisis vt ossa ad sepulturã deportentur: vt in extrauagante Bonifacij octaui: detestande sub titu. de sepul. ¶ Quartodecimo illi qui post mortẽ: de heresi. cõuincũtur: vt in. c. si eps. de here. ¶ Quintodecimo generaliter nullus notorius: decedens in ipso notorio mortali peccato: sepeliendus est. d. c. qbus. ad c. nõ extimemus. ad c. pro obeuntibus. ad c. cuz grauia. xiij. q. ij. omnes enim casus supradicti locuz habent in notorijs: peccatores enim occulti sunt sepeliendi: habent etiaz locum in non recõciliatis. Si enim confiteant: sicut eis cõcedit corpus christi: ita ecclesiastica sepultura. xiij. q. iij. quesitum. Si etiaz signa penitẽtie apparuerunt: si loquelam amiserãt: tunc post mortem sunt absoluendi: ad orationes ad alia ecclesiastica suffragia recipiendi ad sepeliendi: sed heredes pro eis satisfacere tenẽtur proximis: vt in. d. c. parrochiano. eo. tit. ad de rapto. c. lr̃is. ad c. a nobis. ij. de sen. excõ. Et ad probandum hmõi signa: sufficit in hoc casu vnus testis. xxvj. q. vj. qui recedunt. ad c. se. Fallit tamẽ hoc in raptoribus ad violatoribus ecclesie: ad de illis qui moriuntur in torneamẽtis ad alijs similibus supra recitatis: qbus eccl'ie sepultura interdicit. Adde etiam predictis qd no. Panor. in. c. ex pte preallegata. q decedens sine cõfessione exteriori in extremo vite facta: debet sepeliri in cimiterio ecclesie: ex quo cõfessionẽ nõ contempsit: sed morte preuentus est. Non est enim credendũ: q decesserit in mortali peccato: de quolibet enim presumẽduz est bonum: nisi cõtempsisset per annũ cõfessionẽ: vt dictũ est supra: etiã si mors fuisset casualis. ¶ Quid si tales de qbus dictum est: de facto sepeliunt in ecclesia vel cimiterio. Solutio si corpora eo℞ discerni possunt exhumandi sunt: alias non. c. sacrum. eo. ti. ad ecclesia vel cimiterium est recõciliandum: vt in. c. cõsuluisti. de cõse. eccle. vel alta. Quid fiet si dubitetur de cadauere: vtrum fuerit cuiusdam christiani: pagani: vel heretici: vel excõicati. Solutio videtur in meliorẽ partem interpretandum. d. c. sacrũ. ¶ Sed qua pena puniendi sunt qui ad sepulturaz aliquem recipiunt in casu non cõcesso. Solutio tenetur ad restitutionem corporis si petatur: ad omniuz que occasione illius receperunt. c. fraternitatem. ad c. ex parte. j. ad c. cum liberum. eo. ti. ad alijs penis: vt supra dictum est. Utrum suspensi ad huiusmodi sint sepeliendi. Solu-

tio sm Panor. in. c. ex parte. ij. eo. titu. q sic quacunq3 pena mo
riantur dummodo penituerint. Et possunt sepeliri in cimiterio cũ
solennitate misse ꝛ aliorum officiorũ3. Nec sacramenta ecclesie
talibus sunt deneganda: vt in. c. fina. xiij. q. ij. Tales tamen non
sunt deponendi de furcis sine licentia principis: qui tamen debet
se in hoc facilem reddere: vt in. l. j. ꝛ. ij. ff. de cadaue. pu.

De officio sepulture secularium. Capi. xxiij.

Ordo sepeliendi aliquem secularem defunctum. Cum de
functus aliquis ad ecclesiam vel cimiterium3 defertur sepe
liendus: per sepe diuersarũ3 religionũ clerici adesse solent: qui ꝓ
pter varias suas ordinationes ꝛ ritus varie legunt: ꝛ varie can
tant: ꝛ vt plurimũ non cõsonantiã: sed potius dissonantiã gignũt.
Idcirco vt talis dissonantia euitetur: modus cantandi non anti
quus: sed quem nunc Ritus romanus tenet: hic inferius anno
tatur. Postq̃3 corpus defuncti positum fuerit in ecclesia: in qua
tumulari debet: sacerdos cum stola ꝛ pluuiali incipiat absolute.

Non intres in iudicium cum seruo tuo domine:
quoniam nullus apud te iustificabit homo: nisi
per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio.
Non ergo eum quesumus domine tua iudicia
lis sententia premat: quem tibi vera supplica
tio fidei christiane cõmendat: sed gratia tua illi
succurrente mereatur euadere iudicium vltio
nis: qui duz viueret insignitus ẽ signaculo san
cte trinitatis. Per christum dominum nostrum. Amen. Et can
tores illius loci debent incipere respõsorium. Subuenite sancti dei.
quere supra in officio funeris clerici. fol. 145. ꝛ omnes alij cleri
ci debent inceptũ Rium totuz vsq3 ad finem ꝓsequi versum vo
Suscipiat te christus. cantabunt ipsi cantores: vel alij duo: qbus in
iunctũ a cantore pro sue voluntatis libito fuerit: post repetitionẽ
vo. s. Suscipientes. alij duo qbus cantor iniunxerit: vel ipsimet canto
res dicent ℣. Requiem eternam. ceteri vo clerici cantabunt repeti
tionẽ. s. Offerentes eam in conspectu altissimi. ℟. Subuenite. vt supra
fol. 145. Dum autẽ cantatur predictuz Rium: sacerdos acci
piat aquã benedictã de manu ministri: ꝛ aspergat corpus defun
cti: ꝛ postea silr incenset illud. Et finito Rio: cantor cum primo

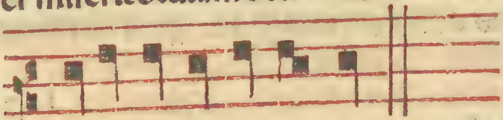
choro dicat Kyrie. Et scd's chorus. Christe. Deinde oẽs simul dicant Kyriel. quo finito sacerdos dicat alta voce. Pater nr̃. ℣. Et ne nos. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Deus cui oia viuunt: ⁊ cui non pereunt moriendo corpora nostra: sed mutant in meliꝰ: te supplices exoramus: vt suscipi iubeas animã famuli tui. N. per manus sanctoꝝ angeloꝝ deducẽdaꝫ in sinum amici tui abrahe patriarche: resuscitandãqꝫ in nouissimo iudicij magni die: vt quicqd vitioꝝ diabolo fallente cõtraxit: tu pius ⁊ misericors abluas: indulgẽdo. Per christum dñm nostrum. ℟. Amẽ. Finita oratione: cantores incipiat ℟. Libera me domine. quere supra in officio funeris clerici folio. 147. Et repetitur ℟. Libera me dñe. ⁊ interim ꝗ dictũ ℟ium secũdo cantat: fiat de aqua benedicta ⁊ incenso vt supra. Completo vo ℟io dicat vt supra Kyriel. et Pater noster. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animaꝫ eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationẽ meaꝫ. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

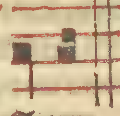
Absolue quesumus domine animaꝫ famuli tui. N. vt defunctus seculo tibi viuat: ⁊ peccata que per fragilitatẽ carnis humana cõuersatione cõmisit: tu venia misericordissime pietatis absterge. Per christum dñm nostrum. ℟. Amen. Finita oratione aliqui de circũstantibus accipiant feretruꝫ: ⁊ deportent defunctum ad tumuluꝫ: ⁊ dum portatur: clerici cantent sequẽtes aiñs. In paradisum deducant te angeli. fol. 148. Aña. Ego sum. vt supra fol. 152. Canti. Benedictus dñs deus israel. Finito cantico cantetur aña. Ego sum. tota. His oibus finitis: sacerdos accipiat aquam benedictam: ⁊ aspergat corpus defuncti ⁊ tumuluꝫ: ⁊ postea incenset similr: ⁊ dicat alta voce Pater noster. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. Non intres in iudicum cũ seruo tuo domine. ℟. Quia non iustificabitur in cõspectu tuo omnis viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amẽ. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Satisfaciat tibi quesumus domine deus noster: pro anima famuli tui dei genitricis semperqꝫ virginis marie ⁊ sctissimoꝝ petri ⁊ pauli apłoꝝ ⁊ sci. N. omniũqꝫ sanctoꝝ tuoꝝ oratio:

& presentis familie tue humilis & deuota supplicatio: vt pecca/torum omnium veniam: quam precamur: obtineat: nec eum pa/tiaris cruciari gehennalibus flāmis: quem filij tui domini nostri iesu christi precioso sanguine redemisti. Qui tecum & cum spiritu sancto viuit & regnat deus. Per omnia secula seculorum. ℟. Amen. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Et idem sa/cerdos dicat. Anima eius: & anime omnium fidelium defunctorum per misericordiam dei. Et cantores immediate subiungant.

Et circūstan/tes clerici re/spondeant.

Et tunc statim cantores incipiunt responsorium. Memento mei deus. Quere supra in officio funeris clerici. fol. 152. Dum pre/dictum responsorium cantatur: reuertant in ecclesiā. Et postq̄ reuersi fuerint stent ordinate in choro. Et finito ℟io: sacerdos dicat alta voce. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e animam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Tibi domine commendamus animam famuli tui. N. vt de/functus seculo tibi viuat: & peccata que per fragilitatem mundane conuersationis commisit: tu venia misericordissime pietatis absterge. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De officio sepulture paruulorum. Capi. xxiiij.

Incipit officium sepulture paruulorum christianorum. Quādo puer extrahitur de domo: & deportatur ad ecclesiam dicunt psalmi graduales: vz psalmus. Ad dn̄m cum tribularer. cum re/liquis vsq3 ad psalmum. Laudate nomen domini. quere infra fol. cum Gloria pa͞tri. & in fine Requiem eternā. In fine vo vltimi psalmi dicit Gloria patri. et Sicut erat. ¶ Uel sic. cum puer extrahit de domo incipitur psalmus. Beati immaculati. & psalmus. Laudate pueri dn̄m. Et dicunt cum Gloria patri. & Sicut erat. Et qn̄ puer fuerit in ecclia: incipit an̄. Hic accipiet be/nedictionē a dn̄o & misericordiā a deo salutari suo: q2 est generatio querētium dn̄m. ps. Domini est terra. Quo finito dicat Kyriel. Christe. Kyrie.

Pater

Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. Me autem propter innocentiam suscepisti. ℟. Et confirmasti me in cōspectu tuo in eternum. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Omnipotēs et mitissime deus: qui omnibus paruulis renatis fonte baptismatis: dum migrant a seculo sine vllis eorum meritis: vitam illico largiris eternā: sicut anime huius paruuli hodie credimus te fecisse: fac nos quesumus dn̄e per intercessionem beate marie virginis et oium sanctorum tuorum hic purificatis tibi mētibus famulari: et in paradiso cum beatis paruulis perenniter sociari. Per christum dn̄m nostrū. ℟. Amen. ¶ Dum portatur ad tumulum dicatur aīa. Juuenes et virgines senes cum iunioribus laudate nomen dn̄i. ps. Laudate dn̄m de celis. fol. Deinde dicat. Kyriel. Christel. Kyriel. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. Sinite paruulos venire ad me. ℟. Talium est enim regnum celorum. ℣. Dominus vobiscū. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus: sancte puritatis amator: q animam huius paruuli ad celorum regna hodie misericorditer vocare dignatus es: digneris etiam domine ita nobiscum misericorditer agere: vt meritis tue sanctissime passionis: et intercessione beate marie virginis: et omnium sanctorum tuorum in eodem regno nos cum omnibus sanctis et electis tuis semper facias congaudere celestibus. Qui viuis et regnas cum deo patre in vnitate spūssancti deus: per omnia secula seculorum. ℟. Amē. ¶ Quando reuertuntur ad ecclesiam: pronunciat antiphona. Benedicite dominum. deinde dicatur psalmus. Benedicite omnia opera domini domino. Quo finito: dicitur tota antiphona. Benedicite dominū omnes electi eius: agite diem letitie: et confitemini illi. Deinde dicatur ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.
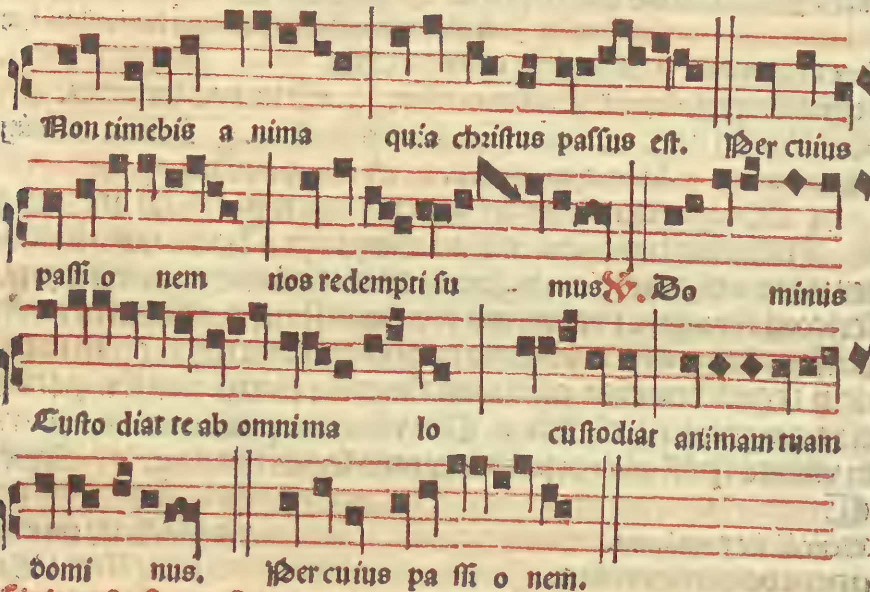
Deus qui corda fidelium sancti spiritus illustratiōe docuisti: da nobis in eodem spiritu recta sapere: et de eius semper consolatione gaudere. Oratio.

Concede nos famulos tuos q̄s dn̄e deus ppetua mentis et corporis sanitate gaudere: et gl'iosa beate marie v̄ginis intercessione a presenti liberari tristitia: et eterna pfrui letitia. Orō.
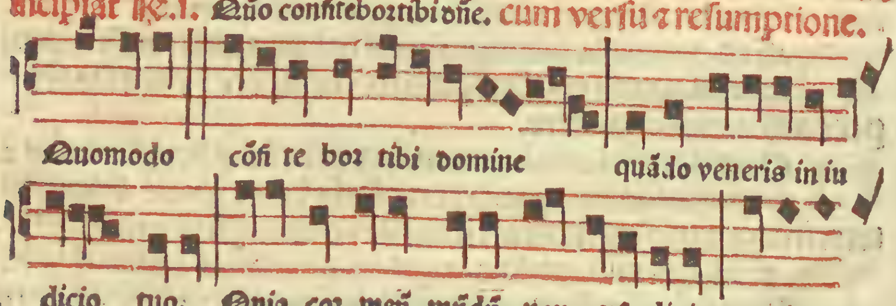
Deus qui miro ordine angelorum ministeria hominūq3 dispensas: cōcede propitius: vt quibus tibi ministrantibus
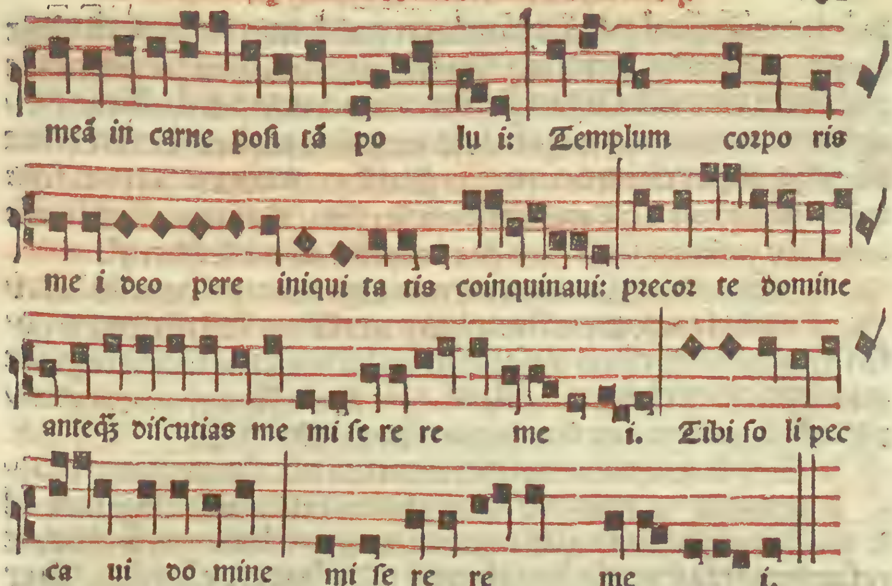
in celo semper assistit: ab his in terra vita nostra muniatur. Per christum dñm nostrum. ℟. Amen. ¶ Ritus sepeliendi defunctum secularem sm usum patriarchatus venetiarũ. Cap. xxv.

Cum clerici ad funus aliqđ accedunt acolitis ⁊ cruce precedentibus ordinate pergunt ad locum ubi est corpus. s. vel ad ecclesiaꝫ vel ad domũ defuncti legẽdo psalmus. Graduales distincte ⁊ morose. Et cum peruenerint ad ecclesiam ubi tumulandus est defunctus: ingrediendo eam cantant sequens. ℟. ut hic notatum est. s. Non timebis. cum versu ⁊ resumptione.

Finito ℟. si non fuit cantatum noc. trium lec. cantet. Quo finito incipiat ℟. s. Quõ confitebor tibi dñe. cum versu ⁊ resumptione.

Kyriel. Christel. Kyrieleison. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Adesto domine quesumus supplicationibꝰ nostris: ⁊ pias aures tuas ad preces nostras inclinare digneris: vt nos de throno maiestatis tue clementer exaudias: ⁊ orationes famulatus nostri dignāter admittas: Te inuocamus domine sancte pater oīpotens eterne deus: pro anima famuli tui: quaȝ hodierna die de hac luce vocare dignatus es: vt iubeas ei preparari paradisi tui loca virentia: non eā exurat flāma ignis crudelis gehēne: quia ꝓpterea dominus noster iesus christus filius tuus in ligno crucis sub pontio pilato pati dignatus est: vt aīas que per Ade transgressionē perierant: sua sancta resurrectiōe ab inferni claustris liberaret. Confundanť ergo gehēne ianitores: ⁊ ministri nequitie erubescāt: deducāt eā angelice ptātes in sinū patriarchaꝝ abraā isaac ⁊ iacob patrū nr̄oꝝ: cōsequatť a tua potētia paratam electis iocūditatē: ⁊ a dextris hereditatē adepta leteť: vt cuȝ dies ille tremēdus agnitionis tue aduenerit: vna cū scis ⁊ electis tuis: qui tibi placuerūt: in gloria maiestatis tue resurgere mereatur ad

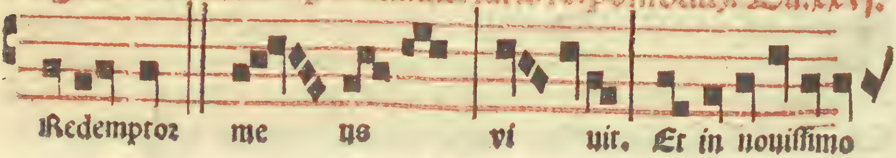
indulgentiã nõ ad penã: ꝛ aīaʒ illam quã fontis vnda perfudit: ꝛ chrisma salutis inunxit: non sinas flãmaꝝ ardoribus cruciari: nec peccatoꝝ vinculis alligari: sed liberam redde paradiso tuo ꝑ in/dulgentiaʒ pietatis tue: qa tuã clementiã duʒ in hoc seculo cõstitit nõ negauit: per chꝛm do. no. ℟. Amẽ. ℟. Aīa huius dũ derelinqret mũdũ soli deo deuota ẽ: Caro enim requiescet donec xp̄s veniet. ℣. Ad te dñe leuaui aīaʒ meã: deus meus ĩ te ꝯfido nõ erubescã. Caro eni. Oremꝰ. Orõ.
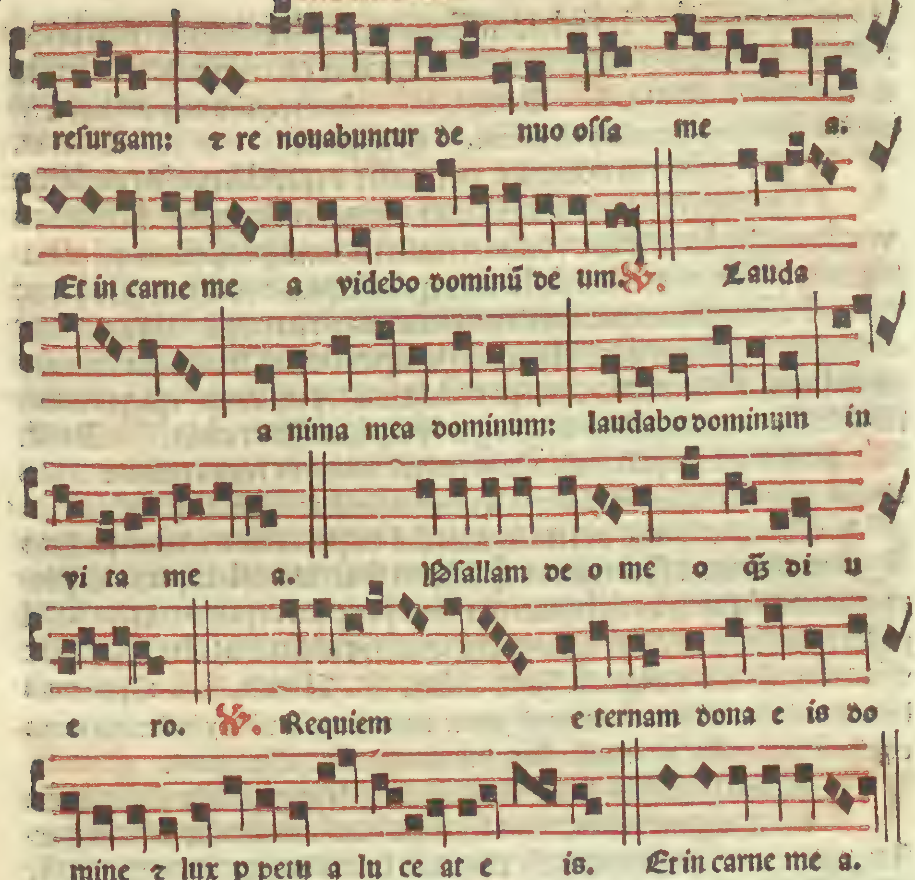
DEus vniuersorum creator ꝛ cognitor: qui cum sis beati/tudo sanctoꝝ: presta nobis petentibus vt spũʒ fratris no/stri a corporis nexibus absolutum: in lucis eterne facias regione gaudere. Per chꝛm. ℟. Amẽ. Añ. Animã de corpore: quã assum/psisti dñe fac gaudere cum sanctis tuis in gloria. Oremus. Oratio.

SUpplices exoramus pietatem tuã dñe sancte pater oīpo/tens eterne deus pro anima famuli[e] tui[e]: quã de hac luce ad te accersiri iussisti: vt eaʒ in regione viuoꝝ cõstituent: partẽ beate resurrectionis inter sctõs ꝛ electos tuos habere cõcedas. Per chꝛm dñm nrm. ℟. Amen. ℟. In paradisum. fol. 148. ps. Cum inuocarem. Ad benedictus añ. Ego sum. fol. 151. Kyriel. Christe. Kyrieleison. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℣. A porta in/feri. ℟. Erue domine. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi ora/tionẽ meã. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ. Oremus. Oratio.

OBsecramus misericordiaʒ tuam eterne deus: qui hominẽ ad imaginem tuam creare dignatus es: vt animam famuli[e] tui[e]: quam hodierna die rebus humanis eximi: ꝛ ad te accersiri iussisti: blande ꝛ misericorditer suscipias: nõ ei dominent[r] vmbre mortis: nec tegat eam chaos ꝛ caligo tenebrarum: sed exutus[a] omnium criminum labe in sinu abrahe collocatus[a] locum lucis ꝛ refrigerij se adeptum[a] esse gaudeat: ꝛ cum dies iudicij aduenerit cum sanctis ꝛ electis tuis eum[a] resuscitari iubeas. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℣. Requiem eternam dona ei domi/ne. ℟. Et lux perpetua luceat ei. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen.

¶ In die. vij. xxx. atqꝫ in anniuersario responsoriũ. Ca. xxvj.

Kyriel. Christel. Kyriel. Pater nr̃. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eoꝝ. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

TE dñe sancte pater oĩpotẽs eterne deus suppliciter deprecamur pro anima famuli tui: quã a voraginibus huius seculi ad te accersiri precepisti: vt digneris ei domine dare locuz lucidum: ⁊ locum refrigerij ⁊ quietis: liceatqz ei transire portas infernoꝝ: ⁊ pennas tenebrarũ: maneatqz in mansionibus sanctoꝝ: ⁊ in luce sancta quã olim abrahe promisisti ⁊ semini eius: sed cuz magnus dies ille resurrectionis aduenerit: resuscitare euz digneris dñe ad requiem: vna cũ sanctis ⁊ electis tuis deleas eius deli

cta atq3 peccata: vsq3 ad nouissimum quadrantem: tecũq3 imor/talitatis tue vitam ꝛ regnum consequatur eternum. Per christũ dominum nostrum. ℟. Amen. Aña. Hec requies mea in seculũ se/culi: hic habitabo quoniam elegi eam. Oremus. Oratio.

D Iri vulneris nouitate percussi: ꝛ quodãmodo cordibus sauciati misericordiã tuam mundi redemptor flebilibus vocibus imploramus: vt chari nostri animã proprium ad te da/torem reuertentem blande leniterq3 suscipias: vt siqua illi ex hac carnali cõtaminatione contraxit maculas: tu deus solita pietate clementer indulgeas: obliuioniq3 imperpetuũ tradas: atq3 ean/dem laudẽ tibi cunctis ceteris redditurã: ꝛ ad corpꝰ qñq3 reuer/surã sctõꝝ tuoꝝ cetibus aggregari ꝑcipias. Per chꝛ3. ℟. Amẽ. Añ. Aiã ꝑcamur: quã creasti dñe vt suscipi iubeas in regnũ tuum: ꝛ in sinu abrahe collocari facias: vt cũ beato lazaro portionẽ accipiat. Oremꝰ. Orõ.

O Mnipotentis dei misericordiã deprecemur: cuius iudicio nascimur ꝛ finimur: vt spiritum fratris nostri: quẽ dñi pie/tas de incolatu mundi huius transire ꝑcepit: requies eterna susci/piat: ꝛ eũ beate resurrectioni presentet: ꝛ in sinibus abrahe ysaac ꝛ iacob collocare dignet. Per chrm. ℟. Amen. Añ. Spũs tuus bonus deducet me in terram rectã ꝓpter nomen tuum dñe: viuificabis me in equitate tua: ꝛ educ de tribulatione animam meam. Oremus. Oratio.

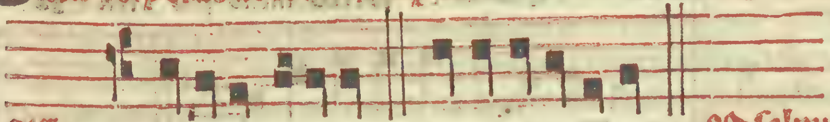
D Eus qui iustis supplicationibus semꝑ presto es: qui pia vota dignaris ĩtueri: da famuloᵉ tuoᵉ: cui hodie officia pre/stamus: cum sanctis atq3 electis tuis beati muneris portionem. Per christum dñm nostrum. ℟. Amẽ. Aña. Credo dñe deus car/nis resurrectionẽ ꝛ vitam eternam: sed tantũ deprecor tuam clementiã: vt nõ inter edos sed inter oues consortium merear. Oremus. Oratio.

C Lementiam tuam suppliciter exoramus dñe sancte pater omnipotẽs eterne deus: redemptor animaꝝ pro anima fa/muliᵉ tuiᵉ: quã de hac luce accersiri iussisti: vt angelus tuus susci/piat eam: ꝛ spiritus tuus refrigeret eam: ꝛ cum iudicabitur non exeat condẽnata. Psalmus. De profundis. Requiem eternã. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. Oremus. Oratio.

A Bsolue quesumus domine animã famuliᵉ tuiᵉ: ꝛ aĩas oĩũ famuloꝝ tuoꝝ confratrum nostroꝝ ab omni vinculo deli/ctorũ: vt in resurrectionis gloria inter sanctos ꝛ electos tuos re/

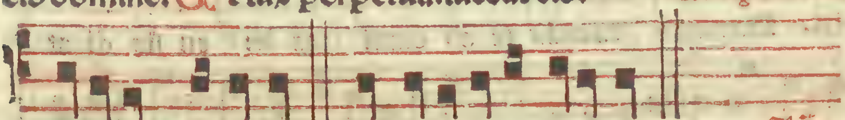
suscitati respirent. Per christum dñm nostrũ. ℟. Amẽ. ℣. Requiem eternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ¶ Incipit officium in agenda mortuorũ.

¶ Ad vesperas absolute incipitur. Capi. xxvij.

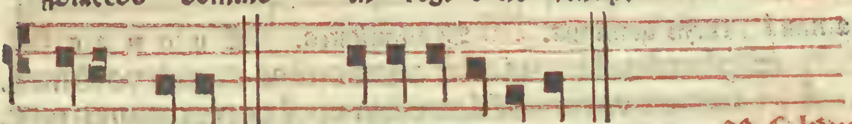

Añã. Placebo domino E u o u a e. Psalmus.

Dilexi quoniam exaudiet dominus: vocez orationis mee. Quia inclinauit aurem suam mihi: ⁊ in diebus meis inuocabo. Circũdederunt me dolores mortis: ⁊ pericula inferni inuenerunt me. Tribulationem ⁊ dolorem inueni: ⁊ nomen domini inuocaui. O domine libera animaz meã: misericors dominus ⁊ iustus: ⁊ deus noster miseretur. Custodiens paruulos dominus: humiliatus sum ⁊ liberauit me. Conuertere anima mea in requiem tuaz: quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animã meaz de morte: oculos meos a lachrymis: pedes meos a lapsu. Placebo domino: in regione viuoꝝ. Requiem eternam: dona eis domine. Et lux perpetua: luceat eis. Antiphona.

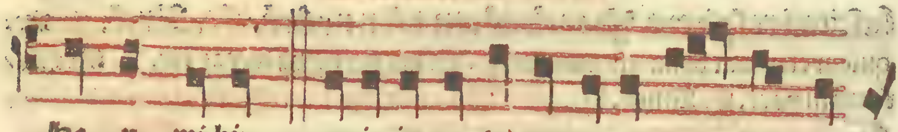

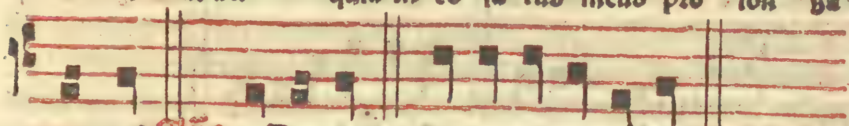
Placebo domino in regi o ne viuoꝝ. Añã.

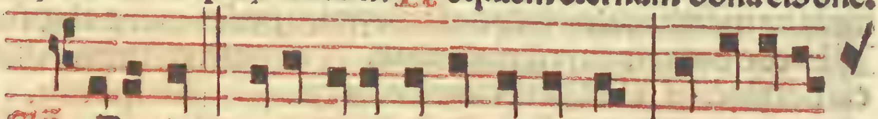
Heu mihi. E u o u a e. Psalmus.

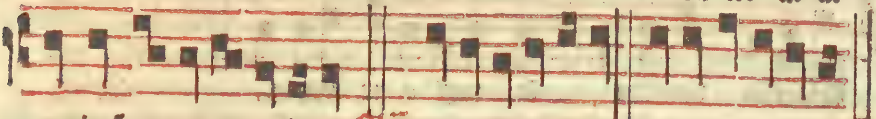
Ad dominũ cum tribularer clamaui: ⁊ exaudiuit me. Domine libera animam meam a labijs iniquis: ⁊ a lingua dolosa. Quid detur tibi aut quid apponatur tibi: ad linguam dolosam. Sagitte potentis acute: cum carbonibus desolatorijs. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus cedar multum incola fuit anima mea. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus: cum loquebar illis impugnabant me gratis. Requiem eternam: dona eis domine. Et lux perpetua: luceat eis. Antiphona.

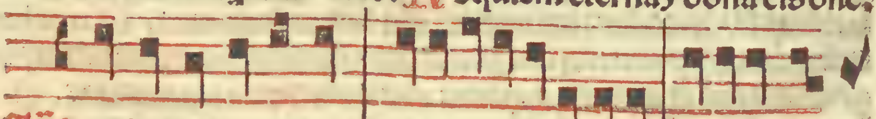

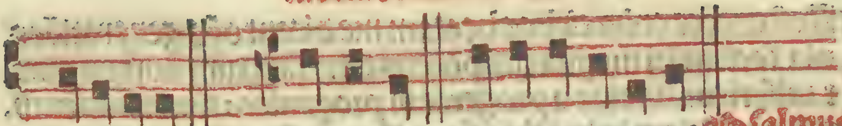
Leuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxiliũ mihi. Auxilium meuʒ a dño: qui fecit celum ⁊ terrã. Non det in cõmotionẽ pedem tuum: neqʒ dormitet qui cuſtodit te. Ecce nõ dormitabit neqʒ dormiet qui cuſtodit iſrael. Dominus cuſtodit te: dñs ꝓtectio tua ſup manũ dexterã tuã. Per diem ſol non vret te: neqʒ luna per nocteʒ. Dñs cuſtodit te ab oĩ malo: cuſtodiat aiaʒ tuã dñs. Dominus cuſtodiat introitũ tuũ ⁊ exituʒ tuũ: ex hoc nũc ⁊ vſqʒ in ſeculum. Requiem eternam dona eis dñe.

De ꝓfundis clamaui ad te dñe: domine exaudi vocẽ meã. Fiant aures tue intẽdentes: in vocẽ deprecationis mee. Si iniqtates obſeruaueris dñe: domine quis ſuſtinebit. Quia apud te ꝓpitiatio eſt: ⁊ ꝓpter legeʒ tuam ſuſtinui te dñe. Suſtinuit aia mea in verbo eius: ſperauit aia mea in dño. A cuſtodia matutina vſqʒ ad nocteʒ: ſperet iſrael in dño. Quia apud dñm miſericordia ⁊ copioſa apud eum redemptio. Et ipſe redimet iſrael: ex oĩbus iniqtatib⁹ eius. Requiem eternaʒ dona eis dñe.

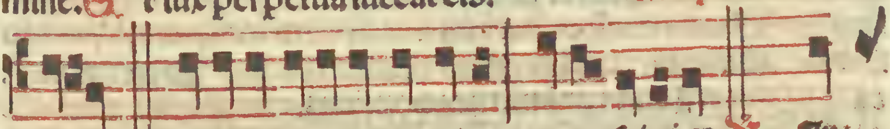

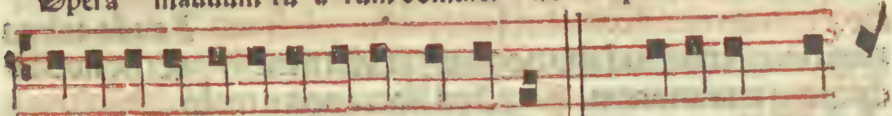

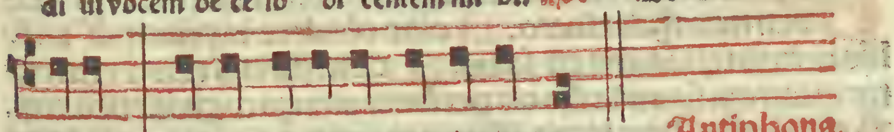
Psalmus.

Confitebor tibi dñe in toto corde meo: qm̃ audisti verba oris mei. In cõspectu angeloꝝ psallam tibi: adorabo ad templuz sanctũ tuum: ⁊ cõfitebor nomini tuo. Super misericordia tua ⁊ veritate tua: qm̃ magnificasti sup̱ omne nomen sanctuz tuum. In quacũqz die inuocauero te exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem. Confiteantur tibi dñe oẽs reges terre: quia audierũt omnia verba oris tui. Et cantent in vijs domini: quoniaz magna est gloria domini. Quoniaz excelsus dominus ⁊ humilia respicit: ⁊ alta a longe cognoscit. Si ambulauero in medio tribulationis viuificabis me: ⁊ super iraz inimicoꝝ meoꝝ extendisti manum tuam: ⁊ saluum me fecit dextera tua. Dominus retribuet pro me: domine misericordia tua in seculuz: opera manuum tuarum ne despicias. Requiem eternaz: dona eis domine. Et lux perpetua luceat eis.

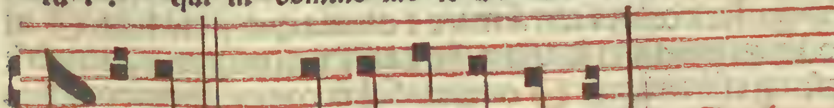
Antiphona.
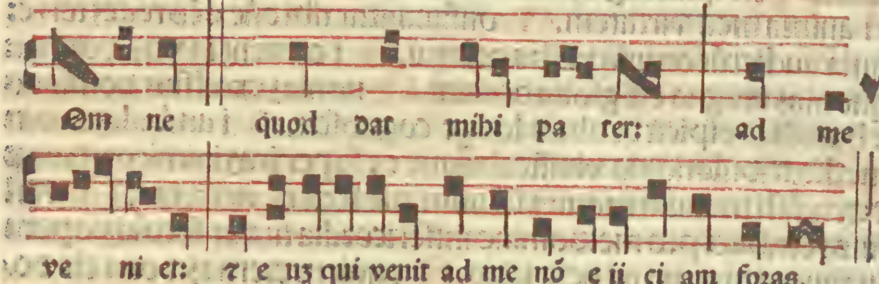

Antiphona.

Canticum.

Magnificat anima mea dominum. Et exultauit spiritus meus: in deo salutari meo. Quia respexit humilitatem

ancille sue: ecce enim ex hoc beatam me dicent oēs generatiōes.
Quia fecit mihi magna qui potens est: ⁊ sanctum nomen eius.
Et misericordia eius a progenie in progenies: timētibus eum.
Fecit potentiam in brachio suo dispersit superbos mente cor-
dis sui. Deposuit potentes de sede ⁊ exaltauit humiles. Esu-
rientes impleuit bonis: ⁊ diuites dimisit inanes. Suscepit israel
puerum suū: recordatus misericordie sue. Sicut locutus est ad
patres nostros: abraam ⁊ semini eius in secula. R. equiē eternā:
dona eis domine. Et lux perpetua: luceat eis. Antiphona.

Deinde dicatur Pater noster. secreto. Et notandum q in die-
bus ferialibus in vesperis trium siue nouem lectionum: quando
sine nota dicuntur: ⁊ in laudibus eorūdem dicitur Pater noster:
cum psalmo. Lauda anima mea dominum. ⁊ versiculis ⁊ debitis
orationibus: flexis genibus. In aliis vero dieb9 in officio defun-
ctorum: genua non flectuntur: nec dicitur psalmus. Lauda anima
mea dominum: laudabo dominum in vita mea. V. Et ne nos in-
ducas in tentationem. R. Sed libera nos a malo. Psalmus.

Lauda anima mea dñm: laudabo dñm in vita mea: psallam
deo meo quamdiu fuero. Nolite cōfidere in principib9: in fi-
liis hominum in qbus non est salus. Exibit spiritus eius ⁊ reuerte-
tur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.
Beatus cuius deus iacob adiutor eius: spes eius in domino deo
ipsius qui fecit celum ⁊ terrā: mare ⁊ omnia que in eis sunt. Qui
custodit veritatem in seculum: facit iudicium iniuriam patientib9:
dat escam esuriētibus. Dominus soluit compeditos: dominus
illuminat cecos. Dominus erigit elisos: dominus diligit iustos.
Dominus custodit aduenas: pupillum ⁊ viduā suscipiet: ⁊ vias
peccatorum disperdet. Regnabit dominus in secula deus tuus
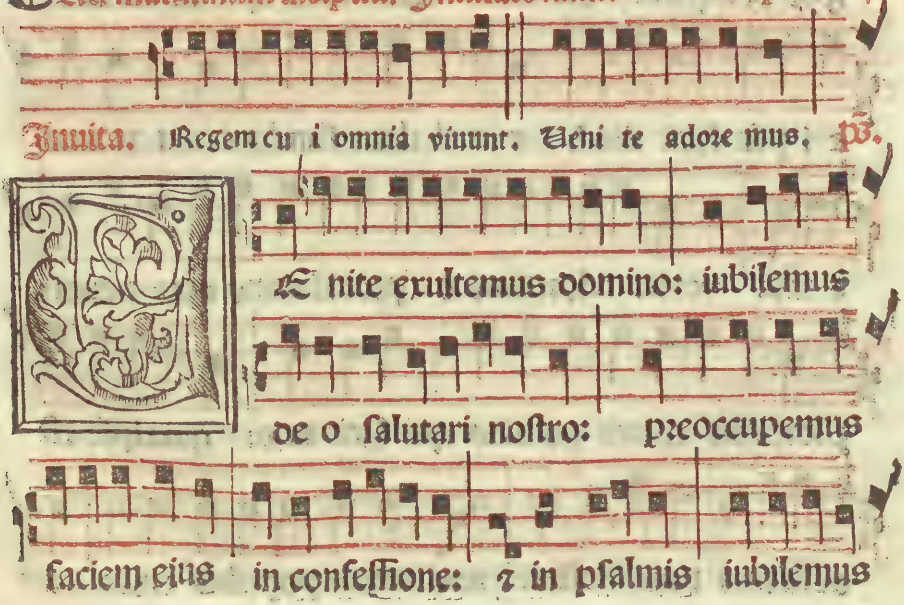
ſyon: in generatione ⁊ generationem. Requiem eternã: dona eis domine. Et lux perpetua: luceat eis. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.
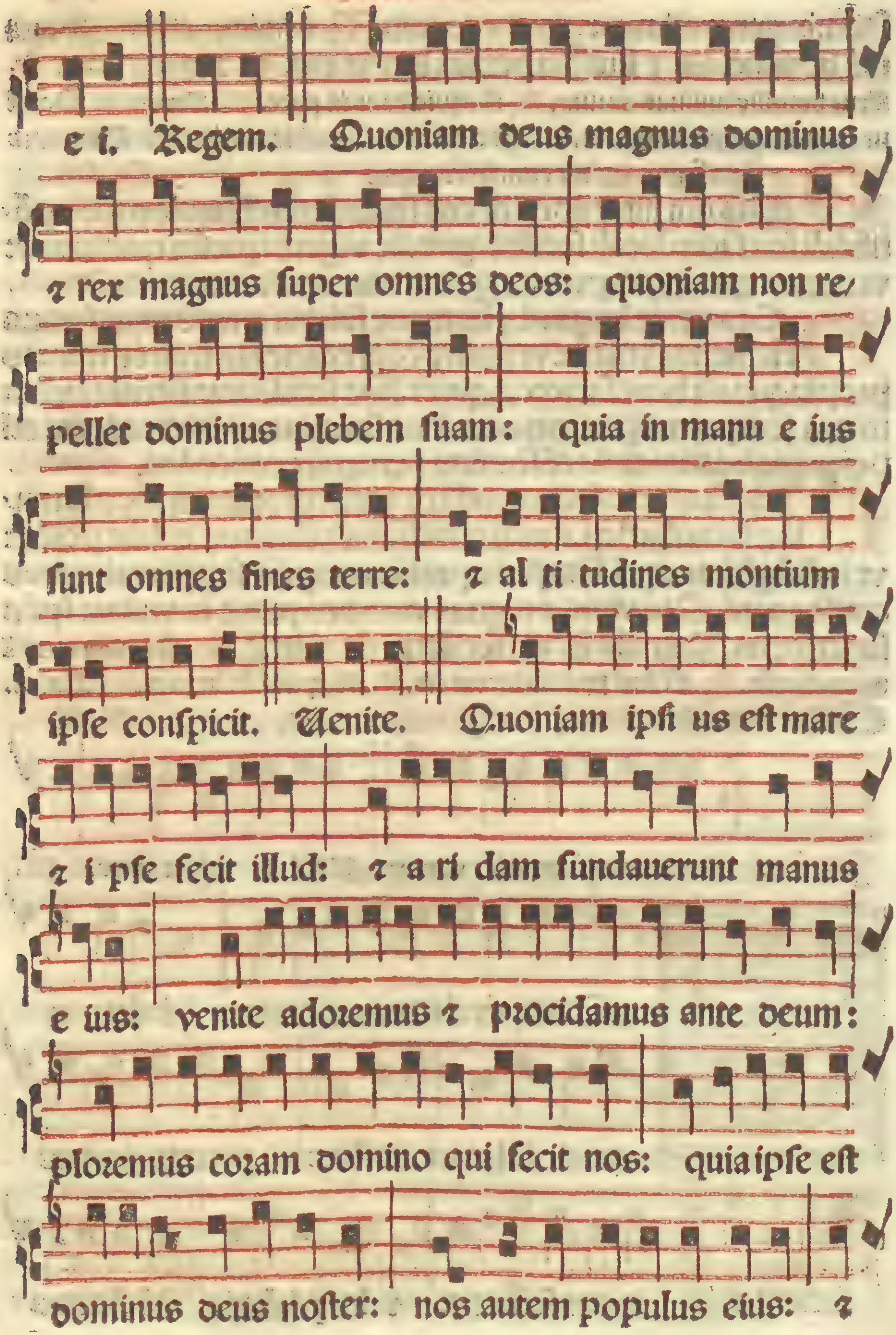
Deus qui inter apoſtolicos ſacerdotes famulos tuos põtificali ſeu ſacerdotali feciſti dignitate vigere: preſta queſumus: vt eorum quoq; perpetuo aggregentur conſortio. Oratio.

Deus venie largitor ⁊ humane ſalutis amator: queſumus clementiã tuam: vt noſtre cõgregationis fratres ſorores propinquos ⁊ benefactores: qui ex hoc ſeculo tranſierunt: beata maria ſemper virgine: cũ omnibus ſanctis tuis intercedente ad perpetue beatitudinis cõſortium peruenire concedas. Oratio.

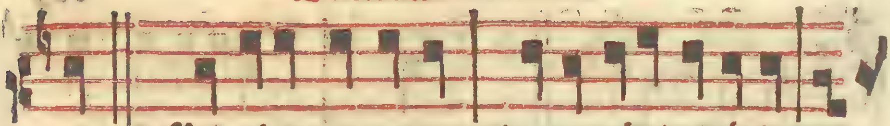
Fidelium deus oĩum conditor ⁊ redẽptor: animabus famulorum famularũq; tuarũ remiſſionem cunctorum tribue peccatorum: vt indulgẽtiam: quã ſemper optauerunt: pijs ſupplicationibus conſequantur. Qui viuis ⁊ regnas cum deo patre in vnitate ſpũs ſancti deus. Per oĩa ſecula ſeculorum. ℟. Amẽ. ℣. Requiem eternã dona eis dñe. ℟. Et lux ꝑpetua luceat eis. ℣. Requieſcãt in pace. ℟. Amen.

¶ Ad matutinum incipitur Inuitatorium. Capi. xxvij.

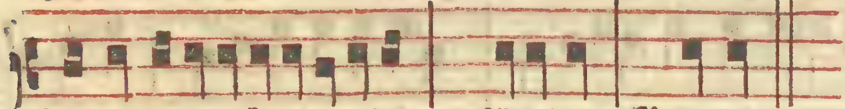

e i. Regem. Quoniam deus magnus dominus
⁊ rex magnus super omnes deos: quoniam non re/
pellet dominus plebem suam: quia in manu e ius
sunt omnes fines terre: ⁊ al ti tudines montium
ipse conspicit. Venite. Quoniam ipsi us est mare
⁊ i pse fecit illud: ⁊ a ri dam fundauerunt manus
e ius: venite adoremus ⁊ procidamus ante deum:
ploremus coram domino qui fecit nos: quia ipse est
dominus deus noster: nos autem populus eius: ⁊

oues pascue eius. Regem. Hodi e si vo/
cem e ius audi e ri tis: noli te obdurare corda ve/
stra: si cut in exacerbati o ne secundum diem tenta/
ti o nis in deserto: vbi tentauerunt me patres ve/
stri: probauerunt et viderunt opera mea. Veni
te. Quadraginta annis proximus fu i generatio/
ni huic: et dixi semper hi errant corde: i psi ve
ro non cognouerunt vias meas: quibus iuraui in ira
me a: si intro i bunt in requiem meam: Re/

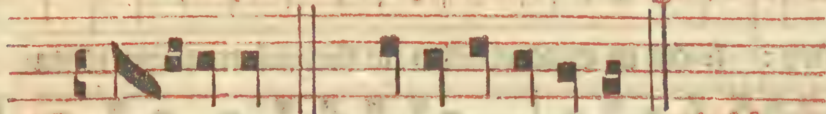

gem. Requiem e ternam dona e is domine: ꝛ

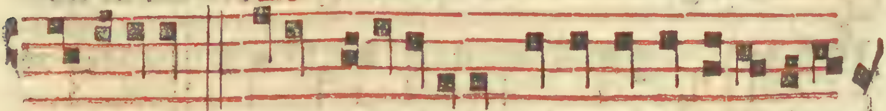
lux perpetu a luceat e is. Venite. Regem. totum

¶ Dictum inuitatorium cum suo psalmo: nõ dicitur: nisi in crastino oium sanctoꝝ: ꝛ cũ funus psens fuerit. ¶ In .j. nocturno.

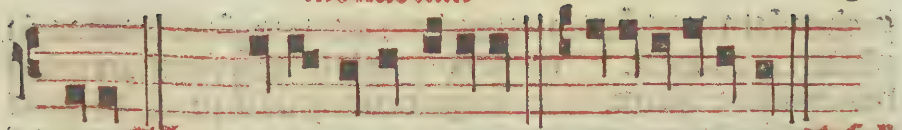

Añ. Di ri ge. E u o u a e. Psalmus.

Verba mea auribus percipe domine: intellige clamorem meum: intende voci orationis mee: rex meus ꝛ deus meꝰ. Quoniam ad te orabo dñe: mane exaudies vocem meaz: mane astabo tibi ꝛ videbo: quoniam non deus volens iniquitatẽ tu es. Neqz habitabit iuxta te malignus: neqz permanebunt iniusti ante oculos tuos. Odisti oẽs qui opamini iniqtatẽ: perdes oẽs qui loquũtur mendaciũ. Virum sanguinũ ꝛ dolosuz abominabitur dñs: ego aũt in multitudine misericordie tue. Introibo in domũ tuam: adorabo ad templuz sanctũ tuũ in timore tuo. Domine deduc me in iustitia tua ꝓpter inimicos meos: dirige in conspectu tuo viaz meã. Quoniaz nõ est in ore eoꝝ veritas: cor eoꝝ vanũ est. Sepulchrũ patens est gutur eoꝝ: linguis suis dolose agebant: iudica illos deus. Decidant a cogitationibus suis sm multitudinem impietatum eoꝝ expelle eos: quoniaz irritauerũt te domine. Et letentur oẽs qui sperãt in te: in eternũ exultabũt: ꝛ habitabis in eis. Et gloriabunt in te oẽs qui diligunt nomen tuũ: qm tu benedices iusto. Domine vt scuto bone voluntatis tue: coronasti nos. Requiem eternam: dona eis domine. Aña.

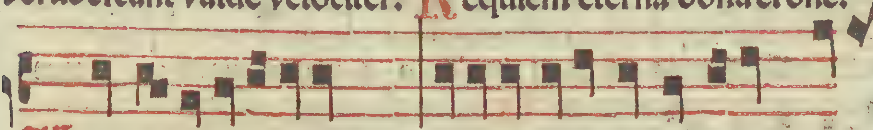

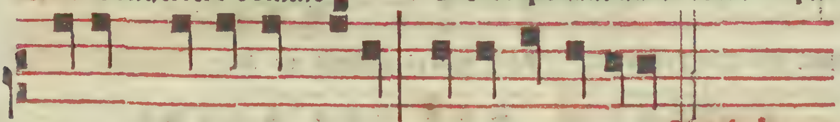
Di ri ge domi ne deus meus in conspectu tu o vi am

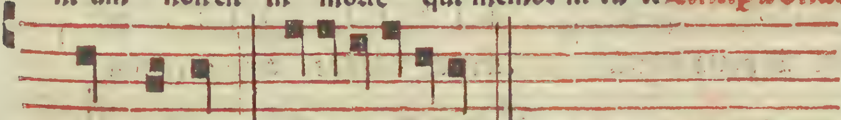
Psal.

Domine ne in furore tuo arguas me : neqȝ in ira tua corripias me. Miserere mei domine quoniam infirmus sum: sana me domine quoniam cõturbata sunt ossa mea. Et anima mea turbata est valde: sed tu dñe vsquequo. Conuertere dñe: ⁊ eripe animã meam : saluũ me fac propter misericordiam tuam. Quoniam nõ est in morte qui memor sit tui: in inferno aũt quis cõfitebitur tibi? Laboraui in gemitu meo: lauabo per singulas noctes lectuȝ meũ: lachrymis meis stratuȝ meũ rigabo. Turbatus est a furore oculus meus : inueteraui inter omnes inimicos meos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitateȝ : quoniam exaudiuit dominus vocem fletus mei. Exaudiuit dominus deprecationẽ meam: dñs orationem meã suscepit. Erubescant ⁊ conturbentur vehementer omnes inimici mei: cõuertant ⁊ erubescant valde velociter. Requiem eternã dona ei dñe.
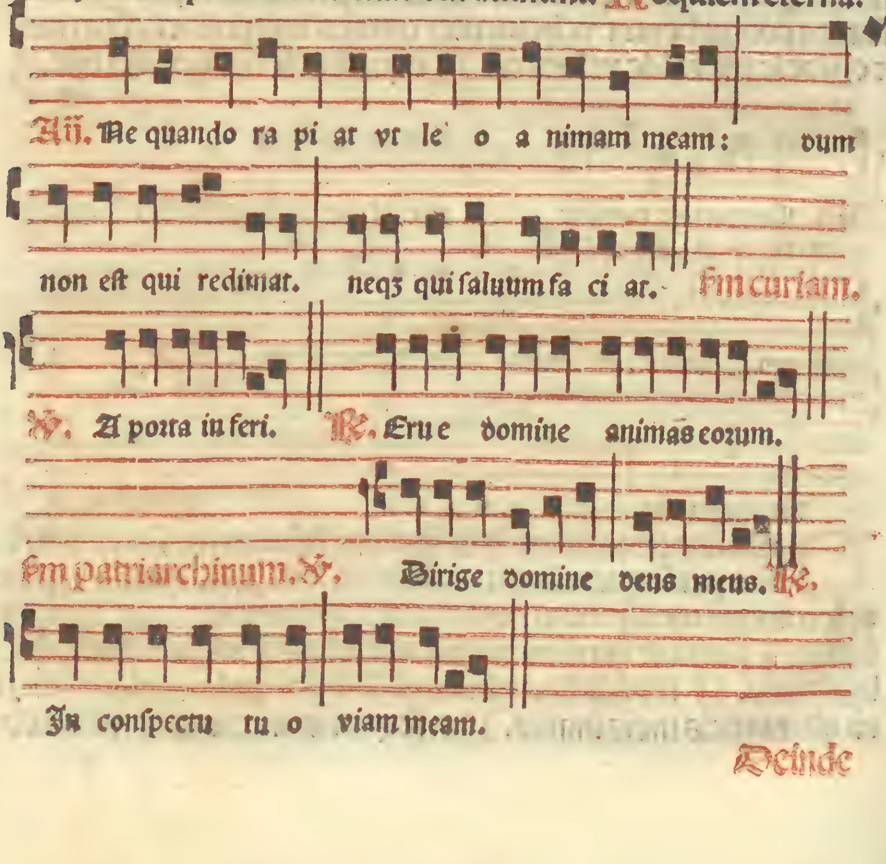

Antiphona.

Psalmus.

Domine deus meus in te speraui: saluum me fac ex omnibus persequentibus me: ⁊ libera me. Ne quãdo rapiat vt leo animã meam: dum non est qui redimat : neqȝ qui saluum faciat. Domine deus meus si feci istud: si est iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidam merito ab inimicis meis inanis. Persequat inimicus aiaȝ meã: ⁊ cõ/
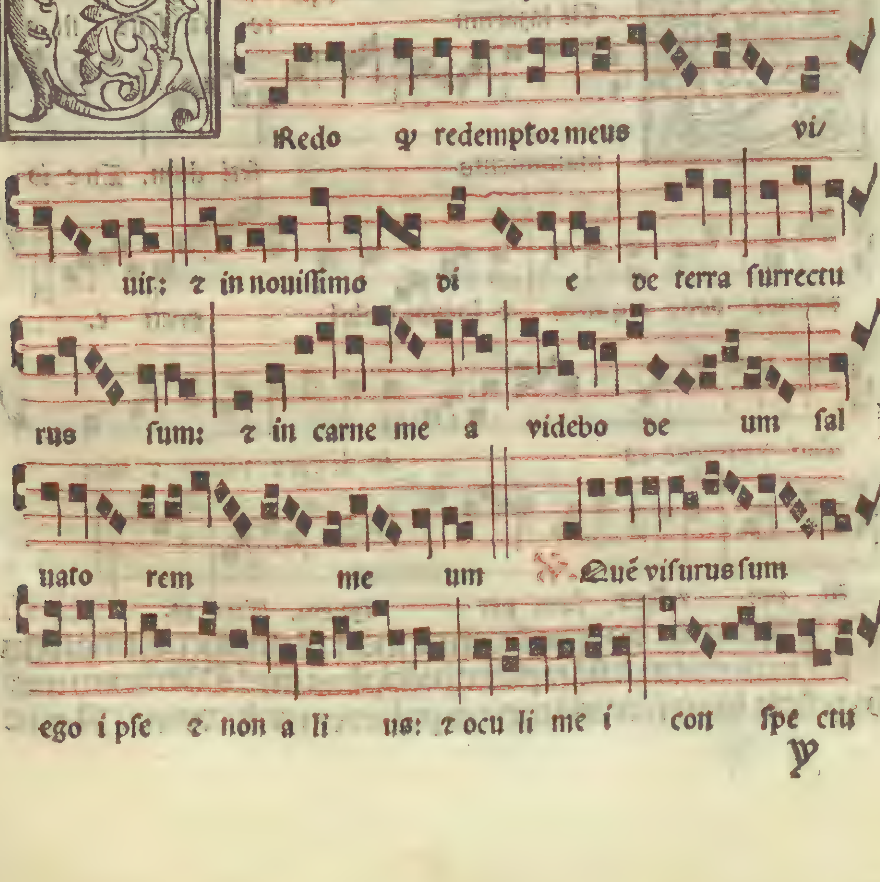
prehēdat ⁊ conculcet in terra vitam meam: ⁊ gloriam meam in puluerem deducat. Exurge domine in ira tua: ⁊ exaltare in finibus inimicoꝝ meoꝝ. Et exurge deus meus in precepto quod mandasti: ⁊ synagoga populoꝝ circundabit te. Et ꝓpter hanc in altum regredere: dominus iudicat populos. Iudica me dñe ſm iustitiam meam: ⁊ ſm innocentiam meā super me. Consumetur nequitia peccatoꝝ: ⁊ diriges iustum: scrutans corda ⁊ renes deus. Iustum adiutoriū meū a domino: qui saluos facit rectoꝛ corde. Deus iudex iustus fortis ⁊ patiēs: nunqd irascetur per singulos dies? Nisi cōuersi fueritis gladiū suum vibrabit: arcum suum tetendit ⁊ parauit illū. Et in eo parauit vasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit. Ecce parturit iniustitiam: cōcepit dolorē: ⁊ peperit iniqtatē. Lacum aperuit ⁊ effodit eū: ⁊ incidit in foueam quā fecit. Conuertet dolor eius in caput ei⁹: ⁊ in verticē ipsius iniqtas eius descēdet. Confitebor dño ſm iustitiā eius: ⁊ psallam nomini dñi altissimi. Requiem eternā.

Deinde

Deinde dicitur **Pater noster.** secreto. Quo completo dicat hebdomodarius clara voce versus **Et ne nos inducas.** Respondeant omnes **Sed libera nos a malo.** Tunc lector absolute incipiat lectionem: ⁊ eandem terminet sine **Tu autem domine,** [illegible] in officio mortuorum. Lectio .j.
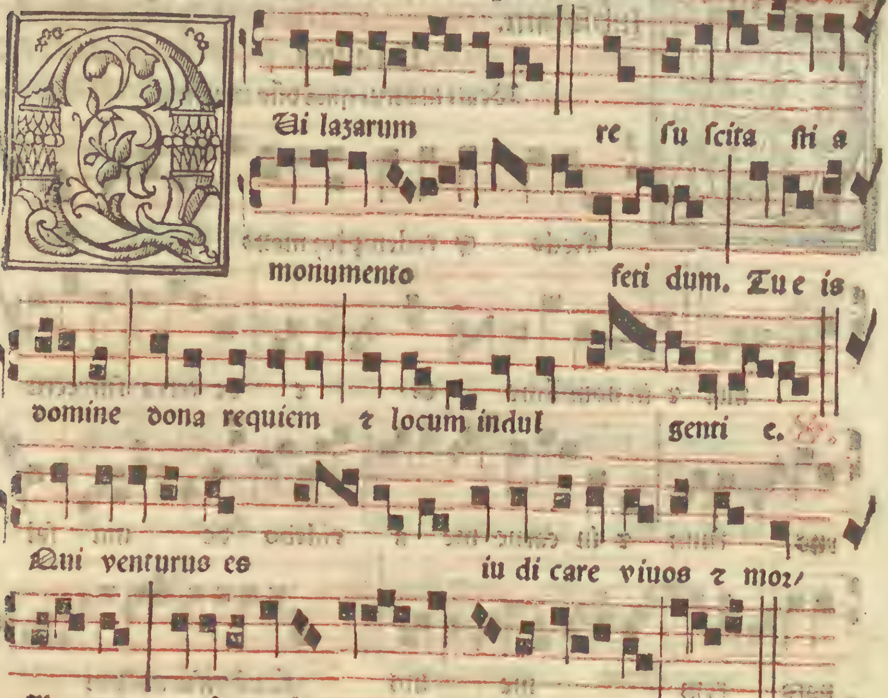
PArce mihi domine: nihil enim sunt dies mei. Quid est homo: quia magnificas eum: aut quid apponis erga eū cor tuum? Visitas eum diluculo: ⁊ subito ꝓbas illum. Usqꝫquo non parcis mihi: nec dimittis me: vt glutiam saliuā meaꝫ? Peccaui. Quid faciam tibi o custos hominum? Quare posuisti me cōtrarium tibi: ⁊ factus sum mihimetipsi grauis? Cur non tollis peccatum meum: ⁊ quare non aufers iniquitatem meaꝫ? Ecce nunc in puluere dormiam: ⁊ si mane me quesieris nō subsistam. Finita lectione sm vsum patriarchinum dicit loco. **Tu auteꝫ.** post oēs lectiōes de mortuis. **Beati mortui qui ī dn̄o moriunt.** ⁊ seqt R.

ri sunt. ℣. Et in carne. Lectio secunda.
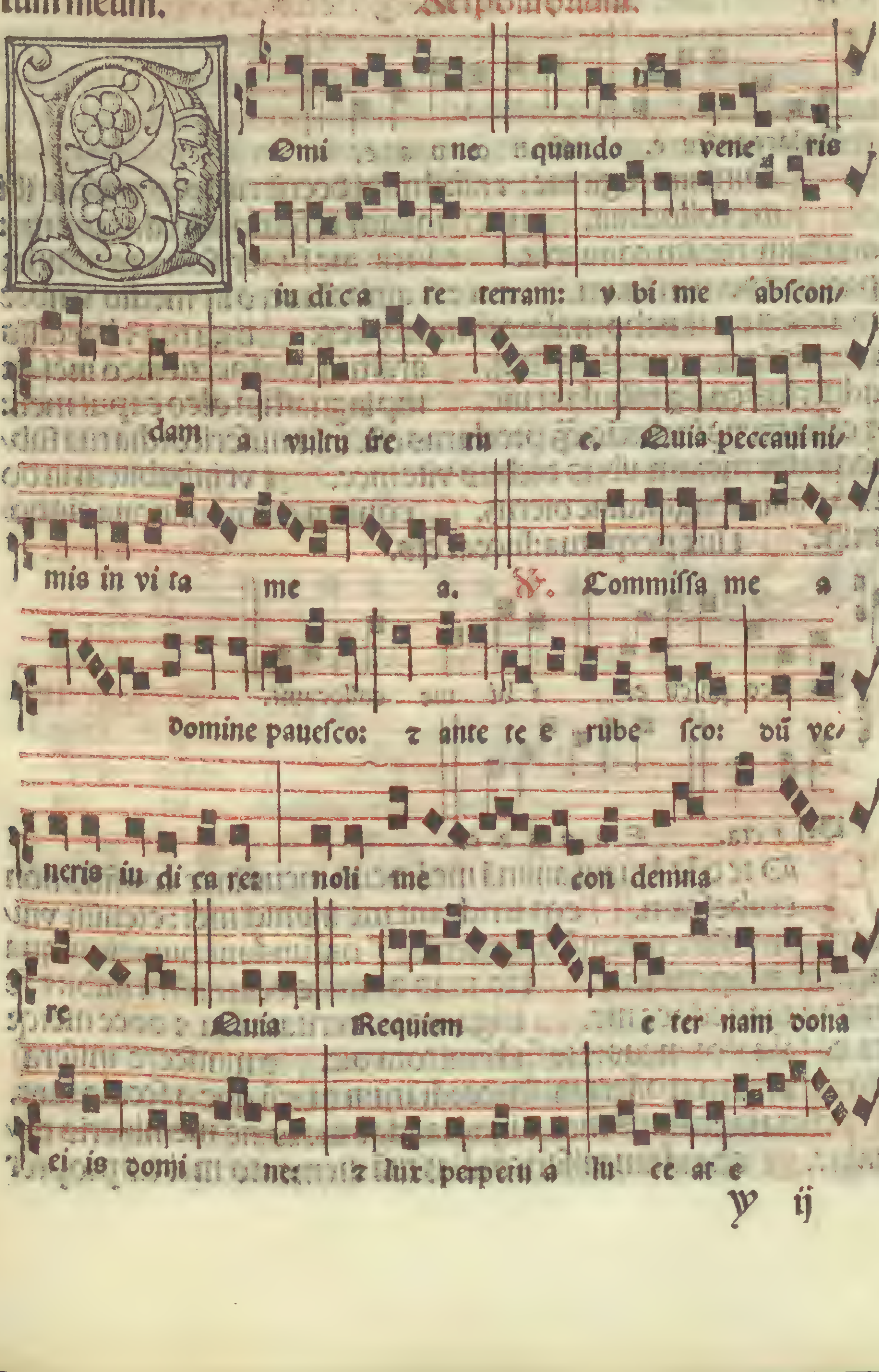
Nedet animã meã vite mee: dimittã aduersuz me eloquium meum. Loquar in amaritudine anime mee: dicã deo. Noli me condẽnare. Indica mihi: cur me ita iudices? Nunquid bonũ tibi videtur si calumnieris: ꝛ opprimas me opus manuũ tuaruz: ꝛ consilium impioꝝ adiuues? Nunquid oculi carnei tibi sunt: aut sicut videt homo: ꝛ tu vides? Nunquid sicut dies hominis: dies tui: ꝛ anni tui: sicut humana sunt tempora? Ut queras iniquitatẽ meam: ꝛ peccatum meũ scruteris. Et scias quia nihil impiuz fecerim: cũ sit nemo: qui de manu tua possit eruere.

Qui lazarum re su scita sti a monumento feti dum. Tu e is domine dona requiem ꝛ locum indul genti e. ℣. Qui venturus es iu di care viuos ꝛ mor tu os: ꝛ secu lum per ignem. Tu e is.

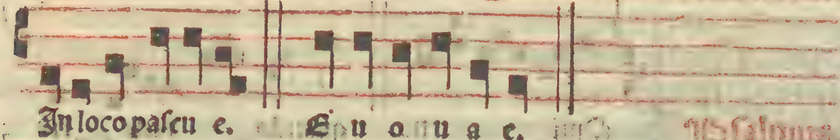
Manus tue domine fecerunt me: ꝛ plasmauerunt me totuz in circuitu: ꝛ sic repente precipitas me? Memento queso: quod sicut lutum feceris me: ꝛ in puluerem reduces me. Nonne

ſicut lac mulſiſti me: & ſicut caſeum me coagulaſti. Pelle & carnibus veſtiſti me: oſſibus & neruis compegiſti me. Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi: & viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum. Reſponſorium.

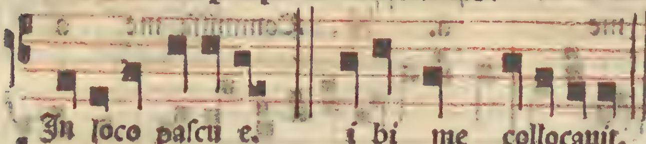

In secundo nocturno. Aña.

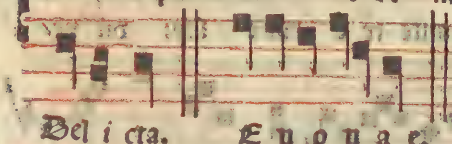

Psalmus.

DOminus regit me: ꝛ nihil mihi deerit: in loco pascue ibi me collocauit. Super aquam refectionis educauit me: animam meam conuertit. Deduxit me super semitas iustitie: propter nomen suum. Nam ꝛ si ambulauero in medio vmbre mortis: non timebo mala: qm̄ tu mecū es. Uirga tua ꝛ baculus tuus: ipsa me consolata sunt. Parasti in conspectu meo mēsaꝫ: aduersus eos q tribulant me. Impinguasti in oleo caput meū: ꝛ calix meus inebriās q̄ꝫ preclarus est. Et misericordia tua subsequatur me: omnibus diebus vite mee. Et vt inhabitem in domo dñi: in longitudine dieruꝫ. Requiem eternam: dona eis domine. Et lux perpetua: luceat eis. Antiphona.

Antiphona.

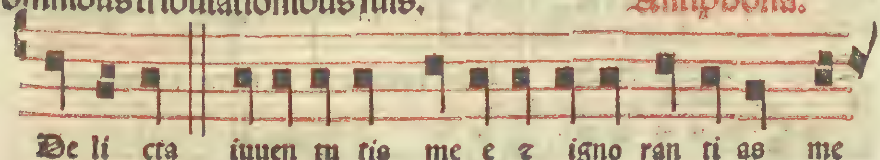

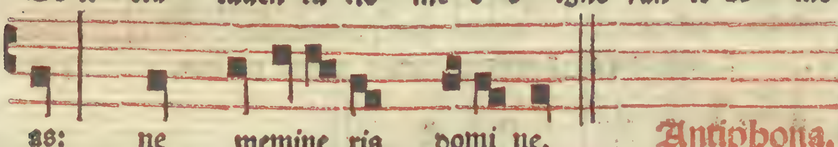
Psalmus.

AD te dñe leuaui animā meā: deus meus in te confido non erubescam. Neqꝫ irrideant me inimici mei: etenim vniuersi qui sustinent te: nō ꝯfundent. Confundant omnes iniqua agentes: superuacue. Uias tuas domine demonstra mihi: ꝛ semitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua ꝛ doce me: qꝛ tu es saluator meus: ꝛ te sustinui tota die. Reminiscere miserationum tuarum dñe: ꝛ misericordiarum tuarū que a seculo sunt. Delicta iuuentutis mee ꝛ ignorantias meas: ne memineris domine. Secundum misericordiaꝫ tuā memento mei tu: propter

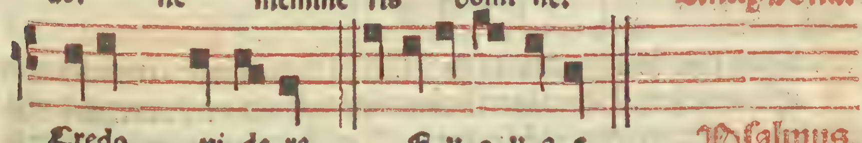
bonitatem tuam dñe. Dulcis ꝛ rectus dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via. Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas. Uniuerse vie dñi misericordia ꝛ veritas: requirentibus testamentũ eius ꝛ testimonia eius. Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo: multum est enim. Quis est homo qui timet dominū: legem statuit ei in via quā elegit. Anima eius in bonis demorabitur: ꝛ semē eius hereditabit terram. Firmamentũ est dominus timentibus eũ: ꝛ testamētum ipsius vt manifestetur illis. Oculi mei semper ad dominum: quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Respice in me ꝛ miserere mei: qa vnicus ꝛ pauper sum ego. Tribulationes cordis mei multiplicate sunt: de necessitatibus meis erue me. Uide humilitatem meam ꝛ laborem meum: ꝛ dimitte vniuersa delicta mea. Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt: ꝛ odio iniquo oderunt me. Custodi animā meā ꝛ erue me: non erubescam quoniam speraui in te. Innocētes ꝛ recti adheserunt mihi: quia sustinui te. Libera deus israel: ex omnibus tribulationibus suis.

Antiphona.
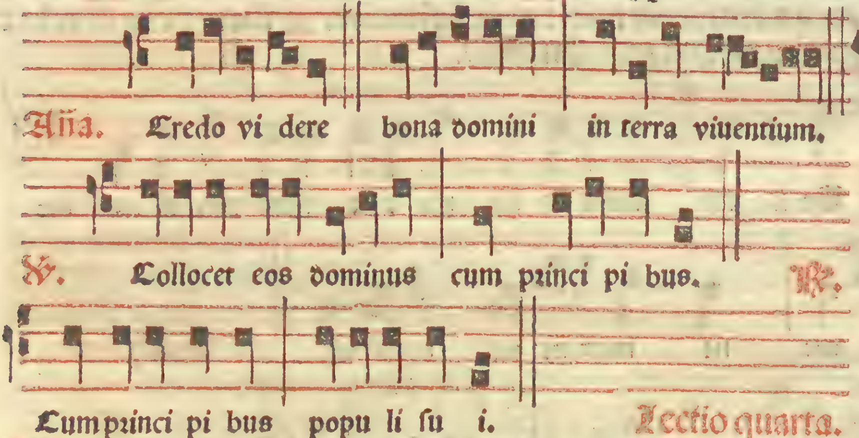

Antiphona.

Psalmus.
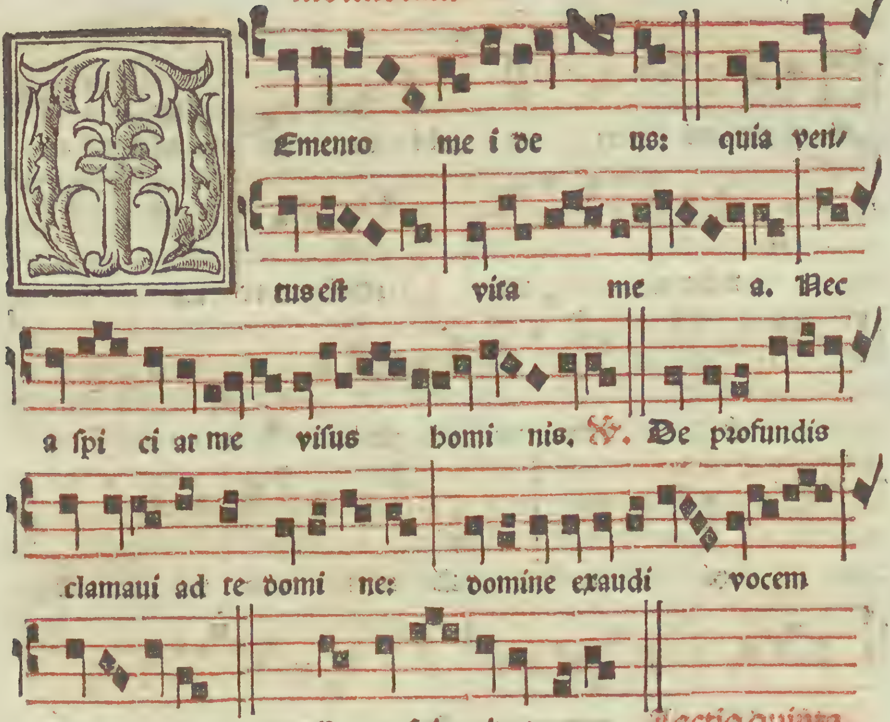
Dominus illuminatio mea ꝛ salus mea: quē timebo? Dominus protector vite mee: a quo trepidabo? Dum appropiant super me nocentes: vt edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei: ipsi infirmati sunt ꝛ ceciderunt. Si cōsistant aduersum me castra: non timebit cor meum. Si exurgat aduersū me prelium: in hoc ego sperabo. Unam petij a dño hāc requiram

vt inhabitē in domo dñi oībus diebus vite mee. V t videā voluntatē dñi ꝛ visitē tēpluꝫ ei⁹. Q m̄ abscōdit me in tabernaculo suo in die maloꝝ: protexit me in abscōdito tabernaculi sui. I n petra exaltauit me: ꝛ nūc exaltauit caput meū sup̱ inimicos meos. C ircuiui ꝛ imolaui in tabernaculo ei⁹ hostiā vociferatiōis: cātabo ꝛ psalmā dicā dño. E xaudi dñe vocē meā qua clamaui ad te: miserere mei ꝛ exaudi me. T ibi dixit cor meuꝫ: exq̄siuit te facies mea: faciē tuā dñe req̄rā. N e auertas facieꝫ tuā a me: ne declines in ira a seruo tuo. A diutor me⁹ esto ne derelinq̄s me: neqꝫ despicias me de⁹ salutaris me⁹. Q m̄ pr̄ meus ꝛ mr̄ mea dereliquerūt me: dñs aūt assumpsit me. L egē pone mihi dñe in via tua: ꝛ dirige me in semitā rectā pp̱ inimicos meos. N e tradideris me in aīas tribulantiū me: qm̄ insurrexerūt in me testes iniqui: ꝛ mētita est iniq̄tas sibi. C redo videre bona dñi: in terra viuētiū. E xpecta dñm: viriliter age: ꝛ cōfortet cor tuū: ꝛ sustine dñm. R equiē eternā: dona eis dñe. E t lux ppetua: luceat eis.
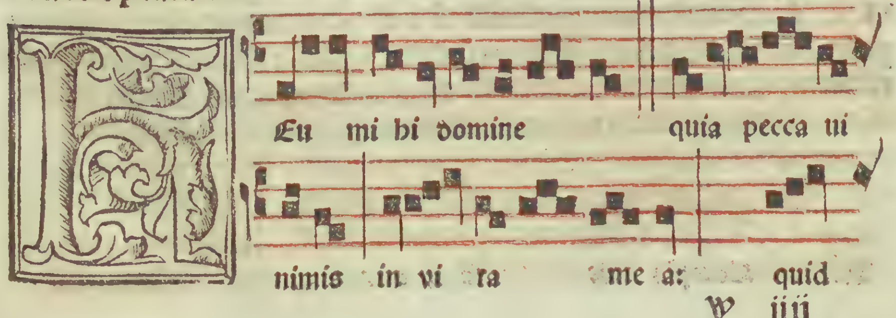

Lectio quarta.
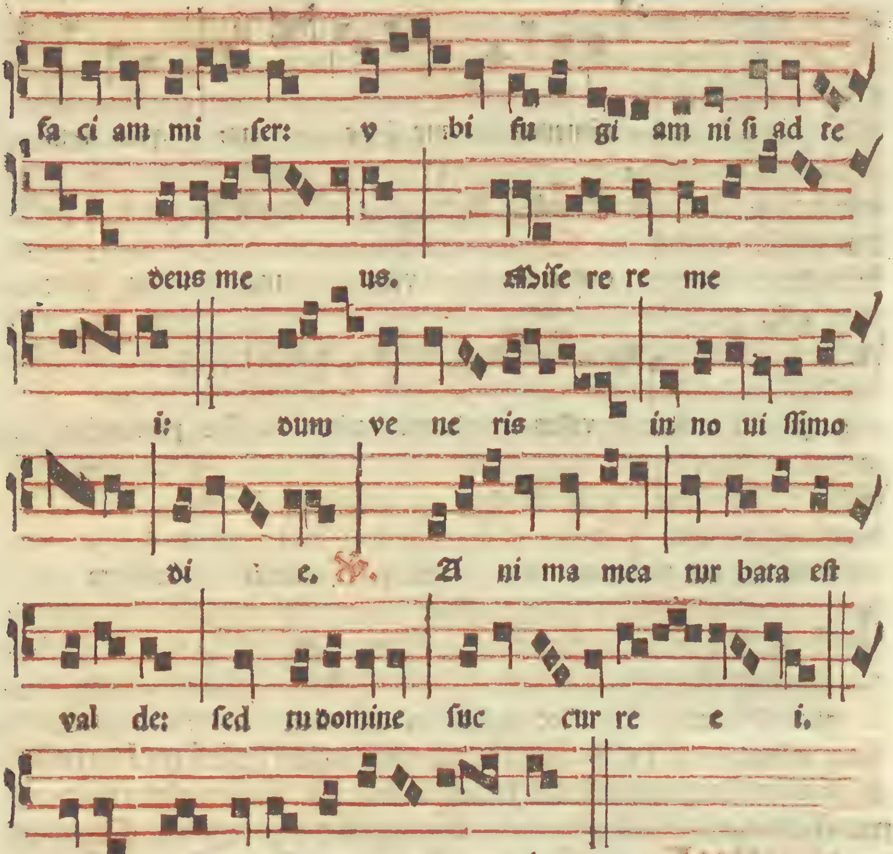
R Esponde mihi: quātas habeo iniquitates ꝛ peccata: scelera mea ꝛ delicta ostēde mihi. Cur faciem tuā abscondis: ꝛ arbitraris me inimicū tuū? Contra foliuꝫ qd̄ vento rapit̄ ostendis potētiaꝫ tuā: ꝛ stipulam siccā persequeris. Scribis enim cōtra me amaritudines: ꝛ consumere me vis peccatis adolescentie mee. Posuisti in neruo pedeꝫ meū: ꝛ obseruasti omnes semitas meas: ꝛ vestigia pedum meoꝝ considerasti. Qui quasi putredo consumēdus sum: ꝛ quasi vestimētum qd̄ comedit̄ a tinea. ℟.

Lectio quinta.

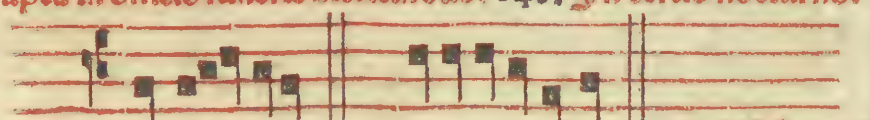
Homo natꝰ de muliere breui viuēs tpe: replet multis mise/rijs. Qui quasi flos egredit ⁊ cōterit: ⁊ fugit velut vmbra: ⁊ nunq̄ȝ in eodeȝ statu pmanet. Et dignū ducis sup huiuscemodi apire oculos tuos: ⁊ adducere eū tecū in iudiciuȝ. Quis pōt facē mūdū: de imūdo cōceptū semie? Nōne tu qui solus es? Breues dies hois sunt: numerꝰ mēsiū eiꝰ apud te est. Cōstituisti termios eius: q p̄teriri nō poterūt. Recede ergo paululū ab eo: vt qescat donec optata veniat: ⁊ sicut mercennarij dies eius. ℟.

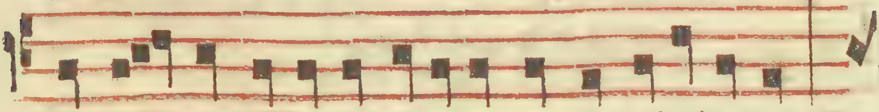
Lectio

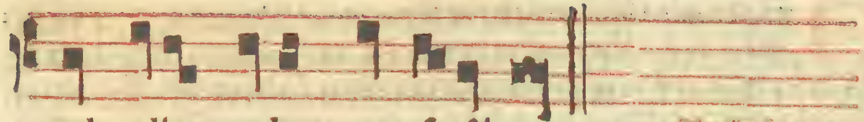
Quis mihi hoc tribuat vt in inferno ꝓtegas me: ⁊ abscondas me donec ptrāseat furor tuus: ⁊ cōstituas mihi tēpus in quo recorderis mei? Putas ne mortuꝰ homo rursum viuat? Cunctis diebꝰ: qbus nūc milito: expecto donec veniat imutatio mea. Uocabis me: ⁊ ego rn̄deo tibi. Operi manuum tuaꝝ porriges dexterā. Tu qdez gressus meos dinumerasti: sed parce peccatis meis. Responsoriū sextū. Ne recorderis peccata mea do. quere supra in officio funeris clerici. folio. 146. In tertio nocturno.

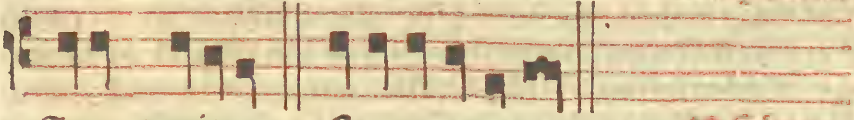
Psalmus.

EXpectans expectaui dominuꝫ: ⁊ intendit mihi. Et exaudiet preces meas: ⁊ eduxit me de lacu miserie ⁊ de luto fecis. Et statuit supra petrã pedes meos: ⁊ direxit gressus meos. Et immisit in os meum canticum nouum: carmen deo nostro. Videbunt multi ⁊ timebunt: ⁊ sperabunt in domino. Beatus vir cuius est nomen domini spes eius: ⁊ non respexit in vanitates ⁊ insanias falsas. Multa fecisti tu domine deus meus mirabilia tua: ⁊ cogitationibus tuis nõ est qui similis sit tibi. Annunciaui ⁊ locutus sum: multiplicati sunt super numeruꝫ. Sacrificium ⁊ oblationeꝫ noluisti: aures autem perfecisti mihi. Holocaustuꝫ ⁊ pro peccato non postulasti: tunc dixi ecce venio. In capite libri scriptum est de me: vt facerem voluntatem tuã deus meus volui: ⁊ legem tuaꝫ in medio cordis mei. Annunciaui iustitiam tuam in ecclesia magna: ecce labia mea non prohibebo domine tu scisti. Iustitiam tuam nõ abscondi in corde meo: veritatem tuam ⁊ salutare tuum dixi. Non abscondi misericordiã tuam: ⁊ veritateꝫ tuam: a concilio multo. Tu autem domine ne longe facias miseratiões tuas a me: misericordia tua ⁊ veritas tua semper susceperunt me. Quoniam circũdederunt me mala: quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates mee: ⁊ non potui vt viderem. Multiplicate sunt super capillos capitis mei: ⁊ cor meuꝫ dereliquit me. Complaceat tibi domine vt eruas me: domine ad adiuuandum me respice. Confundantur ⁊ reuereantur simul: qui querunt animam meam vt auferant eam. Conuertantur retrorsum ⁊ reuereantur: qui volunt mihi mala. Ferant confestim confusionem suam: qui dicunt mihi euge euge. Exultent ⁊ letentur super te omnes querẽtes te: ⁊ dicant semper magnificetur dominus qui diligunt salutare tuum. Ego antem mendicus sum ⁊ pauper: dominus sollicitus est mei. Adiutor meus ⁊ protector meus es tu: deus meus ne tardaueris. Requiem eternaꝫ: dona eis domine. Et lux perpetua: luceat eis. Sequitur Antiphona.
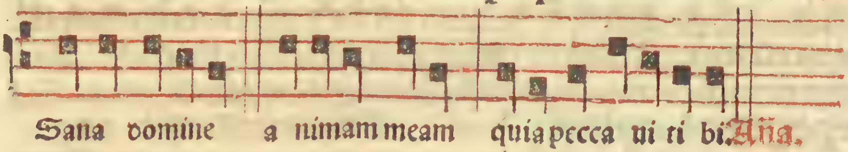

Antiphona.

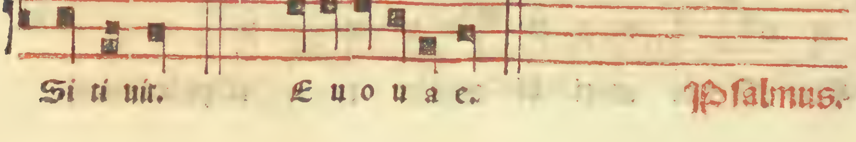

Psalmus.

Beatus qui intelligit ſuper egenum ⁊ pauperē: in die mala liberabit eum dominus. Dominus conſeruet eum: ⁊ viuificet eum: ⁊ beatum faciat eum in terra: ⁊ non tradat eū in animam inimicoruȝ eius. Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius: vniuerſum ſtratuȝ eius verſaſti in infirmitate eius. Ego dixi domine miſerere mei: ſana animā meam quia peccaui tibi. Inimici mei dixerunt mala mihi: quādo morietur ⁊ peribit nomen eius. Et ſi ingrediebatur vt videret vana loquebatur: cor eius congregauit iniquitatem ſibi. Egrediebatur foras: ⁊ loquebatur in idipſuȝ. Aduerſum me ſuſurrabāt omnes inimici mei: aduerſum me cogitabant mala mihi. Verbum iniquum conſtituerunt aduerſum me: nunquid qui dormit nō adijciat vt reſurgat? Etenim homo pacis mee in quo ſperaui: qui edebat panes meos: magnificauit ſuper me ſupplantationem. Tu autem domine miſerere mei: ⁊ reſuſcita me: ⁊ retribuā eis. In hoc cognoui quoniam voluiſti me: quoniam non gaudebit inimicus meus ſuper me. Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti: ⁊ confirmaſti me in conſpectu tuo in eternum. Benedictus dn̄s deus iſrael a ſeculo ⁊ in ſeculuȝ: fiat fiat. Requiem eternā: dona eis domine. Et lux perpetua: luceat eis. Aña.
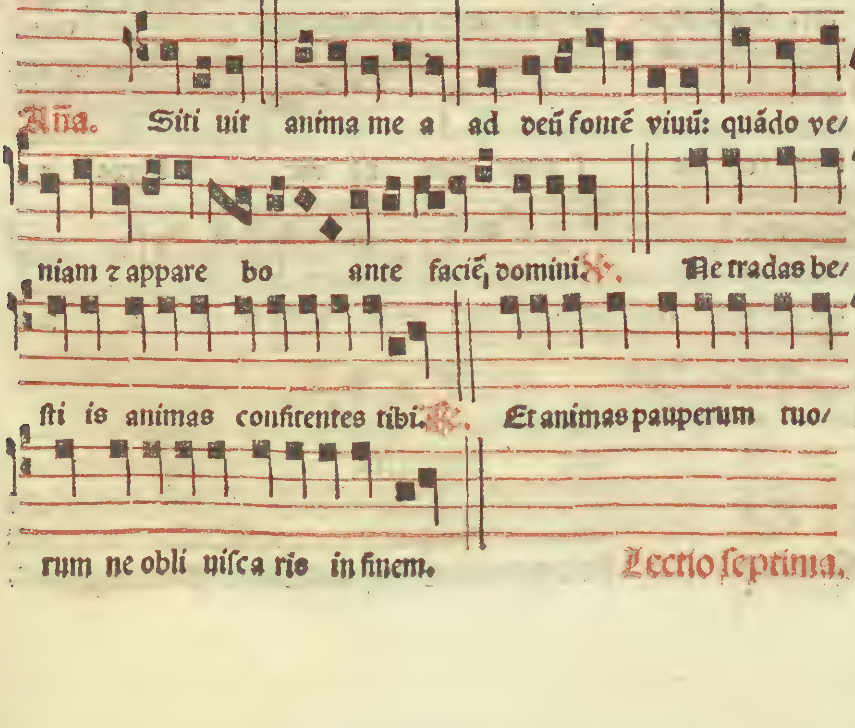

Aña.
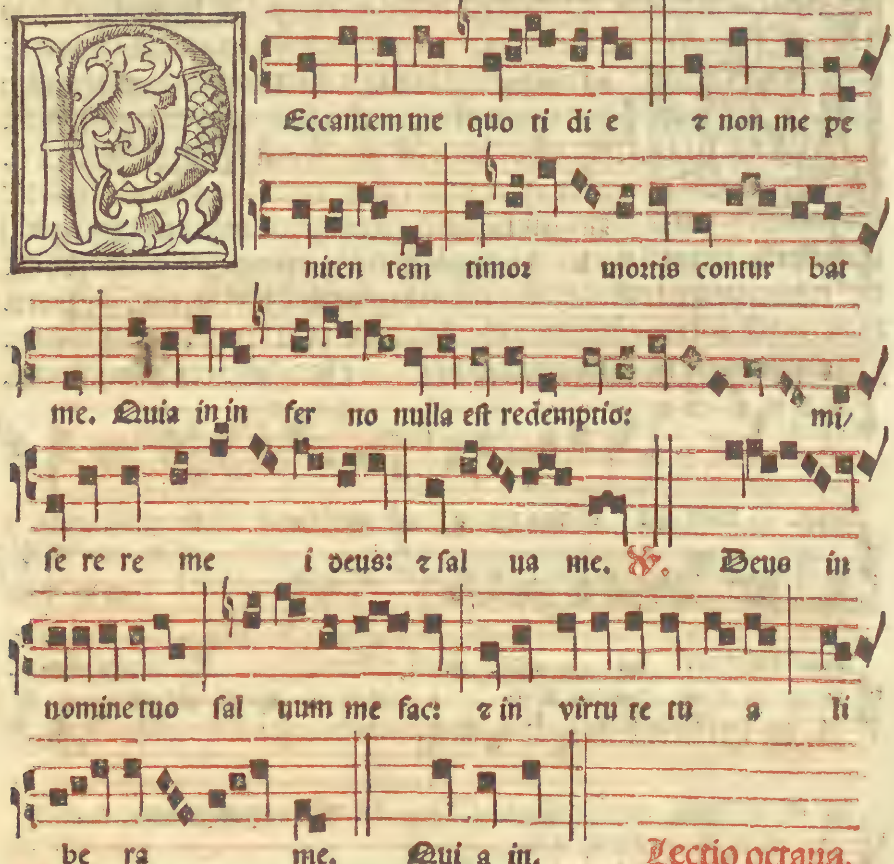

Psalmus.

Quemadmodū desiderat ceruus ad fontes aquaꝝ: ita de/
siderat aīa mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deū
fontem viuū: qñ veniā ⁊ apparebo ante faciem dei. Fuerunt
mihi lachryme mee panes die ac nocte: dum dicit mihi quotidie
vbi est deꝰ tuus. Hec recordatus sum ⁊ effudi in me aiā meā:
qm̄ transibo in locū tabernaculi admirabilis vsq; ad domū dei.
In voce exultationis ⁊ cōfessionis: sonus epulantis. Quare
tristis es aia mea: ⁊ quare cōturbas me. Spera in deo quoniā
adhuc ꝯfitebor illi: salutare vultꝰ mei: ⁊ deꝰ meus. Ad meipsū
aīa mea cōturbata est: ꝓpterea memor ero tui de terra iordanis
⁊ hermonij a monte modico. Abyssus abyssū iuocat: in voce
cataractarū tuaꝝ. Omnia excelsa tua ⁊ fluctꝰ tui: sup me transie/
runt. In die mādauit dñs misericordiā suā: ⁊ nocte canticū eiꝰ.
Apud me oratio deo vite mee: dicam deo susceptor meus es.
Quare oblitꝰ es mei: ⁊ quare cōtristatꝰ incedo: dum affligit me
inimicus. Dum cōfringunt ossa mea: exprobrauerūt mihi q̄ tri/
bulant me inimici mei. Dum dicūt mihi ꝑ singulos dies: vbi est
deꝰ tuus: quare tristis es aīa mea: ⁊ quare cōturbas me. Spera
in deo: qm̄ adhuc cōfitebor illi: salutare vultꝰ mei ⁊ deus meus.
Requiem eternam: dona eis dñe. Et lux perpetua: luceat eis.

Lectio septima.
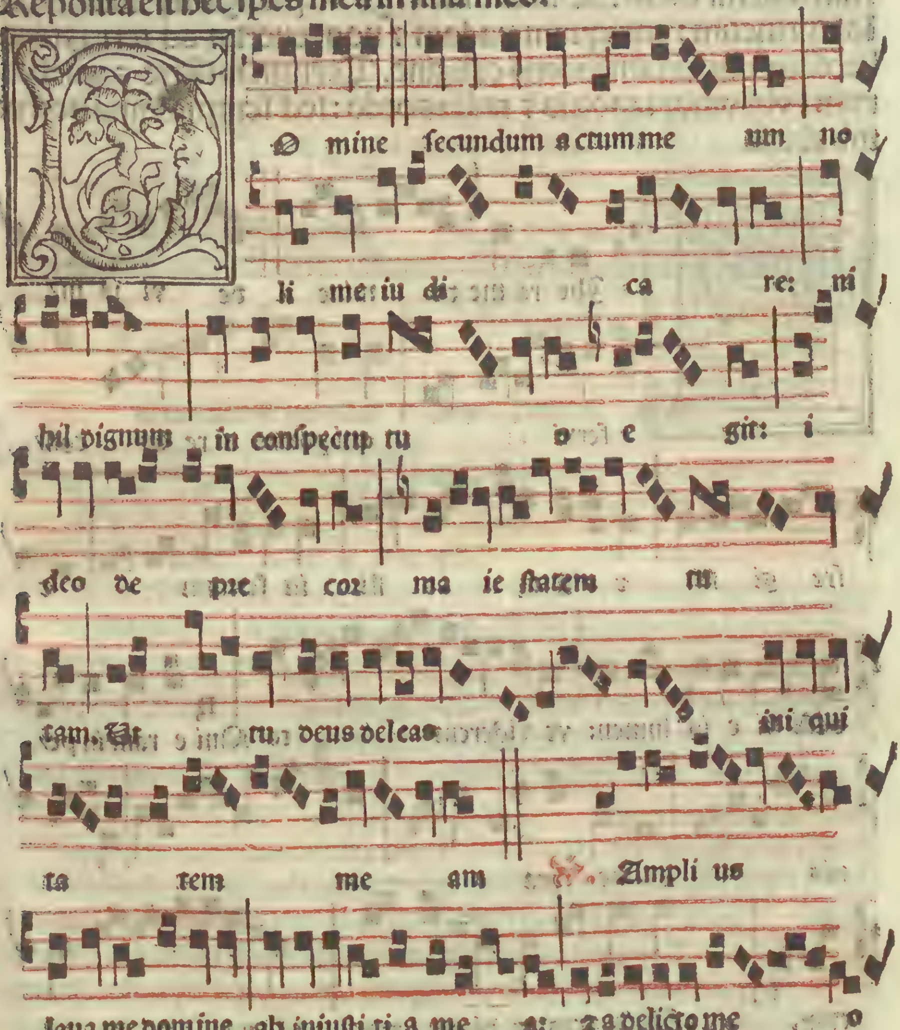
Spiritus meus attenuabit: dies mei breuiabunt: ⁊ solum mihi superest sepulchrum. Non peccaui: ⁊ in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me dñe: ⁊ pone me iuxta te: ⁊ cuius vis manus pugnet cōtra me. Dies mei transierūt cogitationes mee dissipate sunt torquētes cor meū. Noctē verterūt in diē: ⁊ rursum post tenebras spero lucē. Si sustinuero infernus domus mea est: ⁊ in tenebris straui lectulū meū. Putredini dixi. Pater meus es: mr̄ mea ⁊ soror mea vermib⁹. Ubi est ergo nūc prestolatio mea ⁊ patiētia mea? Tu es domine deus meus. ℟.

Lectio octaua.

Pelli mee cōsumptis carnibus adhesit os meū: ⁊ derelicta sunt tantūmō labia circa dentes meos. Miseremini mei: miseremini mei saltē vos amici mei: quia manus dñi tetigit me.

Quare persequimini me sicut deus: ⁊ carnib⁹ meis saturamini? Quis mihi tribuat vt scribātur sermones mei? Quis mihi det vt exarentur in libro stilo ferreo: vel plumbi lamina: vel celte sculpantur in silice? Scio enim ꝙ redemptor meus viuit: ⁊ in nouissimo die de terra surrecturus sum: ⁊ rursum circundabor pelle mea: ⁊ in carne mea videbo deum saluatorem meum. Quem visurus sum ego ipse: ⁊ oculi mei conspecturi sunt: ⁊ non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo.
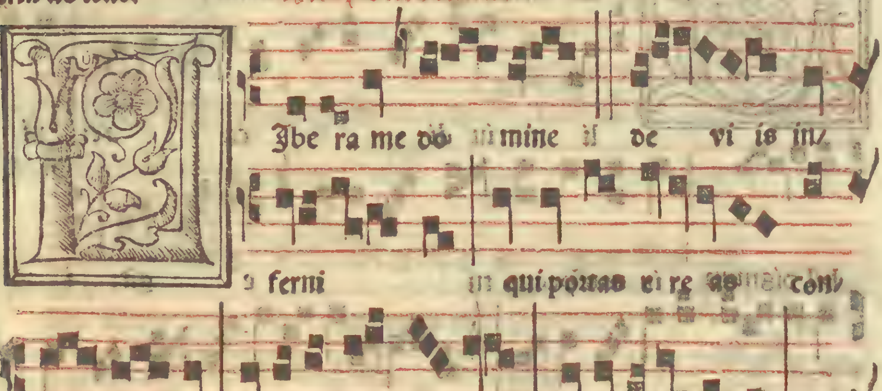

Lectio .iv.

Quare de vulua eduxisti me: qui vtinam cõsumptus essem: ne oculus me videret. Fuissem quasi non essem de vtero translatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui? Dimitte me ergo vt plangam paululum dolorem meum: antequam vadam ꝛ non reuertar ad terram tenebrosam ꝛ opertam mortis caligine. Terram miserie ꝛ tenebrarum: vbi vmbra mortis ꝛ nullus ordo: sed sempiternus horror inhabitat.

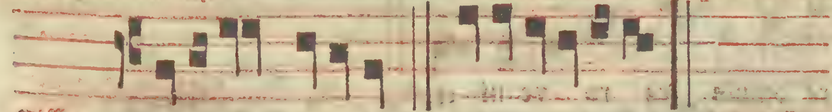
Responsorium

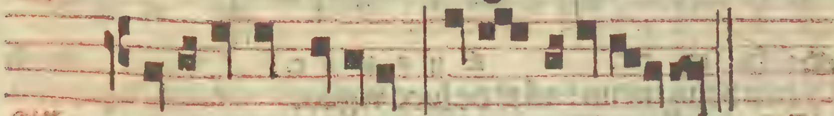
demptor noster. Qui erant. Requiem.

¶ Supradictum responsorium dicatur tantummodo cum sit pro defunctis vigilia triuum lectionum: vel nouem lectionum sine nota. ℟. Libera me domine. cum suis versiculis dicitur solummodo in crastino omnium sanctorum: et quandocunque nouem lectiones pro defunctis cum nota dicantur. quere supra in officio funeris cleri. fo. 147. Et repetitur ℟. Libera me domine. Ad laudes incipitur absolute.

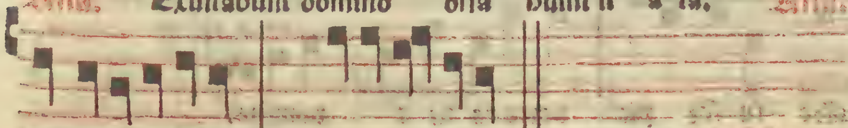

Aña. Exultabunt domino. E u o u a e. Psalmus.

Miserere mei deus: secũdum magnam misericordiam tuam.

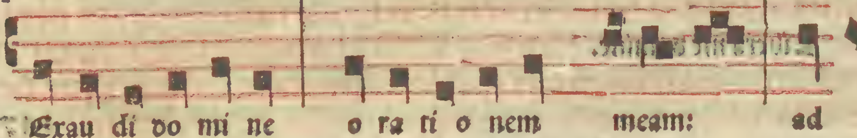
Aña. Exultabunt domino ossa humiliata. Aña.

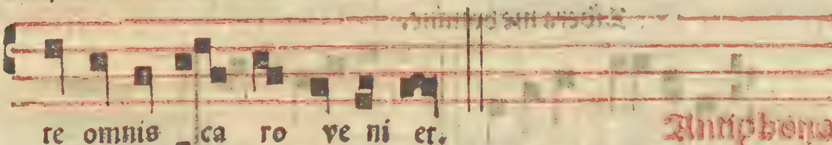

Exaudi domine. E u o u a e. Psalmus.

Te decet hymnus deus in syon: et tibi reddetur votũ in hierusalem. Exaudi orationẽ meã: ad te omnis caro veniet. Verba iniquorum preualuerũt super nos: et impietatibus nostris tu propitiaberis. Beatus quem elegisti et assumpsisti: habitabit in atriis tuis. Replebimur in bonis domus tue: sanctũ est tẽplum tuũ mirabile in equitate. Exaudi nos deus salutaris noster: spes oium finium terre et in mari longe. Preparans montes in virtute tua accinctus potẽtia: qui cõturbas profundũ maris sonum fluctuũ eius. Turbabunt gentes et timebũt: qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini et vespere delectabis. Visitasti terrã et inebriasti eã: multiplicasti locupletare eã. Flumẽ dei repletũ est aquis: parasti cibũ illorum: qm̃ ita est preparatio ei⁹. Riuos eius inebriãs multiplica genimina eius: in stillicidijs ei⁹ leta

bit germinans. Benedices corone anni benignitatis tue: ⁊ cam-
pi tui replebunt vbertate. Pinguescent speciosa deserti: ⁊ exul-
tatione colles accingent. Induti sunt arietes ouium ⁊ valles
abundabunt frumento: clamabunt etenim hymnū dicent. R e-
quiem eternam: dona eis dn̄e. Et lux ꝑpetua. Antiphona.

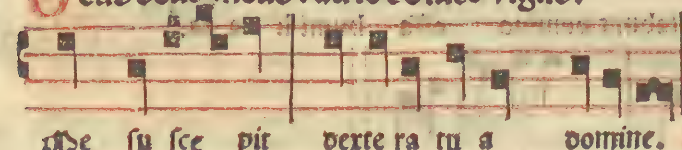

Antiphona.

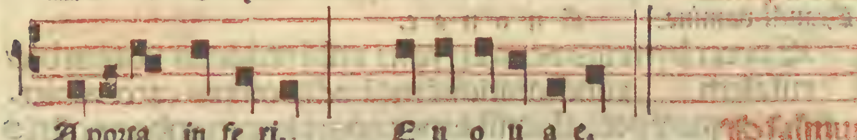

Psalmus.

Deus deus meus: ad te de luce vigilo. Antiphona.

Antiphona.

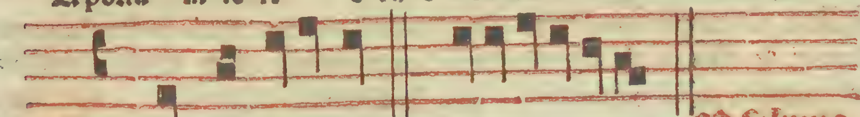
Psalmus.

Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas in-
feri. Quesiui residuum annoꝝ meoꝝ: dixi non videbo do-
minum deum in terra viuentium. Non aspiciam hoiem vltra:
⁊ habitatorez quietis. Generatio mea ablata est ⁊ cōuoluta est
a me: quasi tabernacula pastoꝝ. Precisa est velut a texente vita
mea: dum adhuc ordirer succidit me: de mane vsq3 ad vesperaz
finies me. Sperabam vsq3 ad mane: quasi leo sic contriuit oīa
ossa mea. De mane vsq3 ad vesperam finies me: sicut pullus
hirundinis sic clamabo: ⁊ meditabor vt colūba. Attenuati sunt
oculi mei: suspiciētes in excelso. Domine vim patior: rn̄de pro
me:

me:quid dicaʒ aut quid respondebit mihi cũ ipse fecerim. Recogitabo tibi oẽs annos meos:in amaritudine aie mee. Domine si sic viuit̃:⁊ in talib⁹ vita spũs mei:corripies ⁊ viuificabis me: ecce in pace amaritudo mea amarissima. Tu aũt eruisti animaʒ meã vt nõ periret:piecisti post tergum tuũ omnia peccata mea. Quia nõ infernus cõfitebit̃ tibi:neqʒ mors laudabit te:nõ expectabunt qui descẽdunt in lacũ veritatẽ tuã. Uiuens ipse cõfitebitur tibi sicut ⁊ ego hodie:pater filijs notã faciet veritatẽ tuam. Domine saluũ me fac:⁊ psalmos nostros cantabimus cunctis dieb⁹ vite nostre in domo dñi. Requiem eternã. Antiphona.

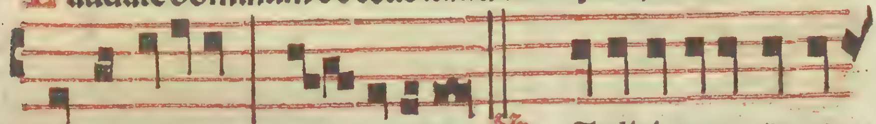

A porta in fe ri e ru e domine a ni mam meam.

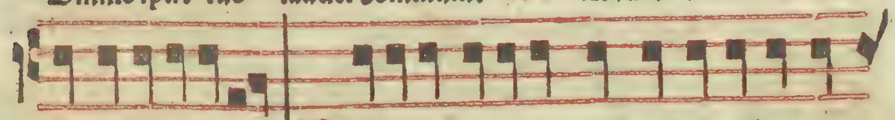

Añ. Omnis spiri tus. E u o u a e. Psalmus.

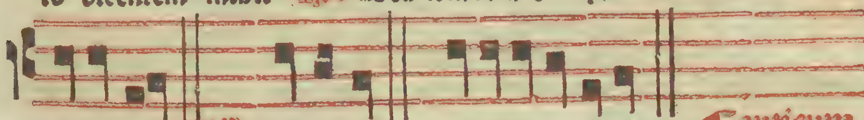
Laudate dominum de celis:laudate euʒ in excelsis. Añ.

Omnis spiri tus laudet dominum. ℣. Audiui vocem de ce-

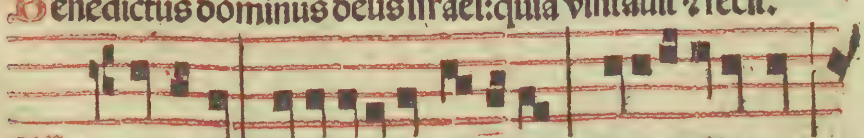

lo dicentem mihi. ℟. Bea ti mortu i qui in domino mo-

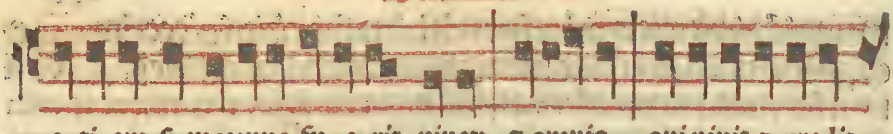

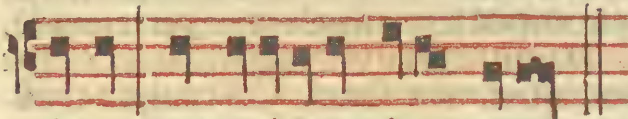
ri untur. Añ. Ego sum. E u o u a e. Canticum.

Benedictus dominus deus israel:quia visitauit ⁊ fecit.

Añ. Ego sum resurrecti o ⁊ vita: qui credit in me:

Qua aña finita: dicit̄ Pater nr̄. secreto ℣. Et ne nos inducas.

℟. Sed libera nos a malo. Psal. De profundis clamaui.

¶ Nota q̄ psalmus De ,pfundis. dicit̄ ad laudes defunctoꝝ diebus ferialibus: ⁊ festis triū lectionū: etiam si laudes imediate dicantur post vigiliam. Et nullo alio tempore dicit̄ psalmus. De profundis. in laudib⁹ defunctoꝝ. Sed dicto versu. Et ne nos inducas. ⁊ rn̄so. Sed libera nos. dicātur versus sequētes: scilicet ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eoꝝ. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Deus qui inter ap̄licos sacerdotes famulos tuos pontificali seu sacerdotali fecisti dignitate vigere: presta quesumus: vt eoꝝ quoq̄ perpetuo aggregentur consortio. Oratio.

Deus venie largitor ⁊ humane salutis amator: quesum⁹ clementiam tuam: vt nostre congregationis fratres propinquos benefactores: qui ex hoc seculo transierunt: beata maria semper virgine intercedente cum omnibus sanctis tuis: ad perpetue beatitudinis cōsortium peruenire cōcedas. Oratio.

Fidelium deus oium conditor ⁊ redemptor: animabus famuloꝝ famularūq̄ tuarū remissionem cunctorum tribue peccatoꝝ: vt indulgentiam quā semper optauerūt: pijs supplicationibus cōsequant̄. Qui viuis ⁊ regnas cum deo patre in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculoꝝ. ℟. Amen. ℣. Requiem eternā dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ¶ Vel dicatur vna de infrascriptis orationibus. ¶ In die depositionis defuncti: oratio.

Deus cui proprium est misereri semper ⁊ parcere: te supplices exoramus pro anima famuli tui. N. quam hodie de hoc seculo migrare iussisti: vt non tradas eū in manib⁹ in-

mici: neq3 obliuiscaris in finem: sed iubeas eum a sanctis ange-
lis suscipi & ad patriam paradisi perduci: vt quia in te sperauit &
credidit: non penas eternas sustineat: sed gaudia eterna possi-
deat. Per dominum nostrum iesem christum filium tuam: qui
tecu3 viuit & regnat in vnitate spiritussancti deus: per omnia &c.

¶ In die tertio septio vel trigesimo depositionis defuncti: oro.

Q Uesumus domine: vt anime famuli tui. N. cuius deposi-
tionis diem tertium septimu3 vel trigesimu3 commemo-
ramus: sanctorum atq3 electorum tuorum largiri digneris con-
sortium: & rorem misericordie tue perennem infundas. Per do-
minum nostrum iesum christu3 filium tuum: qui tecum viuit & re
gnat in vnitate supiritussancti. ¶ Pro viro defuncto: oratio.

I Nclina domine aures tuas ad preces nostras: quibus mi-
sericordiam tuam supplices deprecamus: vt animā famu-
li tui. N. quam de hoc seculo migrare iussisti: in pacis ac lucis re
gione constituas: & sanctorum tuorum iubeas esse consorte3. Per do-
minum nostru3 iesum christum. ¶ Pro vna defuncta: oratio.

Q Uesumus domine pro tua pietate miserere anime famu-
le tue. N. & a contagijs mortalitatis exutam: in eterne sal
uationis partem restitue. Per dñm nostrum iesum christum fi-
lium tuum: qui tecu3 viuit & reg. ¶ Pro patre & matre: oratio.

D Eus qui nos patrem & matrem honorare precepisti: mi-
serere clementer aīabus patris mei & matris mee: eorūq3
peccata dimitte: meq3 eos in eterne claritatis gaudio fac videre.
Per dominum nostrum iesum christum filium tuum: qui tecu3
viuit & regnat in vuitate. ¶ Pro parentibus pluribus: oratio.

D Eus qui nos patrem & matrem honorare precepisti: mi
serere clementer animabus parētum nostrorum: eorūq3
peccata dimitte: nosq3 eos i eterne claritatis gaudio fac videre.
Per dominum nostrum iesum christum filium tuum: qui tecu3
viuit & regnat in vnitate. ¶ Pro pluribus defunctis: oratio.

O Mnipotens sempiterne deus: cui nunq̄3 sine spe miseri-
cordie supplicatur: propitiare animabus famulorum fa-
mularumq3 tuaru3: vt qui de hac vita in tui nominis cōfessione
decesserunt: sanctorum tuorum numero facias aggregari. Per dñm
nostrū iesum christu3 filium tuū: qui tecū viuit & regnat in vnitate

spiritus sancti deus. Per omnia secula. ℣. Requiem eternã dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amē.
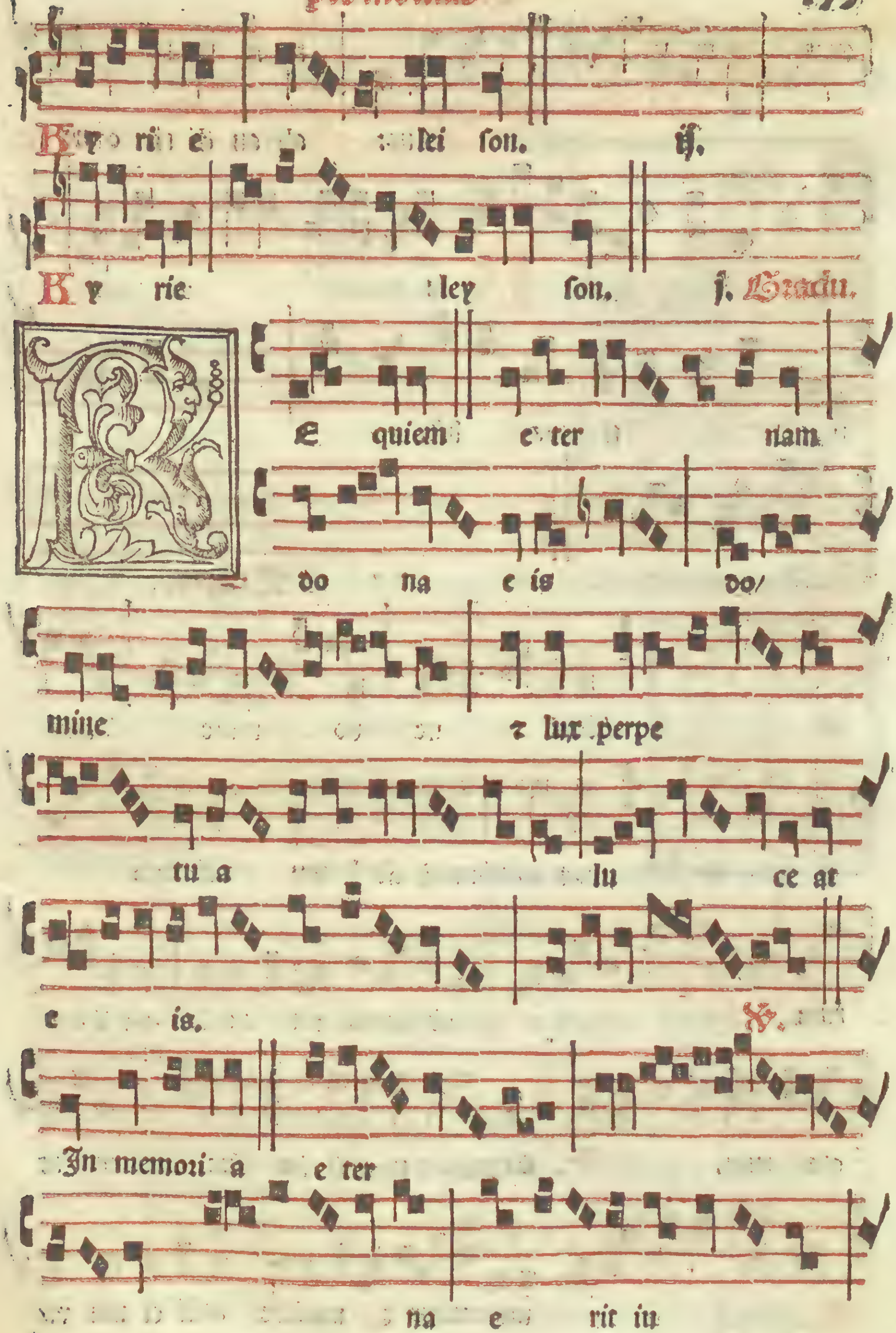
¶ Sequitur missa pro defunctis in cantu.
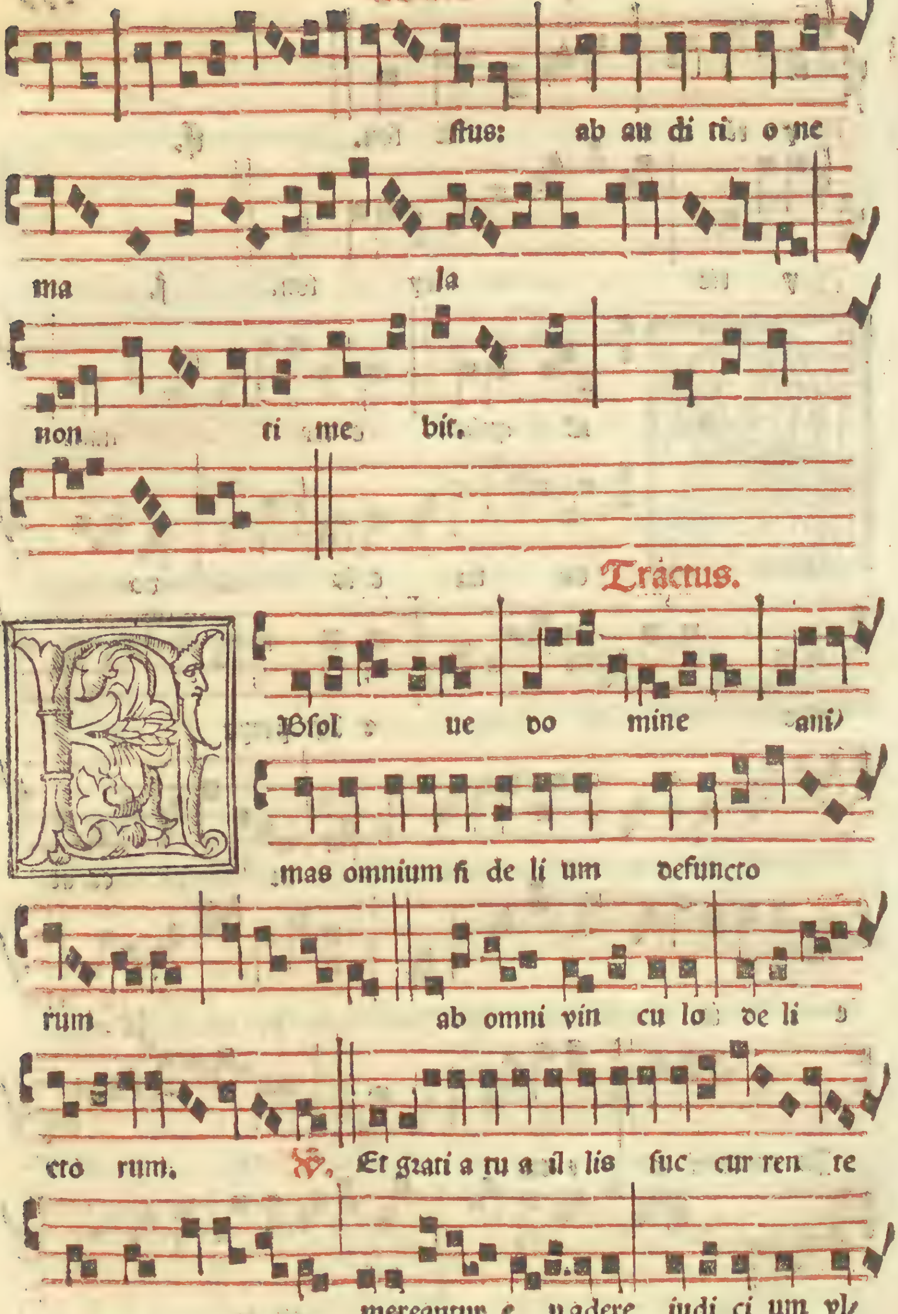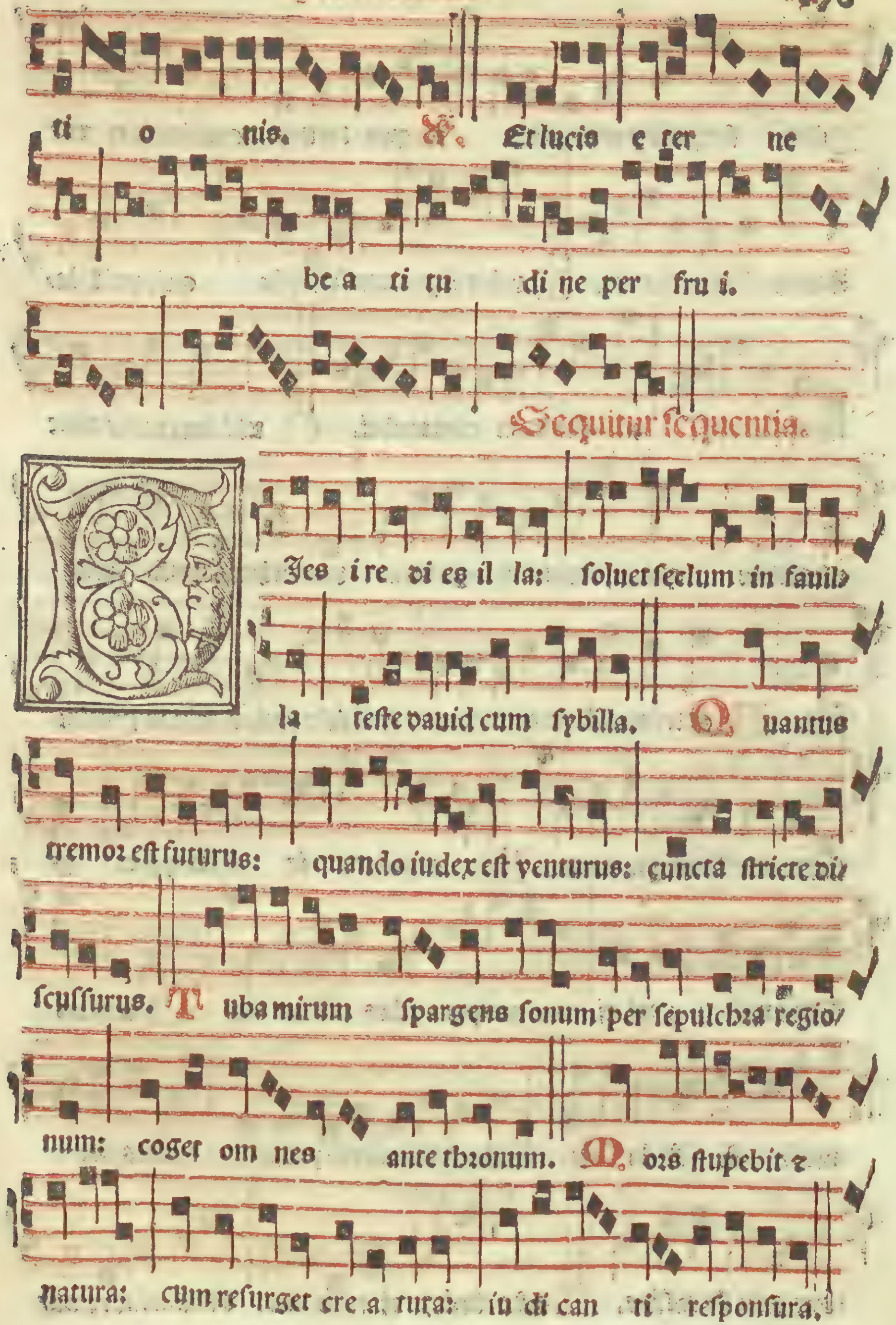

¶ Missa in agēda p̄ mortuis. Ce.xxix.
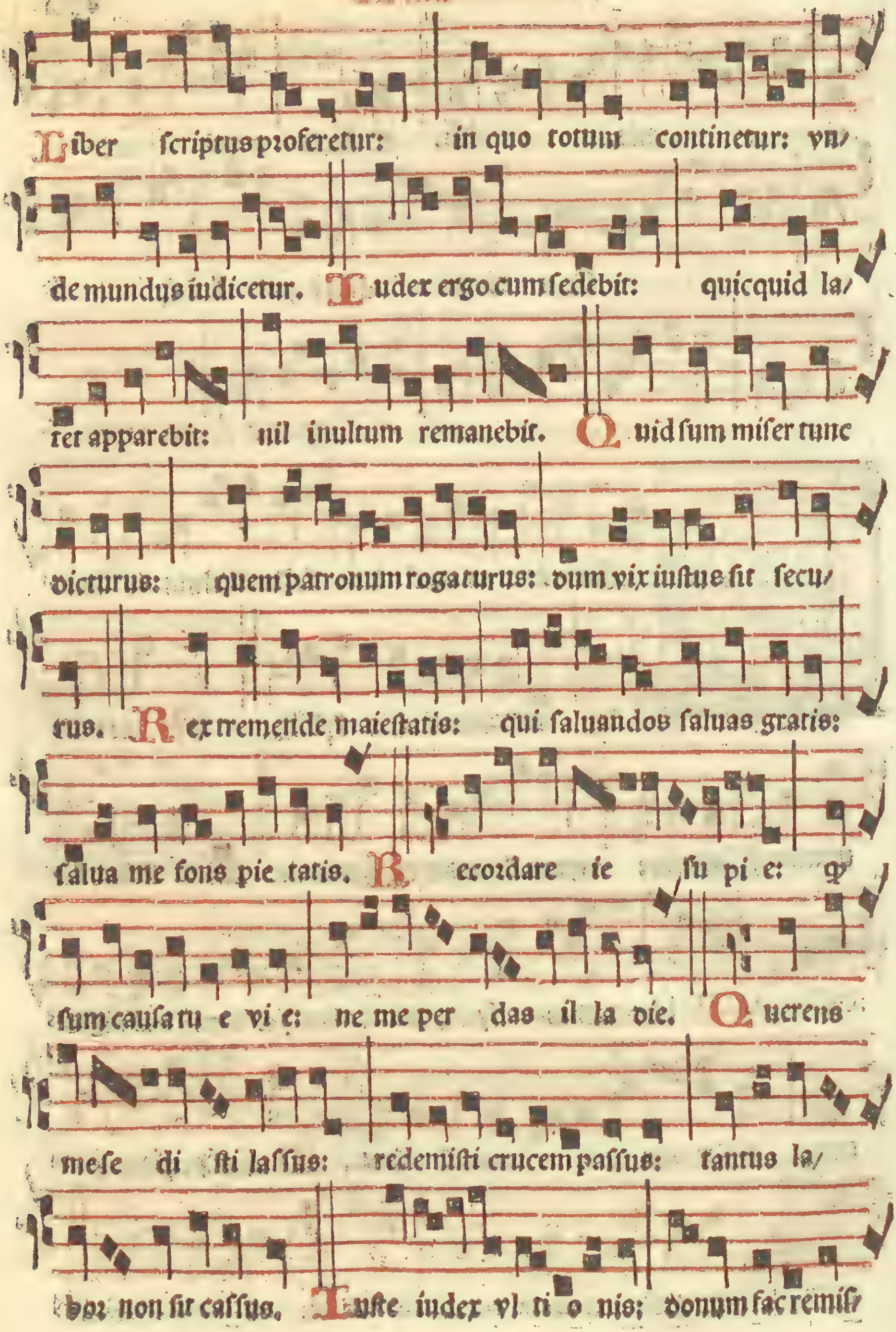
REquiem e ter nam do na e is do mi ne: et lux perpetu a lu ce at e is. ℣. Te decet hymnus de us in syon: et tibi reddetur votum in hieru sa lem: exaudi ora ti o nem meam: ad te omnis caro veni et. Requiem e ter nam.
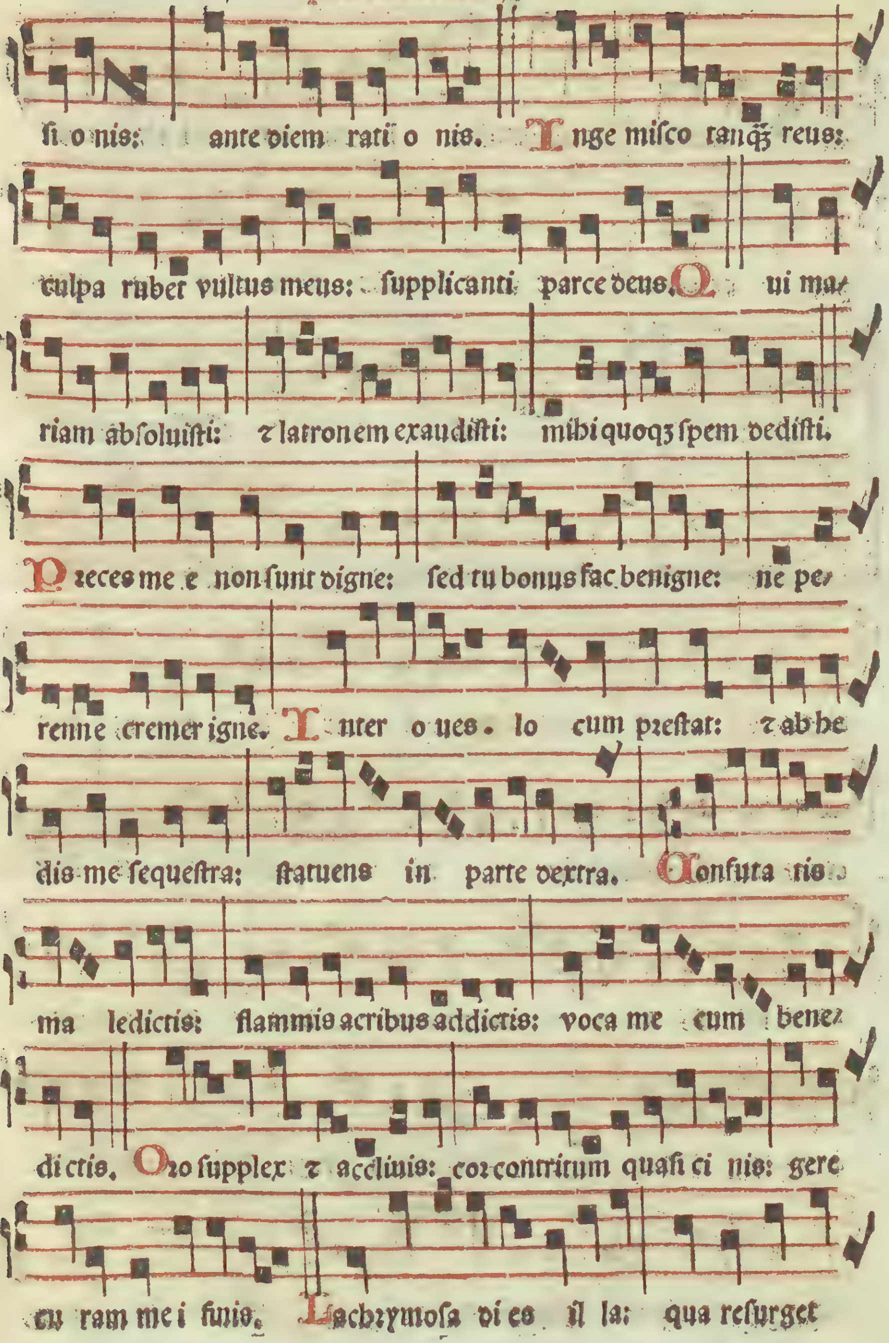
Kyri e lei son. iij. Christe lei son. iij.
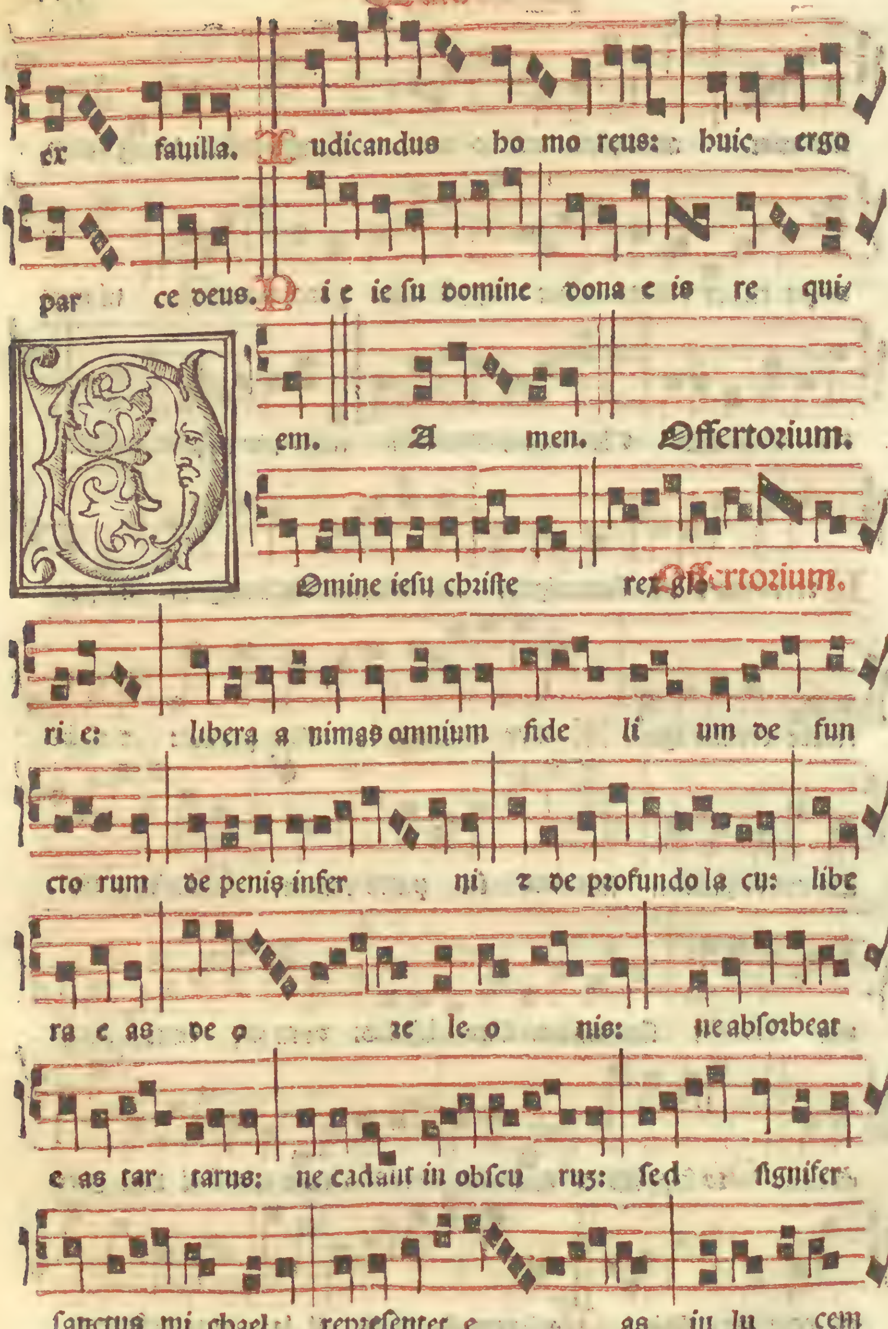

Ky rie e lei son. iij.
Ky rie ley son. ℣. Gradu.
E quiem eter nam
do na e is do
mine et lux perpe
tu a lu ce at
e is. ℣.
In memori a e ter
na e rit iu
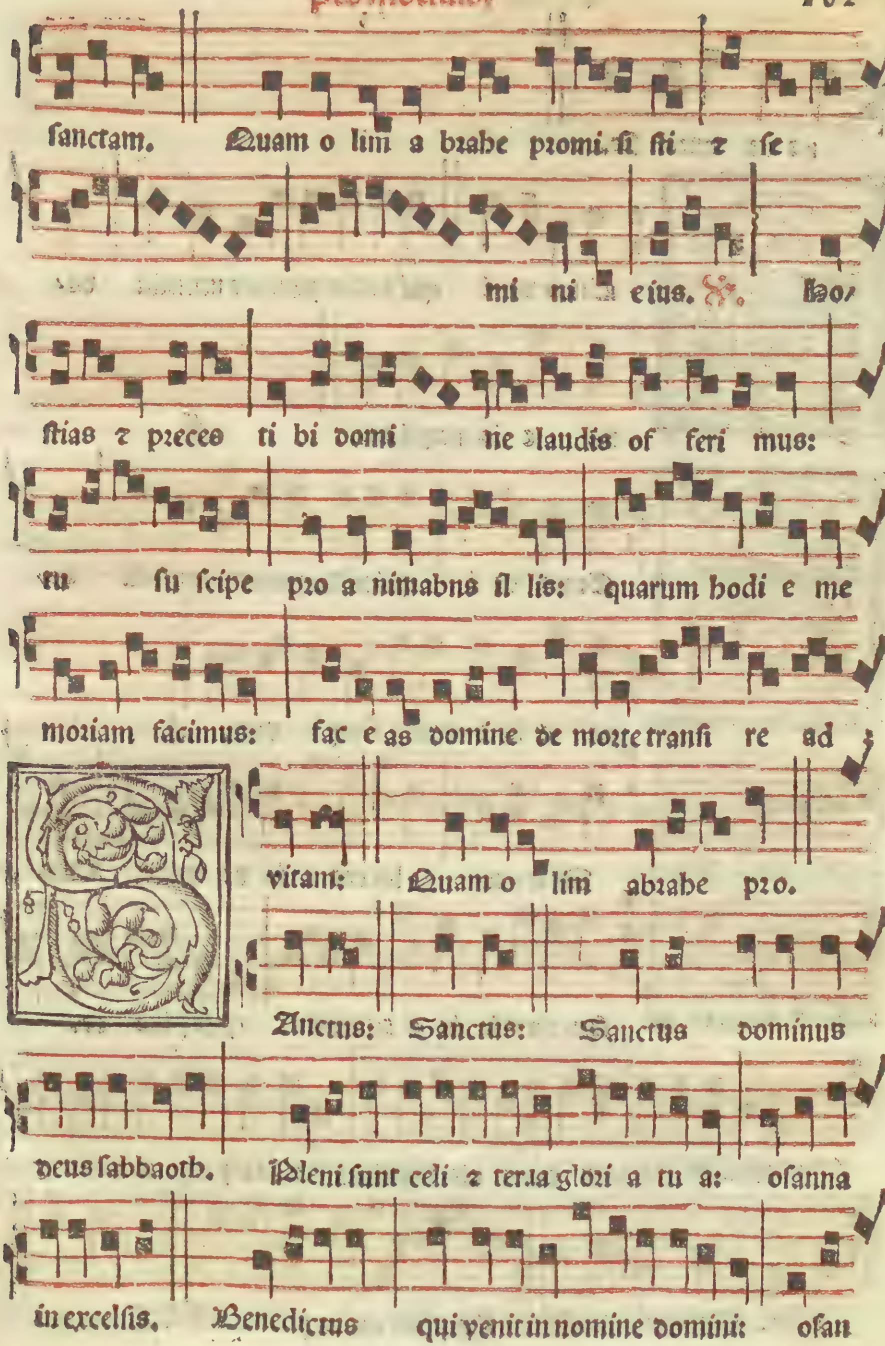

stus: ab au di ti o ne
ma la
non ti me bit.
Tractus.
Absol ue do mine ani
mas omnium fi de li um defuncto
rum ab omni vin cu lo de li
cto rum. ℣. Et grati a tu a il lis suc cur ren te
mereantur e uadere iudi ci um vl
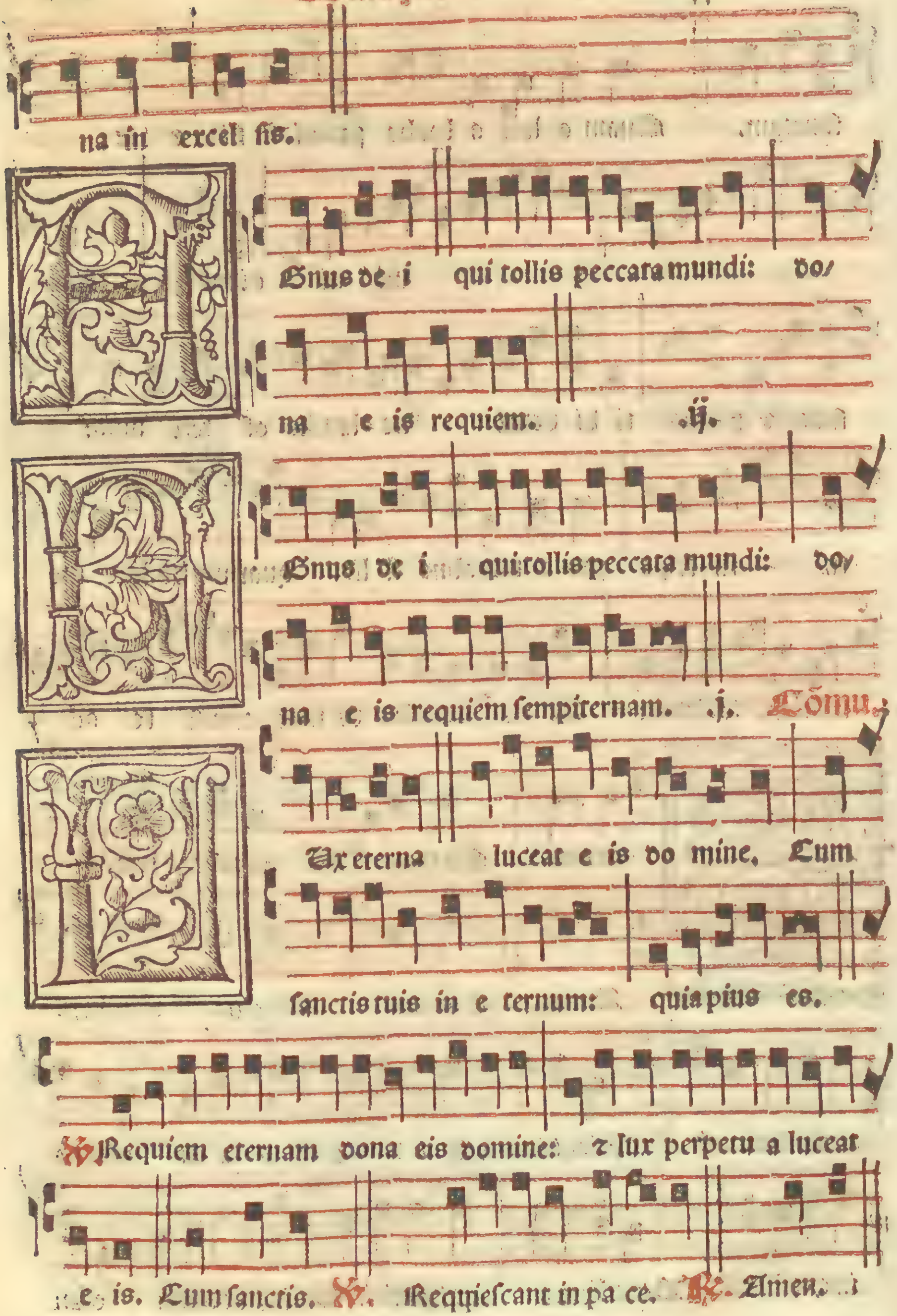

ti o nis. ℣. Et lucis e ter ne
be a ti tu di ne per fru i.
Sequitur sequentia.
Dies ire di es il la: soluet seclum in fauil-
la teste dauid cum sybilla. Quantus
tremor est futurus: quando iudex est venturus: cuncta stricte di-
scussurus. Tuba mirum spargens sonum per sepulchra regio-
num: coget om nes ante thronum. Mors stupebit et
natura: cum resurget cre a tura: iu di can ti responsura.

Liber ſcriptus pꝛoferetur: in quo totum continetur: vn/
de mundus iudicetur. Iudex ergo cum ſedebit: quicquid la/
tet apparebit: nil inultum remanebit. Quid ſum miſer tunc
dicturus: quem patronum rogaturus: dum vix iuſtus ſit ſecu/
rus. Rex tremende maieſtatis: qui ſaluandos ſaluas gratis:
ſalua me fons pie tatis. Recoꝛdare Ie ſu pi e: ꝙ
ſum cauſa tu e vi e: ne me per das il la die. Querens
me ſe di ſti laſſus: redemiſti crucem paſſus: tantus la/
boꝛ non ſit caſſus. Iuſte iudex vl ti o nis: donum fac remiſ/

ſi o nis: ante diem rati o nis. Inge miſco tanq̃ reus:
culpa rubet vultus meus: ſupplicanti parce deus. Qui ma
riam abſoluiſti: ⁊ latronem exaudiſti: mihi quoqꝫ ſpem dediſti.
Preces mee non ſunt digne: ſed tu bonus fac benigne: ne pe
renne cremer igne. Inter o ues. lo cum preſtat: ⁊ ab he
dis me ſequeſtra: ſtatuens in parte dextra. Confuta tis
ma ledictis: flammis acribus addictis: voca me cum bene
dictis. Oro ſupplex ⁊ acclinis: cor contritum quaſi ci nis: gere
cu ram mei finis. Lachrymoſa di es il la: qua reſurget

ex favilla. Iudicandus homo reus: huic ergo
parce deus. Pie iesu domine dona eis requi-
em. Amen. Offertorium.
Domine iesu christe rex glo- Offertorium.
rie: libera animas omnium fidelium de fun
ctorum de penis inferni: et de profundo lacu: libe
ra eas de ore leonis: ne absorbeat
eas tartarus: ne cadant in obscurum: sed signifer
sanctus michael representet eas in lucem

ſanctam. Quam o lim a brahe promi ſi ſti ⁊ ſe
mi ni eius. ℣. Ho
ſtias ⁊ preces ti bi domi ne laudis of feri mus:
tu ſu ſcipe pro a nimabus il lis: quarum hodi e me
moriam facimus: fac e as domine de morte tranſi re ad
vitam: Quam o lim abrahe pro.
Anctus: Sanctus: Sanctus dominus
deus ſabbaoth. Pleni ſunt celi ⁊ terra glori a tu a: oſanna
in excelſis. Benedictus qui venit in nomine domini: oſan

na in excel sis.
Agnus de i qui tollis peccata mundi: do/
na e is requiem. ij.
Agnus de i qui tollis peccata mundi: do/
na e is requiem sempiternam. j. Cõmu.
Lux eterna luceat e is do mine. Cum
sanctis tuis in e ternum: quia pius es.
V. Requiem eternam dona eis domine: & lux perpetu a luceat
e is. Cum sanctis. V. Requiescant in pa ce. R. Amen.

¶ Ordo visitandi tumulos defunctorum. Capi. xxx.

Ordo visitandi tumulos defunctorum immediate: postq̃ pro eis cantata fuerit missa in die depositionis eorũ tertio: septimo: trigesimo: vel anniuersario. ¶ Cuz missa pro aliquo defuncto decantanda fuerit: ante inchoationem misse sacrista: vel alius cui ipse cõmiserit pannum nigrum super sepulchrum illius defuncti apponat: ⁊ duo candelabra cuz duobus cereis accensis: vnum ad caput: aliud ad pedes collocare non obliuiscatur. Tempore vero congruo dictus sacrista campanam pulset: vt tali signo clerici ad sepulchrum defuncti processionaliter visitandum conuenire possint. Et dum cantatur Agnus dei. preparentur ab ipso sacrista aqua benedicta: incensum: ⁊ pluuiale nigrũ vel viride. Et data benedictione a sacerdote: cõpleta missa: ⁊ inchoato a cantoribus responsorio. Qui lazarum resuscitasti a monumento. Accolytus accepta cruce vadat ad sepulchrũ defuncti: ipsumq̃ꝫ sequãtur clerici bini ⁊ bini: ita q̃ vltimo loco veniat sacerdos pluuiali indutꝰ: ⁊ in manu librũ gestans: habẽs a dextris diaconum cum aqua benedicta: a sinistris vero subdiaconũ cuz incenso. Cum autem ad sepulchrum ventum fuerit: accolytus cum cruce ⁊ hebdomodarius cum ministris: ⁊ omnes alij clerici sacerdotes siue fratres circa sepulchrum ordinate se disponant.

¶ Sequitur responsorium. Qui lazarum resuscitasti a monumẽto. supra folio. 170. Et dum cantatur predictum responsoriuz: sacerdos accipiat aquam benedictaz de manu diaconi: ⁊ aspergat sepulchrum defuncti: deinde thuribulum: vt idem adoleat incenso. Quibus peractis ⁊ responsorio finito: cantor cũ primo choro dicat Kyrieleison. fol. 146. Et eo finito: sacerdos dicat alta voce Pater noster. Quo in silentio dicto dicat ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

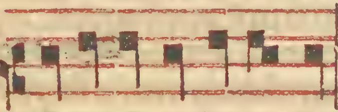
Absolue quesumus domine animam famuli tui ab omni vinculo delictoruz: vt in resurrectionis gloria inter sanctos ⁊ electos tuos resuscitatus respiret. Per christum dominuz nostrum. ℟. Amen. ¶ Pro viua defuncta: oratio.

INueniat quesumus dn̄e anima famule tue lucis eterne cō sortium: cuius ꝑpetue misericordie ꝯsecuta est sacramētū. Per chrz do. no. ℟. Amē. ¶ Pro plurib' defunctis: oratio.

DEus vita viuentium: spes morientium: salus omnium in te sperantium: presta ꝓpitius: vt anime famulorū famularumqꝫ tuarum a nostre mortalitatis nexibus absolute: beata Maria semper virgine intercedente: in perpetua cum sanctis tuis luce letentur. Per christum dominū nostrum. ℟. Amen.

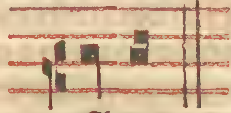
℣. Requiem eternam: dona eis domine. ℟. Et lux perpetua: luceat eis.

Deinde cantores dicāt ℣.

Requiescant in pa ce.

Et dicto a clericis circūstantibus.

Amen.

Cantores immediate incipiant responsoriuꝫ. Memento mei deus. folio. 151. Dum cantatur predictum responsorium: reuertantur in ecclesiam. Et postqꝫ reuersi fuerint: stent ordinate in choro: ⁊ finito responsorio: sacerdos dicat alta voce Pater noster. Et eo in silentio dicto: subiungat versum. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requiescat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

TIbi dn̄e cōmendamus aiaꝫ famuli tui. N. vt defunctus seculo tibi viuat: ⁊ peccata que per fragilitatē mundane conuersationis cōmisit: tu venia misericordissime pietatis absterge. Per christum dn̄m nostrū. ℟. Amē. ¶ Pro vna defuncta: oratio.

TIbi domine commendamus animam famule tue. N. vt defuncta seculo tibi viuat: ⁊ peccata que per fragilitatem mundane conuersationis commisit: tu venia misericordissime pietatis absterge. Per christum dominuꝫ nostruꝫ. ℟. Amen.

¶ Pro pluribus defunctis. Oratio.

TIbi domine commendamus animas famulorum famularumqꝫ tuarum ⁊ omnium fidelium defunctorum: vt defuncti seculo tibi viuant: ⁊ peccata que per fragilitatem mundane cōuersationis commiserunt: tu venia misericordissime pietatis absterge. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ Incipiunt septem psalmi penitentiales. Capi. xxxi.
Aiia. Ne reminiscaris. ps. Domine ne in furo. j. fol. 60. Psal.
BEati quoꝝ remisse sunt iniqtates: ꝛ quoꝝ tecta sunt pecca
ta. Beatus vir cui nō imputauit dn̄s peccatū: nec ē in spi/
ritu eius dolus. Qm̄ tacui inueterauerūt ossa mea: duz clamarē
tota die. Qm̄ die ac nocte grauata est sup me manus tua: cōuer
sus sum in erumna mea duz ꝯfigit spina. Delictū meū cognitū
tibi feci: ꝛ iniustitiam meā non abscondi. Dixi: cōfitebor aduer/
sum me iniustitiam meā dn̄o: ꝛ tu remisisti impietatem pcti mei.
Pro hac orabit ad te oīs sanctꝰ: in tpe opportuno. Verūtamē
in diluuio aquaꝝ multarū: ad eum nō approximabūt. Tu es re/
fugium meū a tribulatiōe que circūdedit me: exultatio mea erue
me a circūdantibus me. Intellectū tibi dabo ꝛ instruā te in via
hac qua gradieris: firmabo super te oculos meos. Nolite fieri
sicut equus ꝛ mulus: in qbꝰ nō est intellectꝰ. In chamo ꝛ freno
maxillas eoꝝ cōstringe: q nō approximāt ad te. Multa flagella
pctōris: sperātes aūt in dn̄o misericordia circūdabit. Letamini
in dn̄o ꝛ exultate iusti: ꝛ gliamini oēs recti corde. Glia. Psal.
Domine ne in furore tuo arguas me. ij. supra fol. 60. Psal.
Miserere mei deus ꝑm magnam miseri. supra fol. 61. Psal.
DOmine exaudi orationē meā: ꝛ clamor meꝰ ad te veniat.
Non auertas faciem tuaz a me: in quacūqz die tribulor
inclina ad me aurem tuam. In quacūqz die inuocauero te: ve/
lociter exaudi me. Quia defecerūt sicut fumus dies mei: ꝛ ossa
mea sicut cremiuz aruerunt. Percussus sum vt fenū ꝛ aruit cor
meū: qa oblitus sum comedere panez meum. A voce gemitus
mei: adhesit os meuz carni mee. Similis factus sum pellicano
solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio. Vigilaui:
ꝛ factus sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobra
bant mihi inimici mei: ꝛ qui laudabāt me aduersum me iurabāt.
Quia cinerem tanq̄ꝫ panem manducabā: ꝛ poculum meū cum
fletu miscebā. A facie ire indignationis tue: qa eleuans allisisti
me. Dies mei sicut vmbra declinauerunt: ꝛ ego sicut fenū arui.
Tu autē domine in eternū permanes: ꝛ memoriale tuū in gene
ratione ꝛ generationē. Tu exurgēs misereberis sion: qa tēpus
miserendi eius quia venit tēpus. Quoniam placuerunt seruis

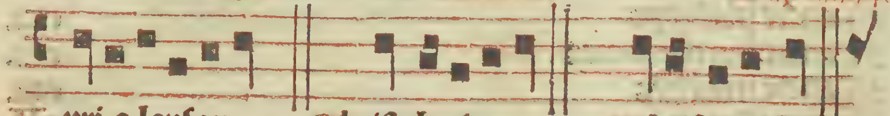
tuis lapides eius:ꝛ terre eius miserebunt. Et timebunt gentes
nomen tuū dñe:ꝛ oēs reges terre gloriam tuā. Quia edificauit
dñs sion:ꝛ videbit in gloria sua. Respexit in orationē humiliuʒ:
ꝛ nō spreuit pces eoꝝ. Scribant hec in generatiōe altera:ꝛ po/
pulus qui creabit laudabit dñm. Quia pspexit de excelso san/
cto suo:dñs de celo in terram aspexit. Ut audiret gemitus cō/
peditoꝝ:vt solueret filios interemptoꝝ. Ut annuncient in sion
nomen dñi:ꝛ laudem eius in hierusalem. In cōueniēdo popu/
los in vnuʒ ꝛ reges:vt seruiant dño. Respondit ei in via virtu/
tis sue:paucitatē dieruʒ meoꝝ nuncia mihi. Ne reuoces me in
dimidio dieruʒ meorum:in generatiōe ꝛ generationem anni tui.
Initio tu dñe terram fundasti:ꝛ opera manuū tuaruʒ sunt celi.
Ipsi peribunt tu aūt permanes:ꝛ omnes sicut vestimentū ve/
terascent. Et sicut opertoriuʒ mutabis eos ꝛ mutabunt:tu aūt
idem ipse es ꝛ anni tui non deficient. Filij seruoꝝ tuorum habi/
tabunt:ꝛ semen eoꝝ in seculū diriget. Gloria patri. Psalmus.
De profundis clamaui ad te domine. infra fol. 188. Psalmus.

Domine exaudi orationē meaʒ auribus pcipe obsecratio/
nem meā:in veritate tua exaudi me in tua iustitia. Et nō
intres in iudicium cū seruo tuo:qa nō iustificabit in cōspectu tuo
oīs viuens. Quia psecutus est inimicus animā meā:humiliauit
in terra vitaʒ meā. Collocauit me in obscuris sicut mortuos se/
culi:ꝛ anxiatus est sup me spūs meus in me turbatū est cor meū.
Memor fui dierum antiquoꝝ:meditatus sum in omnibus ope/
ribus tuis:ꝛ in factis manuū tuarum meditabar. Expandi ma/
nus meas ad te: aīa mea sicut terra sine aqua tibi. Uelociter
exaudi me domine:defecit spiritus meus. Non auertas facieʒ
tuam a me:ꝛ similis ero descendentibus in lacum. Auditaʒ fac
mihi mane misericordiaʒ tuam:quia in te speraui. Notam fac
mihi viaʒ in qua ambulem:quia ad te leuaui animā meā. Eri/
pe me de inimicis meis: domine ad te confugi: doce me facere
voluntateʒ tuam:quia deus meus es tu. Spiritus tuus bonus
deducet me in terram rectam: propter nomen tuum domine vi/
uificabis me in equitate tua. Educes de tribulatione animam
meam:ꝛ in misericordia tua disperdes omnes inimicos meos.
Et perdes omnes qui tribulant animaʒ meam: qm̄ ego seruus

tuus

ſuus ſum. Gloꝛia patri ꝛ filio : ꝛ ſpiritui ſancto. Sicut erat in principio. Aña. Ne riminiſcaris dñe delicta noſtra: vel parentũ noſtroꝝ: neq; vindictã ſumas de pctis noſtris. Oratio dicenda ante letanias.

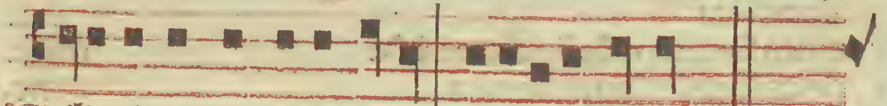
Inenarrabilem magnitudinis tue potentiam omnipotens deus petimus ꝛ oꝛamus: vt nos patriarcharuꝫ fides edificet: pꝛophetarũ ſcientia illuminet: apoſtoloꝝ charitas ad dei noſtri ꝛ mutuam fraterne dilectionis charitatem inuitet: martyruꝫ tollerantia coꝛroboꝛet: confeſſoꝝ perſeuerantia confirmet: ꝛ oĩa exempla ſanctoꝝ inſtruant: ac pꝛecipua illoꝝ inuocamus merita: quoꝝ nomina in libꝛo vite ſcripta eſſe non dubitamus: vt pꝛo nobis ꝛ pꝛo omnibus in hoc loco ꝛ in toto mundo famulantibus ante te deum noſtrũ interceſſoꝛes adeſſe dignent. Per chꝛiſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. ¶ Letania. Capi. xxxi.

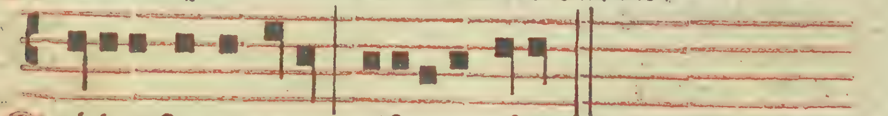
Kyri e leyſon. Chꝛiſteleyſon. Chꝛiſte audi nos.

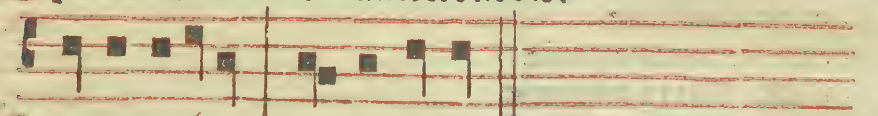
Chꝛiſte exaudi nos. Pater de celis deus : miſerere nobis.

Fili redemptoꝛ mundi deus: miſerere nobis.

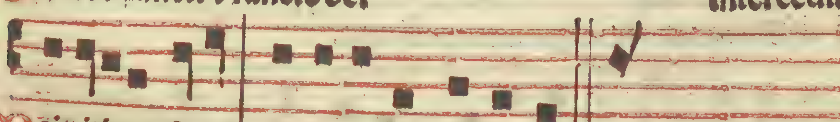
Spiritus ſancte deus: miſerere nobis.

Sancta maria oꝛa pꝛo nobis.
Sancta dei genitrix oꝛa.
Sancta virgo virginum oꝛa.
Sancte michael oꝛa.

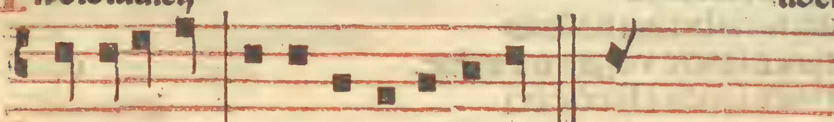
Sancte gabriel ora.
Sancte raphael ora.
Omnes sancti angeli ⁊ archangeli orate.
Omnes sancti beatoꝝ spirituum ordines orate.
Sancte ioannes baptista ora.
Omnes sancti patriarche ⁊ prophete orate.
Sancte petre ora.
Sancte paule ora.
Sancte andrea ora.
Sancte iacobe ora.
Sancte ioannes ora.
Sancte thoma ora.
Sancte iacobe ora.
Sancte philippe ora.
Sancte bartholomee ora.
Sancte matthee ora.
Sancte simon ora.
Sancte thadee ora.
Sancte mathia ora.
Sancte barnaba ora.
Sancte marce ora.
Sancte luca ora.
Omnes sancti apostoli ⁊ euangeliste orate.
Omnes sancti discipuli domini orate.
Omnes sancti innocentes orate.
Sancte stephane ora.
Sancte laurenti ora.
Sancte vincenti ora.
Sancte fabiane ora.
Sancte sebastiane ora.
Sancte ioannes ⁊ paule orate.
Sancte cosma ⁊ damiane orate.
Sancte geruasi ⁊ prothasi orate.
Sancte petre martyr ora.
Omnes sancti martyres orate.
Sancte siluester ora.

Sancte gregori ora.
Sancte martine ora.
Sancte auguſtine ora.
Sancte ambroſi ora.
Sancte hieronyme ora.
Sancte nicolae ora.
Sancte ludouice ora.
Sancte bonauentura ora.
Omnes ſancti pontifices ⁊ confeſſores orate.
Omnes ſancti doctores orate.
Sancte benedicte ora.
Sancte dominice ora.
Sancte thoma ora.
Sancte vincenti ora.
Sancte franciſce ora.
Sancte antoni ora.
Sancte bernardine ora.
Omnes ſancti monachi ⁊ eremite orate.
Omnes ſancti ſacerdotes ⁊ leuite orate.
Sancta maria magdalena ora.
Sancta lucia ora.
Sancta agatha ora.
Sancta margarita ora.
Sancta agnes ora.
Sancta cecilia ora.
Sancta catherina ora.
Sancta clara ora.
Sancta eliſabeth ora.
Sancta catherina de ſenis ora.
Omnes ſancte virgines ⁊ vidue orate.
Omnes ſancti ⁊ ſancte dei intercedite.

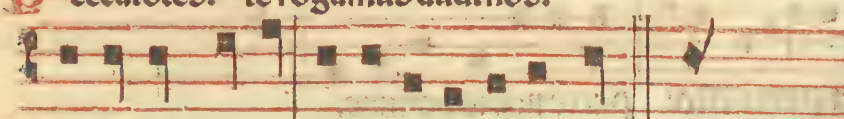

Propitius eſto: parce nobis domine.
Propitius eſto exaudi.
Ab omni malo libera.
Ab omni peccato libera.
Ab ira tua libera.
A ſubitanea ⁊ improuiſa morte libera.

Ab insidijs diaboli libera.
Ab ira ⁊ odio ⁊ omni mala voluntate libera.
A cecitate cordis libera.
Ab inimicis nostris libera.
A diebus malis libera.
A cruciatu famis libera.
A peste ⁊ clade libera.
A penis inferni libera.
A periculo mortis libera.
A potestate diaboli libera.
A malis operibus libera.
A spiritu fornicationis libera.
A fulgure ⁊ tempestate libera.
A morte perpetua libera.
Per mysterium sancte incarnationis tue libera.
Per aduentum tuum libera.
Per natiuitatem tuam libera.
Per baptismum ⁊ sanctum ieiunium tuum libera.
Per crucem ⁊ passionem tuam libera.
Per mortem ⁊ sepulturam tuam libera.
Per sanctam resurrectionem tuam libera.
Per admirabilem ascensionem tuam libera.
Per aduentum spiritussancti paracliti libera.
In die iudicij libera.

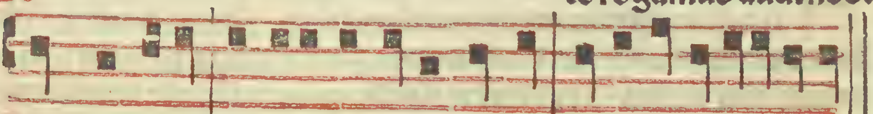

Peccatores: te rogamus audi nos.

Ut nobis parcas te rogamus audi nos.
Ut nobis indulgeas te rogamus audi nos.
Ut ad verã pniaz nos ꝑducere digneris: te rogamus audi nos.
Ut ecclĩaz tuã sanctã regere ⁊ ꝯseruare digneris: te ro. au. nos.
Ut domnũ apostolicum ⁊ oẽs ecclesiasticos ordines in sancta

religione conseruare digneris: te rogamus audi nos.
Ut inimicos sancte ecclesie humiliare digneris: te rog. au. nos.
Ut regibus ⁊ principibus christianis pacem ⁊ veram cōcordiā donare digneris: te rogamus audi nos.
Ut cuncto populo christiano pacem ⁊ vnitatem largiri digneris: te rogamus audi nos.
Ut nosmetipsos in tuo sancto seruitio confortare ⁊ conseruare digneris: te rogamus audi nos.
Ut hodie ⁊ semper sine peccato nos custodias: te rog. au. nos.
Ut mentes nr̄as ad celestia desideria erigas: te roga. audi nos.
Ut oībus bn̄factorib⁹ nr̄is sempiterna bona retribuas: te rog.
Ut animas nostras fratrum ꝓpinquoꝝ ⁊ benefactoꝝ nostroꝝ ab eterna damnatione eripias: te rogamus audi nos.
Ut fructus terre dare ⁊ conseruare digneris: te roga. audi nos.
Ut omnibus fidelibus defunctis requiem eternam donare digneris: te rogamus audi nos.
Ut nos exaudire digneris: te rogamus audi nos.
Fili dei: te rogamus audi nos.

Agnus de i q tollis peccata mūdi: parce nobis domine.
Agnus dei qui tollis peccata mundi: exaudi nos domine.
Agnus dei qui tollis peccata mundi: miserere nobis.
Christe audi nos. Christe exaudi nos.
Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison.

¶ Psalmi graduales. Capi. xxxiij.

Canticum graduū ante inchoationē matutini absolute incipitur. Psalmi dicant sedendo: orationes vero ⁊ versiculi flexis genibus: ⁊ omnia per ordinem vt hic sequitur Psalmus.

Ad dn̄m cum tribularer clamaui: ⁊ exaudiuit me. Domine libera animā meam: a labijs iniquis ⁊ a linguā dolosa. Quid detur tibi: aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam. Sagitte potētis acute: cuꝫ carbonib⁹ desolatorijs. Heu mihi: quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitātibus cedar: multum incola fuit aīa mea. Cum his qui oderunt pacē

eram pacificus: cũ loquebar illis impugnabã me gratis. Psal.
Leuaui oculos meos in montes: vnde veniet auxiliũ mihi.
Auxiliũ meũ a dño: q fecit celũ ⁊ terrã. Nõ det in cõmo-
tionẽ pedẽ tuũ: neqꝫ dormitet q custodit te. Ecce nõ dormitabit
neqꝫ dormiet: q custodit israel. Dñs custodit te: dñs ꝓtectio tua
sup manũ dexterã tuã. Per diez sol nõ vret te: neqꝫ luna per no-
ctez. Dñs custodit te ab oi malo: custodiat aiaꝫ tuã dñs. Dñs
custodiat itroitũ tuũ ⁊ exitũ tuũ: ex hoc nũc ⁊ vsqꝫ in sclꝫ. Psal.
Letatus sum in his que dicta sunt mihi: in domum domini
ibimus. Stantes erãt pedes nr̃i: in atrijs tuis hierusalez.
Hierusalez que edificat vt ciuitas: cuiꝰ ꝑticipatio eiꝰ in idipsuꝫ.
Illuc enim ascẽderunt tribꝰ tribus dñi testimoniuꝫ israel: ad cõ
fitenduꝫ noĩ dñi. Quia illic sederũt sedes in iudicio: sedes super
domũ dauid. Rogate que ad pacẽ sunt hierlm: ⁊ abũdantia di-
ligentibꝰ te. Fiat pax in virtute tua: ⁊ abũdantia in turribꝰ tuis.
Propter fratres meos ⁊ ꝓximos meos: loquebar paceꝫ de te.
Propter domum dñi dei nostri: quesiui bona tibi. Psalmus.
Ad te leuaui oculos meos: qui habitas in celis. Ecce sicut
oculi seruoꝝ: in manibus dñoꝝ suoꝝ. Sicut oculi ancille
in manibus dñe sue: ita oculi nostri ad dñm deum nostruꝫ donec
misereatur nostri. Miserere nostri domine miserere nostri: quia
multum repleti sumus despectione. Quia multum repleta est
anima nostra: opprobriũ abũdãtibꝰ ⁊ despectio supbis. Psal.
Nisi quia dñs erat in nobis dicat nunc israel: nisi quia dñs
erat in nobis. Cum exurgerent hoĩes in nos: forte viuos
deglutissent nos. Cum irasceretur furor eoruꝫ in nos: forsitan
aqua obsorbuisset nos. Torrentẽ ꝑtransiuit anima nostra: for-
sitan ꝑtransisset anima nostra aquã intollerabileꝫ. Benedictus
dñs: qui nõ dedit nos in captionẽ dentibus eoꝝ. Anima nostra
sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus
est ⁊ nos liberati sumus. Adiutoriuꝫ nostrũ in nomine dñi: qui
fecit celuꝫ ⁊ terrã. Requiem eternã: dona eis dñe. Et lux ꝑpe
tua luceat eis. Pater noster. secreto ℣. Et ne nos. ℟. Sed
libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eoꝝ. ℣. Requiescant
in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad
te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Absolue quesum⁹ domine animas famuloꝝ famularūq3 tuarū ⁊ omnium fidelium defunctoꝝ ab omni vinculo de/ lictoꝝ: vt in resurrectionis gloria inter sanctos ⁊ electos tuos re/ suscitati respirent. Per chrm dn̄m nostrū. ℟. Amen. Psal.

Qui ꝯfidūt in dn̄o sicut mons sion: nō cōmouebit̄ in eternū qui habitat in hierl'em. Montes in circuitu eius: ⁊ dn̄s in circuitu populi sui ex hoc nunc ⁊ vsq3 in seculu3. Quia nō relin quet dn̄s virgam peccatoꝝ super sortem iustoꝝ: vt nō extēdant iusti ad iniquitatē manus suas. Benefac domine: bonis ⁊ rectis corde. Declinantes aūt in obligationes adducet dn̄s cum ope/ rantibus iniquitatē: pax super israel. Gloria patri. Psalmus.

In cōuertendo dominus captiuitatē sion: facti sumus sicut cōsolati. Tunc repletū est gaudio os nostru3: ⁊ lingua nr̄a exultatiōe. Tunc dicent inter gētes: magnificauit dn̄s facere cū eis. Magnificauit dn̄s facere nobiscū: facti sum⁹ letātes. Cō/ uertere dn̄e captiuitatē nostrā: sicut torrēs in austro. Qui semi/ nant in lachrymis: in exultatiōe metent. Euntes ibant ⁊ flebāt: mitttentes semina sua. Venientes autē cu3 exultatione: portā/ tes manipulos suos. Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritui. Psalmus.

Nisi dn̄s edificauerit domū: in vanū laborauerūt: qui edifi/ cant ea3. Nisi dn̄s custodierit ciuitatē: frustra vigilat qui custodit eā. Vanu3 est vobis ante luce3 surgere: surgite postq̄3 sederitis qui māducatis panem doloris. Cum dederit dilectis suis somnū: ecce hereditas domini filij merces fructus ventris. Sicut sagitte in manu potētis: ita filij excussoꝝ. Beatus vir q implebit desiderium suū ex ipsis: nō confundetur cum loquctur inimicis suis in porta. Gloria pr̄i ⁊ filio: ⁊ spiritui. Psalmus.

Beati omnes qui timent dn̄m: qui ambulant in vijs eius. Labores manuū tuarū q̄a māducabis: beatus es ⁊ bene tibi erit. Vxor tua sicut vitis abundans: in laterib⁹ domus tue. Filij tui sicut nouelle oliuarum: in circuitu mense tue. Ecce sic benedicet̄ homo: qui timet dn̄m. Benedicat tibi dn̄s ex sion: ⁊ videas bona hierl'e3 oibus diebus vite tue. Et videas filios fi/ lioꝝ tuoꝝ: pacē sup israel. Gloria patri ⁊ filio ⁊ spi. Psalmus.

Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea: dicat nūc israel. Sepe expugnauerūt me a iuuentute mea: etenim nō po/

tuerunt mihi. Supra dorsum meuz fabricauerunt peccatores:
prolongauerunt iniquitatem suam. Dominus iustus concidet
ceruices peccatoꝝ: confundantur ⁊ cōuertant̄ retrorsum omnes
qui oderunt sion. Fiant sicut fenum tectoꝝ: quod priusq̄z euel-
latur exaruit. De quo non impleuit manū suā qui metet: ⁊ sinū
suū qui manipulos colliget. Et nō dixerūt qui p̄teribant bene-
dictio domini super vos: benediximus vobis in nomine domini.
Gloria patri. Kyrieleison. Christeleison. Kyrielei. ℣. Pa-
ter noster. secreto ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. Memento
cōgregationis tue. ℟. Quā possedisti ab initio. ℣. Dñe exaudi oratonē meā.
℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cum spi. Oratio.

Deus cui propriuz est misereri semper ⁊ parcere: suscipe
deprecationem nostram: vt nos ⁊ omnes famulos tuos
quos delictorum cathena constringit: miseratio tue pietatis ab-
soluat. Per christum dominum nostrum. Psalmus.

De profundis clamaui ad te domine: domine exaudi vo-
cem meam. Fiant aures tue intendentes: in vocem de-
precationis mee. Si iniqtates obseruaueris domine: domine
quis sustinebit? Quia apud te propitiatio est: ⁊ ꝓpter legez tuā
sustinui te domine. Sustinuit anima mea in verbo eius: spera-
uit anima mea in domino. A custodia matutina vsq3 ad noctē:
speret israel in domino. Quia apud dñm misericordia: ⁊ copio-
sa apud eū redemptio. Et ipse redimet israel: ex omnibus ini-
quitatibus eius. Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritui sctō. Psalmus.

Domine nō est exaltatum cor meum: neq3 elati sunt oculi
mei. Neq3 ambulaui in magnis: neq3 in mirabilib⁹ sup
me. Si non humiliter sentiebā: sed exaltaui aīaz meam. Sicut
ablactat⁹ est super matrē suā: ita retributio in aīa mea. Speret
israel in dño: ex hoc nunc ⁊ vsq3 in seculuz. Glia patri. Psal.

Memento dñe dauid: ⁊ omnis mansuetudinis eius. Si-
cut iurauit domino: votuz vouit deo iacob. Si introiero
in tabernaculum domus mee: si ascendero in lectum strati mei.
Si dedero somnum oculis meis: ⁊ palpebris meis dormitatio-
nem. Et requiem temporibus meis: donec veniam locū domi-
no: tabernaculum deo iacob. Ecce audiuimus eum in effrata:
inuenimus eum in campis silue. Introibimus in tabernaculuz

eius:adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. S urge dñe
in requiem tuam:tu ⁊ arca ſanctificationis tue. S acerdotes tui
induantur iuſtitiam:⁊ ſancti tui exultent. P ropter dauid ſeruuʒ
tuum:nõ auertas faciem chriſti tui. I urauit dñs dauid veritatẽ
⁊ non fruſtrabit̃ eum:de fructu vẽtris tui ponã ſup ſedem tuam.
S i cuſtodierint filij tui teſtamentũ meuʒ: ⁊ teſtimonia mea hec
que docebo eos. E t filij eorum vſqʒ in ſeculum:ſedebũt ſuper
ſedem tuam. Q uoniam elegit dominus ſion:elegit eam in ha-
bitationem ſibi. H ec requies mea in ſeculum ſeculi: hic habi-
tabo quoniam elegi eam. V iduam eius benedicens benedicã:
pauperes eius ſaturabo panibus. S acerdotes eius induaʒ ſa-
lutari:⁊ ſancti eius exultatione exultabunt. I lluc ꝓducã cornu
dauid: paraui lucernam chriſto meo. I nimicos eius induam
confuſione:ſuper ipſuʒ autẽ efflorebit ſanctificatio mea. G lo-
ria patri ⁊ filio ⁊ ſpiritui ſancto. S icut erat in prin. Pſalmus.

E Cce ꝙ bonum ⁊ ꝙ iucundum:habitare fratres in vnum.
S icut vnguentũ in capite quod deſcẽdit in barbam: bar-
bam aaron. Q uod deſcendit in oram veſtimenti eius:ſicut ros
hermon qui deſcendit in montem ſion. Q ñ illic mandauit dñs
benedictionẽ ⁊ vitam vſqʒ in ſeculuʒ. G loria pri. Pſalmus.

E Cce nunc benedicite dominũ:omnes ſerui domini. Q ui
ſtatis in domo domini:in atrijs domus dei noſtri. I n no-
ctibus extollite manus veſtras in ſancta: ⁊ benedicite dominuʒ.
B enedicat te dominus ex ſion:qui fecit celum ⁊ terrã. G loria
patri. K yrieleiſon. Chriſteleiſon. Kyrieleiſon. Pater noſter.
ſecreto. ℣. Et ne nos inducas in. ℟. Sed libera nos a malo.
℣. Saluos fac ſeruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperãtes in te. ℣.
Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Do-
minus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

P Retende domine famulis ⁊ famulabus tuis dexterã cele-
ſtis auxilij:vt te toto corde perquirant ⁊ que digne poſtu-
lant conſequi mereantur. Per chriſtuʒ dñm noſtrũ. ℟. Amen.

Explicit quintus ⁊ vltimus Tractatus prime par-
tis libri Sacerdotalis de ſacramento extreme
vnctionis ⁊ de ſepulturis ⁊ alijs annexis.

¶ Libri ſacerdotalis de officio ſacerdotis curati pars.ij. Incipit prohemium.

¶ Benedicere ſeu benedictio multipliciter accipitur in diuina ſcriptura.

Onſumata per dei gratiam priori parte huius libri ſacerdotalis: de quinque ſacramētis eccleſie: ⁊ eorum annexis per ſacerdotem inferioris ordinis: ideſt non epiſcopi conſecrandis ⁊ miniſtrandis: eadeꝫ dei gratia preueniente in hac ſecunda parte: de benedictionibus ad ſacerdotē: non epiſcopū pertinentibus: tractādum videt̄.

¶ Benedicere: vel benedictio: accipitur in ſacra ſcriptura: ⁊ in malum ⁊ in bonum ſenſum. Et in malum quidem: benedicere idem eſt quod blaſphemare. Job.ij. Benedic deo ⁊ morere: dixit vxor Job ad eum.i. blaſphema: vel maledic deo: vt te de hac vita eijciat. Et.iij. Reg.xxj. Benedixit naboth deum ⁊ regem.i. blaſphemauit. Et hoc ideo ſub nomine

benedictionis eam proferebant antiqui: propter horrorem no-
minis blasphemie. Sed de hoc non intendimus. ¶ Accipitur
secundo benedicere: vel benedictio: pro bonis imprecandis vel
tribuendis alicui. Gen. j. Creauit deus hominem ad imaginem
et similitudinem suam: masculum et feminam. Benedixitque illis
deus: et ait. Crescite: et multiplicamini: et replete terram: et subijcite
eam: et dominamini piscibus maris: et volatilibus celi: et vniuersis
animantibus: que mouentur super terram. Et eiusdem. xxij. dixit
deus abrahe. In semine tuo benedicentur omnes cognationes
terre. i. salutem habebunt in christo: qui secundum carnem natus est ex
semine abrahe. Gal. iij. Et semini tuo: qui est christus. Rursus
Genesis. xxvij. Isaac benedicens filium suum iacob: bona illi
imprecatus est: dicens. Det tibi deus de rore celi etc. Eccle. iij.
Benedictio patris firmat domos filiorum. ¶ Benedicere etiam:
seu benedictio sumitur. iij. pro laude. Psal. xxxiij. Benedicam
dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. Psal.
lvij. In ecclesijs benedicite deo domino. Gen. xiiij. Melchisedech
benedixit abrahe: propter victoriam quam consecutus est de ini-
micis. i. laudauit eum. Et psal. cxxvij. Ecce sic benedicetur homo
qui timet dominum. i. laudabitur. ¶ Quarto loco sumitur bene-
dicere: seu benedictio pro gratiarum actione: ac si diceretur. Bene-
dico. i. gratias ago. Deutero. viij. Benedicas domino: cum sa-
turatus fueris. j. Paralipo. xxix. Benedixit omnis ecclesia deum.
Thobie. iiij. Omni tempore benedic deum. Et eiusdem. xij. Be-
nedicite deum celi. i. ei gratias agite: quia fecit vobiscum miseri-
cordiam suam. Psal. xv. Benedicam dominum: qui tribuit mihi
intellectum. i. ei gratias agam. Et de his tribus: hic minime tra-
ctandum est. ¶ Accipitur quinto benedicere: pro sanctificare.
Genesis. ij. Benedixit dominus diei sabbati: et sanctificauit illum.
Similiter Leuitici. ix. Aaron extendens manum ad populum
benedixit ei. i. sanctificauit. Saluator etiam noster dominus iesus:
vt dicitur Matthei. xxvj. Accepit panem: et benedixit. i. in cor-
pus suum transubstantiauit. Contingit autem aliquando benedici
et sanctificari homines: aliquando res inanimatas. De homini-
bus quidem dicitur. Exodi. xxxj. Ego dominus: qui sanctifico

vos.ij. Paralipo.v. Sanctificati sunt omnes sacerdotes. Res vero sanctificantur: sicut templum: vel ecclesia: altare: ⁊ vasa ministerialia cultus diuini. Exodi.xxxix. Postq̄ꝫ Moyses vidit omnia vasa in ministerium dei completa: benedixit eis. Et quia homines potissimum per sacramenta ecclesie sanctificātur: que episcoporuꝫ ⁊ inferioris ordinis sacerdotuꝫ ministerio sunt exhibenda: de quibus in pontificali: ⁊ in priore parte huius libelli tractatum est. Nunc videndum restat qualiter res benedicantur: ⁊ sanctificentur: ⁊ consecrentur: ⁊ ad salutem hominuꝫ disponantur. Quia vero princeps huius mundi sathan pessimus: hominum saluti ⁊ vite tam spirituali q̄ꝫ etiam corporali inuidet multa nociua rebus humano vsui deputatis adinuenit: vt ipsis ⁊ spiritualiter ⁊ corporaliter noceat: ideo ecclesia instituit res benedici in virtute dei: vt inimici prauitas eradicetur: ⁊ fideles in bono statu ⁊ quiete conseruentur. Quāuis autem iuxta beati Pauli apostoli dictum.j.Thi.iiij. Omnis creatura dei bona sit: inquātum adeo est: tamen ad effugandam virtutem inimici ab ipsa: nihilominus per ecclesiam ⁊ sacerdotem sanctificatur: vt ibideꝫ idem Paulus subiungit dicens: creatura sanctificatur per verbum ⁊ orationeꝫ: scilicet sacerdotis ex institutione ecclesie. Cuꝫ igitur ad sacerdotem tanq̄ꝫ ad personam ad tale ministeriuꝫ deputatam pertineat: eiusqꝫ officium sit creaturas ad vsuꝫ humani generis adeo creatas benedicere ⁊ sanctificare: ideo hac p̄te huius libri Sacerdotalis tractabitur de benedictionibus: quas sacerdos non episcopus potest facere sup rebus ipsis. ¶ Habuit autem originem hec benedictionis series a christo: qui in saturatione quinque millium hominum panem benedixit. Joā. vj.ca. Et etiam in benedictione ⁊ consecratione sacramenti eucharistie. ¶ De qua rerum benedictiōe tractaturi: incipiemus a benedictione aque: qua ⁊ populus ⁊ omnes res benedicende asperguntur ⁊ sanctificantur.

¶ De aque benedicte qua in ecclesia populus aspergitur institutione et effectu. Capi. j.

¶ Ex concilio Nanetensi.

Omnibus diebus dominicis vnusquisqz presbyter in sua ecclesia ante missarum solēnia aquā benedictam faciat: in vase nitido et tanto mysterio conuenienti: de qua populus intrans ecclesiam aspergat. Et atrium eiusdem ecclesie cuz crucibus circūeundo: similiter aspergat: et pro aīabus ibidem quiescentibus oret. Et qui voluerit in vasculis suis accipiat: ex ipsa aqua: et per mansiones et agros et vineas: sup pectora quoqz sua atqz sup pabula eorum: necnon super cibos et potum suum conspergat. ¶ Ex epla beati Alexādri pape primi et martyris fratribus per egyptum missa.

Aquam enim sale conspersam populis benedicimus: vt ea cuncti aspersi sanctificent. Quod et omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam si cinis vitule aspersus populuz sanctificabat atqz mūdabat: quāto magis aqua que sale aspersa diuinisqz precibus sacrata est: populum sanctificat atqz mundat. Et si sale asperso per Helyseum prophetam sterilitas aque sanata est: quāto magis diuinis precibus sacrata aqua sterilitatem rerum aufert humanarum: et coinquinatos sanctificat atqz purgat: et cetera bona multiplicat: et insidias diaboli auertit: et a fantasmatum versutijs hominem defendit. ¶ De benedictione salis et aque sm consuetudinem Romane curie. Capi. ij.

SAcerdos benedicturus aquam pro aspergendo populo indutus superpelliceo et stolla ad collum posita: veniens ad vaccolum aque benedicende: Dicat versus. **Adiutorium nostrum in nomine domini.** ℟. **Qui fecit celum et terram.** Et clerico tenente coram eo sal in aliquo vasculo ad hoc deputato: sacerdos eleuata dextera super sal: benedicit illud. Et notandum q isti modi. s. de superpelliceo et stolla et ℣. **Adiutorium nostrū.** et eleuatiōe manus in oibus benedictionibus sunt obseruandi: Dicto ergo ℣. **Adiutorium no.** Sacerdos incipit absolute exorcismuz salis.

¶ Exorcismus salis.

Exorcizo te creatura salis per deuz viuū ✠ per deum verum ✠ per deum ✠ sanctuz: per deū qui per te Heliseum prophetam in aquā mitti iussit: vt sanaretur sterilitas aque: vt efficiaris sal exorcizatum in salutem credentiuz: vt sis omnibus te sumētibus sanitas anime ⁊ corporis: ⁊ effugiat atq3 discedat ab eo loco: in quo aspersum fueris: omnis fantasia ⁊ nequitia vel versutia diabolice fraudis: omnisq3 spiritus inmundus adiuratus. Per eum qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ seculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Immensam clementiam tuam omnipotens eterne deus humiliter imploramus: vt hanc creaturaz salis: quā in vsu generis humani tribuisti: bene ✠ dicere ⁊ scti ✠ ficare digneris: vt sit omnibus sumentibus sanitas anime ⁊ corporis: vt quicqd ex eo tactū vel aspersuz fuerit: careat oi imundicia: oiq3 ipugnatione spūalis neqtie. Per dñm nrm. Exorcismus aque.

Exorcizo te creatura aque in noie dei patris ✠ omnipoten-

tis: ꝛ in nomine iesu ✠ christi filij eius domini nostri: ꝛ in virtute spiritussancti: ✠ vt fias aqua exorcizata ad effugandaȝ omnem potestatem inimici: ꝛ ipsum inimicuȝ eradicare ꝛ explantare valeas cum angelis suis apostaticis. Per virtutem domini nostri iesu christi: qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos: ꝛ seculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.
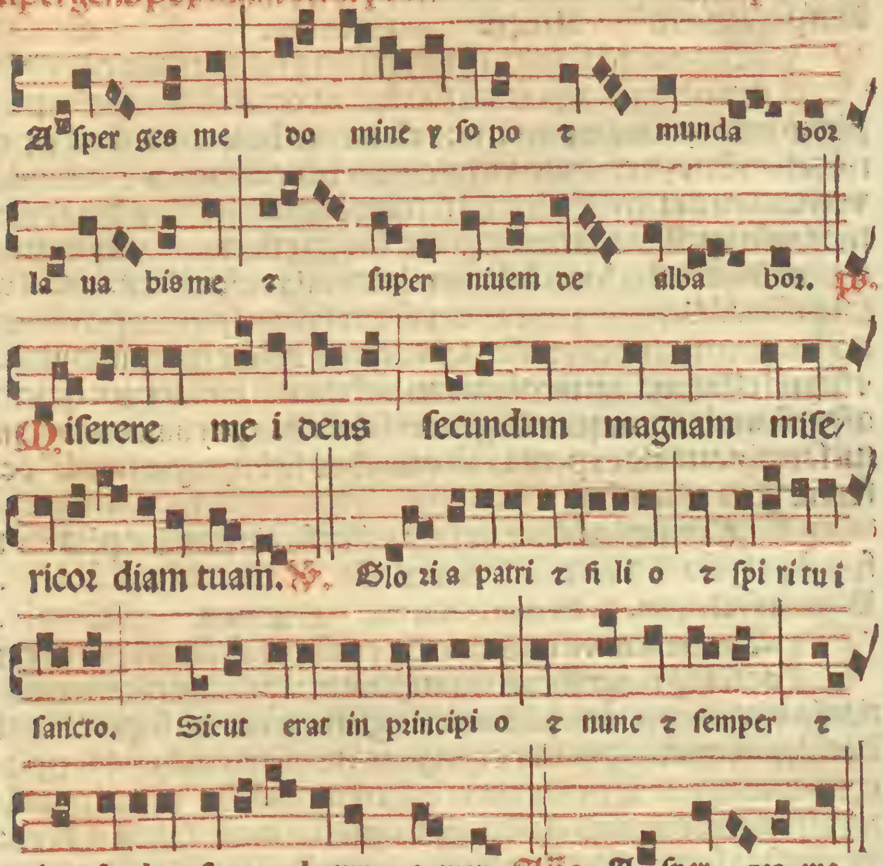
DEus qui ad salutem humani generis maxima queqȝ sacramenta in aquarum substantia condidisti: adesto propitius inuocationibus nostris: ꝛ elemento huic multimodis purificationibus preparato virtutem tue benedictionis ✠ infunde: vt creatura tua mysterijs tuis seruiens: ad abijciēdos demones morbosqȝ pellendos diuine gratie sumat effectum: vt quicquid in domibus: vel in locis fidelium: hec vnda resperserit: careat oī imundicia: liberetur a noxa: non illic resideat spiritus pestilens: non aura corrumpens: discedant omnes insidie latentis inimici: ꝛ siquid est: quod aut incolumitati habitantiū inuidet: aut quieti: aspersione huius aque effugiat: vt salubritas per inuocationem tui sancti nominis expetita: ab omnibus sit impugnationibꝰ defensa. Per dñm nr̄m. Hic mittat sal in aqua in modum crucis dicendo. Cōmixtio salis ꝛ aque pariter fiat in nomine p̄ris ✠ ꝛ fi ✠ lij ꝛ spūs ✠ sancti. ℟. Amen. Deinde dicat sacerdos ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus inuicte virtutis auctor: ꝛ insuperabilis imperij rex: ac semꝑ magnificus triumphator: qui aduerse dominationis vires reprimis: qui inimici rugiētis seuitiam superas: qui hostiles nequitias potēter expugnas: te dñe tremētes ꝛ supplices deprecamur ac petimus: vt hāc creaturā salis ꝛ aque dignāter aspicias: benignus illustres: pietatis tue more sancti ✠ fices: vt vbicūqȝ fuerit aspersa: per inuocationē tui sancti nois: omnis infestatio imundi spiritus abijciatur: terrorqȝ venenosi serpentis procul pellatur: ꝛ presentia sancti spūs nobis misericordiam tuam poscentibus vbiqȝ adesse dignetur. Per dñm nostrum.

¶ Antiphona que cantari debent quando aqua in ecclesiis aspergitur super populum. Capi. iij.

IN omnibus dominicis per annum finita tertia: benedicta aqua a sacerdote celebraturo missaȝ: primo aspergat alta

re manus ipsa aqua benedicta: genibus corā altari flexis: ⁊ statim a sacerdote incipiat aña. **Asperges me.** ⁊ chorus sequatur: ⁊ dum cōiter cantatur cum suo versu ⁊ **Gloria patri.** ab eodē sacerdote primo clerici: deinde seculares aspergantur. Et sacerdos aspergens populum dicat psal'. **Miserere mei.** Antiphona.
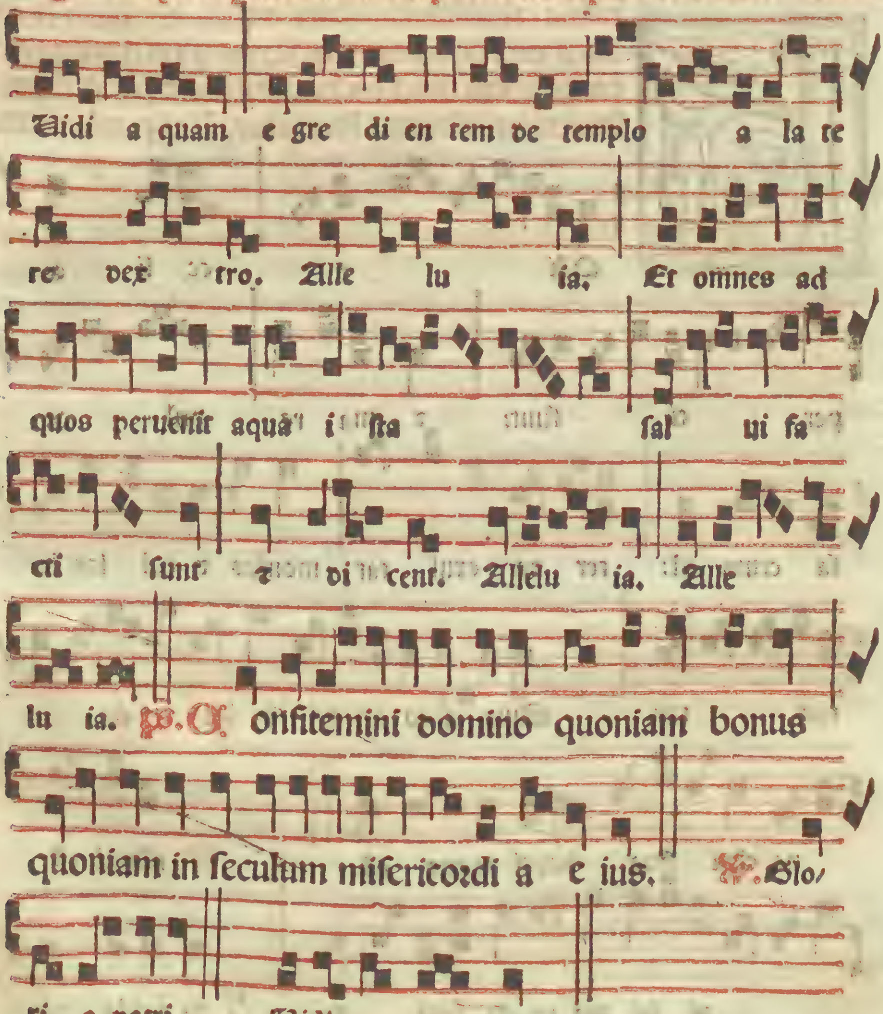

tota repetatur. Qua cantata sacerdos stans ante gradus altaris maioris ecclie: dicat ℣. **Ostende nobis dñe misericordiā tuā.** ℟. **Et salutare tuum da nobis.** ℣. **Dñe exaudi orationē meam.** ℟. **Et clamor meus ad te veniat.** ℣. **Dñs vobiscum.** ℟. **Et cum spiritu tuo. Oremus.** Oratio.
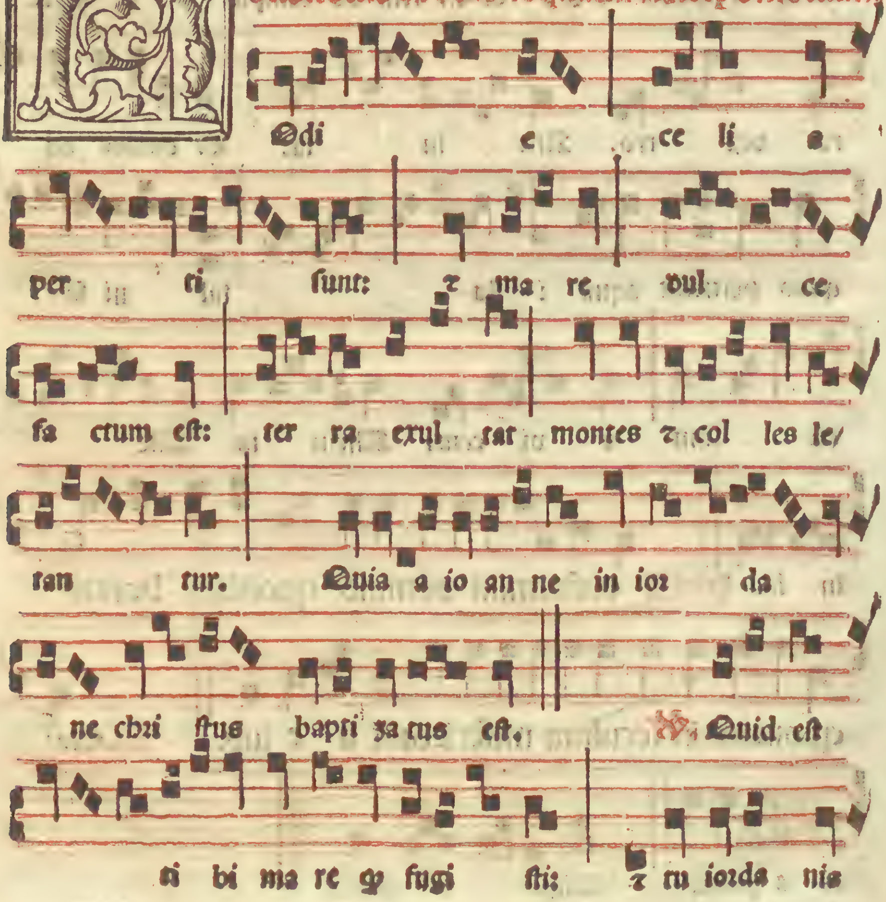
Exaudi nos domine sancte pater omnipotēs eterne deus: ⁊ mittere digneris sanctum angelum tuū de celis: qui custodiat: foueat: ptegat: visitet: ⁊ defendat: omnes habitantes in hoc habitaculo.

habitaculo. Per christuz dnm nostrū. R. Amen. Suprascripto modo predicta cantent in oibus dnicis per totum annum in aspersione aque benedicte: excepto q dnica de passione & in dnica palmarū post psal. Miserere mei deus. nō dicit Gloria patri. sed aña post ps. repetat. Et excepto tempore paschali. s. a dominica pasce vsq3 ad octauam pentecostes exclusiue: quo tempore dicitur Aña. Uidi aquam. cum suo psal. & Gloria patri.

¶ In tempore paschali ad aspersionē aque benedicte. Aña.

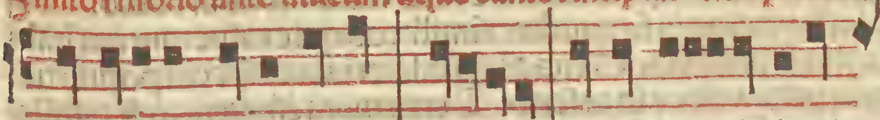

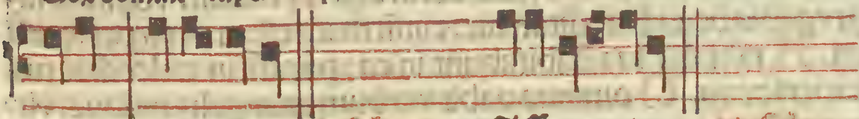
versicu. ⁊ oratio vt supra. Repetatur tota antiphona: postea introitus misse. ¶ De benedictione aque in vigilia epyphanie: que licet in Romana curia non fiat: in multis tamen ecclesijs solenniter celebratur. ¶ In vigilia epyphanie: post cōpletoriū: vel etiam lecta nona lectione in matutinis: sacerdos indutus sacris vestibus cum pluuiali: ⁊ diaconus ⁊ subdiaconus sacris sui ordinis vestibus induti: precedentibus acolitis cum cereis ⁊ cruce ⁊ thuribulo: ⁊ sequentibus clericis: veniunt ad locum vbi paratus est alueolus cum aqua. Et dum recedunt de choro: cantent sequēs responsoriū: cantoribus illud incohoantibus ⁊ procedentibus: totus chorus sequatur. Responsorium.
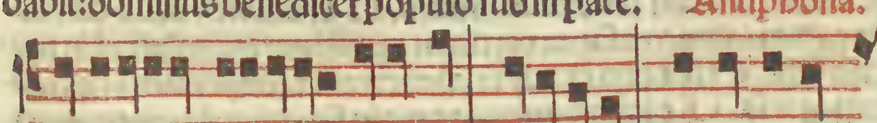

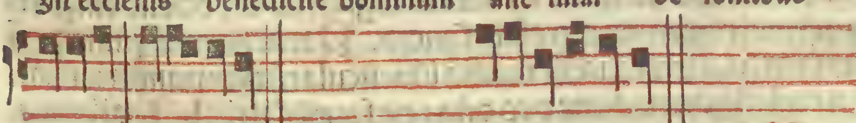
Finito rñsorio ante alueum aque cantor incipiat Antiphona.

Afferte dño filij dei: afferte dño filios arietũ. Afferte dño gloriaz ⁊ honorẽ: afferte dño gloriaz nomini eius: adorate dñm in atrio sancto eius. Vox dñi sup aquas: deus maiestatis intonuit: dñs sup aquas multas. Vox dñi in virtute: vox dñi in magnificẽtia. Vox dñi cõfringẽtis cedros: ⁊ confringet dñs ce/dros libani. Et cõminuet eos tanq̃ vituluz libani: ⁊ dilect⁹ quẽ/admoduz filius vnicorniuz. Vox dñi intercidentis flãmã ignis: vox dñi cõcutientis desertum: ⁊ cõmouebit dñs desertuz cades. Vox dñi preparãtis ceruos: ⁊ reuelabit condensa: ⁊ in templo eius omnes dicent gloriaz. Dominus diluuium inhabitare fa/cit: ⁊ sedebit dñs rex in eternum. Dominus virtutẽ populo suo dabit: dominus benedicet populo suo in pace. Antiphona.

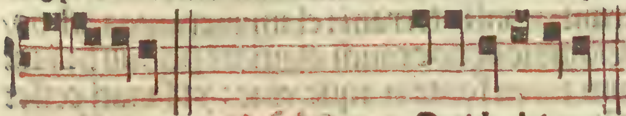

Exurgat deus ⁊ dissipent inimici eius: ⁊ fugiant qui oderũt eum a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant: sicut fluit cera a facie ignis: sic pereãt peccatores a facie dei. Et iusti epu/

lentur ⁊ exultent in cõspectu dei: ⁊ delectentur in letitia. Cantate deo psalmum dicite nomini eius: iter facite ei qui ascẽdit sup occasum: dñs nomen illi. Exultate in conspectu eius: turbabuntur a facie eius patris orphanorum ⁊ iudicis viduarum. Deus in loco sancto suo: deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Qui educit vinctos in fortitudine: similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulchris. Deus cũ egredereris in cõspectu populi tui: cum pertransires in deserto. Terra mota est: etenim celi distillauerunt a facie dei synai: a facie dei israel. Pluuiam voluntariam segregabis deus hereditati tue: ⁊ infirmata est: tu vero perfecisti eam. Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi deus. Dominus dabit verbum euangelizantibus: virtute multa. Rex virtutum dilecti dilecti: ⁊ speciei domus diuidere spolia. Si dormiatis inter medios cleros: pẽne columbe deargẽtate: ⁊ posteriora dorsi eius in pallore auri. Dum discernit celestis reges super eam: niue dealbabuntur in selmon: mons dei mons pinguis. Mons coagulatus mons pinguis: vt qd suspicamini montes coagulatos? Mons in quo beneplacitum est deo habitare in eo: etenim dominus habitabit in finem. Currus dei decem milibus multiplex milia letantium: dominus in eis in synai sancto. Ascendisti in altum cepisti captiuitatem: accepisti dona in hominibus. Etenim non credentes: inhabitare dominum deum. Benedictus dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis deus salutarium nostrorum. Deus noster deus saluos faciendi: ⁊ domini dñi exitus mortis. Verũtamen deus cõfringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantiũ in delictis suis. Dixit dñs ex basan conuertam: conuertam in profundum maris. Vt intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Viderũt ingressus tuos deus: ingressus dei mei regis mei qui est in sancto. Preuenerunt principes coniuncti psallentibus: in medio iuuencularũ tympanistriarum. In ecclesiis benedicite deo dño: de fontibus israel. Ibi beniamin adolescentulus: in mentis excessu. Principes iuda duces eorum: principes zabulon ⁊ principes neptalim. Manda deus virtuti tue: cõfirma hoc deus qd operatus es in nobis. A templo tuo in hierusalem: tibi offerent reges munera. Increpa feras

arundinis:cōgregatio thauroꝝ in vaccis populoꝝ:vt excludant eos qui ꝓbati sunt argento. D issipa gentes que bella volunt: venient legati ex egypto:ethiopia preueniet manus eius deo. R egna terre cantate deo:psallite dn̄o. P sallite deo qui ascendit sup celuz celi:ad orientē. E cce dabit voci sue vocez virtutis: date gloriam deo:sup israel magnificentia eius ⁊ virt⁹ eius in nubibus. M irabilis deus in sctis suis:deus israel ipse dabit virtutem ⁊ fortitudinez plebi sue:benedictus deus. Antiphona.
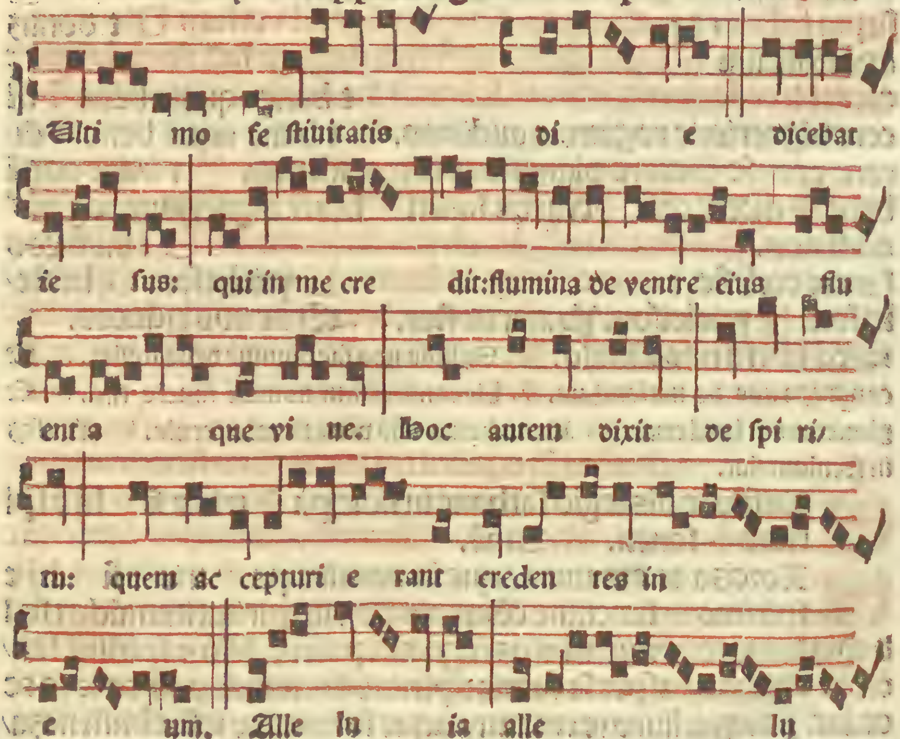

Psalmus. Qui habitat. Psal. Q ui habitat. supra fol. 62. Deinde dicunt letanie cantando:vt supra folio. 185. Cantetur letania vsqz ad versum U t donuz apostolicum ⁊c. inclusiue. Quo versu cantato sacerdos surgat ⁊ cantet tres sequentes ℣. videlicet. U t hanc aquam bene ✠ dicere digneris:te rogamus audi nos. U t hanc aquā bene ✠ dicere ⁊ conse ✠ crare digneris:te rog. audi nos. U t hanc aquā bene ✠ dicere cōse ✠ crare ⁊ sancti ✠ ficare digneris:te rogam⁹ audi nos. Postea iteruz genuflexus sequatur ℣. U t inimicos sancte ecclesie. ⁊ ceteros vsqz in finem. K yrieleison. C hristeleison. K yrieleison. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Saluos nos fac domine deus noster. ℟. Et congrega nos de nationibus. ℣. Ut confiteamur nomini sancto tuo. ℟. Et gloriemur in laude tua. ℣. Benedictus dn̄s deus israel a seculo. ℟. Et vsqz in seculum fiat. Sufflat in aquam tribus vicibus sic dicendo.
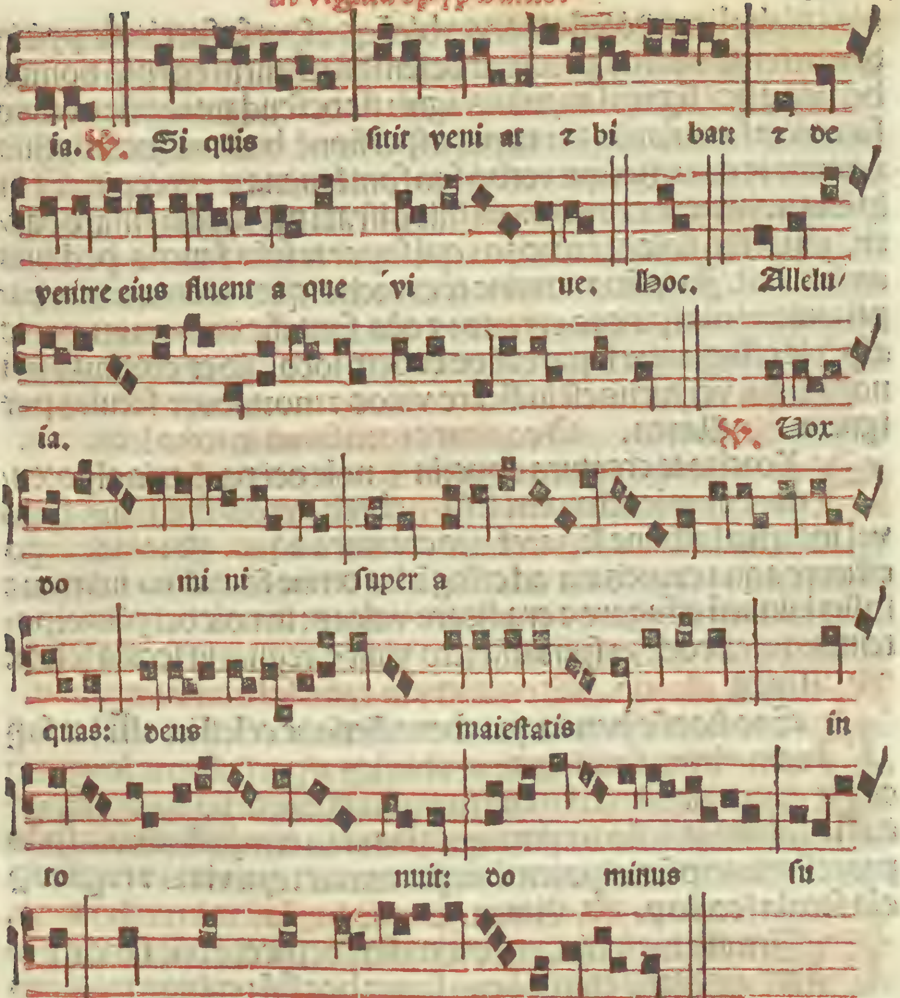
E Xufflo te oīs legio sathane in noīe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spiritus ✠ sancti. ℟. Amē. Exorcismus in tono lectionis.

E Xorcizo te creatura aque in nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spiritus ✠ sancti:ne cōmunis sis vlli spiritui immūdo:sed dabis honorem viuenti atqz regnanti patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto:⁊ vbicunqz aspersa fueris:spiritus immundus ab eo loco recedat. Itaqz adiuro te creatura aque in nomine iesu christi naza-

reni filij dei viui: regis ⁊ iudicis nostri: vt sis purgatio ⁊ sanctificatio hominum: quos deus ad suam sanctam gloriam vocare dignatus est. Te ergo inuoco domine sancte pater oipotens eterne deus: vt hanc aquam exorcizare: ⁊ bene ✠ dicere pro tua pietate digneris: vt omnis imundus spiritus locum in ea vltra non habeat: sed vbicunq; aspersa fuerit: angelorum tuorum ibi descendat exercitus. Per dominum nostrum iesum christū filium tuum: qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate spiritussancti deus: per omnia secula seculorum. ℟. Amen. Lectio libri numeri.

In diebus illis: Conuenerūt filij israel ad moysen ⁊ aaron: ⁊ versi in seditionem dixerūt: Da nobis aquā vt bibamus. Ingressus moyses ⁊ aaron dimissa multitudine ante tabernaculum federis: corruerunt proni in terram: clamaueruntq; ad dominū: ⁊ dixerunt: Domine deus exaudi clamorē populi huius: ⁊ aperi eis thesaurum tuum fontem aque viue: vt sanati cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria dñi super eos. Gra.

Secundum ioannem.

In illo tpe: Jn nouissimo autem die magne festiuitatis sta/bat iesus ⁊ clamabat dicens. Si quis sitit veniat ad me ⁊ bibat. Qui credit in me sicut dicit scriptura: flumina de vẽtre eius fluent aque viue. Hoc autẽ dixit de spiritu quem accepturi erãt credentes in eum.

Exorcismus aque in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aque per deum viuum: per deum ve/rum: per deum sanctum: per deum totius creature: vt te mundam exibeas contra omnem morbum: atqz insidias inimici:

atq3 diabolicas potestates: vt vbicūq3 aspersa fueris: sit ꝓpitio
deo defensa domus ipsa: sicut defense fuerunt in egypto domus
hebreoꝝ per signū sanguinis agni: sic defendantur dn̄e domus
famuloꝝ famularūq3 tuaꝝ per aspersionē huius aque: in ipsius
nomine te exorcizo: qui verbo suo fontē manare precepit. Et in
ipsius nomine te exorcizo: qui filios israel per mediū mare edu-
xit. In ipsius noīe te exorcizo: qui super te suis sanctis pedibus
ambulauit. In ipsius nomine te exorcizo: quē ioannes in te ba-
ptizauit: vt oīs spiritus erroris: ⁊ oēs fantasie demonum per te
asperse effugiant: ⁊ separent de eodem loco. Per christū dn̄m
nostrū: qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ seculū per
ignem. ℟. Amen. Sequitur exorcismus in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aque: in ✠ noīe dei pa ✠ tris oīpoten-
tis: ⁊ in noīe dn̄i nostri iesu ✠ christi: vt oīs imundus spūs
vel incursio sathane separet a te creatura aque. Proinde ergo
efficere aqua exorcizata ad effugādū omne fantasma inimici: ⁊
ipsū inimicū effugare ⁊ eradicare valeas: in noīe dei pr̄is oīpo-
tentis: qui cū eodē ⁊ spiritusancto viuit ⁊ regnat in secula scloꝝ.
℟. Amen. Oratio. Et cantatur in tono solenni orationum.

Benedic dn̄e hanc aquā benedictione celesti: ⁊ assistat sup
eam virtus spūssancti: vt vbicūq3 aspersa fuerit: longe re-
cedat virtus inimicoꝝ: vmbra fantasmatū: incursio turbinū: per-
cussio fulminū: lesio tonitruoꝝ: calamitas tempestatū: oīs spūs
procellarū: teipsū oīpotentē deprecamur: qui viuis ⁊ regnas p
oīa secula seculoꝝ. ℟. Amen. Oratio sup salem in eodē tono.

Virtutis tue inuictam fortitudinē deprecor dn̄e sancte pa-
ter oīpotens eterne deus super hoc sal: cui non minimā
gratiam cōferre dignatus es: vt ex illo possint vniuersa condiri:
que hoībus ad escam per tuum filiū dn̄m nostrū procreari iussi-
sti: per quē te dn̄e supplices exoramus: vt sal istud sancti ✠ fica
re: bene ✠ dicere: ⁊ conse ✠ crare pro tua pietate digneris: vt ex
vultu diuine maiestatis tue: virtutē tuam cōtra omnes imundos
spiritus possit accipere: expellat de tabernaculis famuloꝝ famu
larumq3 tuarū quicquid potest pestiferum esse: ⁊ exhibeat ple-
num salutis effectū: deterreat prestigia: fantasiasq3 cōpescat: per
signum sancte cru ✠ cis filij tui dn̄i nostri: tutelā fidelissimā de-

fiderantibus prestet: per hoc tuum domine signa ✠ culu3: quod nullius dolus: nullius pertinacia designauit. Per eunde3 dominum nostrum iesum. Alia benedictio salis: in tono lectionis.

Benedico te creatura salis in nomine pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti: qui te ad tutelam humano generi ꝓcreauit: ꝛ populo venienti ad credulitatē per seruos suos consecrari precepit: proinde rogamus te domine deus noster: vt hec creatura salis in nomine sancte trinitatis efficiatur salutare sacramentum: sitq3 perfecta medicina in visceribus fidelium tuoꝛu3: Per eum qui venturus est iudicare viuos ꝛ moꝛtuos: ꝛ seculum per ignem. ℞. Amen. Oratio super sal: in tono orationis.

Intuere domine hanc creaturam salis: qua3 vsibus humani generis tribuisti: ꝛ petimus omnipotens eterne deus: vt signum cru ✠ cis vnigeniti filij tui domini nostri iesu christi: vbi aspersa fuerit aqua hoc sale cōmixta: sit efficax ad euacuandum omnem inimici aduersariam potestatē. Consumet ꝛ arefaciat: nihilq3 ibi remaneat imūdum: nihil pestiferū: sed ad inuocationē nōis tui: sit nobis mundum ac benedictū. Per eum qui vēturus est iudicare viuos ꝛ moꝛtuos ꝛ sclm̄ p igne3. In tono lectionis.

Exorcizo te creatura salis: per deu3 ✠ verū: per deū ✠ sanctum: per deum ✠ totius creature: qui te per Heliseū prophetam in aquam mitti iussit: vt sanaretur sterilitas aque. Qui per apostolu3 Paulum dicere dignatus est: sit coꝛ vestrum sale conditum. Ideoq3 efficere sal ad euacuandum: ꝛ expellendum inimicum: omnemq3 virtutem ꝛ putredinem eius: in nomine domini nostri iesu christi. Qui viuit ꝛ regnat. In tono lectionis.

Dominus ꝛ saluatoꝛ noster iesus: anteq̄3 ad celos ascēderet: apostolis suis mandauit dicēs: Habete in vobis sal: ꝛ pacem habete inter vos. ¶ Hic ponat sal in aquam dicens.

Hec cōmixtio salis ꝛ aque pariter fiat: in nomine pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti: ꝛ in virtute dn̄i nr̄i iesu chr̄i: cui est honoꝛ ꝛ gl'ia in secula seculoꝝ. ℞. Amē. In tono lectionis.

Exorcizo te creatura salis ꝛ aque: in nōie pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti. Exorcizo te per deum viuum. Exorcizo te per crucifixum. Exorcizo te per spiritumsanctū. Per eū te exorcizo: qui per Heliseum ꝓphetam te in aquam mitti iussit

dicens. Hec dicit dñs: Sanabitur aqua ista: ⁊ nõ erit in ea mors
neqꝫ sterilitas. Per ipsius nomẽ te adiuro: qui diuina voce oris
sui apostolis suis locutus est dicens: Uos estis sal terre: ⁊ cor ve/
strum sale sit cõditū: Ut omnes qui ex te sumpserint: sint sancti/
ficati in animabus ⁊ corporibus: vt vbicũqꝫ aspersa fueris: effu/
ges inimicum: ⁊ prestes omnibus remissionẽ peccatoꝝ: expellas
insidias: ⁊ excludas oẽs demonũ tentationes. Te autẽ conditor
⁊ restaurator omnium elementoꝝ tuoꝝ: qui hec fluenta noĩe tuo
sanctificata ad purgationem locoꝝ proficere iussisti: deprecor: vt
nominis tui inuocata maiestate: gratiam spiritussancti hec aqua
accipiat: valeatqꝫ ad expellendas diabolicas artes: per manus
seruoꝝ tuoꝝ aspersa: per sanctificationem: quã tu domine san/
ctificando sanctificas: ⁊ benedicendo benedicis: vt omnis imun/
dus spiritus aspersione huius aque repulsus ⁊ perfusus disce/
dat: ⁊ omnis incursus sathane: ⁊ omne fantasma omnisqꝫ imun/
dicia ⁊ putredo inimicoꝝ longe recedat: nec consistendi aut resi/
stendi habeat potestatem: nec in eodeꝫ loco standi aut cõmoran/
di: sed victus ⁊ destructus abscedat diabolus cum omni pompa
sua. Per virtutem ⁊ gloriam domini nostri iesu christi: qui viuit
⁊ regnat cum patre ⁊ spiritusancto: per omnia secula seculorum.
℟. Amẽ. Exorcism⁹ sup aquã sale cõspersaꝫ in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aque sale cõspersa per deuꝫ viuũ: per
deum verum: per deum totius creature: qui te in principio
separauit ab arida: ⁊ in quatuor fluminibus diuidere dignat⁹ est:
vt vbicũqꝫ portata vel aspsa fueris: effugeẽ ⁊ separeẽ inimicus:
⁊ ois putredo eius: vt ipsa domus deo sit dicata per virtuteꝫ dñi
nostri iesu chri: qui vẽturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ sclꝫ p
ignem. Item super aquã in eodem tono vsqꝫ ad prephationeꝫ.

Te aũt creatura aque adiuro p deũ viuũ: p deũ veruꝫ: p deũ
sanctuꝫ: p eũ te adiuro q te in principio separauit ab arida.
Adiuro te p deũ viuũ qui te de fonte paradisi manare: ⁊ in q̃tuor
Hic diuidat aquam in quatuor: ad hanc figuraꝫ (fluminibus
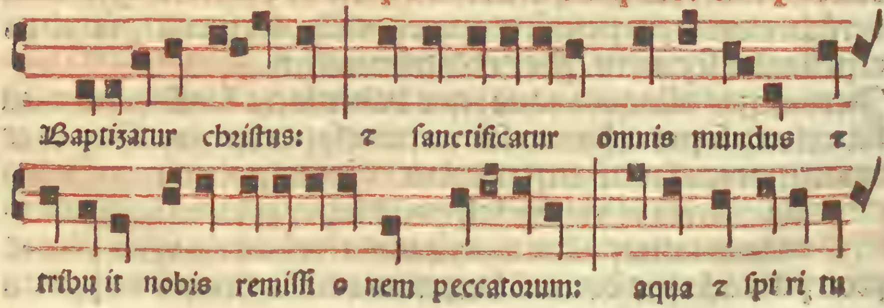

exire iussit: ⁊ totam terraꝫ rigare precepit: Adiu/
ro te per eũ qui te in chana galilee sua potẽtia cõ
uertit in vinum: qui super te suis sanctis pedibus
ambulauit: qui tibi nomẽ imposuit syloa. Adiu/
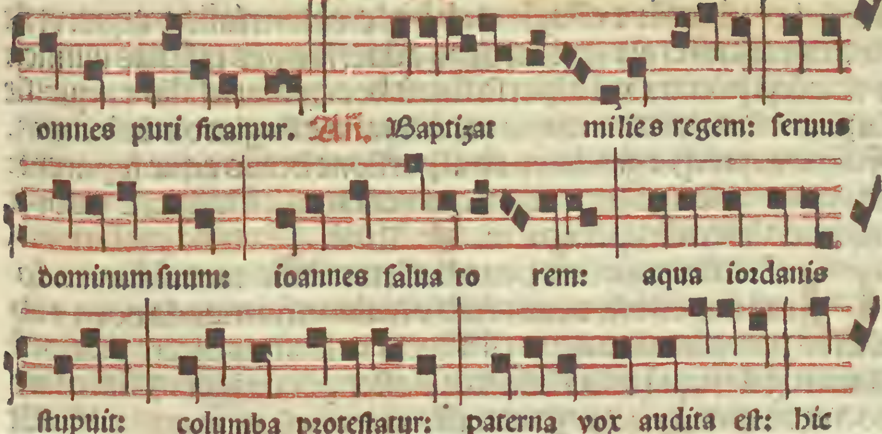
ro te per eũ qui in te naaman syrum a sua lepra p manum helisei prophete mundauit. Aqua ✠ sancta: aqua bene ✠ dicta: aqua
Hic tangat aquam dicens: lauans sordes ⁊ mundans peccata. Adiuro te per deum viuum: vt te mundam exhibeas: nec aliquã fantasiam in te retineas: sed efficiaris exorcizata ad effugandũ inimicum: ⁊ omnes actus fulguris. Et vbicunq; aspersa fueris siue in domo: siue in agro: siue in vineis: siue ĩ seminatis campis: siue in fructibus: siue in angulis cubiculorũ: siue in nauibus: siue in puteis: vel si quis ex te gustauerit: fias ei defensio ⁊ remedium sanitatis: ipse quoq; diabolus elongetur ⁊ separetur: quantum elongatum est celum a terra: lux a tenebris: veritas a mendacio: iustitia ab iniustitia: dulce ab amaro: tantum elongetur ⁊ separetur ille imundus spiritus ab habitationib⁹ famulorũ famularũq; dei. Per nomen domini nostri iesu christi: qui viuit ⁊ regnat cũ patre ⁊ spiritu sancto. Hic dicitur in tono prefationis. Per oia secula seculorũ. ℟. Amen. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Sursum corda. ℟. Habemus ad dominũ. Gratias agamus domino deo nostro. ℟. Dignum ⁊ iustum est.

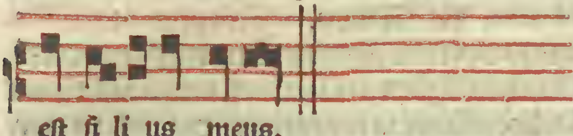
Vere dignum ⁊ iustum est: equũ ⁊ salutare: Nos tibi semp ⁊ vbiq; gratias agere: Domine deus celi ⁊ terre: cuius virtuti subdita sunt vniuersa: Cuius v̾bo creata sunt oia: supmitte quesumus virtutẽ spũssancti tui super hãc creaturã: vt fiat aqua sanctificata: in noie pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spiritus ✠ sancti. Te igit̃ omnipotens deus altissima salus ⁊ respector perpetuus: humiliter rogamus ⁊ petimus: vt nos exaudias: ⁊ miserearis precib⁹ nostris: quatenus vbicunq; hec aqua aspersa fuerit: fiat te iubẽte causa purificationis: habeat quoq; perpetuam gratiam ipsa domus: fidem rectam: spem certã: charitatẽ perfectã: gaudium verũ: honorem perpetuũ: vt omnes maliuoli ⁊ inuidi spũs ab ea expellant̃: ⁊ separent̃. Per chrĩ dñm nostrũ. In tono lectionis.
Iterumq; te alloquor aqua: que habes lucis similitudinem: tu sub celo: tu super celum: tu sub terra: tu super terram. Super te inuoco nomen sanctũ atq; mirabile dei omnipotentis: qui te sua potentia cõuertit in vinum: suspendit super celos: cõgregauit in terra: miscuit in mari. Qui te archanis ⁊ velocibus vẽtis pluere precepit: ⁊ ad vsus hominũ lauacrum dedit ⁊ sitientibus potum

subministrauit. Super aquaȝ etiam spūs dñi non soluȝ ferebat sed etiam fertur. Adiuro ergo te creatura aque: per septiformē spiritū dei viui. Adiuro te per nouem ordines angeloꝝ. Adiuro te per vocem tonitrui corruscationis tremendi ⁊ celestis regis. Adiuro te per lignū mysterij: de quo aqua ꝑcussa: statim dulcis facta est. Adiuro te per eū qui oīa creauit: ne cōtemnas vocē humilitatis mee: sed expellas omneȝ vmbram omnes satellites aduersarioꝝ: omnes machinationes diaboli: siue spirituū imūdoꝝ: siue biotanatoꝝ: siue errantiuȝ: siue ex inuocatione magice artis: siue precantatoꝝ argumenta: siue draconū ⁊ omniū volucrū vel viperarū: qa imperat tibi dominus iesus christus filius dei viui: ꝙ mox vt aspersa fueris in nomine dei sabbaoth: siue in hominibus: siue in domibus: siue in vineis: siue in pecoribus: vel quibuslibet animātibꝰ: siue in seminatis campis: siue in qualicūqȝ creatura vniuersali: quocūqȝ loco aspersa fueris: siue super infirmū: vel languentē: siue in potuȝ data fueris homini in valitudine detento: aut maligni spiritus infestatione percusso mox expellas: ⁊ excludas omne malignum: vt possit homo velocius saluus fieri: per virtuteȝ domini nostri iesu christi: quia neqȝ dici: neqȝ scribi: neqȝ computari potest: cui nomen est dei. In tono prefationis.

Tu autem domine qui per angelum tuum: fontem agar ostendisti: ⁊ ex eo ismael sitienteȝ potasti. Qui pueri tui abrahe in mesopotamia preces exaudisti: ⁊ omnia desideria cordis eiꝰ impleuisti. Qui famulo tuo moysi in deserto eremi petram percutere: ⁊ ex ea aquam producere: ⁊ populum rigare iussisti. Ter dicatur sequens versus. Qui aquam amarā imisso ligno dulcorasti. Hic mergat sacerdos cruceȝ in aqua tribus vicibus. Cantores autē cantent semel has antiphonas infrascriptas. Antiphona.

Deinde sacerdos cruce deposita dicat hāc orationē in tono prefationis.

Benedicere ꝛ sanctificare digneris dñe hāc creaturā aque in nomine pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti: ꝛ vbicūq; aspersa fuerit in noīe tuo: omnes iaculationes seuas inimici expellat. Illud etiam rogamus ꝛ petimus deus omnipotens: vt sicut ad domū raguelis sanctū angelum tuum raphaelē mittere dignatus es: vt asmodeum demonē alligaret: simile quoq; beneficium domibus nostris donare digneris: vt vbicunq; hec vnda aspersa fuerit: nunq̄ malignus spiritus in eadem domo cōsistēdi vel cōmorandi habeat potestatē: sed confusus protinus ꝛ destructus abscedat. Per christum dñm nostrum: per quē maiestatem tuam laudant angeli: adorant dominationes: tremunt potestates: Celi celorumq; virtutes: ac beata seraphin socia exultatione concelebrant. Cum quibus ꝛ nostras voces vt admitti iubeas deprecamur: supplici ꝯfessione dicētes. Et chorus cantet.

Sanctus: Sanctus: Sanctus dñs deus sabbaoth: pleni sunt celi ꝛ terra glīa tua: osanna in excelsis. Benedict⁹ qui venit in nomine dñi: osanna in excelsis. Sequit̄ sacerdos in tono lectionis.

Exorcizo te spūs immunde per deum viuū: qui fecit celum ꝛ terram: mare ꝛ omnia que in eis sunt: vt omnes virtutes aduersarij: oēs exercitus diaboli: oēs incursus: omne fantasma

inimici eradicent: ꝛ effugiant ab hac creatura salis ꝛ aque: vt sit sancta ꝛ salutifera: ꝛ ignis ardens aduersus oēs insidias inimici: ꝛ vbicūqꝫ portata vel aspersa fuerit hec creatura salis ꝛ aque: sit sanitas ꝛ synceritas ꝛ corpis medicina: vt effugiat oīs infirmitas. Fulgura quoqꝫ ꝛ grādines ab aspersione huius aque separent: effugiant ꝛ elongent: per eum qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculuꝫ per ignem. ℟. Amē. In tono prefationis.

Vere sanctus: vere benedict⁹: terribilis metuēdus ꝛ adorandus es dn̄e deus nr̄: ab occultis nr̄is munda nos: ꝛ ab alienis parce seruis tuis: vt cū fiducia valeamus dicere orationē illam regaleꝫ: quā dn̄s ꝛ saluator noster per euāgeliuꝫ suū orare docuit dicens Oratio. Pater nr̄. in cantu sicut in missa. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℟. Amen. In tono orationis.

Libera nos quesumus domine ab omnibus malis: preteritis: presentibus: ꝛ futuris. Libera nos quesumus dn̄e famulos ꝛ famulas tuas a gladio: a fame: a tentatione diaboli: a percussione seculi: ꝛ ab infirmitatib⁹ malis: per liberatorē ꝛ redēptorem nostrum dominū iesum christuꝫ filium tuum: qui tecū viuit.

Domine sancte: pater omnipotens: eterne deus: pater domini nostri iesu christi: deus abraā: deus isaac: de⁹ iacob: exorcizantem me istam creaturaꝫ salis ꝛ aque precor te: vt exaudire digneris in nomine domini nostri iesu christi nazareni filij tui dei viui: regis ꝛ iudicis nostri: vt sit purgatio ꝛ purificatio omnibus hominibus: atqꝫ in eis quibus aspersa fuerit habeat potestatem: ad effugandos imūdos ꝛ fantasmaticos spiritus: ꝛ oēm nefarium diabolum: atqꝫ omnes figuras ꝛ minas sathane. Cōcedatur etiam ei potestas ad extreminandum fulgura ꝛ grandines: ꝛ omnes aduersitates humane nature: vt non possit imundus spiritus nocere his locis in quibus aspersa fuerit: sed confusus ꝛ destructus abscedat: per virtutē dn̄i nostri iesu christi regis nostri: Qui cum deo patre viuit ꝛ regnat. In tono lectionis.

Adiuro te creatura salis ꝛ aque in noīe pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti. Adiuro te in nomine domini nostri iesu christi: qui super te suis sanctis pedibus ambulauit. Adiuro te ꝑ eum: qui te de fonte paradisi ꝓduxit. Adiuro te per eū: qui apostolis suis precepit dicens: Ite baptizate oēs gentes in noīe pa-

tris ꝛ filij ꝛ spũssancti. Per ipsius nomen te adiuro: vt vbicũq3 aspersa fueris: omne fantasma de domo ipsa: ꝛ oĩs incursio diaboli eradicetur ꝛ effugiat: per deum viuũ: per deu3 verũ: per deũ totius creature: vt neq3 hominibus: neq3 domicilijs: neq3 nauibus: neq3 pecoribus: neq3 frugibus: neq3 arborib⁹ noceat. Per dominum nostrum: qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculum per ignem. ℟. Amen. In tono orationis.

DEus qui ad salutem humani generis maxima queq3 sacramenta in aquarũ substantia condidisti: adesto ꝓpitius inuocationibus nostris: ꝛ elemẽto huic multimodis purificationibus preparato: virtutem tue bene ✠ dictionis infunde: vt creatura tua mysterijs tuis tibi seruiẽs: ad abijciẽdos demones morbosq3 pellendos: diuine gratie sumat effectu3: vt quicquid in domibus: vel in locis fideliu3 hec vnda resperserit: careat omni immundicia: liberet᷑ a noxa: nõ illic resideat spũs pestilens: nõ aura corrumpens: discedant oẽs insidie latentis inimici: ꝛ siqd est qđ aut incolumitati habitantium inuideat aut quieti: aspersione huius aque effugiat atq3 discedat: vt salubritas per inuocationem tui nominis expetita: ab omnibus impugnationibus sit defensa. Per eum qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos.

BEnedictio dei pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spũs ✠ sancti descẽdat sup hãc creaturã salis ꝛ aque. Amẽ. Quo facto aspergat sacerdos aquã sup populu3: ꝛ clerici cantent in choro añam. Asperges me domine. cum ps̃. Miserere. ꝛ Gloria patri. Deinde dicat sacerdos ℣. Ostende nobis domine misericordiam tuam. ℟. Et salutare tuũ da nobis. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscũ. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

PResta quesumus domine famulis tuis per hanc aspersionem aque benedicte sanitatem mentis: integritate3 corporis: tutellam salutis: securitatem spei: corroboratione3 fidei: charitatis fructum: hic ꝛ in eterna secula seculorum. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

EXaudi nos dñe sancte: pr̃ oĩps: eterne deus: ꝛ mittere digneris sanctũ angelu3 tuũ de celis: vt custodiat foueat ꝓtegat visitet atq3 defendat oẽs habitãtes in hoc habitaculo. Per chr̃3 dñm nostrũ. ℟. Amen. Quibus finitis diaconus cantet euangelium.

¶ Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam.

Factum est autem cum baptizaretur omnis populus: et iesu baptizato et orante: apertum est celum et descendit spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Et vox de celo facta est: tu es filius meus dilectus in te cōplacuit mihi. Et ipse iesus erat incipiens quasi annorum triginta: vt putabatur filius ioseph. Qui fuit heli: qui fuit mathan: qui fuit leui: qui fuit melchi: qui fuit ianne: qui fuit ioseph: qui fuit matathie: qui fuit amos. Qui fuit naum: qui fuit heli: qui fuit nagge: qui fuit maath: q fuit matathie: qui fuit semei: qui fuit ioseph: qui fuit iuda: qui fuit ioāna: qui fuit resa: qui fuit zorobabel: qui fuit salathiel. Qui fuit neri: qui fuit melchi: qui fuit addi: qui fuit chosan. Qui fuit helmodan: qui fuit her: qui fuit iesu: qui fuit eliezer. Qui fuit ioram: qui fuit matath: qui fuit leui: qui fuit symeon: qui fuit iuda. Qui fuit ioseph: qui fuit iona: qui fuit eliachim: qui fuit melcha. Qui fuit menna: qui fuit matathie: qui fuit nathan: qui fuit dauid: qui fuit iesse: qui fuit obet: qui fuit booz. Qui fuit salmon: q fuit naason: qui fuit aminadab: qui fuit aram: qui fuit esrom. Qui fuit fares: qui fuit iude: qui fuit iacob: qui fuit isaac. Qui fuit abrahe: q fuit thare: qui fuit nachor: qui fuit saruc: qui fuit ragau: qui fuit phalech: qui fuit eber: qui fuit sale: qui fuit caynam. Qui fuit arphaxat: qui fuit sem: qui fuit noe: qui fuit lamech: qui fuit matusalem. Qui fuit enoch: qui fuit iareth: qui fuit malaleel: q fuit caynam: qui fuit enos: qui fuit seth: qui fuit adam: qui fuit dei. Iesus autem plenus spiritu sancto regressus est a iordane. Quo finito cantores incipiant. Te deum laudamus. et totum decantetur.

¶ De aspersione aque benedicte per domos fidelium per clericos facienda. Capi. vij.

Clerici volentes domos fidelium aspergere aqua benedicta dicant psalmus. Miserere mei deus. cum orationibus sequentibus ℣. Domine exaudi orationem meam. si fuerit sacerdos addat Dominus vobiscum. etc. Oremus. Oratio.

Exaudi nos dn̄e sancte pater oīpotēs eterne deus: et mittere digneris sanctum angelum tuum de celis: qui custodiat: foueat: protegat: visitet: et defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per christum dominum nostrum. Oremus. Oratio.

Adesto

Adesto dñe supplicationib⁹ nr̃is: et hanc domũ serenis oculis tue pietatis illustra: descẽdat sup habitãtes in ea gratie tue larga benedictio: vt in his manufactis habitaculis: cũ salubritate manẽtes ipsi tuũ semp sint habitaculuz. Per chr̃z. Oratio.

Exaudi nos dñe sancte pater omnipotens eterne deus: vt si qua sunt aduersa: si qua contraria in hac domo famuli tui N. auctoritate maiestatis tue pellantur. Per christuz. Et dum psalmi et orationes dicunt clerici aspergãt aquã per totã domũ.

¶ In festo epyphanie solent benedici aurum thus et mirrha in cõmemorationem munerum trium magorum: et taliter benedicta super se portata cum dei timore et reuerẽtia portanti prosunt ad salutem ℣. Adiutorium nostrum. etc. postea dicatur Psalmus.

Deus in nomine tuo saluum me fac: et in virtute tua iudica me. Deus exaudi orationẽ meã auribus percipe verba oris mei. Quoniam alieni insurrexerũt aduersuz me: et fortes quesierunt animã meaz: et nõ proposuerunt deũ ante cõspectum suum. Ecce enim de⁹ adiuuat me: et dñs susceptor est aie mee. Auerte mala inimicis meis: et in veritate tua disperde illos. Voluntarie sacrificabo tibi: et confitebor nomini tuo domine: quoniam bonum est. Quoniaz ex omni tribulatione eripuisti me: et super inimicos meos despexit oculus meus. Gloria patri et filio etc.

Deus iudiciuz tuũ regi da: et iustitiã tuã filio regis. Iudicare populum tuũ in iustitia: et pauperes tuos in iudicio. Suscipiant montes pacẽ populo: et colles iustitiaz. Iudicabit pauperes populi et saluos faciet filios pauperũ: et humiliabit calumniatorẽ. Et permanebit cuz sole et ante lunã: in generatione et generationẽ. Descẽdet sicut pluuia in vellus: et sicut stillicidia stillantia super terram. Orietur in diebus eius iustitia et habundantia pacis: donec auferatur luna. Et dominabit a mari vsqz ad mare: et a flumine vsqz ad terminos orbis terraruz. Coram illo procident ethyopes: et inimici eius terram lingent. Reges tharsis et insule munera offerent: reges arabum et saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes reges terre: omnes gentes seruient ei. Quia liberauit pauperem a potente: et pauperem cui nõ erat adiutor. Parcet pauperi et inopi: et animas pauperum saluas faciet. Ex vsuris et iniquitate redimet animas eo-

rum: et honorabile nomen eorū coram illo. Et viuet et dabitur ei de auro arabie: et adorabunt de ipso semper tota die benedicent ei. Erit firmamentum in terra in summis montiū: super extolletur super libanum fructus eius: et florebunt de ciuitate sicut fenum terre. Sit nomen eius benedictum in secula: ante solem permanet nomen eius. Et benedicentur in ipso omnes tribus terre: omnes gentes magnificabunt eum. Benedictus dominus deus israel: qui facit mirabilia solus. Et benedictum nomen maiestatis eius in eternum: et replebitur maiestate eius omnis terra: fiat fiat. Gloria patri et filio et spiritui. Psalmus.

Deus misereatur nostri et benedicat nobis: illuminet vultū suum super nos et misereatur nostri. Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuū. Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes. Letentur et exultent gentes quoniā iudicas populos in equitate: et gentes in terra dirigis. Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suū. Benedicat nos deus deus noster: et benedicat nos deus: et metuant eum omnes fines terre. Gloria pātri et filio et spiritui sancto. Aña. Apertis thesauris suis obtulerunt magi domino aurum thus et myrrhā. Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationē. Sed libera nos a malo. ℣. Ostēde nobis domine misericordiam tuam. ℟. Et salutare tuum da nobis. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus: te humiliter deprecamur: vt has creaturas auri: thuris: et myrrhe: hodierna die a tribus regibus tibi tanquā summo regi et deo vero et homini vero oblatas: bene ✠ dicere conse ✠ crare et sancti ✠ ficare digneris: et eis tue donum benedictionis infundere: vt quisq3 eas gestauerit: ab omni periculo anime et corporis saluus semper existat. Qui cum patre et spiritu sancto viuit et reg. Oremus. Oratio.

Domine iesu christe qui nobis sacerdotibus nō nostris meritis sed sola dignatiōe clemētie tue pre ceteris gratiā cōtulisti: vt quicqd a nobis in tuo noīe digne ac perfecte agitur: a te fieri credatur. Adesto quesumus nostre officio seruitutis: et bene ✠ dicere et sancti ✠ ficare digneris has creaturas tuas auri: thuris:

& myrrhe: quas nos in nomine sancto glorie tue bene ✠ dicere confidimus. Qui viuis & regnas cum patre & spiritu sancto deus per omnia secula seculorum. ℟. Amen. Benedictio.

BEne ✠ dico itaq₃ in titulum omnipotentie tue: & spem salutis fideliu₃ vtentiũ has creaturas auri thuris & myrrhe: in nomine patris ✠ & filij ✠ & spũssancti ✠: vt sicut beatos tres magos Gaspar Balthasar & Melchior tibi eas offerentes ad mysteria tua cognoscenda illuminare: & ad te deuote adorãdum accẽdere: atq₃ ab insidijs & periculis custodire dignatus es: ita fideles tuos in tua misericordia sperantes: qui eisdem creaturis tuis auro thure & myrrha in tuo nomine vsi fuerint: lumine tuo illustrare: amore tuo inflammare: & a cunctis aduersitatibus & ab omnibus insidijs & nocumentis diabolicis preseruare digneris. Qui cum eodem patre & spiritu sancto viuis & regnas in secula seculorum. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Qr sacerdotes ante quadragesimã debent populu₃ ammonere circa confessionem & ieiunium quadragesime. Capi. v.

¶ Ex dictis Augustini.

PResbyteri ammonere debent plebem sibi subiectam: vt omnis qui se sentit mortifero peccati vulnere sauciatũ: feria quarta ante quadragesima₃ cum omni festinatione recurrat ad viuificatricem matrem ecclesiam: vbi quod male cõmisit cu₃ omni humilitate & contritione cordis simpliciter confessus suscipiat remedia penitẽtie ꝑm modum canonicis auctoritatibus prefixum. ¶ De exortatione ante quadragesimã ad confessione₃.

¶ Ex penitentiali Romano.
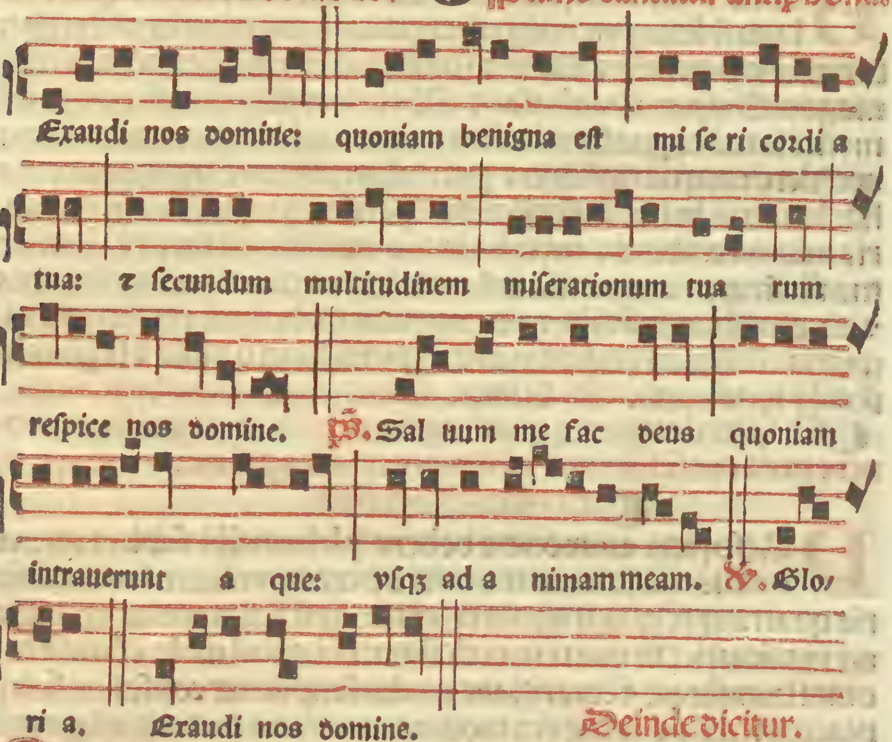
HEbdomada priori ante initium quadragesime presbyteri plebeium cõuocent ad se populu₃: & discordantes canonica auctoritate reconcilient: & oia iurgia sedent: & tunc primũ cõfitentibus penitentia₃ dent: ita vt anteq̃₃ caput ieiunij veniat: oẽs confessi pnia₃ acceptã habeãt: vt liberius dicere possint: dimitte nobis debita nostra: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

¶ Ex epistola beati Gregorij pape.

QUadragesima sũma obseruatiõe ẽ obseruãda: vt ieiuniu₃ ĩ ea ꝓter dies dñicos: q de abstinẽtia subtracti sunt: nisi quẽ ĩfirmitas ĩpedierit: nullatenꝰ soluat: qa ipsi dies decime sunt anni.

¶ De bñdictiõe cinerũ in quarta feria in capite ieiunij. Ca. vj.

Feria quarta cinerũ ante missam benedicunt cineres facti/ de ramis benedictis preteriti anni (si habentur:) in medio chori ante altare hoc modo. ¶ Primo cantatur antiphona.

Deinde dicitur.
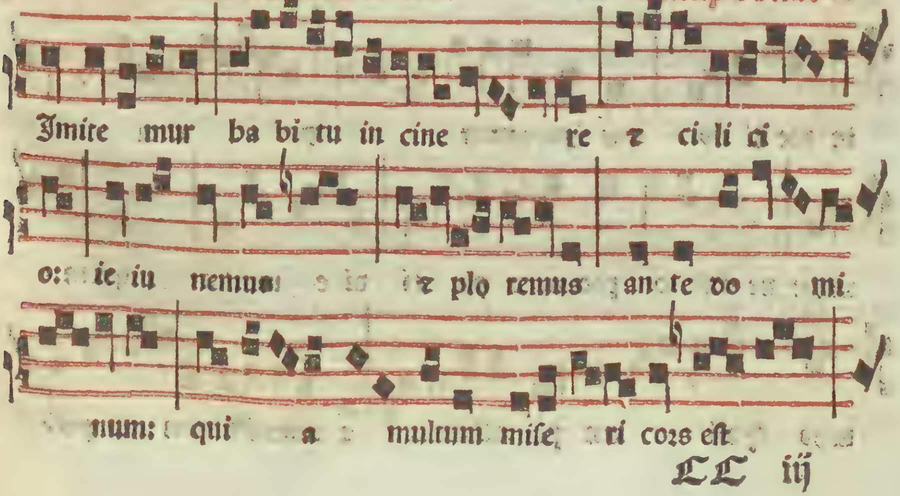
Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Oratio.
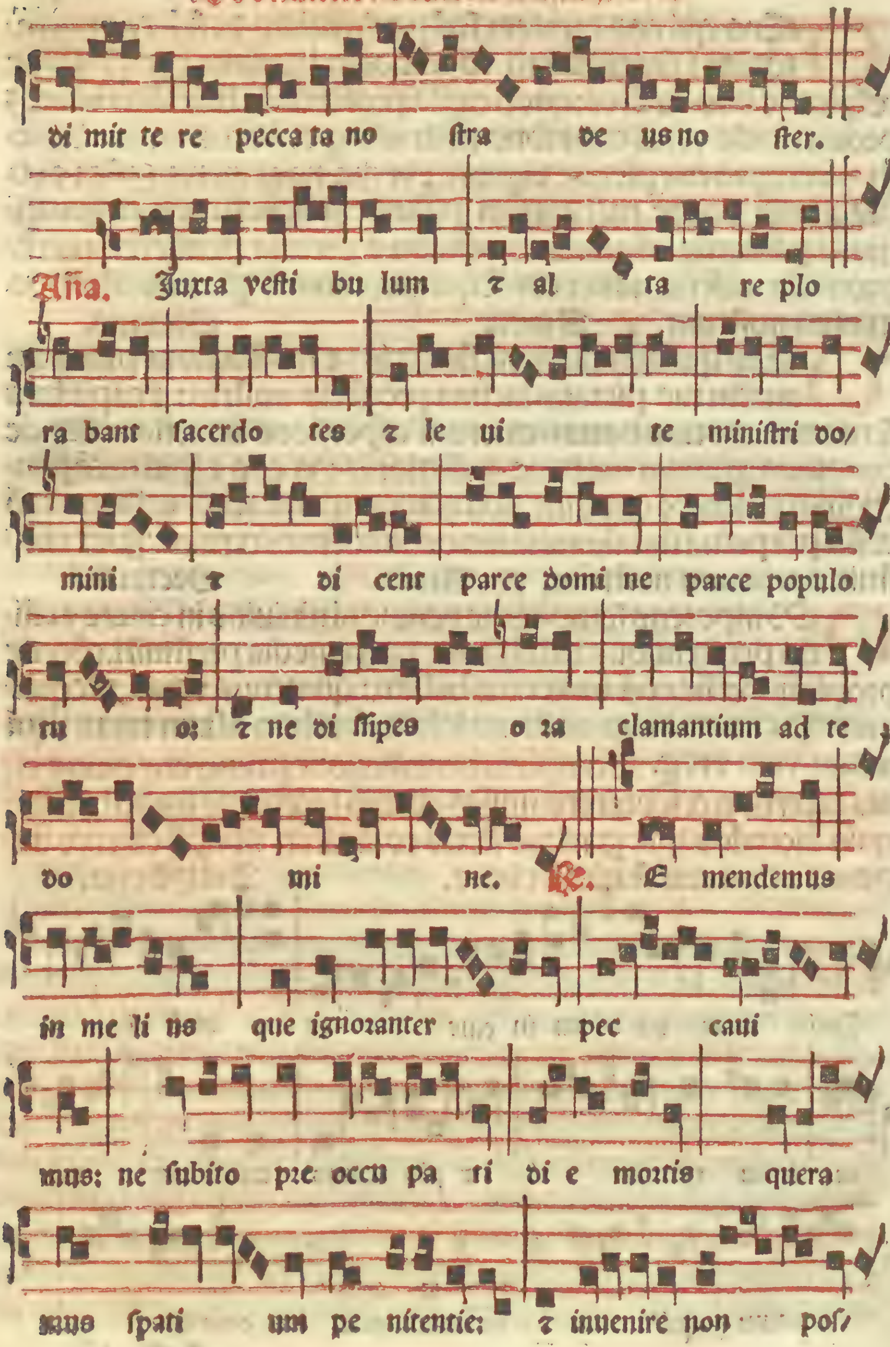
Omnipotens sempiterne deus: parce metuentibus: propitiare supplicantibus: et mittere digneris sanctum angelum tuum de celis: qui bene ✠ dicat: et sancti ✠ ficet hos cineres: vt sint remedium salubre omnibus nomen sanctum tuum humiliter implorantibus: ac semetipsos pro conscientia delictoꝝ suoꝝ accusantibus: atq; ante conspectum diuine clemẽtie tue facinora sua deplorantibus: vel serenissimam maiestatẽ tuam suppliciter obnixeq; flagitantibus: et presta per inuocationem sanctissimi nominis tui: vt quicunq; eos super se asperserint: pro redemptione peccatorum suorum corporis sanitatem: et anime tutelam percipiant. Per christum dominum nostrũ. R. Amen. Oremus.

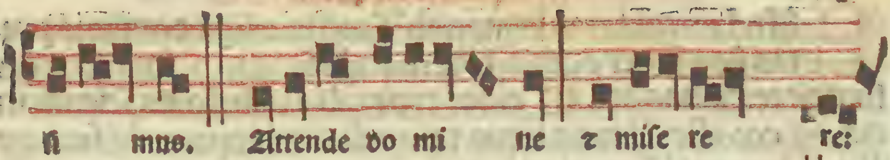
Deus qui non mortem sed penitentiam desideras peccatorum: fragilitatem conditionis humane benignissime respice: ⁊ hos cineres: quos causa proferende humilitatis: atqꝫ promerende venie capitibus nostris imponi decernibus: bene ✠ dicere pro tua pietate dignare: vt qui nos cinerem esse: ⁊ ob prauitatis nostre meritum in puluerem reuersuros cognoscimus: peccatorum omnium veniam ⁊ premia penitentibus repromissa misericorditer consequi mereamur. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus.

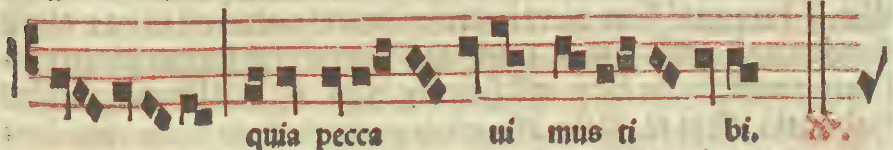
Deus qui humiliatione flecteris: ⁊ satisfactione placaris: aurem tue pietatis inclina precibus nostris: ⁊ capitibus seruorum tuorum horum cinerum aspersione attactis: effunde propitius gratiam tue bene ✠ dictionis: vt eos ⁊ spiritu cōpunctionis repleas: ⁊ que iuste postulauerint: efficaciter tribuas: ⁊ cōcessa perpetua stabilitate intactos manere decernas. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus.
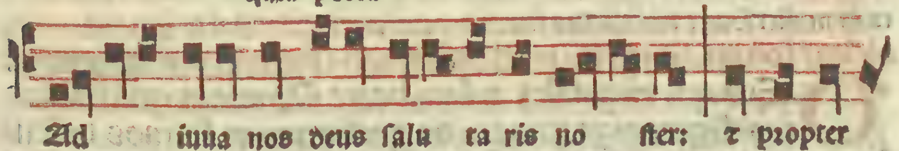
Omnipotens sempiterne deus: qui niniuitis in cinere ⁊ cilitio penitentibus indulgentie tue remedia prestitisti: cōcede propitius: vt sic eos imitemur habitu: quatenus venia ꝯsequamur. Per dominum nostrum iesum christum filium tuum: qui tecum viuit ⁊ reg. Completa benedictione primo imponitur cinis sacerdoti celebraturo missaꝫ ab alio sacerdote si adest. Alioquin sacerdos ipse genibus flexis corā altari sibiipsi cineres imponat ⁊ cantatur statim a choro. Antiphona.

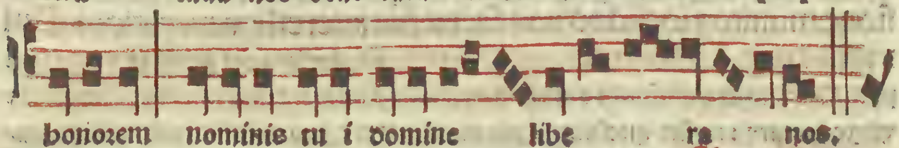

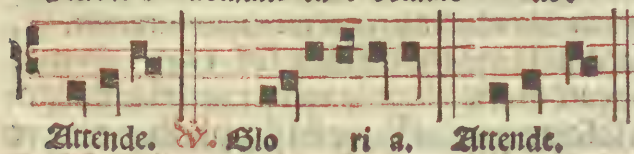

di mit te re pecca ta no stra de us no ster.
Aña. Juxta vesti bu lum ꝛ al ta re plo
ra bant sacerdo tes ꝛ le ui te ministri do/
mini ꝛ di cent parce domi ne parce populo
tu o: ꝛ ne di ssipes o ꝛa clamantium ad te
do mi ne. ℟. E mendemus
in me li us que ignoranter pec caui
mus: ne subito pre occu pa ti di e mortis quera
mus spati um pe nitentie: ꝛ invenire non pos/

Sacerdos vero dum cantant añc ⁊ rñsorium: primo ex mini/stris stantibus genibus flexis corã altari imponit cinerem dicẽs. Memento homo quia puluis es: ⁊ in puluerez reuerteris. Postea veniunt clerici bini ⁊ bini: ⁊ genibus flexis ante altare reci/piunt cineres a sacerdote: vt dictum est de ministris. Comple/ta cinerum oratione dicitur. Dominus vobiscum. Oremus.

Concede nobis dñe presidia militie christiane sctis inchoa/re ieiunijs: vt cõtra spũales nequitias pugnaturi cõtinẽtie muniamur auxilijs. Per chr. ℟. Amẽ. Postea incipit missa.

¶ De benedictione imaginis beate marie virginis. Capi vij.

Adiutorium nostrum. Notandum q in omnibus benedictio/nibus sequẽtibus sacerdos si in missa non faciat benedictio/nem: semper debet habere superpelliceũ ⁊ stollaz: ⁊ incipere per ℣. Adiutorium nostrum. ⁊ dicta benedictione aspergat rem aqua benedicta: postea dicitur antiphona. Sub tuum presidium confugi/mus sancta dei genitrix virgo: nostras deprecationes ne despicias in necessita/tibus: sed a periculis cunctis libera nos semp virgo benedicta. Psalmus.

Fundamenta eius in montib' sanctis: diligit dominus portas sion super omnia tabernacula iacob. Gloriosa dicta sunt de te: ciuitas dei. Memor ero raab et babylonis scientium me. Ecce alienigene et tyrus et populus ethiopum: hi fuerunt illic. Nunquid sion dicet homo: et homo natus est in ea: et ipse fundauit eã altissimus. Dominus narrabit in scripturis populorũ: et principum hoꝝ qui fuerunt in ea. Sicut letantium: oĩum habitatio est in te. Aña. Aue maria gratia plena dñs tecum: benedicta tu in mulieribus: et bñdictus fructus ventris tui. Ps. Ad te leuaui. 187. dicitur totum. Interim incensat imago: postea dicit Oremus.

Deus qui virginalẽ aulam beate Marie in qua habitares eligere dignatus es: da quesumus vt sua nos defensione munitos iocũdos nos faciat sue interesse venerationi. Qui viuis et reg. Et sequitur antiphona. O gloriosa dei genitrix virgo semper Maria: que dominum omnium meruisti portare: et regem angelorum sola virgo lactare: nostri quesumus pie memorare: et pro nobis christum deprecare: vt tuis sanctis patrociniis fulti ad celestia regna mereamur peruenire. Ps. Magnificat anima mea dominum. fol. 165. Oratio.

Deus qui de beate marie virginis vtero: verbũ tuũ angelo nunciante carnẽ suscipere voluisti: presta supplicibus tuis: vt qui vere eã genitricẽ dei credimus: eius apud te ĩtercessionibus adiuuemur. Per eũdẽ chrm dñm nrm. R. Amẽ. Alia oratio.

Omnipotens sempiterne deus: qui clementie tue dispositione cuncta ex nihilo creasti: hanc imaginem in honorem piissime genitricis filii tui domini nostri iesu christi venerabiliter adaptatam bene ✠ dicere: et sancti ✠ ficare digneris: et presta misericordissime pater: per inuocationem nominis tui: atqꝫ vnigeniti filii tui domini nostri iesu christi: quem pro salute generis integritate virginis Marie seruata incarnari voluisti: quatenus precibus eiusdem sacratissime virginis: quicũqꝫ eandem misericordie reginam et gloriosissimam dominam nostram coram hac effigie suppliciter honorare studuerint: et de instantibus periculis eruantur: et in cõspectu diuine maiestatis tue de cõmissis et omissis veniam impetrent: atqꝫ mereãtur in presenti gratiam quam desiderant adipisci: et in futuro perpetua saluatione cum electis tuis valeant gratulari. Per eundem. Oremus. Oratio.

Deus qui beatissimam virginem Mariam matrē tuam: mundi dominam: cordis illuminatricem: atq; nauigantiū in fluctibus huius seculi maris stellam et ducem: scdm sacratissimū nomen suum constituisti: concede quesumus: vt qui hoc dulcissimum nomen recolendo veneramur: et eius imaginem honoramus: in cunctis actib⁹ nostris ab ipsa gubernari: illuminari: atq; dirigi mereamur. Qui viuis et regnas cū deo patre in vnitate etc.

Postmodum imago aspergant aqua benedicta: et thurificetur.

¶ Benedictione anchonarum seu imaginū dei et scōrum. Cap. viij.

℣. Adiutorium nostrū. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus maiestatē tuam suppliciter exoramus: vt anchonam hanc: in qua gloriosissime imagines et filij tui domini nostri iesu christi et gloriose virginis marie matris eius: aliorūq; sanctorum. N. et. N. depicte sunt bene ✠ dicere et sancti ✠ ficare digneris: antequā quicūq; ob deuotionem ad ipsam adorandam se deuote inclinauerint: salutē mentis et corporis cōsequant: et a cunctis periculis liberent: et quicqd iuste petierint obtinere mereantur. Per eundem. Oremus. Oratio.

Omnipotēs sempiterne deus: qui sanctorum tuorum imagines siue effigies sculpi aut pingi non repudias: vt quotiēs illas oculis corporeis intuemur: totiens eorum actus: et sanctitatē: ad imitandum: memorie oculis meditemur: hāc quesumus imaginē seu sculpturam in memoriam et honorem tui vel vnigeniti filij tui domini nostri iesu christi: vel beatissime virginis marie matris eius: vel beati. N. apostoli tui: vel martyris: vel cōfessoris: aut pontificis: aut virginis: adaptatā: bene ✠ dicere et sancti ✠ ficare digneris. Et presta: vt quicūq; coram illa: te: vel filium tuum: vel beatissimam virginem: vel gloriosum apostolum: martyrem: confessorem: aut virginem: suppliciter honorare studuerit: illius precib⁹ et obtētu a te grām in pñti: et eternā gliam obtineat in futuro. Per dñm. Ultimo aspergat aqua benedicta et thurificetur.

¶ Benedictio pabuli aīaliū. s. salis: ordei: auene: et ceterorum: que in aliqb⁹ regionib⁹ fit in festo scī stephani ꝓthomartyris. Ca. ix.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Postea legatur lectio de actibus apostolorum. Lectio actuum apostolorum.

In diebus illis. Stephanus autem plenus gratia et fortitu-

dine:faciebat prodigia:⁊ signa magna in populo. Surrexerunt autē quidam de synagoga:que appellabatur libertinorum ⁊ cyrenensium:⁊ alexandrinorum:⁊ eorum qui erant a cilicia ⁊ asia:disputātes cū stephano:⁊ nō poterant resistere sapientie ⁊ spiritui : qui loquebatur. Audientes autem hec : dissecabant cordibus suis:⁊ stridebant dentibus in eum. Cum autē esset stephanus plenus spiritu sancto:intendens in celum:vidit gloriā dei : ⁊ iesum stantem a dextris virtutis dei:⁊ ait. Ecce video celos apertos:⁊ filiū hominis stantem a dextris virtutis dei. Exclamantes autem voce magna:continuerunt aures suas : ⁊ impetum fecerunt vnanimiter in eum. Et eijcientes eum extra ciuitatē : lapidabant. Et testes deposuerunt vestimenta sua:secus pedes adolescētis:qui vocabatur saulus. Et lapidabant stephanum inuocantem ⁊ dicentem. Dñe iesu accipe spiritū meum. Positis autē genibus: clamauit voce magna dicens. Dñe ne statuas illis hoc peccatū. Et cum hoc dixisset:obdormiuit in dño. Subsequatur euāgeliū.

Sequentia sancti Euangelij secundum Mattheum.

IN illo tēpore. Dixit iesus discipulis suis parabolā hanc. Simile factum est regnum celorum homini:qui seminauit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines: venit inimicus eius : ⁊ superseminauit zizania in medio tritici:⁊ abijt. Cum autē creuisset herba:⁊ fructū fecisset:tunc apparuerūt ⁊ zizania. Accedentes autem serui patrisfamilias dixerunt ei. Dñe:nōne bonum semen seminasti in agro tuo ? Unde ergo habet zizania? Et ait illis. Inimicus homo hoc fecit. Serui autē dixerunt ei. Uis imus:⁊ colligimus ea ? Et ait. Non:ne forte colligētes zizania:eradicetis cū eis simul ⁊ triticū. Sinite vtraq₃ crescere vsq₃ ad messem:⁊ in tpe messis dicam messoribus. Colligite primū zizania:⁊ alligate ea in fasciculos ad cōburēdū. Triticum autē cōgregate in horreum meum. Finito euangelio dicat sacerdos.

PEr istos sermones sancti Euangelij:indulgeat nobis dominus noster iesus christus vniuersa nostra crimina ⁊ delicta. ℞. Amen. Deinde dicit.

BEnedicat dominus hanc creaturam pabuli : salis:ordei: auene:siliginis. Amen. Psal. In conuertendo. fol.i88. Gloria pri. Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pater noster.

Aue maria. ℣ Saluos fac seruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Et si mortiferum quid biberint. ℟. Non eis nocebit. ℣. Gustate ⁊ videte quoniam suauis est dominus. ℟. Beatus homo qui sperat in eo. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine deus omnipotens creator celi ⁊ terre: rex regum: ⁊ dominus dominantium: exaudi nos famulos tuos clamantes ⁊ orantes ad te: qui omnia de nihilo creasti: ⁊ hoc pabulum cum ceteris creaturis ad vsus animaliū: ⁊ ad eoꝝ nutrimētum fecisti: que quidem animalia in adiutorium ⁊ sustentationē hominum creasti: ⁊ qui hodierna die petitionem sancti stephani prothomartyris adimplesti: te humilr̃ deprecamur: vt has creaturas: auene: salis: ⁊ cetera: que ad vsus animalium: ⁊ sanitatem eoꝝ: siue in terra: siue in aqua degentium: per inuocationē sancti nominis tui: ⁊ per intercessionem beate marie semper virginis genitricis tue: ⁊ per merita beati stephani prothomartyris tui: cuius festum hodie recolimus: ⁊ per preces omniū sanctoꝝ tuoꝝ: bene ✠ dicere ⁊ sancti ✠ ficare digneris: vt animalia que ex eis gustauerint: sanitatem integralr̃ recipiant: per te iesu christe: cuius solo verbo oīa restaurant̃: saluator mūdi rex eterne glorie. Qui in trinitate perfecta cū patre ⁊ spiritu sancto viuis ⁊ regnas: per oīa secula seculoꝝ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Deus qui tēporibus helie prophete celum a nubibus restringendo clausisti: ⁊ rursum aperiendo te mirabilē ostēdisti: exaudi preces plebis tue: per vnigenitum tuū: quē consubstantialem ⁊ coequalē tibi in diuinitate credimus: ⁊ per spiritū sanctum paraclitum: quem ab vtroq̄ ꝓcedere cōfitemur: ⁊ per merita beatissimi ꝓthomartyris stephani: cuius hodie festū celebramus: vt bene ✠ dicas ⁊ sancti ✠ fices hoc sal: auenā: ordeū: ⁊ siliginē: vt quecūq̄ animalia ex eis gustauerint: adiutorium sanitatis ⁊ incolumitatis recipiant: per te dn̄e sancte pater: qui cū filio ⁊ spiritu sctō viuis ⁊ regnas per oīa secula seculoꝝ. Amen.

Et benedictio dei pa ✠ tris oīpotētis ⁊ fi ✠ lij ⁊ spūs ✠ sci descendat super hanc creaturā: auene: ordei: siliginis: ⁊ salis. ℟. Amen. Aspergant aqua benedicta. ¶ De benedictione vini: in festo sancti Joānis euangeliste cōtra venenū. Cap. x.

De benedictione vini contra venenum

In festo sancti Joannis apostoli et euangeliste: benedicatur vinum hoc modo. ℣. Adiutorium nostrum. Et postea legatur euangelium. Initium sancti euangelij secundum Joannem.

In principio erat verbum: et verbũ erat apud deum: et deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt: et sine ipso factum est nihil. Quod factum est: in ipso vita erat: et vita erat lux hominum: et lux in tenebris lucet: et tenebre eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a deo: cui nomen erat Joannes. Hic venit in testimonium: vt testimonium perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux: sed vt testimoniũ perhiberet de lumine. Erat lux vera: que illuminat omnem hominez venientẽ in hunc mundum. In mundo erat: et mundus per ipsuz factus est: et mundus eum non cognouit. In propria venit: et sui eum non receperunt. Quotquot autẽ receperunt eum: dedit eis potestatem filios dei fieri: his qui credunt in noĩe eius. Qui non ex sanguinibus: neqz ex voluntate carnis: neqz ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Et verbum caro factũ est: et habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius: gloriam quasi vnigeniti a patre: plenum gratie et veritatis. Sequentia sancti Euangelij secundum Joannem.

In illo tpe. Nuptie facte sunt in chana galilee: et erat mater iesu ibi. Vocatus est autẽ iesus: et discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino: dicit mater iesu ad eum. Vinum nõ habent. Dicit ei iesus. Quid mihi: et tibi est mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater ei⁹ ministris. Quodcũqz dixerit vobis: facite. Erant autem ibi lapidee hydrie sex posite: ſm purificationez iudeorum: capientes singule metretas binas: vel ternas. Dicit eis iesus. Implete hydrias aqua. Et impleuerũt eas vsqz ad summum. Et dicit eis iesus. Haurite nunc: et ferte architriclino: et tulerunt. Vt autez gustauit architriclinus: aquã vinum factũ: et non sciebat vnde esset: ministri autez sciebant: qui hauserant aquam: vocat sponsum architriclinus: et dicit ei. Omnis homo: primuz: bonũ vinum ponit: et cuz inebriati fuerint: tunc id quod deterius est. Tu aũt seruasti bonum vinum vsqz adhuc. Hoc fecit initiuz signoꝝ iesus in chana galilee: et manifestauit gloriaz suã. Et crediderunt in eum discipuli eius. Dicto euangelio dicat sacerdos.

PEr istos sermones sancti euangelij: indulgeat nobis dñs noster iesus christus vniuersa nostra crimina ⁊ delicta. ℟. Amen. Benedicat dominus noster iesus christus hãc creaturaȝ vini. Amen. ps. Dominus regit. fol. 170. totus Gloria patri. Kyrieleison. Christeleison. Kyriel. Pater noster. Aue maria. ℣. Saluos fac seruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Et si mortiferum quid biberint. ℟. Non eis nocebit. ℣. Gustate ⁊ videte quoniam suauis est dñs. ℟. Beatus homo qui sperat in eo. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DEus ⁊ pater domini nostri iesu christi: cuius verbo celi firmati sunt: cui omnis creatura deseruit: ⁊ ois potestas subiecta est: ⁊ metuit: ⁊ expauescit: nos te ad auxilium nostruȝ inuocamus: cuius audito nomine serpens cõquiescit: draco fugit: vipera silet: ⁊ subdola illa que dicitur rana inquieta torpescit: scorpius extinguitur: regulus vincitur: squalangus nihil noxium operatur: ⁊ omnia venenata: ⁊ adhuc ferotiora animalia noxia terrentur: tu extingue omnes diaboli fraudes: ⁊ omnes humano generi aduersantes nequitias: ⁊ hunc potum per intercessioneȝ beatissime virginis Marie: ⁊ beati Joannis apostoli ⁊ euangeliste: ⁊ omniuȝ sanctorum tuorum meritis ⁊ intercessionibus: tua virtute bene ✠ dic. Ut omnes ex eo gustãtes ab omni malo custodias: ⁊ ad regnũ glorie tue perducas. Per eundem dominũ.

DEus cuius potestate beatus Joannes euangelista potũ venenosum ⁊ toxicum digessit: bene ✠ dicere ⁊ consecrare ✠ digneris hanc creaturam vini: vt oiuȝ ex eo gustantium expulso omni gustu nociuo: infuso tue benedi ✠ ctionis mysterio: sit in terris corporis ⁊ aie remissio criminum: ⁊ in celis perpetua consolatio. Per dñm. Dñs vobiscuȝ. Benedicamus domino.

ET bñdictio dei oipotẽtis pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spũs ✠ sancti descẽdat ⁊ maneat sup hanc creaturaȝ vini. ℟. Amẽ. Aspergant aqua benedicta. ¶ De benedictiõe panis: vini: fructuũ: ⁊ seminũ: in festo sancti blasij: cõtra malũ gutturis. Cap. xj.

POstq̃ȝ sacerdos in missa peruenerit in canone ad locũ illũ Per queȝ hec omnia domine semper bona creas ⁊c. versus ad populum benedicit infrascripta hoc ordine. ¶ Benedictio panis ℣. Sit nomen domini benedictum ℟. Ex hoc nunc ⁊ vsq; in

seculum. ℣. Adiutorium nostrum. ℣. Ora pro nobis beate Blasi. ℟. Ut di-
gni efficiamur. Dñe exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

SAluator mundi deus domine iesu christe: qui hodiernum diem beatissimi blasij martyrio consecrasti: et diuersas creaturas ad salutem hominuz creasti: qui ex quinqz panibus et duobus piscibus quinqz milia hominuz saciasti: ac populuz iudaicũ in deserto miraculose pauisti: ineffabilem misericordiam tuam suppliciter exoramus et petimus: vt hos panes quos plebs fidelis tibi deuote hodie ad sctificãduz attulit: tua pietate bene ✠ dicere et sancti ✠ ficare digneris: vt qui ex eis comederint vel gustauerint: ab omni gutturis plaga: et totius corporis infirmitate: meritis et intercessione eiusdem beati Blasij martyris tui: plenã recipiant sanitatez: et nos seruos tuos ab omni corporis et anime egritudine sanos conseruet. Qui viuis et regnas cum deo patre. Postea aspergãtur aqua benedicta. ¶ Alia benedictio panis in eodem festo ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

OMnipotens et mitissime deus: qui omnium mundi rerum diuersitates solo verbo creasti: et ad hominum reformationem illud idem verbum: per quod facta sunt omnia: incarnari voluisti: qui magnus es et immensus terribilis atqz laudabilis et faciens mirabilia: pro cuius fidei confessione gloriosus martyr et pontifex Blasius diuersorum tormentorꝫ genera nõ pauescens: martyrij palmam feliciter est adeptus: quiqz eidem inter ceteras gratias hanc prerogatiuam contulisti: vt quoscunqz gutturis morbos tua virtute curaret: maiestatez tuam suppliciter exoramus: vt non inspectu nostri reatus: sed eius placatus meritis et precibus: hanc creaturam panis bene ✠ dicere et sancti ✠ ficare tua venerabili pietate digneris: tuam gratiam infundendo: vt omnes qui ex eo bona fide gustauerint: a quocunqz gutturis morbo grauatos se senserint: ipsius passione et meritis liberentur: et in ecclesia sancta tua sani et hylares tibi gratiaruz referant actiones: et laudent nomen tuum gloriosum: quod est benedictũ in secula seculorum. Per eundem christum dominum nostrum. ℟. Amen. Aspergantur panes aqua benedicta. ¶ De benedictione vini fructuum et seminum in festo eiusdem sancti Blasij

episcopi ꝛ martyris ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmine iesu christe omnipotens eterne deus: qui vinum quod letificat cor hominis: in sacrificio in die cene offerri precepisti: ꝛ in chana galilee ex aqua vinum fecisti: tu qui es vitis vera: intercessione beati Blasij martyris tui: multiplica sup nos seruos tuos pietatis tue misericordiam: quemadmodum fecisti cum patribus nostris in tua ineffabili misericordia sperantibus pietatem: bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare tua clementia digneris hanc creaturam vini: quaꝫ ad seruoruꝫ tuoꝝ subsidium tribuisti: quatenus vbicūqꝫ fuerit fusum: vel a quibuslibet potatum: diuine bene ✠ dictionis tue repleantur dulcedine cum gratiaꝝ actione: ꝛ in eorū visceribus sanctificetur per te saluator mundi. Qui viuis ꝛ regnas cum deo patre. Aspergantur aqua benedicta.

¶ Eodem die benedictio fructuum ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Domine exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmine iesu christe deus de deo: qui famulum tuum beatum Blasiuꝫ hodierna die martyrio ꝯsecrasti: bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare tua pietate digneris hos fructus arborum: ficus: nuces: auellanas: vuas: ꝛ alia que idigni detulimus: per tui sancti nominis inuocationem: ꝛ per intercessionem gloriosissime virginis Marie: atqꝫ eiusdem gloriosi martyris tui atqꝫ pontificis Blasij: bene ✠ dicere: ꝛ ad profectuꝫ presentis familie tue: atqꝫ omniuꝫ fidelium presentiuꝫ ꝛ absentium prouenire cōcede: vt in quocūqꝫ loco deprecati fuerint: salui: ꝛ maxie a dolore gutturis efficiantur: ꝛ omnes iniqtates siue illusiones ab eoꝝ habitaculis abscedant: ꝛ quicūqꝫ ex eis tenuerint ꝛ gustauerint: tua gr̄a ꝛ bñ ✠ dictione repleant. Qui viuis. Aspergant aqua bñdicta.

¶ Eodem die benedictio seminum. ℣. Adiutorium nostrū in nomine domini. Domine exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

CReator omniuꝫ deus: qui semina subtus terraꝫ posita fructificare ꝛ multiplicare facis: ꝛ in vsus nostros misericorditer cōcedis: intercedente beato Blasio martyre tuo supplicationes nostras placatus intēde: vt hec seminū genera bñ ✠ dicere ꝛ scī ✠ ficare tua benignitate digneris: vt ēt iumēta q̄ ex eis comederint vel gustauerint a quacūqꝫ detineant infirmitate plenā

recipiant curationē. Per dñm. Aspergant aqua bñdicta. Quo facto sacerdos conuersus ad altare dicit Per quem hec oia ꝛc.

C Bñdictiõe panis i festo scte agathe ꝯ ignis piculuʒ. Ca. xiij.

SAcerdos existens in canone misse: vt supra dictuʒ est: vertens se ad populum: benedicit panem hoc modo. Primo dicat psalmus Deus misereatur nostri. fol. 39. totũ cum Gloria patri. Kyrieleison. Christeleison. Kyrielei. Pater noster. Et ne nos inducas. ℣. Adiutorium nostrum. ℣. Sit nomen dñi benedictũ. ℟. Ex hoc nunc. ℣. Ora pro nobis beata agatha. ℟. Ut digni efficiamur. Dñe exaudi orationē meam. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmine iesu christe fili dei viui: qui es panis viuus: qui de celo descendisti. Bene ✠ dic ꝛ sancti ✠ fica hos panes: fructus: cereos: aquam: vinum: oleuʒ: ꝛ cetera. Hic posita in honorem beate agathe virginis ꝛ martyris tue deportata: ꝛ concede per intercessionem eiusdem virginis ꝛ martyris: ꝛ vbicunqʒ contra ignem comburentem missa vel posita fuerint: illico ignis euanescat: ꝛ penitus extinguatur. Qui viuis ꝛ regnas cũ deo ꝛc.

BEnedictio dei omnipotentis pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti: per intercessionē beate agathe virginis ꝛ martyris tue descēdat ꝛ maneat sup hos panes: ꝛ sup oēs ex eis gustātes. Amē. Aspergantur aqua benedicta. Per eundē dñm nrm iesum christũ filiuʒ tuũ. Per quem hec omnia dñe semper bona creas ꝛc.

C De benedictione agni ꝛ carniuʒ in die scto pasche.

SAcerdos dicta in canone cõmemoratione pro defunctis postq̃ʒ peruenerit ad illam parteʒ canonis vbi dicit Per queʒ hec omnia domine semper bona creas ꝛc. Uertit se ad populum ꝛ dicit ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

IEsu christe fili dei viui: qui es verus ꝛ imaculatus agnus: quiqʒ imaculatus in ara crucis peccata mũdi delesti: ꝛ nos ad ouile proprijs humeris reportasti: has carnes agni: quas ad vsus hominũ creasti: bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare digneris: vt omnes ex eis sumentes se sentiāt tuis beneficijs repletos: ꝛ corporis ꝛ aie sanitatem te annuente se percepisse letentur: saluator mundi: Qui viuis ꝛ regnas cum deo patre in vnitate spũssancti deus: per omnia secula seculoꝝ. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

D eus

DEus vniuerse carnis: qui Noe et filijs suis de mundis et imundis aialib⁹ pcepta dedisti. Quiqȝ sicut olera herbarum humano generi quadrupedia munda edere pmisisti: qui agnũ in egypto moysi et populo tuo in vigilia pasche comedere pcepisti in figurã agni dñi nostri iesu christi cuius sanguine oia primogenita tibi de mũdo redemisti: et angelo in nocte illa omne primogenitum in egypto percutere pcepisti seruãs populum tuum agni sanguine prenotatum: dignare qs dñe deus ops bene ✠ dicere et sancti ✠ ficare has ouium agnorum edorum auium et quorũcũqȝ mũdorum animalium carnes: vt quicũqȝ de tuis fidelib⁹ populis ex eis comederint omni bene ✠ dictione celesti et tua perẽni repleti gra satient. Per eundẽ christum dñm nostrũ. ℟. Amẽ. Aspergant carnes aqua benedicta. Postea cõuersus ad altare dicat. Per quem hec oia etc. ¶ Benedictio ouorum in pascha. Si fuerit oua bñdicẽda aspersis carnibus aqua bñdicta dicat iterum ℣. Adiutoriũ nostrũ. Dñe exaudi orationẽ meam. Dominus vobiscũ. Oremus. Oratio.

SUbueniat quesumus domine tue bene ✠ dictionis gratia huic ouorum creature de qua pullos gallinarum procreare dignatus es: vt cibus salubris fiat tuis fidelibus in tuarum gratiarum actione sumẽtibus. Per christũ. Aspergantur aqua benedicta et sacerdos sequatur in missa Per quẽ hec omnia. vt supra.

¶ De bñdictiõe segetũ et seminũ in festo sci marci euãg. C.xv.

IN festo sancti marci sacerdos benedicturus segetes exiens cum clericis in agrum cum cruce et cereis: paratus cum superpellicco et stola: Incipit letaniam: sicut habet supra fol. 186. Qua finita dicit. Kyrie. Christe. Kyrie. Pater nr. Aue maria. Domine exaudi orationem meam. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

PIetatem tuam quesumus oipotẽs deus: vt has primitias creature: quas aeris et pluuie tẽperamẽto nutrire dignat⁹ es: bene ✠ dictionis tue hymbre perfundas: tribuas populo tuo de tuis muneribus tibi semp gratias agere: vt a sterilitate terre esurientiũ aias bonis affluentibus repleas: vt egenus et pauper laudent nomen glorie tue. Per christum. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus arbiter throni: qui molem terre ex nihilo pendentem gubernas: et ad victum humani generis corporisqȝ sustentationẽ agros operibus excolere iussi/

sti: misericordiam tuam supplices exoramus: vt quicquid in hos agros salubrissemini satū atq3 plantatum est respectu tue clementie prospitias: ꝛ aeris temperiem moderari digneris: vt resseccato atq3 absorto omnium tribulorum spinarumq3 squalore efficias fruges fecundas: ꝛ ad maturitatem perfectam tribuas prouenire: vt nos famuli tui vberem tuorum donorum fructum cum gratiarum actione percipientes debitas atq3 acceptas nomini tuo laudes referre mereamur. Per christum. Oremus. Oratio.

TE domine petimus ac rogamus: vt hos fructus seminū frugum frumenti: siliginis: ordei: auene: ac aliorum cuiuscūq3 generis existant: tuis oculis serenis hylariq3 vultu respicere digneris. Sicut enim testatus es moysi famulo tuo in terra egypti dicens: dic filijs israel: cum ingressi fueritis terram promissionis: quam eis daturus sum: vt primitias frugum offerant sacerdotibus: ꝛ erūt benedicte fruges: ita ꝛ nos oramus te domine vt auxilium gratie tue super nos: ꝛ hos fructus ad bene ✠ dicendū proferendum concedas: vt non grando surripiat: non turbo subuertat: nec vis tempestatis detruncet: nec aeris serenitas exurat: nō inundatio pluuialis exterminet: sed incolumes ꝛ super abūdantes propter vsum hominum ad plenissimam maturitatē perducere digneris. Per christum dn̄m nostrum. Oremus. Oratio.

DOmine sancte pater omnipotens eterne deus mitte spiritum sanctum tuum cum angelis ꝛ archangelis tuis: ꝛ cū eis omnes sanctos ꝛ electos tuos vt defendant segetes nostras a vermibus malis: siue ab auibus: vt magnificetur nomen tuum deus in omni loco. Per dn̄m nostrum. Tunc sacerdos circueat agrū vel partē eius aspergēdo aquā benedictā. Et postea dicat.

ET benedictio dei omnipotentis pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti descendat ꝛ maneat sup has fruges. ℞. Amen.

¶ De bn̄dictiōe vue noue i festo trāsfigurationis dn̄i. Ca. xvj.

IN festo transfigurationis dn̄i sacerdos cū in canone misse peruenerit ad locū illum post factam cōmemorationē de mortuis. Per quē hec omnia. anteq̄3 dicat Per quē. dicat ℣. Adiutorium nostrū. Dn̄e exaudi. Dn̄s vobiscum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dn̄e hos nouos fruct⁹ vue: quos tu dn̄e rore celi ꝛ inundantia pluuiarum ꝛ tēporum serenitate atq3 trāquilita-

te ad maturitatē perducere dignat⁹ es: ⁊ dedisti eos ad vsus nostros cū grāꝝ actiōe ꝑcipere. In noīe dn̄i nostri iesu christi. Per quē hec oia ⁊c. Et aspergant vue aqua bn̄dicta. ¶ De benedictione pueroꝝ a parentibus ad ecclesiam adductoꝝ. Ca. xvij.

Solent alicubi laudabiliter ⁊ catholice pueri a parentibus ad ecclesiaꝫ adduci vt a sacerdotibus benedicantur. Cum igit pueri fuerint in ecclesia presentati: sacerdos missam celebret pro benedictione pueroꝝ in missali positam: vel saltim oratiōes dicat si magnū festum fuerit: ⁊ post missam sic apparatus: vel si missam non dixerit: cuꝫ superpelliceo ⁊ stola stans ante altare cōuersus ad pueros coraꝫ altari genuflexos dicit ℣. Adiutorium nostrum. Dn̄e exaudi orationē meā. Dn̄s vobiscum. Oremus. Oratio.

Quesumus oipotens deus pueris istis pro quibus tuā deprecamur clementiaꝫ bene ✠ dicere digneris: ⁊ per virtutem sancti spiritus corda eoꝝ corrobora: vitā sanctifica: castimonia decora: ⁊ sensus eoꝝ in bonis operibus munias: ⁊ informes: prospera tribue: pacem cōcede: salutem confer: charitateꝫ largire: ⁊ ab omnibus diabolicis atqꝫ humanis insidijs tua ꝓtectione ⁊ virtute semꝑ defende: ⁊ in finē ad requiem paradisi perducere digneris. Per dn̄m nostrū iesum christum filium tuū: qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiusdem spiritussancti deus: per omnia secula seculoꝝ. ℞. Amē. Postea dicat ps. Laudate pueri dominum. fol. 39. totum cum Gloria patri. Postea dicatur añа. Laudate pueri dn̄m: laudate nomen domini: quod est benedictuꝫ ex hoc nunc ⁊ vsqꝫ in seculum. Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos inducas. Sed libera nos a malo. ℣. Benedic dn̄e pueris istis: ⁊ inuocetur super eos nomen dei viui. ℞. Et benefacias eis in omni tempore domine deus noster. ℣. Sinite paruulos venire ad me: ⁊ nolite ꝓhibere eos. ℞. Talium est enim regnum celoꝝ. ℣. Uidete ne cōtemnatis vnuꝫ ex his pusillis. ℞. Quia angeli eoꝝ semper vident faciem patris mei: qui in celis est. Dn̄e exaudi orationē meam. Dn̄s vobiscum. Oremus. Oratio.

Respice q̄s dn̄e ad pueroꝝ presentiuꝫ deuotionē: vt in tua grā ⁊ misericordia ꝓficiscant ⁊ crescāt: ⁊ ad finē optatū feliciter perducant. Per christuꝫ. ℞. Amen. Oremus. Oratio.

Clementissime domine suscipere digneris famuloꝝ famularūqꝫ tuaꝝ innocentiam: ⁊ parentum suoꝝ fidem ⁊ voces

omniuꝫ salutẽ hanc clamantiuꝫ: infunde sup eos spiritualiuꝫ do-
na virtutuꝫ: vt nullus inimicus humani generis eos fraude deci-
piat. Per christũ dñm nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.
Domine iesu christe fili dei viui qui cuꝫ patre ⁊ spiritu san-
cto es deus trinus ⁊ vnus: te mundi factorem: vite aucto-
rem: ⁊ gratie largitoreꝫ humiliter deprecamur: vt tu qui es terri-
bilis pius ⁊ misericors: laudabilis: innocens: ⁊ inocentie amator:
humilis: ⁊ humilitatis assumptor: mansuetus: ⁊ mansuetudinis
habitator: qui venientibus ad te paruulis manus tue benedictio-
nis imponens: talium dixisti esse regnum celoꝝ: bene ✠ dic q̃s ⁊
hos paruulos: qui hodie in eccl'ia ad bñdicẽdum sunt presentati:
tu eis dñe da intellectũ pietatis ⁊ augmẽtum vt te sapiant: te dili-
gant: te ament: te timeant: ⁊ mandata tua custodiant: ⁊ te cõcedẽ-
te vsqꝫ ad vltimã perueniant senectutem: per te saluator mundi
deus. Qui viuis. Sacerdos finita oratione ponit manus super
caput pueroꝝ dicẽs. Complexans pueros iesus ⁊ imponẽs eis
manus benedicebat eis: ⁊ faciens signum crucis super eos dicit.
ET benedictio dei omnipotẽtis patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spũs ✠
scti descendat sup vos: ⁊ custodiat ⁊ dirigat vos: ⁊ maneat
semp sup vos. ℟. Amen. Postea aspergat eos aqua bñdicta.
¶ Benedictio pueroꝝ quando capilli sibi primum inciduntur.
IN primis dicit ℣. Adiutorium nostrum. ps. Ecce q̃ꝫ bonuꝫ.
fol. 189. Postea ponatur crux facta ex cera in capite eoꝝ
⁊ presbyter dicit Dominus vobiscum ⁊c. Oremus. Oratio.
OMnipotens sempiterne deus qui venientibus ad te inno-
centibꝰ sacratissimas manus impositionis tue imposuisti:
quesumus bene ✠ dic hunc famuluꝫ tuum cuius capillos hodie
incidimus: da ei etatem perfectam vt te diligat: te sapiat: te auxi-
li ante tua mereatur implere mandata. Per chr̃m dñm nostruꝫ.
℟. Amen. Qua oratione finita incidantur capilli: ⁊ dum inci-
duntur presbyter dicat hanc orationem. Oremus. Oratio.
GRatias tibi agimus dñe deus oĩpotẽs: in cuius nomine fa-
muli tui. N. capillos incidimus: precamurqꝫ maiestatem
tuaꝫ: vt te auxiliante vsqꝫ ad summã senectutẽ perueniat: vitãqꝫ
ꝑcipere mereat eternã. Per christuꝫ dñm nostrum. ℟. Amen.
Et cũ fuerint incisi capilli dicat chorus. Ecce sic bñdicet homo:

qui timet dñm. Benedicat tibi dñs ex sion: qui fecit celũ ꝛ terrã. Gloria patri. Sicut erat. Deinde sequitur Oremus. Oratio.

D Omine iesu christe: qui es caput nostrum: ꝛ corona oĩum sctõꝝ: respice quesumus sup infantiam famuli tui: qui in tuo noĩe sua celebrat vota: vt capillis capitis sui tonsuratus: per huius bene ✠ dictionis copiaꝫ ad senilem venire mereat etatẽ: ꝛ cõgaudeat ad futurã gl'iaꝫ: dum salutẽ cõsequet eternã. Per dominũ nřm ꝛc. ℟. Amẽ. Postmoduꝫ aspergant aqua bñdicta.

De benedictione candelarum. Capi. xviij.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum. Oratio.

B Enedic domine iesu christe hanc creaturam cerei vel candelarum supplicationibus nostris: ꝛ infunde per virtuteꝫ sancte cru ✠ cis bene ✠ dictionem celestem: vt qui eum vel eas ad repellẽdas tenebras humano generi tribuisti taleꝫ signaculo sancte crucis fortitudinẽ ꝛ bene ✠ dictioneꝫ accipiat: vt in qbuscunqꝫ locis accense siue posite fuerint: discedat ꝛ contremiscat diabolus: ꝛ fugiat pauidus cum omnibus ministris suis de habitationib⁹ illis: nec presumat amplius inqetare vel illudere seruiẽtibus deo: proinde supplices quesumus te domine: vt emittas angelum tuum raphaelem: qui effugauit ꝛ repulit a sara ꝛ tobia demonem mortiferum eos infestanteꝫ: qui conterat illuꝫ ꝛ perdat de cunctis habitationibus colentium deuꝫ: de basilicis: de domibus: de angulis: de lectulis: de refectorijs: de vniuersis locis: in quibuscũqꝫ deo famulantes habitant: ꝛ requiescũt: dormiunt: vigilant: ambulant: ꝛ consistunt: nec valeat ille malignus ampli⁹ inquietare vel pauores imittere super illos quos sancti crismatis tui vnctione fecisti esse munitos. Benedico te cera in nomine dei pa ✠ tris omnipotentis ꝛ fi ✠ lij eius vnigeniti ꝛ spi ✠ ritus sancti paracliti vt sis vbiqꝫ diaboli effugatio: atqꝫ omnium contubernalium suoꝝ exterminatio: adiuuante eadem sancta ꝛ indiuidua trinitate: que in vnitatis essentia viuit ꝛ regnat in secula seculoruꝫ. ℟. Amen. Postmodum aspergantur aqua bñdicta.

Alia benedictio ad idem. Capi. xix.

℣. Adiutorium nostrum. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

D Omine iesu christe: lux vera: que illuminat omneꝫ hominem venienteꝫ in hunc mundum: effunde bene ✠ dictio-

nem tuam super hos cereos ꝛ sup̱ has candellas: ꝛ sancti ✠ fica eas lumine gratie tue: ꝛ concede propitius: vt sicut hec lumina-ria igne visibili accensa nocturnas depellunt tenebras: ita corda nostra inuisibili igne: idest spiritussancti splendore illustrata: oium̄ peccatoꝝ ꝛ vitioꝝ cecitate careant: vt puro mentis oculo cerne-re semp̱ possimus: que tibi sint placita ꝛ nostre saluti vtilia: qua-tenus post huius seculi caliginosa discrimina ad lucem indeficiē-tem peruenire mereamur. Qui viuis ꝛ regnas cuꝫ deo patre in vnitate eiusdeꝫ spiritus sancti deus p̱ omnia secula seculoꝝ. ℟. Amen. Postea aspergantur aqua benedicta. ¶ Benedictio incensi ℣. Adiutorium nostrum. Dominus vobiscum. Oremus.

TUa quesumus omnipotens sempiterne deus imense maie-statis dextera hanc creaturam incensi bene ✠ dicere ꝛ san-cti ✠ ficare digneris: vt in virtute sancti nois tui oēs imundorum spirituū fantasticos incursus effugare: omnesqꝫ morbos reddita sanitate expellere: vbicūqꝫ fumus eiꝰ afflauerit mirabilr̄ possit: atqꝫ tibi oipotenti deo odore fragrantissimo perpetua suauitate reddere. Per christum. ℟. Amē. Aspergant aqua benedicta.

¶ De benedictione vidue castitatem profitentis. Capi. xx.

IN benedictione vidue sacerdos se preparat missam cele-braturus: ꝛ ipsam prosequitur ꝛ dicto Gloria in excelsis. Si fuerit dicendum dicat orationem misse: quam dicit ꝛ banc cum eadem oratione sub vno Per dominum. concludat.

DA q̄s dn̄e huic famule tue: quā viduitatis honore digna-tus es decorare: inchoati opis ꝯsumatū effectū: vt p̱fectā tibi offerat plenitudinē: ꝛ initia sua p̱ducere mereat ad finē. Per dn̄m. ℟. Amē. Et p̱seqtur missaꝫ vsqꝫ ad euāgeliuꝫ exclusiue.

TUnc vidua accedens ad altare cum cereo accenso in mani-bus genuflectit. Tunc sacerdos interrogat eā dicens Uis in sancto viduitatis proposito perseuerare: ꝛ dominū iesum chri-stum sponsum accipere? Et illa rn̄det Uolo Tunc manibꝰ iun-ctis positis inter manus sacerdotis ipse interrogat eam dicens. Promittis te perpetuo viduitatem seruaturam? Et illa rn̄det Promitto. Et ipse. Deo grās. Deinde eaꝫ interrogat dicens Uis benedici ꝛ domino iesu christo summi regis filio desp̄osari? Illa rn̄det Uolo. Quo facto prosternit se ante dexteram partē

altaris: et sacerdos dicit super illam. Oremus. Oratio.

C Onsolare domine hanc famulam tuam laboribus viduitatis constrictam: sicut consolari dignatus es sareptanam viduam per heliam prophetam: concede ergo ei pudicitie fructum: vt antiquaruz nõ meminerint voluptatũ: nesciat etiam incentiua desideria vitiorum: sed tibi soli subdat propriũ collum: quo possit pro tantis laboribus sexagesimum percipere graduz munusqz delectabile sanctitatis. Per do. Postea benedicit vestes et velum eius dicens Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

D Eus eternoruz bonorum fidelissime promissor et certissime persolutor: qui vestimentum salutis et indumentuz iocũditatis eterne fidelibus tuis promisisti: clementiam tuam suppliciter exoramus: vt hec indumenta humilitatem cordis et cõtemptum mundi significantia: quibus famula tua est visibiliter informanda: proposito propitius bene ✠ dicas: et beate castitatis habitum queз te inspirante suscipit: te protegente custodiat: et quã vestimẽtis venerãde promissionis induis tẽporalr: beata facias imortalitate vestiri. Per christuz. Et aspergat vestes aqua benedicta. Tunc sacerdos benedicit velum. Oremus. Oratio.

S Uppliciter te dñe rogamus: vt sup hoc velum capiti ancille tue imponẽdum bene ✠ dictio tua benigna descendat: et sit hoc velum benedictũ: et consecratuz: imaculatũ: et sanctuz presentis ancille tue. Per christuz dñm nostrũ. R. Amen. Aspergatur aqua benedicta. Quo facto: legatur euangelium. Interim illa in aliquo loco secreto vestes benedictas induit: et dicto euangelio et offertorio: reuertitur: et stanti genibus flexis coram altari sacerdos dicit Uis persistere in sancta viduitate: quã professa es? Et illa rñdet Uolo. Et tunc ponit velluz sup caput eius dicẽs.

A Ccipe velamen viduitatis et cõtinẽtie signũ: per quod spiritus sanct[9] supueniet in te: et virtus altissimi sit tibi vmbraculum cõtra estum malarũ tentationum: In nomine pa ✠ tris et fi ✠ lij et spũs ✠ sancti. Amen. Deinde dicit. Oremus. Oratio.

I Ncorrupte eternitatis et inuiolabilis nature deus te suppliciter exoramus pro hac famula tua: que corpore et mente perfecte continentiam tibi seruaturam se deuouit: vt ei spiritus sancti donum largiter infundas: ac perfectaz constantiã tribuas

⁊ continentie perseuerantiaꝫ. Per dominū nostrū. ℟. Amen.
R Espice domine famule tue tibi debitam seruitutem: vt inter humane fragilitatis incerta nullis aduersitatibꝰ opprimatur: que de tua protectione confidit. Per dominum nostruꝫ.
Quo facto ipsa offerat candellam accensam sacerdoti. Secreta dicenda sub vno Per dominum. cum secreta proprie misse.
R Espice dñe ꝓpitius ad hostiā nr̄e seruitutis tuo cōspectui imolandam: vt hec famula tua viduitatis sctē ꝓpositū: qđ te insperāte suscepit te gubernāte custodiat. Per do. ℟. Amē.
P Ostq̄ꝫ sacerdos cōmunicauerit: cōmunicet eam. Oratio. dicenda post postcōmunionem misse sub vno. Per dñm.
P Urificent nos domine quesumus sacramēta que sumpsimus ⁊ famulam tuam ab omni culpa liberam esse cōcede: vt que conscientie sue reatu constringitur celestis remedij plenitudine glorietur. Per dominum. ℟. Amē. ¶ Benedictio super peregrinos exeuntes. Sacerdos suppelliceo ⁊ stola indutus dicat ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Psalmus.
D Eus in adiutorium meuꝫ intende: domine ad adiuuādū me festina. Confundantur ⁊ reuereantur: qui querunt animā meam. Auertantur retrorsum ⁊ erubescant: qui volunt mihi mala. Auertantur statim erubescentes: qui dicunt mihi euge euge. Exultent ⁊ letentur in te omnes qui querunt te: ⁊ dicant semper magnificetur dominus: qui diligunt salutare tuum. Ego vero egenus ⁊ pauper sum: deus adiuua me. Adiutor meus ⁊ liberator meus es tu: domine ne moreris. Gloria patri.
Ps. Dominus regit me ⁊ nihil mihi deerit. fol. 170. Psalmus.
D Omine refugium factus es nobis: a generatione in generatione. Priusq̄ꝫ montes fierent aut formaretur terra ⁊ orbis: a seculo ⁊ in seculum tu es deus. Ne auertas hominem in humilitatem: ⁊ dixisti conuertimini filij hominum. Quoniam mille anni ante oculos tuos: tanq̄ꝫ dies hesterna que preterijt. Et custodia in nocte que pro nihilo habentur: eorū anni erunt. Mane sicut herba transeat: mane floreat ⁊ trāseat: vespere decidat induret ⁊ arescat. Quia defecimus in ira tua: ⁊ in furore tuo turbati sumus. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: seculum nostrum in illuminatione vultus tui. Quoniaꝫ oēs

dies nostri defecerunt: et in ira tua defecimus. Anni nostri sicut aranea meditabuntur: dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis. Si aũt in potentatibus octoginta anni: et amplius eorum labor et dolor. Quoniam superuenit mansuetudo: et corripiemur. Quis nouit potestatem ire tue: et pre timore tuo iram tuam dinumerare. Dexteram tuam sic notam fac: et eruditos corde in sapientia. Conuertere domine vsquequo: et deprecabilis esto super seruos tuos. Repleti sumus mane misericordia tua: exultauimus et delectati sumus in omnibus diebus nostris. Letati sumus pro diebus quibus nos humiliasti: annis qbus vidimus mala. Respice in seruos tuos et in opa tua: et dirige filios eorum. Et sit splendor domini dei nostri super nos: et opera manuum tuarum dirige super nos et opus manuũ tuarum dirige. Gloria patri et filio et spiritui sancto. Sicut erat in principio et nunc et semper: et in secula seculorum amen. Psalmus. Qui habitat in adiutorio altissimi in protectione dei celi. fol. 62.

Añа. In viam pacis et salutis dirige eos dñe. Kyriel. Christel. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos inducas in ten. Sed libera nos a malo.

℣. Perfice gressus meos in semitis tuis. ℟. Ut nõ moueantur vestigia mea. ℣. Mirifica misericordias tuas. ℟. Qui saluos facis sperantes in te. ℣. Cõuertere domine vsquequo. ℟. Et deprecabilis esto sup seruos tuos. ℣. Mitte eis auxilium de sancto. ℟. Et de syon tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis non apponet nocere eis. ℣. O domine saluos eos fac. ℟. O domine bene prosperare: benedictus qui venturus es in nomine domini. ℣. Adaperiat dominus cor vestrum in lege sua. ℟. Et in preceptis suis: et faciat pacem in diebus nostris. ℣. Exaudiat dominus oratiões vestras. ℟. Et reconcilietur vobis. ℣. Nec vos deserat in tẽpore malo. ℟. Dominus deus noster. ℣. Exurge dñe adiuua nos. ℟. Et redime nos ꝓpter nomen tuũ. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscũ. Oratio super baculos et capsellas. Oremus.

Domine iesu christe mundi redemptor et conditor: qui per os beati pauli apostoli tui inotuisti: nõ habere nos hic manentem ciuitatem: sed futurã hic debere inquirere semper: quique beatis apostolis precepisti: vt euntes ad predicandum verbum dei virgas tantum sumerent: te suppliciter deprecamur vt digneris has scarsellas siue peras pro tui nominis amore ad instar bu-

milis armature lateri applicandas: ⁊ hos sustentationis baculos bene ✠ dicere: quatenus portātes eos in peregrinationis signuȝ ⁊ suoꝝ corpoꝝ sustentationē: celestis gratie plenitudinē in eis: ⁊ munimē valeant tue benedictionis percipere: quemadmodum virga aaron ad rebellium iudeorum perfidiam repellendam bene ✠ dixisti: ita ⁊ hos famulos tuos per hec insignia: que ad honorem ⁊ reuerentiam apostoloꝝ tuorum petri ⁊ pauli vel iacobi vel sancti vel sancte assumere cupiūt: de manibus nostris: ⁊ ad eorum limina veneranda portare: bene ✠ dicas: ⁊ ab omnibus peccatis absoluas: vt in die iudicij in parte mereant dextera collocari. Qui viuis ⁊ re. ¶ Benedictio sup baculos ⁊ capsellas.

SIgnaculuȝ dei pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spiritus ✠ sancti descēdat celitus super hos baculos ⁊ has peras: vt qui eas portauerint ab omnium inimicorum insidijs sint defensi. Per christum dominuȝ nostrum. Tunc sacerdos baculos ⁊ peras aspergat aqua benedicta: ⁊ eas peregrinis tradens dicat.

ACcipite hos baculos ⁊ has peras ⁊ pergite ad limina beatorum apostolorum petri ⁊ pauli: vel sancte Marie de loreto: vel ad limina sancti Jacobi in compostella: vel sancti Antonij de vienna. Jn nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spūs ✠ sancti. Amē. Simili modo dicatur de alijs locis ad que peregrini profecturi sunt: vt per eas mereamini in hoc seculo remissionem omnium peccatoꝝ accipere: ⁊ in futuro consortiuȝ beatoꝝ: atq3 ad limina sanctoꝝ quo pergere cupitis feliciter ꝑuenire: ⁊ peracto itinere ad nos incolumes remeare. Postea dicant antiphona.

Euntes i bant ⁊ flebant mittentes semina sua. Psal.

Jn conuertendo. fol. 188.

Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto. Antiphona reiteratur Kyrieleison. Christeľ. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationē. Sed libera nos a malo. ℣. Saluos fac seruos tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxiliuȝ de sancto. ℟. Et de syon tuere eos. ℣. Esto eis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie

inimici. ℟. Fiat misericordia tua dñe super nos. ℟. Queadmodum sperauimus in te. ℣. Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus infinite misericordie ꝛ maiestatis immense: queꝫ nec spatia locorum nec interualla temporuꝫ ab his quos tueris abiungunt: adesto presentibus famulis tuis in te vbiqꝫ fidentibus: ꝛ per omnem per quam ituri sunt viam dux eis ꝛ comes esse digneris: nihil eis aduersitatis noceat: nihil difficultatis obsistat: cuncta eis salubria cuncta prospera sint: vt sub ope dextere tue quicquid iuste expetierint: desiderio celeri cōsequantur effectu. Per dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus humani generis reformator ꝛ auctor: qui abrahe puero tuo: vt exiret de terra natiuitatis sue: ꝛ iret in terram promissionis: quam ei te daturum promiseras: precepisti: necnon ꝛ populum israeliticum in desertum ad te adorandum multis prodigijs venire fecisti: hos quesumus peregrinos ad beatorum apostolorum petri ꝛ pauli: vel N.. vt supra limina te adorare pergentes: a periculis omnibus erue: ꝛ a peccatorum nexibus absolue. Et tu qui es via vera in te confidentibus: eoruꝫ iter bene dispone: vt inter omnes huius vie perturbationes: tuo protegantur auxilio: mitte eis domine angeluꝫ tuum quem thobie famulo tuo comitem dedisti: vt vbicūqꝫ mānserint sit illis defensor contra insidias omniuꝫ inimicoꝝ visibiliuꝫ ꝛ inuisibilium: quatenus leti ꝛ incolumes ad nos redire valeant. Per dominum nostrum iesum christum filium tuum: qui tecum viuit ꝛ regnat in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum amen. Deinde aspergat eos sacerdos aqua benedicta dicens. Per aque aspersionem det vobis omnipotēs deus ad eundum ꝛ redeundum suam gratiam ꝛ benedictioneꝫ amen.

ET benedictio dei omnipotentis pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti descendat super vos ꝛ maneat semp. Amen.

Sacerdos semper dare debet licentiaꝫ peregrinantibus: vt cuicunqꝫ sacerdoti ꝛ vbiqꝫ possint confiteri peccata sua. ¶ Ordo benedictionis ad peregrinos nauigare volentes ad terrā sanctā: Sacerdos dicat ℣. Adiutorium nostrum., ps. Te decet hymnus. fol. 176. Kyrie. Chri. Kyrie. Pater nr̄. Et ne nos. Sꝫ libera.

℣. Saluos fac fideles tuos. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Mitte eis auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis nō nocebit eis. ℣. Esto eis domine turris fortitudīs. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

DEus qui transtulisti patres nostros per mare rubrum ad laudem tui nois decantandam: supplices te deprecamur domine: vt famulis tuis qui ad visitanda loca sancta in quibus vnigenitus filius tuus salutem nostrā operari dignatus est: proficiscuntur depulsis cunctis aduersitatibus: portum semper optabilem cursumq₃ tranquillum largiaris. Per christum. Oremus.

PRopitiare quesumus dn̄e supplicationib⁹ nostris: et mitte angelum tuum de summitate celorum: qui custodiat famulos tuos nauigantes in ꝓfundo maris: perduc eos ad loca dilectissimi filij tui dn̄i nostri iesu christi preciosissimo sanguine cōsecrata: et visitatis eisdem cū salute mentis et corporis ad ꝓpria eos perducere cū letitia gaudio et ꝓfectu digneris. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Deinde benedicantur signacula crucis clamidibus peregrinātium affigēda añā. Adoramus te christe et benedicimus tibi. Quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Oremus.

BEnedic q̄s dn̄e hec signacula sancte crucis: et presta ꝑ inuocationē sanctissimi nois tui: vt qui ea susceperint vel gustauerint: corporis et aie salutē ꝑcipiant. Per christum dn̄m nostrū amen. Tunc presbyter det eis signacula sancte crucis sic dicēs:

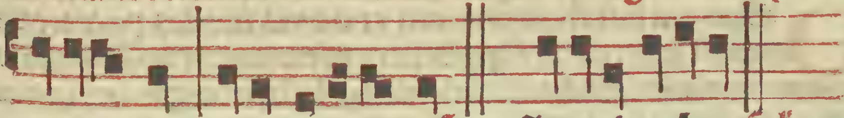
ACcipe signum crucis christi tam in corde q̄₃ in corpore in nomine pa ✠ tris et fi ✠ lij et spiritus ✠ sancti: vt sitis defensi ab omnibus insidijs inimicorum visibilium et inuisibiliū. Per christum dominū nostrum amen. Tunc dicatur hec antiphona.

O crux gloriosa: o crux adoranda: o lignum preciosum et admirabile signum: per quod diabolus est victus: et mundus christi sanguine redemptus. ℣. Omnis terra adoret te et psallat tibi. ℟. Psalmū dicat nomini tuo dn̄e. Oremus.

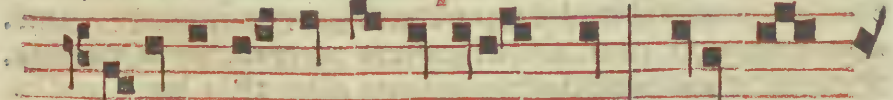
ADesto familie tue quesumus omnipotens deus: vt in aduersis et prosperis preces eorum exaudias: et insidias omniū aduersariorum eorum per sancte crucis auxilium digneris conterere: vt portum salutis ac tranquillitatis valeant apprehendere. Per dominū nostrū iesum christum filium tuum: qui tecum vi-

uit ꝛ regnat in vnitate spiritussancti deus per omnia secula secu-loꝝ. Amē. ¶ Ordo bn̄dictionis peregrinoꝝ domū reueniētiū.

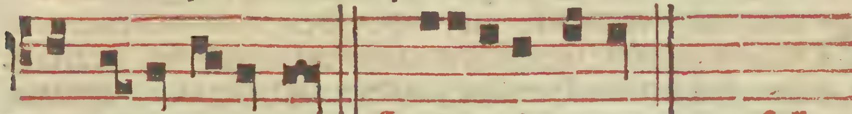
Peregrini stent ante fores ecclesie ꝛ sacerdos indutus sup-pellicco ꝛ stola dicat ℣. Adiutoriuꝫ nostrum in nomine domini Et deinde sacerdos cum clericis cantet vel legat. Antiphona.

Auxi lium meum a domino. ps. Leuaui oculos. fol. 187.

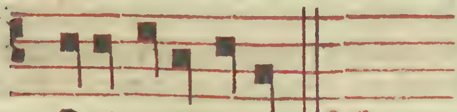
Aña. Ecce quā bonum ꝛ quā iocun dum: habi ta-

re fratres in v num. ps. Ecce q̄ꝫ bonum. fol. 189.

Aña. Bene fac domine bonis ꝛ rectis corde. Psalmus.

Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos. Sed libera nos.

Qui confidunt. fol. 188. ℣. Benedicti qui veniunt in no-mine domini. ℟. Benedicti vos a domino: qui fecit celum ꝛ terram. ℣. Re-spice domine in seruos tuos ꝛ in opera tua. ℟. Et dirige filios eorum. ℣. Do-mine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Domi-nus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Quesumus oĩpotēs deus vt his famulis tuis quos incolu-mes de scõ itinere venire fecisti: qcqd tibi ꝑ carnis fragilitatē siue per visum vel auditū impudicū: aut ꝑ colloquia ociosa siue alijs quibuscūqꝫ modis cõtra tuā iustitiā cõmiserūt: tu sanctissime pa-ter misericorditer indulgeas ꝛ dimittas eis: ꝛ illesos ab oĩ impu-gnatione diabolica custodias: ꝛ tuis semꝑ deuote inherere man-datis concedas. Per christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DA domine quesumus vt fideles tui quos post longas peregrinationes ⁊ moras itineris sue patrie reddidisti incolumes: in tua voluntate permaneāt: ⁊ nihil vltra hostilitatis metuant: sed te protegente secura mente tibi deseruiant. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus qui iustificas impium ⁊ non vis mortē peccatoris maiestatem tuam suppliciter exoramus: vt hos famulos tuos de tua misericordia confidentes celesti protegas benignus auxilio ⁊ assidua protectione cōserues: vt tibi iugiter famulentur ⁊ nullis tentationibus a te separentur. Per dominū. ℟. Amē. Dominus vobiscum. Benedicamus domino. ℟. Deo grās. Benedicat vos omnipotens deus pa ✠ ter ⁊ fi ✠ lius ⁊ spūs ✠ sanctus. ℟. Amen. Tunc peregrini ecclesiam ingrediantur ⁊ deuotione sua peracta ad domū cū dei benedictione reuertant.

¶ De benedictione muneris quod offert in ecclesia. Ca. xxij.

℣. Adiutorium nostrum. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DEus cuius verbo ⁊ potentia facta sunt omnia: cuius dono percipimus que ad vite remediū possidemus: te supplices obnixis precibus rogamus: vt de sede maiestatis tue huic oblationi fidelium sanctificator accedas: suscipe de manu famulorum tuo℞ munus oblatum: quod a tua clementia benedictum in vsus huius sanctuarij maneat consecratum: sint hec in cōspectu tuo libēter accepta sicut condam abel alumni tui vel melchisedech tibi munera placuerunt oblata. Et quia ad honorem tui amoris ecclesiā tuam summis nituntur decorare obsequijs: tu eis domine magna pro paruis recompensa: ⁊ deuotionem eorū accipias: peccata dimittas: fide eos repleas: indulgētia foueas: misericordia protegas: aduersa destruas: prospera cōcedas: habeant in hoc seculo actionis bone documentum: charitatis studium: sancti amoris affectū: ⁊ in futuro cum sanctis angelis adipiscantur perpetuum regnum. Per dominū nr̄m. ℟. Amen.

Postea aspergatur aqua benedicta. ¶ Ordo ad ponderādā personam per votum obligatam dare de aliqua re quantum ponderat corpus eius sicut triticū: oleum: ceram: vinū: vel alia.

SAcerdos dicit ℣. Adiutorium nostrum. Quo dicto ponit personam ponderandam super lancem vel tabulam more

solito ꝛ dicat antiphona. Benedicimus deum celi: ꝛ coram omnibus viuentibus ei: quia fecit nobiscum misericordiam suam. Et intonet.
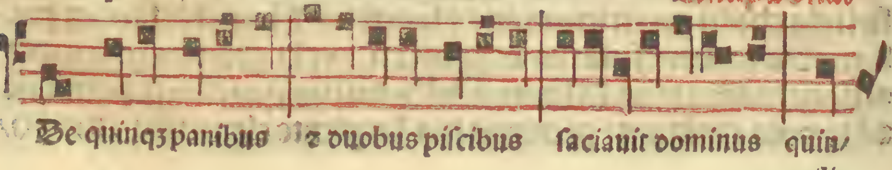
Te deum laudamus: te dñm confitemur. Te eternum patrem omnis terra veneratur. Tibi omnes angeli: tibi celi ꝛ vniuerse potestates. Tibi cherubin ꝛ seraphin: incessabili voce proclamãt. Sanctus. Sanctus. Sanctus dominus deus sabaoth. Pleni sunt celi ꝛ terra: maiestatis glorie tue. Te gloriosus apostoloꝝ chorus. Te prophetarum laudabilis numerus. Te martyrũ candidatus: laudat exercitus. Te per orbeʒ terraruʒ sancta confitetur ecclesia. Patrem imense maiestatis. Venerandum tuum verum: ꝛ vnicum filium. Sanctũ quoqʒ paraclitum spiritum. Tu rex glorie christe. Tu patris sempiternus es filius. Tu ad liberandum suscepturus hominem: nõ horruisti virginis vterum. Tu deuicto mortis aculeo: aperuisti credentibus regna celorum. Tu ad dextram dei sedes in gloria patris. Iudex crederis esse venturus. Te ergo quesumus famulis tuis subueni: quos precioso sanguine redemisti. Eterna fac cum sanctis tuis: gloria munerari. Saluum fac populum tuum domine: ꝛ benedic hereditati tue. Et rege eos: ꝛ extolle illos vsqʒ in eternum. Per singulos dies benedicimus te. Et laudamus nomen tuum in seculum: ꝛ in seculuʒ seculi. Dignare domine die isto: sine peccato nos custodire. Miserere nostri domine: miserere nostri. Fiat misericordia tua domine super nos: quẽadmoduʒ sperauimus in te. In te domine speraui: nõ confundar in eternum. Quo finito dicat ℣. Saluum fac seruũ tuum vel ancillam tuam. ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Mitte ei domine auxilium de sancto. ℟. Et de sion tuere euʒ. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. Deinde sequitur ps. Laudate pueri. folio. 39. totus cum Gloria patri ꝛ filio ꝛ spũi sctõ. Sicut erat in princi. Domine exaudi orationem meam. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Suscipe sancte pater omnipotens eterne deus tuoruʒ preces ꝛ supplicum vota: ꝛ per sanctissime filij tui domini nostri iesu christi genitricis marie ꝛ sancti tui. N. intercessioneʒ presta nobis ita beneficia tua cognoscere: vt in gratiarum semper actione maneamus. Ut dum fideles tui pro quacunqʒ petitione ad te vota emittunt: protinus tua largiente clementia eius po-

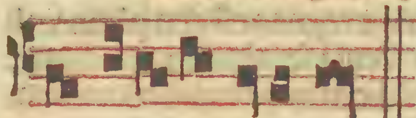
stulata concedens: te miserationum dominum fateri ⁊ laudare mereamur. Per eundem christum dominum nostrum. ℣. Benedicamus domino. ℟. Deo gratias. Et aspergantur omnes aqua benedicta. ¶ De benedictione solennis panis in diebus dominicis ⁊ magnis festiuitatibus. Cap. xxiij.

Sacerdos cū pcessione ⁊ cruce ante missam indutus omnibus paramentis excepta planeta accedit ad locum vbi panis est benedicendus ⁊ dicit ℣. Adiutorium nostrum. Postea legit euangelium. Sequentia sancti Euangelij secūdum Joānem.

In illo tempore. Abijt iesus trans mare galilee: quod est tyberiadis: ⁊ sequebatur eum multitudo magna: quia videbant signa que faciebat super his qui infirmabantur. Subijt ergo in montem iesus: ⁊ ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum pascha dies festus iudeorum. Cum subleuasset ergo oculos iesus: ⁊ vidisset: quia multitudo magna venit ad eum: dicit ad philippuz. Unde ememus panes vt māducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum. Ipse enim sciebat quid esset facturus. Respondit ei philippus. Ducentorum denarioruz panes non sufficiunt eis: vt vnusquisqz modicum quid accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius: andreas frater simonis petri. Est puer vnus hic: qui habet quinqz panes ordeaceos: ⁊ duos pisces. Sed hec quid sunt inter tantos? Dicit ergo iesus. Facite homines discumbere. Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinqz milia. Accepit ergo iesus panes: ⁊ cum gratias egisset: distribuit discumbentibus. Similiter ⁊ ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sunt dixit discipulis suis. Colligite que superauerunt fragmenta ne pereant. Collegerunt ergo ⁊ impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinqz panibus ordeaceis que superfuerunt his qui manducauerant. Illi ergo homines cūm vidissent quod fecerat iesus signum dicebant. Quia hic est vere ꝓpheta: qui venturus est in mundum. Antiphona.

De quinqz panibus ⁊ duobus piscibus saciauit dominus quinqz milia

℣. Dispersit dedit pauperibus. ℟. Justitia eius manet in seculum seculi. ℣. Beatus qui intelligit super egenum ꝛ pauperem. ℟. In die mala liberauit eũ dominus. ℣. Nunquid panem poterit dare. ℟. Aut parare mensam in deserto. ℣. Pluuit illis manna ad manducandum. ℟. Et panem celi dedit eis. ℣. Cibauit eos ex adipe frumenti. ℟. Et de petra melle saturauit eos. ℣. Manducauerunt ꝛ saturati sunt nimis. ℟. Et desiderium eoꝛu3 attulit eis. ℣. Panem angeloꝛum manducauit homo. ℟. Misit eis cibaria in abundantia. Domine exaudi oꝛationem meam. Dominus vobiscum. Oꝛemus.

Domine iesu chꝛiste panis angeloꝛu3: panis viuus eterne vite: bene ✠ dicere dignare panem istum sicut benedixisti qnq3 panes in deserto: vt oẽs ex eo digne gustãtes inde coꝛpoꝛis ꝛ aĩe ꝑcipiant sanitatem. Qui vi. ℟. Amen. Oꝛemus. Oꝛatio.

Domine sancte pater omnipotens eterne deus bene ✠ dicere digneris hunc panem tua sancta bene ✠ dictiõne: vt sit omnibus sumentibus salus mentis ꝛ coꝛpoꝛis: atq3 cõtra oẽs moꝛbos ꝛ vniuersas inimicoꝛum insidias tutamen. Per dominum nostrum iesum chꝛistum filium tuum pane3 vite: qui de celo descendit: ꝛ dat vitam ꝛ salutem mundo: ꝛ tecum ꝛ cum spiritu sancto viuit ꝛ regnat deus per omnia secula seculoꝝ. ℟. Amẽ.
Ultimo aspergãtur aqua benedicta. ¶ Benedictio panis pro infirmantibus ℣. Adiutoꝛium. Dñs vobiscum. Oꝛemus. Oꝛatio.

Domine deus omnipotẽs descendat bene ✠ dictio pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti super hanc creatura3 panis: vt quicunq3 ex ea sumpserit accipiat sanitatem mentis: pꝛotectionem coꝛpoꝛis: tutelam salutis: integritatem charitatis: consolationem spei: roboꝛationem fidei: virtute3 constantie: ꝛ visitationem spũssancti. Per eunde3: in vnitate eiusdem. ℟. Amen.
Aspergant aqua bñdicta. ¶ De bñdictiõe aque pro infirmis.
℣. Adiutoꝛium nostrum. Dominus vobiscum. Oꝛemus. Oꝛatio.

Domine iesu chꝛiste qui benedixisti quinq3 panes ꝛ duos pisces in deserto: vnde saciata sunt qnq3 milia hominu3: te supplices exoꝛamus: vt benedicere digneris hanc aquam: vt quicũq3 infirmus ex ea gustauerit: accipiat sanitatẽ mẽtis: pꝛotectionẽ coꝛpoꝛis: tutela3 salutis: securitatẽ spei: coꝛroboꝛationem

fidei ⁊ charitatē spūssancti. Qui viuis ⁊ regnas cū deo prē in vni/tate eiusdē spūssancti deus: per oia secula seculorum. ℟. Amē. Aspergat aqua bñdicta. ¶ Ad bñdicēdu₃ prandiū charitatis.

PRimo omnes cibi ⁊ potus aspergantur aqua benedicta ⁊ dicatur ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ⁊ postea in/cipiatur aña. Asperges me domine isopo. cum ℣. ⁊ Gloria patri ⁊ filio. Domine exaudi orationē meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmine iesu christe q in deserto cora₃ discipulis tuis qnq₃ panes ⁊ pisciculos paucos tuis sanctissimis manibꝰ mul/tiplicando bene ✠ dixisti: ⁊ bene ✠ dicendo multiplicasti: te hu/militer deprecamur: vt hec charitatis dona ad vsum pauperu₃ erroganda multiplicādo multiplices: ⁊ bene ✠ dicendo bene ✠ dicas: vt inde famuli tui refecti laudes ⁊ preces tuo nomini com/petentes persoluant: ⁊ illi pro quibus hec deuote ⁊ fidelr̃ erro/gantur remissionem cunctorum percipiant delictorum: ⁊ famu/los ⁊ famulas tuas nobis hec dona prestantes ab omni aduersi/tate custodi. Qui cum deo patre ⁊ spiritu sancto viuis ⁊ regnas per omnia secula seculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus respice super famulos ⁊ fa/mulas tuas: qui in pauperes tuos misericorditer operant: ⁊ eos tua virtute custodi: potestate tuearis: vt per multa anno/rum curricula leti tibi in pauperes tuos misericorditer operent. Per christum dominum nostrū. Aspergantur omnia aqua be/nedicta dicendo In nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ liĳ ⁊ spiritus ✠ san/cti. ℟. Amen. ¶ Benedictio contra aereas tēpestates.

QUam primo videtur aura: seu ventus ⁊ tempus nebulosu₃ seu tempestuosum leuari moderate: sacerdos cu₃ superpelliceo ⁊ stolla benedicat aquam ⁊ sal in hunc modū. ✠ In nomine dñi nostri iesu ✠ christi. ℣. Adiutorium nostrum. Exorcismus aque.

EXorcizo te creatura salis ⁊ aque in nomine domini nostri Je ✠ su christi nazareni filiĳ dei viui: vt sis purgatio ⁊ puri/ficatio in his locis in quibus aspersa fueris: ad effugādos imun/dos ⁊ eraticos spiritus: Omnēq₃ nefariam vim diaboli pellen/dam: ⁊ omnes figuras ⁊ minas fantasmatis sathane extermināt/das: ⁊ fulgura ⁊ sydera que mitti videntur in hanc domum: arbo/rem: agrum possessionē: turrim: vel quācūq₃ habitationē: nō ho

minibus aut peccoribus: aut frugib⁹ noceant: sed abscedant ꝛ fugiant ꝑ inuocationē nōis dñi nostri iesu christi: Qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculum ꝑ ignē. ℟. Amē. Et mox aspgat cōtra tēpestatē aquā bñdictā. Postea cū clero ꝛ populo ante altare procūbit dicens septē psalmos sequentes: videlicet.

Beatus vir qui nō abijt in concilio impioꝝ: ꝛ in via peccatoꝝ non stetit: ꝛ in cathedra pestilentie non sedit. Sed in lege domini voluntas eius: ꝛ in lege eius meditabit̄ die ac nocte. Et erit tanq̄ʒ lignum quod plantatū est secus decursus aquarum: qđ fructuʒ suum dabit in tempore suo. Et folium eius nō defluet: ꝛ omnia quecūqʒ faciet ꝓsperabunt̄. Non sic impij nō sic: sed tanq̄ʒ puluis quē proijcit ventus a facie terre. Ideo nō resurgunt impij in iudicio: neqʒ peccatores in consilio iustorum. Quoniam nouit dominus viam iustoꝝ: ꝛ iter impioruʒ peribit.

Domine qs habitabit in tabernaculo tuo: aut qs reqescet in monte sctō tuo? Qui ingredit̄ sine macula: ꝛ operatur iustitiaʒ. Qui loquit̄ veritatē in corde suo: qui nō egit dolum in lingua sua. Nec fecit ꝓximo suo malum: ꝛ opprobriuʒ nō accepit aduersus ꝓximos suos. Ad nihilum deductus est in cōspectu eius malign⁹: timētes aūt dñm glorificat. Qui iurat ꝓximo suo ꝛ nō decipit: q pecuniā suā nō dedit ad vsuram: ꝛ munera sup inocēteʒ nō accepit. Qui facit hec: nō mouebit̄ i eternū. Psal. Deus in nomine tuo saluum me fac: ꝛ in virtute tua. folio. 201. Deus in adiutoriuʒ meum intende: domine ad adiu. folio. 212. Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit domi. folio. 204.

Dominus regnauit decorem indutus est: indutus est dominus fortitudinem ꝛ precinxit se. Etenim firmauit orbeʒ terre: qui nō commouebitur. Parata sedes tua extunc a seculo tu es. Eleuauerunt flumina domine: eleuauerūt flumina vocem suam. Eleuauerunt flumina fluctus suos: a vocibus aquarum multaruʒ. Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis dominus. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis: domū tuam decet sanctitudo in longitudine dierū. Psal. Beati omnes qui timent dominum qui ambulant in. fol. 188. Canticum. Benedicite. fol. 92. ꝛ ad singulos ℣. fiat crucis signum cū cruce cōtra tēpestatē: ꝛ si videbit̄ addant̄ psalmis graduales: supra fo. 188.

Quo facto stans dicit ℣. Adiutorium nostrum. ℣. Ostende nobis domine misericordiam tuam. ℟. Et salutare tuum da nobis. ℣. Adiuua nos deus salutaris noster. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. ℣. Nihil proficiat inimicus in nobis. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere nobis. ℣. Fiat misericordia tua domine super nos. ℟. Quemadmoduz sperauimus in te. ℣. Saluum fac populum tuum domine. ℟. Et benedic hereditati tue. ℣. Vox domini super aquas multas. ℟. Deus maiestatis intonuit. ℣. Viderunt te aque deus. ℟. Viderunt te aque ꝛ timuerunt. ℣. Quid est tibi mare ꝙ fugisti. ℟. Et tu iordanis quia cõuersus es retrorsuz. ℣. Non priuabis bonis eos qui ambulant in innocentia. ℟. Dñe deus virtutũ beatus homo qui sperat in te. Domine exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus parce metuẽtibus ꝛ propitiare supplicibus: vt post noxios ignes nubium ꝛ vim procellarum in misericordiam transeat laudis cõminatio tempestatis. Per christum dñm nostrum. Oremus. Oratio.

Rex eterni imperij oṗs deus: qui das escaz oi carni: q opis celuz nubib⁹: ꝛ paras terre pluuiaz: qui mãdas nubibus desup: ꝛ ianuas celi aperis: qui trãsfers austrũ de celo: ꝛ inducis in virtute tua africum: qui rigas montes de superiorib⁹ suis: ꝛ de fructu operũ tuoꝝ saciať terra: qui angelo precepisti ne terre mari neqꝫ arboribus noceret: parce dñe metuentib⁹: ꝛ ꝓpitiare supplicãtibus: te enim dñe supplices exoramus: vt ꝓcul abscedat incursio turbinũ: calamitas tempestatũ: fragor grãdinũ: ꝑcussio fulminũ: ꝛ quelibet insidie inimici: tẽperenť infesta tonitrua: noxie pluuie: ventoꝝ flãma fiat moderate suspensa: ois quoqꝫ spũs ꝓcellaꝝ ꝛ aeree ptãtes dextera tue ꝓsternanť virtutis: descẽdat q̃s domine desuper spũssanctus: ꝛ sicut samueli cornigero agnũ in holocaustum tuũ mactante fragor aurarũ turbaz repullit aduersantẽ: ita fugatis oibus cõtrarie ptãtis virtutib⁹ fruges mentes ꝛ corpora fidelium manus seruet angelica ꝓtectione superna: ꝛ post sopitos nubiuz impetus in laudis ꝛ deuotionis ac spiritualis amoris augmentũ transeat cõminatio potestatis. Per dñm. ℟. Amẽ.

Postea dicatur Pater nr̃. Aue maria. Credo in deuz. fol. 25. Symbolum. Quicũqꝫ. supra fol 130. Kyrie. Christe. Kyrie. Pater noster. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

Domine iesu christe qui fecisti celum ꝛ terrã mare ꝛ omnia

que in eis sunt: quiq3 flumini iordani benedixisti: atq3 in eo baptizari voluisti: ⁊ tuas sanctissimas manus ⁊ brachia sacratissima in cruce extendisti: quibus aerez sanctificasti: obsecramus imensam pietatis ⁊ bonitatis tue abundantiam: quatenus digneris has nubes: quas ante me ⁊ post me ⁊ supra ⁊ a dextris ⁊ a sinistris video aerem perturbare: dissoluere ⁊ annihilare digneris: vt alligata potestas demonum in ipsis deseuiens deficiat: ⁊ turbetur ad laudem tui sanctissimi nominis: ⁊ omnipotētissime maiestatis tue. Qui viuis ⁊ reg. Postea si expediens visum fuerit sacerdos accipiat reuerenter corpus domini in vase debito ⁊ ecclesiam exiens nubes in moduz crucis cū dicto vase signet dicēs.

Christus ✠ vincit: chr̄s ✠ regnat: chr̄s ✠ imperat vobis nubes ⁊ tēpestates: vt dissoluamini sine alicuius hoīs vel aīalis aut fructus terre arboris loci vel domus dāno vel lesione. Circūdet te nubes de⁹ pa ✠ ter: circūdet te deus fi ✠ lius: circūdet te de⁹ spūs ✠ sctūs: destruat te deus pa ✠ ter: destruat te de⁹ fi ✠ lius: destruat te deus spiritus ✠ sanctus. Amē. Adiuratio.

Sanctus mattheus ✠ sanctus marcus ✠ sanctus lucas ✠ sanctus ioānes euāgeliste: qui christi euāgeliuz per quatuor mundi partes diuulgauerunt: ipsi suis meritis ⁊ precib⁹ hāc tempestatē ab oībus christianoꝝ finibus: ab eodem domino nr̄o iesu christo obtineāt effugari ⁊ depelli. Et ego peccator ⁊ christi sacerdos licet indignus auctoritate ⁊ virtute eiusdem dei ⁊ domini nostri iesu christi summi imperatoris non mea potētia inixus ⁊ confisus vobis precipio imundissimi spiritus qui has nebulas cōcitatis in virtute eiusdem dei ⁊ dn̄i nostri iesu ✠ christi: ⁊ ꝑ tremenduz eius iudiciuz: ⁊ per sanctissimā crucez suam ✠ quā cōtra vos facio: ⁊ per merita intemerate semperq3 virginis beatissime Marie dei genitricis: ⁊ ꝑ merita oīum sanctoꝝ: vt exeatis ab eis ⁊ eas dispergatis in locis syluestribus quatenus nocere nō possint homini vel iumēto aut volucri fructibus aut quibuscūq3 rebus humano vsui deputatis. Per eundem dn̄m nostrum iesum christum qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculum per ignē. Amen. ✠ Ipse vobis imperat demones qui has nubes cōmouetis qui de nube lucida dixit. ✠ Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene cōplacui. ✠ Ipse vobis imperat qui

principem vestrum deuicit ꝛ ligauit. ✠ Ipse vobis imperat qui sua sacratissima cruce ꝛ corporis sui sanctissimi in ea extensione aerem purgauit. ✠ Ipse vobis imperat qui in inferno spoliato resurgẽs a mortuis post quadraginta dies a nube suscept⁹ ascẽdit in celuꝫ. ✠ Ipse vobis imperat qui vos eterne gehẽne mãcipauit ignib⁹. Qui ṽturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ sclꝫ ꝑ ignẽ. Postea ostẽdat cruceꝫ in aere a quatuor lateribus dicens.

Ecce ✠ signum sanctissime crucis: fugite partes aduerse: ✠ vicit enim vos ꝛ mundum dominus noster iesus ✠ christus filius dei summus imperator qui est leo de tribu iuda radix dauid. Postea aspergat aquam benedictam in modum crucis per quatuor latera. Et si adhuc ꝑseuerauerit tẽpus tẽpestuosuꝫ dicende sunt letanie. Postea sacerdos benedicat nubes dicens.

Benedictio dei oĩpotẽtis pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spũs ✠ sctĩ descẽdat suꝑ has nubes: ꝛ oẽm viꝫ inimici ab eis repellere dignet. ℟. Amẽ. ¶ De benedictiõe loci vel domus. Ca. xxv.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Oremus. Oratio.

Benedic dñe deus omnipotens locum istum vel domum istam: vt sit in eo vel in ea sanitas: castitas: victoria: virt⁹: pax: charitas: humilitas: bonitas: mansuetudo: plenitudo legis: ꝛ gratiaꝝ actio patri ꝛ filio ꝛ spiritui sancto: ꝛ hec benedictio maneat suꝑ hunc locum vel domũ istam: ꝛ suꝑ habitantes in eo vel in ea. Per christum. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio domus noue: vel a demonio vexate. Ca. xxvj.

℣. Adiutorium. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus: qui sacerdotibus tuis pre ceteris tantã gratiaꝫ cõtulisti: vt qcqd in tuo nomine digne perfecteqꝫ ab eis agitur: a te fieri credat: quesumus imensaꝫ clementiaꝫ tuam: vt qđ modo visitaturi sumus: visites: ꝛ qcquid benedicturi: bene ✠ dicas: ꝛ ad ea que acturi sumus: dexterã tue potentie extẽdas: sintqꝫ ad nostre humilitatis ingressuꝫ ꝛ introitum: sanctoꝝ tuorum meritis fuga demonum: ꝛ angeli pacis ingressus. Per chrĩm. ℟. Amen. Deinde sacerdos incipiat psalmus graduales fol. 188. ꝛ prosequatur quinque primos aquaꝫ benedictam aspergendo per loca domus: quibus finitis dicat Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pater nr̃. Et ne nos.

Domine exaudi orationem meam. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Domum tuam domine clementer ingredere: ꝛ in tuorum tibi corda fidelium perpetuam construe mansionẽ: ꝛ presta vt in hac domo nulla malignoꝝ spirituum dominet nequitia. Per christum. ℟. Amen. Deinde incipiat psalmus. Qui cõfidunt. cum alijs quatuor gradualibus sequentibus. folio. 188. cum Gloria patri. ꝛ vt prius aspergat aquam benedictam per domũ. Quibus finitis dicat Kyrieleison. ꝛ Pater nr̃. vt supra. Dñe exaudi orationẽ meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus: qui in omni loco dominationis tue tot⁹ assistis: totus operaris: adesto supplicationib⁹ nostris: vt huius domus edificate sis protector: ꝛ nulla hic nequitia contrarie potestatis obsistat: sed virtute spiritus sancti ꝛ operatione fiat tibi hic primum seruitium: ꝛ deuota libertas existat. Per christũ. ℟. Amen. Postmodum incipiat psalmus. De profundis. Et prosequatur ipsuꝫ: ꝛ alios graduales sequentes supra fol. 188. ꝛ interim aspergat domũ aqua benedicta. Quibus completis dicat Kyrieleison. Pater nr̃. ꝛ cetera vt supra. Domine exaudi orationẽ meam. Dominus vobiscũ. Oremus. Oratio.

Deus qui in omni loco dominationis tue dedicator assistis: exaudi nos quesumus: vt inuiolabilis huius domus ꝑmaneat bene✠dictio: ꝛ beneficia tui muneris vnuersitas que supplicat mereatur. Per christum. ¶ Postea in principaliori loco domus legat sequens Euangelium. Dominus vobiscum. Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam.

In illo tempore. Ingressus iesus perambulabat hierico. Et ecce vir nomine zacheus: ꝛ hic erat princeps publicanoruꝫ: ꝛ ipse diues. Et querebat iesum videre quis esset: ꝛ non poterat pre turba: quia statura pusillus erat. Et precurrens ascendit in arborẽ sicomoꝝ vt videret illuꝫ: qa inde erat transiturus. Et cuꝫ venissent ad locũ: suspiciẽs iesus vidit illũ: ꝛ dixit ad euꝫ: Zachee festinans descẽde: qa hodie in domo tua oportet me manere. Et festinãs descendit: ꝛ suscepit illuꝫ gaudens. Et cuꝫ viderent oẽs murmurabant dicentes: ꝙ ad hominem peccatorem diuertisset. Stans aũt zacheus dixit ad dñm, Ecce dimidiuꝫ bonoꝝ meoꝝ dñe do pauperib⁹: ꝛ si qd aliquẽ defraudaui: reddo quadrupluꝫ.

Ait iesus ad eū: quia hodie domui huic salus adeo facta est: eo ꝙ ꝛ ipse sit filius abrahe. Uenit enī fili⁹ hoīs querere ꝛ saluum facere quod perierat. Deinde benedicitur incensū isto modo.

PEr intercessionem beati michaelis archangeli stantis a dextris altaris incensi: ꝛ omniū sanctoꝝ angeloꝝ incensū istud digneris domine bene ✠ dicere: ꝛ in odorē suauitatis accipere. Per christum. ℟. Amen. Postea sacerdos ponat incensum super ignem in thurribulo ꝛ incenset domum dicendo.

INcensum a te benedictum ascendat ad te dñe. ℟. Et descendat super nos misericordia tua. Domine exaudi ora. Oremus. Oratio.

TE deum patrem omnipotentē suppliciter exoramus: pro hac domo ꝛ pro habitatoribus eius: vt eam bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare digneris: vt sint promptuaria eoꝝ plena eructātia ex hoc in illud: tribue etiam eis de rore celi abundantiam: ꝛ de pinguedine terre vite subsidium: ꝛ desideria eorum ad effectum tue miserationis perducas: ꝛ ad introitum nostrum hanc domū bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare digneris: sicut benedicere dignatus es habraam isaac ꝛ iacob: vt intra parietes domus huius ꝛ angulos eius inhabites. Per christum. Oremus. Oratio.

VIsita q̄s domine habitationē istam: ꝛ oēs insidias inimici ab ea longe repelle: ꝛ angeli tui sancti habitent in ea: qui nos in pace custodiant: ꝛ bñdictio tua sit sup eā semper. In noīe pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spūs ✠ sci. ℟. Amē. Postea domū ꝛ oēs habitantes in ea benedicat dicens. Et benedictio dei omnipotētis pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spūs ✠ sancti descendat super hanc domum ꝛ omnes habitantes in ea: ꝛ maneat semper. ℟. Amen.

¶ Bñño thalami vel camere ℣. Adiuto. Dñe ex. Oremus. Oño.

BEne ✠ dic dñe thalamū hunc: ꝛ oēs habitantes in eo: vt in tua pace consistant: ꝛ in tua voluntate ꝑmaneant ꝛ senescant: ꝛ multiplicentur in longitudinē dieꝝ: ꝛ ad regna celorum perueniant. Per christū. Aspergat postea illud aqua bñdicta.

¶ De benedictione nauis noue. Capi. xxvij.

SAcerdos nauem benedicturus accepto superpelliceo ꝛ stolla nauem ingreditur: ꝛ stans in pupi eius dicit versus.

Adiutorium nostrum in nomine domini. Psalmus.

SAcrificent sacrificium laudis: ꝛ annuncient opera eius in

exultatione. Qui descendunt mare in nauibus: facientes operationem in aquis multis. Ipsi viderunt opera domini: et mirabilia eius in profundo. Dixit et stetit spiritus procelle: et exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt vsque ad celos: descendunt vsque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius: et omnis sapientia eorum deuorata est. Et clamauerunt ad dominum cum tribularentur: et de necessitatibus eorum eduxit eos. Et statuit procellam eius in auram: et siluerunt fluctus eius. Et letati sunt quia siluerunt: et deduxit eos in portum voluntatis eorum. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filijs hominum. Et exaltent eum in ecclesia plebis: et in cathedra seniorum laudent eum. Gloria patri.

Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

REspice in nos omnipotens deus de celo sancto tuo: et dignare bene ✠ dictione celesti huic bene ✠ dicere naui: in qua sancto comitante angelo tuo ambulantes itinere recto et prospero dirigere: et ab omni tristitia et infortunio eripere digneris: vt ad patriam et ad portum salutis reuersi: te cum alacritate mentis exultantes laudent creatorem vniuersorum. Qui cum filio tuo benedicto domino nostro iesu christo: et cum spiritu sancto viuis et regnas deus: in secula seculorum. Amen. Sequentia sancti euangelij secundum Marcum.

IN illo tempore. Una die cum sero esset factum: dixit iesus discipulis suis. Transeamus contra. Et dimittentes turbam: assumunt eum ita vt erat in nauim: et alie naues erant cum illo. Et facta est procella magna venti: et fluctus mittebant in nauim: ita vt impleretur nauis. Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens. Et excitant eum: et dicunt illi. Magister non ad te pertinet quia perimus? Et exurgens comminatus est vento: et dixit mari. Tace: obmutesce. Et cessauit ventus: et facta est tranquillitas magna. Et ait illis: quid timidi estis? Necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno: et dicebant ad alterutrum. Quis putas est iste. Quia mare et venti obediunt ei. Oremus. Oratio.

BEnedic domine hanc nauim sicut bene ✠ dixisti filijs israel de egypto per manum moysi exeuntibus: et per mare rubrum transeuntibus: sic nauim istam et famulos tuos in ea nauigantes bene ✠ dicere: et ad destinatum locum perducere digneris.

Per dominum nostrum. ps. Afferte domino. fol. 194. Dum sacerdos dicit psalmus: hunc aspergit totā pupim aqua benedicta: ꝛ postea ꝓcedit ad mediam nauis ꝛ dicit. Dominus vobiscū.

Sequentia sancti Euangelij secundum Mattheum.

In illo tempore. Jussit iesus discipulos suos ascendere in nauiculam: ꝛ precedere eum transfretum: donec dimitteret turbas. Et dimissa turba ascendit in montē solus orare. Uespere autem facto solus erat ibi: nauicula vero in medio mari iactabat fluctibus. Erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare. Uidentes autē eum ambulantem supra mare turbati sunt dicentes. Quia fantasma est. Et pre timore clamauerunt. Statimq; iesus locutus est eis dicens. Habete fiduciam: ego sum: nolite timere. Rñdens autē petrus dixit. Domine si tu es: iube me venire ad te super aquas. At ipse ait. Ueni. Et descendens petrus de nauicula ambulabat super aquam: vt veniret ad iesum. Uidens vero ventum validum timuit. Et cum cepisset mergi: clamauit dicens. Domine saluum me fac. Et cōtinuo iesus extendens manū apprehendit eum: ꝛ ait illi. Modice fidei quare dubitasti? Et cū ascēdisset in nauiculā cessauit ventus. Qui aūt in nauicula erant venerunt ꝛ adorauerūt eū dicētes. Uere filius dei es. Oremus. Oratio.

Domine deus noster qui gubernasti noe super vndas diluuij: ꝛ manum petro extendisti: porrige dexteram tuam super hāc nauim: ꝛ super nauclerum ꝛ nautas eius: ꝛ dona ipsis famulis tuis sanitatē anime ꝛ corporis: ꝛ ad portum salutis eos perducere digneris illesos. Qui viuis ꝛ regnas. Psalmus.

Uoce mea ad dñm clamaui: voce mea ad deum ꝛ intendit mihi. In die tribulationis mee deū exquisiui manibus meis nocte cōtra eum: ꝛ nō sum deceptus. Renuit cōsolari aīa mea: memor fui dei ꝛ delectatus sum: ꝛ exercitatus sū: ꝛ defecit spūs meus. Anticipauerūt vigilias oculi mei: turbat⁹ sum ꝛ nō sū locutus. Cogitaui dies antiquos: ꝛ annos eternos in mēte habui. Et meditatus sum nocte cū corde meo: ꝛ exercitabar ꝛ scopebam spūm meū. Nunquid in eternū ꝓijciet deus: aut nō apponet vt cōplacitior sit adhuc. Aut in finē misericordiā suā abscidet: in generatione ꝛ generationē. Aut obliuiscet misereri

deus:aut continebit in ira sua misericordias suas. Et dixi:nunc cepi:hec mutatio dextere celsi. Memor fui operũ domini:quia memor ero ab initio mirabiliuz tuoꝝ. Et meditabor in omnib⁹ operibus tuis:ꝛ in adinuentionib⁹ tuis exercebor. Deus in sctõ via tua:qs deus magnus sicut deus noster:tu es de⁹ qui facis mirabilia. Notã fecisti in populis virtutẽ tuã:redemisti in brachio tuo pplm tuum:filios iacob ꝛ ioseph. Viderunt te aque deus: viderunt te aque ꝛ timuerunt:ꝛ turbate sunt abyssi. Multitudo sonitus aquaꝝ:vocem dederũt nubes. Etenim sagitte tue trãseunt:vox tonitrui tui in rota. Illuxerũt coruscatiões tue orbi terre:cõmota est ꝛ contremuit terra. In mari via tua:ꝛ semite tue in aqs multis:ꝛ vestigia tua nõ cognoscent. Deduxisti sicut oues populuz tuũ:in manu moysi ꝛ aaron. Dum dicit hic ps sacerdos aspgit nauim in medio ex oi pte:ꝛ postea pcedit ad prorã nauis ꝛ dicit Dñs vobiscũ. Sequẽtia sancti euãgelij sm Lucam.

In illo tpe. Cum turbe irruerent in iesum : vt audirent verbum dei:ꝛ ipse stabat secus stagnum genesareth. Et vidit duas naues stantes secus stagnũ:piscatores autez descẽderant: ꝛ lauabant rhetia. Ascendens aũt in vnaz nauim que erat simonis:rogauit eũ vt a terra reduceret pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. Ut cessauit autẽ loqui dixit ad simonẽ. Duc in altum:ꝛ laxate rhetia vestra in capturã. Et respõdens simon dixit illi. Preceptor per totam noctem laborãtes nihil cepimus: in verbo autẽ tuo laxabo rhete. Et cum hoc fecissent cõcluserũt pisciuz multitudinẽ copiosaz. Rumpebat aũt rhetẽ eoꝝ. Et annuerunt socijs:qui erãt in alia naui:vt venirent ꝛ adiuuarẽt eos. Et venerunt ꝛ ipleuerunt ambas nauiculas. Oremus. Oratio.

Domine iesu chr̃e qui in siĩtudinẽ nauis eccl̃ie noe archaz fieri voluisti:vt inundãte diluuio soli q in ea inuenti essent saluarent:suppliciter exoram⁹ clemẽtiã tuã:vt huic naui saluberrimũ pfectionis cursuz passiz iugiterqȝ cõcedas. Qui vi. Psal.

Deus noster refugium ꝛ virtus adiutor in tribulationibus que inuenerunt nos nimis. Propterea non timebimus dum turbabitur terra:ꝛ transferẽtur montes in cor maris. Sonuerunt ꝛ turbate sunt aque eorum : conturbati sunt montes in fortitudine eius. Fluminis impetus letificat ciuitatẽ dei:sancti-

ficauit tabernaculuz suũ altissimus. Deus in medio eius nõ cõ/
mouebit: adiuuabit eaz deus mane diluculo. Conturbate sunt
gentes: ꝛ inclinata sunt regna: dedit vocẽ suam ꝛ mota est terra.
Dominus virtutũ nobiscũ: susceptor noster deus iacob. Ue/
nite ꝛ videte opera dñi que posuit prodigia sup terram: auferẽs
bella vsqz ad finẽ terre. Arcum cõteret ꝛ cõfringet arma: ꝛ scu
ta cõburret igni. Uacate ꝛ videte qm̃ ego sum deus: exaltabor
in gẽtibus ꝛ exaltabor in terra. Dñs virtutũ nobiscũ: susceptor
noster deus iacob. Dum hic ps̃ dr̃ sacerdos aspergit totã prorã
ab oĩ parte aqua benedicta: ꝛ postea reuertit̃ ad mediuz nauis ꝛ
dicit Dñs vobiscum. Sequentia sancti euangelij sm̃ Joannem.

In illo tpe. Cum cognouisset iesus qa venturi essent vt ra/
perent eũ: ꝛ facerẽt eũ regez: fugit iterũ in montẽ ipse solus.
Ut aũt sero factum est: descenderunt discipuli eius ad mare. Et
cuz ascendissent nauim: venerunt trans mare in capharneũ. Et
tenebre iam facte erant: ꝛ non venerat ad eos iesus. Mare au/
tem vento magno flante exurgebat. Cum remigassent ergo sta/
dia quasi vigintiquinque aut triginta: vident iesum ambulantez
supra mare ꝛ ꝓximũ naui fieri ꝛ timuerũt. Ille aũt dicit eis. Ego
suz nolite timere. Uoluerũt ergo eũ accipe in nauim: ꝛ statim na/
uis fuit ad terrã ad quã ibant. Dñs vobiscũ. Oremus. Oratio.

Deus cuius in mari vie ꝛ semite in aqs multis: intẽde sup/
plicãtiuz preces: ꝛ famulos tuos in hac naui cõstitutos ma
ris semitas peragrãtes: quos sacramẽtoꝝ tuoꝝ perfudit grã: po
tentie tue dextera ꝓtectos regas: ꝛ in fluctibꝰ gubernes aduersus
oẽs formidines atqz infortunia: oĩbusqz in hac naui cõtẽtis sub/
stantijs atqz ipositis bñdicas: ✠ eorũqz lucra multiplices: ac cõ
tra cuncta terraꝝ ꝛ maris discrimina eos ꝓpitiꝰ defensare digne/
ris. Per dñm. Kyriel'. Chri. Kyrie. Pater noster. Aue maria.
Credo in deũ. fol. 25. Cuz dr̃ Pr̃ nr̃. ꝛ reliqua sacerdos asp/
gat aquam benedictã per totã nauim. Postea cõpleto Credo.
dicat ℣. In mari vie tue ꝛ semite tue in aquis multis: ꝛ vestigia tua nõ co/
gnoscentur. ℟. Deduxisti sicut oues populuz tuum in manu moysi ꝛ aaron.
Dñe exaudi orationẽ meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

Exaudi nos domine sancte pater omnipotens eterne deus:
ꝛ mittere dignare sanctum angelum tuum de celis: qui cu/

stodiat: foueat: protegat: visitet: ꝛ defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus: qui beatum petruꝫ aposto lum tuum super mare ambulantem ad te venire iussisti: ꝛ coapostoluꝫ eius paulum tertio naufragantē de profundo pela gi liberasti: bene ✠ dicere digneris hanc nauim: ꝛ famulis tuis in ea nauigantibus in tua misericordia confidentibus adesse digne/ ris: vt ope misericordie tue adiuti: ad loca destinata: ꝛ ad portum salutis sine impedimento sani ꝛ incolumes valeant peruenire. Qui viuis ꝛ regnas in vnitate spiritussancti deus per omnia ꝛc.

BEnedictio dei omnipotentis pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spūs ✠ sancti descendat sup hanc nauim: ꝛ nauigātes in ea: ꝛ ma/ neat semper. Amen. Dñs vobiscuꝫ. Initium sancti euāgelij sm Joannem. In principio erat verbuꝫ. supra fol. 115. Añ. Salue regina. cuꝫ orone Concede. ¶ De bñone seu aspersione aque bñdicte per officinas canonice vel domus ꝑprie. Capi. xxviij.

QUm clerici volunt aspergere aquā benedictaꝫ ꝑ officinas canonice vel domus: vadat aliqs sacerdos cū socio vel so ciis ꝛ aspergens aquā benedictā incipiat in sacristia Psalmum. Memento dñe dauid. supra fol. 298. Aña. Domum istam protege domine: ꝛ angeli tui sancti custodiant muros eius. ℣. Domine dilexi decoreꝫ domus tue. ℟. Et locum habitationis glorie tue. Oremus. Oratio.

OMnipotēs ꝛ misericors deus: qui sacerdotū ministerio ad tibi seruiēdum ꝛ supplicādum dignaris: quesumus imēsaꝫ clemētiaꝫ tuā: vt qcqd modo visitamus: visites: qcqd bene ✠ di/ cimus: bene ✠ dicas: sitqꝫ ad nostre humilitatis introitū: sanctoꝝ tuoꝝ meritis: fuga demonū angeli pacis ingressus. Per chr̄m. Postea procedat ad dormitorium: ꝛ ibi dicat psalmuꝫ. Leuaui oculos. fol. 187. Aña. Salua nos dñe vigilātes custo. nos dor. vt vi. cū chr̄o ꝛ req. ℣. In pace in idipsuꝫ. ℟. Dormiā ꝛ requiescā. Oremꝰ. Oro.

BEne ✠ dic dñe hoc dormitoriū famuloꝝ tuoꝝ: qui nō dor/ mis neqꝫ dormitas custodiēs israel: ꝛ famulos tuos in hac domo quiescētes post laborē custodi ab illusionibus fantasma/ ticis sathane: vt vigilantes in ꝑceptis tuis meditent: ꝛ dormiētes te per soporē sentiant: ꝛ hic ꝛ vbiqꝫ defensionis tue muniantur auxilio. Per christuꝫ. In infirmaria dicat psalmum. Domine

ne in furore tuo arguas me. j. fol. 60. Añ. Aspice dñe de sede sancta tua: et cogita de nobis: inclina deus meus aurem tuã: et audi aperi oculos tuos: et vide tribulationem nostram. ℣. Miserere mei dñe quoniam infirmus sum. ℟. Sana me dñe quoniam cõturbata sunt ossa mea. Oremus. Oratio.

OMnipotens et misericors deus: quesumus imensam pietatem tuam: vt ad intuitu humilitatis nostre hunc locũ infirmitorij: et hunc famulum tuum vel famulos tuos in eo fessum vel fessos iacentem vel iacentes salutifere visitare digneris: et sicut visitasti domine thobiam: socrum petri: puerumque centurionis: ita et iste vel isti pristina sanitate anime corporisque recepta gratiarum tibi in ecclesia tua referat vel referant actionem. Per christum dominum nostrum. In refectorio dicat psalmũ. Beati omnes qui timent dominum. fol. 188. Aña. Oculi omnium in te sperant domine: et tu das illis escas in tẽpore opportuno: aperis tu manum tuam et imples omne animal benedictione. ℣. Edent pauperes et saturabunt. ℟. Et laudabunt dominum qui requirunt eum. Oremus Oratio.

OMnipotẽs et misericors deus: q famulos tuos in hac domo alis refectione carnali: vt cibũ vel potum te bene ✠ dicente cum gratiarum actione percipiant: presta quesumus: vt hic et in eternum per te salui esse mereant. Per christũ. In coquina dicat psalmũ. Dominus regit me: et nihil mihi. fol. 170. Aña. In loco pascue ibi me collocauit. ℣. Parasti in dulcedine tua pauperi deus. ℟. Qui habitare facis vnanimes in domo. Oremus. Oratio.

DEus eterne ante cuius conspectum assistunt angeli: et cuius nutu reguntur vniuersa: qui etiam necessarijs humane fragilitatis tua pietate consulere non desinis: te humiliter imploramus: vt habitaculum istius officine illa bene ✠ dictiõe perfundas: qua per manus helisei pphete in olla eremitica gustus amarissimos dulcorasti: et semper hic tue benedictionis copia redundante laudes tibi referant serui tui: qui das escã omni carni: et imples oẽ animal bene ✠ dictione saluator nr̃. Qui viuis et regnas per oia secula seculorum. Amen. In celario dicat psalmum.

BEnedictus dominus deus meus: qui docet manus meas ad prelium: et digitos meos ad bellum. Misericordia mea et refugium meum: susceptor meus et liberator meus. Protector meus: et in ipso speraui: qui subdit populum meũ sub me. Do-

mine quid est homo quia inotuisti ei: aut filius hominis quia reputas eum? Homo vanitati similis factus est: dies eius sicut vmbra pretereũt. Domine inclina celos tuos ꝛ descẽde: tange montes ꝛ fumigabunt. Fulgura corruscationem ꝛ dissipabis eos: emitte sagittas tuas ꝛ conturbabis eos. Emitte manũ tuã de alto: eripe me ꝛ libera me de aquis multis: ꝛ de manu filiorũ alienorum. Quorum os locutum est vanitatem: ꝛ dextera eorũ dextera iniquitatis. Deus canticum nouũ cantabo tibi: in psalterio decachordo psallam tibi. Qui das salutem regibus: qui redemisti dauid seruum tuum: de gladio maligno eripe me. Et erue me de manu filiorum alienorum: quorum os locutum est vanitatem: ꝛ dextera eorum dextera iniquitatis. Quorum filij sicut nouelle plantationes: in iuuentute sua. Filie eorum composite: circũornate vt similitudo templi. Promptuaria eorum plena: eructuantia ex hoc in illud. Oues eorum fetose abũdantes in egressibus suis: boues eorum crasse. Non est ruina macerie: neqꝫ transitus: neqꝫ clamor: in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cui hec sunt: beatus populus cuius dominus deus eius. Antiphona. Ecce ego mittam vobis frumentum ꝛ vinum ꝛ oleum: ꝛ replebimini in eis: dicit dominus: ideoqꝫ exultate ꝛ letamini in domino deo vestro. ℣. Emittet dominus benedictionem super celaria tua. ℟. Et super opera manuum tuarum. Oremus. Oratio.

Omnipotens ꝛ misericors deus: qui vbiqꝫ presens es maiestatem tuam suppliciter exoramus: vt huic promptuario gratia tua adesse dignetur: que cuncta aduersa ab eo repellat: ꝛ abundantiam bene ✠ dictionis tue largiter infundat. Per christum dominum nostrum. In claustro dicat psalmum.

Quam dilecta tabernacala tua domine virtutum: concupiscit ꝛ deficit anima mea in atria domini. Cor meũ ꝛ caro mea: exultauerunt in deum viuum. Etenim passer inuenit sibi domũ: ꝛ turtur niduꝫ: vbi reponat pullos suos. Altaria tua dñe virtutũ: rex meus ꝛ deus meus. Beati qui habitãt in domo tua domine: in secula seculorum laudabunt te. Beatus vir cuius est auxiliuꝫ abs te: ascẽsiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum: in loco quẽ posuit. Etenim benedictionẽ dabit legislator: ibunt de virtute in virtutem: videbitur deus deoruꝫ in syon.

Domine deus virtutum exaudi orationē meam: auribus pcipe deus iacob. Protector noster aspice deus: ꝛ respice in faciem christi tui. Quia melior est dies vna in atrijs tuis: super milia. Elegi abiectus esse in domo dei mei: magis ꝙ̄ habitare in tabernaculis peccatorum. Quia misericordiam ꝛ veritatem diligit deus: gratiam ꝛ gloriam dabit dominus. Non priuabit bonis eos qui ambulant in īnocētia: domine virtutū beatus homo qui sperat in te. Aña. Congregauit nos in vnū christi amor: timeamus ꝛ amemus christum deum: vbi charitas ꝛ amor ibi deus. ℣. Ecce quam bonū ꝛ quam iocundum. ℟. Habitare fratres in vnum. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus: qui nos singulari prerogatiua grē in hoc religionis claustro misericorditer cōgregasti: da nobis famulis tuis ita in eodem laudabil'r tibi seruire: ꝛ in fraternitatis amore ꝛ sincera dilectiōe ac mutua pace conuiuere: vt tandē ad illā patriā in qua oīa secura firma trāquilla ꝛ stabilia sunt te largiente peruenire valeamus. Per christū dominū nostrum. ℟. Amen. Ad portam principalem dicat psalmum.

Lauda hierusalem dominum: lauda deum tuum syon. Quoniam confortauit seras portarū tuarum: benedixit filijs tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem: ꝛ adipe frumenti satiat te. Qui emit eloquium suum terre: velociter currit sermo eius. Qui dat niuem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit. Mittit crystallum suam sicut bucellas: ante faciem frigoris eius quis sustinebit. Emittet verbum suum ꝛ liquefaciet ea: flabit spiritus eius ꝛ fluent aque. Qui annunciat verbum suum iacob: iustitias ꝛ iudicia sua israel. Non fecit taliter omni nationi: ꝛ iudicia sua non manifestauit eis. Antiphona. Confortauit dominus seras portarum nostrarum: ꝛ benedixit nobis. ℣. Hec est porta domini. ℟. Et iusti intrabunt in eam. Oremus. Oratio.

Domine iesu christe: qui in introitu portarum hierusalem valuas sanctificasti: dum splendore gemmarum duodecim: totidem apostolorꝫ nomina presignasti: ꝛ qui per organum propheticum predixisti. Lauda hierusalem dn̄m: quia confortauit seras portarꝫ tuarꝫ: ꝛ benedixit filijs tuis in te: te q̄s: vt ponas oēs fines domus istius pacem: vt velociter currens interius sermo tuus adipe frumenti satiet eos: spūssanctus defendat illos: vt nunꝙ̄ nocere

nocere eis preualeat inimicus: sed oẽs habitantes in ea interius voce corde ⁊ opere decãtent dicẽtes. Magnus dñs deus noster iesus chrs: ⁊ magna virtus eius: ⁊ sapiẽtie eius nõ est numerus. Qui cũ deo patre in vnitate eiusdẽ spũs sancti in trinitate pfecta viuis ⁊ regnas deus. Per oia secula scl'oꝝ. Amẽ. Dñs vobiscũ. Sequentia sctí euãgelij ſm Lucã. In illo tpe. Ingressus iesus perambulabat hierico. fol. 220. Añ. Beata gens cuius est dñs deus eoꝝ populus electus in hereditatẽ sibi. Kyrie. Christe. Kyrie. Pater noster. Et ne nos. Sed libera. ℣. Custodi nos dñe vt pupillaz oculi. ℟. Sub vmbra alaꝝ tuaꝝ ꝓtege nos. Dñs vobiscũ. Oremus. Oratio.

Deus qui in oĩ loco dñationis tue dedicator semp assistis: exaudi nos q̃s: vt iuiolabilis huius dom⁹ pmaneat bñdictio: ⁊ bñficia tui muneris vniuersitas q̃ supplicat mereat. Oĩo.

Visita quesumus domine habitationẽ istam: ⁊ omnes insidias inimici ab ea longe repelle: ⁊ angeli tui sancti habitent in ea: qui nos in pace custodiant: ⁊ benedictio tua sit sup nos semper. Per christum dñm nostruz. ℟. Amẽ. Postea addat orationes de beata virgine ⁊ alijs sanctis ad libitum. In reditu ad ecclesiam dicere poterit psalmum. Qui habitat in adiutorio. fo. 62. Kyrieleison. Pater noster. Et ne nos. ℣. Memor esto cõgregationis tue. ℟. Quam possedisti ab initio. Oremus. Oratio.

Omnipotẽs sempiterne deus dirige actus nr̃os in bñplacito tuo: vt in noĩe dei ⁊ domini nostri iesu christi filij tui dilectissimi mereamur semper bonis operibus abundare. Per eũ.

¶ Benedictio ad initium alicuius operis boni. Capi. xxix.

℣. Adiutorium nostrum. ps. Ad te domine leuaui animaz. fol. 171. ℣. Domine exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

Deus a quo omne bonum sumit initium: ⁊ semper ad potiora progrediẽs percipit incrementũ: cõcede quesumus supplicãtibus nobis: vt qđ ad laudem nois tui inchoare aggredimur: eterno tue paterne sapientie munere perducatur ad terminum. Per christum. ¶ De benedictione ignis. Capi. xxx.

℣. Adiutorium nostrũ. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Domine de⁹ noster pr̃ oĩs: lumẽ indeficiẽs: cõditor oĩum luminũ: exaudi nos famulos tuos: ⁊ bene ✠ dic hũc ignẽ: qui tua scĩficatiõe atq3 bñ ✠ dictione ꝯsecret: tu q̃ illuminas oẽm

hoiez venientē in hūc mundū: illumina tenebras cordis nři ⁊ cō/
sciētias nřas igne tue charitatis: vt tuo lumine igniti: tuo lumine
illuminati: expulsis a cordib⁹ nostris pctōꝝ tenebris: ad vitam te
illustrāte ꝑuenire mereamur. Per chřz dñm. Oremus. Oratio.

DOmine sancte př oīps eterne deus in noie tuo ⁊ filij tui dñi
nostri iesu chři ⁊ spūs scti bene ✠ dicim⁹ ignē: ⁊ sci ✠ fica/
mus creaturaz hāc ignis: tu quoqꝫ eā tua virtute corrobora: ⁊ ad
nostrā salutē ꝑuenire cōcede. Per christum. Postea aspergat
aqua bñdicta. ¶ De bñone dom⁹ ne cōburat ab igne. C.xxxi.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Oratio.

DEfende quesumus dñe locū istum vel domū istam: a ma
ioribus vsqꝫ ad minimos: cū pecoribus ⁊ rebus suis ab igne: ab
infirmitate: a tēpestate: ab ira ventura: ab oibus tribulationibus
diaboli: ⁊ ab insidijs inimici: vt sit deus habitator ⁊ custos: ⁊ eā ab
omni igne custodiat. Per christum do. ℟. Amen. Aspergatur
aqua benedicta. ¶ De benedictione noui putei. Capi.xxxij.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

SUpplices deprecamur dñe clemētiaz pietatis tue: vt aquā
putei huius celesti bene ✠ dictione sancti ✠ fices: ⁊ ad cō/
munem vite vsum concedas esse salubrem: ⁊ ita ex eo fugare di/
gneris omnem diabolice tentationis incursum: vt quicūqꝫ ex eo
hauserint: vel biberint: vel in quibuscūqꝫ necessarijs vsibus hau
sta aqua vsus fuerit: totius virtutis ac sanitatis dulcedine per/
fruatur: vt tibi sanctificatori ⁊ saluatori omniuꝫ domino gratias
agere mereantur. Per christum dominum. Oremus. Oratio.

DOmine deus oīps qui in huius putei altitudinē: per crepi/
dinem fistularū: copiaz aquaꝝ manare iussisti: presta vt te
iubēte atqꝫ bene ✠ dicēte: per nostre officium functionis repul/
sis hinc fantasmatibus calliditatibus atqꝫ insidijs diabolicis pu/
rificatus atqꝫ emundatus semper hic puteus perseueret. Per
christum dominuꝫ nostrum. Postea aspergat aqua benedicta.

¶ De benedictione noue aree. Capi.xxxiij.

PRimo sacerdos totam aream aspergat aqua benedicta di
cens aña. Asperges me domine isopo. ⁊ tot ℣. Psal. Mise/
rere mei. fol. 61. quot fuerint necessarij semper interserēdo añ.
Asperges me domine. post singulos ℣. psalmi. Post Gloria při.

repetatur aña. Asperges me domine. ℣. Adiutorium nostrum in nomi/ne domini. Domine exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

MUltiplica q̄s dñe in hac area frumēti dona: et sicut fidelib⁹ tuis tricenariū atq3 sexagenariū vel centesimū fructu3 donare cōsueuisti: ita et famulis tuis p̄senti tp̄e vberius tue liberalitatis dona largire: et sup eā virtutē tue benedictionis infunde. Per chr̄m. ℟. Amē. ¶ De bñdictione ad vasa noua. Cap. xxxiiij.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

PRotector fidelium deus et subditoꝝ pectorum habitator: quesumus vt serenis oculis tue pietatis hec vascula ita illustrare digneris: vt super ea descendat gratie tue larga benedictio: vt cum salubritate vtentes eis: per gratia3 tuam mereantur vasa effici munda. Per christu3. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione noui panis. Capi. xxxv.

℣. Adiutorium nostrum. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

BEnedic dñe creaturā istam panis: sicut benedixisti quinq3 panes in deserto: vt sit donū eiusde3 in annuū alimentu3: gustātesq3 ex eo accipiant tam corporis q̄3 anime salutem. Per chr̄m. ℟. Amen. ¶ De benedictione vini noui. Capi. xxxvj.

℣. Adiutorium nostrū. Dñe exaudi. Dñs vobiscū. Oremus. Oratio.

DOmine sancte pr̄ oīps eterne deus bonoꝝ oīu3 dator et cōseruator: q inter reliquas creaturas tuas vinū in hominū sustētationē et letitiā ex fructu vuarū p̄dire iussisti: quiq3 per vnigenitu3 filium tuū dñm nostrū iesum christu3 in nuptijs in chana galilee aquam in vinum mirabiliter permutasti: et sacramentum preciosissimi sanguinis eiusdem filij tui in vini materiam sanctificari iussisti: te supplices deprecamur ac petimus: vt hanc creaturam vini bene ✠ dicere et sanctificare digneris: vt famuli tui et famule ex eo gustātes anime et corporis recipiant sospitate3: et te omnium gratiarum largitorē sine fine collaudent. Per eunde3 chr̄m dñm nostru3. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione auium. Capi. xxxvij.

℣. Adiutorium. Dñe exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DEus vniuerse creature qui inter ceteras diuersaru3 creaturarum species pro humani generis vsu etiā volatilium genus ex aqua producere dignatus es: ex quibus noe de archa

egrediēs holocausta tibi offerēs placuit: ⁊ qui populuꝫ tuum ex egypto eductū per moysen seruū tuū mūda ab imūdis segregās edendi p̄ceptū dedisti: te supplices rogam⁹: vt has mūdaꝝ auiū carnes bñ ✠ dicere ⁊ scti ✠ ficare digneris: vt quicūqꝫ ex eis comederint benedictionis tue abūdantia repleant̄: ⁊ ad eterne vite gaudia ꝑuenire mereāt̄. Per chꝛꝫ. Aspergant̄ aqua benedicta.

¶ De benedictione lardi. Capi. xxxviij.

℣. Adiutoꝛium nostrum. Dominus vobiscum. Oꝛemus. Oratio.

Bene ✠ dic dñe creaturā istam lardi: vt sit remedium salutare generi humano: ⁊ pꝛesta per inuocationē tui sctī noīs: vt quicūqꝫ ex eo sumpserint: coꝛpoꝛis sanitatē ⁊ aīe tutellaꝫ ꝑcipiant. Per chꝛistum. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio casei vel butiri. Capi. xxxix.

Dignare q̄s oīpotēs deus sctificare hāc creaturā casei vel butiri: quam ex adipe aīaliuꝫ ꝓducere dignatus es: ⁊ concede ꝓpitius: vt quicūqꝫ ex populis tuis fidelib⁹ ex eis comederint vel gustauerint oī benedictiōe celesti ⁊ grā saturati repleant̄ in bonis. Per chr̄m. ℟. Amē. Aspergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio lactis ⁊ mellis. Capi. xl.

℣. Adiutoꝛium nostrum. Dñs vobiscum. Oꝛemus. Oratio.

Bene ✠ dic dñe has creaturas lactis ⁊ mellis: ⁊ pota famulos tuos fonte perēni: qui est spūs veritatis: ⁊ enutri eos de hoc melle ⁊ lacte. Tu eniꝫ dñe ꝓmisisti p̄rib⁹ nr̄is abꝛaā isaac ⁊ iacob dicēs: itroducā vos i terrā ꝓmissionis terrā fluentē lac ⁊ mel. Cōiunge dñe hos famulos tuos spū charitatis ⁊ pacis: sicut ꝯiunctū est lac ⁊ mel i chꝛo iesu dño nr̄o. Qui tecū. Aspgant̄ aq̄ bñdicta.

¶ De benedictione seminum olerum ⁊ leguminum. Cap. xlj.

℣. Adiutoꝛium. Domine exaudi. Dñs vobiscum. Oꝛemus. Oratio.

Te domine petimus ⁊ rogamus: vt hec segetum fructuuꝫ olerum leguminuꝫ ⁊ herbarum semina oculis tuis serenis aspicias: sicut enim testatus es moysi famulo tuo in terra egypti dicēs: dic filijs israel cum ingressi fuerint terram pꝛomissionis: quam eis dominus deus daturus est: initium frugum suaꝝ offerant sacerdotibus: ⁊ erit benedicta: ita ⁊ nos oꝛamus dñe auxiliū misericoꝛdie tue super hec semina: ex q̄bus fructus de terra suscipere speramus: vt nō grādo illa succidat: nō turbo tempesta-

tis detruncet: non aquarum inundãtia abducat: non aeris inundatio exterminet: ſed tua ſancta bene✠dictione munita fructifera ꝛ ſuperabundantia propter animaruꝫ ꝛ corpoꝝ humanoꝝ vtilitatem ꝛ vſum ad pleniſſimã maturitatem perducere digneris. Per chriſtum dñm noſtruꝫ. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio contra aues: vermes: mures: vel locuſtas: vel alia animalia terraꝫ vel fructus vaſtantia vel aquas inficientia.

℣. Adiutorium. Dñe exaudi. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

Preces noſtras q̃s dñe clemẽter exaudi: vt q iuſte pro pctis nr̃is affligimur: ꝛ hãc auiũ vermiũ ſeu muriũ aut locuſtaꝝ vel alioꝝ aialiũ pſecutionẽ patimur: pro tui nois glia: ab ea miſericorditer liberemur: vt ꝓcul a tua potẽtia expulſi nulli noceãt: ꝛ hos cãpos agros vel vineas aut aquas in trãqllitate ꝛ quiete dimittãt: quaten⁹ ex eis ſurgẽtia ꝛ orta tue maieſtati deſeruiãt: ꝛ noſtre neceſſitati ſubueniãt. Per chꝛꝫ. ℟. Amẽ. Oremus. Oĩo.

Omnipotẽs ſempiterne deus oium bonoꝝ remunerator: ꝛ pctõꝝ maximus miſerator: in cuius noie oia genua flectũtur celeſtia terreſtria ꝛ infernalia: tua potẽtia nobis pctõrib⁹ oipotẽter cõcede: vt qđ de tua miſericordia cõfiſi agimus: per tuã grãꝫ efficacẽ ꝯſequamur effectũ: q̃tenus hos peſtiferos vermes vel mures aues vel locuſtas aut alia aialia per nos ſeruos tuos maledicẽdos maledicas: ſeggregãdos ſeggreges: exterminãdos extermines: vt per tuam clementiaꝫ ab hac peſte liberati grãruꝫ actiones maieſtati tue libere referamus. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Poſtea ſequens exorciſmus ſequit.

Exorcizo vos peſtiferos vermes mures aues ſeu locuſtas aut alia aialia per deũ patrẽ oipotentẽ: ꝛ ieſum chꝛm̃ filiũ eius: ꝛ ſpũm ſanctũ ab vtroqꝫ ꝓcedentẽ: vt cõfeſtiꝫ recedatis ab his campis ſeu vineis vel aquis: nec amplius in eis habitetis: ſꝫ ad ea loca tranſeatis: in quibus nemini nocere poſſitis: pro parte omnipotẽtis dei ꝛ toti⁹ curie celeſtis: ꝛ eccleſie ſancte dei vos maledicens: ꝙ quocũqꝫ ieritis ſitis maledicti deficiẽtes de die in diem in vos ipſos ꝛ decreſcentes: quatenus reliquie de vobis nullo in loco inueniant niſi neceſſarie ad ſalutẽ ꝛ vſuꝫ humanũ. Quod preſtare dignetur qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine iesu christe qui iordanis flumen bn̄dixisti: ꝛ in eodem baptizatus aquas mundasti ꝛ purificasti: vt elementum salubre efficerentur in remissionem peccatoruȝ: has aquas quoqȝ bene ✠ dicere: ꝛ sancti ✠ ficare: ꝛ mun ✠ dare digneris: vt nil in eis noxium: nil pestilens vel inficiēs: nil corrūpens remaneat: sed oīa pura ꝛ mūda in eis efficiant: quatenus que ad vsuȝ humanū ex eis creata sunt cuȝ salute nostra ꝛ gloria tua assumamus. Per chr̄m. Et si magna fuerit dicta ꝑ bestiaruȝ tribulatio poterit sacerdos cum processione vt infra in tertia parte in festo sancti Marci notatum est cuȝ clero ꝛ populo cantando ad locū infectū accedere suprapositas orationes dicendo sup̄ agros vel aquas infectas. ¶ De benedictione salis ꝛ aque contra vermes ꝛ aues semina possessionum vastantes. Capi. xlij.

℣. Adiutorium nostrum. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmine sancte pater omnipotēs eterne deus mitte spūm tuum sanctū cum angelis ꝛ archangelis: cuȝ thronis ꝛ dominationibus ꝛ cuȝ eis oēs sanctos ꝛ electos tuos: vt defendant segetes nostras a vermibus malis ꝛ auibus: ꝛ magnificet nomē tuū in omni loco. Per chr̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dn̄e hanc creaturam aque: vt fugiant vermes ꝛ volucres a nostris segetibus ꝑpter nomē dn̄i nostri iesu christi: quod inuocatum est in ipsa creatura messis: vt fiat alimētum oībus qui viuunt ex ea. Per eūdeȝ. ℟. Amē. Aspergātur aqua bn̄dicta. ¶ De benedictiōe terre seminate. Ca. xliij.

℣. Adiutorium. Dn̄e exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dicat nos deus deus noster: ꝛ terre nostre vbertatem cōcedat: in centupluȝ amplificet fructus eius: vt viuētes i exultatiōe manipulos nr̄os colligamꝰ. Per chr̄ȝ. ℟. Amē. Aspergat aqua bn̄dicta. ¶ De benedictiōe arboꝝ. Ca. xliiij.

℣. Adiutorium. Dn̄e exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DEus qui huius arboris plantā tua visitatione ꝛ ꝓuidentia protectā esse voluisti: nūc etiaȝ eandē bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare digneris: precamur: vt quicūqȝ ex fructu eiꝰ sumpserint: sani ꝛ incolumes esse valeant. Per christū. ℟. Amen. Aspergat aqua bn̄dicta. ¶ De bn̄one fructꝰ arboꝝ. Ca. xlv.

℣. Adiutorium nostrū. Dn̄e exaudi. Dn̄s vobiscū. Oremus. Oratio.

B Ene ✠ dic dñe hunc nouum fructum arboꝝ: ꝛ presta: vt qui ex eo in tuo nomine vescent: corporis ꝛ anime sanitatē potiantur. Per dñm. ℟. Amē. Aspergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione nouorum pomorum. Capi. xlvj.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

T E deprecamur oṗs eterne deus vt benedicas hunc fructū nouum pomoꝝ: vt qui per esum interdicte arboris: letali in prothoparēte funere mulctati sumus: ꝓpitius postulationibꝰ nostris placatus intēde: ꝛ per virtutē tuam: ꝛ dilectissimi filij tui dñi nr̄i iesu chr̄i: ꝛ spūs scti hos fructus tua bñ ✠ dictione scti ✠ fica: atqȝ tua dignatione ✠ purifica: vt expulsa vetusti hoīs ac primi facinoris incentoris prauitate: salubriter ex hac die de vniuersis terre edendis germinibus ad tui laudem cū alacritate ꝛ sospitate sumamus. Per chr̄m. ℟. Amē. Aspergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione vinee. Capi. xlvij.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum ꝛ terram. Domine exaudi oratione meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

D Eus qui vineā tuā ex egypto eductaȝ mirabilr̄ plantasti: preces nr̄as benignus exaudi: vt in hac vinea famuloruȝ tuoꝝ bñ ✠ dictio celestis copiosa descēdat: ꝛ qd̄ in ea ad vsuȝ humani gñis tribuere dignatus es: multiplicet redundando: ꝛ rore tue bñ ✠ dictionis infunde. Per chr̄ȝ. ℟. Amen. Aspergatur aqua bñdicta.

¶ De bñone cōi sup fruges ꝛ vineas. Ca. xlviij.

℣. Adiutorium. Dñe exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

T E domine sancte pater omnipotēs eterne deus supplices deprecamur: vt misericordia tua iugiter nobis cōcedas sufficientem messium copiam: ꝛ fructuū omniuȝ largitatē tribuas: vinearū quoqȝ substantiaȝ abundanter arboꝝ fetus ꝓuentusqȝ omniuȝ rerum: atqȝ ab ipsis omnibus pestiferum sydus: tempestatis procellam: grandinis fragorem: ꝛ vniuersa mala āmouere digneris. Per christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

O Mnipotens sempiterne deus multiplica super nos misericordiam tuā: ꝛ preces nostras benignus exaudi: vt in has fruges famulorum tuorū veniat sperate bene ✠ dictionis vbertas: vt repleti de frugibus tuis in tuo nomine de tua gratia semper exultent. Per christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs sempiterne deꝰ maiestatẽ tuã supplices exoramus: vt has terre nostre segetes ad maturitatẽ fertilitatis perducere digneris: vt esurientium animas bonis affluentibus repleas: ꝛ egeni ꝛ pauperes laudent nomen tuum. Per christuꝫ dominuꝫ nostrum. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De bñone vue vel ficuũ vel q̃rũcũqꝫ alioꝝ fructuũ. C. xlix.

℣. Adiutorium nr̃o. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe hos fructus nouos vue vel ficuũ pomoꝝ castanearuꝫ peponum amigdalarũ ꝛ cetera: que tu per rorem celi ꝛ inundantiam pluuiarũ ꝛ tẽpora serena atqꝫ tranquilla ad maturitatẽ perducere dignatus es: ad ꝑcipiendum nobis cuꝫ grãꝝ actione. Per chrm̃. ℟. Amẽ. Aspergat aqua benedicta.

¶ De benedictione ad fructus nouos. Capi. l.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmine sancte pater omnipotẽs eterne deus: qui celuꝫ ꝛ terram mare ꝛ oia creasti: te supplices q̃s vt hunc fructũ nouum. N. bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare digneris ꝛ multiplicare abundanter offerrentibus tibi: vt repleas eoꝝ celaria cum abundantia frumẽti ꝛ vini: vt letantes in eis referant tibi deo oĩpotenti laudes ꝛ grãs. Per chrm̃. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

ORamus pietatẽ tuam oĩpotẽs deus vt has primitias creature tue quas aeris ꝛ pluuie tẽperamẽto nutrire dignatus es bene ✠ dictionis tue imbre perfundas: ꝛ fructꝰ terre tue vsqꝫ ad maturitatẽ ꝑducas: tribuas quoqꝫ populo tuo de tuis muneribus tibi semper gratias agere: vt a fertilitate terre esurientium animas bonis affluẽtibus repleas: ꝛ egenus ꝛ pauper laudẽt nomen glĩe tue. Per chrm̃. ℟. Amẽ. Aspgant aqua benedicta.

¶ De benedictione communi ad omnia. Capi. lj.

℣. Adiutorium. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe creaturã istã. N. vel. N. vt sit remediũ salutare generi humano: ꝛ p̃sta ꝑ inuocationeꝫ tui sanctissimi nois: vt qcũqꝫ ex ea sumpserint vel gustauerint corpis sanitatẽ ꝛ aie tutellã accipiãt. Per chrꝫ. ℟. Amẽ. Aspgat aqua bndicta.

¶ De benedictione in peste animalium. Capi. lij.

PRimo animalia aspergantur aqua benedicta. Postea sacerdos dicit ℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Domine

exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

MIsericordiam tuam dñe supplices exoramus: vt hec aialia que graui infirmitate vexant in noie tuo atq3 tue bñ ✠ dictionis virtute sanent. Extinguat in eis ois diabolica potestas: ne vlterius egrotent: tu eis dñe sis defensaculu3 vite & remedium sanitatis. Per dñm. ℟. Amen. Aspergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione salis quod datur animalibus. Capi. liij.

℣. Adiutorium nostrũ. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

DEus inuisibilis & inestimabilis pietatẽ tuam per sanctu3 ac tremẽdu3 filij tui nomen suppliciter deprecamur: vt in hanc creaturã salis bene ✠ dictionẽ & potẽtia3 inuisibilis operationis infundas: vt animalia que necessitatib9 humanis tribuere dignatus es: cum ex eo acceperint vel gustauerint: bene ✠ dictio & sancti ✠ ficatio tua ab omni egritudinis & lesionis incursu te ꝓtegente custodiat. Per eundem. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

DOmine scẽ pr̃ ops eterne de9 defende q̃s oia aialia nr̃a ꝑ hãc creaturã salis & aque: defende pijssime a rapacib9: a latronib9: a bestijs: a scabie: a morbo: a morsib9: a laqueis: a diabolo: ab infirmitate: ab inuidia: & malitia prauoꝝ: a malis hoib9: a malis oculis: a veneficijs: ab aruspicibus: & ab oibus malis saluare: & pecudes & alia aialia que morbis & infirmitatibus vexantur: per hãc creaturã salis: & ꝑ inuocationẽ sancti nois tui sanare digneris. Per chr̃m. ℟. Amen. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio crucis. Capi. liiij.

℣. Adiutorium. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

ROgamus te domine sancte pater oipotẽs eterne deus: vt digneris bene ✠ dicere hoc lignum crucis: vt sit remediu3 salutare generi humano: sit soliditas fidei: profectus bonorum operum: redemptio animaꝝ: sit solamen & ꝓtectio ac tutella cõtra seua iacula inimicoꝝ. Per do. Alia oratio ad idẽ. Oremus.

BEne ✠ dic domine hanc crucem tuam: per qua3 eripuisti mundum a demonum potestate: & superasti passione tua suggestorem peccati qui gaudebat in preuaricatione primi hois per lignũ vetitu3: bene ✠ dic etia3 dñe & sancti ✠ fica illud signaculum sacre passionis tue vt sit inimicis tuis obstaculum: & credẽtibus perpetuũ perfice auxiliu3. Hic aspergat aqua benedicta.

SAnctificetur istud lignum in noīe pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spi/ritus ✠ sancti: vt orantes inclinãtesq; ꝓpter dñm ante istã crucẽ inueniãt sanitatẽ corporis ꝛ anime. Per dñm. ℟. Amẽ.

¶ Benedictio olei. Capi. lv.

℣. Adiutorium nostrum in nomine domini. Exorcismus.

EXorcizo te creatura olei per deum patrez ✠ omnipotentẽ qui fecit celum ꝛ terraz mare ꝛ oīa que in eis sunt. Omnis virtus aduersarij omnis exercitus diaboli: ꝛ omnis incursus: oīs fantasma sathane eradicare ꝛ effugare ab hac creatura olei: vt fiat omnibus qui eo vsuri sunt salus mentis ꝛ corporis. In noīe dei ✠ patris omnipotentis ꝛ iesu ✠ christi filij eius domini nñi: ꝛ spũs ✠ sancti paracliti. Et in charitate eiusdem dñi nostri iesu christi: qui vẽturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ sclm ꝑ ignem. ℟. Amen. Domine exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

DOmine deus omnipotens cui astat exercitus angeloꝝ cũ tremore: quoꝝ seruitium spirituale cognoscitur: dignare respicere ꝛ bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare hanc creat uram olei: quam ex oliuarũ succo eduxisti: ꝛ ex eo infirmos inungi mãdasti: quatenus sanitate percepta tibi deo viuo ꝛ vero gratias agerẽt: presta quesumus vt hi qui hoc oleo qd̃ in tuo nomine bene ✠ dicimus vsi fuerint: ab omni langore omniq; infirmitate atq; cunctis insidijs inimici liberent: ꝛ cuncte aduersitates separentur a plasmate tuo: qd̃ precioso sanguine filij tui redemisti: vt nunq̃ ledat a morsu serpẽtis antiqui. Per eũ. Aspergat aqua bñdicta.

¶ Benedictio cilitij ex penitentia induendi. Capi. lvj.

℣. Adiutorium. Dñe exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

OMnipotens ꝛ misericors deus qui peccatoribus ꝛ penitẽtibus hoc indumento vestitis misericordiam ꝛ veniam tribuisti: oramus clementiaz tuam vt indumentum hoc quod vocatur cilitium bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare digneris: vt quicũq; eo pro peccatis indutus fuerit ꝛ misericordiam tuaz implorauerit: veniam ꝛ indulgentiam tue sancte misericordie consequatur. Per dominũ nostruz. ℟. Amẽ. Aspergatur aqua benedicta.

¶ Libri sacerdotalis de officio sacerdotis curati de diuersis benedictionibus ad ipsuz ꝑtinẽtibus faciendis pars secunda principalis explicit.

¶ Libri sacerdotalis de officio sacerdotis curati pars tertia et vltima in qua tractatus quattuor continentur. Incipit.

¶ De processionibus ordinarijs et extraordinarijs faciendis Tractatus primus.
¶ De computo ecclesiastico Tractatus secundus.
¶ De sumaria musice ecclesiastice instructiōe Tracta. tertius.
¶ De exorcismis demoniacorum Tractatus quartus.

¶ Tractatus primus tertie partis libri sacerdotalis de processionibus faciendis. Prohemium.

PRocessiones faciēdas ob diuersas causas et necessitates sancta mater ecclīa catholica ab antiquo instituit. De qb⁹ in hac vltima parte huius codicis tractaturi q̄tuor p̄ncipalr̄ videbimus.
Pr̄io vnde ortū habuit pcessionuz celebratio.
Scd̄o quot pcessiones fiant per anni circuluz.
Tertio quibus ex causis fiant processiones.
Quarto quis modus et ritus obseruandus est in processionum celebratione.

¶ Unde ortum habuerit processionum celebratio. Capi. j.

PRocessionum celebratio: sm Clarissimum doctorem dñm Gullelmum durantis in suo diuinoꝝ officioꝝ rationali: ortum habuit a sanctis patribꝰ: quãdo egressi de terra ⁊ seruitute egyptiaca ꝓcesserunt per desertũ annis. xl. ⁊ tandẽ ad terram promissionis peruenerũt: vt habet in Exodi: Leuitici: ⁊ Numeroꝝ libris: per totum vsq3 ad librum Josue inclusiue. ¶ Rursus Dauid rex ⁊ ꝓpheta vir deo acceptissimus: ⁊ Salomon filius eius diuersis tẽporibus archam federis dñi portantes fecerunt solennissimas processiones: vt habetur. ij. Regum. vj. ⁊. iij. Regum. viij. caplis. Nam cum hymnis ⁊ canticis ⁊ multarum victimarũ oblationibus deportauerunt archam ipsam ad loca ei deputata. ¶ Insuper in ꝓcessionibꝰ memoramus qualiter dñs noster iesus christus de celo ꝓcessit in vteruz virginis marie sacratissime: ⁊ ex vtero eiusdem virginis matris ꝓcessit in mundum: tanꝗ̃ sponsus ꝓcedẽs de thalamo suo. ps. xviij. ¶ Ista ergo cõsiderantes sancti patres ꝓcessiones instituerũt: que sunt ad memoriaz rerum antiquaꝝ: ⁊ ad grãꝝ actiones deo agendas. ¶ Rursus legimus. ij. Machabeoꝝ. iij. ꝙ tẽpore quo Elyodorus volebat templi thesaurũ expoliare: qua de re ingens detrimẽtuz iminebat ciuitati hierlm: sacerdotes induti stollis iactauerunt se coram altari: ⁊ inuocabant dñm: ⁊ alij cõgregati de domibus suis confluebãt: publica supplicatione dñm obsecrantes. ¶ Romani etiam antiqui (lz essent sine vera fide ⁊ cognitione veri dei) diuersis tamen calamitatibus oppressi: decernebãt publicas fieri supplicationes. Hac igitur rõne ⁊ causa: ecclesia instituit letanias maiores ⁊ minores: ⁊ ceteras supplicationes seu ꝓcessiones ꝑpter diuersos casus ⁊ necessitates occurrẽtes fieri. Ab his igitur ⁊ similibus ortum habuit processionũ celebratio.

¶ Quot sint processiones que ordinarie fiunt per anni circulum: ⁊ que sint processiones extraordinarie. Cap. ij.

PRocessionum autem quas ecclesia celebrat quedam sunt ordinarie: ⁊ quedaz extraordinarie: ex diuersis necessitatibus occurrentibus institute: vbi predictũ est. Et ordinarie qui-

dez ſm eundē dñm Gullelmū vt ſupra: ſunt quatuor ſolēniores: vz. Purificationis beate virginis marie. In ramis palmarꝝ. In feſto paſche: ⁊ in feſto aſcenſionis: quia in eis recenſent̄ glorioſa opera dei: ⁊ ſalutis noſtre venerāda ⁊ rememoranda beneficia. Alie autem vt in die cinerum quando penitētes excluduntur ad tempus ab eccleſia: de qua in libro pontificali habetur: ⁊ in feſto ſancti Marci: ⁊ in rogationibus: nō ſunt ita ſolēnes: ſed potius lugubres: quia inſtitute fuerunt ob varias calamitates populos opprimentes. ¶ Extraordinarie aūt ſunt vt in feſto penteco-ſtes: corporis chriſti: dedicationis eccleſiarū: ſeu earum anniuer-ſarij: ⁊ patronoruz eccleſiaruz: que debent ſolēniſſime celebrari. Relique vero extraordinarie proceſſiones pro diuerſis neceſſi-tatibus indicte: que multe ſunt: vt inferius patebit: cū magna de-uotione ⁊ humilitate peragēde ſunt: ſm exempluz niniuitarum. Jone. iij. c. vt deus oīpotēs ſua ſolita pietate cōuertat̄ ab ira ſua.

¶ Quibus ex cauſis fiant proceſſiones. Capi. iij.

Cauſe vero quare fiant .p̄ceſſiones (lz in genere ſupra ta-ctuz ſit) hic ſpecialius exprimen̄t. ¶ In purificatiōe bea-te virginis fit .p̄ceſſio ad repreſentādum .p̄ceſſionez beate marie virginis: quādo. xl. die poſt partū ſuum virgineū ⁊ ſacratiſſimū: dei ⁊ ſuum filiuz hieroſolymā procedendo preſentauit in tēplo. ¶ In dominica in ramis palmarū fit .p̄ceſſio: que repreſentat: qualiter dominus noſter ieſus chriſtus ſedens ſuper aſinā ⁊ pul-lum eius: aſcendit hieroſolymā: ⁊ pueri hebreoꝝ cum ramis ar-borum: ⁊ turbe proſternētes veſtimenta ſua in via proceſſerunt ei obuiam: clamātes oſanna filio dauid. Benedictus qui venit in noīe dñi. ¶ In die paraſceues fit lugubris .p̄ceſſio: qua repre-ſentat̄ meſtiſſima ⁊ doloroſa aſſociatio ſacratiſſimi corporis dñi noſtri ieſu chriſti pro pctīs noſtris mortui: per pijſſimaz matrem virginē Joānem euāgeliſtam: mariaz magdalenam: ⁊ reliquas marias: ⁊ alias deuotas pſonas ad ſepulturaz. ¶ In feſto pa-ſche: ſm quaſdā eccleſias: fit triplex .p̄ceſſio. Prima fit ante ma-tutinas: in qua repreſentat̄ glorioſa chriſti reſurrectio: ⁊ .p̄ceſſio eiuſdem cum comitiua ſanctoꝝ patrum ex lymbo ad viſitādam matrem ſuam dilectiſſimaz Magdalenam: ⁊ reliquas marias. ¶ Hora tertiarū fit ſecūda .p̄ceſſio: que repreſentat .p̄ceſſionē

marie magdalene ad apostolos: eis resurrectionē christi nūciā
do: ⁊ apostoloꝝ ad monumentū processiionem ⁊ apparitionem
multiplicem: quā eadem die Petro Jacobo: duobus euntibus
in Emaus: ⁊ nouissime decem apostolis fecit. ¶ Fit ⁊ tertia ꝓ-
cessio post vesperas eadē die ad sacros fontes: ꝓpter deuotio-
nem nouiter baptizatoꝝ: qui cum christo cōmortui ⁊ consepulti
fuerunt peccato: ⁊ cum eodē ad vitā gratie resurrexerūt per ba-
ptismi sacri susceptionē. ¶ In festo ascensionis in quibusdam
ecclesijs fit ꝓcessio: ad representādum ꝓcessionem: quam chri-
stus fecit cum discipulis ad montē oliueti: ex quo in celū ascen-
dit. ¶ In festo pentecostes fit processio in cōmemorationē spi
ritus sancti: qui in apostolos venit: ⁊ in memoriam iudeorum re-
currentium ad audiendū nouū genus: imo noua genera lingua-
rum data apostolis per spūm sanctū. ¶ In festo sacratissimi
corporis christi facimus solennissimā processionē ad honorem
eiusdem dei ⁊ domini nostri iesu christi: sue maiestati gratias refe
rentes ꝙ dignatus est nobis tam suauissimū sacramentū in sue
memoriā passionis recēsendā relinquere. ¶ In letanijs ma-
ioribus: ⁊ in rogationibꝰ: que sunt letanie minores: fiunt ꝓcessio-
nes ad placandā iram dei: ne nos tribulationibus premat: sicut
alias fecit: ⁊ etiā vt cōseruet agros ⁊ vineas a grandine: ⁊ vt det
populo suo cibum ⁊ potum sufficientē. ¶ Fit etiā ꝓcessio pro
impetrāda pluuia: tēpore siccitatis. ¶ Itē pro ipetrāda sereni-
tate: tpe imbriū ⁊ tpe statū. ¶ Fit ēt ꝓcessio pro ꝓpulsanda pe-
ste ⁊ mortalitate. ¶ Itē tpe belloꝝ ⁊ obsidionū. ¶ Itē tpe di
uersaꝝ tribulationū ingruētiū. ¶ Fit ēt tpe victorie ꝯsecute pro
grāꝝ actiōe. ¶ Fit ēt pro diuersis alijs causis ad arbitriū epoꝝ
vel dñoꝝ tpaliū: sicut pro filijs regū vel principū de nouo natis:
pro ligis ⁊ federibus initis: ⁊ ēt pro alijs casibus occurrentibus.

¶ De ritu ⁊ modo processionum faciendarum. Capi. iiij.

In oībus processionibus ordinarie prius incipiēda sunt: ea
que in eis cantāda sunt in ecclesia: sm ꝙ in singulis ꝓcessio
nibus notatū est. Et dum egredit̄ ꝓcessio sm dñm Gullelmum
predictū: primo p̄cedat clericus cū aqua bñdicta: quā aspergat ꝑ
viam: qua ꝓcessio transitura est hinc ⁊ inde: ⁊ sup oēs obuiātes.
Postea sequūtur vexilla: si portāda sunt: deinde portent̄ serpē-

tes ⁊ dracones sup̱ perticam: ⁊ maxime in rogationibus: de hinc acoliti cū cereis duobus vel quatuor: postea crux: deinde clerici: minorib⁹ p̄cedētibus: inter quos sint aliqui apparati sacris vesti/bus cum reliquijs ⁊ vasis sacris. Ultimo aliqua imago dñi iesu christi vel beatissime virginis: vel alicuius sancti: vel aliqua insi/gnis reliquia: vt portio crucis christi: vel sacramētuȝ eucharistie: que oīa sunt portanda a quatuor clericis sacris vestibus indutis sup̱ spatulas: ⁊ sup̱ dicta figura: vel reliquia: vel sacramēto: por/tandum est baldachinū a quatuor de principaliorib⁹ illius terre. Deinde sequit̄ principalis sacerdos apparatus cū pluuiali: me/dius inter diaconuȝ ⁊ subdiaconū. Postea sequant̄ viri: dignio/ribus p̄cedentibus: deinde mulieres eodem ordine. Qui omnes tam clerici q̄ȝ layci in dictis processionibus mature ⁊ deuote ocu/lisq̄ȝ ad terrā demissis procedere debent: cogitantes quoniaȝ mi/sericordiam dei requirunt: que humiliter est petenda: sicut dicit psalmus. Humiliatus sum ⁊ liberauit me. ¶ Aduertendum tamen est: q̄ in festo corporis christi nulla alia reliquia portanda est: sed soluȝ corpus christi sacratissimū. Et omnes qui possunt debent habere candellam accensam in manibus per totam pro/cessionem. Et dum fiunt processiones: pulsande sunt campane omnes: loci vel terre illius: ad deuotionem excitandam. In pro/cessionibus auteȝ cantentur ea: que in singulis p̄cessionibus assi/gnabuntur. ¶ Solent etiaȝ fieri altaria per vias: vnde transit processio: ⁊ ibideȝ cantāda sunt aliqua deuota: oīb⁹ coram altari genuflexis. Completa p̄cessione: cum omnes redierint ad eccle/siaȝ expectent sacerdotē: nec aliquis recedat ante eius aduētum. Qui faciat sicut inferius in processionibus singulis est notatum.

¶ De p̄cessione in festo purificationis beate marie. Capi. v.

In festo purificationis beate marie: finita tertia sacerdos indutus sine casula cum pluuiali: cuȝ ministris indutis: pro/cedit ad benedicēdum. Candelas: in medio ante altare dicēdo.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Domine sancte pater omnipotēs eterne deus: qui omnia ex nihilo creasti: ⁊ iussu tuo per opa apum: hunc liquoreȝ ad perfectionē cerei venire fecisti: ⁊ qui hodierna die petitionem iusti symeonis implesti: te humiliter deprecamur: vt has cande/

las in vsus hominum: ꝛ sanitatem corporum ꝛ animaruꝫ: siue in terra: siue in aquis per inuocationē tui sanctissimi nominis: ꝛ per intercessioneꝫ beate Marie semper virginis: cuius hodie festa deuote celebrant: ꝛ per preces omnium sanctoꝝ tuoꝝ: bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare digneris: ꝛ huius plebis tue: que illas honorifice in manibus portare desiderat: teqꝫ cantādo laudare: exaudias voces de celo sancto tuo: ꝛ de sede maiestatis tue: ꝛ ꝓpitius sis omnibus clamantibus ad te: quos redemisti precioso sanguine filij tui. Qui tecū viuit ꝛ regnat in vnitate spiritus sancti deus: per omnia secula seculorum. ℟. Amen. Oremus.

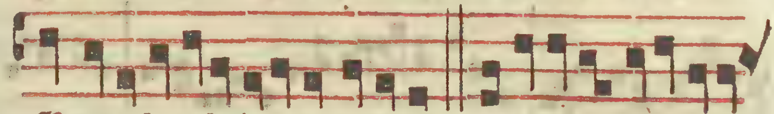
Omnipotens sempiterne deus: qui hodierna die vnigenitū tuum: in vlnis sancti symeonis in templo sancto tuo suscipiēduꝫ presentasti: tuam supplices deprecamur clemētiam: vt has candelas: quas nos tui famuli in tui nominis magnificentia suscipiētes gestare cupimus luce accensas: bene ✠ dicere ꝛ sancti ✠ ficare: atqꝫ lumine superne benedictionis accendere digneris: quatenus eas tibi domino deo nostro offerendo: digni: ꝛ sancto igne tue dulcissime charitatis succensi: in templo sancto glorie tue representari mereamur. Per eundem. ℟. Amen. Oremus.

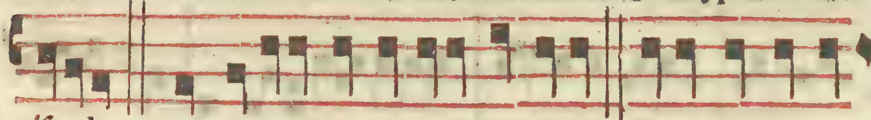
Domine iesu christe lux vera: que illuminas oēm homineꝫ venientem in hunc mundum: effunde bene ✠ dictionem tuam super hos cereos: ꝛ sancti ✠ fica eos lumine gratie tue: ꝛ concede ꝓpitius: vt sicut hec luminaria igne visibili accensa: nocturnas depellunt tenebras: ita corda nostra inuisibili igne: idest sancti spiritus splendore: illustrata: omnium vitioruꝫ cecitate careant: vt purgato mentis oculo: ea semper cernere possimus: que tibi sunt placita: ꝛ nostre saluti sunt vtilia: quatenus post huius seculi caliginosa discrimina: ad lucem indeficientē peruenire mereamur: per te iesu christe saluator mundi: qui in trinitate ꝑfecta viuis ꝛ regnas deus: per oīa scl'a scl'oꝝ. ℟. Amē. Oremus.

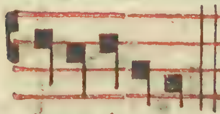
Omnipotens sempiterne deus: qui per moysen famulum tuum: purissimum olei liquorem: ad luminaria ante cōspectum tuum iugiter cōcremanda: preparari iussisti: bene ✠ dictionis tue gratiaꝫ super hos cereos benignus infunde: quatenus sic administrent lumen exterius: vt te donante lumen spūs tui: nostris nō desit mentibus interius. Per do. ℟. Amen. Oremus.

Domine

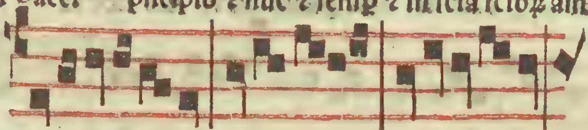
Domine iesu christe: qui hodierna die in nře carnis substā/tia inter hoies apparens: a parētib⁹ in tēplo es pňtatus: quez simeon venerabilis senex lumine spūs tui irradiatus agnouit: suscepit: ⁊ bňdixit: presta ꝓpitius: vt eiusdem spūs sancti grā illuminati atqz edocti: te veraciter agnoscamus ⁊ fidelr̄ diligamus. Qui cuz deo patre in vnitate eiusdez spūs scti deus viuis ⁊ regnas ꝑ oia secula seculoꝝ. ℟. Amen. Bňdictione completa aspergantur candele aqua bňdicta: ⁊ adoleant incenso. Deinde duo clerici eas accensas sacerdotibus in suis locis manentibus distribuūt. Et cum inceperint distribuere: a choro cantatur aña. Lumē ad reuelationē gētiū. ita q̄ post quēlibet versuz psalmi. Nūc dimittis. ⁊ post Glia pri. ⁊ post Sicut erat. reiterat tota aña.

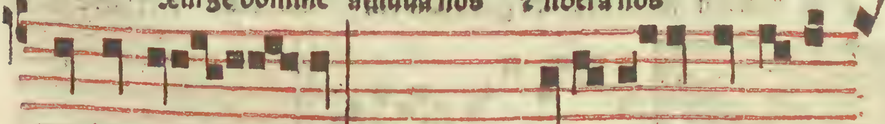

Aña. Lumē. Quia viderūt oculi mei salutare tuū. Aña. Lumē. Qd parasti añ faciē oiuz ppl'oꝝ. Aña. Lumen. Glia pri ⁊ filio ⁊ spūi scō. Aña. Lumen. Sicut erat in ꝑncipio ⁊ nūc ⁊ semꝑ ⁊ in scl'a scl'oꝝ amē. Aña. Lumē.

His expletis cantatur antiphona.

Psalmus. Deus auribus nostris.

Repetita aña dicit sacerdos Oremus et diaconus Flectamus genua. Leuate. Oratio.

Glori a patri. E u o u a e.

Exaudi q̃s dñe plebem tuã: et que extrinsecus annua tribuis deuotiõe venerari: interius assequi gratie tue luce cõcede. Per christũ dñm nostruz. ℟ Amen. Deinde fit pcessio more solito. Et cantant he antiphone sequentes per ordinem. Aña.

Ue gratia ple na de i geni

trix vir go: ex te enim ortus est sol iusti ti
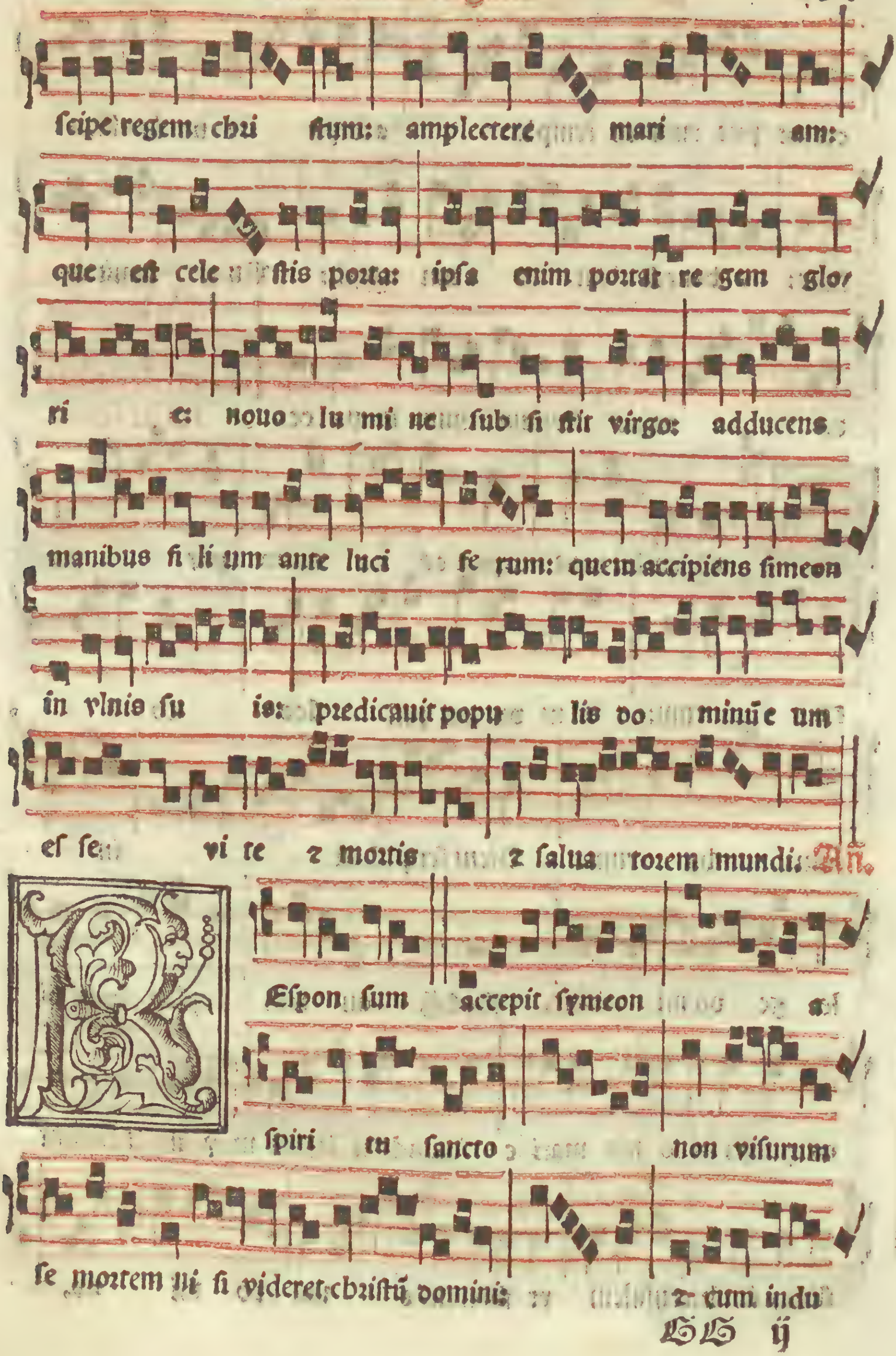
e: illu mi nans que in tene bris sunt leta re
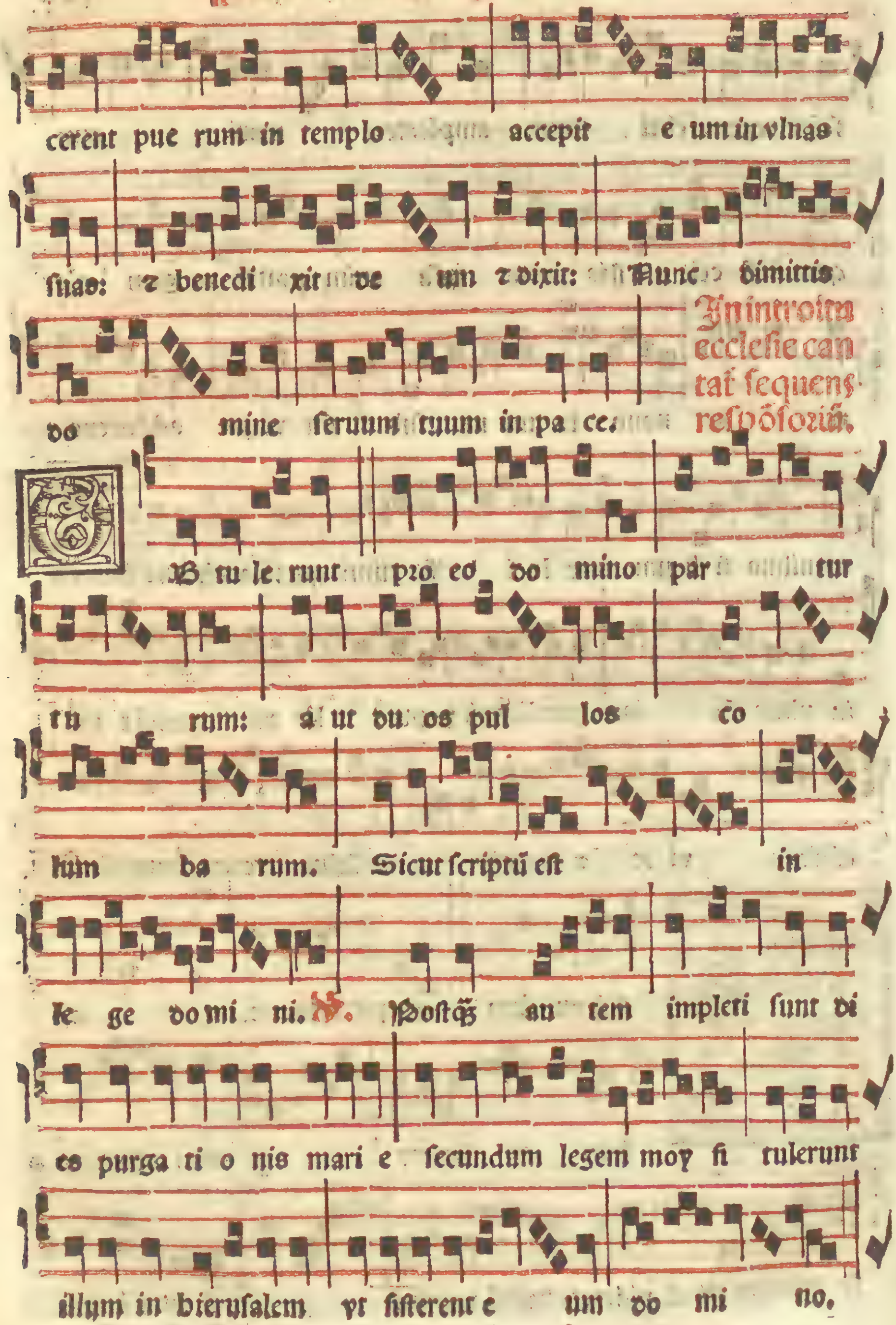
tu se ni or iustitie: suscipiens in vl nis libera torem

a ni marum no strarum donantem no bis et resurre

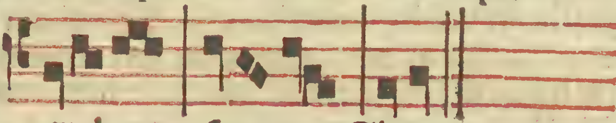
cti o nem. Antiphona.

Dorna thalamum tuum si on: et sub

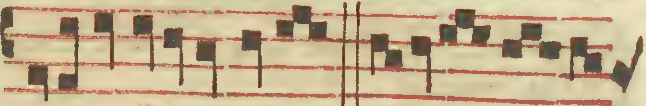

ſcipe regem chri ſtum: amplectere mari am:
que eſt cele ſtis porta: ipſa enim portat re gem glo/
ri e: nouo lu mi ne ſub ſi ſtit virgo: adducens
manibus fi li um ante luci fe rum: quem accipiens ſimeon
in vlnis ſu is: predicauit popu lis do minū e um
eſ ſe vi te ꝛ mortis ꝛ ſalua torem mundi. An.
REſpon ſum accepit ſymeon a
ſpiri tu ſancto non viſurum
ſe mortem ni ſi videret chriſtū dominū ꝛ cum indu

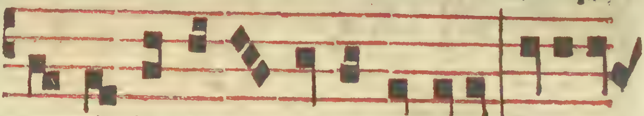

cerent pue rum in templo accepit e um in vlnas
suas: et benedi xit de um et dixit: Nunc dimittis
do mine seruum tuum in pa ce.
In introitu ecclesie cantat sequens responsorium.
O B tu le runt pro eo do mino par tur
tu rum: aut du os pul los co
lum ba rum. Sicut scriptū est in
le ge do mi ni. V. Postq̄ au tem impleti sunt di
es purga ti o nis mari e secundum legem moy si tulerunt
illum in hierusalem vt sisterent e um do mi no.

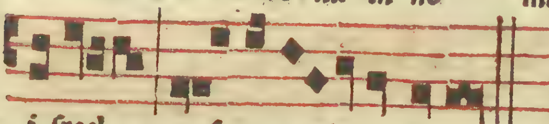

In die palmaruz completa tertia: ꝛ aspersione aque more solito facta: sacerdos procedit indutus cuz pluuiali: cū ministris indutis: ꝛ ramis in medio ante altare positis a choro cantat aña.

Deinde dicit sacerdos Dñs vobiscuz. ℟. Et cum spiritu tuo. In tono orationis misse. Oratio.
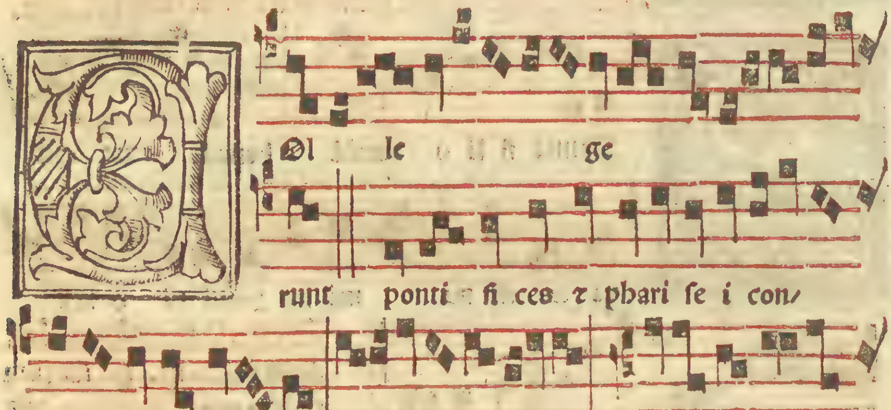
DEus quem diligere ꝛ amare iustitia est: ineffabilis gratie tue in nobis dona multiplica: ꝛ qui fecisti nos in morte filij sui sperare: que credimus: fac nos eodem resurgente: peruenire quo tendimus. Qui tecum viuit ꝛ regnat in vnitate spūsscti.
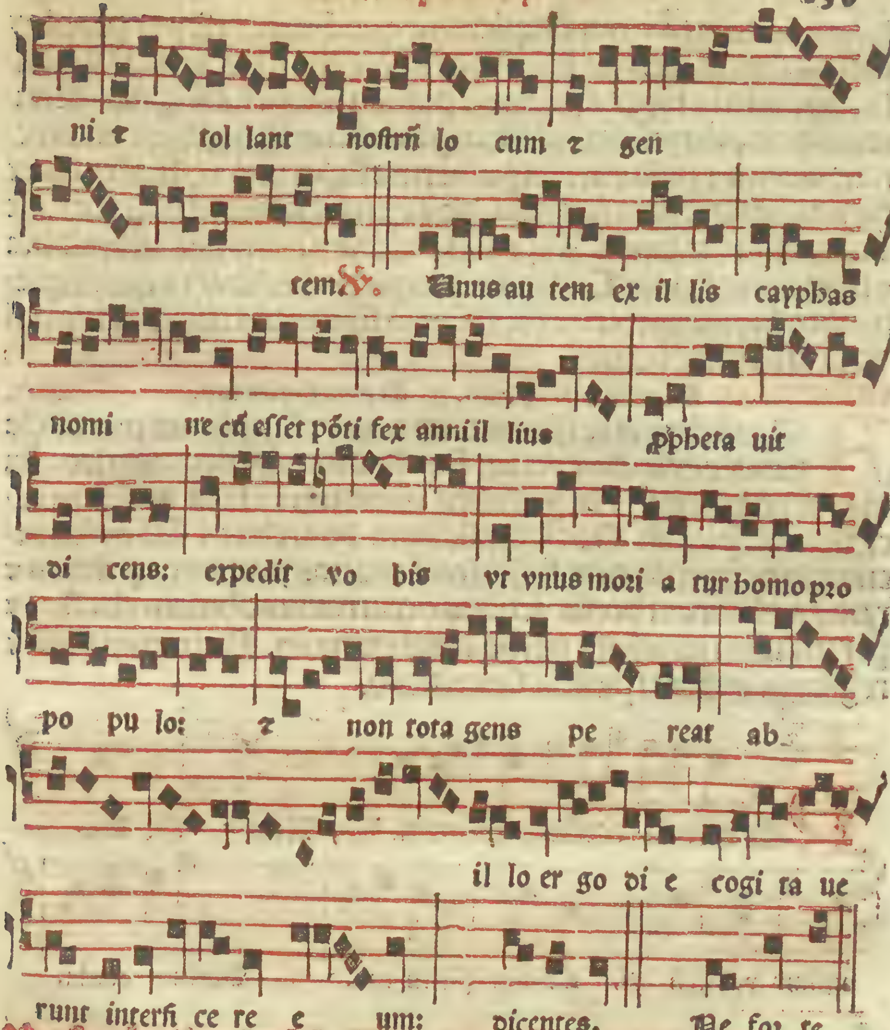
Subscripta lectio legitur in tono epistole. Lectio libri Exodi.

IN diebus illis. Uenerunt filij israel in helim: vbi erat duodecim fontes aquaruz: ꝛ septuaginta palme. Et castrametati sunt iuxta aquas. Profectiqz sunt de helim: ꝛ venit omnis multitudo filiorum israel in desertum syna: quod est inter helim ꝛ synai: quintodecimo die mensis secundi: postq̃ȝ egressi sunt de terra egypti. Et murmurauit omnis congregatio filioꝝ israel cōtra moysen ꝛ aaron in solitudine. Dixerunt ad eos filij israel.

Utinam mortui essemus per manum domini in terra egypti: qñ
sedebamus super ollas carnium: ⁊ comedebamus panem in sa-
turitate. Cur induxistis nos in desertuz istud: vt occideretis oēm
multitudinem fame. Dixit autem dominus ad moysen. Ecce
ego pluam vobis panem de celo. Egrediatur populus: ⁊ colli-
gat que sufficiunt per singulos dies: vt tentem eum: vtrū ambu-
let in lege mea: an non. Die autem sexto parent quod inferant: ⁊
sit duplum q̄ colligere solebant per singulos dies. Dixerunt
moyses ⁊ aaron ad omnes filios israel. Vespere scietis: ꝙ domi-
nus eduxerit vos de terra egypti: ⁊ mane videbitis gloriaz eius.

Deinde cantatur pro graduali. Responsorium.

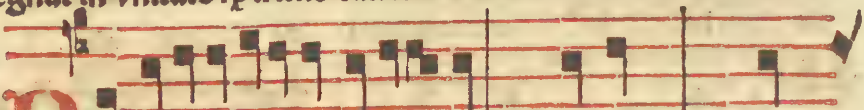

Postea legit euãgeliũ. Sequẽtia scti euãgelij sm Mattheũ.

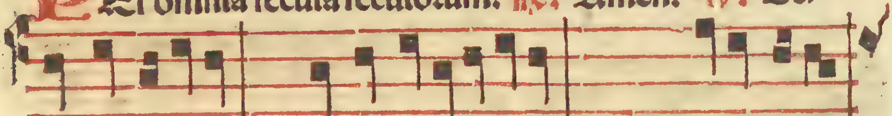
IN illo tempore. Cum appropinquasset Jesus hierosolymis ⁊ venisset bethphage ad montez oliueti: tunc misit duos discipulos suos dicens eis. Ite in castelluz: quod contra vos est: ⁊ statim inuenietis asinam alligatam: ⁊ pullum cum ea. Soluite ⁊ adducite mihi. Et siquis vobis aliquid dixerit: dicite: quia dominus his opus habet: ⁊ confestim dimittet eos. Hoc autem

totum factum est: vt adimpleretur quod dictuȝ est per prophe/tam dicentem. Dicite filie syon: Ecce rex tuus venit tibi man/suetus: sedens super asinam: ⁊ pullum filium subiugalis. Eun/tes autem discipuli fecerũt sicut preceperat illis iesus: ⁊ adduxe/runt asinam ⁊ pullum: ⁊ imposuerunt super eos vestimẽta sua: ⁊ eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via. Alij auteȝ cedebant ramos de arboribus: ⁊ sternebant in via. Turbe autem: que precedebãt: ⁊ que seque/bantur clamabant dicentes. Osanna filio dauid: benedictus qui venit in nomine domini. Post hec benedicuntur rami: ⁊ tunc di cit sacerdos. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

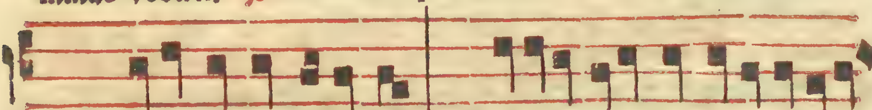
Auge fidem in te sperantium deus: ⁊ supplicum preces cle menter exaudi: ⁊ veniat super nos multiplex misericordia tua: benedicantur ⁊ hi palmites oliuarum: ⁊ sicut in figura ec/clesie multiplicasti Noe egredientem de archa: ⁊ Moysen ex/euntem de egypto cum filijs israel: ita nos portantes palmas ⁊ ramos oliuarum bonis actibus occurramus obuiam christo: ⁊ per ipsum in gaudium introeamus eternum. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate spiritus sancti deus.

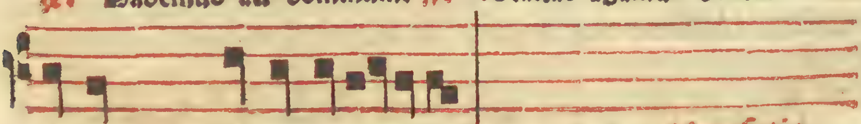
Per omnia secula seculorum. ℟. Amen. ℣. Do/
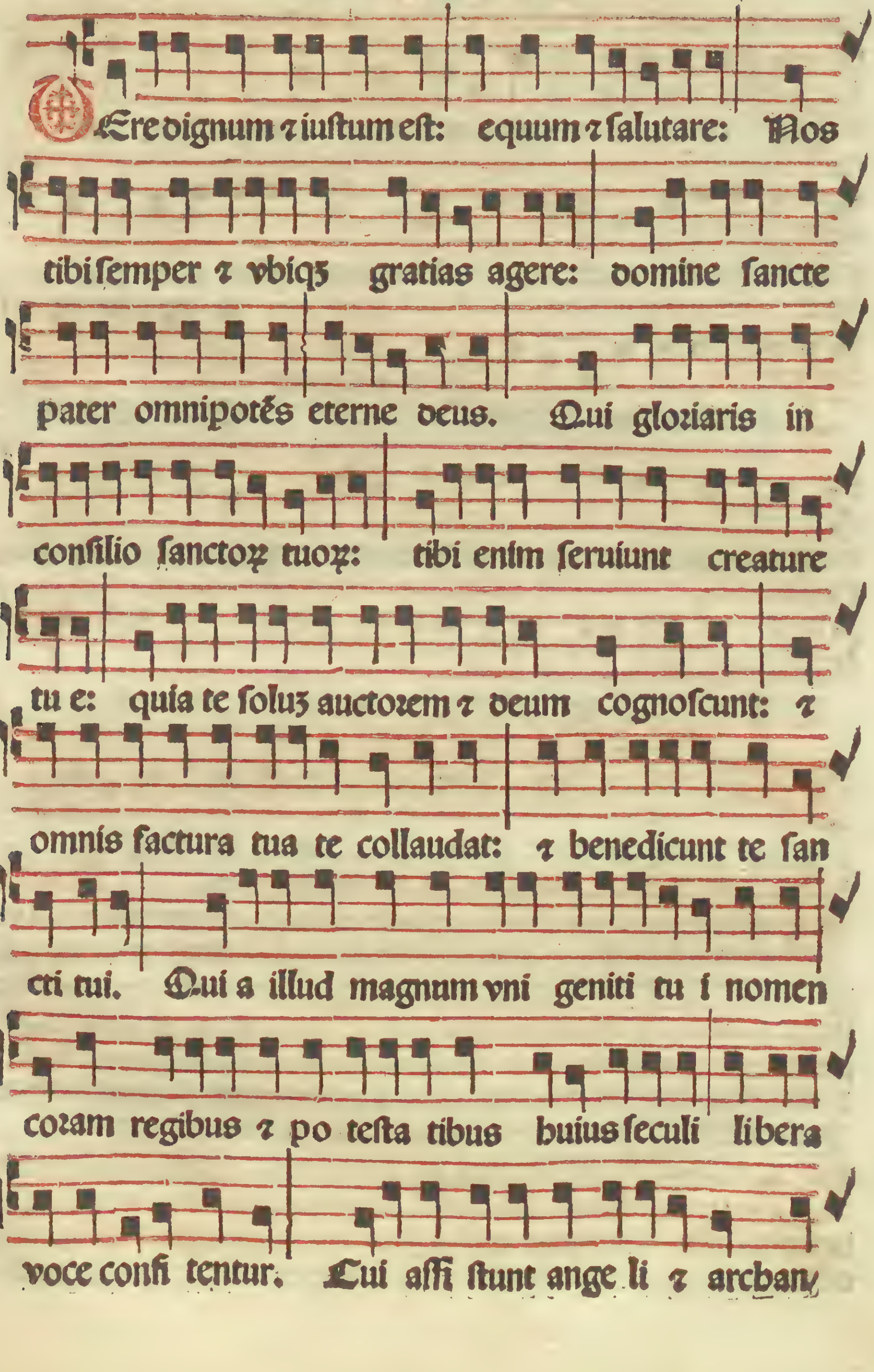

minus vobiscũ ℟. Et cum spiritu tuo. ℣. Sursum corda.
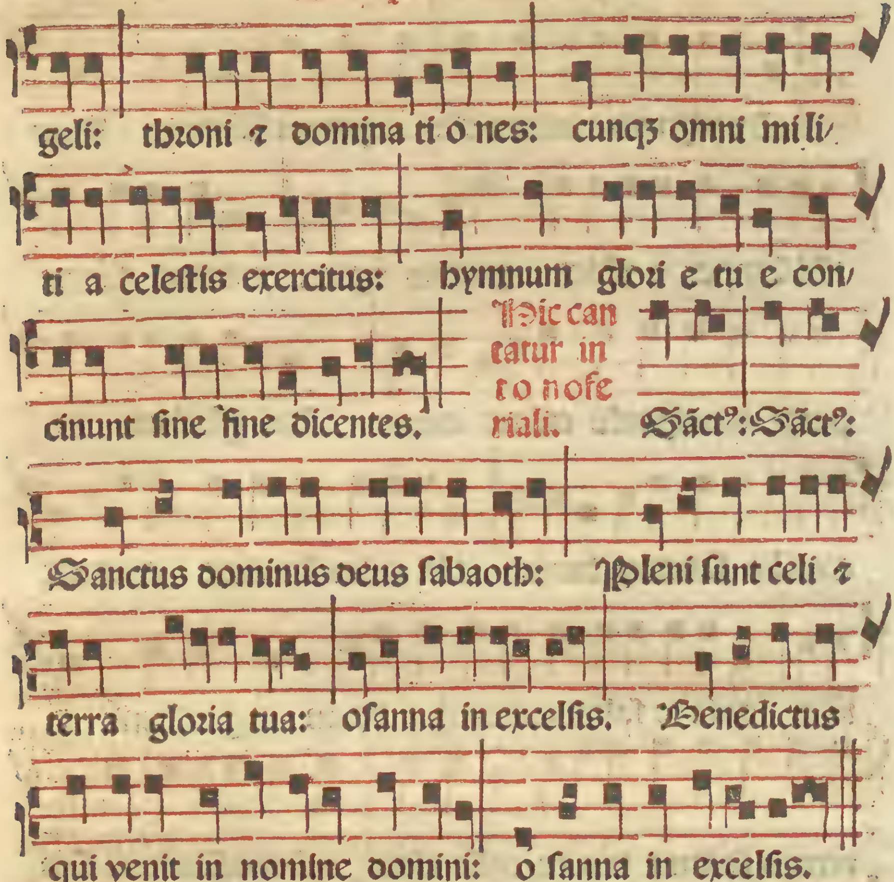

℟. Habemus ad dominum. ℣. Gratias agamus domino deo

nostro. ℟. Dignum ⁊ iustum est. Prefatio.

Vere dignum ⁊ iuſtum eſt: equum ⁊ ſalutare: Nos
tibi ſemper ⁊ vbiqꝫ gratias agere: domine ſancte
pater omnipotēs eterne deus. Qui gloriaris in
conſilio ſanctoꝝ tuoꝝ: tibi enim ſeruiunt creature
tu e: quia te ſoluꝫ auctorem ⁊ deum cognoſcunt: ⁊
omnis factura tua te collaudat: ⁊ benedicunt te ſan
cti tui. Qui a illud magnum vni geniti tu i nomen
coram regibus ⁊ po teſta tibus huius ſeculi libera
voce confi tentur. Cui aſſi ſtunt ange li ⁊ archan-

Sequitur. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.

Petimus domine sancte: pater omnipotēs: eterne deus vt hanc creaturam oliue: quam ex ligni materia prodire iussisti: quāqꝫ columba rediens ad archam proprio pertulit ore: bene ✠ dicere ⁊ sancti ✠ ficare digneris: vt quicunqꝫ ex ea acceperint: accipiant sibi ad protectionem anime ⁊ corporis: fiatqꝫ domine nostre salutis remedium: tueqꝫ gratie sacramentum. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus.

Deus qui dispersa congregas: ⁊ congregata conseruas: qui populis obuiam iesu ramos portantibus benedixisti: bene ✠ dic etiam ⁊ hos ramos palme ⁊ oliue: quos tui famuli ad honorem nominis tui fideliter suscipiunt: vt in quēcunqꝫ lo-

cum introducti fuerint: tuam benedictionem habitatores loci illius consequantur: ⁊ omni aduersitate effugata dextera tua protegat: quos redemit Jesus christus filius tuus dominus noster. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate spiritus sancti deus. Per omnia secula seculorum. ℟. Amen. Oremus.
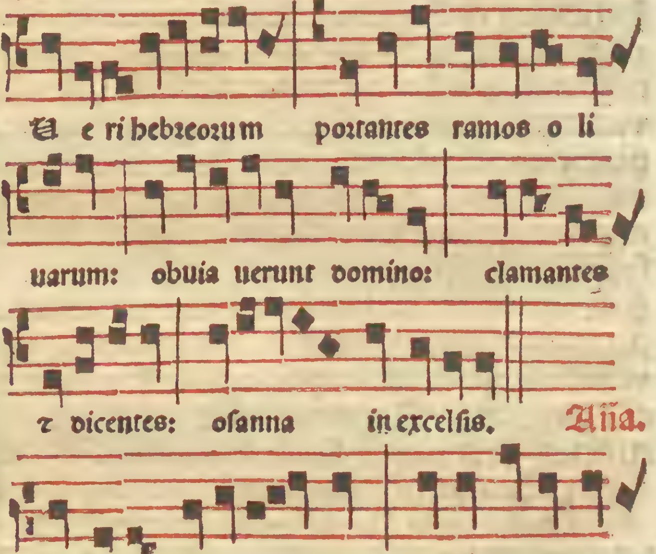
DEus qui miro dispositionis ordine ex rebus etiaȝ insensibilibus dispensationeȝ nostre sulutis ostendere voluisti: da quesumus: vt deuota tuorum turma fidelium salubriter intelligat: quicquid mystice designatur in facto: que hodie celesti lumine afflata redemptori obuiam ꝓcedens: palmaruȝ atq; oliuarum ramos vestigijs eius substrauit. Palmarum igitur rami de mortis principe triumphos expectant: surculi vero oliuaruȝ spiritualeȝ vnctionem aduenisse quodãmodo clamant. Intellexit enim iam tunc illa beata hominũ multitudo prefigurari: quia redemptor noster humanis cõdolens miserijs pro totius mũdi vita cum mortis principe esset pugnaturus: ac moriendo triumphaturus. Et ideo talia obsequens administrauit: que in illo: ⁊ triũphos victorie: ⁊ misericordie pinguedineȝ declarent. Quod nos quoq; plena fide: ⁊ factum: ⁊ significatum retinentes: te dñe sancte: pater omnipotens: eterne deus: per eundem dominum nostrum iesum christum suppliciter exoramus: vt in ipso: atq; per ipsum: cuius nos membra fieri voluisti: de mortis imperio victoriaȝ reportantes: ipsius gloriose resurrectionis participes esse mereamur. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate spiritus sancti deus. Per omnia secula seculorum. ℟. Amen. Oremus.

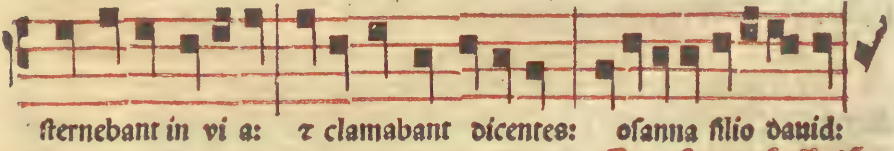
DEus qui per oliue ramũ paceȝ terris columbaȝ nunciare iussisti: p̄sta q̄s: vt hos oliue: ceterarũq; arbor̄ ramos celesti bene ✠ dictiõe sanctifices: vt cuncto populo tuo ꝓficiant ad salutem. Per christum dominũ nostruȝ. ℟. Amen. Oremus.

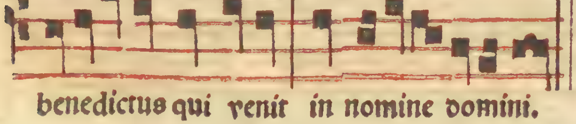
BEne ✠ dic quesumus domine hos palmarum seu oliuar̄ ramos: ⁊ presta vt quod populus tuus tua veneratiõe hodierna die corporaliter agit: hoc spiritualiter summa deuotione perficiat: de hoste victoriam reportando: ⁊ opus misericordie summopere diligendo. Per dominum. ℟. Amen. Hic rami asperguntur aqua benedicta dicendo Añam. Asperges me. sine cantu ⁊ sine psalmo: ⁊ incensantur oliue. Deinde dicat sacerdos

Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus qui filium tuum dominum nostrum iesum christuz: pro salute nostra in hunc munduz misisti: vt se humiliaret ad nos: ⁊ nos reuocaret ad te: cui etiaz dum hierusalem veniret: vt adimpleret scripturas: credentiuz populoꝝ turba: fidelissima deuotione: vestiměta sua cuz ramis palmarum in via sternebant presta q̃s: vt illi fidei viaz p̃paremus: de qua remoto lapide offensionis: ⁊ petra scãdali: frondeant: apud te opa nr̃a iustitie ramis: vt eius vestigia sequi mereamur. Qui tecũ viuit ⁊ regnat in vnitate eiusdez spiritussancti deus: per omnia secula seculoruz. ℟. Amen. Postea duo clerici ramos distribuunt clericis in locis suis manentibus. Et interim a choro cantantur. Antiphona.
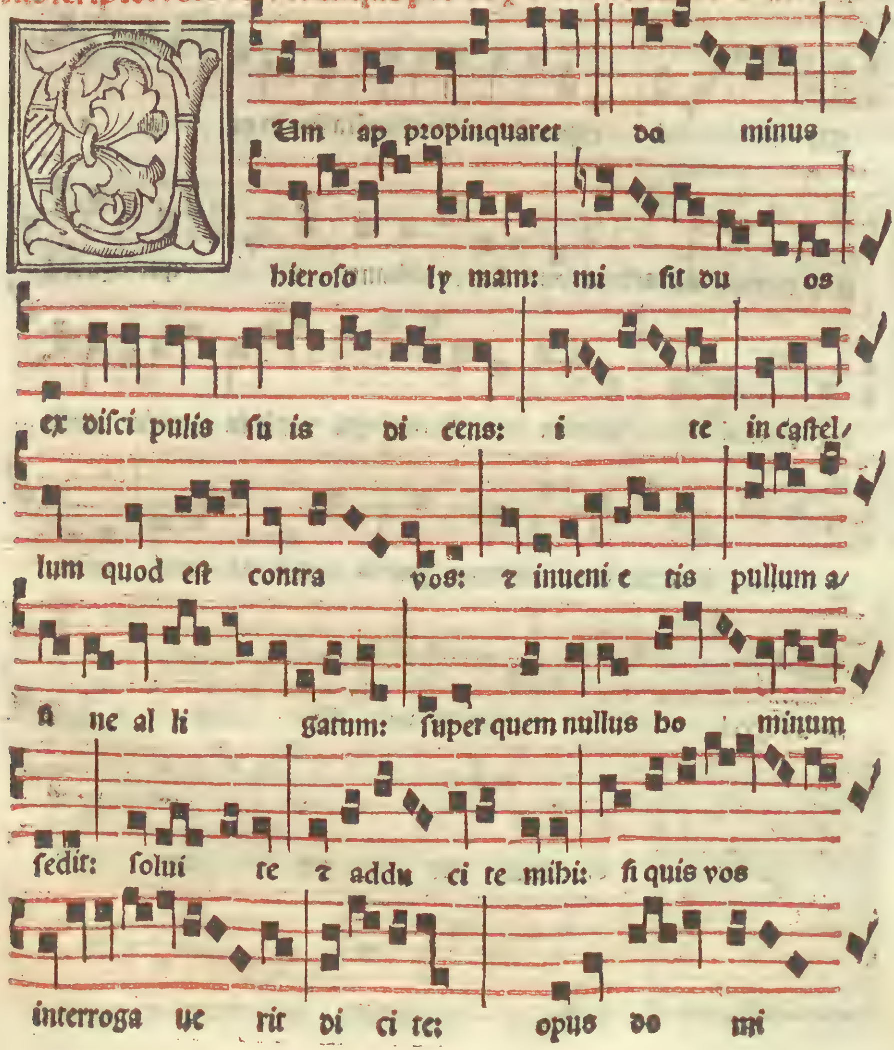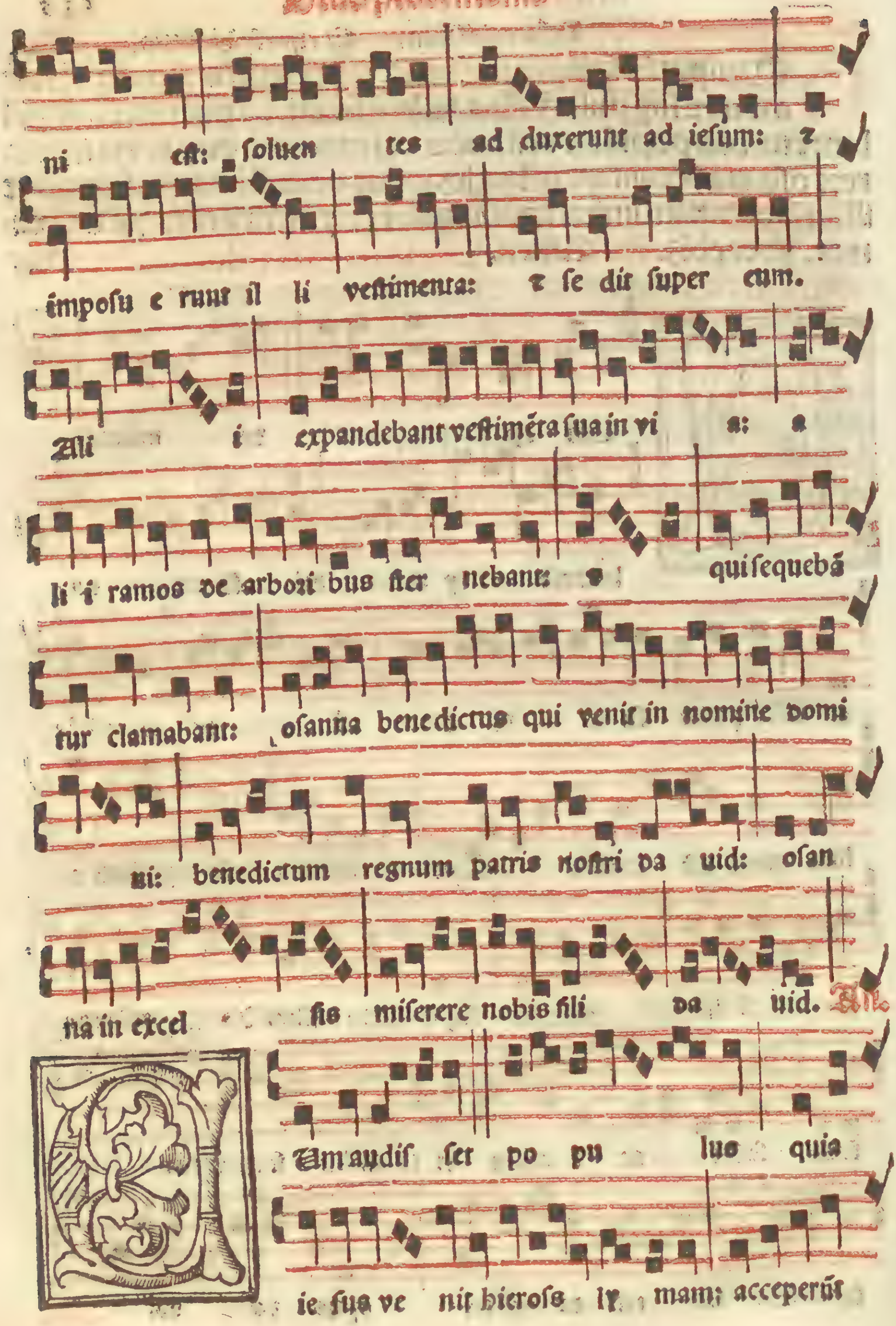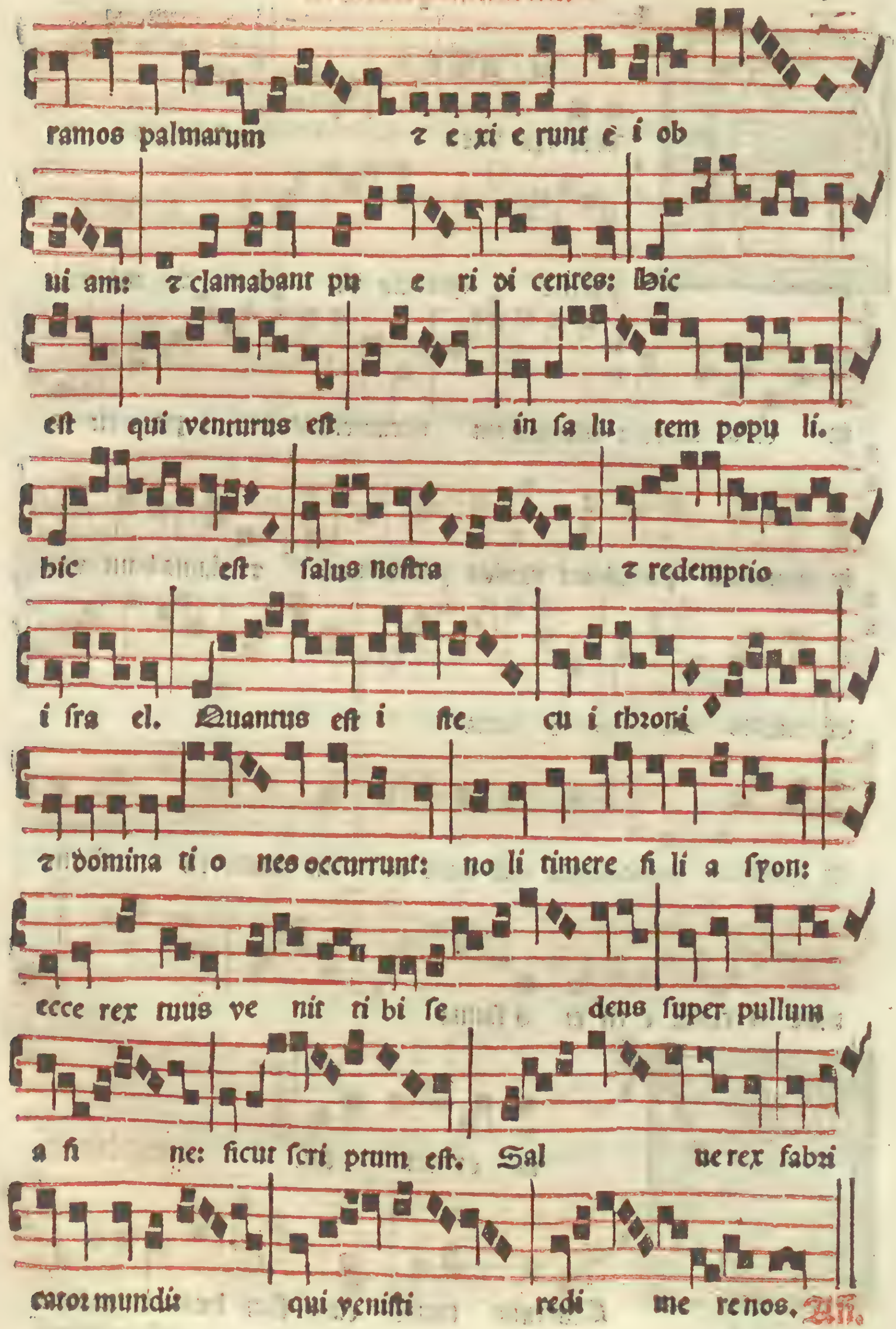

Que si non sufficiũt: repetantur quousq3 ramorum distributio finiatur. Dein
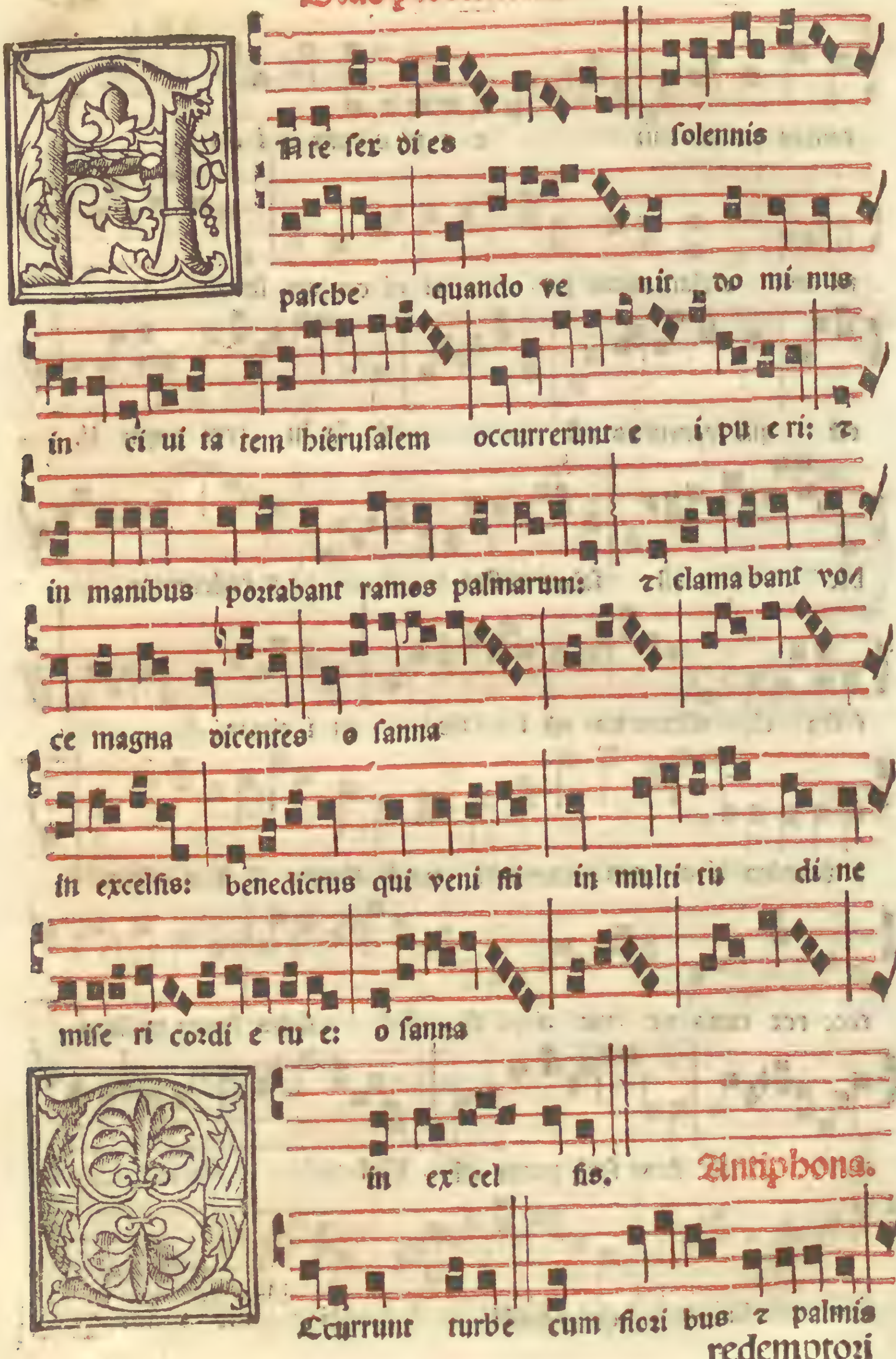
de dicit sacerdos ℣. Dñs vobiscum ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio.
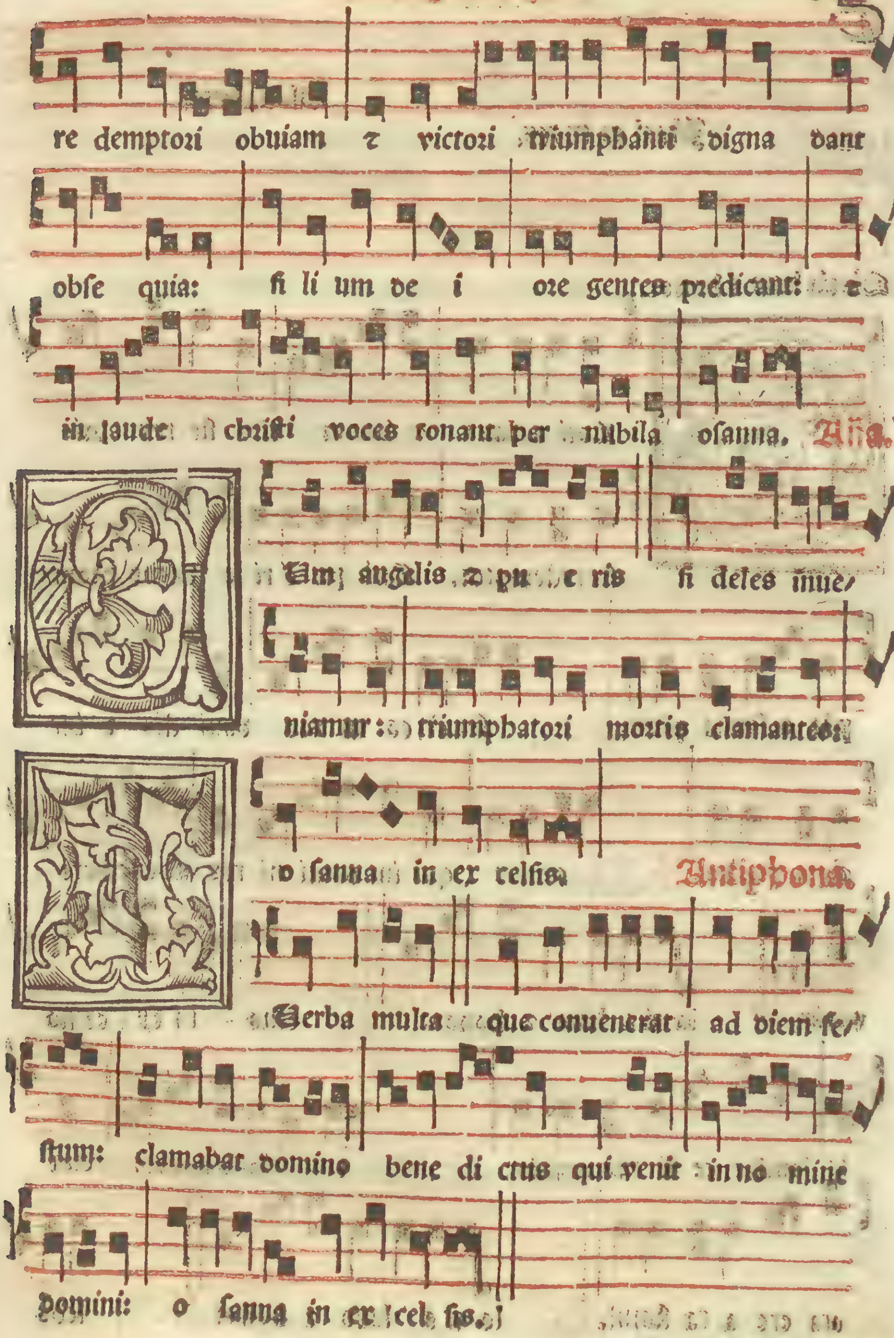
Omnipotẽs sempiterne deus: qui dñm nr̃m iesum chꝛm die azimoꝝ sup pullum asine sedere fecisti: et a pueris rex appellari: et turbas populoꝝ vestiméta vel ramos arboꝝ in via sternere: et osanna decantare in laudem ipsius docuisti: da quesumus vt illoꝝ inocentiam imitari possimus: et eoꝝ meritũ cõsequi mereamur. Per chꝛm. ℟. Amen. Postea fit processio: et cantant añe subscripte: vel oẽs vel alique pro dispositione cantoris. Añа.
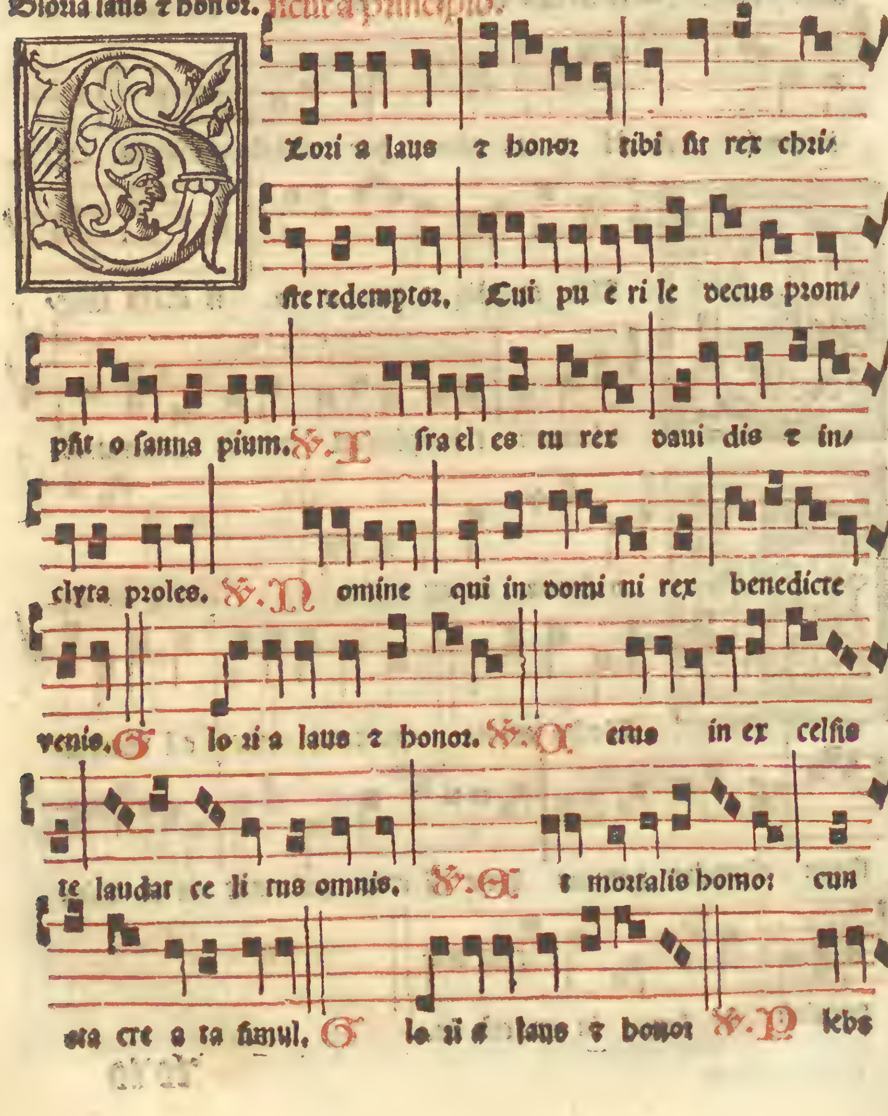

ni est: soluen tes ad duxerunt ad iesum: z
imposu e runt il li vestimenta: z se dit super eum.
Ali i expandebant vestiméta sua in vi a: a
li i ramos de arbori bus ster nebant: e qui sequebã
tur clamabant: osanna benedictus qui venit in nomine domi
ni: benedictum regnum patris nostri da uid: osan
na in excel sis miserere nobis fili da uid. An.
Cum audis ser po pu lus quia
ie sus ve nit hierosé ly mam: acceperũt
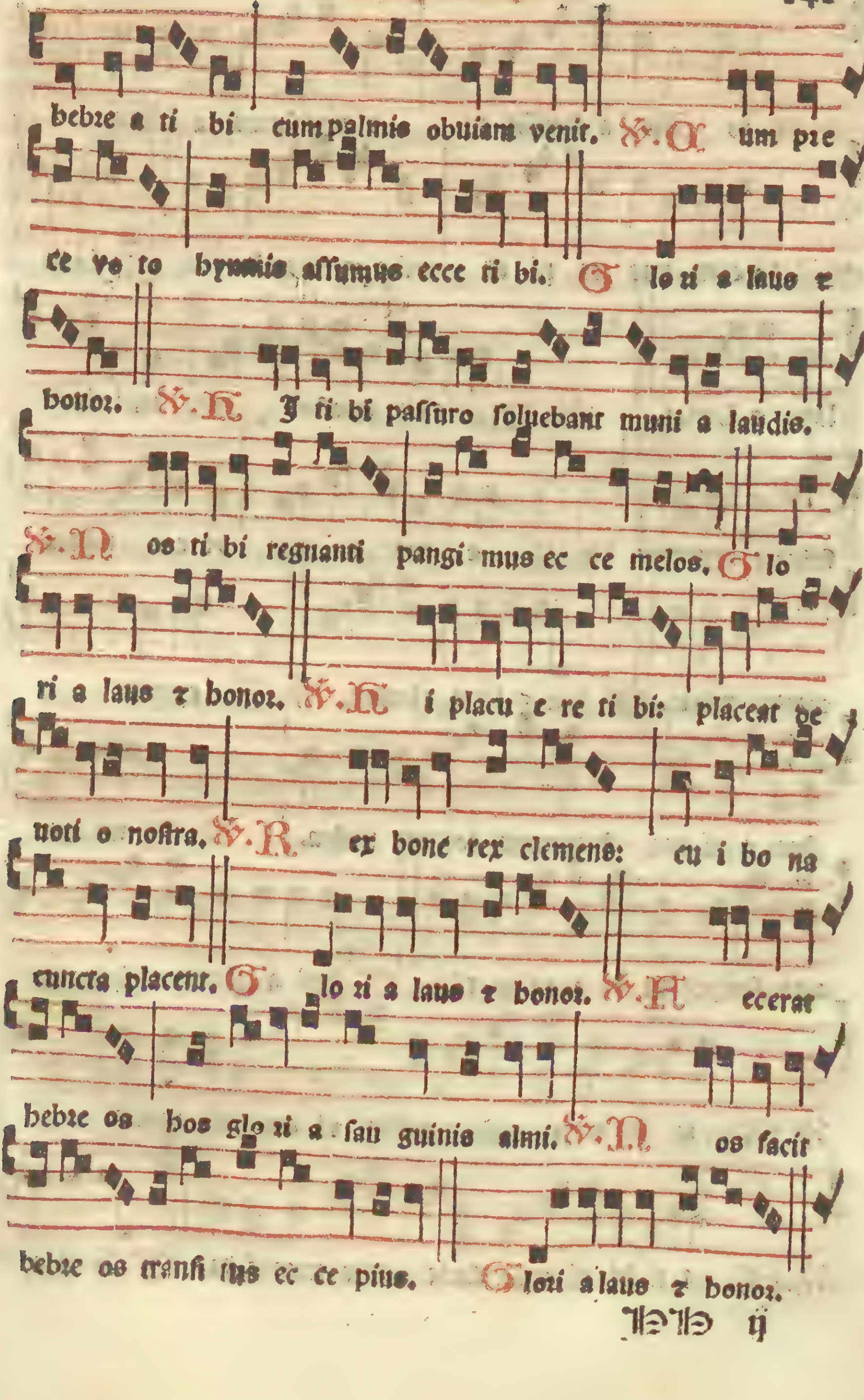

ramos palmarum ⁊ e xi e runt e i ob
ui am: ⁊ clamabant pu e ri di centes: Hic
est qui venturus est in sa lu tem popu li.
hic est salus nostra ⁊ redemptio
i sra el. Quantus est i ste cu i throni
⁊ domina ti o nes occurrunt: no li timere fi li a syon:
ecce rex tuus ve nit ti bi se dens super pullum
a si ne: sicut scri ptum est. Sal ue rex fabri
cator mundi: qui venisti redi me re nos. Ant.
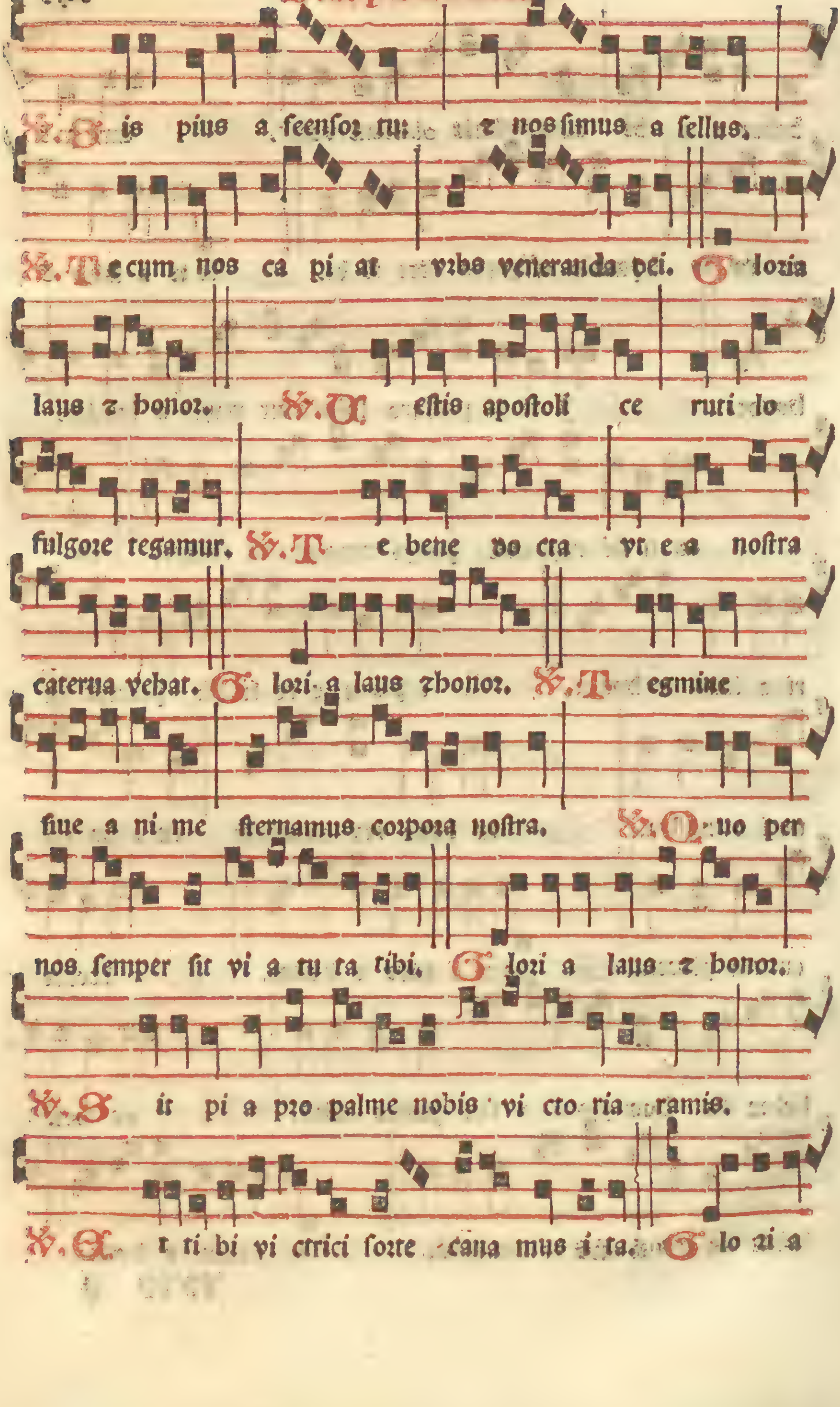

Ante sex di es solennis
pasche quando ve nit do mi nus
in ci ui ta tem hierusalem occurrerunt e i pu e ri: ꝛ
in manibus portabant ramos palmarum: ꝛ clama bant vo
ce magna dicentes o sanna
in excelsis: benedictus qui veni sti in multi tu di ne
mise ri cordi e tu e: o sanna
in ex cel sis.
Antiphona.
Occurrunt turbe cum flori bus ꝛ palmis
redemptori

re demptori obuiam ꝛ victori triumphanti digna dant
obſe quia: fi li um de i ore gentes predicant:
in laude chriſti voces ſonant per nubila oſanna. Añ.
Cum angelis ꝛ pu e ris fi deles inue/
niamur: triumphatori mortis clamantes:
o ſanna in ex celſis. Antiphona.
Verba multa que conuenerat ad diem fe/
ſtum: clamabat domino bene di ctus qui venit in no mine
domini: o ſanna in ex cel ſis.

☙ In reuersione processionis ad ecclesiam: aliqui clerici intrantes duo ad minus vel quatuor ad plus: et clauso hostio stantes versa facie ad processionem incipiunt versum **Gloria laus.** et cantant totum vsque ad **Israel es tu rex.** Sacerdos vero cum reliquis stantibus extra: repetit illud idem. Deinde stantes intus cantant versus sequentes: vel omnes: vel partem pro dispositione cantoris. Et stantes extra respondent ad quoslibet duos versus. **Gloria laus et honor.** sicut a principio.

hebre a ti bi cum palmis obuiam venit. ℣. C um pre
ce vo to hymnis assumus ecce ti bi. G lo ri a laus et
honor. ℣. H i ti bi passuro soluebant muni a laudis.
℣. N os ti bi regnanti pangi mus ec ce melos. G lo
ri a laus et honor. ℣. H i placu e re ti bi: placeat de
uoti o nostra. ℣. R ex bone rex clemens: cu i bo na
cuncta placent. G lo ri a laus et honor. ℣. F ecerat
hebre os hos glo ri a sau guinis almi. ℣. N os facit
hebre os transi tus ec ce pius. G lori a laus et honor.
Allel ij

℣. S is pius a scensor tu: ꝛ nos simus a sellus.
℣. T e cum nos ca pi at vrbs veneranda dei. G loria
laus ꝛ honor. ℣. V estis apostoli ce ruti lo
fulgore tegamur. ℣. T e bene vo cta vt e a nostra
caterua vehat. G lori a laus ꝛ honor. ℣. T egmine
siue a ni me sternamus corpora nostra. ℣. Q uo per
nos semper sit vi a tu ta tibi. G lori a laus ꝛ honor.
℣. S it pi a pro palme nobis vi cto ria ramis.
℣. E t ti bi vi ctrici sorte cana mus i ta. G lo ri a

Postea intrat processio in ecclesiam: cantando responsorium.

laus ⁊ honoꝛ ti bi sit.
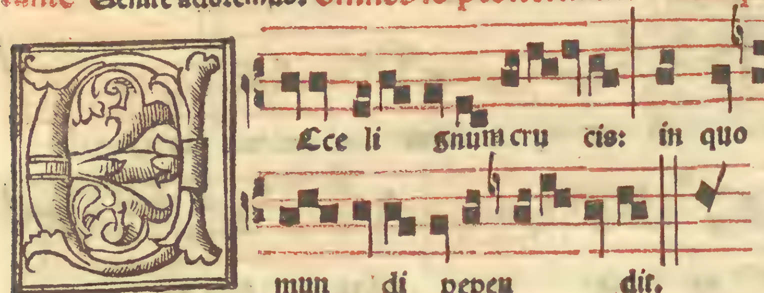
In gredi ente do mi no in sanctam ci ui ta tem: hebꝛe o rum pu e ri resurrecti o nem vi te pꝛo nunci an tes. Cum ramis palma rum o sanna clama bant in ex cel sis. ℟. Cun qꝫ audisset populus quia iesus venit hierosoly mam exi e runt ob uiam e i. Cuꝫ ramis.

Et nõ dr̄ Glria pr̄i.

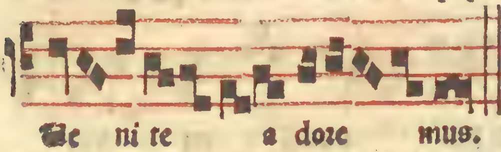
¶ Adoratio crucis in parasceue cũ officio suo.

Feria. vj. in parasceue: cõpletis orõnibꝰ: que dicunt post lectã passionẽ: sacerdos deposita casula: pcedit ad posteriꝰ cornu altaris dextrũ: ⁊ ibi accipit crucez a ministris sibi paratã: quaꝫ

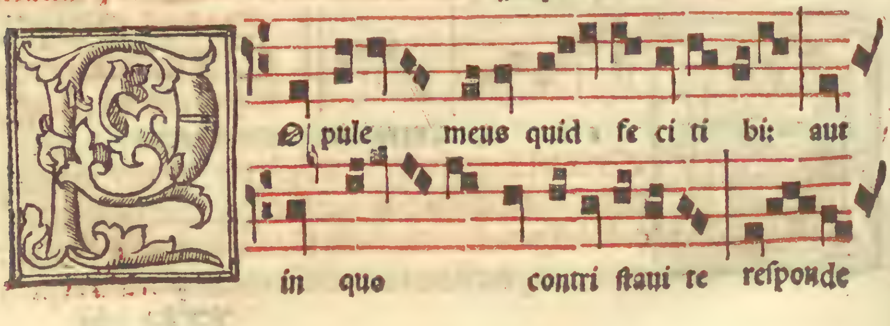
versa facie ad chorum: a summitate parum discooperit: incipiēs solus antiphonā. Ecce lignum crucis. Et ab illo loco in ante iuuat in cantu a ministris vsq3 ad Venite adoremus. Choro vero cantante Venite adoremus. omnes se prosternunt. Antiphona.
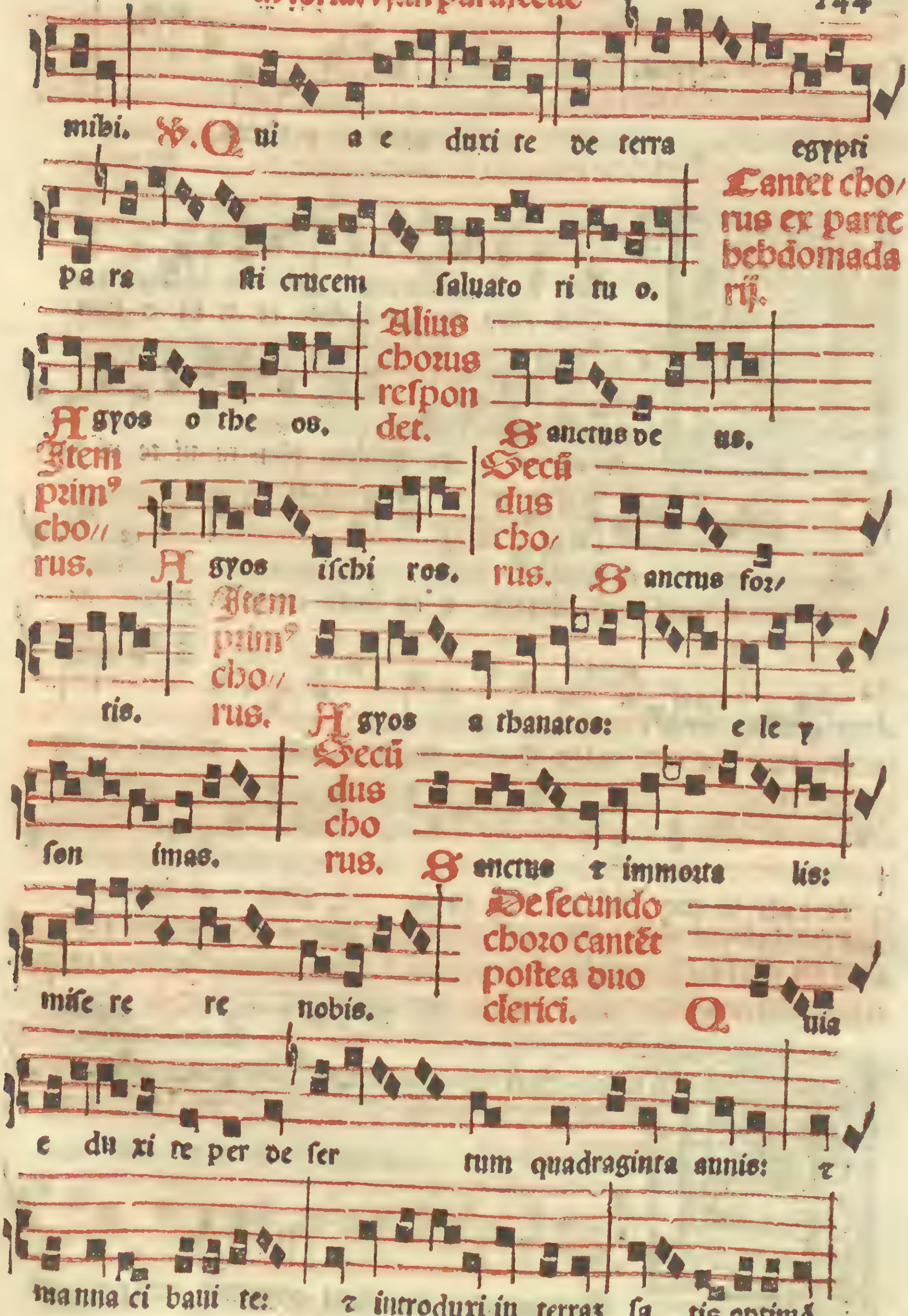

Chorus cantat.

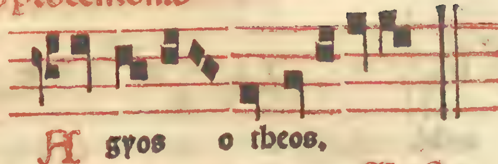

Postea ꝓcedit sacerdos ad reliquū dextrum cornu altaris: ⁊ discooperiēs amplius crucē: eleuans eam paulisper altius q̄ prio: incipit Ecce lignū crucis. alijs cantātibꝰ ⁊ adorātibꝰ vt supra. Deinde sacerdos ꝓcedit ad mediū altaris: ⁊ discooperiēs crucē totaliter: ac eleuādo eam: tertio altius incipit Ecce lignum crucis. cantantibꝰ alijs ⁊ adorātibꝰ vt supra. Postea sacerdos deponit crucē in loco ad hoc p̄parato ante altare. Deinde deponit calciamēta: ⁊ accedit ad adorādū: tūc genua flectēs ante deosculationē crucis: hoc facto reuertit ad sedē suā: ⁊ ibi recipit deposita calciamēta ⁊ casulā: ⁊ postmodū ministri altaris: deinde alij ter flexis genibꝰ: vt dictū est: crucē adorāt: ⁊ interim cantant ip̄roperia: ⁊ alia q̄ sequunt totalr: vel in pte: ꝓut multitudo adorātiu3 vel paucitas reqrit hoc mō. Duo clerici ex pte hebdomadarij in medio chori cantant ℣. Popule meus. vsq3 Agios.

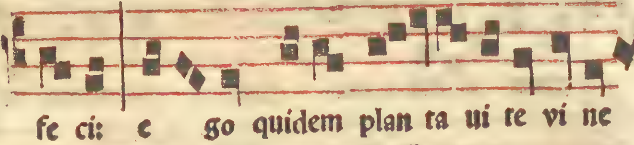

mihi. ℣. Qui a e duxi te de terra egypti
Cantet chorus ex parte hebdomadarij.
pa ra sti crucem saluato ri tu o.
Agyos o the os.
Alius chorus respondet.
Sanctus de us.
Item prim⁹ chorus.
Agyos ischi ros.
Secundus chorus.
Sanctus for tis.
Item prim⁹ chorus.
Agyos a thanatos: e le y son imas.
Secundus chorus.
Sanctus ꝛ immorta lis: mise re re nobis.
De secundo choro cantent postea duo clerici.
Quia e du xi te per de ser tum quadraginta annis: ꝛ manna ci baui te: ꝛ introduxi in terraꝫ sa tis optimā.

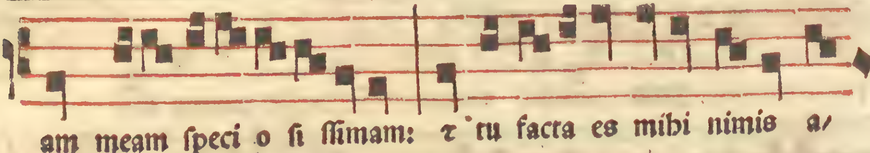
Deinde chori alternatim respondent Agyos. ita tamen ꝙ prius chorus semper reincipit.

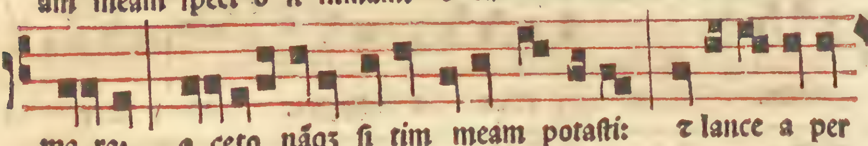

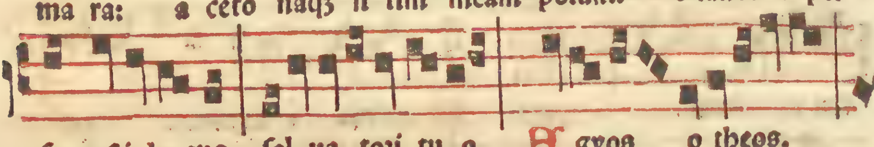
Postea duo clerici de primo choro cantant. Versus.

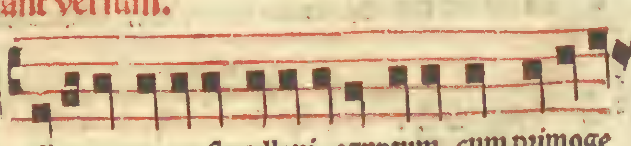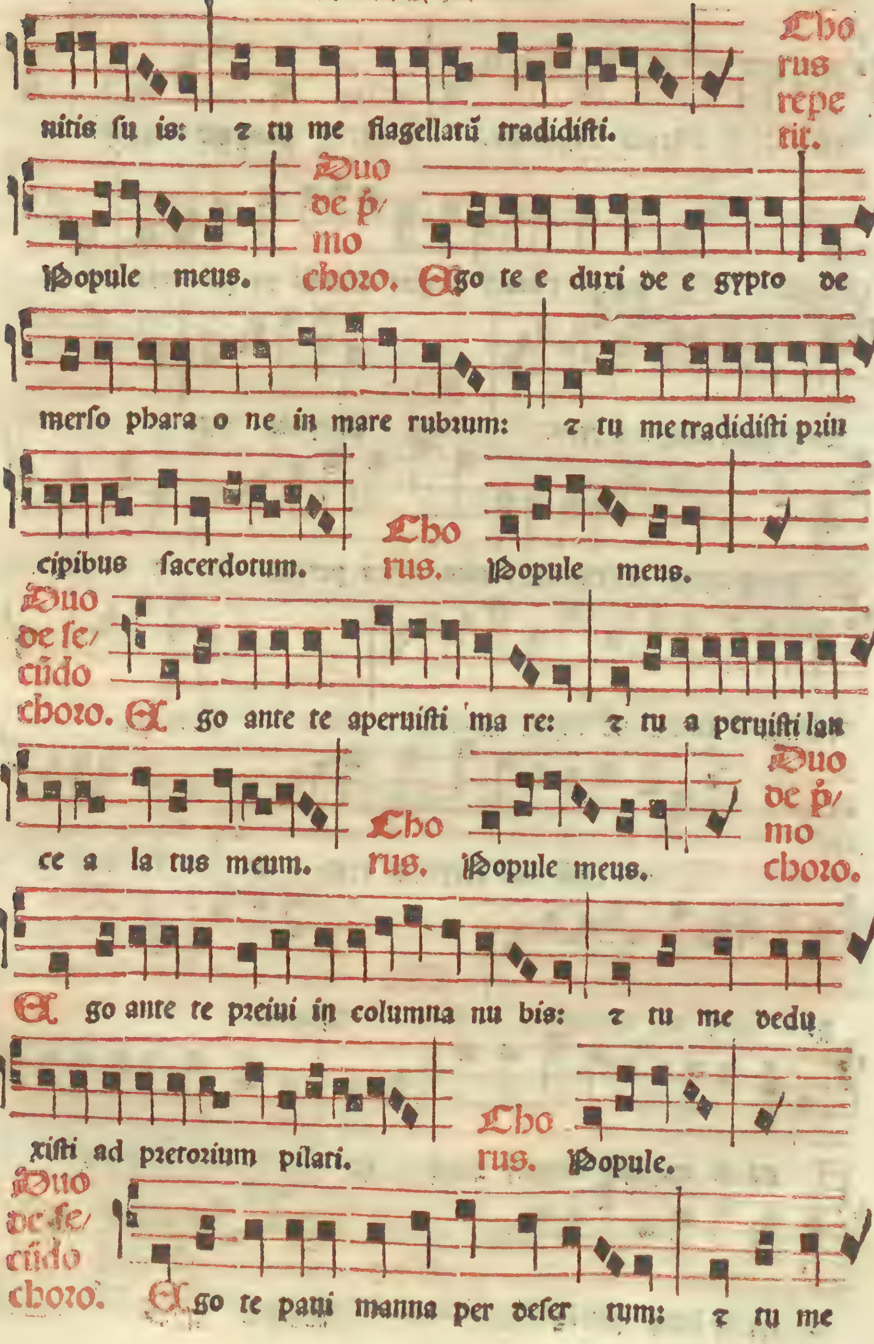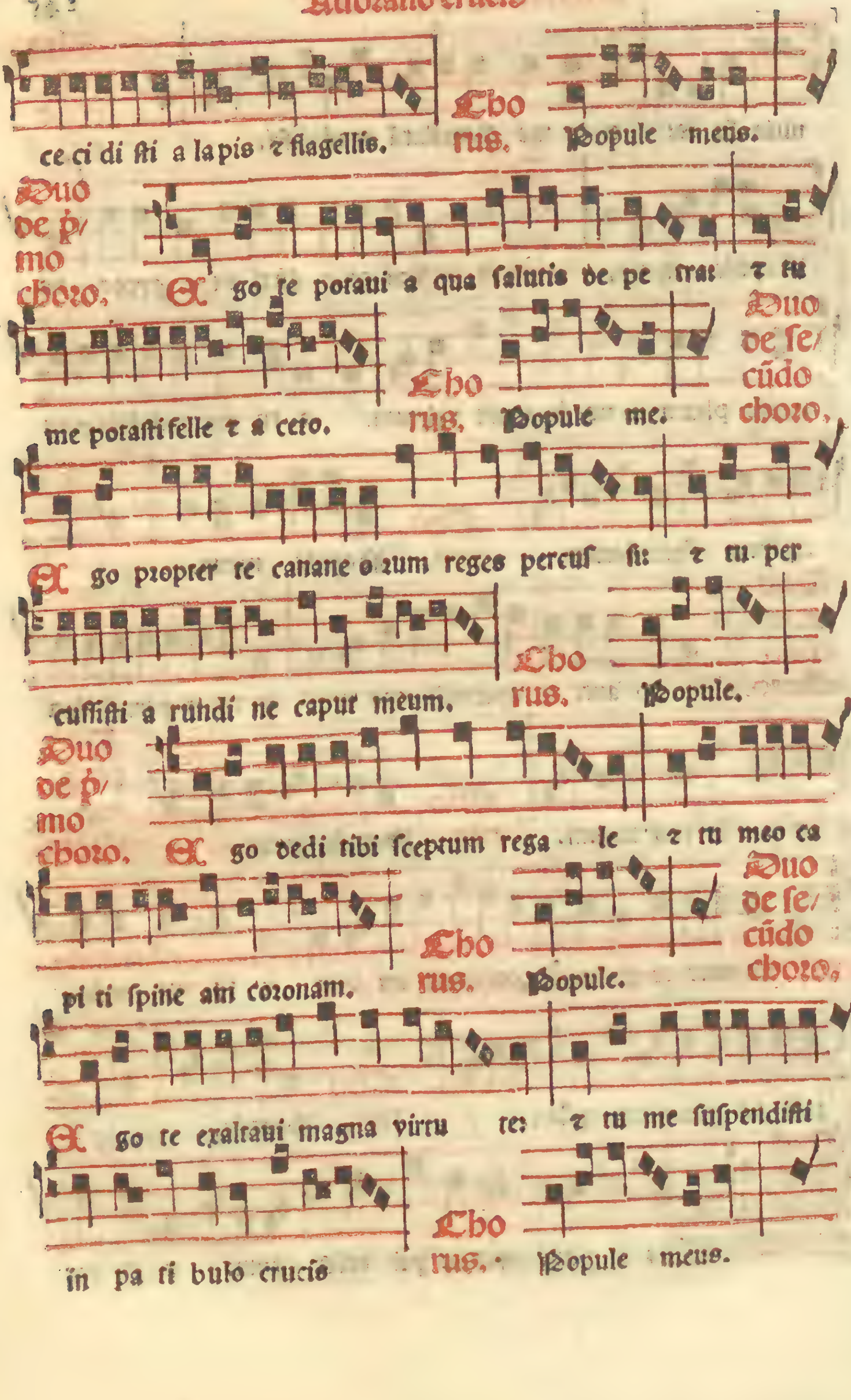

Iterum chori alternatim respondent Agyos ꝛc. Sanctus ꝛc. vt dictum est versus sequẽtis improperij. s. Ego ꝑpter te flagellaui egyptũ. cum ceteris a binis alternatim cantantur: vtroq3 choro simul repente post quẽlibet versum. Popule meus. vsq3 Quia eduxi te per desertum quadraginta annis. Incipiunt improperia. Duo de secundo choro cantant versum.

Chorus repetit.
nitis su is: ꝛ tu me flagellatū tradidisti.
Popule meus.
Duo de p̄mo choro.
Ego te e duxi de e gypto de
merso phara o ne in mare rubrum: ꝛ tu me tradidisti prin
cipibus sacerdotum.
Chorus.
Popule meus.
Duo de secūdo choro.
Ego ante te aperuisti ma re: ꝛ tu a peruisti lan
ce a la tus meum.
Chorus.
Popule meus.
Duo de p̄mo choro.
Ego ante te preiui in columna nu bis: ꝛ tu me dedu
xisti ad pretorium pilati.
Chorus.
Popule.
Duo de secūdo choro.
Ego te paui manna per deser tum: ꝛ tu me
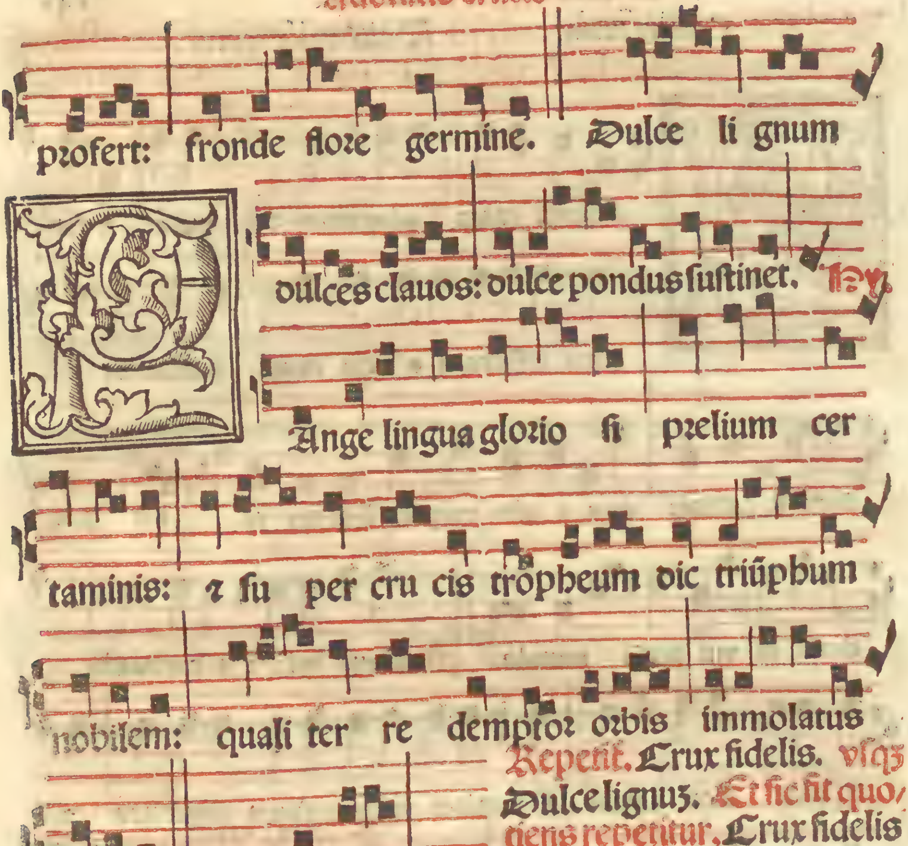

ce ci di sti a la pis ꝛ flagellis.
Cho rus.
Popule meus.
Duo de pmo choro.
Ego te potaui a qua salutis de pe trat ꝛ tu me potasti felle ꝛ a ceto.
Cho rus.
Popule me.
Duo de secũdo choro.
Ego propter te cananeorum reges percus si: ꝛ tu per cussisti a rundi ne caput meum.
Cho rus.
Popule.
Duo de pmo choro.
Ego dedi tibi sceptum rega le ꝛ tu meo ca pi ti spine am coronam.
Cho rus.
Popule.
Duo de secũdo choro.
Ego te exaltaui magna virtu te: ꝛ tu me suspendisti in pa ti bulo crucis
Cho rus.
Popule meus.
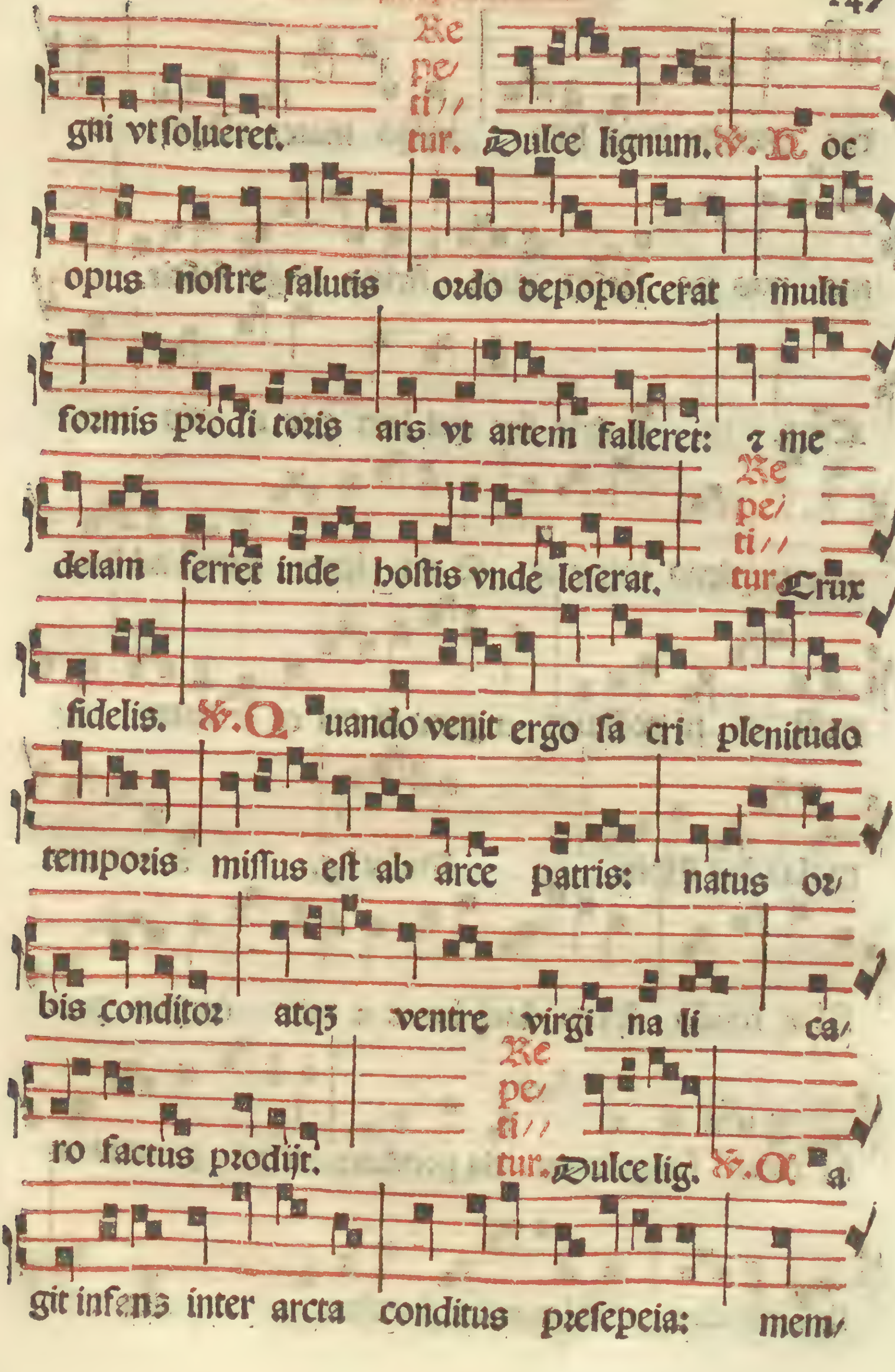
Hec aña. Crucem tuam. cum ps. Deus misereatur. cantatur cō/muniter & repetitur immediate antiphona. post versus.
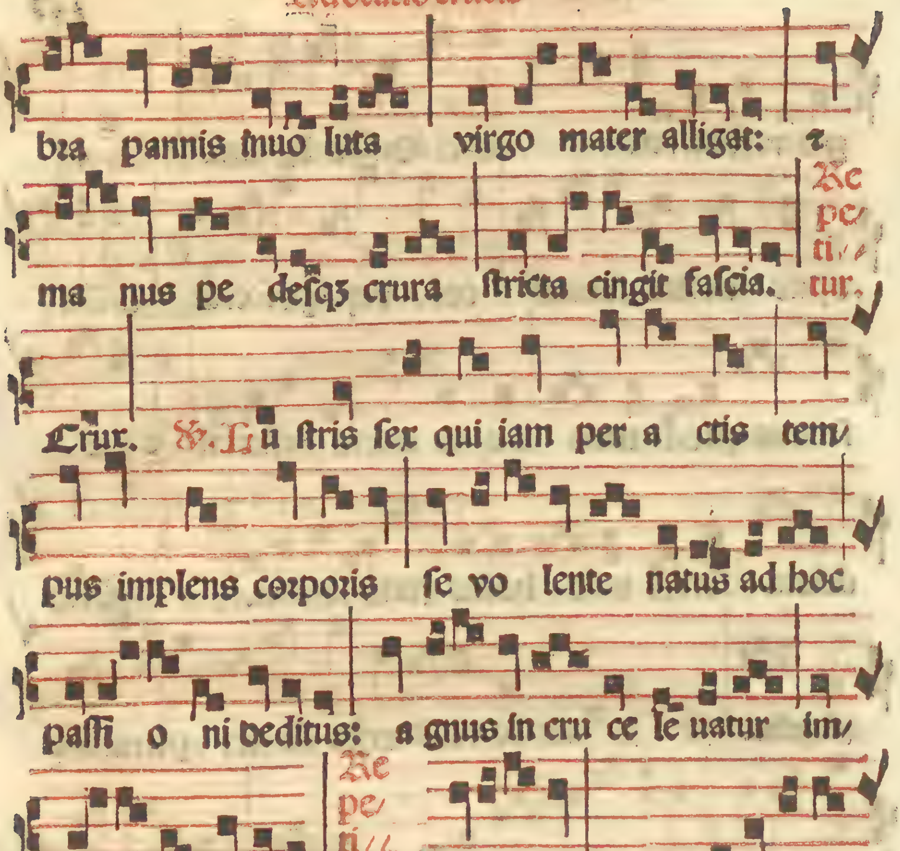
CRucem tuam adoramus do mine: & san ctam resurrecti o nem tuam laudamus & glori fi camus: ecce e nim propter lignum ve nit gau dium in vni verso mundo. Ps. Deus misere a tur nostri: & bene dicat nobis: il luminet vultum suum super nos & mise re a tur nostri.
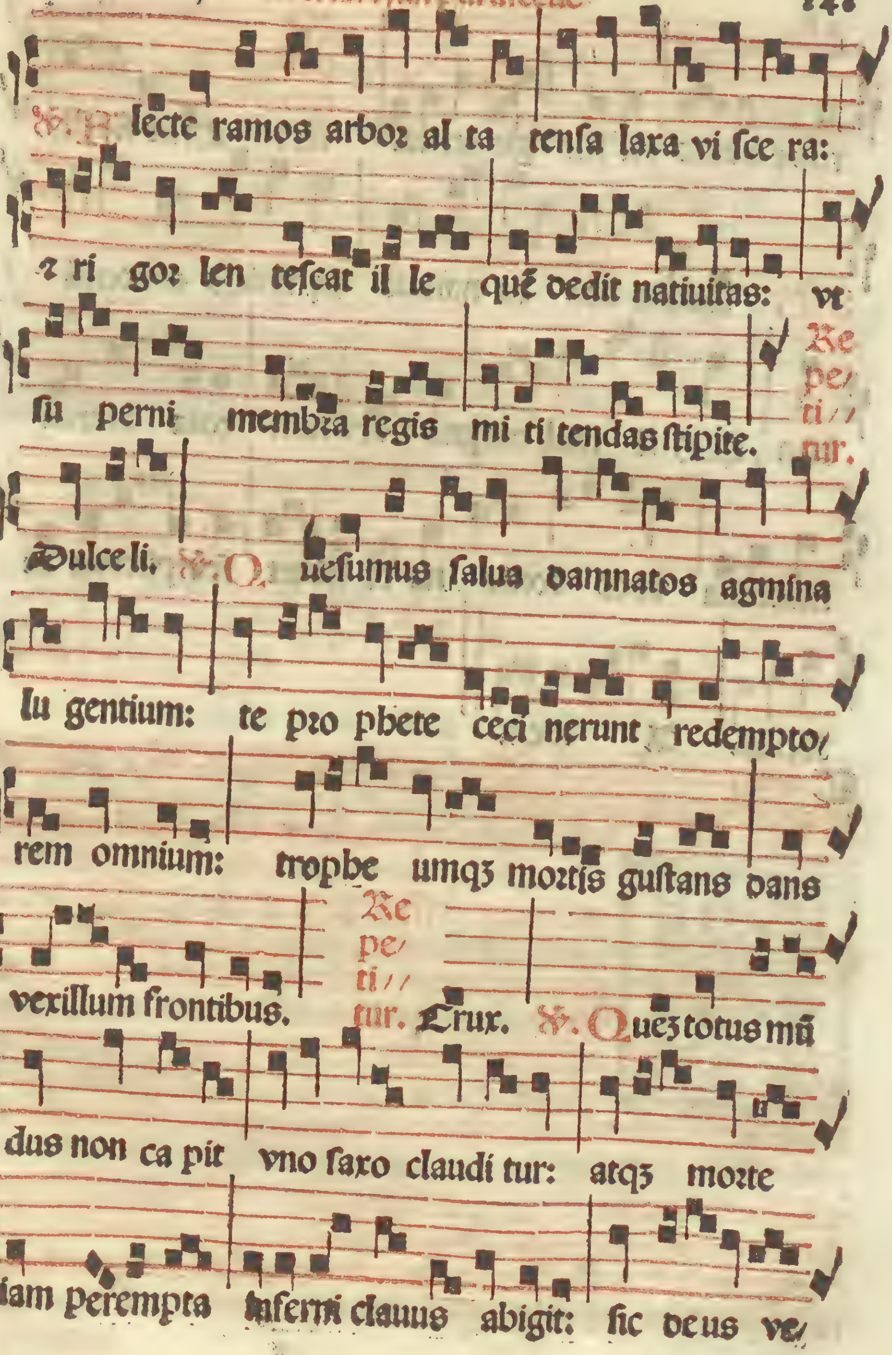
Deinde Hymnus. Crux fidelis. cum versibus hy/mnorum sequentium: scz. Plange lingua. Lustris sex. & cum repetitionibus vt in ferie determinatum est commu/niter cantantur: vel sicut cantor disposuerit. Hymnus.
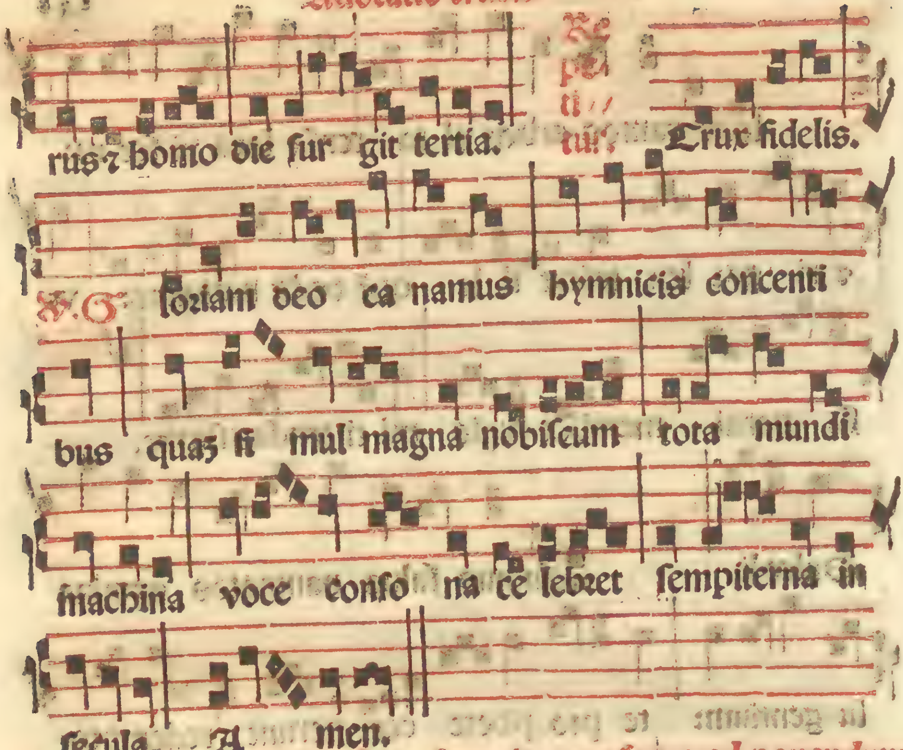
CRux fi de lis in ter omnes arbor vna nobi lis: nulla sil ua talem

profert: fronde flore germine. Dulce li gnum
dulces clauos: dulce pondus sustinet. Ry.
Ange lingua glorio si prelium cer
taminis: et su per cru cis tropheum dic triūphum
nobilem: quali ter re demptor orbis immolatus
vicerit. Crux fi delis.
Repetit. Crux fidelis. usqz Dulce lignuz. Et sic fit quotiens repetitur. Crux fidelis inter omnes.
V. De parentis prothoplausti fraude facta condo
lens: quando pomi noxi a lis morte morsu
corruit: i pse lignum tunc no tauit: damna li

gni vt solueret. Re pe ti tur. Dulce lignum. ℣. N oc
opus nostre salutis ordo depoposcerat multi
formis prodi toris ars vt artem falleret: ⁊ me
delam ferret inde hostis vnde leserat. Re pe ti tur. Crux
fidelis. ℣. Q uando venit ergo sa cri plenitudo
temporis missus est ab arce patris: natus or
bis conditor atqꝫ ventre virgi na li ca
ro factus prodijt. Re pe ti tur. Dulce lig. ℣. V a
git infans inter arcta conditus presepia: mem

bra pannis inuo luta virgo mater alligat: ₇
ma nus pe desq₃ crura stricta cingit fascia. Re pe ti tur.
Crux. ℣. Lu stris sex qui iam per a ctis tem
pus implens corporis se vo lente natus ad hoc
passi o ni deditus: a gnus in cru ce le uatur im
molandus stipite. Re pe ti tur. Dulce lig. ℣. Hic acetum
fel a rundo sputa claui lance a mite corpus per
fo ratur sanguis vn da profluit: terra pontus a
stra mundus quo lauantur flumine. Re pe ti tur. Crux fi.

℣. F lecte ramos arboꝛ al ta tenſa laxa vi ſce ra:
ꝛ ri goꝛ len teſcat il le quē dedit natiuitas: vt
ſu perni membꝛa regis mi ti tendas ſtipite. Re pe ti tur.
Dulce li. ℣. Q ueſumus ſalua damnatos agmina
lu gentium: te pꝛo phete ceci nerunt redempto/
rem omnium: tropbe umqȝ moꝛtis guſtans dans
vexillum frontibus. Re pe ti tur. Crux. ℣. Queȝ totus mū
dus non ca pit vno ſaxo claudi tur: atqȝ moꝛte
iam perempta inferni clauus abigit: ſic deus ve/
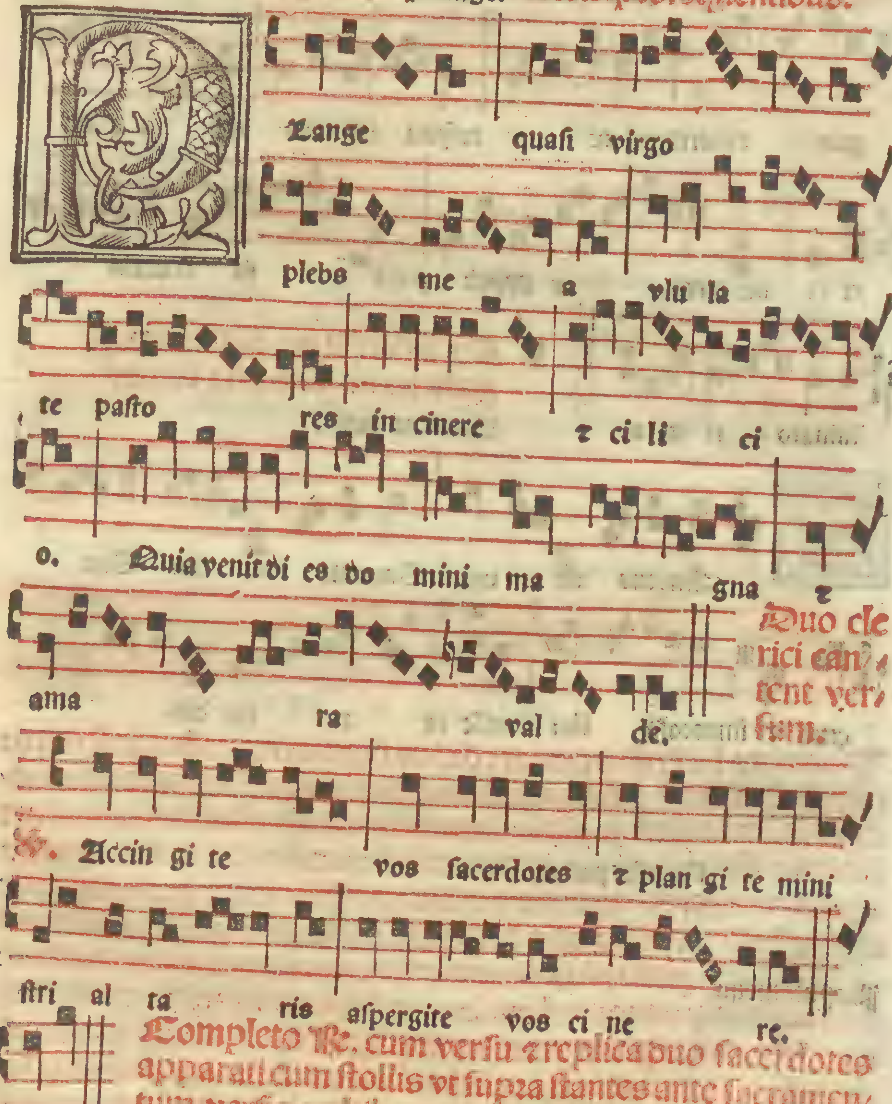

¶ De processione in feria sexta in parasceue ad ponendum corpus domini in sepulchro.

Feria sexta in parasceue post officiū misse: vel etiam post prandiuz ordinatur solennis sed lugubris processio. Paratur enim sacerdos oībus paramentis ⁊ pluuiali desuper cuz diacono ⁊ subdiacono: cuz dalmaticis nigri coloris. Parantur etiam quatuor sacerdotes: vel duo adminus induti camisijs nigris: cum amictu: ⁊ cingulo eiusdez coloris: si haberi possunt: alias in albis. Parantur etiam duo alij sacerdotes: vel vnus tm̄: vbi pauci fuerint. Sacerdotes cuz amictu alba: cingulo: manipulo: ⁊ stolla: ⁊ duo thuriferarij in albis. Preparetur etiam feretruz a quatuor portandum: cum superiori coopertura in moduz semicirculi ⁊ cooperiatur aliquo pāno nigro de serico si haberi potest: in quo sacramentum deponetur. Parantur etiaz luminaria. s.

intortitia
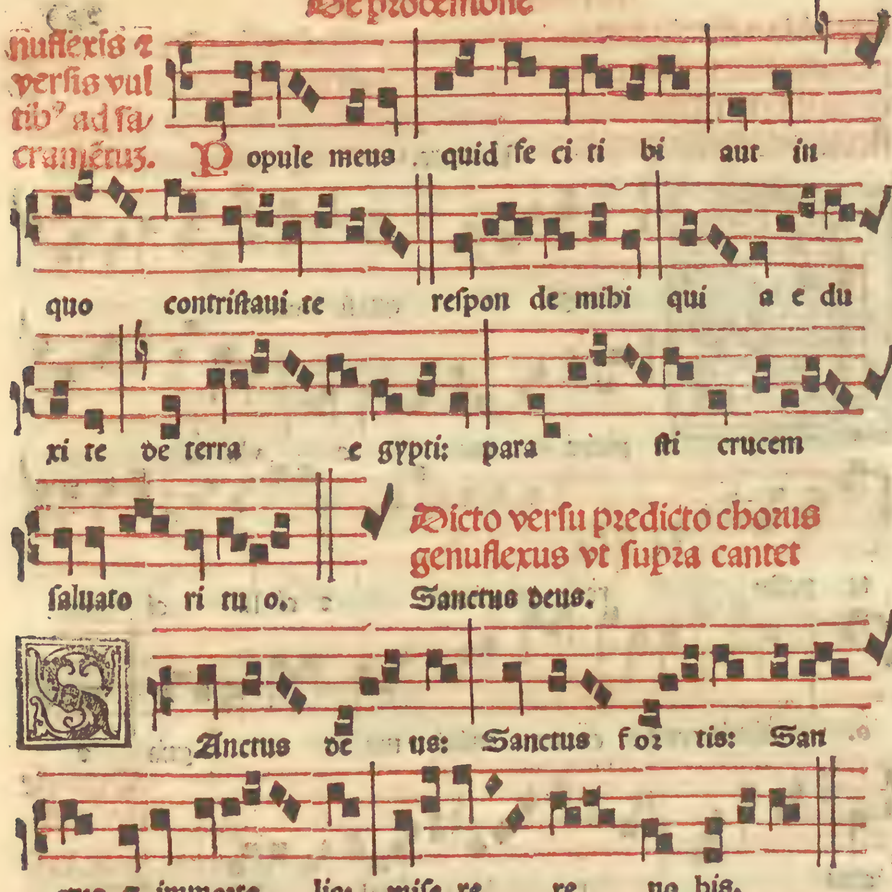
Intortitiis & cerei ad illuminandum corpus christi. Et congregato populo sacerdos accipit reuerenter sacramentum de altari & tenens illud in manibus versus ad populum omnibus aliis genuflexis ipse stans incipit R. Plange. ceteris prosequentibus.

Duo clerici cantent versum.

Completo R. cum versu & replica duo sacerdotes apparati cum stollis vt supra stantes ante sacramentum versis vultibus ad populum cantent versum. Quia. Popule meus. omnibus aliis preter eum qui facit officium ge-

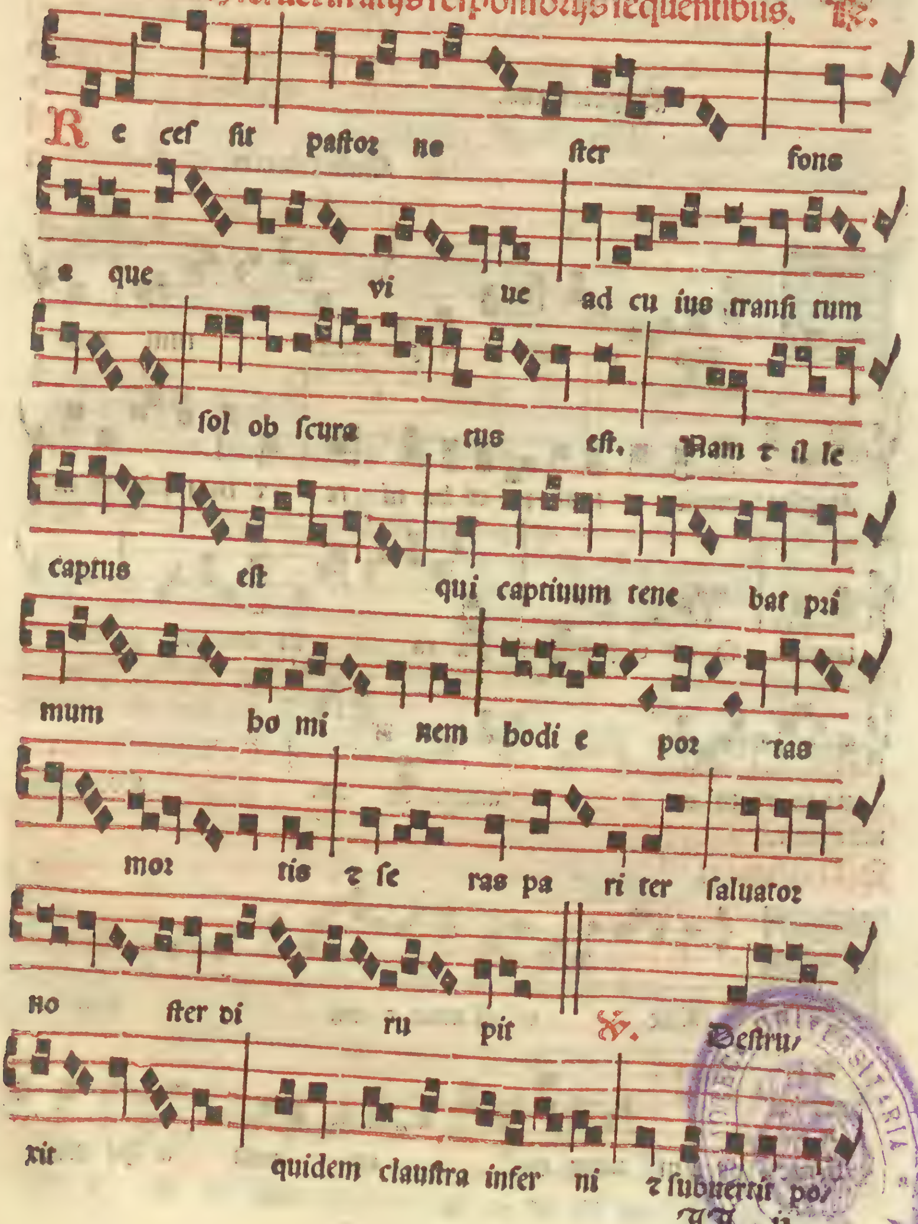
nuflexis ⁊ versis vultibꝰ ad sacramētuz.

Dicto versu predicto chorus genuflexus vt supra cantet Sanctus deus.

Hoc dicto sacerdos ponat corpus domini reuerēter in feretro: quod portabunt quatuor sacerdotes predicti: vel duo vbi paucitas sacerdotū est: in albis parati: capitibus amicto coopertis: ⁊ incepto ℟. Recessit pastor. procedit processio isto ordine: primo acoliti cum cereis accensis ⁊ cruce: postea clerici iunioribus precedentibus: vltimo duo sacerdotes parati: qui cantauerunt Popule meus. post ipsos sequitur feretrum cuz corpore domini: portatum a quatuor: vel duobus vt supra: ⁊ super sacramentuz baldachinum nigrum portetur ab aliquibus personis magis dignis. Ex latere sint duo acoliti cum thuribulis: qui cōtinue sacramentum incensabunt: circum circa sint luminaria ⁊ intortitia. Post feretrum sequitur sacerdos cuz pluuiali ⁊ diaconus ⁊ sub-

diaconus. Et vltimo seculares maioribus precedentibus. Pro/cessione isto modo ordinata procedunt cum deuotione quousq3 dicta fuerit replica post ℣. responsorij. Quē versum dicent duo clerici. Et idem seruet in alijs responsorijs sequentibus. ℟.

tenti as diabo li. Nam ꝛ
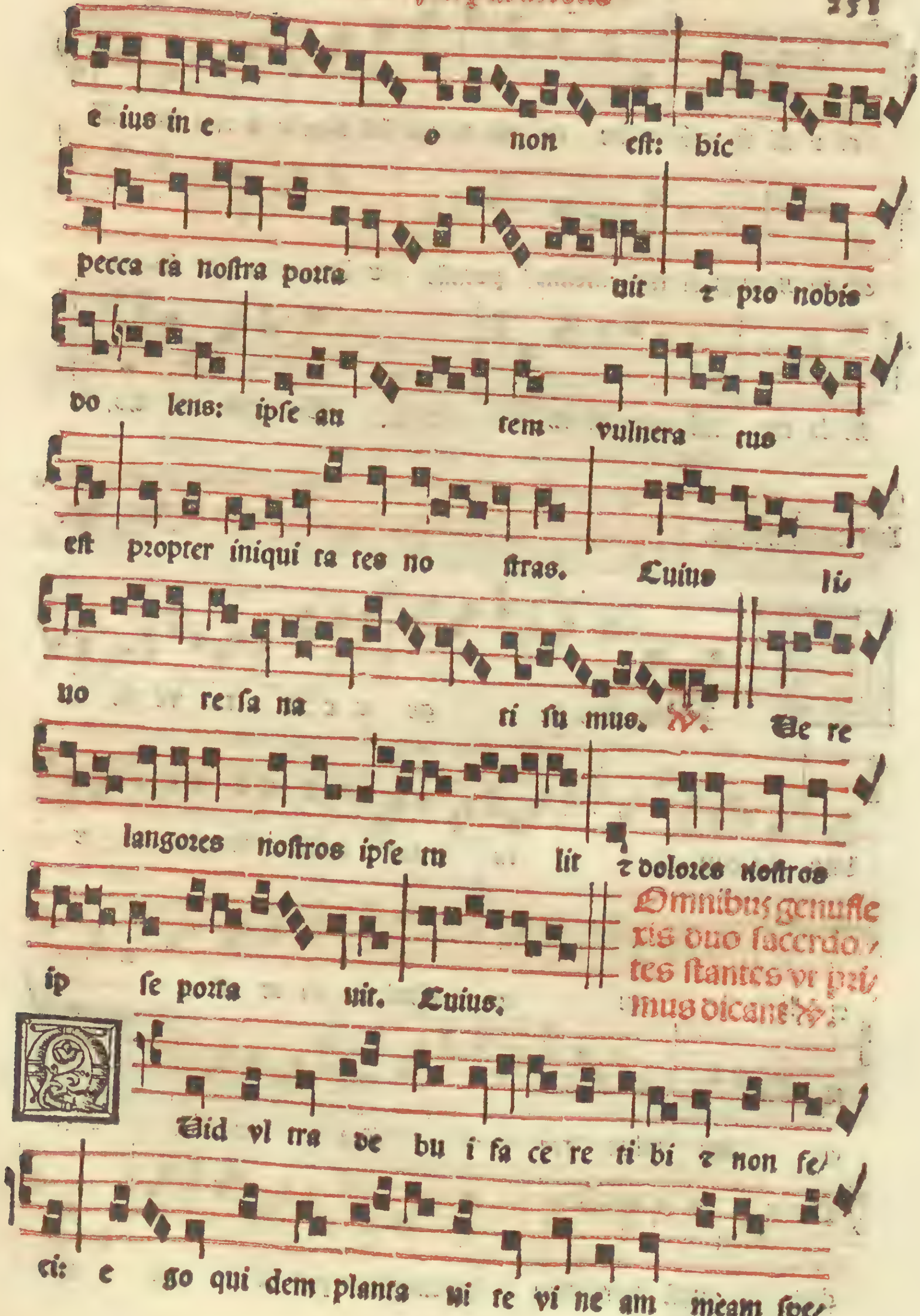
Finita replica post ℣. firmetur processio: ꝛ omnes flectant genua: exceptis illis qui portant feretrum: ꝛ duobus sacerdotibus qui cantauerint **Popule meus.** qui stantes versis vultibus ad populum: omnibus alijs genuflexis: habentibus vultus suos ad feretrum conuersos cantent versus. **Quia eduxi te.** Et hoc quidem seruetur in omnibus sequentibus stationibus. ℣.
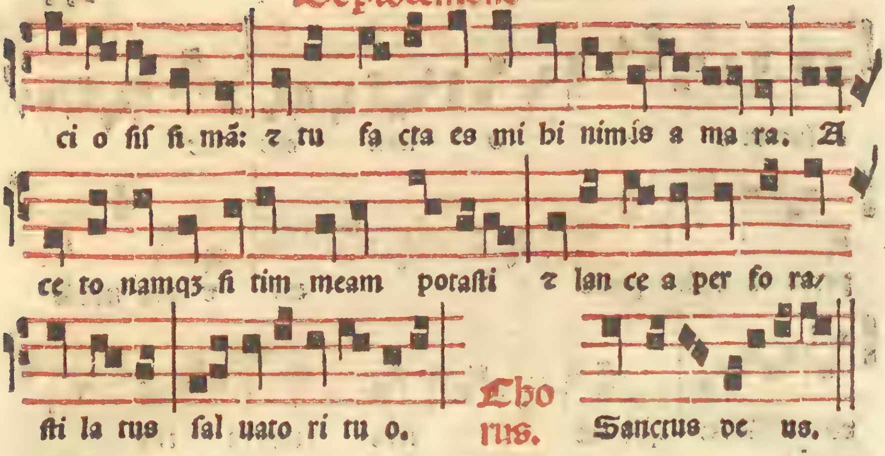
Quia e du xi te per deser tum qua draginta annis ꝛ man na ci ba ui te ꝛ in trodu xi in terram sa tis o ptimam pa ra sti crucem sal ua to ri tu o.

Chorus. Sanctus de us.
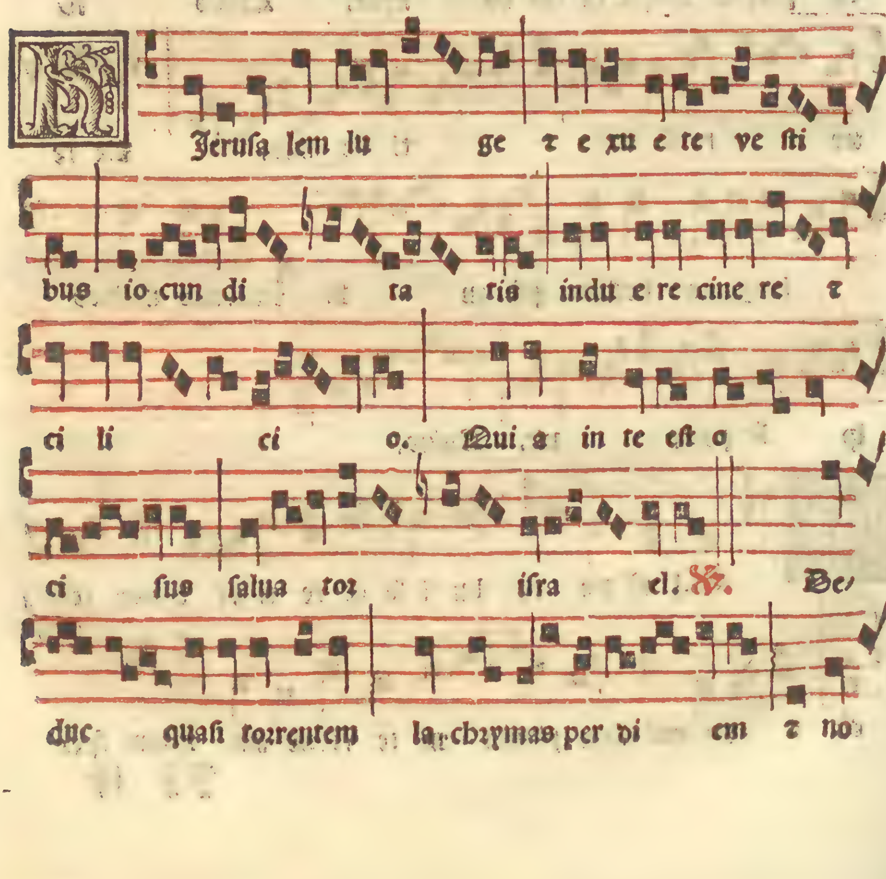
vt supra. Quo dicto surgāt omnes ꝛ incipiat responsorium. **Ecce vidimus eum.** ꝛ procedatur ad secundam stationem cantādo responsorium totum vsqꝫ in finem cum ℣. ꝛ replica Responsorium.
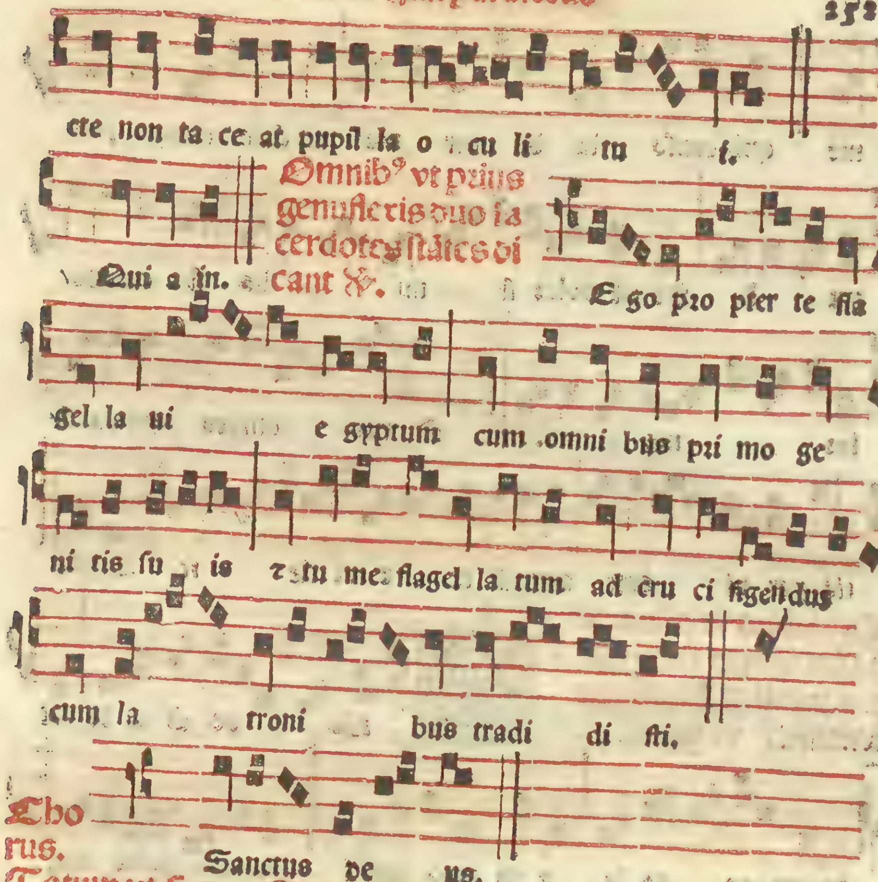
Ecce vi di mus e um non ba bentez speciem neqꝫ de co rem a spe ctus

e ius in e o non est: hic
pecca ta nostra porta uit z pro nobis
do lens: ipse au tem vulnera tus
est propter iniqui ta tes no stras. Cuius li
uo re sa na ti su mus. ℣. Ve re
langores nostros ipse tu lit z dolores nostros
ip se porta uit. Cuius.
Omnibus genuflexis duo sacerdotes stantes vt primus dicant ℣.
Quid vl tra de bu i fa ce re ti bi z non fe
ci: e go qui dem planta ui te vi ne am meam spe

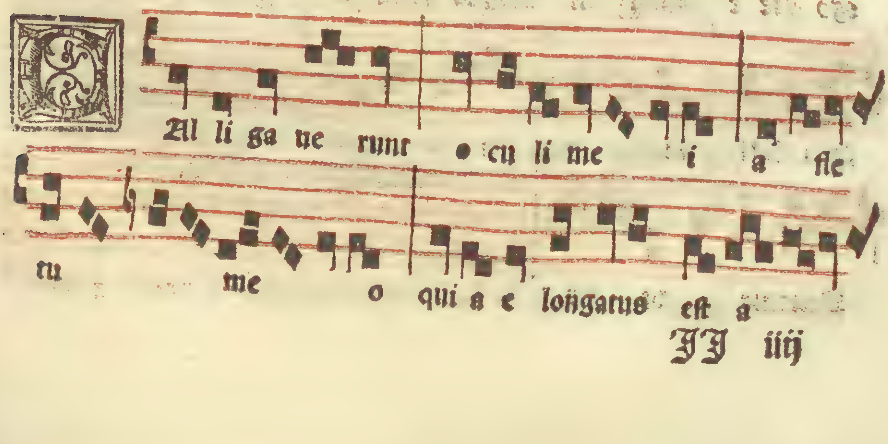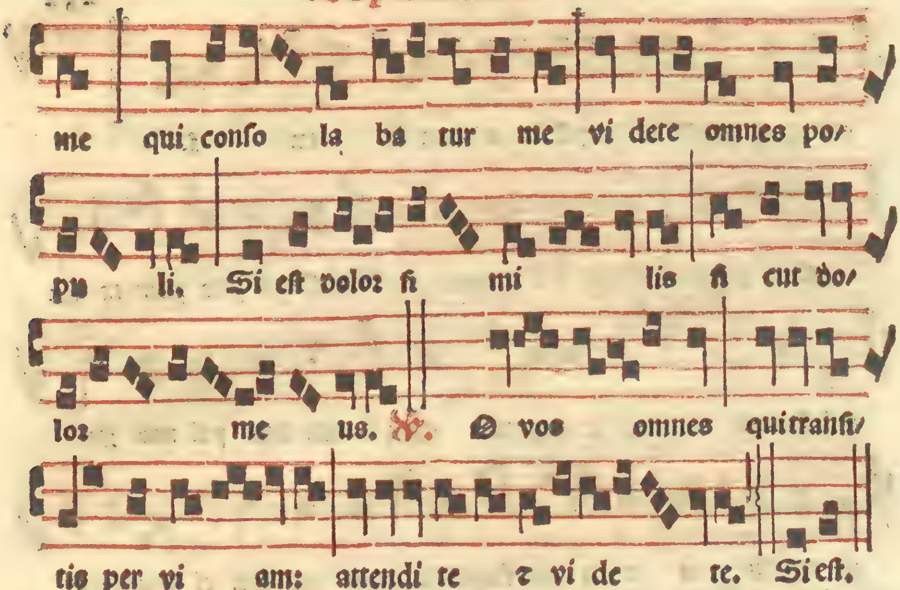

Totum dicitur vt ſupra. Surgentibus omnibus incipiatur ℟. Hieruſalem luge. ⁊ procedat ad tertiam ſtationem vt ſupra. ℟.

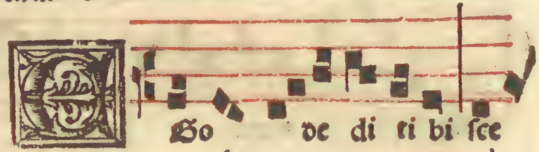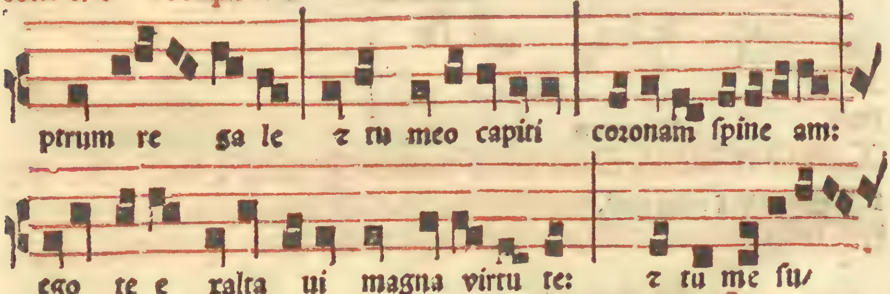

Totum ut supra. Quo dicto omnes surgant ꝛ incipiatur R. Calligauerunt oculi mei. ꝛ procedat processio ad quartam statione͂ que fiat circa ingressuz ecclesie redeundo ante sepulchrū. R.
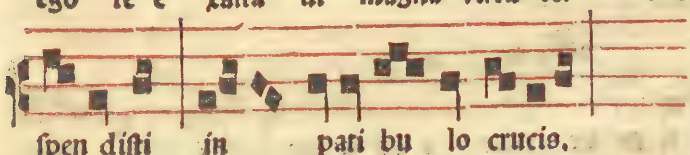

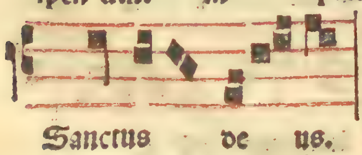
Omnibus vt prius genuflexis duo sacerdotes predicti stãtes cantent ℣. vt supra.
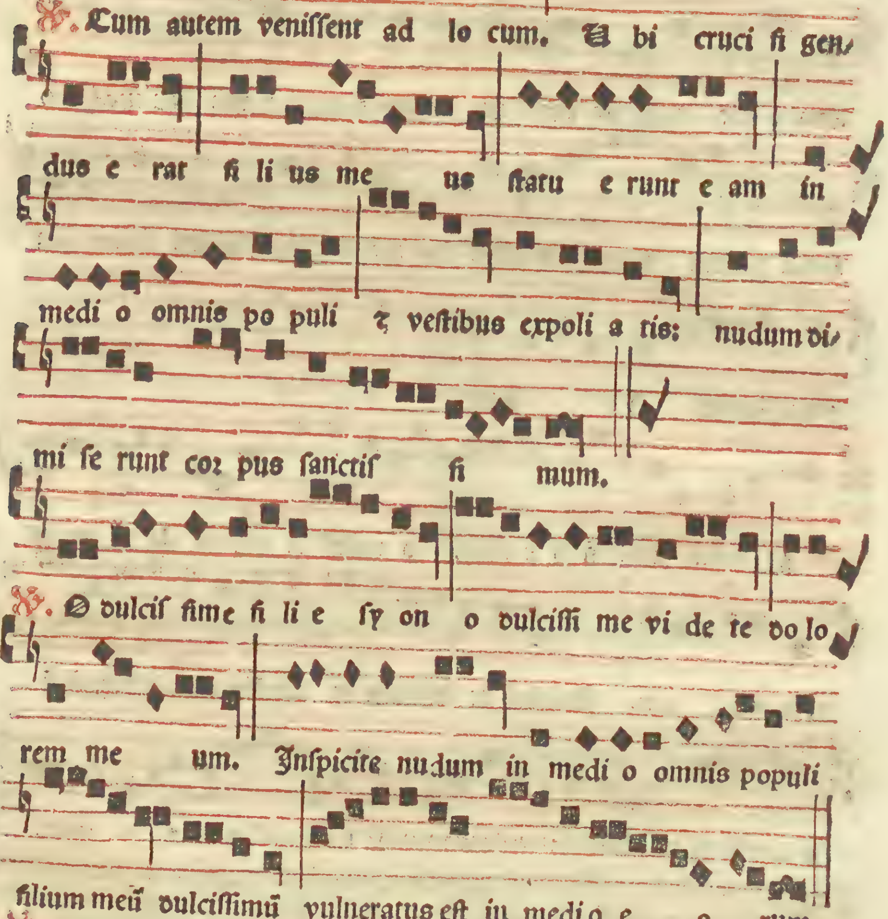

Finito versu chorus cãtet Sanctus. totũ vt supra.

Dicto Miserere nobis. sacerdos cũ reuerentia accipiat corpus domini de feretro: ⁊ illud in manibus eleuatũ teneat conuersus ad populum: ⁊ versis
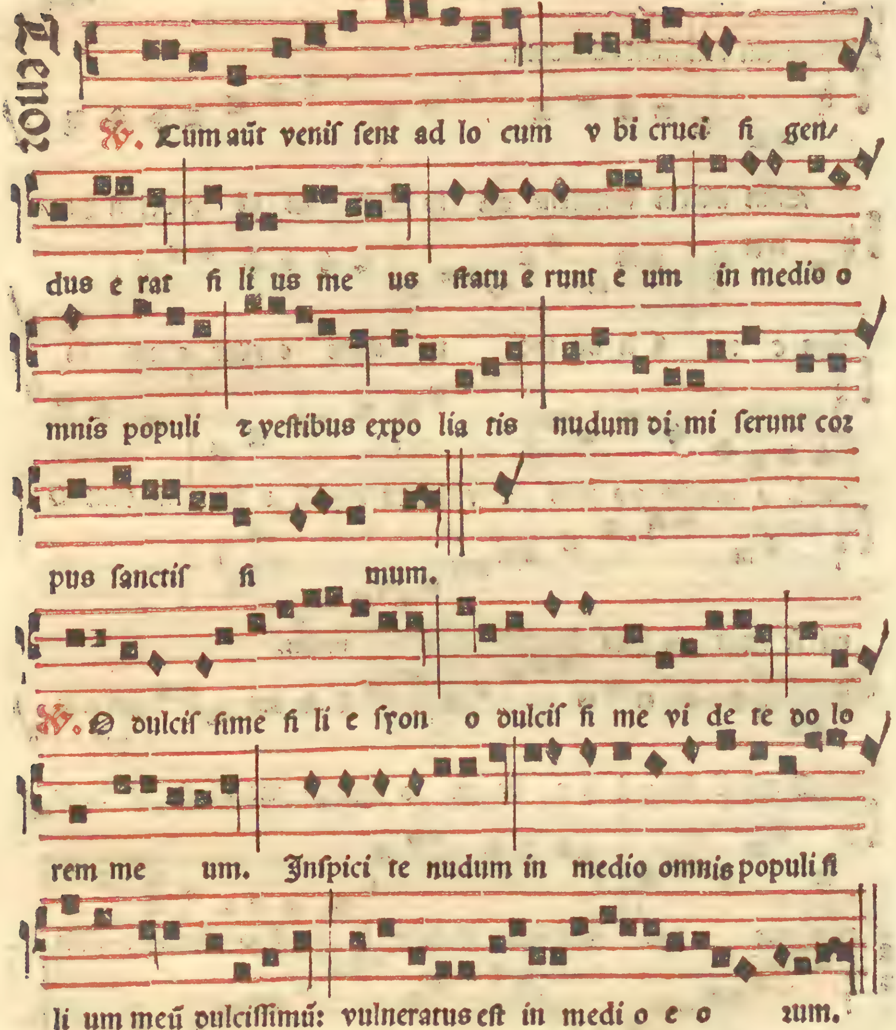
renibus ad sepulchrum. Tunc duo clerici genuflexi cantent ℟. Cum autem venissent ad locum. & reliquos infra notatos.

1 ℟. Cuz vo venissent ad locũ vbi sepeliẽdus erat filius meus: statuerũt euz ĩ medio mulierꝝ: & syndone ĩuoluẽtes sepulcrũ dimiserũt corpus scĩssimũ.

2 ℟. O vos omnes qui transitis per viam: venite & videte si est dolor sicut meus: desolata sum nimis: non est qui consoletur me: salus mea infirmata est: vita occiditur: & a me tollitur.

3 ℟. O nimis triste spectaculum: o crudele supplicium impensuz filio: o felix
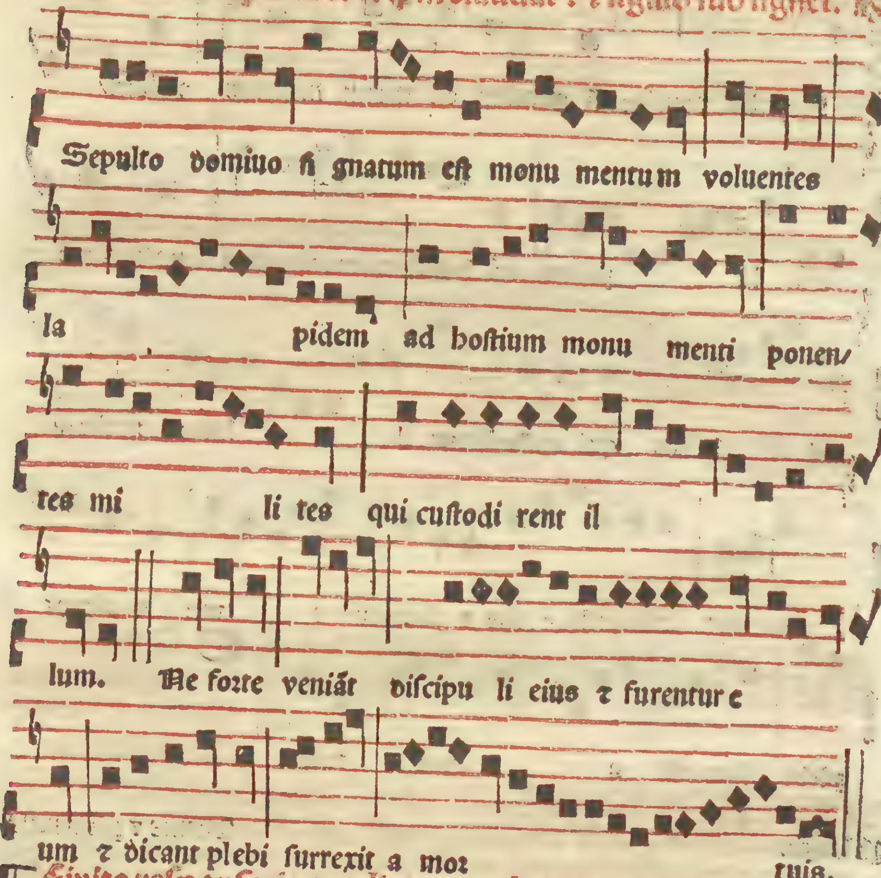

rex tam indecenti morte coronatus: pontifices iniquitatis tantum ne in vestrum exardescitis deum.

4 ℟. Attendite vos o populi ⁊ vniuerse plebes dolorem maximum: morte turpissima mactauerunt filium meum: vos optime sorores flete vna mecum: de filio conqueramur.

5 ℟. Cum vero deposuissent corpus Jesu de cruce: statuerunt illud in gremio matris sue: in medio mulierum amarissime flentium: mestissima matre filium nimis deplorante.
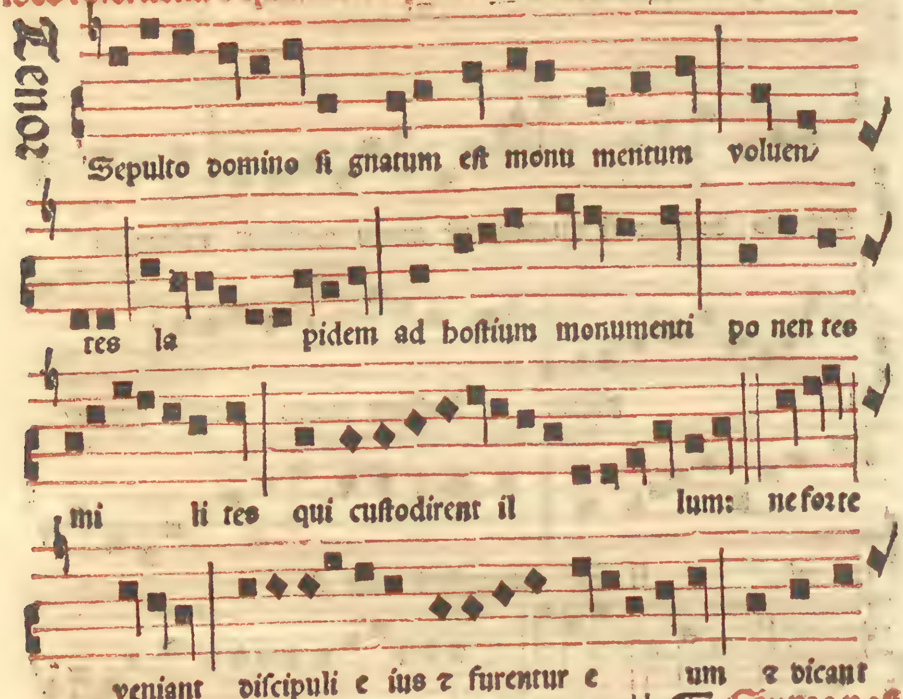
Cantatis p̄dictis v̄sibus: vel corpte: sacerdos eleuatis ma/nib⁹ cū corpe chr̄i in modū crucis bn̄dicat p̄p̄lm: ⁊ cū reuerentia illud ponat in sepulchro: ⁊ ip̄m claudat: ⁊ sigillo suo signet. R̄.

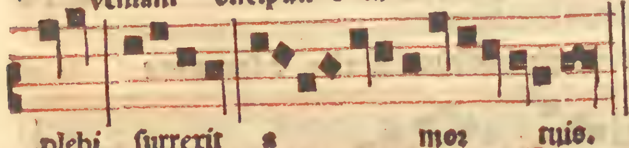

Finito responsorio predicto duo clerici dicant V̄. In pace fa/ctus est locus eius. R̄. Et in syon habitatio eius. Et sacerdos sine Do/minus vobiscum. vel Oremus. Dicat absolute orationem.

Respice q̄s dn̄e sup hanc familiā tuam: pro qua dn̄s noster iesus chr̄s nō dubitauit manibus tradi nocentium: ⁊ crucis subire tormentū. Et non dicat Qui tecum. Nec r̄ndeat Amē. ⁊ sic terminet processio. Si p̄cessio debet fieri plixior ⁊ in ea plures mansiones seu stationes fieri oporteat: finito R̄. Calliga/uerunt. cum versu ⁊ aliis que sequūtur: repetat aliqd R̄. de pre/dictis cū suo versu ⁊ aliis que sequunt: ita q̄ R̄. Sepulto. vltimo
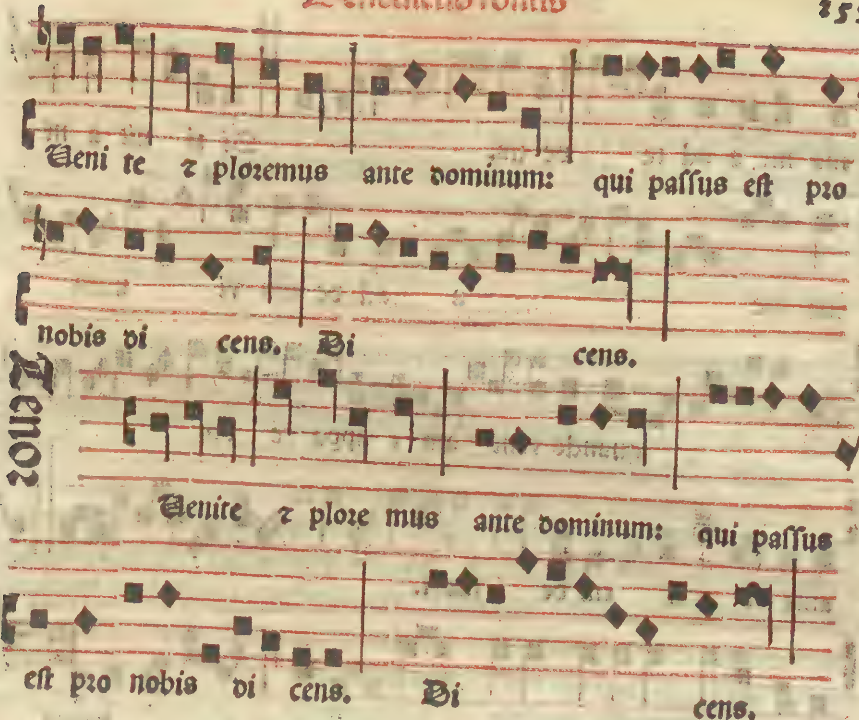
loco reseruetur: quando corpus domini ponitur in sepulchro.
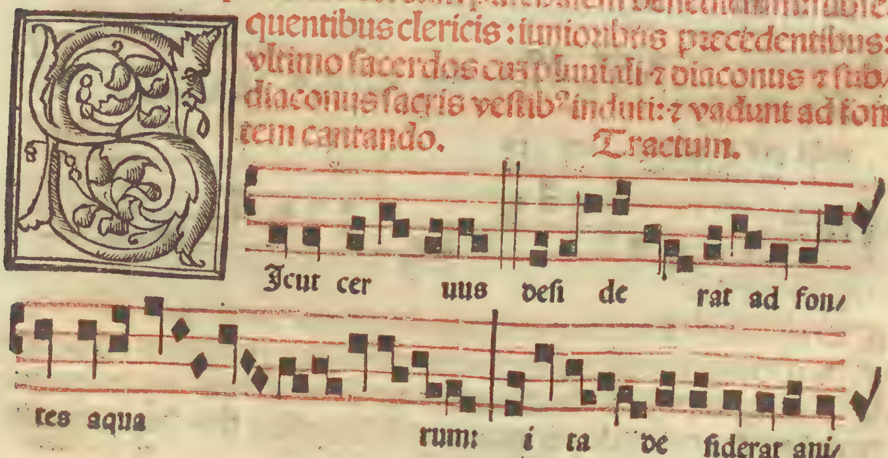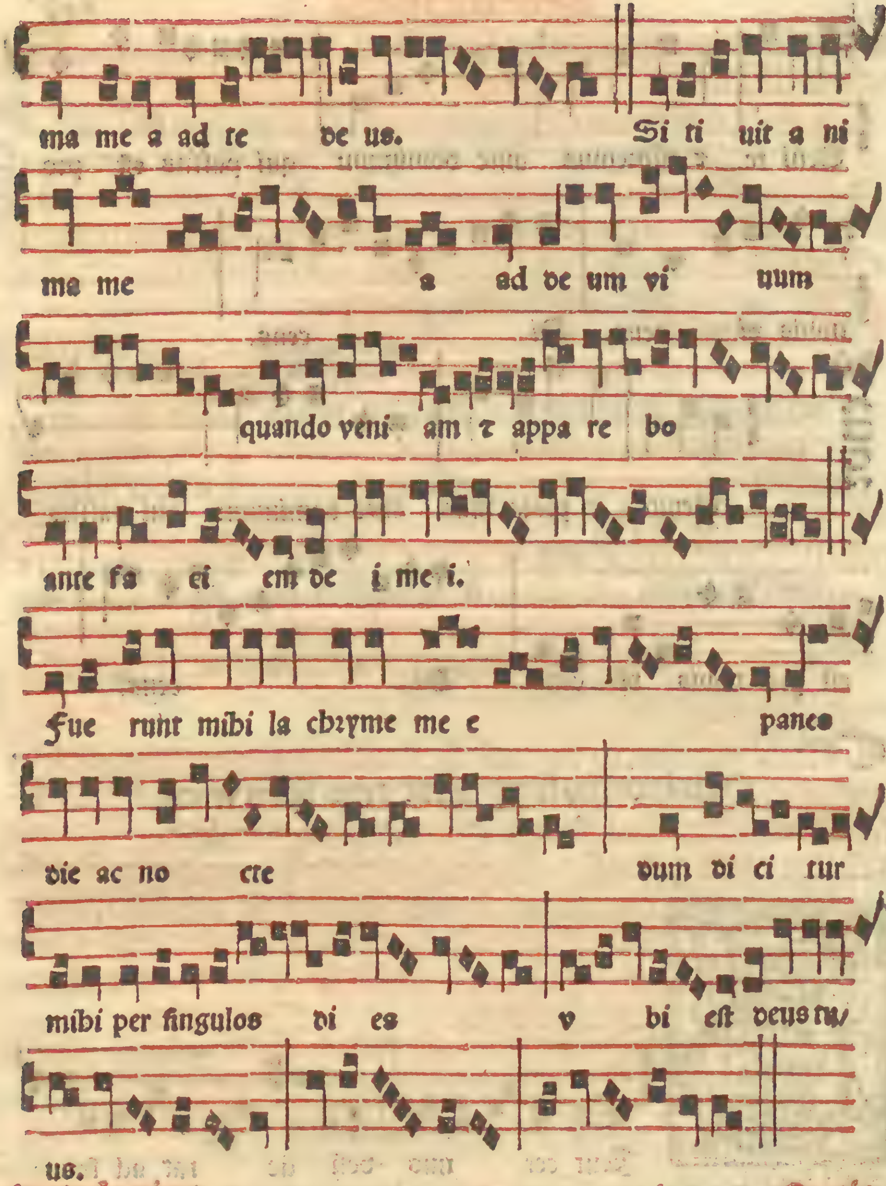

¶ Supra posita pcessio: more veneto fit infra/scripto ordine.

Paratis oib⁹ vt supra in pcedēti pcessione notatū est: loco. ℟. Plange. incipit a duob⁹ clericis genuflexis aña. Uenite & ploremus. in cantu: vt inferius notatū est. Postmodū tot⁹ chorus surgens dicat ℣. Popule. vt supra. Quo finito illi duo clerici q cantauerūt Uenite & plo. Cantāt ℣. Quia edu. & chor⁹ repetit ℣. Popule. Itē duo clerici dicant ℣. Et ppter te. & chorus repetit ℣. Popule. Et sic alternatī dicant iproperia put supra signatū est in adoratiōe crucis fol. 245. Uel ipsa iproperia cātant i sexto tono psalmoꝝ. Et cū in dicta pcessione fieri oꝫ aliq̄ statio seu mansio: oēs genu/flectāt: & illi duo cantēt aña. Uenite. vt. s. qua dicta: surgāt oēs & se/quant pcessionē cātādo ℣. Popule. & iproperia vt. s. Cū āt peruenerint ad sepulchrū faciant oia vt supra in precedenti pcessione.

¶ Sabbato sancto cantatis lectionibus ante missam & dicta oratione. **Omnipotens sempiterne deus spes vnica.** fit processio ad benedicendum fontes: precedentibus acolitis cum cereis & cruce: & alio qui defert cereum paschalem benedictum: subsequentibus clericis: iunioribus precedentibus: vltimo sacerdos cum pluuiali & diaconus & subdiaconus sacris vestibꝰ induti: & vadunt ad fontem cantando. Tractum.

Deinde dicat Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus reſpice pꝛopitius ad deuo/tionem populi renaſcentis: qui ſicut ceruus aquarum ex/petit fontē: ⁊ concede pꝛopitius vt fidei ipſius ſitis baptiſmatis

myſterio animam corpuſqʒ ſanctificet. Per dominum noſtruʒ ieſum chriſtum. Deinde ſacerdos dicat media voce.

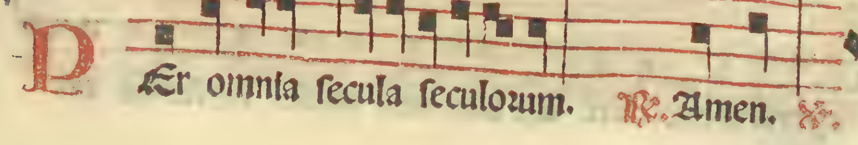
PAter noſter qui es in celis: ſanctificetur nomen tuū. Adueniat regnum tuū: fiat voluntas tua: ſicut in celo ⁊ in terra. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita noſtra: ſicut ⁊ nos dimittimus debitoribus noſtris. Et ne nos inducas in tentationeʒ. ℟. Sed libera nos a malo. Deinde ſymbolum.

CRedo in deum patrem omnipotentem: creatorem celi ⁊ terre: ⁊ in ieſum chriſtum filius eius vnicum dominuʒ noſtrum: qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto: natus ex Maria virgine. Paſſus ſub pontio pilato: crucifixus mortuus ⁊ ſepultus: deſcendit ad inferos: tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcendit ad celos: ſedet ad dexteram dei patris omnipotentis: inde venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. Credo in ſpiritum ſanctum ⁊ ſanctam eccleſiam catholicam: ſanctorum communionem: remiſſionem peccatorum: carnis reſurrectionem: vitam eternaʒ. Amen. Poſtea ℣. Quoniam apud te eſt fons vite. ℟. Et in lumine tuo videbimus lumen. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne deus: adeſto magne pietatis tue myſterijs: adeſto ſacramentis: ⁊ ad creandum nouos populos: quos tibi fons baptiſmatis parturit: ſpirituʒ adoptionis emitte: vt quod noſtre humilitatis gerendum eſt myſterio: tue virtutis impleatur effectu. Per dominum noſtrum ieſum chriſtum filium tuum: qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiuſdeʒ ſpiritus ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

¶ In vigilia pentecoſtes dicitur ſequens oratio.
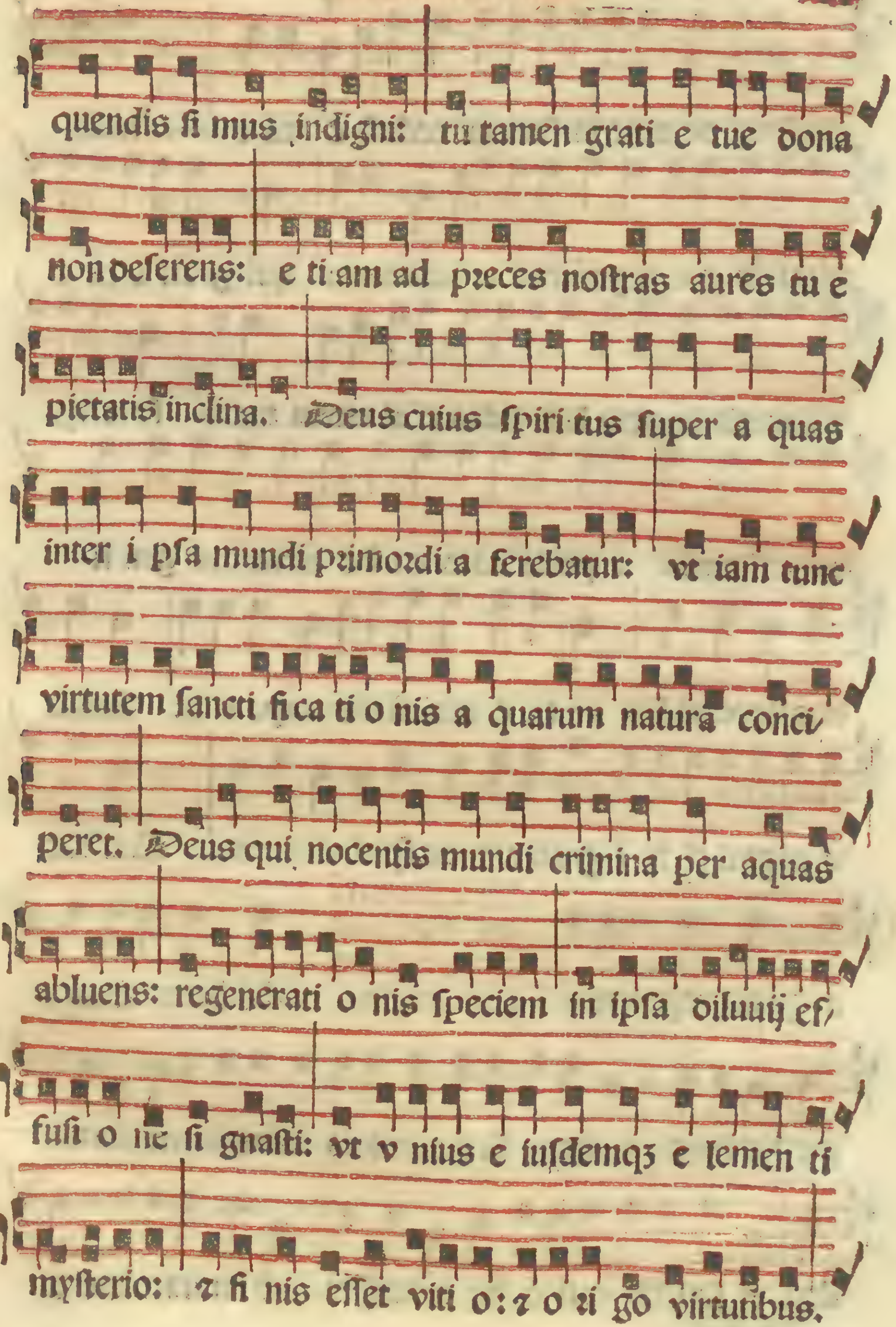
COncede queſumus omnipotens deus: vt qui ſolennitatem doni ſpiritus ſancti colimus: celeſtibus deſiderijs accenſi: fontem vite ſitiamus. Per dominum noſtrum ieſuʒ chriſtum filium tuum: qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiuſdeʒ ſpiritus ſancti deus. Hic exaltet vocem in modum prefationis.
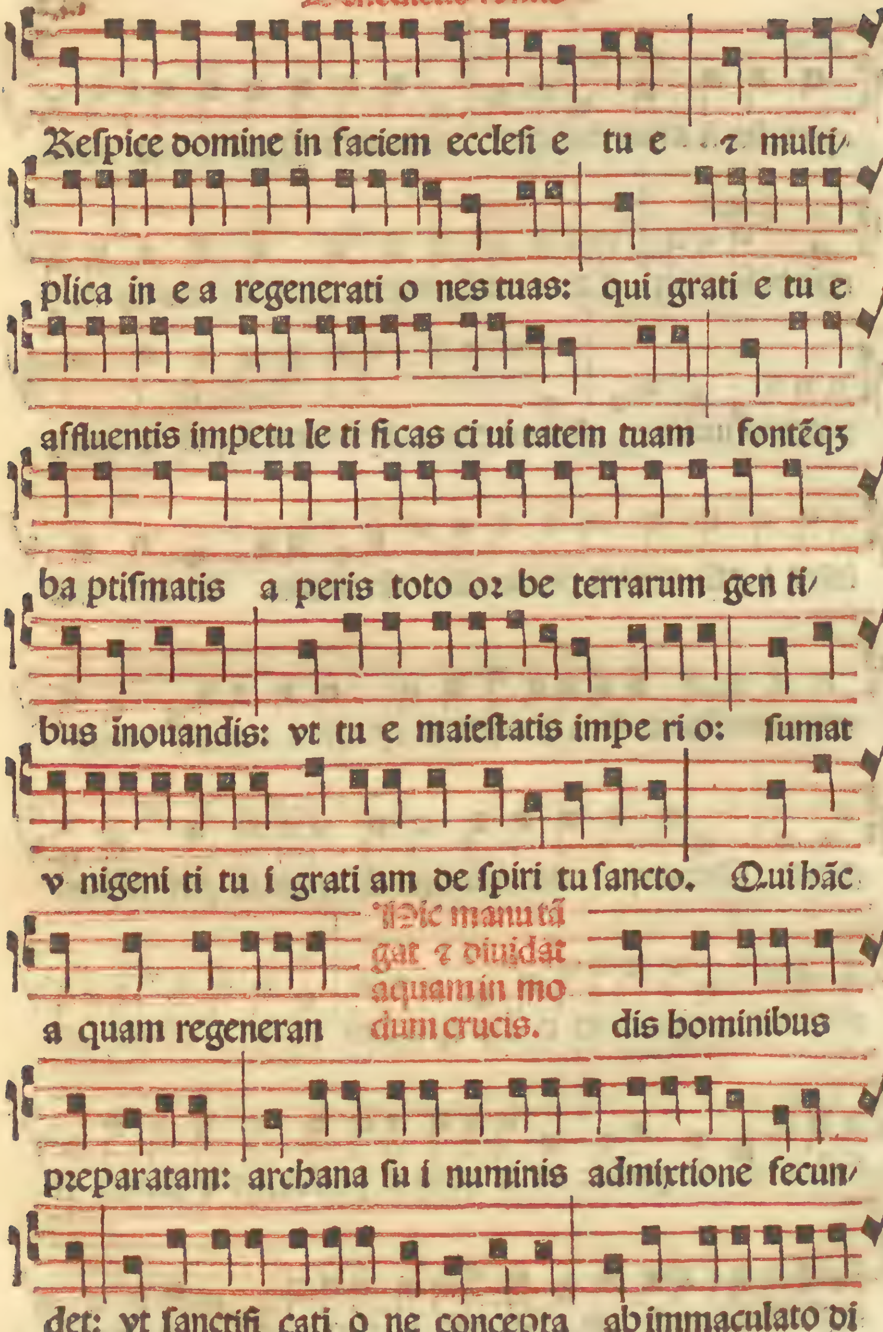

Dominus vobiscum. ℟. Et cuȝ spiritu tu o. ℟. Sursuȝ
corda. ℟. Habemus ad dominum. ℣. Gratias agamus do/
mino de o nostro. ℟. Dignum ⁊ iustum est.
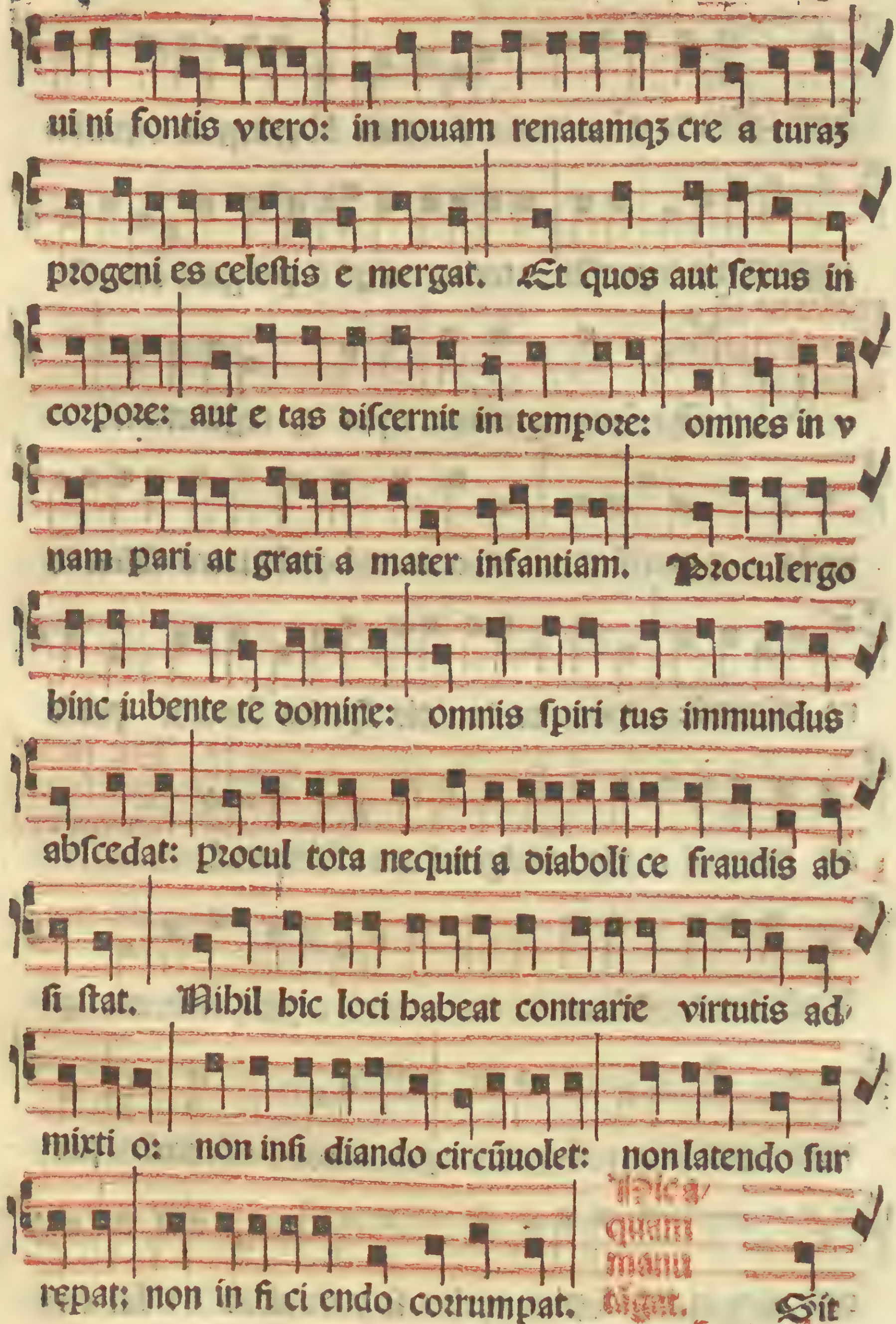
Sequens prefatio cum suo cantu dicitur ad benedictionez fon/
tium in die sabbati sancti: ⁊ in vigilia pentecostes.
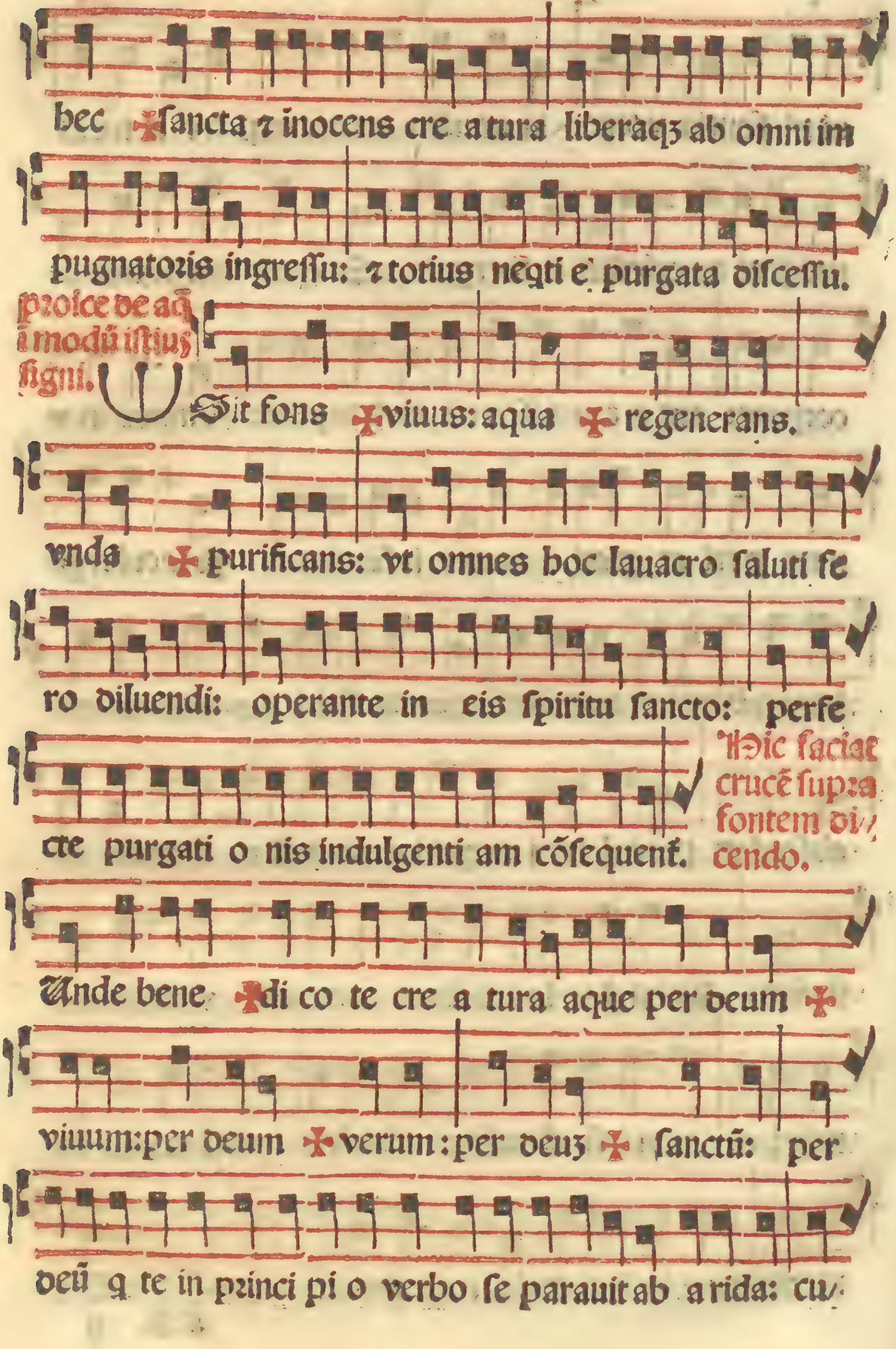
VEre dignū ⁊ iustum est equum ⁊ salu tare nos
ti bi semper ⁊ v biqȝ gratias a gere: domine san
cte pater omnipo tens: e terne deus. Qui inuisibi/
li potenti a sacramentorum tuorum mi ra bi li ter
operaris effectum. Et licet nos tantis mysterijs exe/

quendis ſi mus indigni: tu tamen grati e tue dona
non deſerens: e ti am ad preces noſtras aures tu e
pietatis inclina. Deus cuius ſpiri tus ſuper a quas
inter i pſa mundi primordi a ferebatur: vt iam tunc
virtutem ſancti fi ca ti o nis a quarum natura conci-
peret. Deus qui nocentis mundi crimina per aquas
abluens: regenerati o nis ſpeciem in ipſa diluuij ef-
fuſi o ne ſi gnaſti: vt v nius e iuſdemqꝫ e lemen ti
myſterio: ⁊ fi nis eſſet viti o: ⁊ o ri go virtutibus.

RR

Reſpice domine in faciem eccleſi e tu e ⁊ multi/
plica in e a regenerati o nes tuas: qui grati e tu e
affluentis impetu le ti ficas ci ui tatem tuam fontéq;
ba ptiſmatis a peris toto oꝛ be terrarum gen ti/
bus inouandis: vt tu e maieſtatis impe ri o: ſumat
v nigeni ti tu i grati am de ſpiri tu ſancto. Qui hác
a quam regeneran dis hominibus
Hic manu tã gat ⁊ diuidat aquam in mo dum crucis.
pꝛeparatam: archana ſu i numinis admixtione fecun/
det: vt ſanctifi cati o ne concepta ab immaculato di

ui ni fontis v tero: in nouam renatamqȝ cre a turaȝ
progeni es celestis e mergat. Et quos aut sexus in
corpore: aut e tas discernit in tempore: omnes in v
nam pari at grati a mater infantiam. Procul ergo
hinc iubente te domine: omnis spiri tus immundus
abscedat: procul tota nequiti a diaboli ce fraudis ab
si stat. Nihil hic loci habeat contrarie virtutis ad
mixti o: non insi diando circũuolet: non latendo sur
repat: non in fi ci endo corrumpat.
Hic a
quam
manu
Sit

hec ✠ sancta ⁊ inocens cre atura liberaqꝫ ab omni im
pugnatoris ingressu: ⁊ totius neq̄ti ē purgata discessu.
proice de aq̄ i modū istius signi.
Sit fons ✠ viuus: aqua ✠ regenerans.
vnda ✠ purificans: vt omnes hoc lauacro saluti fe
ro diluendi: operante in eis spiritu sancto: perfe
cte purgati o nis indulgenti am cōsequent.
Hic faciat crucē supra fontem di/cendo.
Unde bene ✠ di co te cre a tura aque per deum ✠
viuum:per deum ✠ verum: per deuz ✠ sanctū: per
deū q̄ te in princi pi o verbo se parauit ab a rida: cu/

ius ſpiri tus ſup te ferebat. Hic diuidat ⁊ effundat a/quam in qua tuoꝛ partes.

Qui te de paradi ſi fonte manare fecit: ⁊ in q̃tuoꝛ flu

minib⁹ diuidẽs: Hic tãge aquã ⁊ pice in modũ iſti⁹ ſigni. ✕ totã terrã ri gare p̃ce

pit. Qui te eti am in deſerto a maram ſu a virtute

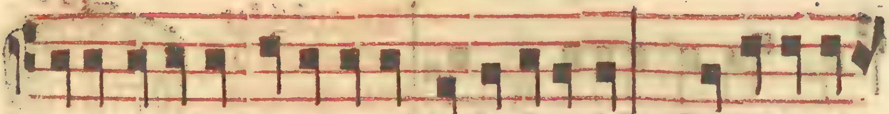
inclyta fecit eſſe potabilem: ⁊ ſi tienti populo de pe

tra produxit. Be ✠ nedico te per ieſum chꝛiſtum fi/

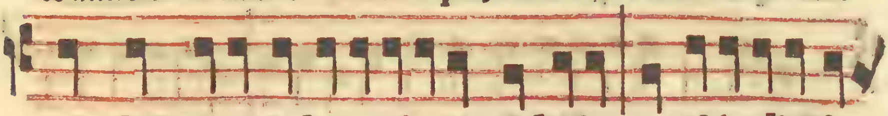
li um e ius v nicum dominum noſtrum: qui in chana

gali le e ſi gno admirabili: ſu a potenti a conuertit

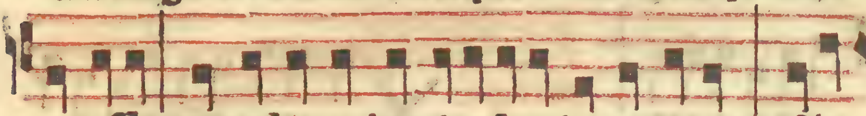
in vinum. Qui pedi bus ſuis ſuper te ambulauit: ⁊ a

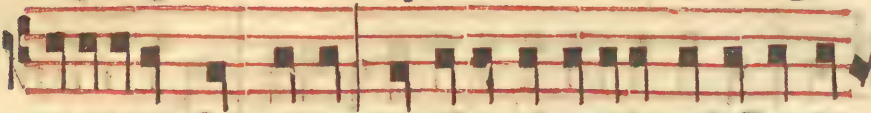
ioanne in iordane in te baptizatus est. Qui te vna

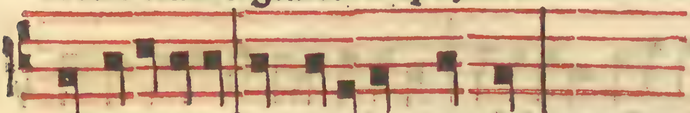
cum sanguine de latere su o produxit: ⁊ discipulis su

is iussit: vt credentes baptizarētur in te dicens. Ite

docete omnes gentes: baptizantes e os in nomine pa/

tris ⁊ fi li i: ⁊ spiri tus sancti.

Hic mutat vocem quasi lectionem legens.

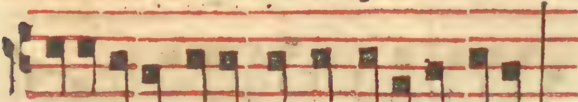
HEc nobis precepta seruantibus tu deus omnipotens cle/mens adesto: tu benignus aspira: tu has simplices aquas tuo ore benedicito: tu preter naturalē emūdationē quā lauādis possunt adhibere corporib⁹: sint ⁊ purificādis mētib⁹ efficaces.

Hic ponat cereum in aquā ⁊ in tono prefationis ter eleuando vocem dicat ter ex suflādo in eā hoc mō.

℣

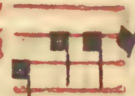
DEscēdat i hāc ple

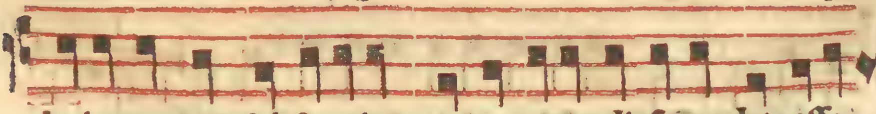
nitudinē fontis virt⁹ spirit⁹ sancti:

Fac predi/ctum signū in aq̄
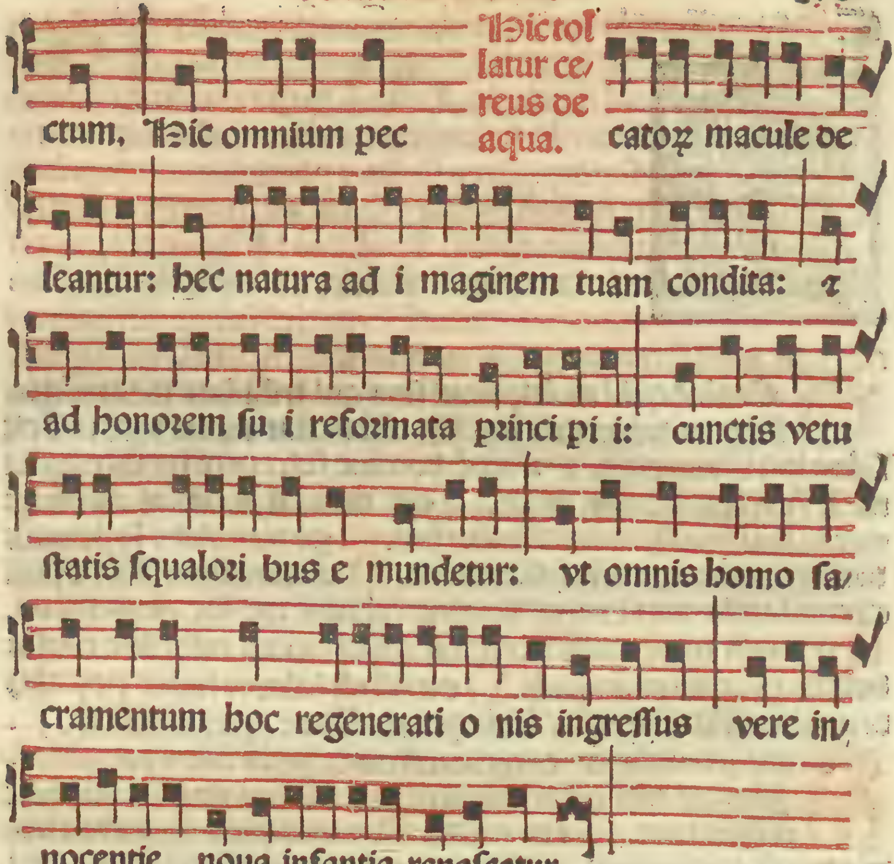
℣

totāq̄

huius a que substantiam re generandi fecundet effe/

Per dominũ nostrum iesum christum filium tuũ: qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculum per ignem. ℟. Amen. Hic de ipsa aqua benedicta aspergatur super populum: ⁊ interim quispiaz clericus hauriat de aqua illa benedicta ex fonte ad aspergendas domos ⁊ quelibet loca. ¶ Postea sacerdos infundat chrisma in modum crucis in fonte super ipsam aquaz dicens legendo. Sanctificetur ⁊ fecundetur fons iste hoc salutifero chrismate in nomine pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ spiritus ✠ sancti. Tunc misceat chrisma antedictum cum eadez aqua: ⁊ aspergat cum manu per totum fontem. Completa fontis benedictione redeuntibus omnibus clericis a duobus letanie incipiant ⁊ cantentur. Quibus finitis inchoetur missa per Kyrieleyson.

¶ De pcessione in nocte pasche ante matu. ad sepulchrū chri.
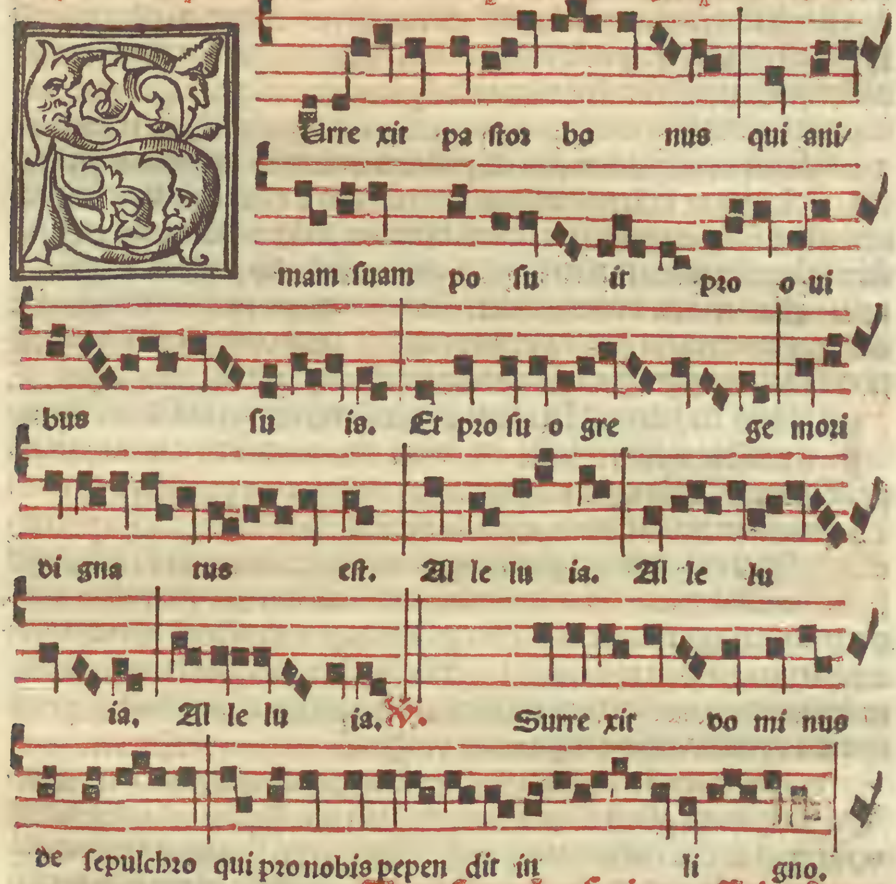
Die sancto resurrectionis cū fuerit pulsatum ad matutinum anteq̄ populus intret ecclesiā: sacerdos cum cruce ⁊ thurribulo apparatus superpelliceo stolla ⁊ pluuiali: precedentibus cereis accensis: ⁊ sequente toto clero: cum reuerētia aperto sepulchro: accipiat corpus domini: ⁊ portet illud ī loco sacrarij: vbi sacrosanctum sacramentū seruari cōsueuit. Et interim chorus cantet sequentes psalmi: vel aliquem eorū. Psalmus.

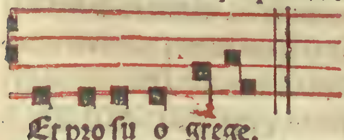
Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me: multi insurgunt aduersum me. Multi dicunt anime mee: nō est salus ipsi in deo eius. Tu autē domine susceptor meus es: glia mea: ⁊ exaltans caput meū. Voce mea ad dominū clamaui: ⁊ exaudiuit me de monte sancto suo. Ego dormiui ⁊ soporatus sum: ⁊ exurrexi q̄a dn̄s suscepit me. Non timebo milia populi circundantis me: exurge domine saluum me fac deus meus. Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorū cōtriuisti. Domini est salus: ⁊ super populū tuum benedictio tua. Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto. Ps.

Domine probasti me ⁊ cognouisti me. supra fol. 150. Psal.

Miserere mei deus miserere mei: quoniam in te confidit anima mea. Et in vmbra alarum tuarum sperabo: donec transeat iniquitas. Clamabo ad deū altissimū: deum qui bene fecit mihi. Misit de celo ⁊ liberauit me: dedit in opprobriū conculcantes me. Misit deus misericordiam suam ⁊ veritatem suam: ⁊ eripuit animā meam de medio catulorum leonum: dormiui conturbatus. Filij hominum dentes eorū arma ⁊ sagitte: ⁊ lingua eorum gladius acutus. Exaltare super celos deus: ⁊ super omnem terram gloria tua. Laqueum parauerunt pedibus meis: ⁊ incuruauerunt animam meam. Foderunt ante faciem meam foueam: ⁊ inciderunt in eam. Paratum cor meum deus paratum cor meum: cantabo ⁊ psalmum dicam. Exurge gloria mea exurge psalterium ⁊ cythara: exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis domine: ⁊ psalmum dicam tibi in gentibus. Quoniam magnificata est vsq̄ ad celos misericor-

dia tua: ꝛ vsq; ad nubes veritas tua. Exaltare super celos deus: ꝛ super omnem terram gloria tua. Gloria patri ꝛ filio ꝛ spiritui sancto. Sicut erat in principio. Finitis psalmis sacerdos precedentibus cereis ꝛ thuribulo corpus domini portet ad sanctuarium suum: sequente clero ꝛ cantante ℟. Surrexit pastor. ꝛ sepulchrū patenter dimittatur apertum. Responsorium.

Tunc sacerdos faciens officiū stans cum sacerdotibus in choro dicit ℣. Surrexit dominus vere alleluia. ℟. Et apparuit simoni alleluia. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus: qui hac sacratissima nocte cum potentia tue maiestatis resurgens portas inferni cō/
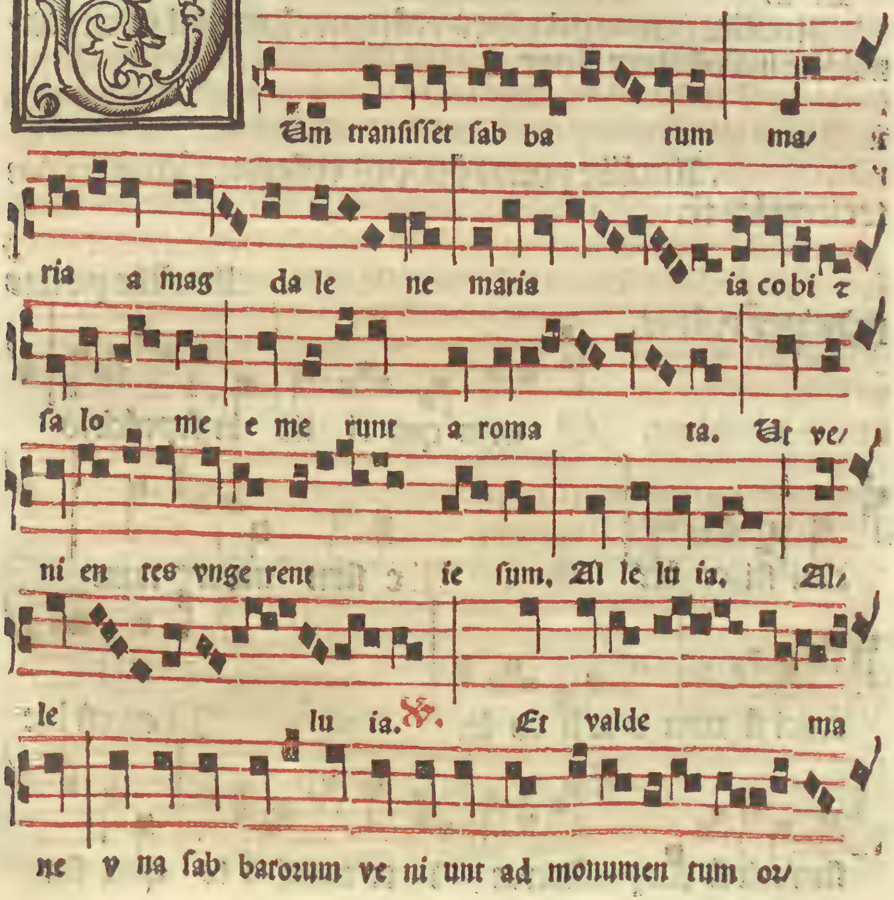
fregisti: et omnibus ibi detentis dexteram tue misericordie porrexisti: scilicet miserando diutius penis estuantis gehenne cruciatis: quos dudum ad imaginem tuam creasti: te quesumus nos indigni et vltima pars creature tue: vt per gratiam tue miserationis: ac per sancte resurrectionis tue amorem: necnon omnium sanctarum animarũ: quas hac sacratissima nocte de penis inferni ad celestia regna perduxisti: simulq; per omne mysterium: quod in resurrectione tua celebrasti: nobis indignis ac fragilibus: omnium peccatorum nostrorum indulgentiam largiri digneris: atq; iram: et furorem: et indignationem tue vindicte a nobis repellas: et auxilium consolationem ac protectionem in omnibus peccatis: periculis ac infirmitatibus animarum et corporum nobis cõcedas: et sicut corpus tue humanitatis: quod ad tempus pro nostra salute exuisti: post triduum tue maiestatis potentia resuscitasti: ita corpora et corda nostra ab omnibus vitijs emundari: et animas nostras in futura resurrectione beatorum spirituum cetibus facias aggregari. Qui cum patre et spiritu sancto viuis etc.

In memoriam et laudem gloriose resurrectionis tue hymnum dicat tibi omnis creatura tua domine: et nos quãuis peccatores et delinquentes hymnum dicimus: et gratias agimus: venerãdamq; crucem tuam adoramus: sanctamq; resurrectionem tuam laudamus et glorificamus: quoniam per te redempti sumus: ideoq; crucifixum dominum laudamus: et sepultum propter nos magnificamus: resurgentemq; a mortuis adoramus: et petimus: vt per te et sanctam resurrectionem tuam nos a morte animarum nostrarum resuscitare digneris. Qui cum patre et spiritu sancto viuis et regnas in vnitate.

Oratio.

Domine iesu christe propter hoc gaudium: quod tu cũ sanctissima anima tua et corpore: in tua sancta resurrectione voluisti habere cum omnibus fidelibus tuis: iustis et peccatoribus: viuentibus et mortuis: miserere nobis: sicut vis: et scis necessitates animarum et corporum: et da nobis spacium penitentie: et veram compunctionem: emendationem omnium peccatorum nostrorum: et presta nobis Jesu christe: vt precium corporis et sanguinis tui: cũ quo nos in sancta cruce redemisti: percipiamus ad salutem animarum nostrarum in nouissima hora: et per spirita-

lem vnctionem spiritalis olei ꝛ salutaris cum omni affectu cor/
dium ꝛ corporuz percipiamus. Qui cum patre ꝛ spiritu sancto
viuis ac regnas in vnitate ꝛc. Orationibus finitis sacerdos cor/
pus domini reuerenter thurificet. Dum predicte orationes di/
cuntur: duo diaconi parentur cum dalmaticis albis: ꝛ in eccle/
sia remaneant. Sacerdos autem paratus vt supra: cum toto
clero exeat per portam ecclesie minorez: maiori porta clausa re/
licta: ꝛ veniant ad portā maiorez ecclesie cantando respōsoriuz.
Dum transisset sabbatum. ꝛ cuz illuc peruenerint:
sacerdos accedit ad portam clausam: clerus
circunstat eum. Responsorium.

to iam so le. Et veni en tes. Glori a

patri ⁊ fi li o ⁊ spi ri tu i san cto.

Al le.

Et dum peruenerint ad fores ecclesie completo ℟. cum ℣. ⁊ replica plebanus vel sacerdos paratus pulsat ad ostium manu: vel cum cruce: dicens sonora voce in tono lectionis. Attollite portas principes vestras: ⁊ eleuamini porte eternales: ⁊ introibit rex glorie. Et pro ista prima pulsatione: illi deintus nihil respondent. Et facto modico interuallo: sacerdos iterum vehementius pulsat ad ostiuz: dicens voce altiori in tono lectionis. Attollite portas p̄ncipes vestras: ⁊ eleuamini porte eternales ⁊c. Et illi deintus nihil respondent. Et tunc sacerdos modico interuallo facto: iterum in eodez tono: sed altius q̃ secundo: pulsans fortiter ostium ecclesie dicit. Attollite portas principes vestras.

Tunc illi diaconi deintus statiz cantando respõdent.

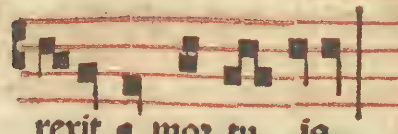
Quem que ri tis in sepulchro chri sti co le:

Et illi deforis respondent.

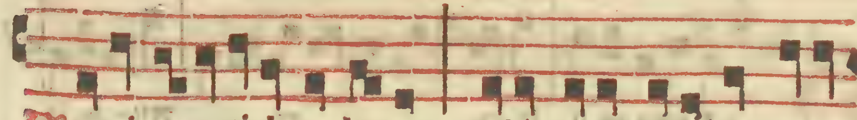
Iesum nazare num cruci fi xum o ce li co le.

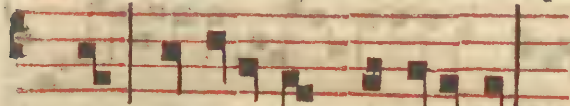
Et iteruz illi deint⁹ respondeant.

Non est hic surrexit si cut predixerat i te nunti a te quia sur

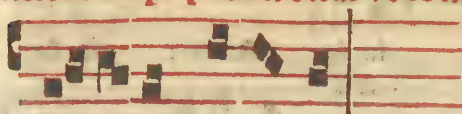

Hoc finito qui deintus sunt aperiant portam ecclesie ₇ omnes ingrediantur. Et iterum dicant qui deintus erant.

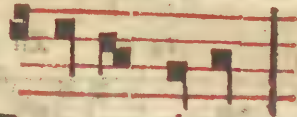

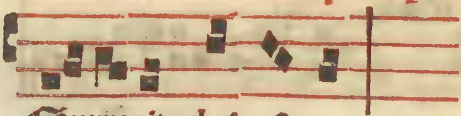
Et cum fuerint portaz ingressi firment se oēs ₇ diuidant per choros. Tūc plebanus vadat ad sepulchruz ₇ ponat caput in fenestra sepulchri: ₇ postea conuersus ad populum dicat voce mediocri.

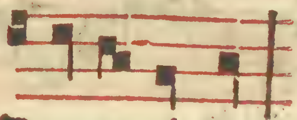
Chorus respondeat.

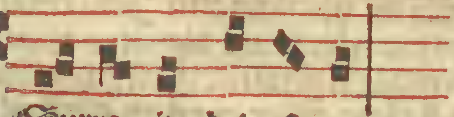
Quo dicto plebanus procedat aliquantulum versus populum: ₇ exaltet vocem altius quam primum ₇ dicat.

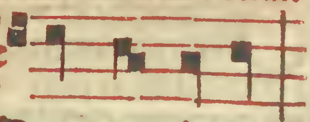
Chorus respondeat.

Iterum tertio plebanus procedat versus populum aliquantulum: ₇ exaltata voce adhuc altius q̄z secundo fecerat: ₇ dicat.
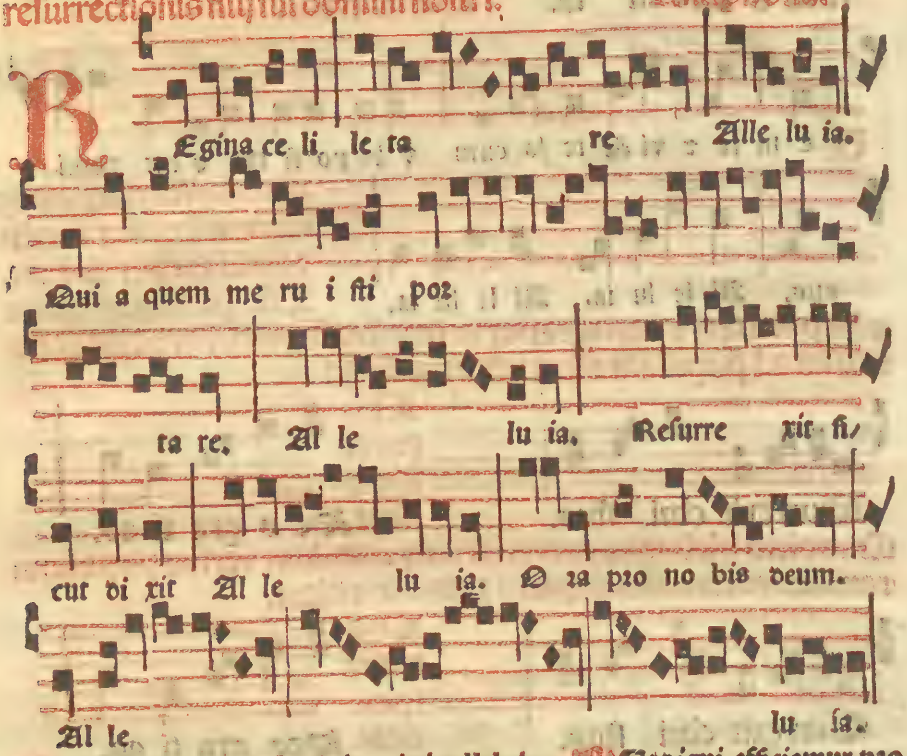

Chorus respondeat.

Quo facto omnes procedant ad sepulchrum: ₇ faciant choros hinc ₇ inde. Tunc plebanus vadit ad ostium sepulchri: ₇ statim retrocedat versus chorum: ₇ det pacem primo sacerdoti: seu clerico: vel domino terre: si ibi fuerit: ₇ dicat voce submissa. Surrexit dominus. ₇ ille respōdeat. Deo gratias. Deinde omnes sibi mutuo dent pacē dicentes. Surrexit dominus. Et ille cui pax

datur. Respõdeat. **Deo gratias.** Postmodum vadant oẽs ad altare beate virginis processionaliter: et coram altari genuflexi sacerdote incipiente añ. **Regina celi.** eam totam cantent pro gaudio resurrectionis filij sui domini nostri. Antiphona.

℣. Ora pro nobis sancta dei genitrix alleluia. ℟. Ut digni efficiamur promissionibus christi. Alleluia. Oremus. Oratio.

Deus qui per vnigeniti filij tui domini nostri Jesu christi resurrectionem: familiam tuam letificare dignatus es: presta quesumus: vt per eius venerabilem genitricem virginem mariam perpetue capiamus gaudia vite. Per eundem christum dominum nostrum. Oremus. Oratio.

Gratiam tuam quesumus domine mentibus nostris infunde: vt qui angelo nunciante christi filij tui incarnationẽ cognouimus: per passionem eius et crucem ad resurrectionis gloriam perducamur. Per eundem christum dominum nostrum.

¶ His finitis reuertantur ad chorum: et cantent matutinas.
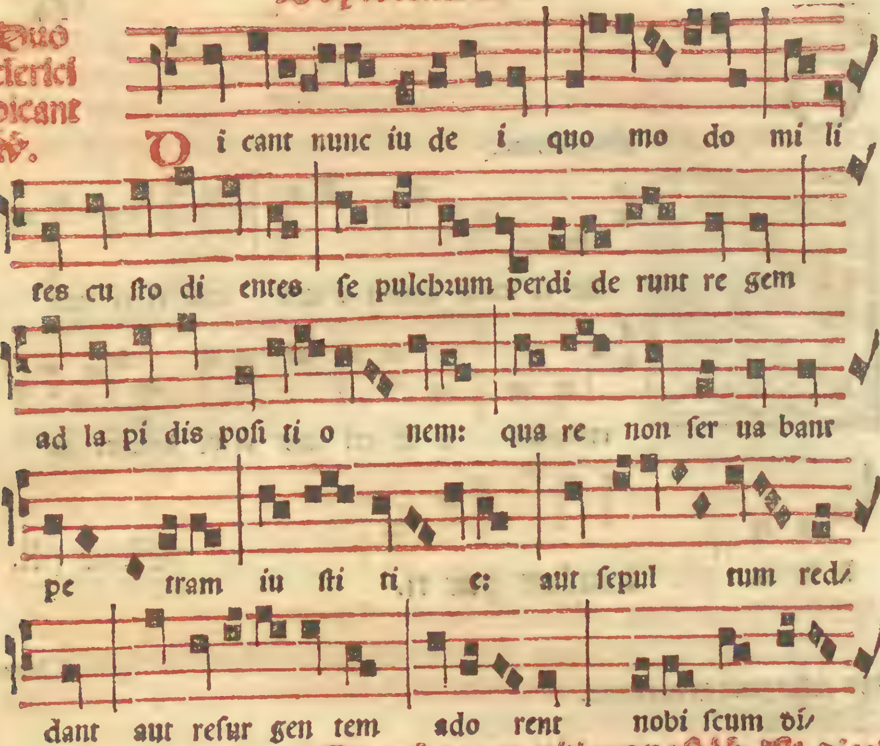
¶ In die sancto pasche fit processio ad fontes post vesperas. Dicta oratione post magnificat ordinetur ꝓcessio ad fontes cum cruce cereis ⁊ cereo paschali ⁊ thurribulo ⁊ cantetur antiphona. Pre timore. ⁊ dicatur tota antiphona psalmum.

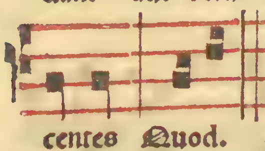
PRe ti more autem e ius exte ri ti sunt custodes ⁊ fa cti sunt velut mortui al le lu ia. ps. Laudate pue ri.

Hic psal. dicat totus cũ Gloria pr̃i. ⁊ dũ psalm⁹ cantatur procedunt ad fontes processionaliter. Completo psalmo repetatur antiphona. Postea dicatur responsorium Christus resurgens ex mortuis. Et dum responsorium cantat sacerdos incensetur fontes circunquaq;. Responsorium.

Christus re surgens ex mor tu is iam non mori tur: mors illi vl tra nõ do mina bi tur. Quod e nim vivit vi vit de o. Al le lu ia al le lu ia.

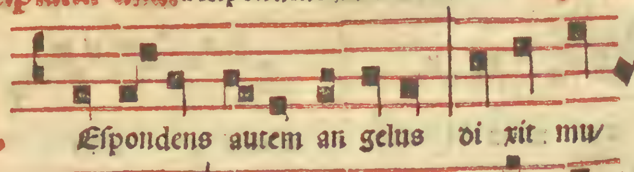
Duo clerici dicant V.
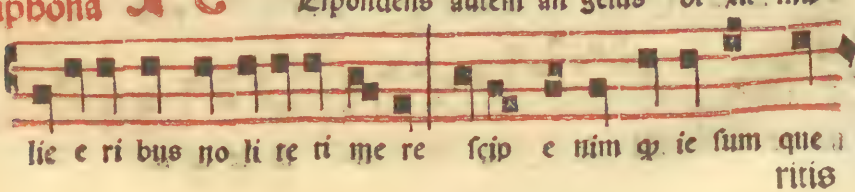

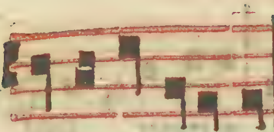

Completa repetitione post V. R. dicat V. In resurrectione tua christe alleluia. R. Celi et terra letētur alleluia. Postmodū fine Dñs vobiscū. Sacerdos dicat. Oremus. Oratio.

PResta quesumus omnipotens deus: vt qui resurrectionis dominice solēnia colimus: ereptionis nostre suscipere leticia mereamur. Per eundem christum dominum nostrum. R. Amen. Tunc incipiatur añ. Respondens autem angelus. Et tota dicatur añ. psalmū. Antiphona

Completa aña incipiatur ps. In exitu. totus dicitur cum

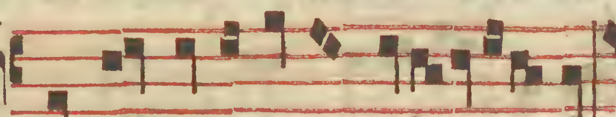
Gloria patri. Psal. In exitu israel.

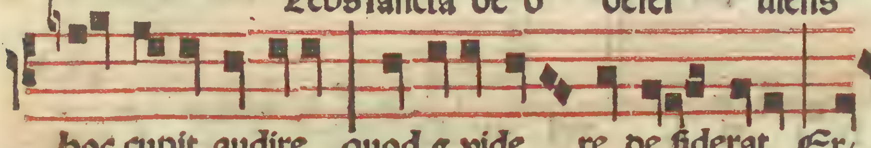
Et dum psalmus dicitur, processio reuertatur ad chorum: et dicto psalmo aña repetitur. Finita aña dicitur ℣. Dicite in nationibus alleluia. ℟. Quia dñs regnauit a ligno alleluia. Oremus. Oratio.

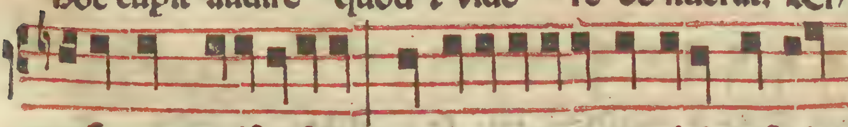
DEus qui oẽs in christo renatos genus regium et sacerdotale fecisti: da nobis et velle et posse que pcepis: vt populo ad eternitatẽ vocato: vna sit fides mentium et pietas actionum.

PResta quesumus omnipotens deus: vt qui gratiam dominice resurrectionis agnouimus: ipsi p amorẽ spiritus a morte anime resurgamus. Per eundem dominum nostrum. Postmodum vt in plerisq3 ecclesijs dicitur antiphona de beata virgine pro gaudio resurrectionis. Regina celi. ℣. Ora pro nobis. vt supra folio. 263. Oratio. Gratiam tuã quesumus dñe. 263.
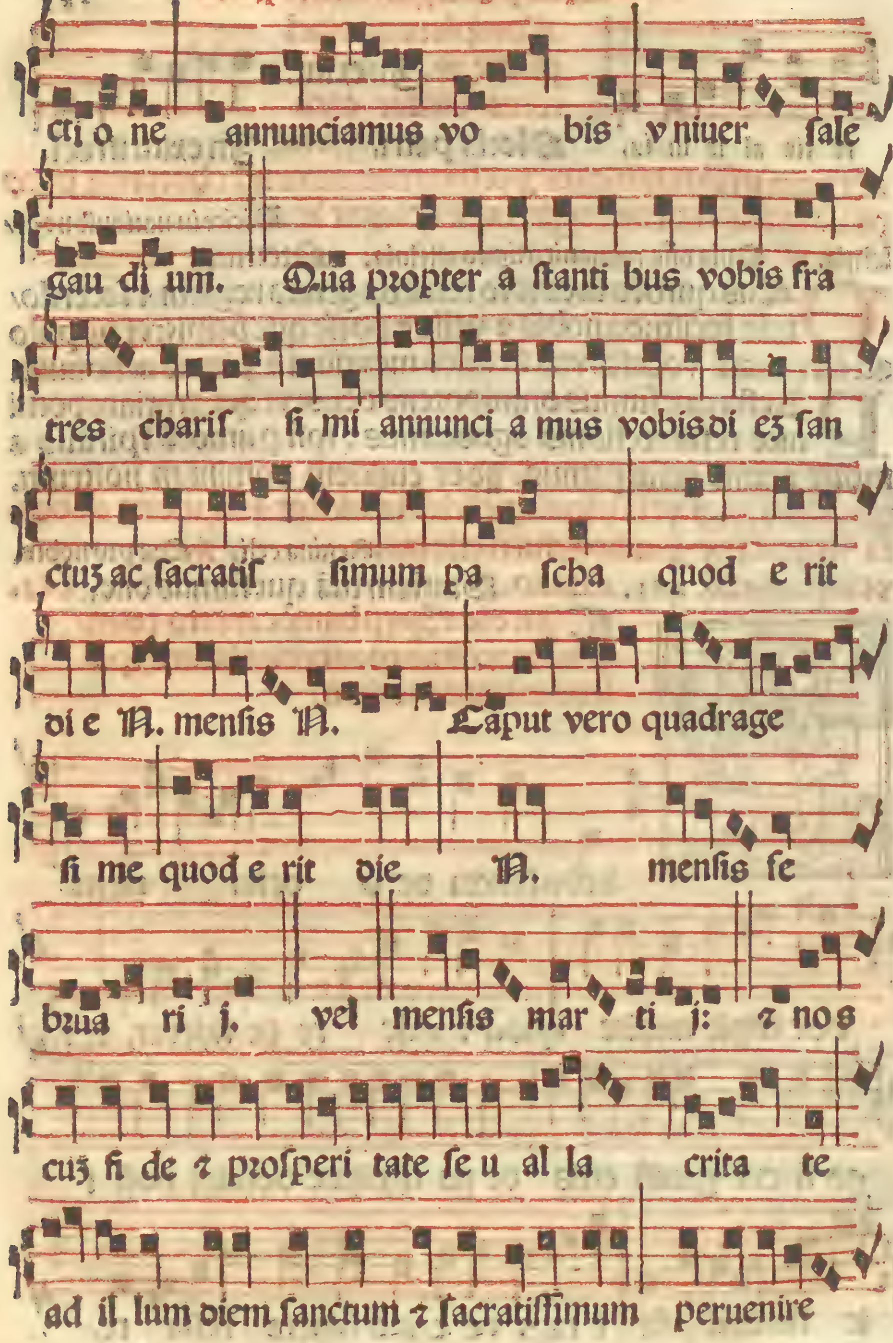
¶ In die Epyphanie cantato euangelio diaconus pronuntiat futuru3 pascha in hunc modum.
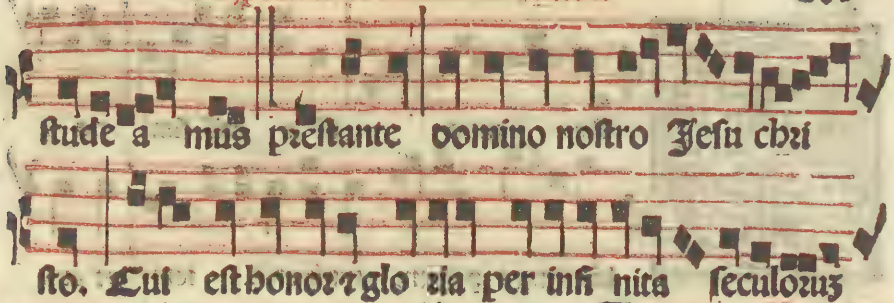

cti o ne annunciamus vo bis vniuer sale
gau di um. Qūa propter a stanti bus vobis fra
tres charis si mi annunci a mus vobis di es san
ctuz ac sacratis simum pa scha quod e rit
di e N. mensis N. Caput vero quadrage
si me quod e rit die N. mensis se
brua ri j. vel mensis mar ti j: ⁊ nos
cuz fi de ⁊ prosperi tate se u al la crita te
ad il lum diem sanctum ⁊ sacratissimum peruenire
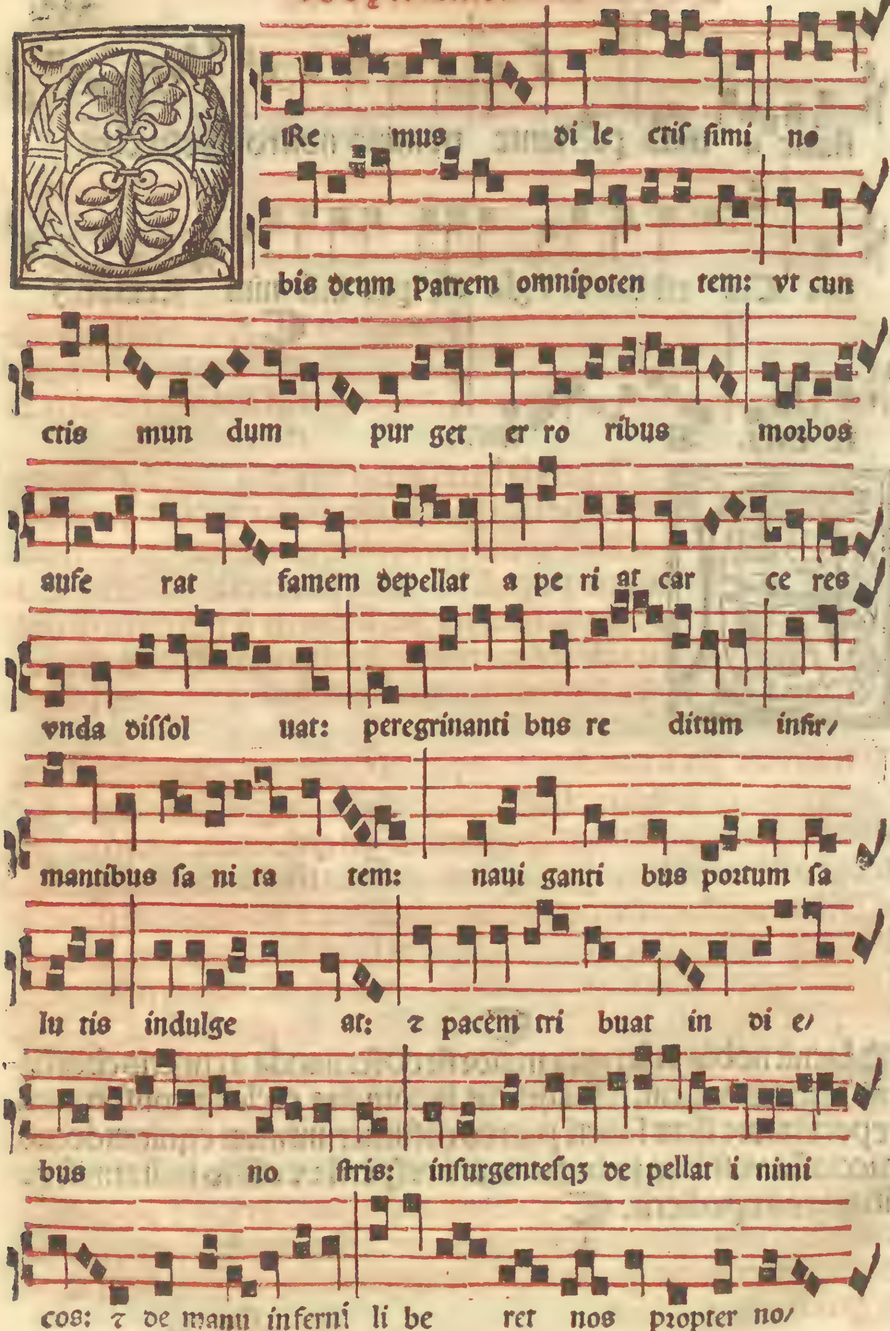

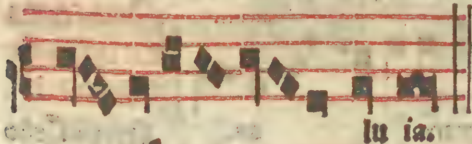
¶ De pcessione faciẽda in letania maiori. s. in festo sancti marci euangeliste.

EX legenda beati gregorij pape primi. Duz pestis que inguinaria dicebatur, vrbem Romam acriter vastaret: beatus gregorius papa miseratus populi continue pereuntis: instituit letaniam maiorez: ⁊ pcessionem septiformem ordinauit totam romanã vrbem in septem choros seu septem partes diuidendo: quatenus plebis sue deus misereret. In primo choro posuit totum cleruz. In secundo choro oẽs abbates cuz monachis suis. In tertio choro oẽs abbatissas cum suis congregationibus. In quarto omnes infantes seu pueros. In qnto omnes laicos. In sexto omnes viduas. In septimo omnes mulieres coniugatas. Misertus est autem dominus populi sui: ⁊ vrbem a tali peste liberauit. Et ex hoc statutum fuit: vt singulis annis per vniuersum orbez: tali die fieret processio. s. vij. cal. Maij: in festo videlicet scti marci euãgeliste. ¶ Ex cõcilio moguntiẽ. Capi. vj.
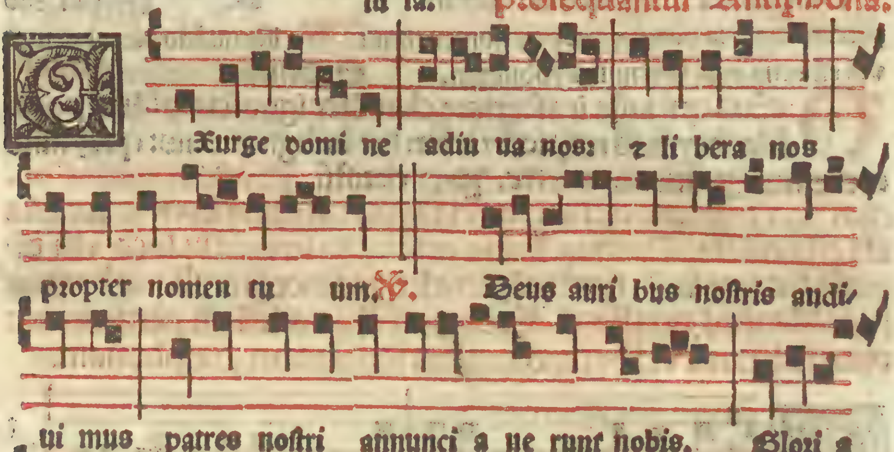
Placuit nobis vt letania maior sit obseruanda a cunctis christianis vno die. vij. cal. Maij: sicut in romana ecclesia constitutum reperimus: ⁊ sicut sancti patres cõstituerunt: non equitando: nõ preciosis vestibus imbuti: cinere respersi: ⁊ cilitio induti: nisi infirmitas impedierit. ¶ Preparatis igitur clericis ⁊ populo in ecclesia: hora conuenienti cum ad processionez exire debuerint: omnes flectentes genua: cantent sequentem antiphonam ex integro: flexis genibus. Antiphona.

Re mus di le ctiſ ſimi no
bis deum patrem omnipoten tem: vt cun
ctis mun dum pur get er ro ribus morbos
aufe rat famem depellat a pe ri at car ce res
vnda diſſol uat: peregrinanti bus re ditum infir/
mantibus ſa ni ta tem: naui ganti bus portum ſa
lu tis indulge at: ⁊ pacem tri buat in di e/
bus no ſtris: inſurgenteſq; de pellat i nimi
cos: ⁊ de manu inferni li be ret nos propter no/
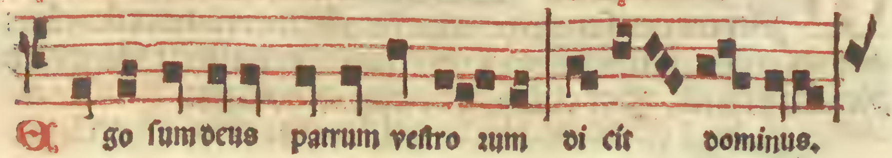

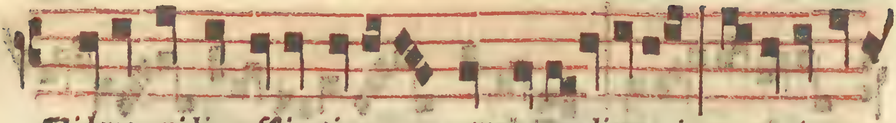
Completa antiphona precedenti: incipiatur an. Exurge domine. & oes surgant: & eam prosequantur Antiphona.

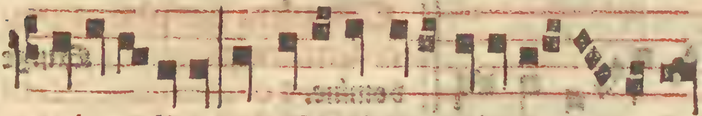

Repetita antiphona incipiat letania. fol. 185. a duobus clericis ante altare genuflexis: & a choro prosequatur: omnibus astantibus genuflexis: usq3 dum dicetur: **Sancte petre: ora pro nobis.** Et tunc egrediatur processio: precedentibus accolitis cum cereis & cruce: & subsequentibus clericis: iunioribus precedentibus: ultimo sequatur sacerdos cum pluuiali: & diacono & subdiacono cum dalmaticis: & procedant cantando letaniam: quousq3 ad aliquam ecclesiam peruenerint. Quam ingressi: dimissa letania: incipiant antiphonam sequentem: & eam cantent. Antiphona.

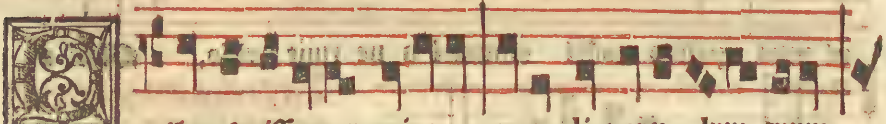

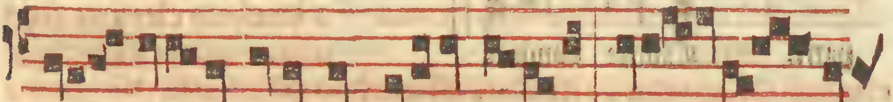

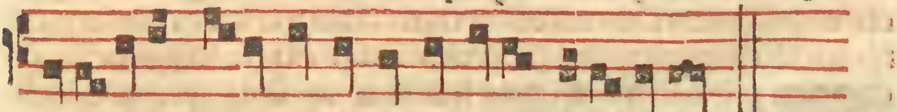

Qua cantata: dicat sacerdos ℣. Propiti⁹ esto peccatis nostris domine: propter nomen tuum. ℟. Ne quãdo dicant gentes vbi est deus eoꝝ. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DEus qui iuste irasceris: ꝛ clemẽter ignoscis: afflicti populi lachrymas respice: ꝛ iram tue indignationis: quã iuste meremur: ꝑpitiatus auerte. Per christũ. Postea cantetur añ. cum ℣. ꝛ oratione de sancto vel sancta: in cuius honore ecclesia illa est titulata. Quibus finitis resumpta letania in loco vbi dimissa fuerat: vel si fuerit cõpleta letania incepto aliquo hymno procedant ad ꝓcessionẽ. Et cum ad aliã ecclesiam peruenerint: dimissa letania vel hymno: cantent sequentem antiphonam.

℣. Exurge domine adiuua nos. ℟. Et libera nos propter nomen tuum. Oremus. Oratio.

MIserere quesumus domine familie tue: ꝛ intercedentibus omnibus sanctis tuis munera compunctionis aperi: ꝛ largitate pietatis exaudi. Per christum dominum nostrum. Postea dicantur añ. ℣. ꝛ oratio de sancto vel sancta: cuius est ecclesia.

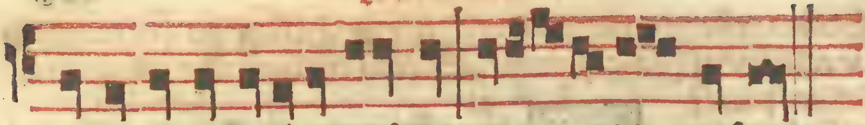
Postea resumpta letania: vel hymno: vbi fuerant pretermissi: processionem prosequantur. Et cum peruenerint ad aliam ecclesiam preter missis letania: vel hymno: cātent aña.

D omine deus noster: qui cum pa tribus nostris mira bi li a ma gna fe ci sti no stris quoqȝ glo ri fi care tempori bus qui mi si sti manum tu am de al to: ⁊ li berasti nos salua tor no ster.

℣. Si ambulauerimus in medio tribulationis: viuificabis nos dñe. ℟. Et nomen tuum inuocabimus. Oremus. Oratio.

Deus qui culpas delinquētiuȝ districte feriendo percutis: fletus quoqȝ lugentium nō recusas: presta quesumus: vt qui pondus tue animaduersionis cognouimus: etiā pietatis grā tiam sentiamus. Per. Postmoduȝ fiat memoria de sancto vel sancta: in cuius nomine illa ecclesia titulata est: per añ. ℣. ⁊ orationem. Et reassumat letania vbi fuerat dimissa: vel hymnus: ⁊ ad processionem procedatur: vsqȝ ad aliam ecclesiam: ad quam processio vadit: ⁊ ibi dimissa letania vel hymno: cantetur Aña.

M ul ta sunt domine peccata nostra que ti bi pec ca ui mus pati enti a i sraeli: li bera nos do mi ne in

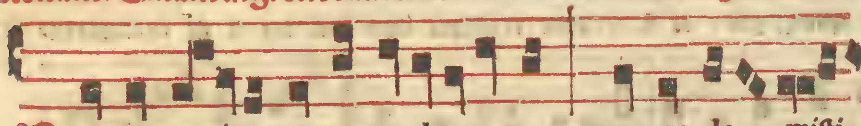

tempo re angu sti e no stre de us noster.

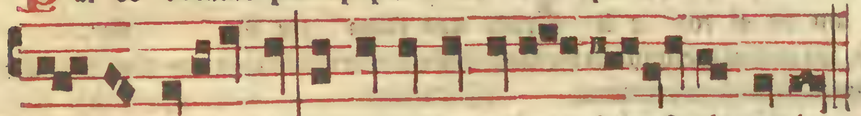
℣. Domine non s*m* peccata nostra facias nobis. ℟. Neq*z* s*m* iniquitates nostras retribuas nobis. Oremus. Oratio.

DEus qui culpas nostras pijs verberib*us* flagellas: vt a nostris iniq*ui*tatibus emundes: da nobis: *et* de verbere tuo *pro*ficere: *et* de tua citius consolatione gaudere. Per dominum no.

Postea de sancto vel sancta: in cuius honore fundata est ecclesia per añ. *et* ℣si. *et* orationem fiat commemoratio. Et resumpta letania vel hymno: vbi fuerant dimissa: procedatur ad aliam ecclesiam. Quam ingressi cantent. Antiphona.
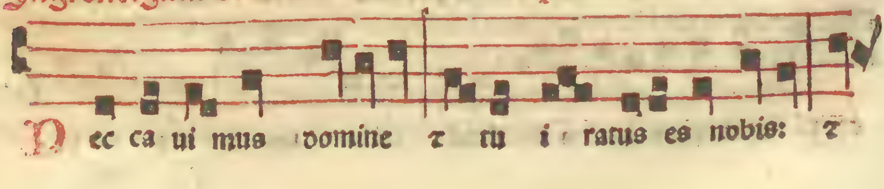

Par ce domine parce popu lo tu o. quem re de misti
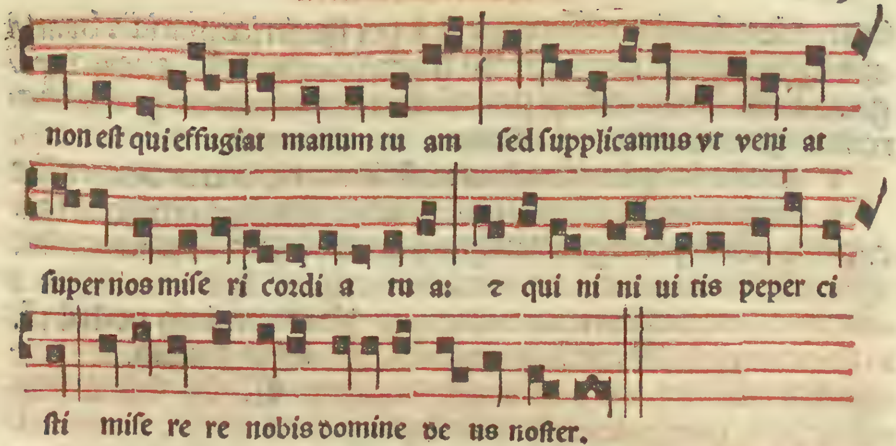

san guine tu o: vt non in e ternum i rascaris nobis.

℣. Adiuua nos deus salutaris noster. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. Oremus. Oratio.

PArce domine parce populo tuo: vt nullis ia*m* patiaris aduersitatibus fatigari: quos precioso filij tui domini nostri iesu christi sanguine redemisti. Qui tecum. Postea fiat memoria de sancto vel sancta illius ecclesie: per añ. ℣. *et* orationez. Et resumpta letania vel hymno *pro*cedatur ad processionem versus ecclesiam: vbi *pro*cessio debet terminari. Quā ingressi clerici *et* religiosi si affuerint: collocent se hinc *et* inde: nec recedant donec oīa fuerint cōpleta. Et hoc etiam in alijs processionibus obseruet. Ingressi igitur ecclesiam cantent Antiphonam.

Pec ca ui mus domine *et* tu i ratus es nobis: *et*

Kyrieleison. Christel'. Kyriel'. Pater noster. Et ne nos. ℣. Saluos fac seruos tuos ꝛ ancillas tuas. ℟. Deus meus sperantes in te. ℣. Tribulatiões cordis nostri multiplicate sunt. ℟. De necessitatibus nostris libera nos dñe. ℣. Peccauimus cuȝ patribus nostris. ℟. Iniuste egimus iniquitatē fecimus. ℣. Miserere nostri domine miserere nostri. ℟. Quia multum repleti sumus despectione. ℣. Fiat misericordia tua domine super nos. ℟. Quemadmodū sperauimus in te. ℣. Deus ne elongeris a nobis. ℟. Deus in auxilium nostrum respice. ℣. Memor esto cõgregationis tue. ℟. Quam possedisti ab initio. ℣. Domine exaudi. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Clamātiuȝ ad te dñe p̄ces dignāter exaudi: vt sicut niniuitis in afflictiõe positis pepercisti: ita ꝛ nobis i p̄nti tribulatiõe succurrere digneris. Per chr̄ȝ. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

Da nobis quesumus domine de tribulatiõe letitiaȝ: vt qui diu pro nostris peccatis affligimur: in tua misericordia respiremus. Per christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Succurre q̄s dñe pp̄lo tuo supplicāti: ꝛ opē tuā tribue benignus infirmis: vt sincera tibi mēte deuot⁹: ꝛ p̄ntis vite remedijs gaudeat ꝛ futuris. Per. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

Deus qui peccantium animas nõ vis perire: sed culpas: cõtine quā meremur iraȝ: ꝛ quā p̄camur sup nos effunde clemētiaȝ: vt de merore gaudiū tue misericordie cõsequi mereamur. Per christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Aures tue pietatis quesumus domine precibus nostris inclina: vt qui peccatorum nostrorum flagellis percutimur:

intercedentibus beatissima virgine dei genitrice maria ⁊ beatis apostolis petro ⁊ paulo: beato marco euangelista: ⁊ beato gregorio confessore tuo atq; pontifice: miserationis tue gratia liberemur. Per christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.
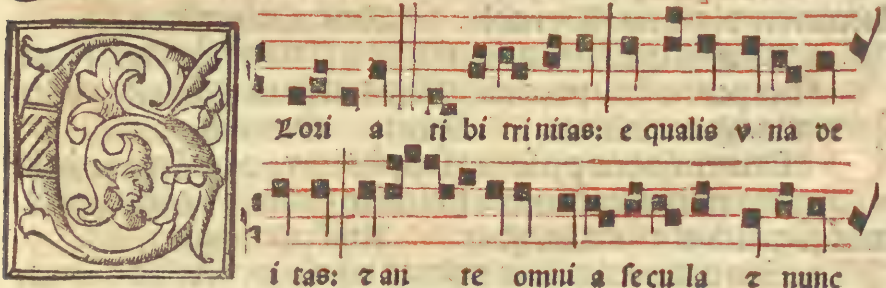
Adesto supplicationibus nostris omnipotens deus: ⁊ sperantes in tua misericordia: intercedentibus omnibus sanctis tuis celesti protegas benignus auxilio. Per christum dñm.

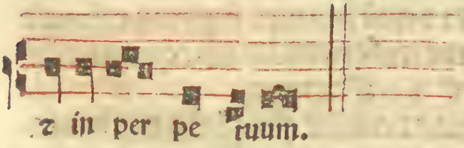
Postea fiat memoria de patrono ecclesie illius: per añ. ℣. ⁊ orationem. Et terminetur oratio per Per dominum nostrũ ⁊c. In fine cantetur. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Et hoc modo terminant oẽs pcessiones sequẽtes. ¶ Si fuerint plures ecclesie visitande: repetat de suprapositis añ. ℣. ⁊ orationibus. Si fuerint pauciores dimittantur de añ. ℣. ⁊ orationibus medium ẜm ꝙ necessaria fuerit. ¶ Ubi autem tali die solent benedici sata ⁊ vinee: egrediat pcessio extra ciuitatem: vel opidum: aut villam: ⁊ dicantur seu cantentur benedictiões: que supra posite sunt in scđa parte huius libri profesto sancti marci: fol. Et postea compleatur processio: sicut in hoc loco notatur.

¶ Ritus ⁊ modus huius processionis obseruetur in omnibus processionibus sequentibus: nisi vbi aliud fuerit signatum.

¶ Antiphone dicende in ecclesiis: per quas processio transit secundum earum titulos.

¶ De sanctissima trinitate. Antiphona.
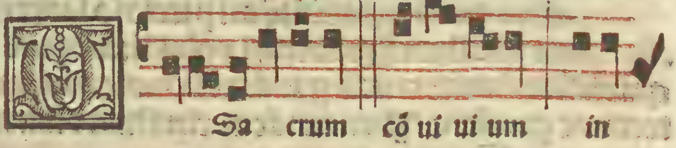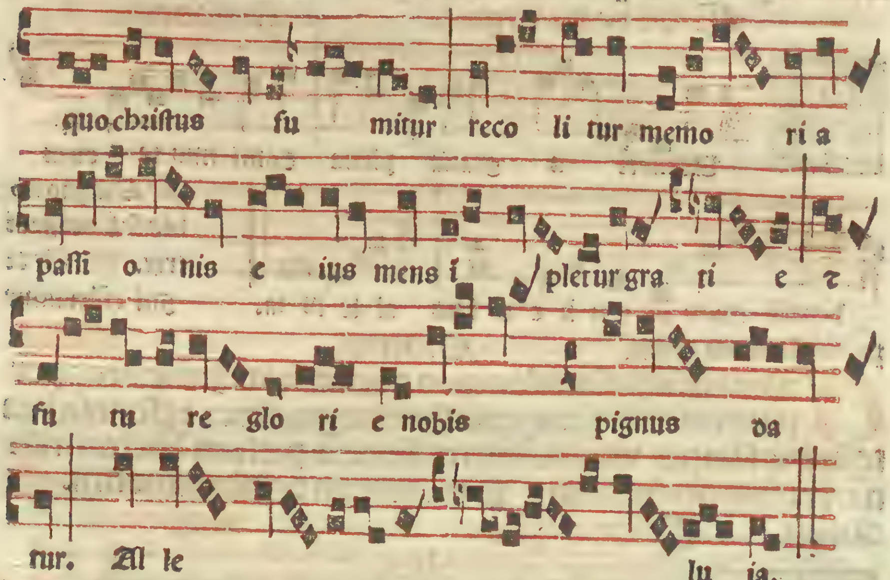

Duo clerici dicãt ℣. Quod etiam in sequẽtibus obseruetur ℣. Benedicamus patrem ⁊ filium cũ sancto spiritu. ℟. Laudedemus ⁊ superaltemus eum in secula. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus: qui dedisti famulis tuis in confessione vere fidei eterne trinitatis gloriam agnoscere: et in potentia maiestatis adorare vnitatez: quesumus vt eiusdem fidei firmitate: ab omnibus semper muniamur aduersis. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De sacratissimo corpore christi antiphona.
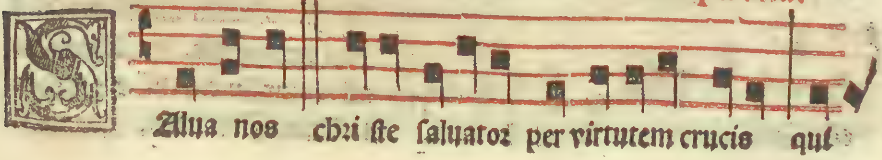

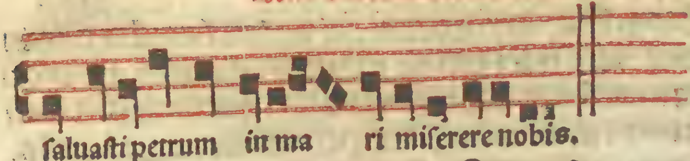

℣. Panē celi dedit eis. ℟. Panē angelorum mādducauit hō. Oremus. Oro.

Deus qui nobis sunt sacramēto mirabili passionis tue memoriam reliquisti: tribue q̄s ita nos corporis et sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tue fructum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis et regnas per omnia secula seculorum. ℟. Amen.

¶ De sancta cruce. Antiphona.

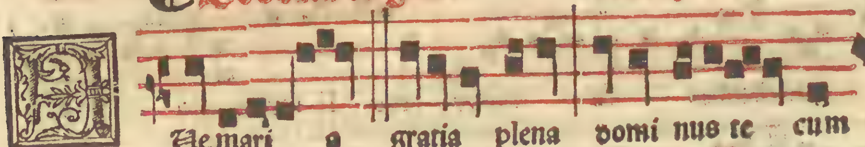

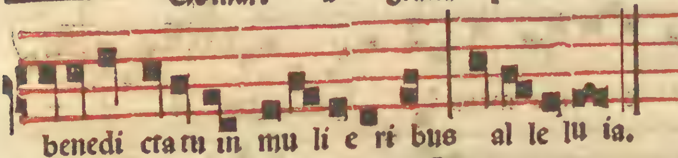

℣. Adoramus te christe ꝛ bñdicimus tibi. ℟. Quia per crucē tuam redemisti mundum. Oremus. Oratio.

DEus qui vnigeniti filij tui precioso sanguine viuifice crucis vexillum sanctificari voluisti: concede quesumus eos qui eiusdez sancte crucis gaudent honore: tua quoqz vbiqz protectione gaudere. Per eundem christum dñm nrm. ℟. Amē.

¶ De beata virgine. Antiphona.

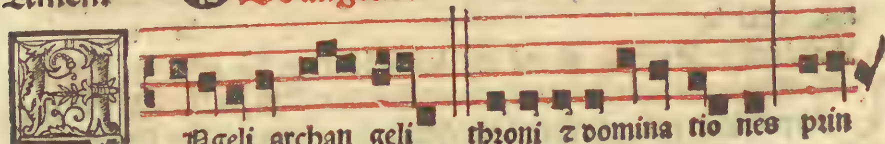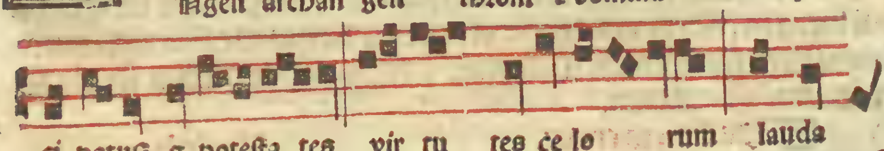

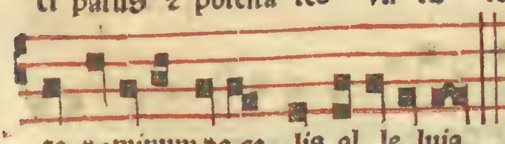
℣. Ora pro nobis scā dei genitrix. ℟. Ut digni efficiamur promissionibus christi. Oremus. Oratio.

COncede nos famulos tuos quesumus domine deus perpetua mentis ꝛ corporis sanitate gaudere: ꝛ gloriosa beate marie semper virginis intercessione: a presenti liberari tristitia: ꝛ eterna perfrui letitia. Per christum dominum nostrū. ℟. Amen.

¶ De angelis. Antiphona.

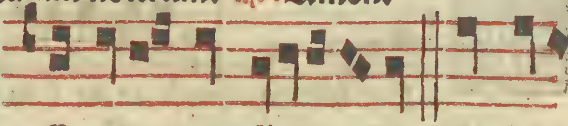

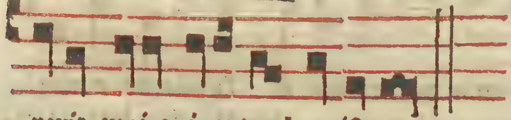
℣. In ꝯspectu angeloꝝ psallā tibi deus meus. ℟. Adorabo ad téplū sanctū tuū ꝛ ꝯfitebor noī tuo. Oremus. Oratio.

DEus qui miro ordine angelorum ministeria hominumqz dispensas: concede propitius: vt quibus tibi ministrantibus in celo semper assistitur: ab his in terra vita nostra muniatur: per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De sancto ioanne baptista antiphona.

Inter na tos muli e rum non sur

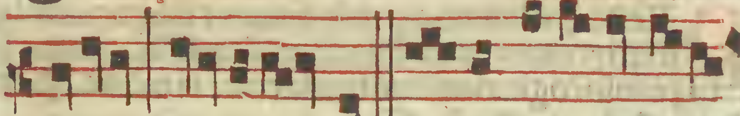
rexit maior ioanne baptista.

℣. Fuit homo missus a deo.
℟. Cui nomen erat ioannes.

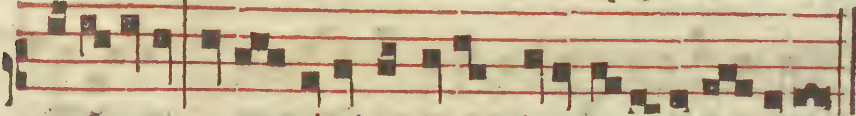
Oremus. Oratio.

PResta quesumus omnipotēs deus: vt familia tua per viā salutis incedat: et beati ioannis precursoris ortamenta sectando: ad eum quem predixit secura perueniat. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. ¶ Dum processio pcedit per ecclesias: si habetur aña et oratio propria de sancto illius ecclesie patrono: a clericis ipsius ecclesie preparent et cantētur. Alias dicantur aña. et orationes de cōmuni sanctorum sm eorum qualitates.

¶ De apostolis. Antiphona.

Estote fortes in bel lo et pugnate cum anti

quo serpente et ac ci pi e tis regnū e ternum al le luia.
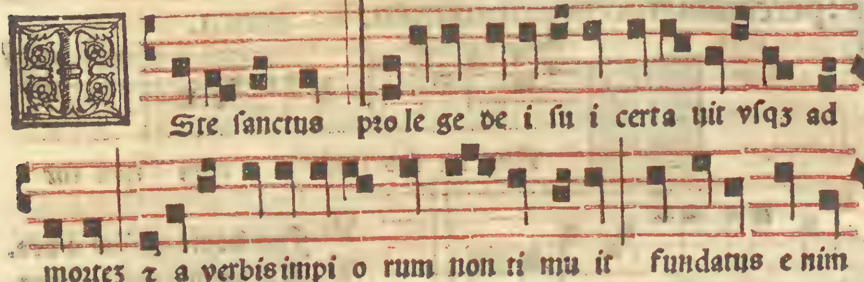
℣. In omnem terram exiuit sonus eorum. ℟. Et in fines orbis terre verba eorum. Si fuerit vnius apostoli ecclesia. Oremus. Oratio.

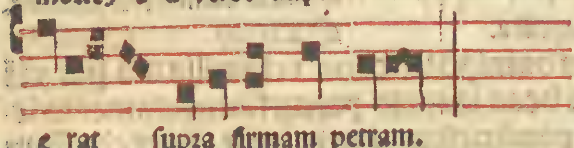
BEati N. apostoli tui domine precibus adiuuemur: vt qđ possibilitas nostra non obtinet: eius nobis intercessione donetur. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Si fuerint plures apostoli. Oremus. Oratio.

DEus qui nos per beatos apostolos tuos N. et N. ad agnitionem tui nominis venire tribuisti: da nobis eorum

gloriam sempiternaʒ ꝛ proficiendo celebrare: ꝛ celebrando proficere. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De vno martyre. Antiphona.
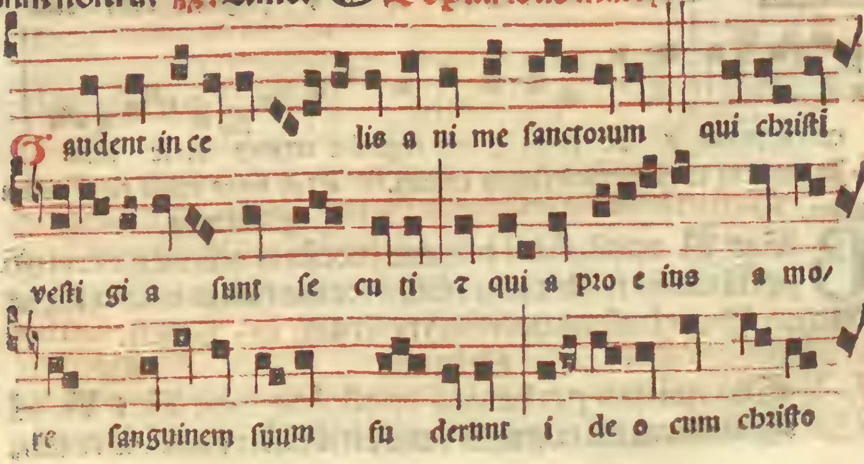

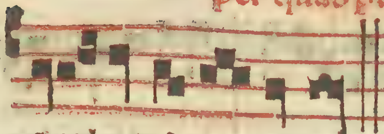
℣. Gloria ꝛ honore coronasti euʒ domine. ℟. Et constituisti eum super opera manuum tuarum.

Si fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

INfirmitatē nostrā respice oīpotens deus: ꝛ quia pondus proprie actionis grauat: beati N. martyris tui atqꝫ pontificis intercessio gloriosa nos ꝓtegat. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Si fuerit solum martyr. Oremus. Oratio.

PResta quesumus oīpotēs deus: vt interueniēte beato N. martyre tuo: ꝛ a cunctis aduersitatibꝰ liberemur in corpore: ꝛ a prauis cogitationibus mundemur in mente. Per christuʒ dñm nostrū. ℟. Amē. ¶ De pluribus marty. Aña.

℣. Letamini in domino ꝛ exultate iusti
℟. Et gloriamini omnes recti corde.
Si fuerint pontifices.

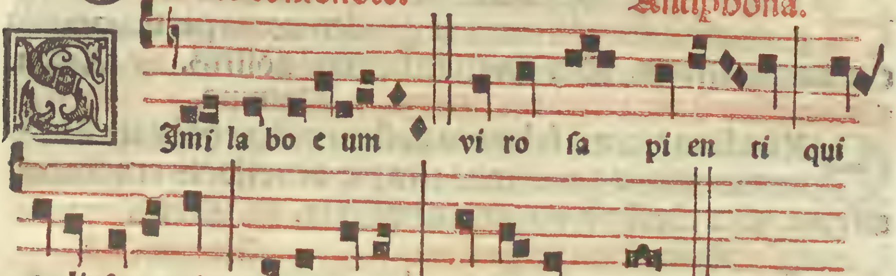
Oremus. Oratio.

Beatorum martyrum pariterqȝ pontificum N. ꝛ N. nos quesumus domine merita tueantur: ꝛ eorum commendet oratio veneranda. Per christum dominū nostrum. ℟. Amen.

Si fuerint solum martyres. Oremus. Oratio.

Presta quesumus omnipotēs deus: vt qui gloriosos martyres N. ꝛ N. fortes in sua confessione cognouimus: pios apud te in nostra intercessione sentiamus. Per christū dominū nostrum. ℟. Amen.

De vno confessore. Antiphona.

℣. Amauit eum dominus: ꝛ ornauit eum. ℟. Stolla glorie induit eum.

Si fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

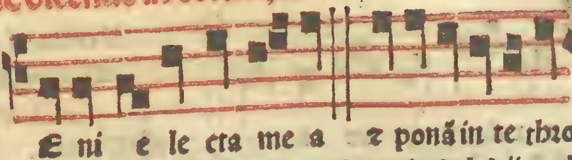
Exaudi nos quesumꝰ domine preces nostras: quas in beati N. confessoris tui atqȝ pontificis cōmemoratiōe deferimus: vt qui tibi digne meruit famulari: eius intercedentibꝰ meritis: ab oibus nos absoluas pctis. Per christum dominū nostrū. ℟. Amen. Si non fuerit pontifex: Oremus. Oratio.

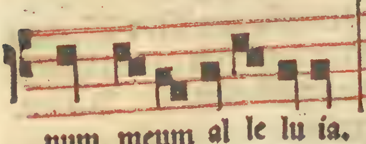
Adesto domine supplicationibus nostris: quas in beati N. confessoris tui veneratione deferimus: vt qui nostre iustitie fiduciam non habemus: eius qui tibi placuit precibus adiuuemur. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

Si fuerit abbas. Oremus. Oratio.

Intercessio nos quesumus domine beati N. abbatis commendet: vt quod nostris meritis nō valemus: eius patrocinio assequamur. Per christum dominuȝ nostrum. ℟. Amen.

¶ De vna virgine antiphona.

℣. Diffusa est gratia in labiis tuis. ℟. Propterea benedixit te deus in eternũ. Si fuerit virgo ꝛ martyr. Oremus. Oratio.

Indulgentiaz nobis domine beata N. virgo ꝛ martyr imploret: que tibi grata semper extitit: ꝛ merito castitatis: ꝛ tue professione virtutis. Per christuz dñm nostrũ. ℟. Amen.

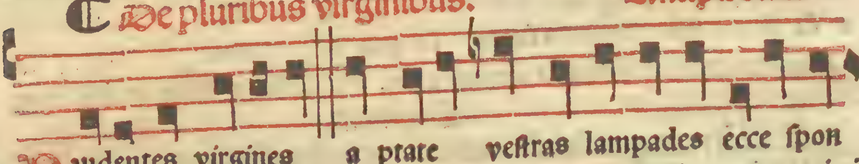
Si fuerit virgo ꝛ non martyr. Oremus. Oratio.
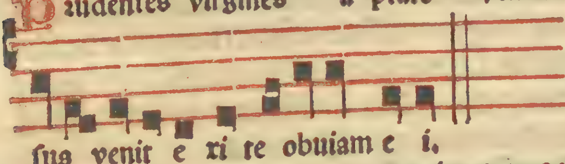
Exaudi nos deus salutaris noster: vt sicut de beate N. virginis tue commemoratione gaudemus: ita pie deuotionis erudiamur effectu. Per christum dominũ nostruz. ℟. Amen.

Si non fuerit nec virgo nec martyr. Oremus. Oratio.

Exaudi nos deus salutaris noster: vt sicut de beate N. cõmemoratione gaudemus: ita pie deuotionis erudiamur affectu. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De pluribus virginibus. Antiphona.

℣. Adducentur regi virgines post eam. ℟. Proxime eius offerentur tibi. Oremus. Oratio.

Da nobis quesumus domine deus noster sanctarum virginum ꝛ martyrũ tuarum N. ꝛ N. palmas incessabili veneratione venerari: vt quas digna mente nõ possumus celebrare: humilibus saltem frequẽtemus obsequijs. Per christuz dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ De processionibus faciendis in tribus diebus Rogationum. Ex cõcilio Aurelianensi. Cap. vj.
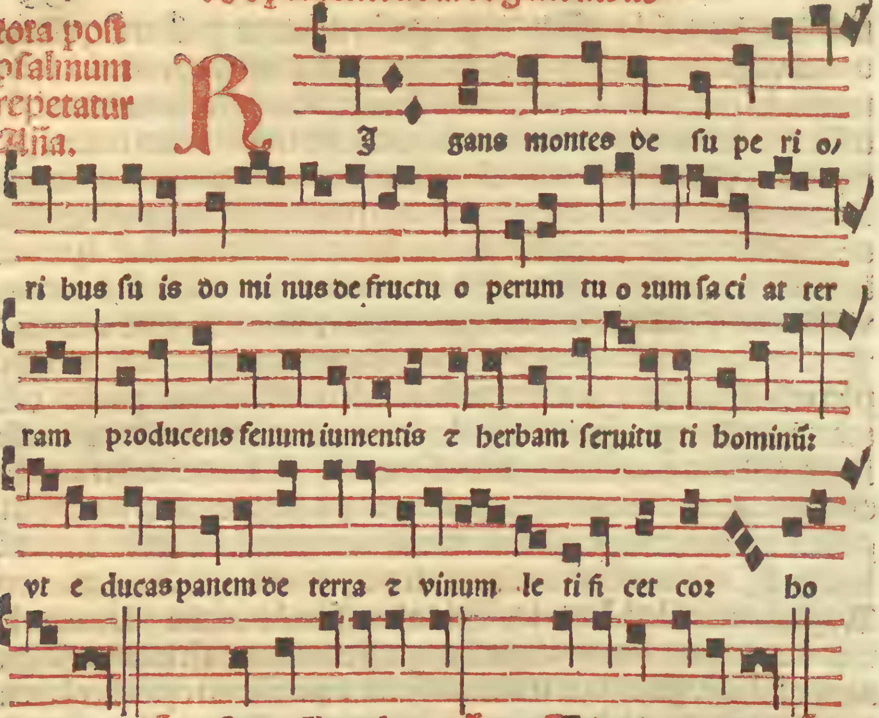
Quam exigentibus peccatis galliarum: plurimi luporuz rabie acriter interimerentur: nec huius flagelli aliquod remedium

medium inueniri posset: congregati traduntur galliarū episcopi apud viennam vrbem: atq3 in cōmune statuerunt: vt triduanum ieiunium facerent. Cunq3 dominus peste3 misericorditer abstulisset: hi dies in consuetudine annue celebritatis venerunt: vt per galliaru3 prouincias ante ascensionis domini diem celebrarent. Agamus ⁊ nos hos dies cū summa reuerētia ⁊ deuotione: cum abstinētia carnis: ⁊ humilitate cordis: vt inuisibiliū idest spirituū imundoꝝ tentamēta vincere valeamus. Nullus aūt his diebus vestimētis preciosis induat: qa in sacco ⁊ cinere lugere debemꝰ. Prohibeantur ebrietates ⁊ cōmessationes: que sunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare presumat: sed discalciatis pedibꝰ oēs incedant. Nequaq3 muliercule choros ducāt: sed omnes in cōe Kyrieleison decantent: ⁊ cum cōtritione cordis: dei misericordiā exorent. Pro peccatis: pro pace: pro peste: pro cōseruatiōe frugum: ⁊ pro ceteris necessitatibus. Dies enim sunt abstinentie nō letitie. ¶ Ex concilio arelianensi. de ꝯse. dist. iij. c. Rogationes.

Rogationes: idest letanias ante ascensionē domini placuit celebrari: ita vt p̄missum triduanū ieiuniū dominice ascēsionis solennitate soluat. Per hoc triduum serui ⁊ ancille ab opere relaxentur: quo magis plebs vniuersa conueniat. Quo triduo omnes abstineant: etiam quadragesimalibus cibis vtant. ¶ De processione in tribus rogationum: in quibus fiunt letanie minores.

Feria. ij. iij. ⁊. iiij. in rogationibus conuenientes clerici ad ecclesiam hora conuenienti omnibus p̄paratis incipiant aīa. Oremus dilectissimi. 266. qua cantata icipiat antiphona. Exurge dn̄e. 266. ⁊ cantent letaniam: ⁊ procedant: ⁊ omnia cantetur sicut notatum est in letanijs maioribus. s. in festo sancti Marci euangeliste. In aliquibus ecclesijs solent portari dracones ⁊ lupi sup perticas ad denotandum causam: quare instituta fuerit hec processio in tribus diebus rogationum. Ubi autem consueuit ꝙ processio egrediatur ad campos ⁊ agros: sacerdos aspergat aquā benedictam per agros ⁊ vineas: ⁊ interim clerici cantent Aīa. Rigans montes de superioribus suis. ⁊ Psalmus. Benedic anima mea domino. Ñ. que antiphona tota dicatur ante psalmum: ⁊

Hora post psalmum repetatur Añã.

minis. ps. Benedic anima. ij. E u o u a e. ps.

BEnedic anima mea domino: domine deus meus magnifi-catus es vehementer. Confessionem ⁊ decoreꝫ induisti: amictus lumine sicut vestimento. Extendens celum sicut pel-lem: qui tegis aquis superiora eius. Qui ponis nubem ascēsuꝫ tuum: qui ambulas super pennas ventorū. Qui facis angelos tuos spiritus: ⁊ ministros tuos ignem vrentem. Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in seculum se-culi. Abyssus sicut vestimentum amictus eius: super montes stabunt aque. Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt. Ascendunt montes ⁊ descendunt campi: in locū quem fundasti eis. Terminum posuisti quem non transgredien-tur: neqꝫ conuertent operire terram. Qui emittis fontes in cō-uallibus: inter mediuꝫ montium pertransibunt aque. Potabūt omnes bestie agri: ⁊ expectabūt onagri in siti sua. Super ea vo-lucres celi habitabunt: de medio petrarum dabunt voces. Ri-gans montes de superioribus suis: de fructu operum tuoruꝫ sa-

diabitur terra. Producens fenum iumentis: et herbam seruituti hominum. Ut educas panem de terra: et vinum letificet cor hominis. Ut exhilaret faciem in oleo: et panis cor hominis cõfirmet. Saturabuntur ligna campi: et cedri libani quas plantauit: illic passeres nidificabunt. Herodij domus dux est eorũ montes excelsi ceruis: petra refugiũ herinatijs. Fecit lunã in tempore: sol cognouit occasũ suum. Posuisti tenebras et facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestie sylue. Catuli leonum rugientes vt rapiant: et querant a deo escam sibi. Ortus est sol et congregati sunt: et in cubilibus suis collocabuntur. Exibit homo ad opus suum: et ad operationem suam vsq; ad vesperã. Quam magnificata sunt opera tua domine: omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua. Hoc mare magnũ et spaciosum manibus: illic reptilia quorũ nõ est numerus. Animalia pusilla cum magnis: illic naues pertransibunt. Draco iste quem formasti ad illudendum ei: omnia a te expectant vt det illis escam in tempore. Dante te illis colligent: aperiẽte te manum tuam: omnia implebuntur bonitate. Auertente autẽ te faciem turbabuntur: auferes spiritum eorum et deficient: et in puluerem suum reuertentur. Emitte spiritum tuum et creabũtur: et renouabis faciem terre. Sit gloria domini in seculum: letabitur dominus in operibus suis. Qui respicit terram et faciat eam tremere: qui tangit montes et fumigãt. Cantabo domino in vita mea: psallã deo meo quãdiu sum. Iocundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in domino. Deficiant peccatores a terra: et iniquitas vt non sint: benedic anima mea dño.

Repetita post psal. aña dicatur Kyrieleyson. Christeleyson. Kyriele. Pater noster. Et ne nos inducas. Sed libera nos a malo. ℣. Dominus dabit benignitatem. ℟. Et terra nostra dabit fructum suum. ℣. Emitte spiritum tuum et creabuntur. ℟. Et renouabis faciem terre. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dicat nos deus deus noster: et terre nostre fructus vberes multiplicet: vt seminãtes in gaudio seminẽt: et metentes in exultatione colligant manipulos: et te semper benedicant. Per christum dñm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Quesumus: omnipotens deus misericordiã tuã: vt bene
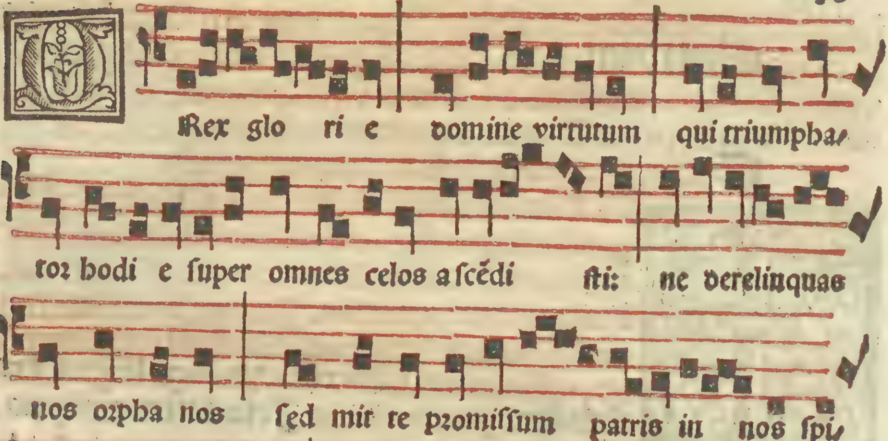
dicere ⁊ multiplicare digneris fines ⁊ fruges famulorū tuorum: sicut multiplicasti fruges patriarcharuȝ habraam isaac ⁊ iacob: vt sit seruis tuis abundantia: ⁊ egenus ⁊ pauper laudent nomen glorie tue. Per christum dn̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

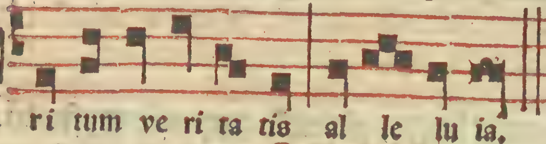
CLementiam tuam omnipotens deus supplices depreca‑mur: vt benedicere ⁊ visitare ⁊ irrigare digneris fruges ⁊ fines seruorum tuorum: ⁊ vt defendas ab omni infestatione ini‑mici: vt abundantia benedictionis tue repleas eoruȝ inopiam: ⁊ tibi semper laudes referant qui das escas omni carni. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus celi terreqȝ dominator te supplices exoramus: vt angeluȝ tuū mittere digneris: qui custodiat ⁊ defendat fi‑nes ⁊ fruges famulorum tuorum ab omni incursione inimici: vt abundantia benedictionis tue repleas eoꝝ inopiam: ⁊ tibi sem‑per laudes referant: vt hic ⁊ in eternuȝ per te salui esse merean‑tur. Per dominum nostrum iesum christuȝ. ℟. Amen. Finitis predictis orationibus in agris: procedant ad ecclesiam vbi finiri debet processio: ⁊ cantent omnia sicut supra signatum est in leta‑niis maioribus. Completa processione ⁊ dicto Benedicamus domino. ⁊ Deo gratias. Sacerdos deposito pluuiali accipiat planetam: ⁊ cantent missa ferialis vt in missali.

¶ Processio in festo ascensionis domini.

IN festo ascensionis domini fit processio in ali‑quibus ecclesiis: circa ecclesiam: vel plateam ipsius: hoc ordine. Dicta tertia sacerdos cum pluuiali: ⁊ ministri sacris vestibus suorum ordi‑num induti: precedentibus accolitis cum cruce cereis: ⁊ thuribulo: ⁊ aqua benedicta: ⁊ cleri‑cis sequentibus: iunioribus precedentibus: ⁊ vltimo sacerdos cuȝ ministris veniant ad cho‑rum. Qui ad inchoationem processionis genuflexus. Incipiat hymnum de ascensione domini: vt infra in hymnis notatus est: ⁊ clericis prosequētibus procedant circa ecclesiam vel plateam ipsius. Completo primo hymno: incipiat secundum. Ad portā vero ecclesie sacerdos incipiat añā. O rex glorie. ⁊ omnes eā pro‑sequuntur procedendo ad chorum. Antiphona.

Finita aña: duo clerici cantent ℣. Ascendit deus in iubilatione alleluia. ℟. Et dominus in voce tube. Alleluia. Et sacerdos. Oremus. Oratio.

Deus cuius vnigenitus in alta celorũ potenter ascendẽs: captiuitatem nostram sua duxit virtute captiuam tribue quesumus: vt dona que suis participibus contulit: largiatur ⁊ nobis iesus christus filius tuus dominus noster. Qui tecum viuit ⁊ regnat per omnia secula seculorum. ℟. Amen.

¶ De processione in festo pentecostes.

In die sancto pentecostes: in aliquibus ecclesijs fit talis pcessio: finita tertia sacerdos cum ministris paratus accedit ante altare maius: ⁊ genuflexis oibus: sacerdos incipit Hymnus. Veni creator spiritus. ⁊ reliqui prosequuntur. Et dicto primo versu: surgunt omnes: ⁊ precedentibus acolitis cũ cereis: cruce: ⁊ thuribulo: iunioribus precedentib⁹: ⁊ psequentes hymnũ predictum: circueunt plateam ecclesie. Et facta processione: intrant ecclesiam: ⁊ firmant se clerici hinc ⁊ inde: ⁊ sacerdos in medio: donec terminetur hymnus. Tunc incipitur introitus misse: ⁊ cantatur vsq; ad Gloria patri. Interim aliqui clerici in eminenti loco positi proijciunt folia rosarum ⁊ aliorũ florum: pau-

latine super sacerdotem. Dicto ℣. post introituz sacerdos dicit in cantu **Gloria patri.** ⁊ clerici prosequētes vadunt ad chorum: ⁊ sacerdos cum ministris ad altare: ⁊ missam prosequūtur. Et alicubi fit talis processio etiam duobus diebus sequentibus.

¶ De processione in festo corporis christi.

In festo sacratissimi corporis Christi: fit vbiqꝫ generalis ꝓcessio solēnissima: ⁊ induunt clerici ⁊ religiosi sacris vestibus: ⁊ candellas in manibus deferant accensas. In hac ꝓcessione cantant hymni de festo corporis christi. Itē hymni de passione dñi. s. **Vexilla. Pange lingua. Lustris sex.** Itez hymnus. **Jesu nostra redēptio.** Hymni de ascensione dñi. Hoc vnuz aūt obseruandum: q̄ quū clerici vel religiosi ꝓcessionaliter ꝓcedentes transeunt ante sacratissimū sacr̄m: debent genuflectere: ⁊ incipere alta voce hymnū. **Pange lingua gloriosi corporis mysteriū.** ⁊ totus chorus debet ipsuz ꝓsequi: ⁊ sic cantādo ꝓcedere ad processionē. Hymno predicto cōpleto cantent alios hymnos de festo. s. **Sacris solēniis.** ⁊ hymnū. **Verbum supernum prodiens: nec patris.** Et postmodū alios hymnos suprapositos: quos require infra in hoc libro fol. In reditu ad ecclesiā: ad quā finiēda est ꝓcessio: omnes religiosi ⁊ clerici debēt ordinare se in ecclesia hinc ⁊ inde: ⁊ expectare sacramētuz. Delato sacramēto in ecclesiam: sacerdos illud deferens ꝓcedit ad maius altare: vel ad portam chori: ⁊ vertit se ad clerū ⁊ populum: qui omnes sint genuflexi: versis vultibus ad sacramētuz: excepto sacerdote: qui sacramētum tenet. Et tunc cantant sequētes ℣. s. **Verbuz caro panem verum.** ℣. **Tantum ergo sacr̄m.** ℣. **Genitori.** Quibus completis dicitur ℣. **Panem de celo prestitisti eis.** ℟. **Omne delectamētum in se habentem. Dominus vobiscum. Oremus.** Oratio.

Deus q̄ nobis sub sacro mirabili passionis tue memoriaz reliquisti: tribue q̄s: ita nos corporis ⁊ sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tue fructum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuis. Dominus vobiscum. Benedicamus domino. ℟. **Deo gratias.** Tunc sacerdos eleuans sacramētum: cuz ipso populuz benedicit: ⁊ postmodū illud reuerēter reponit.

¶ De pcessione faciēda in festo sci vel sancte patroni ecclesie.

In festo sancti vel sancte patroni ecclie: pōt fieri sequēs pcessio. Congregato clero ꝛ populo in choro: ꝛ preparatis oībus ſm ecclesie facultatez: qbus sanctus vel sancta honorādi sunt. vz. paramētis reliquijs ꝛ cereis: cantata tertia incipiat aña. Exurge dñe. vt supra in pcessione letanie maioris in festo sancti marci. 167. Et repetita añ. cātant letanie: ꝛ egreditur pcessio: vt ibi notatum est. Addunt etiaz hymni pprij si sunt: alioquin cantent hymni de cōi: ſm qualitatē illius sci vel sancte. vz. si fuerit apl's: de apostolis: si martyr de martyribus: si cōfessor de cōfessorib⁹: si virgo de virginibus. Completa pcessione ecclesiam intrātes cantent aña de sancto vel sancta ppria: vel de cōmuni si non habet proprium officiuz. Qua cōpleta dicatur ℣. Ora pro nobis beate vel beata N. ℟. Ut digni efficia. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Benedic dñe plebē tuā: ꝛ bti vel beate. N. pcib⁹ tribue ꝯsequi defensiōis auxiliū. Per chꝛz. ℟. Amē. Orem⁹. Oro.

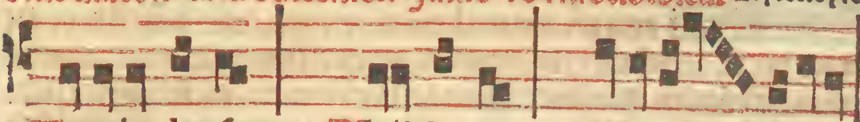
Protector in te sperātiuz deus: respice pplz supplicātem: ꝛ beati vel beate N. iteruenīēte suffragio: pfice miserat⁹ pia desideria singuloꝝ. Per chꝛm. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

Pasce nos dñe tuoꝝ gaudijs vbiqz sctōꝝ: qa nostre salutis augmēta sunt: quotiēs illis honor ipēdit: in qb⁹ tu mirabilis pdicaris. Per chꝛz dñz. ℟. Amē. Orem⁹. Sequat oīo ppa illi' sci: ꝛ terminet. Per dñm. ℣. Bñdicam⁹ dño. ℟. Deo grās. Postea sacerdos deposito pluuiali: ꝛ accepta planeta: ad altare cuz ministris accedat: ꝛ incipiatur missa de sancto vel sancta.

¶ Ordo processionis pro defunctis in crastino oium sanctorū.

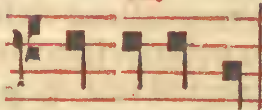
Cantata missa hora tertia: ꝛ inchoato a cantoribus ℟. Credo q redemptor meus. de choro hoc ordine processio egrediatur. Precedant duo ceroferarij cum cereis: induti superpellicijs: quos sequatur crucifer superpelliceo indutus: deinde ceteri clerici: vti moris est in processionibus: vltimo plebanus vel hebdomadarius nigro pluuiali indutus: a dextera cuius proce/

dat diaconus cum aqua benedicta: ꝛ a sinistra subdiaconus cum thurribulo ꝛ incenso. ℟. Credo ꝙ redemptoꝛ meus. supra fol. 169. Peruentis autez ad primã mansionez: crucifer ꝛ ceroferarij facies suas ꝛ crucem vertant ad venientẽ processionẽ: ceteri clerici a dextris ꝛ a sinistris dicte mansionis in modum corone se collocent: plebanus vero vel hebdõarius cõtra crucez. Interim oibus dictũ ℟ꝫ cantãtib⁹: diaconus tumulos aqua bñdicta aspergat: ꝛ subdiacon⁹ thure incenset. Finito vero rñsorio: dicat Kyrieleyson.

Kyrieleyson. Christeleyson. Kyrieleyson.

Deinde hebdomadarius alta voce dicat.

Pater noster.

Et cetera i silentio: ꝛ deniqꝫ clara voce explicet ℣. Et ne nos iducas. ℟. Sed libera. ℣. A poꝛta iferi. ℟. Erue domine animas eoꝛum. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamoꝛ. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spi. Oꝛemus.

Omnipotẽs sempiterne deus: cui nunꝗ̃ sine spe misericoꝛdie supplicat: ꝓpitiare aiabus famuloꝝ famularũqꝫ tuaꝝ: vt qui de hac vita in tui nois cõfessione decesserũt: sanctoꝝ tuoꝝ numero facias aggregari. Per chꝛm dñm nostrum. ℟. Amẽ.

¶ Deinde intonato a cantoꝛibus rñsoꝛio. Qui lazarum. ꝓcessio ordine prenotato ad scdam mansionẽ procedat ℟. Qui lazarum. fol. 170. Kyrieleyson. fol. 276. Pater nr̃. 276. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. A poꝛta inferi. ℟. Erue dñe aias eoꝝ. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meã. ℟. Et clamoꝛ meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oꝛemus.

Deus venie largitoꝛ ꝛ humane salutis amatoꝛ: quesumus clementiaz tuam: vt nostre congregationis fratres: soꝛores: pꝛopinquos ꝛ benefactoꝛes: qui ex hoc seculo trãsierũt: beata maria semper virgine intercedente cuz omnibus sanctis tuis: ad perpetue beatitudinis consoꝛtiuz peruenire concedas. Per chꝛistum dominum nostrum. ℟. Amen. ¶ Nota ꝙ predicta non debent dici in secunda hac mansione: si non fuerint ibi sepulture clericoꝛum: sinautem reseruetur dicta oratio ad locum

sepulturarum clericorum: et sequens oratio loco eius dicatur.

Deus cuius miseratione anime fidelium requiescunt: famulis et famulabus tuis hic et vbiqz in christo quiescentibus: da propitius veniam peccatoruz: vt a cunctis reatibus absoluti: tecum sine fine letent. Per christum dnm nostrum. ℟. Amen.

¶ His finitis pcedat pcessio ad tertiaz mansionē ordine supra notato: imediate postq̄z inceptū fuerit a cantoribus sequēs ℟. Domine. fol. 170. Kyrieleyson. fol. 276. Pater noster. fol. 276. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eoꝝ. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Propitiare quesumus domine animabus famuloꝝ famularumqz tuaruz misericordia sempiterna: vt mortalitatis nexibus expeditas lux eas eterna possideat. Per christum dnm nostrum. Deinde inchoato responsorio sequēti ad quartā mansionem procedat processio ordinate ℟. Memento mei deus. 172. Kyrieleyson. 276. Pater noster. 176. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e aīas eoꝝ. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Presta q̄s oipotēs de⁹: vt aīas famuloꝝ famularūqz tuarū ab angelis lucis susceptas: in preparata habitacula deduci facias beatoꝝ. Per chr̄z dn̄m nostrū. ℟. Amē. Seqtur ℟. Heu mihi domine. fol. 172. Kyrieleyson. 276. Pater noster. 176. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e aīas eoꝝ. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amē. ℣. Dn̄e exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Absolue quesum⁹ domine animas famuloꝝ famularūqz tuaruz: et omniuz fidelium defunctoꝝ ab omni vinculo delictoꝝ: vt in resurrectionis gloria inter sanctos et electos tuos resuscitati respirent. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. ℟. Ne recorderis. fol. 146. Kyrieleyson. 276. Pater noster. 276. ℣. Et ne nos inducas in tentationē. ℟. Sed libera nos a ma. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eoruz. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.
Deus cui pprium est misereri semper ꝛ parcere: ppitiare aiabus famuloꝝ famularūq3 tuaꝝ: ꝛ oia eoꝝ peccata dimitte vt mortalitatis vinculis absolute: trāsire mereant ad vitā. Per chꝛz dñm. ℟. Amē. ℟. Peccantem me quotidie. fol. 174. Kyrieleyson. 76. Pater noster. 276. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.
Deus vita viuētiu3: spes moriētiu3: salus oiu3 in te sperātiū: presta ppitius: vt aie famuloꝝ famularūq3 tuaꝝ a nostre mortalitatis nexibꝰ absolute: beata maria semp virgine intercedente: in perpetua cū sanctis tuis luce letent. Per chꝛm dñm nostrū. ℟. Amē. ℟. Domine secūdu3. fol. 185. Kyrieleyson. 276. Pater noster. 276. ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.
Supplices dñe pro animabus famuloꝝ famularūq3 tuarū preces effundimus obsecrātes: vt qcqd cōuersatione contraxerūt humana: ꝛ clemēter indulgeas: ꝛ in tuoꝝ sede letantium cōstituas redēptoꝝ. Per chꝛm dñm nostrū. ℟. Amē. ℟. Libera me domine de viis inferni. 175. Kyrieleyson. 276. Pater nr̄. 276. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eoꝝ. ℣. Domine exaudi oratione3 meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscū. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.
Animabus q̄s dñe famuloꝝ famularūq3 tuaꝝ oratio proficiat supplicātiu3: vt eas ꝛ a peccatis oibꝰ exuas: ꝛ tue redēptionis facias esse participes. Qui viuis ꝛ regnas in secula seculoꝝ. ℟. Amen. Ad vltima mansione3 cantores cantent seques ℟. cu3 quo oēs clerici eo ordine quo exierunt pcessionaliter ad choꝝ reuertantur. ℟. Libera me domine de morte eterna. 147. Kyrieleyson. 276. Pater nr̄. 276. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Fidelium deus oium conditor ⁊ redemptor: animabus famuloꝝ famularumq; tuarum remissionez cunctoꝝ tribue peccatoꝝ: vt indulgentiam quam semper optauerunt: pijs supplicationibus consequantur. Qui viuis ⁊ regnas cum deo patre in vnitate spũs sancti deus. Per oĩa secula seculoꝝ. ℟. Amẽ.

℣. Requiem eternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis.

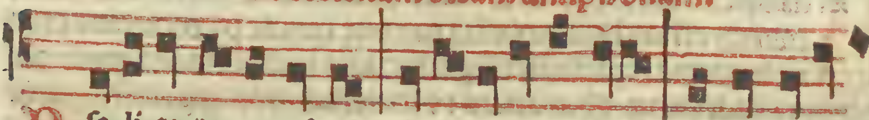

Quo dicto in sacristiã reuertantur.

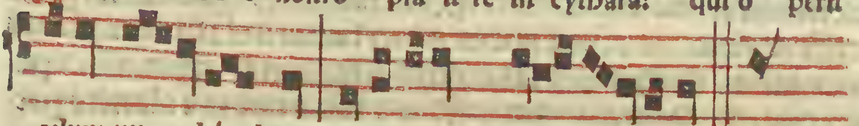
℣. Requiescant in pace. ℟. Amen.

¶ De pcessione faciẽda ad petẽdaz pluuiam tẽpore siccitatis.
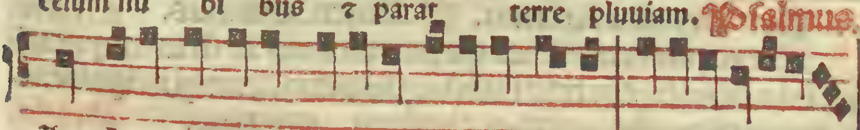
Congregato clero ⁊ populo ad ecclesiam incipiatur añ. Oremus. vt supra. 266. postea cantet añ. Exurge domine. supra in festo scti marci. fol. 266. Qua dicta cum ℣. ⁊ Gloria patri. cantetur letania: ⁊ fiat processio per omnia: sicut in festo sancti marci in letanijs maioribus signatum est. Finita processione cum redierint ad ecclesiam dicant antiphonam.

Psa li te de o nostro psa li te in cythara: qui o perit

celum nu bi bus ⁊ parat terre pluuiam. Psalmus.

Laudate dominũ quoniaz bon⁹ ẽ psalm⁹. E u o u a e.

Laudate dominum quoniam bonus est psalmus: deo nostro sit iocũda decoraq; laudatio. Edificans hierusalem dominus: dispersiones israelis congregabit. Qui sanat contritos corde: ⁊ alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinem stellarum: ⁊ omnibus eis nomina vocat. Magnus domi-

nus noster ꝛ magna virtus eius: ꝛ sapiētie eius nō est numerus.
Suscipiens mansuetos dominus: humilians autē peccatores
vsq; ad terram. Precinite domino in confessione: psallite deo
nostro in cythara. Qui operit celū nubibus: ꝛ parat terre plu-
uiam. Qui producit in montibus fenum ꝛ herbam: seruituti ho-
minum. Qui dat iumentis escam ipsorum: ꝛ pullis coruorū in-
uocantibus eum. Non in fortitudine equi voluntatē habebit:
nec in tibijs viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est domi-
no super timentes eū: ꝛ in eis qui sperant sup misericordia eius.
Repetita post psalmos aña dicatur Kyrieleyson. Christeleyson. Ky-
rieleyson. Pater nr̄. Et ne nos inducas. Sed libera nos a malo.
℣. Conuertere domine aliquantulū. ℟. Et deprecare super seruos tuos. ℣.
Domine refugium factus es nobis. ℟. A generatione in generationem. ℣.
Metuamus dominum deum nostrum. ℟. Qui dat nobis pluuiam tempora-
neam ꝛ serotinam in tempore suo. ℣. Celi non possunt dare imbrem. ℟. Nisi
tu volueris domine. ℣. Dominus dat pluuiam super faciem terre. ℟. Et irri-
gat aquis vniuersa. ℣. Aperiet dominus thesaurū suum optimū celum. ℟.
Ut tribuat pluuiā terre nostre in tempore suo. ℣. Dñe exaudi orationē meā.
℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cū spiritu tuo. Oremus. Oratio.
Obsecramus misericordiā tuā dñe sancte pr̄ oipotens eter-
ne deus: vt squalentes agri fecūdis imbribus irrigent: qb⁹
pariter estiui mitigent ardores: ꝛ seuiētiū morboꝝ restringatur
accessio: salus hoibus iumētisq; ꝑueniat: atq; vt hoc te largiēte
mereamur: peccata: que nobis aduersantur: relaxa: qui pluuis
super iustos ꝛ iniustos: ꝛ iā nostris offensionib⁹ relaxatis expe-
ctata nubiū munera largiaris: qbus ꝛ salus nobis ꝛ alimēta pre-
stent. Per chr̄m dñm nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.
Terram tuam domine: quam videmus nostris iniquitati-
bus tabescentē: celestibus aquis infunde: atq; irriga bene-
ficijs gratie sempiterne. Per christum. Oremus. Oratio.
Da nobis quesumus domine pluuiam salutarē: ꝛ arridam
terre faciem fluentibus celestibus dignāter infunde. Per
christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.
Omnipotens sempiterne deus: qui saluas omnes: ꝛ nemi-
nem vis perire: aperi fontem benignitatis tue: ꝛ terram
arridam aquis fluenti celestis dignanter infunde. Per christū
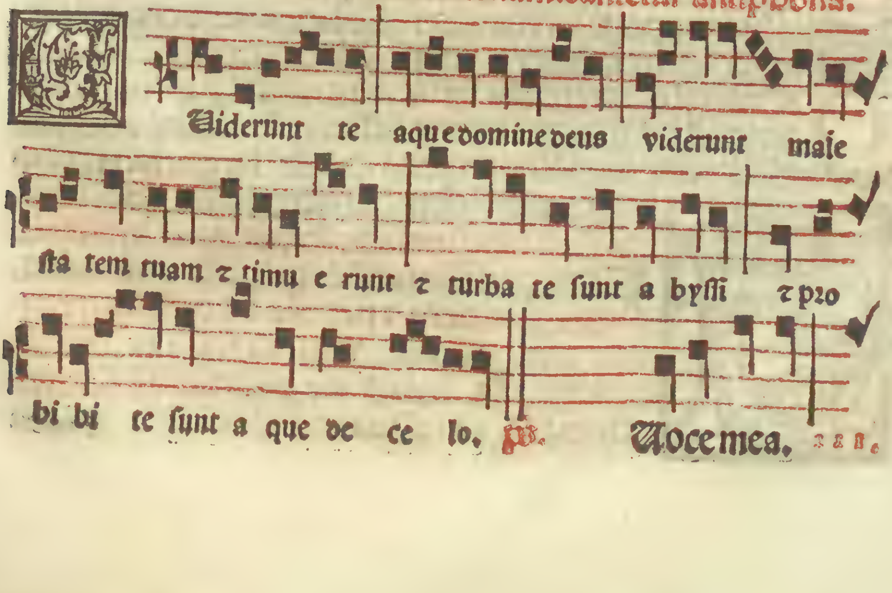
P dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Delicta dñe nos ipsi cognoscimus: vt ipsius terre feditas monstrat transgressionis excessus: tu aũt pijssime pr̃ q celũ clausisti cõtumacib⁹ ⁊ ingratis: reseratũ humilib⁹ ⁊ cõtritis ꝯcede deprecãtib⁹: ⁊ nobis subsidia pluuiaꝝ tribue: ⁊ merẽtib⁹ abũdãtiaꝫ largiri digneris. Per chꝛ̃ꝫ dñm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

In afflictione maxima cõstitutis: consolationeꝫ tribue dñe deus fons largissime pietatis: ⁊ descẽdat quesumus pluuia salutaris: vt oĩa que sub celo sunt irrigent ab aquis: pasce seruos tuos imbribus cõsuetis: quos ad laudẽ tue creare dignat⁹ es maiestatis. Per chꝛ̃m dñm nostrũ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Omnipotẽs deus qui solas aquas emittis e celis: dona seruis tuis beneficiũ pluuie salutaris: vt qđ facinore modo suspendit: tuo iaꝫ gratuito munere proroget. Per christum dñm. ℟. Amẽ. Postmoduꝫ dicat missa ad pluuiaꝫ postulandam: vt habet in missali. ¶ De processione pro postulanda serenitate.

Congregato clero ⁊ populo ad ecclesiam: incipiatur añ. Oremus. vt supra fol. 266. postea cantetur añ. Exaudi nos domine quoniã benigna est. supra in. iiij. feria cinerum. fol. 202. Qua cantata cuꝫ ℣. ⁊ Gloria patri. ⁊ repetita aña incipiantur letanie: ⁊ fit processio: sicut notatuꝫ est in festo sancti Marci. Finita processione: cum redierint ad ecclesiam: cantetur antiphona.

Repetita post psalmum aña dicatur Kyrieleyson. Christeleyson. Kyrieley. Pater noster. Et ne nos. Sz libera nos. ℣. Vox domini super aquas deus maiestatis intonuit. ℟. Dominus super aquas multas. ℣. Inundauerũt aque super caput meũ. ℟. Innocaui nomen tuũ domine ⁊ vocez meã audisti. ℣. Saluũ me fac deus. ℟. Quoniam intrauerunt aque vsqz ad animã meã. ℣. Illustra faciem tuam super seruos tuos domine. ℟. Saluos nos fac in tua misericordia. Domine exaudi orationem. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

Domine deus qui in ministerio aquaruz salutis tue nobis sacramenta sanxisti: exaudi orationem populi tui: ⁊ iube terrores inundantium cessare pluuiaruz: flagellumqz huius elementi ad effectum tui conuerte mysterij: vt qui se regenerãtibus aquis gaudent recreatos: gaudeant his castigantibus esse correctos. Per dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Quesumus omnipotens deus: vt inundantiaz coherceas imbrium: ⁊ hilaritatem tui vultus nobis impertiri digneris. Per dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Ad te domine clamantes exaudi: ⁊ aeris serenitatez nobis tribue supplicãtibus: vt qui pro peccatis nostris iuste affligimur: misericordia tua preueniente clemẽtiaz sentiamus. Per dominum nostrum iesuz christũ. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Omnipotẽs sempiterne deus: qui nos ⁊ castigãdo sanas: ⁊ ignoscẽdo conseruas: presta supplicib⁹ tuis: vt tranquillitatibus huius optate serenitatis ⁊ cõsolationis: ⁊ dono tue pietatis semper letemur. Per dominũ nostrũ. Oremus. Oratio.
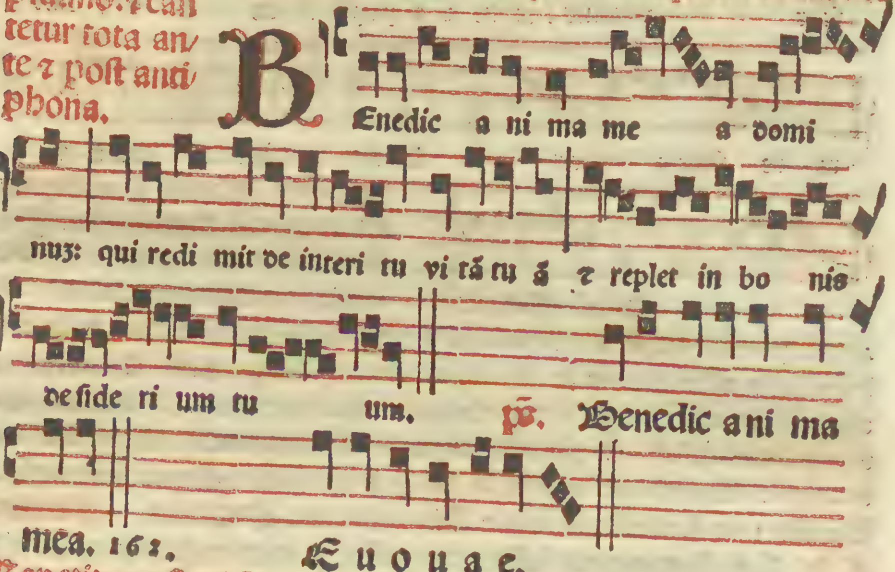
Deus qui oĩuz rerũ tibi seruientiuz naturã p̃ ipsos motus aeris ad cultũ tue maiestatis instituis: serenitatẽ ⁊ trãquillitatẽ misericordie tue nobis remotis imbrib⁹ largiaris: vt cuius irã expauim⁹ clemẽtiaz sentiamus. Per dñm.

Postea dicat missa de serenitate vt in missali.
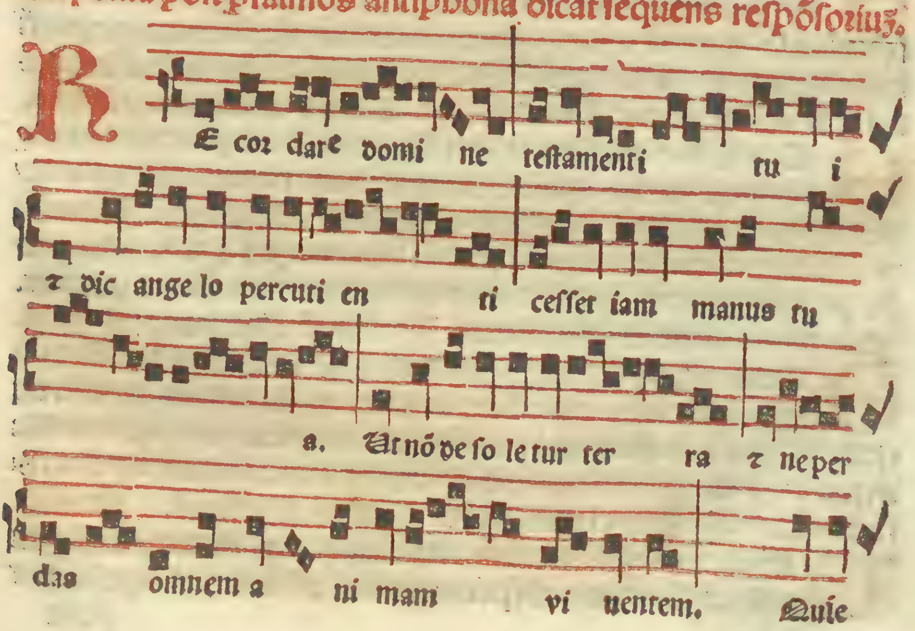
¶ De pcessiõe faciẽda tpe pestis ⁊ mortalita.

Congregato clero ⁊ populo ad ecclesiam cantetur aña. Oremus. vt supra fol. 266. deinde cantetur aña. Exaudi nos dñe. vt in .iiij. feria cinerum fol. 202. Qua cantata cũ ℣. ⁊ Gloria

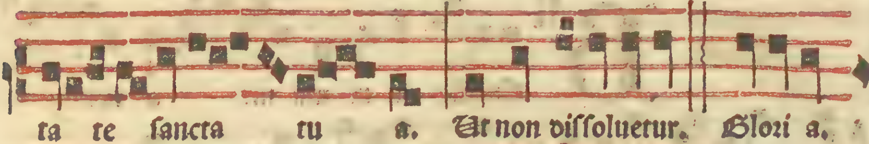
patri. Et iteruz repetita aña incipiat letania z fiat pcessio sicut in festo sancti marci notatũ est. Processione ad ecclesiam: vbi terminari debet: regressa: cantetur sequens antiphona cum suo psalmo: z cantetur tota ante z post antiphona.

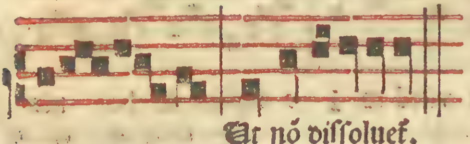

Repetita post psalmos antiphona dicat sequens respõsoriuz.

Postea dicatur Kyrieleyson. Christeleyson. Kyrieleyson. Pater noster. Et ne nos. ℣. Recordare domine testamēti tui ⁊ dic angelo percutienti. ℟. Cesset manus tua ⁊ nō desoletur terra. ℣. Misit verbum suum ⁊ sanauit eos. ℟. Et eripuit eos de interitu eorum. ℣. Confiteantur dño misericordie eius. ℟. Et mirabilia eius filiis hominum. ℣. Adiuua nos deus salutaris nr̄. ℟. Et ꝓpter gloriaꝫ nōis tui libera nos. ℣. Ne perdas nos deus cum iniquitatibus nostris. ℟. Neqꝫ in finē iratus reserues mala nostra. Domine exaudi orationem meam. Dñs vobiscum. Oremus. Oratio.

Exaudi nos deus salutaris noster: ⁊ intercedentibus beata virgine dei genitrice maria: ⁊ beato petro aplo tuo: beato sebastiano martyre tuo: atqꝫ beato vincētio ꝯfessore tuo: populū tuū ab iracūdie tue terroribꝰ libera: ⁊ misericordie tue fac largitate securum. Per eundem chrīm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Ecclesie tue quesumus omnipotens deus placatus intende conuentum: ⁊ misericordia tua nos potius q̄ꝫ ira preueniat: quia si iniquitates nostras obseruare volueris: nulla poterit creatura subsistere: sꝫ admirabili pietate: qua nos fecisti: ignosce peccantibus: vt opera manuum tuarum non facias interire. Per christum dominū nostrum. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

Exaudi domine preces nostras: ⁊ ne velis cum seruis tuis adire iudicium: quia sicut in nobis nulla iustitia reperit de qua presumere valeamus: ita fontem tue pietatis agnoscimus: a quo ⁊ a peccatis nostris nos absolui: ⁊ a necessitatibus liberari confidimus. Per christum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Deus cuius misericordia celestiū quoqꝫ virtutuꝫ indigent optātes: ⁊ in cuius cōspectu nullus est hoiuꝫ absqꝫ sorde ⁊

pena
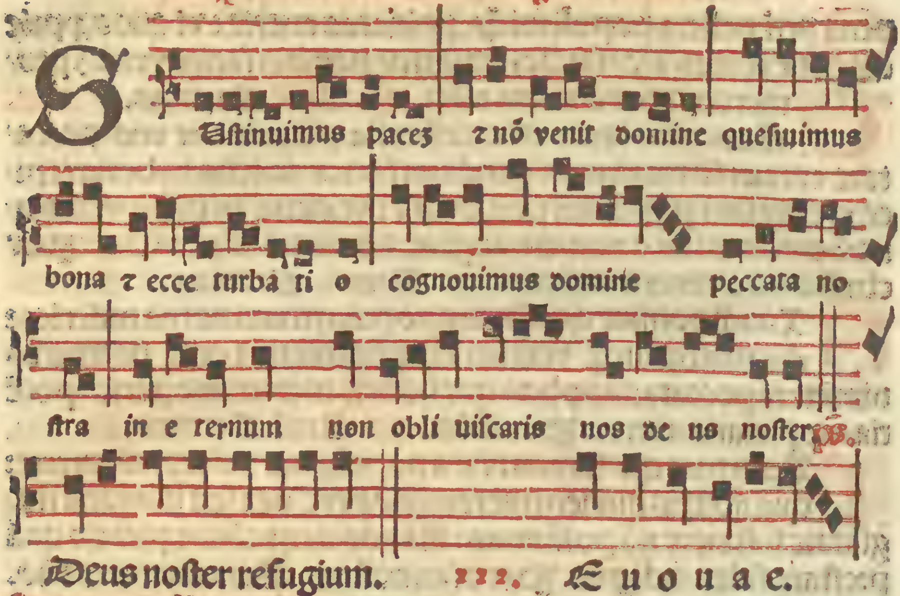
pena pctI:delicta populi tui q̄s ꝓpitiatus auerte: vt quos ꝓprie
cõsciẽtie reatus accusat:bonitatis tue patiẽtia faciat veniaȝ pro/
mereri. Per christuȝ dñm. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.
D Eus cuius tanta est excellentia pietatis: vt vno pecca/
tore conuerso maximum gaudium facias in celis haberi:respi/
ce in exiguam populi tui portionem: vt omni depulsa vexatio/
ne:hereditas tua ⁊ numere augeat:⁊ deuotione proficiat. Per
christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.
E Xaudi domine quesumus populuȝ tuum de tua misericor
dia maloꝝ suoꝝ veniam supplicantem:⁊ quia potens es
dimittere peccata:supplicia que nostris meremur operibꝰ potẽ
tia tue pietatis auerte. Per chrm. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.
I Ram tuaȝ quesumus dñe a populo tuo miseratus auerte:
quã nostris quidem meremur operibus: sed humana fra/
gilitate sustinere nõ possumus: illa nos itaqȝ cõtine pietate quã
prestare soles indignis. Per dñm nostruȝ. Benedicamus dño.
Deo grãs. Completis orationibus cantetur missa cõtra pestẽ:
vt in missali:cũ orationibus de beata virgine:sancto sebastiano:
⁊ sancto vincentio confessore.

¶ De pcessione faciẽda in tempore tribulationũ quarũcũqȝ.

¶ Ex decretis Liberij pape. Capi. ij.

S I venerit fames: pestilentia: inequalitas aeris: vel alia
qualiscunqȝ tribulatio:statim ieiunijs:elemosynis:⁊ obse/
crationibus domini misericordia deprecetur.

C Ongregato clero ⁊ populo cantetur antipho
na. Oremus. vt supra fol. 266. vel Exaudi nos
domine. vt in quarta feria cinerum. folio. 201.
Qua cantata cum versu ⁊ Gloria patri. ⁊ re
petita ex integro post Gloria patri. antipho/
na incipiat letania ⁊ omnia alia fiant vsqȝ ad
regressum ad ecclesiaȝ sicut in festo sancti mar
ci in letania maiori signatum est. fol. 266. Re
gressi ad ecclesiam postq̄ȝ illam ingressi fuerint cantent sequen
tem antiphonam. Sustinuimus pacem. ⁊ ea cantata cantetur psal.
Deus noster refugium ⁊ virtus. 222. cum Gloria patri. ⁊ repe/
tatur antiphona: post psalmum. Antiphona.

Finita antiphona dicatur Kyrieleyson. Christeleyson. Kyrieley. Pater noster. Et ne nos inducas in tenta. Sed libera nos a malo. ℣. Ne reminiscaris domine delicta nostra vel parentum nostrorum. ℟. Neqȝ vindictam sumas de peccatis nostris. ℣. Adiuua nos deus salutaris noster. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. ℣. Domine ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum. ℟. Cito anticipent nos misericordie tue. ℣. Memor esto congregationis tue. ℟. Quam possedisti ab initio. Domine exaudi orationem meam. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

Exaudi nos domine deus noster: τ in tribulationibus nostris miserere nobis: τ qui solus magnificaris in populis: spiritalem letitiam tribue in spe futurorum munerum cōstitutis. Per dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Exauditor omnium deus: exaudi nostroꝝ fletuum vocem: τ tribue infirmitatibus nostris perpetuā sospitatē: vt dum dignanter gemitum nostri laboris suscipis: tua nos semper misericordia cōsoleris. Per dn̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Domine ne in ira tua nos arguas: neqȝ in furore tuo corripias: sed austeritati verberis iunge misericordiam lenitatis: vt non contritionem pena: sed eruditionem nobis cōferat disciplina. Per dn̄m nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

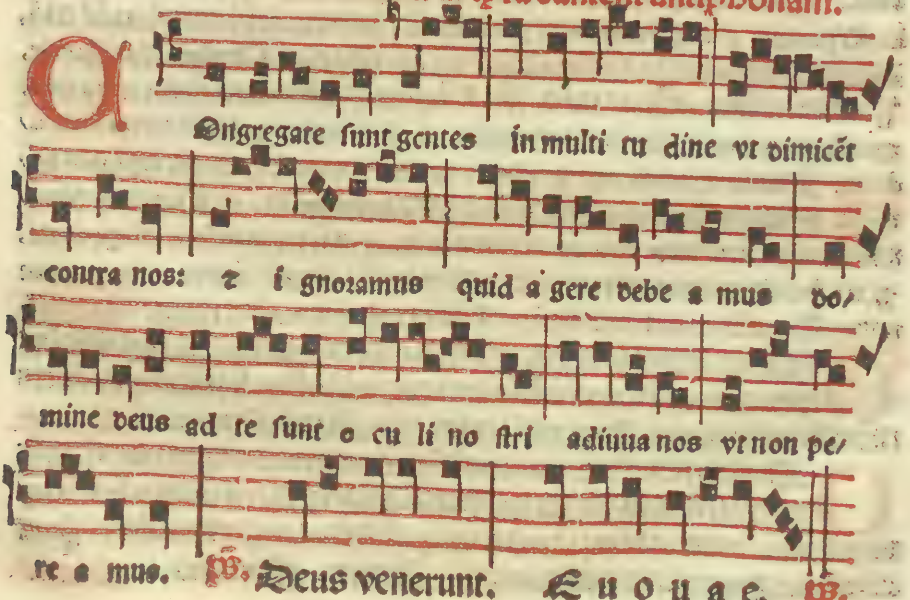
Conuerte dñe oculos cordis nři ad cernēdū tui iudiciȷ̄ veritatē: vt dū hic igne spirituali ꝓbamur: de tuis i eternū cōspectib⁹ cū fructu iustitie saciemur. Per do. ℟. Amē. Ore. Oro.

Firmamētuz spei ⁊ refugiuz dolentiū piissime deus: salua nos ab inimicis: ⁊ a laqueis mortis: vt assumpti de multitudine circūstantiū tribulationū: deuotiores sctō noi tuo cum voce laudationis psallamus. Per dñm. ℟. Amē. Orem⁹. Oratio.

Susceptor oiuz clemētissime deus: ne ꝑmittas delectari inimicos nřos sup nos: sz ita nos tua virtute corrobora: vt cōuerso planctu nřo in gaudiū: sctitatis tue memoriaz iugiter excolamus. Per dñm. Postea dicat missa de tribulatione. s. Salus populi. vt in missali.

¶ De processione tempore belli.

Congregato clero ⁊ populo ad ecclesiam incipiat añ. Oremus. fol. 266. deinde cantetur añ. Exaudi nos dñe. vt in. iiij. feria cineruz. fol. 201. Qua cū versu ⁊ Gloria. Cantata ⁊ repetita: cantet letania sicut in festo sancti marci notatū est in letania maiori. fol. 266. ⁊ egrediat ꝓcessio. Completo circuitu ꝓcessionis: redeuntes ad ecclesiam in ipsa cantent antiphonam.

Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templuz sanctū tuum: posuerūt hierusalem in pomoꝝ custodiam. Posuerunt morticinia seruoꝝ tuoꝝ escas volatilibus celi: carnes sanctoꝝ tuoꝝ bestijs terre. Effuderunt sanguinem ipsoꝝ tanq̄ʒ aquam in circuitu hierusalez: ꝛ nō erat qui sepeliret. Facti sumus obprobriū vicinis nostris: subsanatio ꝛ illusio his qui in circuitu nostro sunt. Usquequo dn̄e irasceris in finē: accēdetur velut ignis zelus tuus? Effunde iram tuaz in gentes que te non nouerunt: ꝛ in regna que nomen tuum non inuocauerunt. Quia comederunt iacob: ꝛ locum eius desolauerunt. Ne memineris iniquitatū nostraꝝ antiquaꝝ: cito anticipent nos misericordie tue: qa pauperes facti sumus nimis. Adiuua nos deꝰ salutaris noster: ꝛ ꝓpter gloriam nois tui dn̄e libera nos: ꝛ ꝓpitius esto peccatis nostris ꝓpter nomen tuū. Ne forte dicant in gentibus: vbi est deus eoꝝ: ꝛ inotescat in nationibus coraz oculis nostris. Ultio sanguinis seruoꝝ tuoruz qui effusus est: introeat in cōspectu tuo gemitus cōpeditoꝝ. Secunduz magnitudinē brachij tui: posside filios mortificatoruz. Et redde vicinis nostris septupluz in sinu eoꝝ: iproperium ipsoꝝ qd̄ exprobrauerunt tibi dn̄e. Nos aūt populus tuus ꝛ oues pascue tue: ꝯfitebimur tibi in seculuz. In gn̄atione ꝛ gn̄ationē: annunciabimus laudē tuā.

Repetatur an̄a: qua finita: dicatur Kyrieleyson. Christeleyson. Kyrie. Pater noster. Et ne nos. ℣. Cōgregati sunt inimici nostri cōtra nos. ℟. Contere fortitudinem illoꝝ domine. ℣. Esto nobis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimicoꝝ. ℣. Muro tuo inexpugnabili circūcinge nos domine. ℟. Et armis tue potentie protege nos deus noster. ℣. Exaudiat dominus orationes nostras ꝛ reconcilietur nobis. ℟. Nec nos deserat in tpe malo. ℣. Disperde in virtute tua inimicos nostros dn̄e. ℟. Et depone eos ꝓtector noster. Domine exaudi orationē meā. Dn̄s vobiscum. Oremus. Oratio.

Omnipotens sempiterne deus a belloꝝ nos q̄s turbine fac quietos: qa bona nobis cuncta prestabis: si pacem dederis mentis ꝛ corporis. Per chr̄m dn̄m. ℟. Amē. Oremus. Oratio.
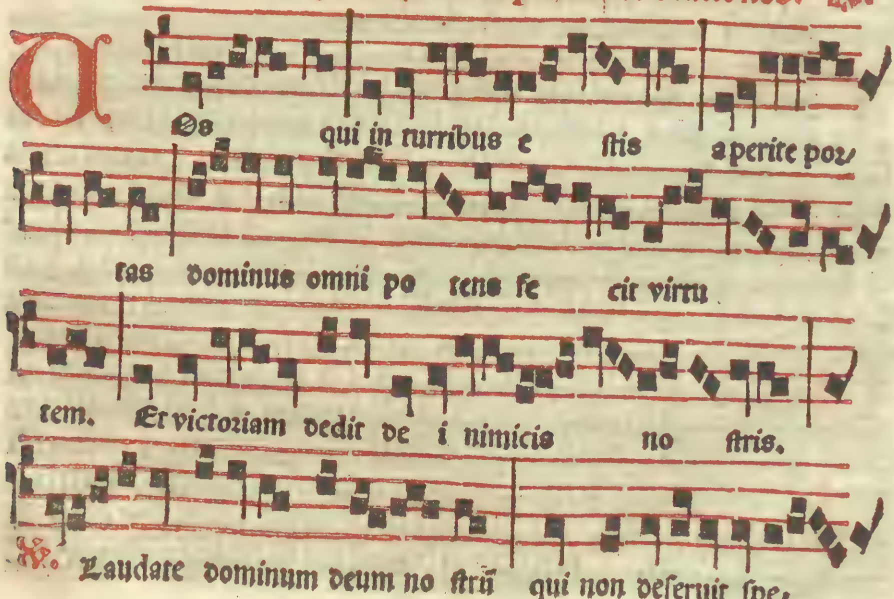
Omnipotēs eterne deus chr̄iani nominis inimicos: virtute tue quesumus cōprime maiestatis: vt ppl's tuus ꝛ fideli integritate letetur: ꝛ temporuz tranquillitate semper exultet. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

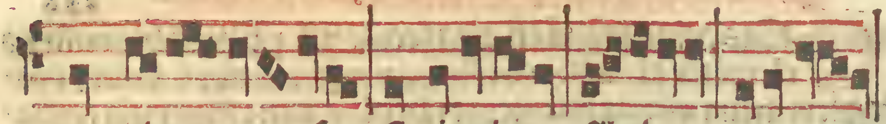
Deus cuius regnũ est oĩuz seculoꝝ: supplicatiões nostras clemẽter exaudi: ⁊ christianoꝝ regnum tibi subditũ protege: vt in tua virtute fidentes: ⁊ tibi placeant: ⁊ super oĩa regna precellant. Per chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amẽ. Oremus. Oratio.

Deus cõditor mũdi: sub cuius arbitrio oĩum seculoꝝ ordo decurrit: adesto ꝓpitius ĩuocationib⁹ nr̃is: ⁊ trãquillitatẽ pacis pñtibus cõcede tp̃ib⁹: vt in laudib⁹ misericordie tue incessabili exultatione letemur. Per dominum. Benedicamus dño. Deo gr̃as. Cantetur missa assignata in missali pro tp̃e belli.

¶ De processione facienda pro victoria habita de inimicis.

Congregato clero ⁊ populo in ecclesia: ⁊ ordinata processione solenni ⁊ festiua: ꝓcessio more solito incipiat procedere: ⁊ cantores alta voce incipiant hymnum Te deum laudamus. ⁊ chorus ipsum prolequatur. Quo completo cantẽtur hymni ad ꝓpositum. vz. Jesu nostra redẽptio. Jesu saluator seculi, vt in festo oĩum scõꝝ Aue maris stella. hymni de ãgelis: ⁊ aliĳ: vt videbit: vsq₃ ad introitũ eccl̃ie: vbi finiẽda ẽ ꝓcessio. Et cũ fuerint in eccl̃ia cantẽt sequẽs ℟. añ. ⁊ psal. ℣. ⁊ orationes. ℟.

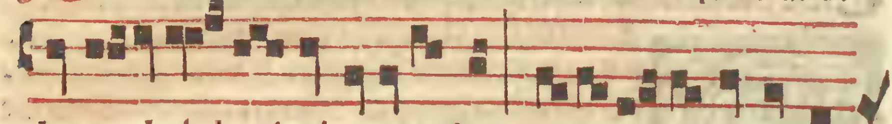

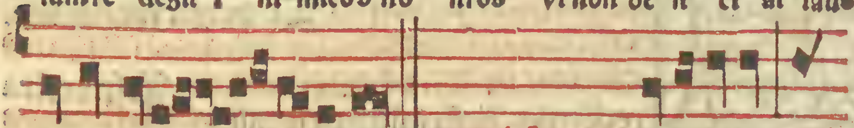

Finita resumptione post Gloria pr̄i. incipiatur añ. Benedictus. ⁊ tota dicatur ante psal'. ⁊ post psal. Antiphona.

B

Psalmus. Jubilate. j.

totus dicatur cũ Gloria patri.

Psalmus.

Iubilate deo oīs terra: psalmū dicite noī eius: date gloriam laudi eius. Dicite deo q̄̄ terribilia sunt opera tua dn̄e: in multitudine virtutis tue mentient̄ tibi inimici tui. Omnis terra adoret te ⁊ psallat tibi: psalmuȝ dicat noī tuo. Venite ⁊ videte opa dei: terribilis in cōsilijs sup filios hoīuȝ. Qui cōuertit mare in aridā: in flumine ptransibūt pede: ibi letabimur in ipso. Qui dominat̄ in virtute sua in eternū: oculi eius sup gentes respiciūt: qui exasperāt nō exaltent̄ in semetipsis. Bn̄dicite gentes deum nr̄m: ⁊ auditā facite vocē laudis eius. Qui posuit aiaȝ meā ad vitam: ⁊ nō dedit in cōmotioneȝ pedes meos. Qm̄ pbasti nos deus: igne nos examinasti sicut examinat̄ argentum. Induxisti nos in laqueū: posuisti tribulationes in dorso nr̄o: imposuisti homines sup capita nr̄a. Transiuimus per ignē ⁊ aquā: ⁊ eduxisti nos in refrigeriuȝ. Introibo in domū tuā in holocaustis: reddā

tibi vota mea que distinxerūt labia mea. Et locutū est os meū: in tribulatione mea. Holocausta medullata offerā tibi cum incenso arietū: offerā tibi boues cū hircis. Venite audite ⁊ narrabo oēs qui timetis deū: quāta fecit anime mee. Ad ipsum ore meo clamaui: ⁊ exultaui sub lingua mea. Iniqtatē si aspexi in corde meo: nō exaudiet dñs. Propterea exaudiuit deus: ⁊ attēdit voci deprecationis mee. Benedictus deus: qui non amouit orationē meā ⁊ misericordiā suam a me. Repetita post psal. añ. dicatur Kyriel. Christeleyson. Kyrieleyson. Pater noster. Et ne nos.

℣. Benedicimus te dñm deū regē celi. ℟. Quī abs te est victoria ⁊ sapientia. ℣. Dñs deus noster nō ſm potentiam armoꝝ. ℟. Sed vt sibi placet dat dignis victoriam. ℣. Confiteant̄ dño misericordie eius. ℟. Et mirabilia eius filiis hoīum. Dñe exaudi. Dominus vobiscum. Oremus. Oratio.

DEus cuius misericordie nō est numerus: ⁊ bonitatis infinitus est thesaurus: tue piissime maiestati pro collatis nobis donis grās agimus: tuā semꝑ clemētiā exorātes: vt q̄ te inuocantibꝰ postulata cōcedis: eosdem nō deserēs: ad premia futura disponas. Per christū dñm nr̄m. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

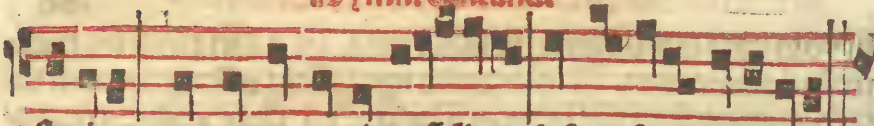
ORationum nostrarū petitionē cum gratiarum actionibus suscipe dñe: quesumus: ⁊ presta: vt quos exaudire: ⁊ icolumes seruire dignatus es: ab omni imposterū aīe ⁊ corporis aduersitate custodias: ⁊ semper in tuo seruitio ⁊ amore cōcrescant. Per christum dominū nostrum. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

DEus q̄ neminem in te sperantē nimiū affligi ꝑmittis sed piū precibus prestas auditū: petitionibꝰ nr̄is votisq̄ susceptis optatis: grās agimus dona libamus: te piissime deprecantes: vt ꝑ hec tua bñficia q̄ nobis cōferre dignatꝰ es: tuū semꝑ magnificare nomē cōcedas. Per dominū. Benedicamus dño. ℟. Deo grās. Postea cantetur missa ſm deuotionē sacerdotis cum orationibus beate virginis marie ⁊ beatoꝝ aplōꝝ petri ⁊ pauli ⁊ patroni illius ciuitatis vel terre: cū debita solennitate.

¶ Hymni cantandi in ꝓcessionibus ad libitum. Hymnus.

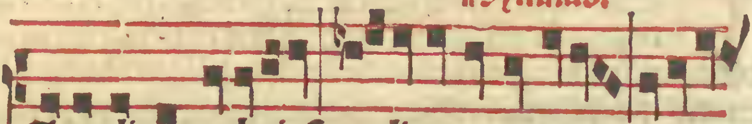

Vexilla re gis prodeunt: fulget crucis my/

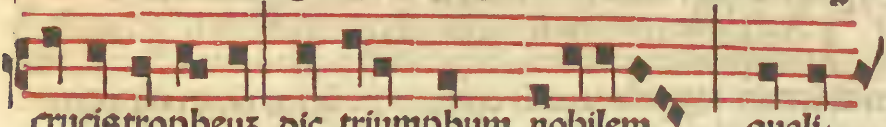

ſteriuꝫ: quo carne carnis cōditoꝛ ſuſpenſus ē patibulo.
Quo vulneratus inſuper mucrone dire lancee: vt nos lauaret crimine manauit vnda ſanguine. Impleta ſunt que concinit dauid fidelis carmine: dicēs in nationibus regnauit a ligno deꝰ. Arboꝛ decoꝛa fulgida: oꝛnata regis purpura: electa digno ſtipite tam ſancta membꝛa tangere. Beata cuius bꝛachijs ſecli pependit pꝛecium: ſtatera facta coꝛpoꝛis: pꝛedamqꝫ tulit tartari. O crux aue ſpes vnica hoc paſſionis tempoꝛe: auge pijs iuſtitiam: reiſqꝫ dona veniaꝫ. Te ſumma deus trinitas collaudet omnis ſpiritus: quos per crucis myſterium ſaluas rege per ſecula. Amen.

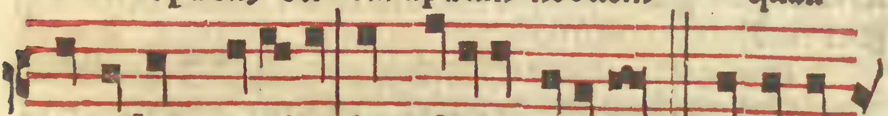
¶Hymnus.

Pange lingua glorioſi pꝛelium certaminis: ꝛ ſup
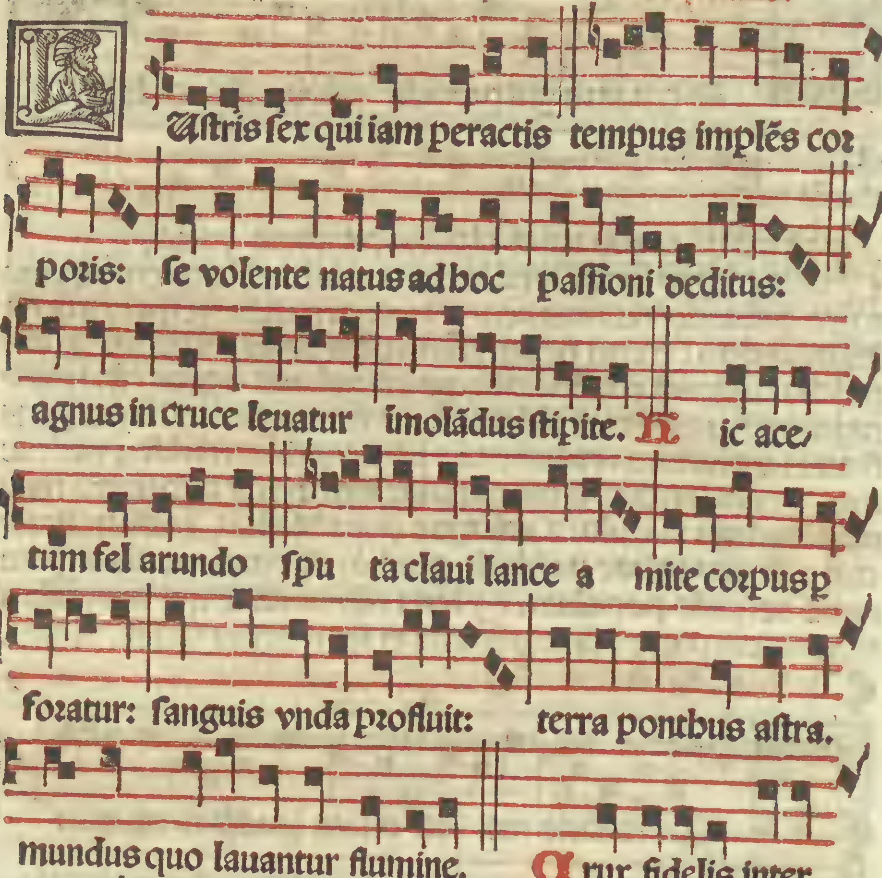

crucis tropheuꝫ dic triumphum nobilem quali

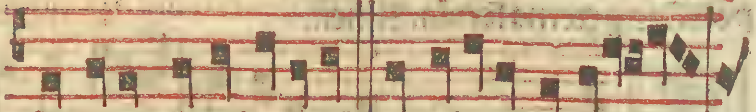
ter redemptoꝛ oꝛbis immolatus vicerit. De parentis pꝛotoplaſti fraude facta condolens: quando pomi noxialis moꝛte moꝛſu coꝛruit: ipſe lignum tunc notauit dāna ligni vt ſolueret. Hoc opus noſtre ſalutis oꝛdo depopoſcerat: multifoꝛmis pꝛoditoꝛis ars vt artem falleret: ꝛ medelam ferret inde hoſtis vnde leſerat. Quādo venit ergo ſacri plenitudo tempoꝛis: miſſus eſt ab arce patris natus oꝛbis conditoꝛ: ac de ventre virginali caro factus pꝛodijt. Uagit infans inter arcta conditus pꝛeſepia: membꝛa pannis inuoluta virgo mater alligat: manus pedes atqꝫ crura ſtricta cingit faſcia. Gloꝛia ꝛ honoꝛ deo vſqꝫ quo altiſſimo: vna patri filioqꝫ inclyto paraclito: cui laus eſt ꝛ

potestas p eterna secula. Amen. Hymnus.

Crux fidelis inter omnes arbor vna nobilis: nulla sylua talem profert fronde flore germine: dulce lignum dulces clauos dulce pondus sustinet. Flecte ramos arbor alta: tensa laxa viscera: ⁊ rigor lentescat ille: quem dedit natiuitas: vt superni membra regis miti tendas stipite. Sola digna tu fuisti ferre secli precium: atq; portum preparare nauta mundo naufrago: quem sacer cruor perunxit: fusus agni corpore. Gloria ⁊ honor deo vsquequo altissimo: vna patri filioq; inclyto paraclito: cui laus est ⁊ potestas per immensa secula. Amen.

¶ In diebus dominicis post pascha ad vespas. Hymnus.

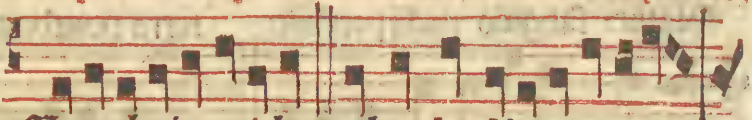
AD cenam a gni prouidi: ⁊ stolis albis cādidi:

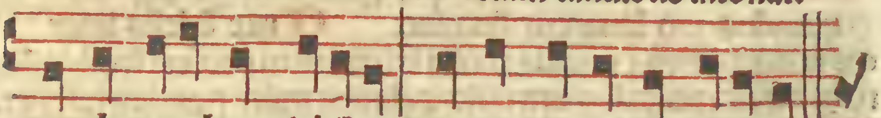
post trāsitū maris rubri christo canamus principi.

Cuius corpus sanctissimū in ara crucis torridum: cruore eius roseo gustando viuimus deo. Protecti pasche vespere a deua stante angelo: erepti de durissimo pharaonis imperio. Iam pascha nostrum christus est: qui immolatus agnus est: synceritatis azima caro eius oblata est. O vere digna hostia per quaz fracta sunt tartara: redempta plebs captiuata reddita vite premia. Cum surgit christus tumulo: victor redit de baratro tyrānum trudens vinculo: ⁊ reserans paradisum. Quesumus auctor omnium in hoc paschali gaudio: ab omni mortis impetu tuum defende populum. Gloria tibi domine qui surrexisti a mortuis cuz patre ⁊ sancto spiritu in sempiterna secula. Amen.

¶ Ab octaua pasche vsq3 ad ascēsionē ad laudes. Hymnus.

AUrora lucis ruti lat: celum laudibus intonat:

mundus exultans iubilat: gemens infernus vlulat.

Cuz rex ille fortissim⁹ mortis cōfractis virib⁹: pede cōculcans tartara soluit a pena miseros. Ille qui clausus lapide custodit sub milite: triūphās pōpa nobili surgit victor de funere. Solutis iā gemitib⁹ ⁊ iferni dolorib⁹: q2 surrexit dn̄s: resplēdēs clamat angelus.

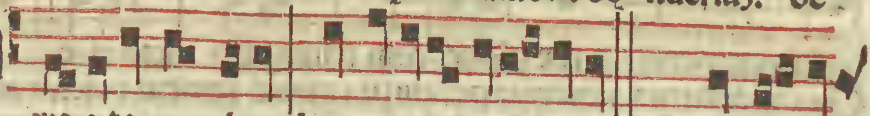
TRistes erant apostoli de nece sui dn̄i: quem pena mortis crudeli serui damnarunt impij. Sermone blando angelus predixit mulieribus in galilea: dominus videndus est quātotius. Ille dum pergunt concite apostolis hoc dicere: vi-

dentes eũ viuere osculantur pedes domini. Quo agnito disci/puli: in galileam ꝓpere pergunt videre faciem desideratã dñi. Claro paschali gaudio sol mundo nitet radio: cum christũ iam apostoli visu cernunt corporeo. Ostensa sibi vulnera in christi carne fulgida: resurrexisse dominũ voce fatentur publica. Rex christe clemẽtissime: tu corda nr̃a posside vt tibi laudes debitas reddamus omni tp̃e. Quesumus auctor oĩum in hoc paschali gaudio: ab oĩ mortis ĩpetu tuũ defende pplm. Gl'ia tibi dñe qui surrexisti a mortuis: cũ pr̃e ⁊ sctõ spũ in sempiterna secula. Amẽ.
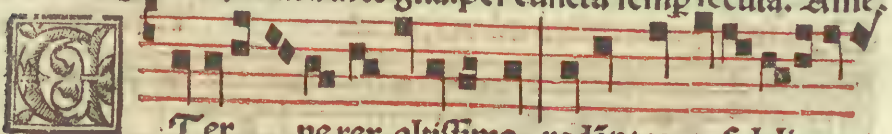
¶ In ascensione dñi ad vesperas ⁊ laudes. Hymnus.

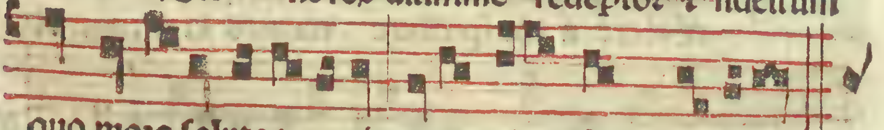
Iesu nostra redẽptio: amor ⁊ de siderium: de⁹

cre a tor omnium homo in fine tempor. Que te vi/cit clementia vt ferres nostra crimina: crudelem mortẽ patiens: vt nos a morte tolleres. Inferni claustra penetrãs tuos capti/uos redimẽs victor triũpho nobili: ad dextram patris residens. Ipsa te cogat pietas: vt mala nostra superes: parcẽdo ⁊ voti compotes: nos tuo vultu saties. Tu esto nostrũ gaudiũ: qui es futurus premiũ sit nr̃a in te gl'ia: per cuncta semp secula. Amẽ.

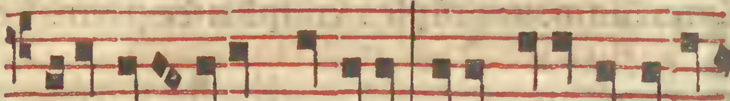

Eter ne rex altissime redẽptor ⁊ fideli um

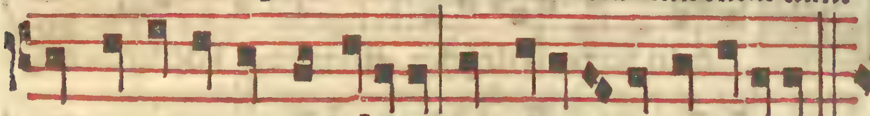

quo mors soluta deperit datur triumphus gratie. Scandens tribunal dextere pr̃is ptãs oĩum: collata iesu celit⁹: q̃ nõ erat hũanit⁹. Vt trina rer machina celestiũ terrestriũ ⁊ ifer norũ cõdita flectant genu iam subdita. Tremunt videntes angeli vsa vice mortaliũ: culpat caro purgat caro: regnat de⁹ dei caro.

Tu christe nostrum gaudiuȝ: manens olimpo preditũ: mũdi regis qui fabricam: mundana vincens gaudia. Hinc te precantes quesumus: ignosce culpis oibus: ꝛ corda sursum subleua ad te superna gratia. Ut cũ rubente ceperis clarere nube iudicis: penas repellas debitas: reddas coronas perditas. Tu esto nostrũ gaudiuȝ: q es futurus p̄miuȝ: sit nr̄a in te glr̄ia p cuncta semp secula. Gloria tibi dñe: qui scandis sup sydera: cuȝ patre ꝛ sancto spiritu in sempiterna secula. Amen. Hymnus.

Clara po lorum culmina: leta mirentur lumi

na que penetrat rex glorie cum triumpho victo ri e.

Qui moriturus venerat: perempta morte remeat: victor ad astra nobilis: raptis gehẽne spolijs. Acliuis vt erigeret: venditus vt redimeret: spretis errantẽ pascuis ouem reportat scapulis. Iam caro lutum despice: celum tellus ingredere: nam membris via sternitur: quo caput ire cernit. Iesu decus angelicum: dulcedo desiderium: ꝛ nos totis visceribus fac te ambire quesumus. Da nobis in te viuere: ad te cor nr̄m dirige accẽdat nostra pectora tuus amor in secula. Gloria tibi dñe: q scandis.

¶ In festo pentecostes ad vesperas. Hymnus.

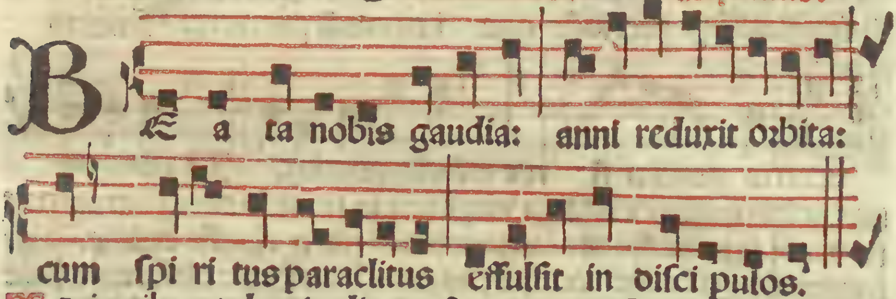
Ueni cre a tor spiritus: mentes tu o rum vi

sita: imple su perna gra ti a: que tu creasti pectora.

Qui paraclytus diceris: donum dei altissimi: fons viuus ignis charitas: ꝛ spiritalis vnctio. Tu septiformis munere: dextre dei tu digitus: tu rite promisso patris sermone ditans guttura.
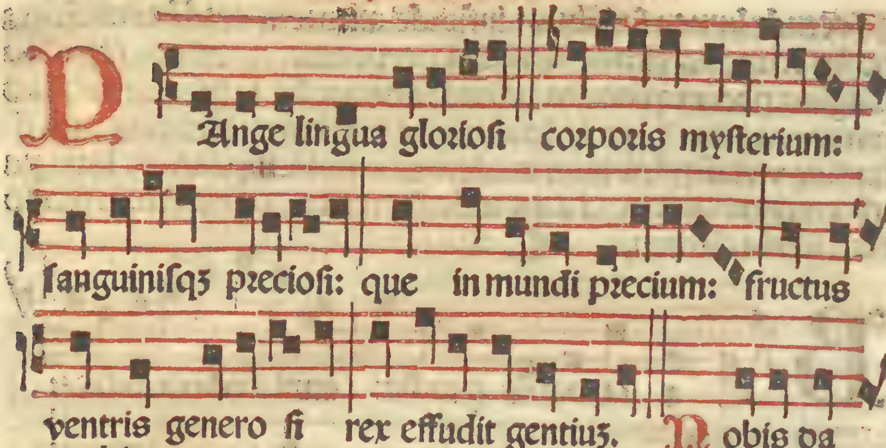
Accende lumen ſenſibus: infunde amorem cordibus: infirma noſtri corporis virtute firmans perpetim. Hoſtem repellas longius: pacemqz dones ptinus: ductore ſic te preuio: vitemus omne noxium. Per te ſciamus da patrem: noſcamus atqz filium: te vtriuſqz ſpiritum credamus omni tempore. Gloria patri domino: natoqz qui a mortuis: ſurrexit ac paraclito: in ſeculorum ſecula. Amen. ¶ Ad laudes. Hymnus.

Ignis vibrante lumine lingue figuram detulit: verbis vt eſſent proflui ⁊ charitate feruidi. Linguis loquuntur omnium turbe pauent gentilium: muſto madere deputant: quos ſpūs repleuerat. Patrata ſunt hec myſtice: paſche peracto tempore: ſacro dierum numero: quo lege fit remiſſio. Te nunc deus piiſſime: vultu precamur cernuo illapſa nobis celitus largire dona ſpūs.
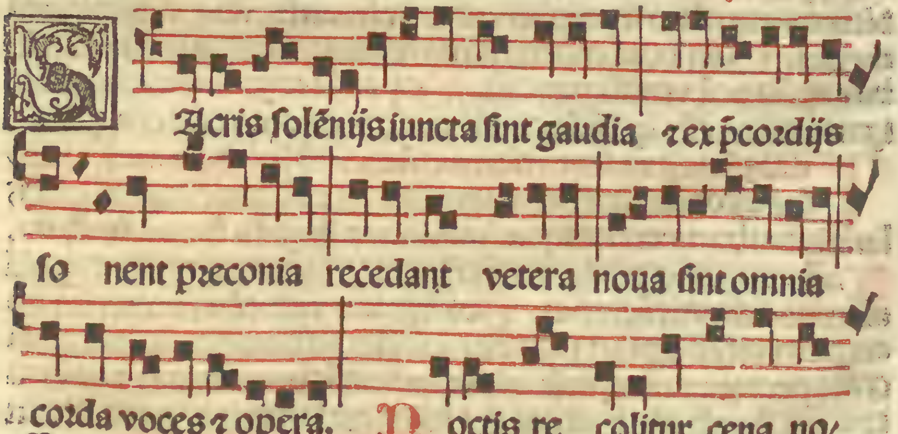
Iam chr̄s aſtra aſcēderat: regreſſus vnde venerat pmiſſuz patris munere: ſanctū daturus ſpūm. Solennis vrgebat dies: quo myſtico ſeptēplici: orbis volutus ſepties: ſignat beata tēpora. Dum hora cunctis tertia repente mūdus intonat: orātibus apl'is deū veniſſe nunciat. De patris ergo lumine: decorus ignis miſſus eſt: qui fida chriſti pectora calore verbi compleuit.

Impleta gaudent viſcera afflata ſctō ſpiritu: voces diuerſas intonāt: fant dei magnalia. Ex oī gente cogniti grecis latinis barbaris: cunctiſqz admirātibus linguis loquūtur oīum. Iudea tunc incredula: veſana toruo ſpū: ructare muſti crapulā alumnos chriſti cōcrepat. Sed ſignis ⁊ virtutibus occurrit ⁊ docet petrus: falſa pfari perfidos iohelis teſtimonio. Dudum ſacrata pectora: tua repleſti grā: dimitte nūc peccamina: ⁊ da qeta tpa. Glia pri dño: natoqz q a mortuis: ſurrexit ac paraclito: in ſclo℞ ſecula. Amen. ¶ Hymni de ſacratiſſimo ſacramento.

Nobis datus: nobis natus ex intacta virgine: ⁊ in mundo cõuersatus: sparso verbi semine: sui moras incolatus miro clausit ordine. In supreme nocte cene recumbens cum fratribus: obseruata lege plene cibis in legalibus: cibum turbe duodene se dat suis manibus. Verbum caro panem verum verbo carnem efficit: fitqꝫ sanguis christi merum: ⁊ si sensus deficit: ad firmanduꝫ cor syncerum sola fides sufficit. Tantum ergo sacramentum veneremur cernui: ⁊ antiquum documentum nouo cedat ritui: prestet fides supplementuꝫ sensuum defectui. Genitori genitoqꝫ laus ⁊ iubilatio: salus honor virtus quoqꝫ sit ⁊ benedictio: procedenti ab vtroqꝫ compar sit laudatio. Amen.

Hymnus.

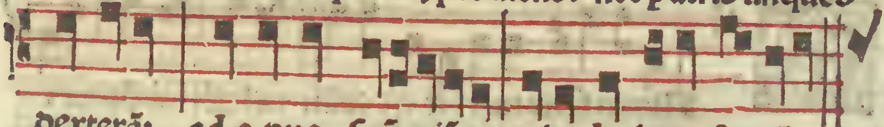

Noctis re colitur cena nouissima: qua christus creditur agnum ⁊ azima: dedisse fratribus

Iuxta legitima priscis indulta patribus. Post agnum typicum expletis epulis: corpus dominicum datum discipulis: sic totum omnibus quod totum singulis eius fatemur manibus. Dedit fragilibus corporis ferculum: dedit ⁊ tristibus sanguinis poculum: dicens accipite quod trado vasculum: omnes ex eo bibite. Sic sacrificium istud instituit: cuius officium cōmitti voluit: solis presbyteris: quibus sic congruit: vt sumant ⁊ dent ceteris. Panis angelicus fit panis hominum: dat panis celicus figuris terminum: o res mirabilis: manducat dominuz pauper seruus ⁊ humilis. Te summa deitas vnaqz poscimus: que sic nos visitas sicut te colimus: per tuas semitas duc nos quo tendimus ad lucem quam inhabitas. Amen. Hymnus.

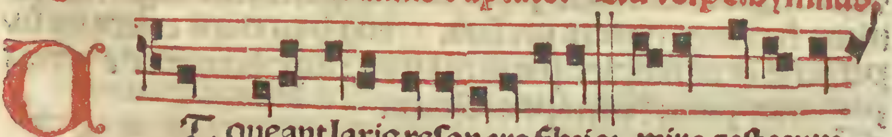
Verbum supernuz prodiens: nec patris linquēs

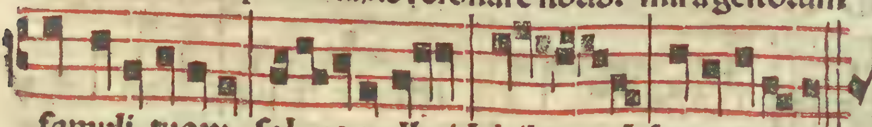
dexterā: ad o pus suū exiēs: venit ad vite vesperā.

In mortē a discipulo: suis tradēdus emulis: prius in vite ferculo: se tradidit discipulis. Quibus sub bina specie carnē dedit ⁊ sanguinē: vt duplicis substātie: totū cibaret hoiem. Se nascens dedit sociuz: cōuescēs in eduliuz: se moriēs in precium: se regnās dat in premiuz. O salutaris hostia q̄ celi pandis ostiū: bella premunt hostilia: da robur fer auxiliuz. Vni trinoqz dño sit sempiterna glia: qui vitaz sine termino: nobis donet in patria. Amen.

¶ In natiuitate sancti ioannis baptiste. Ad vespe. hymnus.

Ut queant laxis resonare fibris: mira gestorum

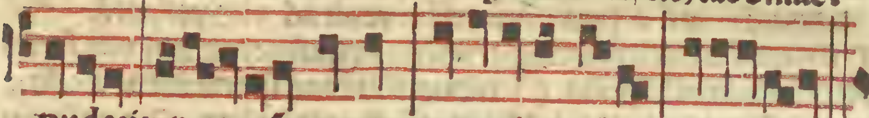
famuli tuorum: sol ue polluti labij re a tū sancte ioānes.

N uncius celso veniens olympo: te p̄ri magnū fore nasciturū: nomē ⁊ vite serieꝫ gerēde ordine ꝑmit. I lle ꝑmissi dubi⁹ supni: ꝑdidit prōpte modulos loq̄le: sꝫ reformasti genit⁹ ꝑempte organa vocis. V entris obstruso positus cubili: senseras regeꝫ thalamo manentem: hinc parens nati meritis vterqꝫ abdita pādit. A ntra deserti teneris sub annis: ciuium turmas fugiēs petisti: ne leui saltem maculare vitam famine posses. P rebuit hyrtum tegimen camellus: artubus sanctis strophium bidentes: cui latex haustum sociata pastum mella locustis. C eteri tantum cecinere vatum corde presago iubar affuturuꝫ: tu quidem mundi scelus auferentem indice prodis. N on fuit vasti spatium per orbis sanctior quisq̄ꝫ genitus ioanne: qui nefas secli meruit lauantē tingere lymphis. G loria patri geniteqꝫ proli: ⁊ tibi compar vtriusqꝫ semper spiritus alme deus vnus omni tempore seculi. Amen.

Ad laudes Hymnus.

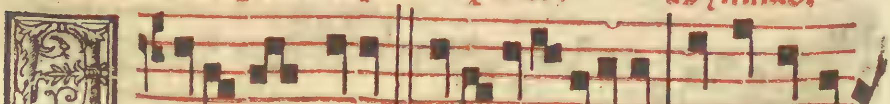
Nimis felix meri ti qꝫ celsi: nesciēs labē niue i
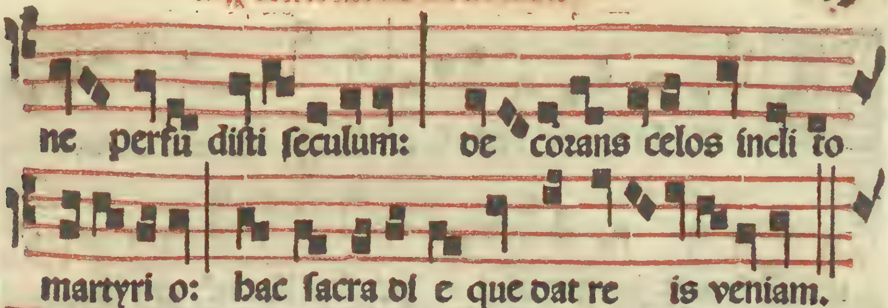

pudoris: prepotēs martyr: eremiqꝫ cultor: maxie vatū.

S erta terdenis alios coronant: aucta cremētis duplicata quosdam: trina centeno duplicata fructu te sacer ornant. H inc potens nostri meritis opimis: pectoris duros lapides repelle asperum planans iter: ⁊ reflexos dirige calles. V t pius mūdi sator ⁊ redemptor: mentibus pulsa liuione puris: rite dignetur veniens sacratos ponere gressus. L audibus ciues celebrant superni: te deus simplex pariterqꝫ trine: supplices at nos veniaꝫ precamur parce redemptis. Amen.

¶ De sanctis apostolis petro ⁊ paulo. Hymnus.
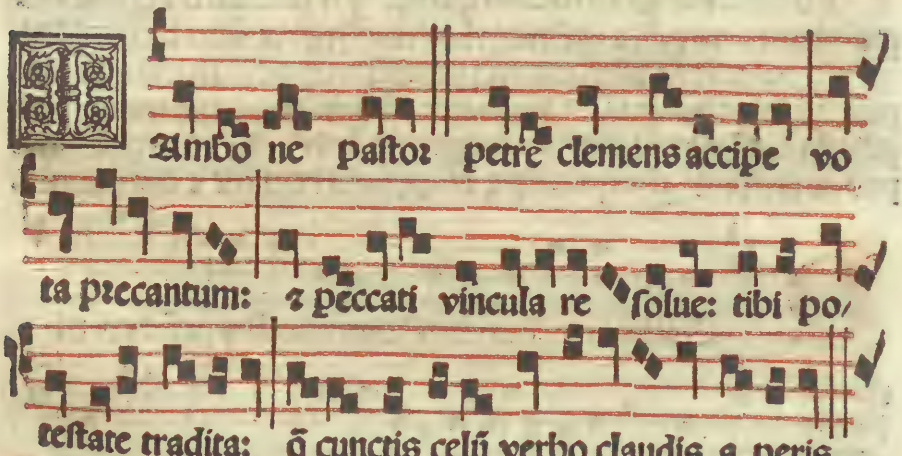

Aure a luce ⁊ decore ro seo: lux lucis omne perfudisti

Ianitor celi: doctor orbis pariter iudices seculi: vera mundi lumina: per crucem alter: alter ense triumphans: vite senatū laureati possident.

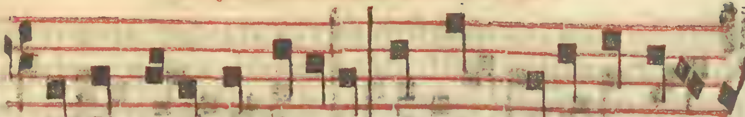
O Liue bine pietatis vnice: fide deuotos spe robustos maxime: fonte repletos charitatis gemine post mortem carnis impetrate viuere. Sit trinitati sempiterna gloria: honor potestas atq; iubilatio: in vnitate cui manet imperium: extunc ⁊ modo per eterna secula. Amen.

¶ Ad laudes. Hymnus.

Doctor egregie paule mores instrue: ⁊ mente polū nos transferre satage: donec perfectum largiatur plenius: euacuato qđ ex parte gerim⁹. Sit trinitati sempiterna gl'ia honor ptās atq; iubilatio: in vnitate cui manet imperiū: extunc ⁊ modo p eterna secula. Amen.

¶ Hymni de beata maria magdalena.

Auda mater eccle si a lauda christi clemen

ti ã q septez purgat vi ti a per septiformẽ gra tiaz.

Maria soror lazari: que tot cõmisit crimina: ab ipsa fauce tarta
ri: redit ad vite limina. Post fluxe carnis scandala: fit ex lebete
fiala: in vas translata glorie: de vase cõtumelie. Egra currit ad
medicum: vas ferrens aromaticuz: et a morbo multiplici: verbo
curat medici. Surgentẽ cuz victoria: iesum videt ab inferis: pri
ma meret gaudia: que plus ardebat ceteris. Uni deo sit glia:
pro multiformi grã: qui culpa et supplicia remittit: et dat premia.
Amen. Hymnus sequens cantetur in eodem tono.

ETerni patris vnice: nos pio vultu respice: qui magdalenã
hodie: vocas ad thronũ glorie. In thesauro reposita re
gis est dragma pdita: gẽmaqz lucet inclyta: de luto luci reddita.
Iesu dulce refugiũ: spes vna penitẽtiuz: p peccatricis merituz:
peccati solue debituz. Pia mater et humilis: nature memor fra
gilis: in hui9 vite fluctib9: nos rege tuis pcib9. Uni deo sit glia:
pro multiformi grã: qui culpa et supplicia remittit et dat premia.

PSallat in mẽsas chor9 omnis odas cũ deo di

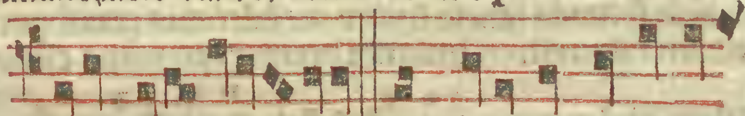

gne sacra magdalene lau de supma redeunt colenda

festa mari e. Hec pedes iesu lachrymis rigauit ter
sit et pprii capitis capillis: verticis chri venerãda fudit hec alaba

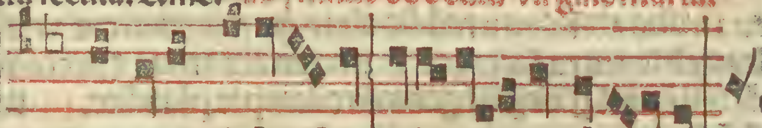
strum̄. Extat hec multū mulier beata: que caput regis manib⁹
perunxit: queq͛ diuinū sciēter hausit pectore verbum. Morte
surgētē cito prima vidit nec locū liquit lachrymās sepulchri: do
nec agnouit rediisse chr̄m pleniter orbi. Lapsibus vite veniam
p̄care a deo summa pietate clara: quo frui tecū mereamur agni
luce p euū. Glia patri resonemus oēs gloriā nato canat omnis
ordo: flammini sancto via vox resultet omne per euum. Amen.

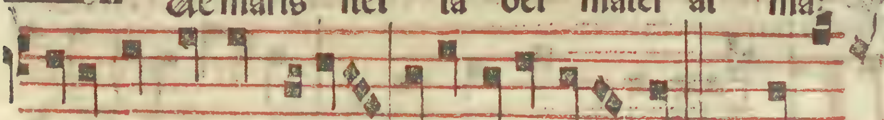
Nardi mari a pi stici sumpsit libraz mox o pti
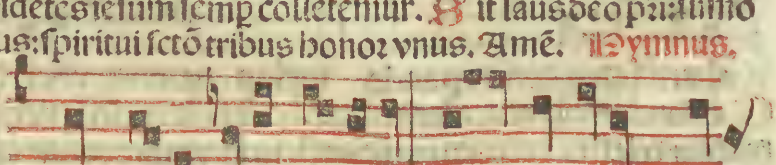

mi: vn xit be a tos domini pedes rigādo lachrymis.
Honor decus imperiū sit trinitati vnice: patri nato paraclito:
per infinita secula. Amē. Hymnus de beata virgine maria.

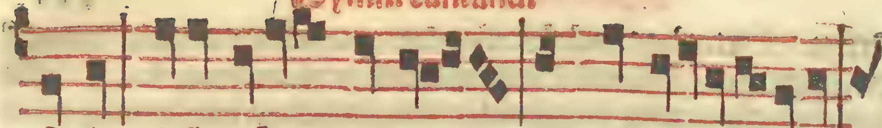
Aue maris stel la dei mater al ma:

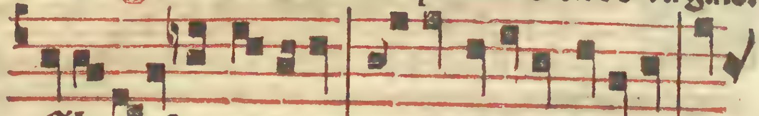
atq͛ semper virgo felix celi por ta. Sumens
illud aue: gabrielis ore: funda nos in pace: mutans nomen eue.
Solue vincla reis: ꝓfer lumē cecis: mala nostra pelle: bona cun
cta posce. Monstra te esse mr̄ē: sumat per te p̄ces: q pro nobis
natus tulit esse tuus. Virgo singularis inter oēs mitis: nos cul
pis solutos: mites fac ⁊ castos. Vitam presta purā: iter para
tutū: vt vidētes iesum semꝑ colletemur. Sit laus deo p̄ri: sūmo
chr̄o decus: spiritui sctō tribus honor vnus. Amē. Hymnus.

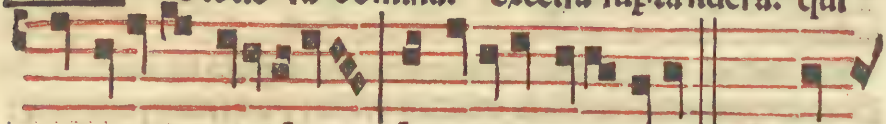
Quem terra pōtus e thera colunt a dorant pre

dicāt: trinā regētez machinam claustrū marie baiulat.
Q ui luna sol ꝛ oīa deseruiunt per tpa : perfusa celi grā gestans
puelle viscera. B eata mater munere:cuius supnus artifex mū/
duz pugillo cōtinens:ventris sub archa clausus est. B eata celi
nuncio fecunda sancto spiritu : desideratus gentibus cuius per
aluum fusus est. G loria tibi domine qui natus est de virgine.

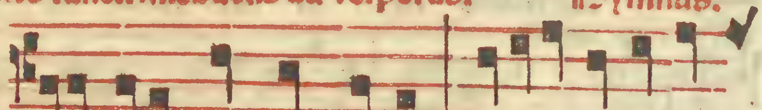

O Glorio sa domina: excelsa supra sidera: qui

te cre a uit prouide lactasti sacro vbere. Q uod
eua tristis abstulit:tu reddis almo germine:intrent vt astra flebi/
les:celi fenestra facta es. T u regis alti ianua ꝛ porta lucis fulgi/
da: vitā datā p virginē gentes redempte plaudite. G lria tibi do.

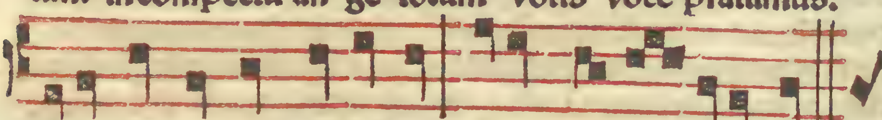
In festo sancti michaelis ad vesperas. Hymnus.

T ibi christe splendor patris: vita virtus cordi/

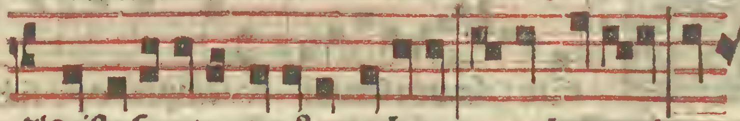

um: in conspectu an ge lorum votis voce psallimus:

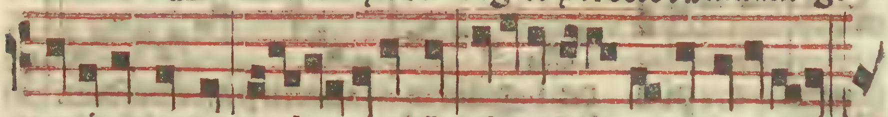

alternantes concrepando melos damus voci bus.
C ollaudamus venerātes omnes celi milites:sed precipue pri/
matem celestis exercitus:michaelem in virtute conterentem za/
bulum. Q uo custode procul pelle rex christe pijssime : omne

nefas inimici mundo corde ⁊ opere: paradiso redde tuo nos sola clementia. Gloriaꝫ patri melodis personemus vocibus: gloriam christo canamus: gloriaꝫ paraclito: qui trinus ⁊ vnus deus extat ante secula. Amen. Ad laudes hymnus.

Christe sanctoꝝ dec⁹ angeloꝝ: rectoꝛ humani ge

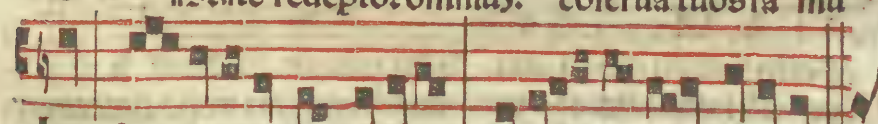
neris ⁊ auctoꝛ: nobis eternū tribue benign⁹ scādere celuꝫ.

Angelum pacis michael ad istā celitus mitti rogitamus aulaꝫ: nobis vt crebro veniente crescant prospera cuncta. Angelus fortis gabriel vt hostem pellat antiquum: volitet ab alto sepius templum veniens ad istud visere nostruꝫ. Angelum nobis medicum salutis mitte de celis raphael: vt omnes sanet egrotos: pariterqꝫ nostros dirigat act⁹. Hinc dei nostri genitrix maria: totus ⁊ nobis chorus angelorum semper assistat: simul ⁊ beata contio tota. Prestet hoc nobis deitas beata patris ac nati: pariterqꝫ sancti spiritus: cuius reboat in omni gloria mūdo. Amen.

¶ In festiuitate omniuꝫ sanctoꝝ ad vesperas. Hymnus.

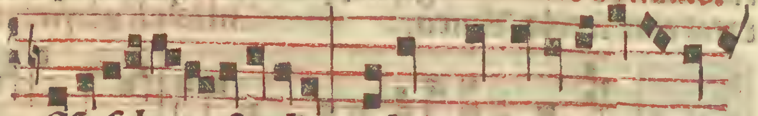
Christe redēptor omniuꝫ: cōserua tuos fa mu

los: be a te semꝑ virginis: placat⁹ sanctis precibus.

Beata quoqꝫ agmina celestium: spirituuꝫ: preterita: presentia: futura mala pellite. Vates eterni iudicisqꝫ apostoli dn̄i: suppliciter exposcimus saluari vestris precibus. Martyres dei incliti: cōfessoresqꝫ lucidi vestris orationibus nos ferte in celestibus. Chori sanctarū virginum: monachorūqꝫ omnium: simul cum sanctis oibus: consortes christi facite. Gentem auferte perfidā

credentium de finibus: vt christo laudes debitas persoluamus alacriter. Gloria patri ingenito: eiusqȝ vnigenito: vna cum scō spiritu in sempiterna secula. Amē. Ad laudes hymnus.

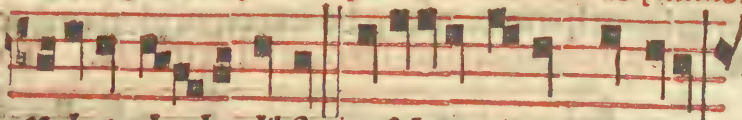

Jesu saluator seculi: redemptis ope sub ue

ueni: ꝛ pi a de i genitrix salutem posce miseris.
Cetus omnes angelici ꝛ patriarcharuȝ cunei: ꝛ prophetarum merita nobis precentur veniam. Baptista christi preuius ꝛ clauiger ethereus: cum ceteris apostolis nos soluant nexu criminis. Chorus sacratus martyrum confessio sacerdotum: ꝛ virginalis castitas nos a peccatis abluant. Monachorum suffragia: omnesqȝ ciues celici annuant votis supplicum: ꝛ vite poscant premium. Laus honor virtus gloria deo patri ꝛ filio: sancto simul paraclito: in seculorum secula. Amen.

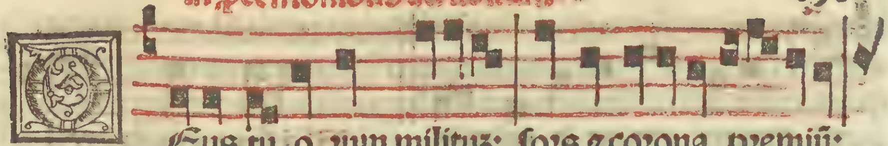
¶ In natalitijs apostoloꝝ ad vespas ꝛ ad laudes. Hymnus.

Exultet celuȝ laudibꝰ: resultet terra gaudijs:

aposto lorum glo ri am sacra canunt so lenni a.
Vos secli iusti iudices: ꝛ vera mundi lumina: votis precamur cordium: audite preces supplicum. Qui celuȝ verbo clauditis: seraſqȝ eius soluitis: nos a peccatis oibus: soluite iussu q̄sumus. Quoꝝ precepto subdit̄: salus ꝛ languor oīuȝ: sanate egros moribus: nos reddentes virtutibꝰ. Vt cū iudex aduenerit: chr̄s in fine seculi: nos sempiterni gaudij: faciat esse cōpotes. Deo patri sit gloria: eiusqȝ soli filio: cuȝ spiritu paraclito: ꝛ nunc ꝛ in perpetuum. Amen. ¶ De vno martyre. Hymnus.

Eus tu o rum militu3: ſors ꝛ corona premiũ:

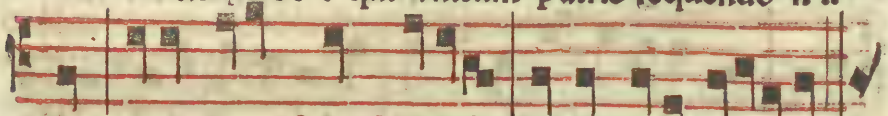

laudes canentes martyris: ab ſolue nexu criminis.

H ic nempe mundi gaudia: ꝛ blandimenta noxia: caduca rite deputans: peruenit ad celeſtia. P enas cucurrit fortiter: ꝛ ſuſtulit viriliter: pro te effundens ſanguinem: eterna dona poſſidet. O b hoc precatu ſupplici: te poſcimus pijſſime: in hoc triumpho martyris: dimitte noxam ſeruulis. L aus ꝛ perennis gloria: deo patri ꝛ filio: ſancto ſimul paraclito: in ſeculoꝝ ſecula. Amen. Ad laudes hymnus.
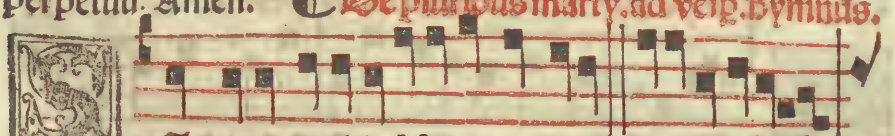

Artyr de i qui vnicum patris ſequendo fi li

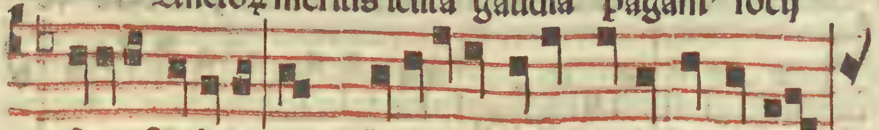

um: victis triumphans hoſtibꝰ: victor fruens celeſtibꝰ.

T ui precatus munere: noſtrum reatum dilue: arcens mali contagium: vite remouẽs tedium. S oluta ſunt iam vincula: tui ſacrati corporis: nos ſolue vinculis ſeculi: amore filij dei. D eo patri ſit gloria: eiuſq3 ſoli filio: cum ſpiritu paraclito: ꝛ nunc ꝛ in perpetuũ. Amen. ℭ De pluribus marty. ad veſp. hymnus.

Anctoꝝ meritis iclita gaudia pãgamꝰ ſocij

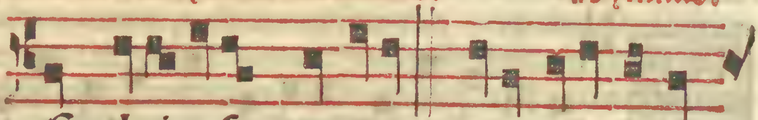

geſtaq3 forti a: nam gliſcit animus pmere canti bus

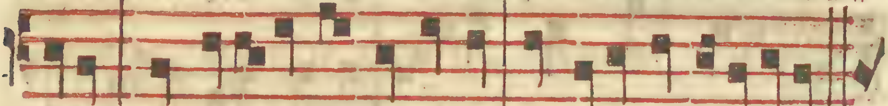

vi ctorum genus o ptimuꝫ. Hi sunt quos retinens: mundus inhorruit: ipsum nam sterili: flore perariduꝫ: spreuere penitus: teqꝫ secuti sunt rex christe bone celitus. Hi pro te furias: atqꝫ ferocia calcarunt hoiuꝫ seuaqꝫ verbera: cessit his lacerans fortiter vngula: nec carpsit penetralia. Cedunt̄ gladijs more bidentiuꝫ: nō murmur resonat: nō querimonia: sꝫ corde tacito mens bene conscia cōseruat patiētiaꝫ. Que vox que poterit lingua retexere: que tu martyribus munera p̄paras: rubri naꝫ fluido sanguine laureis ditant̄ bene fulgidis. Te summa deitas vnaqꝫ poscimus: vt culpas abluas: noxia subtrahas: des pacem famulis: nos quoqꝫ gloriam per cuncta tibi secula. Amen.

¶ De pluribus martyribus ad laudes. Hymnus.

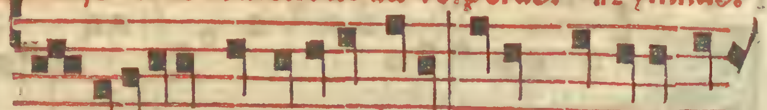
Rex glori o se martyruꝫ: corona confi ten

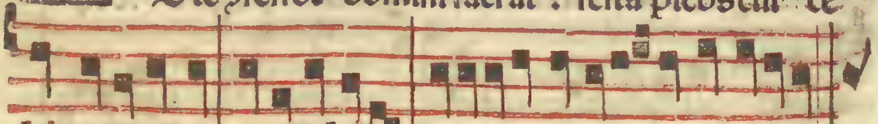
tium: qui respuentes terrena perducis ad celesti a.

Aurem benignaꝫ ꝓtinus appone nr̄is vocibus: trophea sacra pāgimus: ignosce qđ deliquimus. Tu vincis in martyribꝰ: parcēdo ꝯfessoribꝰ: tu vince nr̄a crimia donādo idulgētiā. Deo prī sit glia: eiusqꝫ soli filio cū spū paraclito ⁊ nūc ⁊ in ꝑpetuū. Amē.

¶ In natalitijs vnius confessoris ad vesperas. Hymnus.

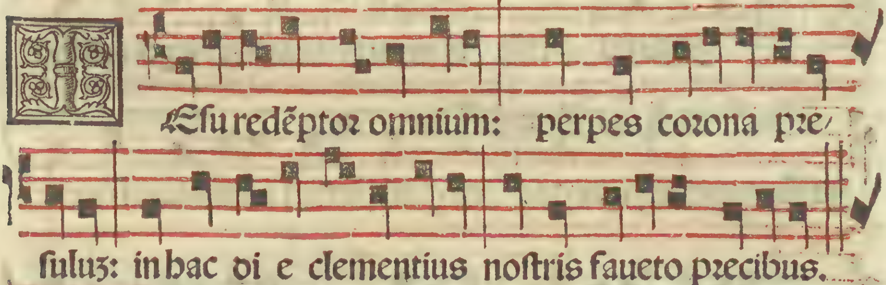
Iste ꝯfessor domini sacratꝰ: festa plebs cuiꝰ ce

lebrat ꝑ orbē: ho die letus meruit secreta scā dere celi.

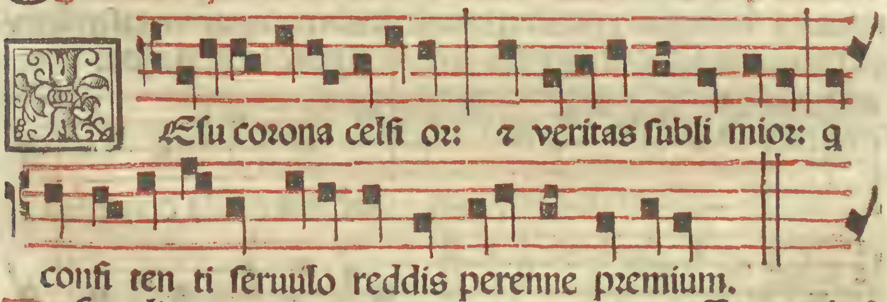
Qui pius prudēs humilis pudicus: sobrius castus fuit ⁊ q̄etus: vita dum p̄sens vegetauit eiꝰ corporis artus. Ad sacrū cuius tumulum frequēter mēbra languētum: modo sanitati quolibet morbo fuerint grauata restituūtur. Unde nūc nr̄ chorus in honore ipsius hymnū canit hūc libēter: vt pijs eius meritis iuuemur oē per euū. Sit salus illi decus atq; virtus: qui supra celi residens cacumē: totius mundi machinā gubernat trinus ⁊ vnus. Amen.

¶ In natalitijs vnius ꝯfessoris pōtificis ad laudes. Hymnꝰ.
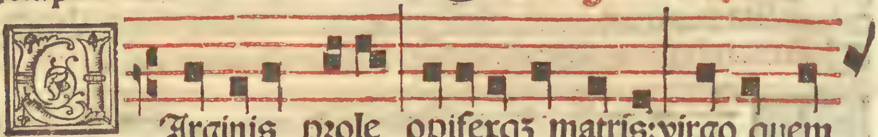

Tui sacri qua nominis confessor almus claruit: cuius celebrat annua deuota plebs solēnia. Qui rite mundi gaudia huiꝰ caduca respuens: cū angelis celestibus letus potit premijs. Huius benignus annue nobis sequi vestigia: huius precatu seruulis dimitte noxam criminis. Sic christe rex pijssime tibi patriq; gloria: cum spiritu paraclito ⁊ nunc ⁊ in perpetuum. Amen.

¶ In natalitijs vnius cōfessoris ad laudes. Hymnus.

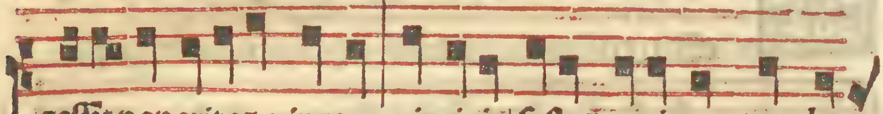

Da supplicanti cetui obtentu huius optimi remissionem criminum: rumpendo nexum vinculi. Anni recurso tempore: dies illuxit lumine: quo sanctus hic de corpore polum migrauit prepotens. Hic vana terre gaudia: ⁊ lutulenta predia: polluta sorde deputans: ouans tenet celestia. Te christe rex pijssime hic

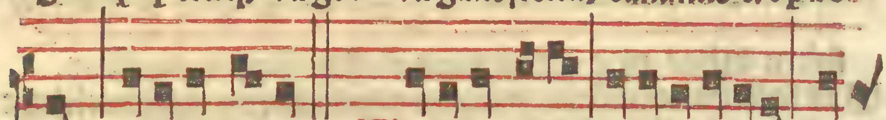
confitendo iugiter: calcauit hostez fortiter superbū ac satellitem.
Uirtutum actu ⁊ fide confessionis ordine: ieiuna membra defe-
rens: dapes supernas obtinet. Proinde rex piissime precamur
omnes supplices: vt huius almi gratia nobis remittas debita.
Gloria tibi domine: gloria vnigenito: vna cum sancto spiritu in
sempiterna secula. Amen. ¶ De virginibus hymni.

Uirginis prole opifexqꝫ matris: virgo quem

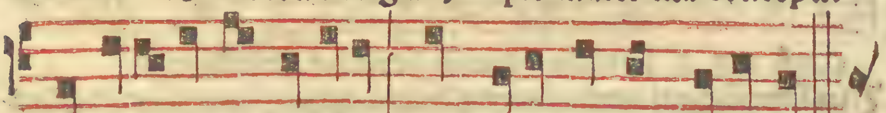
gessit peperitqꝫ virgo: virginis festuz canimus trophe-

um accipe votuz. Hec tua virgo duplici beata sor-
te dum gessit fragilem domare corporis sexum: domuit cruentū
corpore seclum. Unde nec mortem nec amica mortis: seua pe-
narum genera pauescens: sanguine fuso meruit sacrata scande-
re celum. Huius obtentu deus alme nostris parce iam culpis
vitia remittens: quo tibi puri resonemus almum pectoris hym-
num. Gloria patri geniteqꝫ proli: ⁊ tibi compar vtriusqꝫ sem-
per: spiritus alme deus vnus omni tempore secli. Amen.

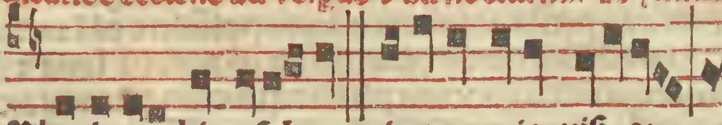
Iesu corona virginuz quē mater illa concepit:

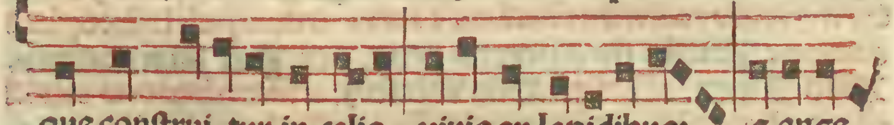
que sola virgo peperit: hec vota clemens accipe.
Qui pascis inter lilia: sept⁹ choreis virginū: spōsus decorus glo-
ria: sponsisqꝫ reddens p̄mia. Quocūqꝫ pergis virgines sequū-
tur: atqꝫ laudib⁹ post te canētes cursitant hymnosqꝫ dulces pso-

nant. Te deprecamur largiꝰ: nr̄is adauge sensibꝰ: nescire prorsus oīa corruptionis vulnera. Laus honor virtus gloria deo patri ⁊ filio: sancto simul paraclito in seculorum secula. Amen.

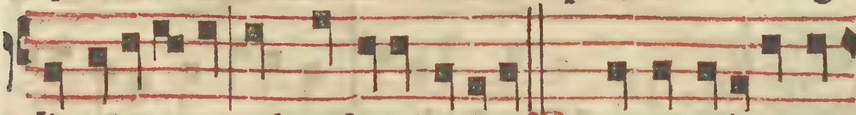
¶ In dedicatiōe ecclesie ad vespas ⁊ ad nocturnū. Hymnus.

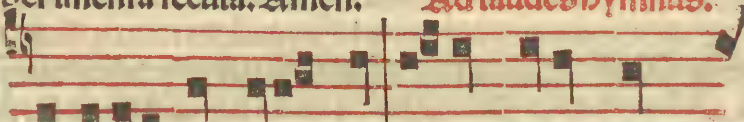
Urbs beata hierusalez: di cta pacis visi o:

que construi tur in celis viuis ex lapidibus: ⁊ ange

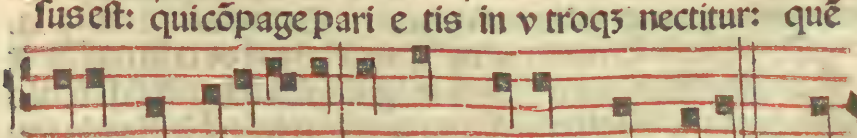
lis coronata: vt sponsata comite. No ua veniens e celo nuptiali thalamo: preparata vt spōsata copulata domino: platee ⁊ muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis additis patentibus: ⁊ virtute meritoꝝ illuc introducit omnis qui ob christi nomen hic in mundo premitur. Tunsionibus pressuris expoliti lapides: suis coaptant locis ꝑ manū artificis: disponuntur permansuri sanctis edificijs. Gloria ⁊ honor deo vsqzquo altissimo: vna patri filioqz inclito paraclyto: cui laus est ⁊ potestas per imensa secula. Amen. Ad laudes hymnus.

Angularis fundamentū lapis christus mis-

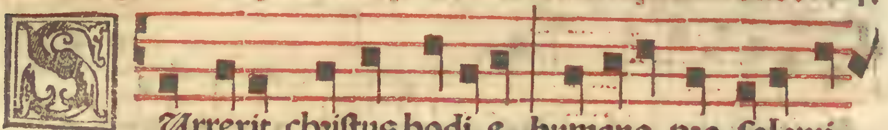

sus est: qui cōpage pari e tis in v troqz nectitur: quē

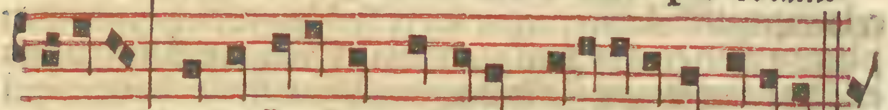

si on sancta suscepit: in quo credens permanet. O m-

nis illa deo sacra ⁊ dilecta ciuitas plena modulis in laude ⁊ cano-re iubilo: trinū deum vnicūqz cuz fauore predicat. Hoc in tem-plo summe deus exoratus adueni: ⁊ clemēti bonitate precū vo-ta suscipe: largaz benedictionē hic infunde iugiter. Hic prome-reant oēs petita acqrere: ⁊ adepta possidere cū sanctis perenni-ter: paradisum introire translati in requiē. Gloria ⁊ honor deo vsquequo altissimo: vna pr̄i filioqz inclito paraclito: cui laus est ⁊ potestas per imensa secula. Amen. ¶ In die sancto pasche dum pcessio redierit a fontibus ⁊ fuerit ante sepulchrū: cōpleta oratione Presta q̄s oipotens deus. per Per dn̄m nostrum. Respō Amen. Et dicto Dn̄s vobiscū. a sacerdote duo clerici cantent hymnū sequentem qui deberet esse supra in folio. 264.

Surrexit christus hodi e humano pro solami-

ne mortez cōpassus corpore miserrimo pro homine.

Apparuit discipulis expoliatis inferis: recuperatis gaudijs patrie quondaz perditis. Nos ergo dulci modulo cuncti canē-tes pprio paschali pleni gaudio bn̄dicam⁹ dn̄o. Dicto hoc vsu: sub eodē cantu a choro cantetur Alleluia. octo vicibus. Postea a predictis duobus dicantur ℣. in eodem tono ipsius hymni.
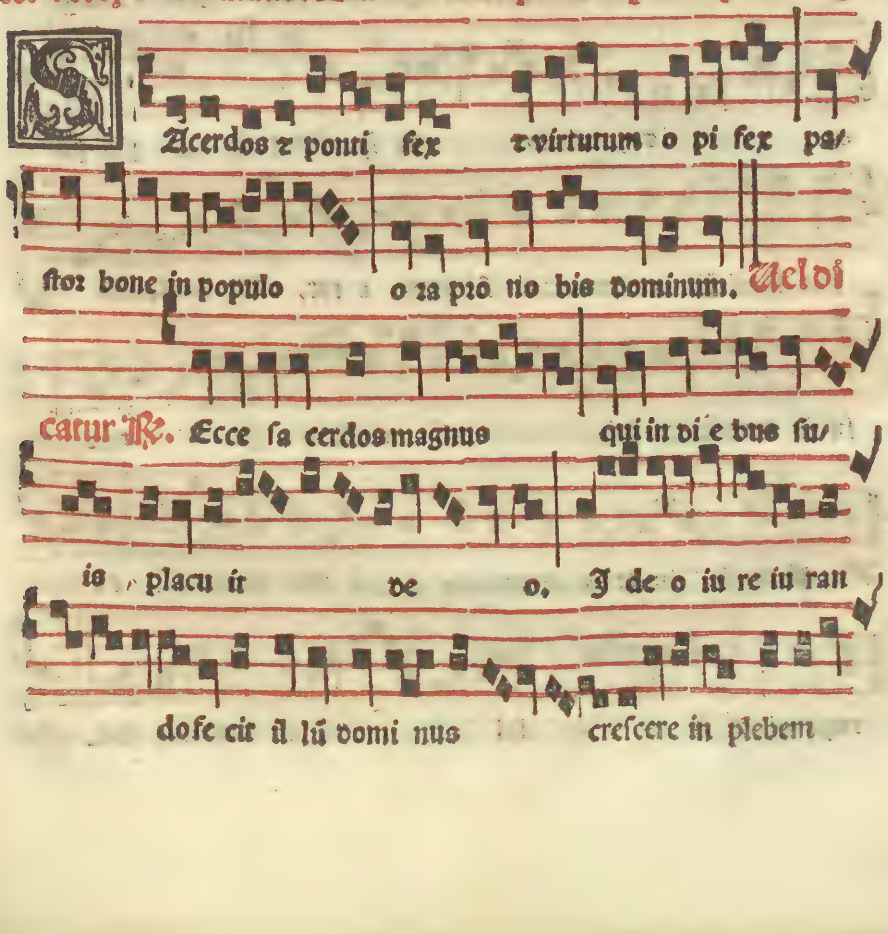
O Mulieres tremule ad galileā pergite: discipulis p̄dicite q̄ surrexit rex gl'ie. Mulieres ad tumulū dona ferūt aroma-tuz: albū videntes angelum annunciantē gaudiū. Eterna adsit claritas surrexit q̄ humanitas: celoꝝ regi maxias deo dicamus gr̄as. Reiteratur a choro sub eodez cantu Alleluia. octo vicib⁹. Postea duo clerici dicant ℣. Surrexit dn̄s de sepulchro: alleluia. ℟. Qui pro nobis pependit in ligno: alleluia. Oremus. Oratio.
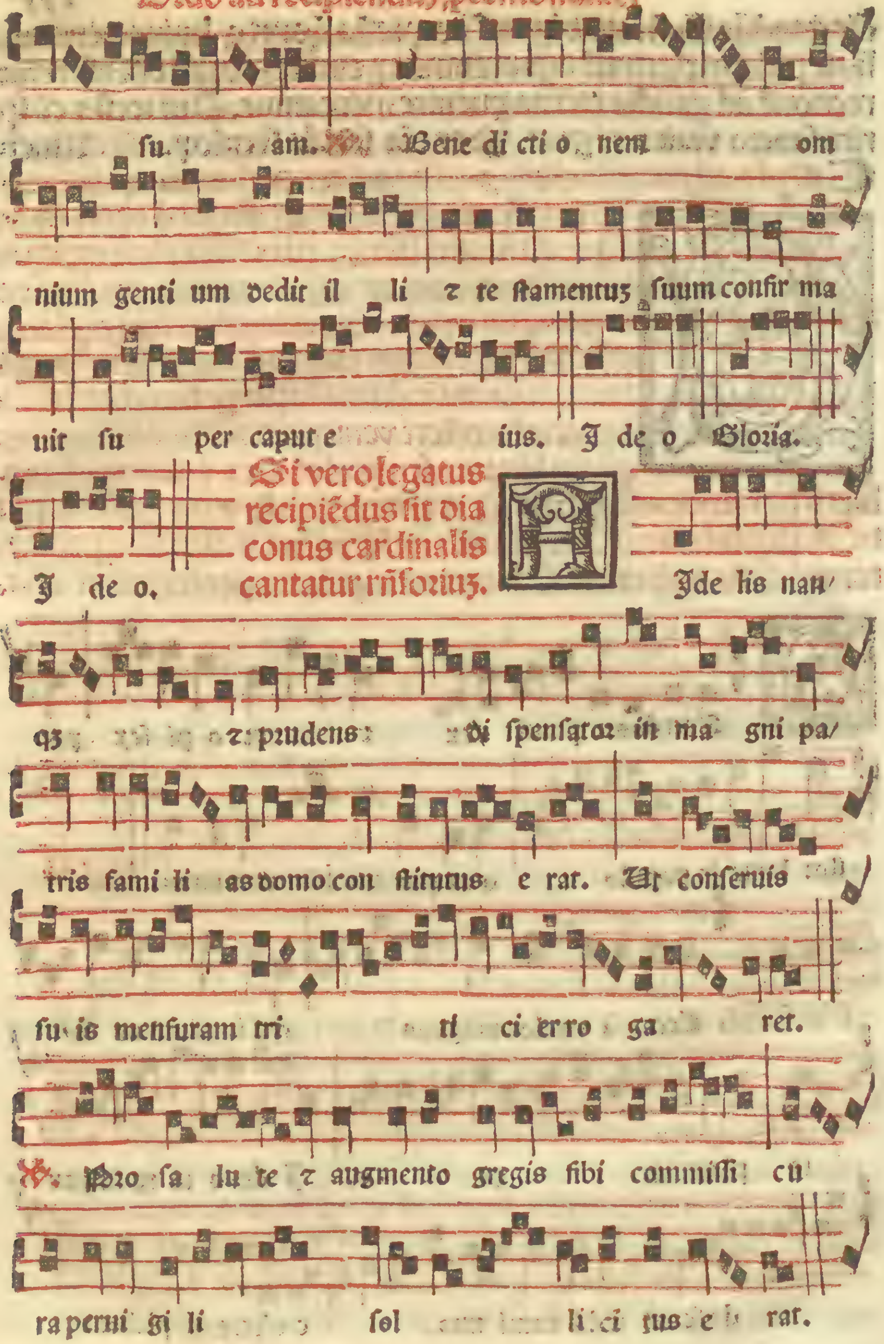
O Mnipotēs sempiterne de⁹ q angeluz tuū de celo misisti: vt ab ostio monumēti saxum magnū subleuaret quiqz sedēs sup illud testimonium resurrectionis dn̄i nr̄i iesu chr̄i blando ser-mone mulierib⁹ nuntiaret: nosqz huius sacratissimi sepulchri ho

die gaudijs illustrare dignat⁹ es: presta q̃s: vt q huius venerabilis sepulchri claritatē agnouimus: ꝑ eiusdē christi dñi nr̃i resurrectionē ad gaudia eterna ꝑuenire mereamur. Qui tecū ꝛ cū spiritu sancto viuit ꝛ regnat. Per oia secula seculoꝝ. ℟. Amen.
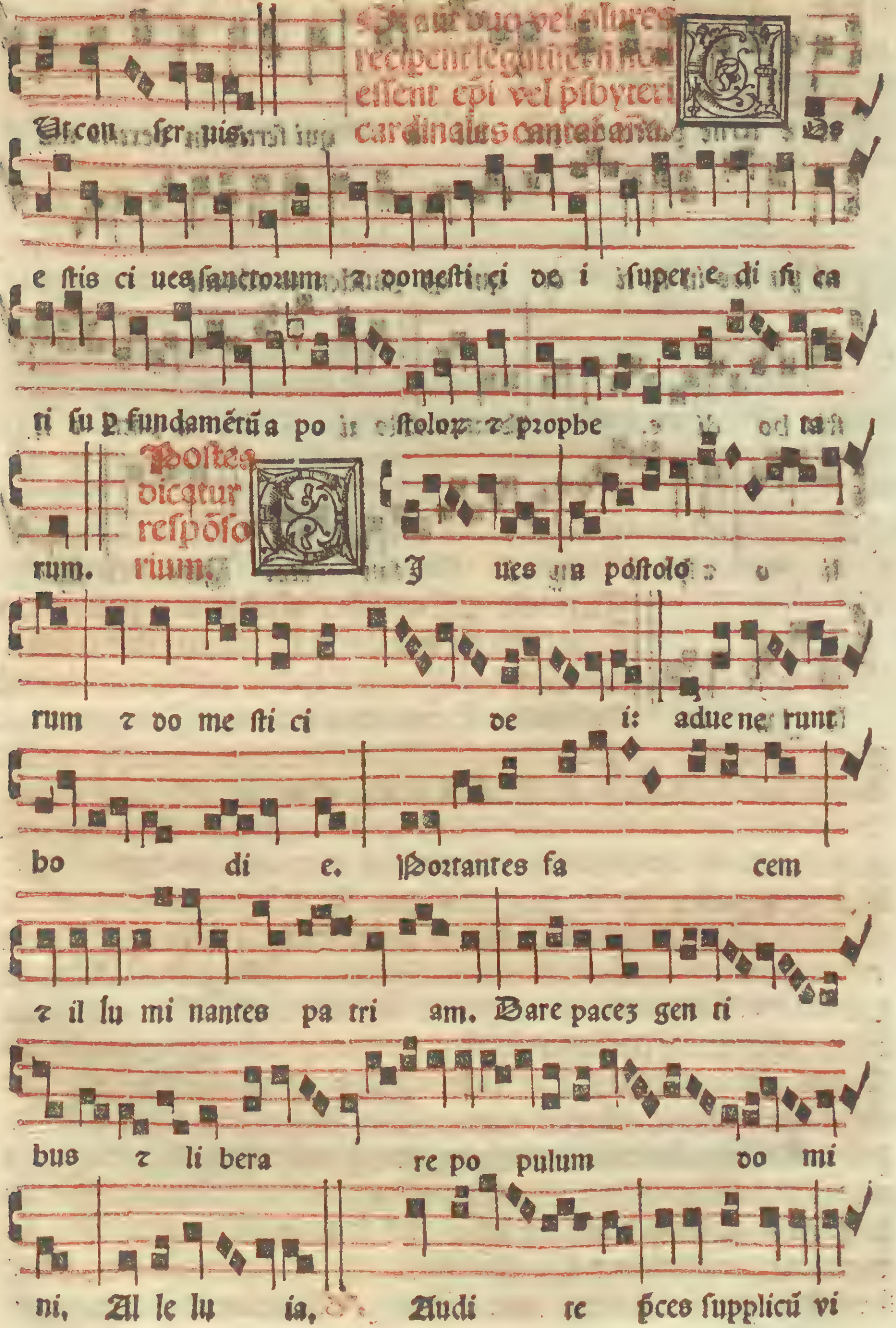
¶ Ordo ad recipiendum ꝓcessionaliter prelatum vel legatum.
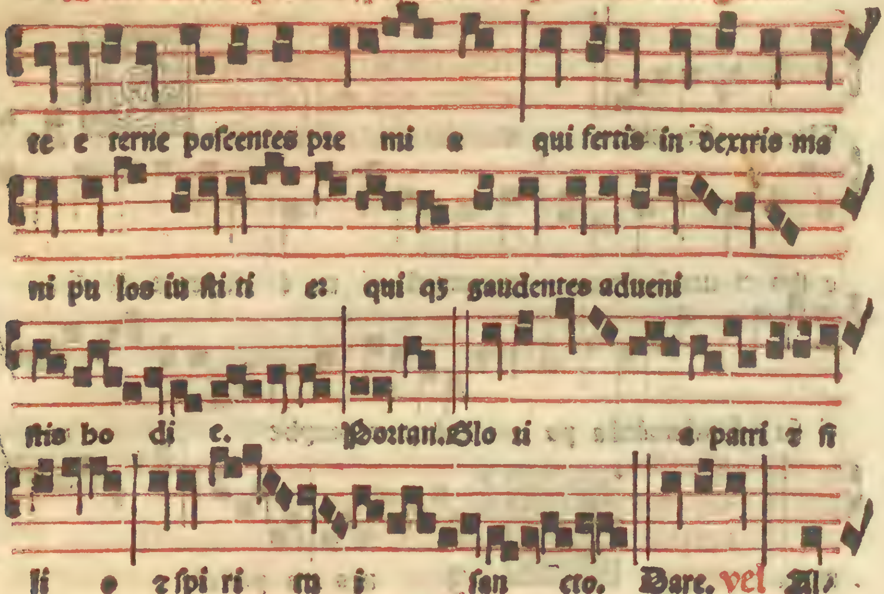
CUm prelatus vel legatus aliquod opidum insigne est ingressurus: processio cleri ex more loci ordinata cum cruce procedit illi obuiam extra portam opidi. Et cum legatus siue prelatus aduenerit: prelatus eius loci siue primas dignitatem habens indutus superpelliceo ꝛ pluuiali precioso: offert venienti crucem osculandam: quam legatus seu prelatus ex equo: vel si maluerit descendens in terram super tapetem stratum: genuflexus deuote osculatur. Tum si intrans est eps vel maior: aut presbyter vel eps cardinalis. Cantores incipiunt ꝛ prosequūtur aña.

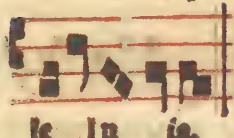

Si vero legatus recipiēdus sit diaconus cardinalis cantatur rñsoriu3.

Si aut vnus vel plures recipient legatum et non essent epi vel psbyteri cardinales cantabant
Ut con ser uis
e stis ci ues sanctorum et domestici de i superedi fi ca
ti su p fundamentu a po stolor et prophe ta
rum.
Postea dicatur responsorium.
I ues a postolo
rum et do me sti ci de i: adue ne runt
bo di e. Portantes pa cem
et il lu mi nantes pa tri am. Dare pacez gen ti
bus et li bera re po pulum do mi
ni. Al le lu ia. Audi te pces supplicu vi

In porta autē opidi consueuerunt primiores illius obuiare legato: vel prelato primo intrāti: ac illuȝ benigne suscipere ꝛ associare: ac baldachinum super eum deferre. Incepta añā: processio que locum habere debet imediate ante cruceȝ prelati: ordine suo ꝓgreditur: ꝛ cantant post dictas antiphonas seu responsoria alia cantica vel hymni prout magis placebit: vsqȝ ad ecclesiam principaleȝ loci. Equitātes vero omnes equitare debent ante processionē. Togati vero debent legatum seu prelatū sequi. Cum prelatus seu legatus descenderit: ꝛ intrat portā principalis ecclesie: prelatus ecclesie: seu maioreȝ dignitatē habens: indutus vt supra: detecto capite: offert illi aspersorium cuȝ aqua benedicta: quod prelatus seu legatus accipiens: aspergit primo seipsum: deinde alios. Tum idem prelatus ecclesie: seu primam dignitatē habens offert ei nauiculam: aliquo alio sacerdote superpelliceo induto thurribulum porrigente: ꝛ legatus seu prelatus imponit incensum: ꝛ statim prelatus ecclesie: seu dignitatem habens incensat ipsum prelatum seu legatum: stantem detecto capite more consueto. Deinde procedunt ad altare maius ecclesie: ꝛ ibi super faldistorio ante infimū graduȝ altaris parato procumbit

cumbit ꝛ orat prelatus seu legatus. Interim vo prelatus eccle/
sie seu dignitatem maiorem habens: stans in cornu epistole alta/
ris versus ad orantē detecto capite dicit ℣. Protector noster aspice
deus. ℟. Et respice in faciem christi tui. Cum omnibus subsequēti/
bus: si receptus sit prelatus aut legatus eps vel presbyter cardi/
nalis. Si vero sit diaconus cardinalis: omisso ℣. precedente: di/
cit sequens: tm̄ ℣. Saluum fac seruū tuum domine. ℟. Deus meus spe/
rantem in te. ℣. Mitte ei domine auxiliū de sancto. ℟. Et de syon tuere eū.
℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat noce/
re ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Omnipotens sempiterne deus: qui facis mirabilia magna solus: pretende super hunc famulum tuum: ꝛ cunctas cōgregationes illi cōmissas spiritū gratie salutaris: ꝛ vt in veritate tibi complaceat: perpetuū ei rorē tue benedictionis infunde. Per christum dñm nostrū. ℟. Amen. His dictis: cantores cantant aliquā antiphonā eis magis placentē: de sctō patrono ecclesie: cū versiculo de eodem sctō. Et cū dr̄ versiculus surgit prelatus: vel legat' ascēdit ad altare: osculat illud in medio: pcedit ad cornu epl̄e: vbi stās ad ipsū altare vsus: cantat orōnē de dicto sctō: deinde ad mediū altaris reuertit: vbi stans dat bn̄dictionē solēnē populo dicēs. Sit nomen dñi benedictū ꝛc. Qua data facit pmulgari p vnū ex suis: siue ex bn̄ficiatis eccl̄ie indulgētias: quas ipse interessentibus concedit: deinde prelatus ecclesie: ꝛ alij dimissis paramentis associant illum vsq3 ad diuersorium suum.

¶ Ordo ad recipiendum episcopum nouiter creatum.

Cum vero nouus prelatus primo ad opidum aliquod sue diocesis veniens recipit: loco orationis pdicte. Omnipotens sempiterne deus ꝛc. dicitur sequens. Oremus.

Deus om̄ium fidelium pastor ꝛ rector: famulum tuum N. quē ecclesie tue preesse voluisti: ppitius respice: da ei quesumus verbo ꝛ exemplo quibus preest proficere: vt ad vitam vna cum grege sibi credito perueniat sempiternam. Per christum dominum nostrum. ℟. Amen.

¶ Ordo q̄lr recipi debeat ep̄s: q̄n venit ad visitādas p̄rochias.

Pontifex visitatur⁹ parrochias suas cū ad opida sue diocesis p̄uenerit: recipit p̄cessionalr̄ eo ordine p̄ut supra in receptione prelati: seu legati dictū est: hoc solo dempto q̄ loco orationis: **Omnipotens sempiterne deus: qui facis mirabilia magna ꝛc.** seu **Deus oīuz fideliuz pastor ꝛ rector ꝛc.** ipso p̄lato ante altare in faldistorio genua flectente dr̄ sequens oratio. Oratio.

Deus humiliuz visitator: qui eos paterna dilectione cōsolaris: pretēde societati nostre grāz tuā: vt per eos in qbus habitas: tuū in nobis sentiamus aduentū. Per chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. **Amen.** Qua finita pontifex surgit: ascēdit ad altare maius: osculat̄ illud in medio: ꝛ ibidē populo solēniter bn̄dicit. Deinde versus ad populuz sedens ibidem in aliqua sede seu faldistorio: vel stans apodiatus ad altare: p̄ut sibi magis placebit: p̄ponit populo causas aduentus sui: quia sacri canones ꝛ ecclesiasticus ordo: hoc fieri precipiunt p̄pter multa. ¶ Primo ad absoluēdas animas defunctoꝝ. ¶ Scd̄o: vt sciat ꝛ videat qualr̄ ecclesia ipsa spiritualr̄ ꝛ temporalr̄ gubernet̄. Q̄uo se habeat in ornamentis. Qualiter ibi ecclesiastica sacramēta ministrant̄: ꝛ diuina officia peragunt̄. Quale seruitium ibi impendit̄. Qualis sit vita ministroꝝ ꝛ populi: vt ex officio inq̄sitionis sue: per eum si qua in premissis corrigēda fuerint corrigant̄ ꝛ emēdent̄. Et p̄cipit fieri libros: ꝛ alia necessaria ecclesiastica ornamenta. ¶ Tertio: ad adulteria: fornicationes: sortilegia: diuinatiōes: ꝛ alia publica in populo puniēda: ad qd̄ interdum nō sufficiunt ecclīaꝝ rectores. Ostendens diligēter populo q̄ dānabilia ꝛ detestāda sunt crimina ipsa. ¶ Quarto p̄pter casus: qui de iure vel consuetudine ad episcopum dūtaxat pertinere noscuntur: qui in constitutionibus synodalibus cōtinentur: de quibus nullus alius se intromittere potest. Protestās plebi: q̄ siquis: vel siqua in aliquo ipsoꝝ casuum: vel in quocūq; alio consilio eius indiguerit: paratus sit benigne audire: ꝛ cōsiliuz ꝛ absolutionē impendere ac p̄niaz misericorditer iniungere salutarē. ¶ Quinto ad exhibēduz sacramentuz cōfirmationis: qd̄ nullus alius nisi solus ep̄s ex diuina ꝛ

apostolica institutione dare potest. ¶ Sexto inducit diligẽter populuz ad penitẽtiam: et instruit in ecclesiasticis sacramẽtis: et in articulis fidei: et qualiter debent declinare a malo et facere bonũ. Fugere vitia: et sectari virtutes. Alteri nõ facere: qđ sibi fieri nolunt. His expletis fit populo ɔfessio et absolutio generalis: et indulgentia dat̃ p̃ pontificez. Post hec pontifex deposita cappa: induitur amictu: stola pluuiali violatij vel nigri coloris: et mitra simplici: et stans cũ mitra iuxta altare: versus ad populuz: incipit antiphonã. **Si iniquitates.** Deinde cum ministris seu capellanis suis dicit psalmus. **De profundis.** folio. 188. et terminetur per **Requiem eternam.** Tum dicit totam antiphonaz. **Si iniquitates obseruaueris dñe: dñe quis sustinebit.** Qua dicta deposita mitra dicit. **Kyrieleyson. Christeleyson. Kyrieleyson. Pater noster.** qđ secrete completur. Et interim accepto aspersorio cũ aqua benedicta: tertio aspergit ante se: deinde imposito incẽso in thurribulo: et illo benedicto eodẽ modo incensat. Quo facto pronunciat ℣. **Et ne nos inducas.** ℟. **Sed libera nos a malo.** ℣. **In memoria eterna erunt iusti.** ℟. **Ab auditione mala non timebunt.** ℣. **A porta inferi.** ℟. **Erue domine animas eorum.** ℣. **Requiem eternam dona eis domine.** ℟. **Et lux perpetua luceat eis.** ℣. **Dñe exaudi orationẽ meam.** ℟. **Et clamor meus ad te veniat.** ℣. **Dominus vobiscum.** ℟. **Et cum spiritu tuo.** **Oremus.**

Deus q̃ inter apostolicos sacerdotes: famulos tuos pontificali fecisti dignitate vigere: presta quesumus vt eoruz quoqz perpetuo aggregentur consortio. Per chr̃m dñm nr̃m. ℟. Amẽ. Deinde aqua benedicta: thuriferario: duobus ceroferarijs. Cruce: et clero precedentibus et cantantibus r̃nsorium. **Qui lazarum.** cum versu: supra folio. 169. Pontifex cum mitra exit ad cimiterium. Interim dicens cuz ministris suis añã. **Si iniquitates obseruaueris domine.** ps̃. **De profundis.** 188. vsqz ad finez cum **Requiem eternaz.** et añ. **Si iniquitates obseruaueris dñe: domine quis sustinebit.** Quibus omnibus dictis cum fuerint in medio cimiterij firmant se suo ordine: et chorus cantat ℟. **Libera me domine de morte eterna.** cum suis versiculis: et **Requiem eternaz.** fol. 147. Tum repetitur ℟. **Libera me domine.** vsqz ad primuz ℣. Interim dum r̃nsoriuz repetitur: offertur per digniorem ecclesie nauicella: et per alium ex ministris thuribulum pontifici: qui imponit

incensum more cõsueto ℟. repetito. Chorus cantat. Kyrieley. Christel. Kyriel. Mox pontifex mitra deposita cõueniẽti voce dicit. Pater nr̃. Deinde aspergit ⁊ incẽsat .put fecit in ecclesia. Quo facto dicit ℣. Et nẽ nos in. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. In memoria eterna erit iustus. ℟. Ab auditione mala non timebit. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requiem eternam. ℟. Et lux perpetua. ℣. Domine exaudi orationẽ meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Deus qui inter apostolicos sacerdotes famulos tuos sacerdotali fecisti dignitate vigere: presta quesum⁹: vt eorũ quoq3 perpetuo aggregentur consortio. Alia oratio.

Deus venie largitor: ⁊ humane salutis amator: quesumus clementia3 tuã vt nostre congregationis fratres: propinquos ⁊ benefactores: qui ex hoc seculo transierunt: beata maria semper virgine intercedente: cum oĩbus sanctis tuis: ad perpetue beatitudinis consortium peruenire cõcedas. Alia oratio.

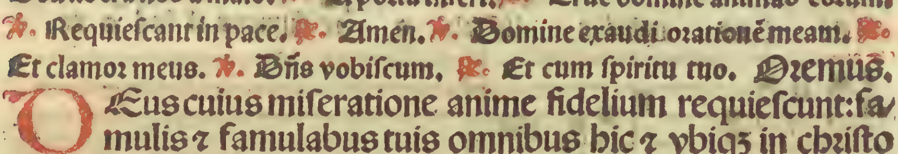
Deus cuius miseratione aĩe fideliu3 requiescũt: famulis ⁊ famulabus tuis oĩbus hic ⁊ in christo quiescẽtibus: da ꝓpitius veniam peccatoꝝ: vt a cunctis reatib⁹ absoluti: tecu3 sine fine letent. Per eundem christu3 dñm nostrũ. ℟. Amẽ. ℣. Requiem eterna3 dona eis domine. ℟. Et lux perpetua. Tum duo cantores dicunt ℣. Requiescãt in pace. ℟. Amen. Et mox pontifex eleuata dextera: producit signu3 crucis ab oĩ parte sup cimiterium. Tum accepta mitra per pontificem reuertunt oẽs ad ecclesia3: ordine quo venerũt: choro dicẽte cõgruenti voce sine nota totũ ps. Miserere mei deus: ſm magnam misericordiam tuam. cu3 ℣. Requiem eternam dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua luceat eis. Que3 etiam pontifex ipse dicit voce demissa cum ministris seu capellanis suis: qbus dictis ⁊ põtifice ad choꝝ ante maius altare peruento. Pontifex deposita mitra: stans ibidem in medio versus ad altare dicit. Kyriel. Christel. Kyriel. Pater noster. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.
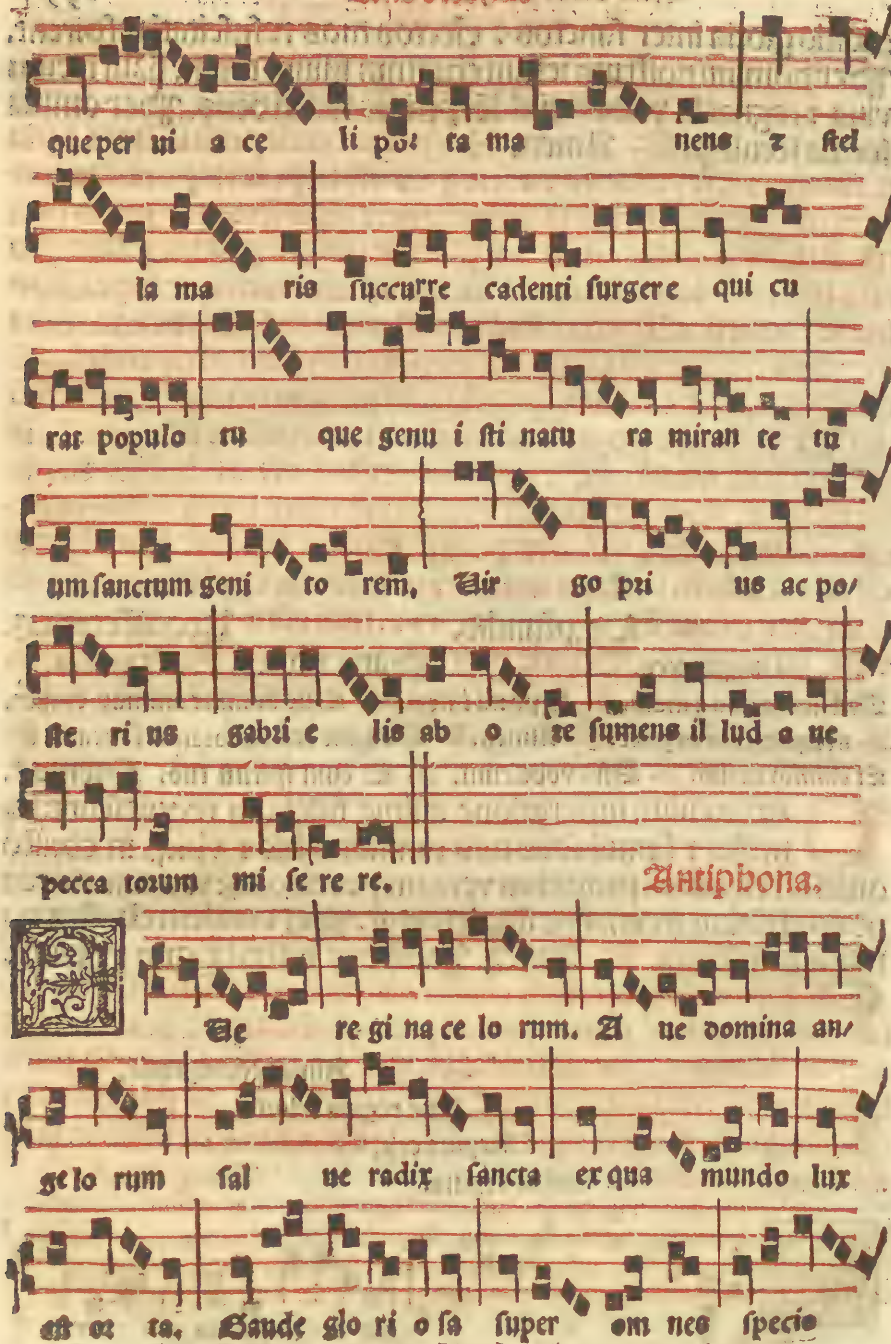
Absolue quesumus domine animas famulorum famularumq3 tuarum ab omni vinculo delictorum: vt in resurre-
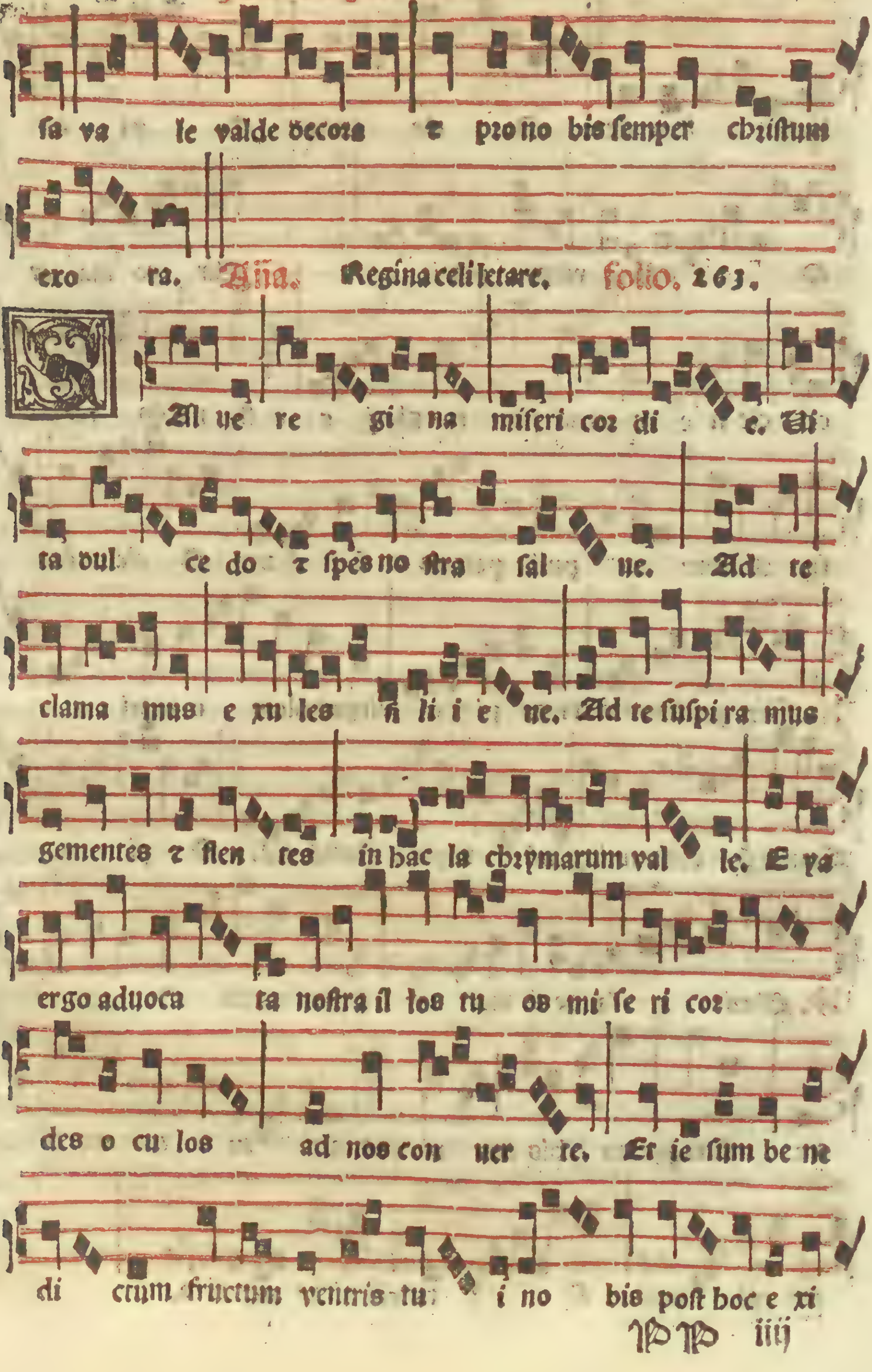
ctionis gloria inter sanctos ⁊ electos tuos resuscitati respirent. Per dominū nostrum iesum christum filium tuum. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiusdē spiritus sancti deus. Per omnia secula seculoꝝ. ℟. Amen. His peractis: depositis stola ⁊ pluuiali nigris seu violateis ⁊ assumptis albis: poterit pontifex confirmare pueros: premissa monitione: ⁊ alijs seruatis ꝓut in pontificali libro notatuȝ est. Aut si placeat poterit pontifex illud pro alia hora vel die reseruare: ⁊ successiue alia facit que supra ꝓposuit se facturū. Expedita itaqȝ confirmatione ⁊ benedictis ornamentis si qua benedicēda sunt: depositisqȝ indumētis ecclesiasticis cōfessiones: ⁊ deinde querelas: si que sunt: audit. Tum de cōuersatione cleri ⁊ populi: ac qualiter spiritualia ⁊ temporalia in ipsa ecclesia ministrant ⁊ de libris ac ornamētis diligēter de plano inquirit. Peracta demū visitatione illius loci: ⁊ oībus expeditis: cuȝ discedere voluerit pontifex in suo habitu cōmuni accedit ad ecclesiam: ⁊ stans ante altare in cornu epistole versus ad illud dicit psalmū De ꝓfundis. 188. totū cum Requiē eternaȝ. ⁊ añ. Si iniquitates. Deinde dicit Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorūm. ℣. Requiescant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.
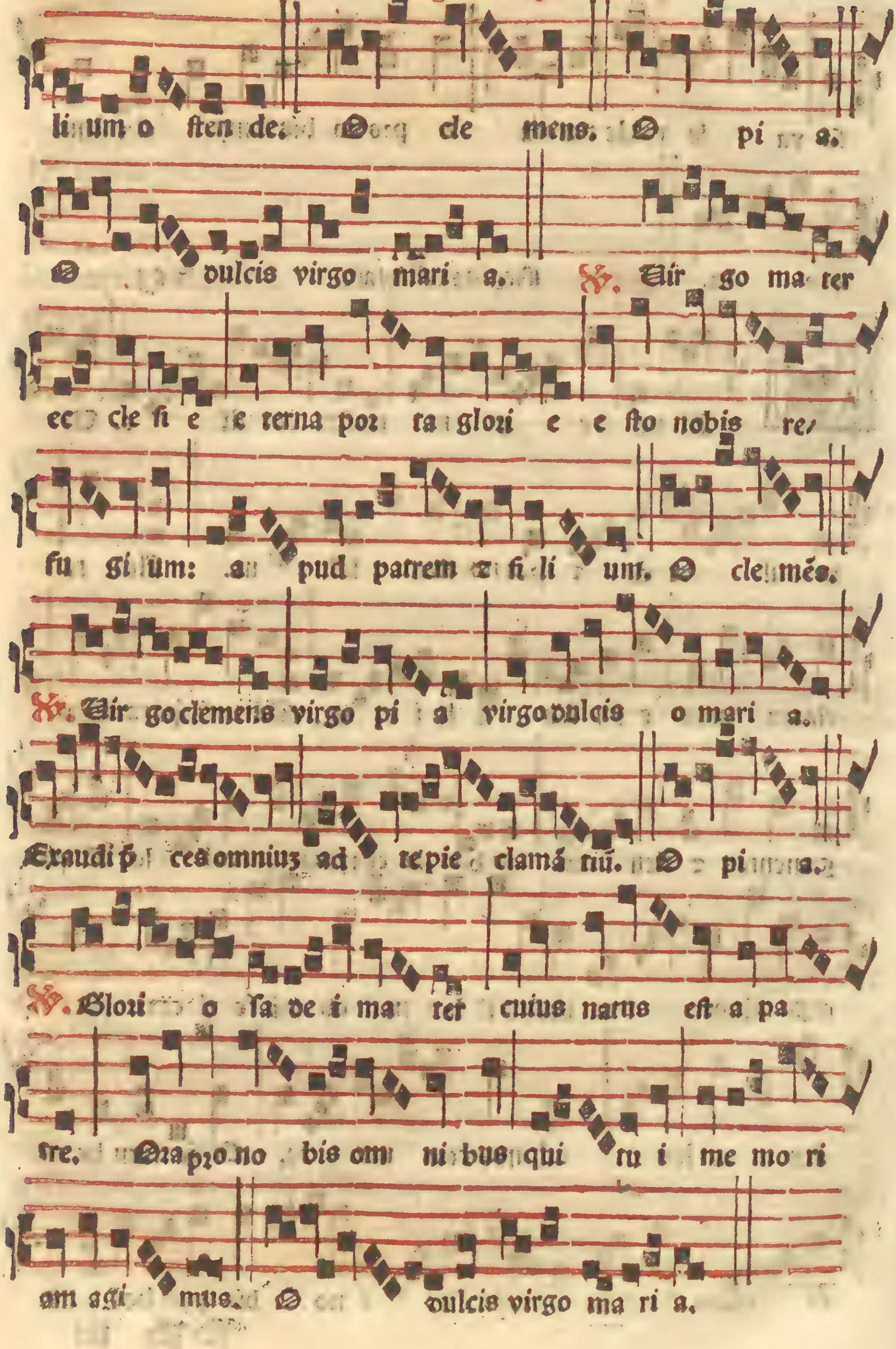
DEus cuius miseratione anime fidelium requiescunt: famulis ⁊ famulabus tuis omnibus hic ⁊ vbiqȝ in christo quiescentibus: da propitius veniam peccatoruȝ: vt a cunctis reatibus absoluti tecum sine fine letentur. Per eundem christuȝ dominum nostrum. ℟. Amen. Post hec discedit quo voluerit.

¶ Antiphone subscripte cantantur post completoriuȝ per totum annuȝ ordine subscripto. A primo sabbato de aduētu vsqȝ ad purificationem beate marie dicitur Alma redemptoris. A purificatione vsqȝ ad pascha dicit̄. Aue regina celoruȝ. A pascha vsqȝ ad octauaȝ penthecoste dicit̄ Regina celi. Ab octaua penthecoste vsqȝ ad aduentum dicitur Salue regina. Antiphona.

que per ui a ce li po/ ta ma nens z stel
la ma ris succurre cadenti surgere qui cu
rat populo ru que genu i sti natu ra miran te tu
um sanctum geni to rem. Vir go pri us ac po/
ste ri us gabri e lis ab o re sumens il lud a ue
pecca torum mi se re re.
Antiphona.
Ue re gi na ce lo rum. A ue domina an/
ge lo rum sal ue radix sancta ex qua mundo lux
est or ta. Gaude glo ri o sa super om nes specie

sa va le valde decora ⁊ pro no bis semper christum
exo ra. Aña. Regina celi letare. folio. 263.
SAl ue re gi na miseri cor di e. Ui
ta dul ce do ⁊ spes no stra sal ue. Ad te
clama mus e xu les fi li i e ue. Ad te suspi ra mus
gementes ⁊ flen tes in hac la chrymarum val le. E ya
ergo aduoca ta nostra il los tu os mi se ri cor
des o cu los ad nos con uer te. Et ie sum be ne
di ctum fructum ventris tu i no bis post hoc e xi

lium o sten de. O cle mens. O pi a.
O dulcis virgo mari a. V. Vir go ma ter
ec cle si e e terna por ta glori e e sto nobis re
fu gi um: a pud patrem et fi li um. O cle mēs.
V. Vir go clemens virgo pi a virgo dulcis o mari a.
Exaudi p ces omniuz ad te pie clamā tiū. O pi a.
V. Glori o sa de i ma ter cuius natus est a pa
tre. Ora pro no bis om ni bus qui tu i me mo ri
am agi mus. O dulcis virgo ma ri a.

¶ Tractatus computi summatim excerptus ex computo Reverendissimi patris domini Guilelmi durantis episcopi mimatensis valde necessarius sacerdotibus.

Quoniam sicut ait beatus Augustinus. xxxviij. distinc. Que ipsis. Sacerdotes cōputum scire tenentur: alioquin vix in eis nomen sacerdotis constabit. Sub quo verbo notitiam cursus temporis lune: calendarij intelligimus: quoniā computus est scientia certificandi tempus sm̄ solis ⁊ lune progressum. Idcirco ad simpliciū sacerdotum instructionem de hoc aliqua claro compendio perstringemus: prout ad vsuȝ ecclesie dinoscitur pertinere. Dicitur autem computus a computo: quia in ipso computando procedimus: nō quia in ipso computare doceamur. Et est duplex cōputus scilicet astronomicus: seu philosophicus: ⁊ vulgaris seu ecclesiasticus: sed de astronomico nil ad presens. Vulgaris computus est scientia distinguendi tempus certa ratione siue scientia temporis discretiua: sm̄ ecclesie vsum. Tempus est mora motus rerum variabiliuȝ: cuius partes decem esse dicuntur: scilicet annus: mensis: septimana: dies: quadrans: hora: punctum: momentum: vncia: ⁊ athomus. Annus cotinet duodecim menses: ⁊ quinquagintaduas septimanas: ⁊ diem vnum: ⁊ trecētos sexagintaquinque dies ⁊ sex horas. Mensis continet quatuor septimanas: vel pauloplus. Septimana septeȝ dies. Dies quatuor quadrātes. Quadrans sex horas. Hora quatuor puncta. Punctum decem momenta. Momentum duodecim vncias. Vncia quadragintaseptem athomos. Athomus indiuisibilis est: nam athomos grece indiuisio dicitur: vnde athomos grece indiuisio latine. Anni ergo solaris fere duodecima pars mensis est. Septimana vero est fere quarta pars mēsis. Dies naturalis septima pars septimane. Quadrās quarta pars diei naturalis. Hora sexta pars quadrātis. Punctum quarta pars hore. Momētum decima pars pūcti. Vncia duodecima pars momēti. Athomus q̄dragesimaseptima pars vncie. Ceterū duplex est annus: scilȝ solaris: ⁊ lunaris.

¶ Incipit primus tractatus de anno.

¶ Quid sit annus solaris. Cap. j.

Annus est solis anfractus: cū peractis trecentis sexaginta quinqꝫ diebus: ad eadeꝫ loca syderū redit. Dicit ergo annus: q̄a mensib⁹ in se recurrētibus voluit: ab an qđ est circū: ꝛ eo is: quasi circulariter rediēs. Annus ſꝫ diuersos diuersa hꝫ initia: q̄m arabes ꝛ egyptij illuꝫ inchoāt post solstitiū estiuale. s. a septēbri: pro eo ꝙ legit arbores in pncipio mūdi fructū habuisse: ꝛ q̄a hoc in septembri ꝯtingit: putant tunc mūduꝫ factū fuisse: ideoqꝫ ibi incipiunt annū. Numa vero pompilius ꝛ romani annūꝫ a ianuario inceperūt: pro eo ꝙ tunc vel pauloante sol nobis incipit appropinquare. Judei a martio inceperūt: q̄a in eo conditus est mūdus. Et ideo dī ꝙ decimusoctauus dieꝫ eius: est primus dies seculi. Quos oēs quo ad aliqua cōputiste imitant. Ipsi nāqꝫ a septēbri icipiūt reglares lunares ꝛ embolismoꝫ ꝛ epactas: ꝛ oēs annos lunares. A ianuario v̄o incipiunt aureū numerū: ꝛ q̄sdaꝫ lr̄as dn̄icales: a martio regulares solares cōcurrētes: ꝛ quasdaꝫ lr̄as dn̄icales: prout in sc̄da parte apparebit. Sane q̄dā moderni ob reuerētiam saluatoris computant annos a natiuitate eius. Alij v̄o ab eius incarnatione. i. a cōceptione beate marie: q̄n illa dixit. Ecce ancilla dn̄i ꝛc̄. statim eniꝫ fuit chr̄s de⁹ ꝛ hō ꝛ plenus spiritu sancto. ¶ De diuersis nominibus anni. Cap. ij.

Annoꝝ alius est naturalis: alius vsualis: alius legitimus: alius emergēs: alius solaris: alius magn⁹: alius olimpias: alius lustralis: alius indictionalis: alius iubileus: alius benignitatis: alius eternitatis ꝛ glorie. ¶ Annus naturalis est cum luna soli opponitur: vnde sol ecclypsim patit. ¶ Usualis siue tēporalis est qui ſm vsum hoīuꝫ suū initium hꝫ a ianuario vsqꝫ ad sequentē ianuariuꝫ. ¶ Legitimus siue cerimonialis est qui cōputat ſm lunationes ab aprili vsqꝫ in aprilem. Aprilis enim est primus mensis apud hebreos. ¶ Emergens est in quo aliqđ magnuꝫ iudeis vel alijs cōtingit: a quo facto in illius memoriā annū incipiunt computare. s. a quouis die. ¶ Annus solaris est spacium in quo circuit sol. xij. signa zodiaci: quē circuluꝫ facit vt premissum est in. ccclx v. diebus ꝛ fere sex horis: fere dixi ꝑpter quedam momenta que adijciuntur: sicut infra dicetur. Hec aūt sex

hore de quarto in quartū annum faciunt vnum diem naturalem bisextile: ⁊ annus iste cōis est oibus gentibus: ⁊ incipit qualibet die ⁊ qualibet die finitur: transactis predictis diebus. Et iste pōt etiam dici naturalis.

¶ De signis zodiaci. Cap. iij.

Signa vero predicta sunt ista. Aries: Thaurus: Gemini: Cancer: Leo: Uirgo: Libra: Scorpio: Sagittarius. Capricornus: Aquarius: ⁊ Pisces: vnde v̄sus. Hec sunt signa poli que semꝑ sunt via soli. Est aries thaurus gemini cancer leo virgo. Libraq; scorpio: chiron capricornus vrnula pisces. Et nota ꝙ celi habitatio: stat circuloꝝ distincta zonis: zone autem ipse sunt quinque: que ideo zone vel circuli appellantur: quia in circunductione sphere existunt. Zodiacus autē circulus est qui ex linearū quinq; angulis: ⁊ ex linea cōstat. Rursus zodia grece dicitur animal: siue signum latine: iude zodiacus dicit animal seu signifer: circulus ex eo ꝙ in medio firmamenti sunt duodecim signa per transuersum posita equaliter per circulū distincta que formis ⁊ nominibus animaliū designantur: quia sol intrās in illa proprietates aīalium quodāmodo sortitur: vel qa stelle in signis disposite sunt in animaliū figuris. ¶ Signum autē dicit duodecima pars zodiaci. Sol quidem intrat in aliqđ de predictis signis quolibet mense in. xv. calen. ꝺm ecclesiā: vnde in martio intrat in arietē. xv. calen. aprilis: in aprili intrat in thauꝝ. xv. calen. maij: ⁊ sic per ordinem mensium ⁊ signoꝝ. ¶ Primū igitur signum est aries in quo sol dicitur esse factus: in quo signo est sol circa principia veris sic dictum: quia sicut aries est animal retro debile habens: ante aliquid roboris: sic sol illo tempore. i. in principio arietis habet debiles vires: propter frigus eius fortitudinē minuens: anteriora vero que estatem respiciunt aliquid fortitudinis: idest caloris habent. Uel sicut aries in hyeme cubat in latere sinistro: in vere autem incipit cubare in dextro: sic sol ante illud tempus moratur in sinistro latere firmamenti: scilicet in meridie: tunc vero intrat latus dextrum: scilicet versus aquilonem. ¶ Scđm signum est thaurus sic dictū: qa sicut thaurus fortior est ariete: sic fortioris est efficacie sol in illo tpe quo ad nos: q̄ʒ in precedenti. Uerūtñ ante est efficacior q̄ʒ post: sicut thaurus ante fortior est q̄ʒ retro. ¶ Tertiū gemini sic dictū: qꝛ illo tpe vis so-

lis geminatur. Incipit enim esse calidus ⁊ siccus effectiue. Uel quia tunc precipue res geminantur.i.multiplicantur. Aues eniꝫ ⁊ animalia fetus producūt. Uel propter geminos siue duos gradus:quibus sub illo signo magis ꝙ̄ sub alio sol eleuatur a terra. ¶ Quartum cancer sic dictū:quia cancer est aial retrogradum: ⁊ sol tunc retrogredit̄ discedens a nobis cū prius appropinquauerit nobis. ¶ Quintum leo sic dictū:quia leo est aial crudele ⁊ semper febricitans:sic ⁊ tempus illud crudele ⁊ generās febres. ¶ Sextum virgo:qa sicut virgo nil generat:sic tēpus illud sterile nil noui generat:generata tamē maturescere facit. Est enim tempus canicularium dierū. ¶ Septimū libra sic dictū ab equalitate mensis ipsius:qa sole ibi existēte dies ⁊ nox eque ponderata est:qm̄ tunc est equinoctiū autūnale. ¶ Octauū est scorpius: sicut eniꝫ scorpius venenosus est ⁊ pungit:sic ⁊ tēpus illud morbosum est ꝑpter inequalitateꝫ aeris. Etenim mane frigus pungens:⁊ in meridie calor vrens. ¶ Nonum sagittarius sic dictū: quia venatio que per sagittarios fit: plerūqꝫ tunc exercetur:vel ꝑpter fulgura:que tunc sepe cadunt:que italici sagittas vocant. ¶ Decimū capricornus:sicut eniꝫ capricornus in abrutis montibꝰ siue in excelsis ꝑcipitijs pascit̄:sic sol tūc est in altissimo gradu versus meridiem:vel sicut capricornus montes solet ascēdere:sic sol tunc ad nos ascendere incipit. ¶ Undecimū est aquarius sic dictū: quia tēpus illud aquis ⁊ ventis abūdat. ¶ Duodecimuꝫ est pisces:qa sicut piscis est animal aquaticū: sic ⁊ tempus illud ꝑpter multas pluuias aquaticuꝫ est:vel qa tunc aquis resolutis est tempus piscationis. ¶ Uerum licet sicut patet ex premissis:signa equalia sint ſm astronomicos:ecclesia tn̄ illa nō ponit equalia:naꝫ qn̄qꝫ plures dies sunt in vno signo ꝙ̄ in alio: cuꝫ vnus mensis plures dies habeat ꝙ̄ alius. Unde plures erūt gradus vnius ꝙ̄ alteriꝰ signi. Gradus aūt dr̄ spaciū quo sol motu suo trāsit in zodiaco die nāli. Ex iā dictis facile sciri pōt in q̊to gradu alicuiꝰ signi sit sol quocūqꝫ die. ¶ De bisexto. Cap.iij.

Porro dies bisextilis:de qua dictuꝫ est:dicitur bisextilis ſm philosophos:quasi ex bisse momentoꝝ collecta:qd̄ sic poterit comprehendi. Sol eniꝫ in quolibet signo moratur.xxx.diebus:⁊.xxx.trientibus horarū:⁊.xxx.bisse momentoꝝ:⁊ triens est

tertia pars alicuius rei cōstātis ex tribus partib⁹. Bisse vo sunt due ptes: sed multiplicatis duodecies. xxx. dieb⁹ habemus. ccclx. dies. xxx. trientes horaruȝ cōstituunt. x. horas: que multiplicatis duodecies: faciunt. v. dies. xxx. bisse mométoꝝ cōtinent. xx. momenta ⁊ duo puncta: sed multiplicatis duodecies duob⁹ punctis habemus sex horas ex bisse mométoꝝ collectas: que de quarto in quartū annū cōstituunt vnū dieȝ que dr̄ bisextilis. ¶ Rursuȝ ꝑm Isidoꝝ per singulos annos crescit pars quarta assis: ac vbi quarto anno assis cōpleta fuerit bisextuȝ vnum facit: ⁊ ideo per quatuor annos vnus bisextilis adiectus est. Dictus autē est ꝑm eum bisextus: qa bis sexies ductus assem facit qd̄ est vnus dies. In quo loco calendarij poni debeat illa dies his versibus continetur. Bisextum sexte martis tenuere calende. Posteriori die celebrantur festa mathie. Hoc est dicere: ꝙ illa littera vbi dicit in calendario. vj. calend. martij: debet poni dies bisextilis: ⁊ tunc stamus siue sedemus duobus diebus super illa lr̄a: ⁊ festum sancti mathie: qd̄ deberet illa die celebrari: celebratur tm̄ in sequēti: ita tamē ꝙ inter ipsum festum ⁊ vigiliaȝ nullum sit mediuȝ: extra de verbo. sig. quesiuit. Non interest tm̄ vtrū ipsum festū in prima vel in scd̄a die predictaꝝ duaꝝ celebret: sed regionis in hoc consuetudo seruetur. Isidorus dicit ꝙ a sexto nonas martij vsqȝ in dieȝ calen. ianuarij lune cursu bisextus apponitur: atqȝ inde detrahitur. Si auteȝ volumus scire quādo sit annus bisextilis: debemus diuidere annos domini per quatuor quoties possum⁹: ⁊ si nullus superauerit: tunc erimus in anno bisextili: si aūt aliquis remanserit: tunc non erit bisextus. vnde versus. Anni diuisi dn̄i per quatuor eque. Monstrant bisextum qua rōne scias. Hoc autē veꝝ est ꝑm illos: qui diuidūt annos dn̄i: incipiēdo a natiuitate: vel a ianuario: nō ꝑm illos: q incipiūt ab incarnatiōe. Alia etiā doctrina ad inueniēduȝ bisextū ponet infra: vbi de cōcurrētibus agetur. ¶ De quatuor temporibus anni. Capi. v.

Tempora siue ptes anni solaris: sunt quatuor. s. ver: estas: autumnus: hiems. Dicta autem sunt tempora: a communionis temperamēto: eo ꝙ inuicem se humore: siccitate: calore: ⁊ frigore cōtemperent: hec ⁊ curricula dicunt: quia non stant: sed currunt. Uer dictum est: quia viret. Estas dicit ab estu. i. calore:

inde estas quasi vsta ꝛ arida. Autumnus a tempestate vocatur: quādo ꝛ folia cadunt ꝛ oīa maturescunt. Hyems dicitur ratione hemisperij: quia tunc sol circulo voluitur breuiori. Unde ꝛ hoc tempus: bruma dicit̄: quasi brachim. i. breuis: vel a cibo: quia tūc maior est vescendi appetitus: edacitas enī grece bruma appellatur. Principia aūt partium anni ſm ecclesiā his versibus cōtinent̄. Festum clemētis hyemis caput est oriētis. Cedit hyems retro cathedrato simone petro. Uer fugat vrbanus: estatē simphorianus. Id tibi qđ restat autūni tēpora prestat. Hoc est dicere festum clementis: qđ est. viij. cal̄. decembris est principium hyemis: ꝛ durat vſq; ad festum cathedre sancti petri: tūc incipit ver: ꝛ istud festū est. viij. cal̄. martij: ꝛ ver durat vſq; ad festū scti vrbani: qđ est. viij. cal̄. iunij: tunc incipit estas ꝛ durat vſq; ad festum simphoriani: qđ est. viij. cal̄. septēbris: tūc incipit autūnus: ꝛ durat vſq; ad festum clementis: in quo incipit hyems. In his quatuor partibus anni: triduana ieiunia celebramus: ꝛ ideo ieiunia quatuor tēpoꝝ appellant̄. Ieiunium veris est in prima septimana q̄dragesime. s. in quarta feria post cineres. Ieiuniū estatis est in prima die mercurij post penthe. Ieiunium autūni est in tertia die mercurij septembris. s. in quarta feria post festū sancte crucis. Ieiuniū hyemis est in. iiij. feria post festum beate lucie. vnde v̄sus est. Uult crux lucia cineres carismata dia. Ut det vota pia quarta sequēs feria. ¶ Fiunt ad hoc ieiunia in. iiij. feria: qa chr̄s a iuda traditus est: ꝛ in sexta feria: qa in ea crucifixus est: ꝛ in sabbato: qa tūc apl̄oꝝ tristitiā de nece saluatoris repn̄tamꝰ: nā si cōpatimur: ꝛ cōregnabimꝰ. De ꝯse. dis̄. iij. ieiunia. ꝛ. c. sabbato. Aduētus aūt dn̄i incipit ꝓximiori dn̄ica festo sci andree an̄ vel post vel in ipso festo. ¶ De solstitio ꝛ equinoctio. Cap. v.

Adhuc in anno solari cōtingunt duo solstitia: ꝛ duo equinoctia. Solstitia in estate ꝛ in hyeme. Equinoctia i vere ꝛ in autūno. Est aūt solstitiū maxima inequalitas diei ꝛ noctis: siue ingressus solis in capricornū vel cancrū: ꝛ dicitur solstitiū quasi solis statio: eo ꝙ tunc sole stante crescunt dies vel noctes. Equinoctium est maxima diei ꝛ noctis equalitas: qa tunc equali spacio horaꝝ cōsistunt: siue ingressus solis in arietem vel librā. Ubi autē sit locus solstitioꝝ equinoctioꝝ his versibus continetur.

Solstitium decimo christum preit atq̄ʒ ioannem. Equa crucis festum dat tempora martis ⁊ idus. Hoc est dicere q̄ solsticium hyemale: est ante natiuitatēʒ christi: decem diebus: vʒ. xviij. calē. ianuarij: quo tēpore sol icipit altiores circulos petere: ⁊ solstitiū estiuale: est ante natiuitatē ioānis baptiste: totidēʒ dieb⁹: vʒ. xviij. calē. iulij: quo tēpore incipit sol ad inferiores circulos remeare. Unde estiualis solstitij dies maximus: sicut ⁊ hyemalis dies minimus inuenit. Sed ſm egyptios hyemale est. xij. cal. ianuarij: ſm grecos. ix. cal. Estiuale vero ſm egyptios. xij. calē. iulij: ſm grecos. ix. calen. ❡ Item in festo crucis: vel ſm alios. xij. calē. octobris: est equinoctiuʒ autūnale: ⁊ vbi dicit in cal. idus martij: vel ſm alios. xij. calen. aprilis est equinoctiū vernale. Olim eniʒ annus in duas partes tantū diuidebat. s. estiuale ⁊ hyemale solsticium: ⁊ in duo hemispheria. ❡ Magnus auteʒ annus completur reuersis planetis omnib⁹ ad loca sue creationis: quod fit annis non paucioribus. ccccxxx. ❡ Mundanus vero annus erit oībus stellis ad prima loca reuersis: quod fit demū post. xv. milia ānoꝝ. Magister dicit in hystoria genesis: vbi agit de ebrietate Noe: q̄ magnus annus impletur per circula sexcentorum annorum. ❡ Era: qua vtuntur hyspani singuloꝝ annorum est constituta a Cesare augusto: quādo ad primuʒ censum orbem descripsit. Dicta est autē era ab ere: ex eo q̄ omnis orbis es reddere professus est rei publice romanoꝝ. Prius autē fuerunt indictiones postea ere. ❡ Olimpias constituta est apud grecos in elide ciuitate: elijs agentibus agonem: ⁊ quinquennale certamen: quatuor medijs annis vacantibus: ⁊ ob hoc tēpus eleidij certaminis olimpiadem vocauerunt quadriennio in olimpiade supputato. ❡ Lustrum est penthesim. i. quinquēnium: qd̄ qnto anno dicit condi ꝓpter olimpiades. Romani nōduʒ erant cōsules neq̄ʒ ere. Quinquēnale qdeʒ tēpus ideo sic vocatū: qa censu per quinquēnium in republica peracto vrbs romana lustrabat. ❡ Apud romanos est annus indictionalis qui terquinos continet annos: vt infra dicetur: ⁊ premissum est. ❡ Apud hebreos est annus iubileus. i. remissionis: qui septennis cōpletis annorū hebdomadibus celebrat. ❡ Apud christianos est annus benignitatis ⁊ grē: in quo chr̄s venit: ⁊ nos sua benignitate redemit.

¶ Apud sanctos cõprehensores est annus eternitatis ⁊ glie: in quo exultabũt sancti in glia sine fine. ¶ Rursus scl'a gñationibus cõstant: sic dicta qa sequũtur: abeuntibus enim alijs: alij succedunt. Hoc tẽpus qdẽ quinquagesimũ annũ dicũt: quẽ hebrei iubileuz vocant: vt iam dictũ est. Et ob hãc cãm hebreus ꝓpter vxorez ⁊ liberos amans dñm suũ aure pertusa seruitio subiugat: seruire iubet in seculuz. i. vsqz ad annũ qnquagesimũ. ¶ Etas autez plerũqz dicit pro vno anno: ⁊ pro septẽ: ⁊ pro centũ: ⁊ pro quouis tempore. Unde ⁊ etas est: qd de multis seculis instruit: ⁊ ideo dicta est etas: quasi silitudo eui. Nam euũ est etas ꝑpetua: cuius neqz initium neqz finis noscitur. Deriuatuz est autẽ euum ab eouas: qd apud grecos aliquãdo pro seculo: ⁊ aliqñ ponitur pro eterno. Proprie vero etas duob⁹ modis dicit: vz hois sicut infantia: iuuentus: senectus. Aut mundi: cuius prima etas est ab Adam vsqz ad Noe; secunda a Noe vsqz ad Abraã: tertia ad Abraam vsqz ad Dauid: ⁊ quarta a Dauid vsqz ad trãsmigrationẽ Jude in babiloniã: quinta de Juda vsqz ad aduẽtuz saluatoris in carne: sexta que nũc agit vsqzquo mũdus iste finiatur.

¶ Incipit secundus tractatus. Et primo de mense. Cap. j.

Dicto de anno: sequit videre de mense: est autez mensis: spaciuz tpis: quo a phebo phebe recedens eidez cõpleto suo circulo sociat. Et dicit mensis a mensurãdo: eo ꝙ annus per menses mensurat: vel a mene: qd est defect⁹: eo ꝙ luna singulis mẽsib⁹ visu deficit ab humano: vel ꝺm Jsidoꝝ: a mene grece qd est luna latine. Apud grecos eniz mẽses legitimi nõ ex solis circulo: sed ex lune cursu cõnumerant: qd est de nona ad nonaz. Diuidit autẽ annus per. xij. menses: qa sol peragrãdo zodiacũ. xij. circuit regiones signoꝝ: ⁊ in his. xij. mensib⁹ cõmorat. Romulus tñ voluit tm̃ decẽ esse mẽses in anno: incipiẽs a martio: quem Marti deo belli: quẽ patrẽ suũ esse putabat: dedicauit. Uñ Ouidius in primo fastoꝝ. Tẽpora degenerãt cũ cõditor vrbis in annũ. Jnstituit menses qnqz bis esse suos. Sed Numa põpilius videns ꝙ annus nõ bñ. x. mensibus cõplebat: supaddidit duos in principio. s. ianuariũ ⁊ februariũ. Januarius dr̃ a ianua. lxxxvj. distinc. ieiunium:

ieiunium: qa sicut per ianuam intramus domū: ita per ianuariuз intramus annū: est eniз limes anni. ¶ Februarius dī a febribus que tunc de facili cōtingunt: vel a febrius.i.purgationibꝰ. Sunt aūt februe oblatiōes facte pro mortuis. Romani aūt illo mense memoriaз aiaꝝ habebāt: ⁊ eas purgabāt celebrādo exeqas mortuoꝝ. ¶ Martius dī a marte pr̄e romuli: vel qa eo tp̄e cuncta aiantia agunt ad marē: ⁊ ad cōcubēdi voluptatē. Appellat etiaз qñqз mēsis nouoꝝ: qa est anni initium: ⁊ qñqз nouū ver: qa in eo viridātibꝰ fructibus nobis trāsactoꝝ ꝓbat occasus. ¶ Aprilis dī quasi aperilis: qa tunc terra aperit ad germināduз: etiā flores aperiunt: ⁊ arbores incipiūt pullulare. ¶ Maius a maioribus natu dī: qui erāt principes reipublice. ¶ Junius a iuniorib' dī: Erant eniз olim maiores.s.seniores qui appellabant pr̄es: ⁊ hi in ciuitate semp remanebāt vrbis regimini ꝯsulentes: erant ⁊ minores qui ibant ad pugnāduз pro republica: ⁊ ideo maius a maiorib': iunius a iuniorib' nomē acceperūt: ⁊ in illoꝝ honorē instituti sunt. ¶ Julius dī a iulio cesare: qa tūc natus fuit: vel qa tūc de hostibus triūphauit: iulius tñ prius quintilis dicebat: eo ꝙ est qntus a martio: qui ꝺm romuluз principiū erat anni. ¶ Augustus est dictus ab octauiano augusto: qui tūc natus fuit: vel quia tunc hostes superauit.s.cleopatrā ⁊ antoniū eius virū. Prius tñ dicebat sextilis eo ꝙ sextus est a martio. ¶ Septēber nomen hз a numero ⁊ imbre: qa septimus est a martio: ⁊ imbres hз. Sic ⁊ october: nouēber: atqз decēber ex numero ⁊ imbribꝰ vocabula acceperūt: quē numerū decurrentē decēber finit: pro eo ꝙ denarius numerus p̄cedentes numeros clausit. ¶ Quot auteз dies quilibet mensis hēat his v̄bis cōtinet. Junius aprilis september nouēqз tricenos. Plus vnū reliq: sed hз februus octo vicenos. Cui si bisextus fuerit supaddit vnus. Hoc est dicere ꝙ iunius: aprilis: septēber: ⁊ nouēber: habēt.xxx.dies: reliq aūt mēses habent.xxxj. sed februarius tm̄ hз.xxviij. ⁊ quādo est bisextus.xxix. Sciēduз aūt est ꝙ cuilibet mensi primo dati fuerūt.xxx.dies: qui multiplicati duodecies constituunt.ccclx.dies. De qnqз v̄o residuis datus est vnus ianuario: eo ꝙ est principiū anni: ⁊ etiā rōne ipsius numeri: qa impar numerus mūdus est: ⁊ numero deꝰ impare gaudet.xxxij.q.j.nuptie. Scōs datus est martio: ꝑpter eā

dem imparitatē. Tertius maio. Quartus iulio. Quint⁹ octobri. Cesar autē augustus volens suum mensem esse equalez mensi iulio: abstulit februario vnam diez: quia erat mensis tristitie atqz luctus: ⁊ attribuit eaz augusto: ⁊ ita remanserūt februario tantū. xxix. ⁊ augusto. xxxj. Demuz Astrologi romani abstulerūt aliaz diem februario ⁊ addiderunt decembri: ad hoc vt finis principio responderet: ⁊ sic februario remanserunt tm̄. xxviij. ⁊ decembri. xxxj. Verūtamen ad quādam compensationez vna dies: videlz bisextilis: est de quarto in quartum annum februario restituta. ¶ Qua v̄o die vel feria quilibet mensis intrat iam sub tit. de septimana dicetur.

¶ De calendis nonis ⁊ idibus. Cap. ij.

SAne in quolibet mēse sunt tres dies celebres qui soli proprijs noibus noiant: ⁊ ab eis ceteri denominant. s. calende none: idus: quos romani ꝑpter dies festos vel ꝑpter officia magistratuū instituerunt. His eniz diebus in vrbibus cōueniebant. De ꝯse. dist. j. siquis cal. sunt primi dies mensis: dicunt quasi colende: qa tunc semꝑ erat festum. Unde Oui. Uendicat ausonias saturnia iuno cal. Uel qa tunc a romano populo principia mēsiuz celebrabant sicut fit ab hebreis. xxvj. q. vlti. nō licet. ⁊. c. seq. Vñ Ouidius. Salue festa dies meliorqz reuertere semꝑ. A populo rex digna potēte coli. Uel dicunt a calo qd̄ est voco. Prio die mēsis: preco de more populuz ad nūdinas vocabat: clamās totiens calo: quot dies erant vsqz ad nonas: ⁊ ideo pluralr cal. a pluribus vocationib⁹ vocabant: vel a calo: qd̄ est bonum omen per totū mensez bñdum. xxvj. q. vlti. nō obseruetis. Tunc enim sibi mutuo encenia trāsmittebāt. ¶ None v̄o sunt quatuor: vel sex dies: in quolibet mense: qui sequūtur post cal. ⁊ dicunt a nundinis quasi nundine: qa tunc romani nūdinas colebāt. Ideo aūt in aliquo mense erant none: siue incohoatio nundinaꝝ in die qnta: ⁊ in aliquo: in die septima: ne predones certū tp̄s ad insidiādum mercatorib⁹ haberent. Uel dicunt none a nonis: qa ille dies nonus erat ante idus: vel a nō: qa tunc nullum fiebat festum. Unde Ouidius. Nonaꝝ tutela deus erat. ¶ Idus v̄o sunt octo dies: qui sequūtur post nonas. Est autē idus semꝑ in. xiij. vel. xv. die: ſm ꝙ none ꝑcedunt. Si eniz mensis hꝫ quatuor nonas idus est in. xv. die. Si aūt sex nonas idus est in. xiij. Quod autē cōcilium

antiochen. xviij. dist. c. propter: dicit quod idus est in die decima: hoc alia consideratione dicit. Et dicunt idus quasi diuisio: quia tunc fiebat diuisio nundinarum: vel quia in idibus fit diuisio mensis. Dicitur autem idus ab iduo as. i. separo ras: vnde vidua dicitur quasi idua. i. diuisa. Plerique latinorum putant idus dici ab edendo: eo quod hi dies apud veteres epularum essent. Dies autem qui sequuntur statim post cal. ita denominant. Si enim est mensis qui habet quatuor nonas debemus dicere in calendario statim post cal. iiij. nonas: in tertio. iij. nonas: in quarto pridie nonas: in quinto vero nonas dicimus: vt patet in ianuario et similibus. Si vero est mensis qui habet sex nonas debemus dicere statim post cal. sexto nonas: in tertio die quinto nonas: in. iiij. quarto nonas: in quinto. iij. nonas: in sexto pridie nonas: in septimo nonis: vt patet in martio et similibus. ¶ Dies autem qui sequuntur post nonas ita denominant in quolibet mense octauo idus. vij. idus. vj. idus. v. idus. iiij. idus. iij. idus pridie idus: et idibus: sicut hec apparent in cal. manifeste. ¶ Dies vero qui sequuntur post idus denominant a cal. mensis sequentis hoc modo. Januarius habet. xxxj. dies: de istis accipe vnum pro cal. et. viij. pro idibus: et. iiij. pro nonis: et sic remanent tantum. xviij. adde ergo istis. xviij. diebus. cal. siue diem calendarum sequentis mensis: et sic erunt. xix. Unde in mense ianuario debemus dicere statim post idus. xix. cal. februarij: in sequenti die. xviij. cal. et sic per ordinem vsque ad finem mensis semper minuendo. ¶ Et nota tamen quod dicitur pridie idus et pridie nonas et pridie cal. et non secundo: quia secundus dicitur a sequor: sed illa dies non sequitur: sed precedit. Et exponitur hec prepositio pre. i. ante vel prius: vnde pridie quasi priori die: siue pre. i. ante diem: et cum dicitur. iiij. nonas intelligitur. iiij. die ante nonas: et sic de alijs. Quot autem dies denominentur a nonis: quot ab idibus et quot ab calendis omnium mensium his versibus continentur. Sex nonas maius: october: iulius: et mars. Quatuor at reliqui tenet idus quilibet octo. Janus et augustus denas nonasque decēber. Julius october mars maius epta decemque. Junius aprilis september et ipse nouember. Ter senas retinent februsque bis octo calendas. Hoc est dicere quod maius october: iulius: et martius habent dies sex pro nonis: sed reliqui menses habent tantum quatuor: et quilibet mensis habet octo dies pro idibus. Item quod ianuarius augustus et december habent. xix. dies pro calendis. Julius vero

martius october ꝛ maius hñt decẽseptē. Junius aũt aprilis se/ptẽber ꝛ nouẽber habent. xviij. Februarius hꝫ. xvj. ꝛ si fuerit bi/sextus superadditˀ ei vnus. ¶ Diebus egyptiacis. Cap. iij.

Illud aũt notãduꝫ ꝙ in quolibet mense sunt duo dies egy/ptiaci. i. ab egyptijs deprehẽsi. In egypto eniꝫ erãt quidaꝫ astrologi: qui quasdã cõstellatiões nociuas humanis actibus in illis dieb⁹ inuenerũt: ideoqꝫ illas notas esse hoib⁹ voluerunt: tñ illaꝝ cõstellationũ puncta scire ꝑpter errorẽ nr̃i cõputi nõ vale/mus: vel forte inuenerũt illos dies bene cõstellatos: ꝛ ideo eos in calendario notauerũt: vt in illis dieb⁹ potius: q̃ꝫ in alijs actibus insistatˀ: quoꝝ errorẽ ne eccl'ia seq videatˀ: a talibus cauetˀ. Uel di/cuntˀ egyptiaci ꝭm quosdaꝫ: qa dñs in illis dieb⁹ ꝑcussit egyptios nouem plagis. Quotus aũt sit dies egyptiacus a principio vel a fine mensis: his versib⁹ cõtinetˀ. Augurior decies audito lumine clangor. Liquit olens abies coluit colus excute gallum. In his versib⁹ sunt. xij. dictiões. xij. mensib⁹ seruiẽtes: prima ꝓmo: scda scdo: ꝛ sic ꝑ ordinẽ sumpto initio a ianuario: ita ꝙ quota die erit prima lr̃a prime syllabe alicuius istaꝝ dictionũ in alphabeto: to/tus erit dies egyptiacus in illo mense: cui seruit illa dictio cõpu/tando a mẽsis principio versus finẽ. Item quota erit prima lr̃a secunde syllabe in alphabeto: totus erit dies egyptiacus in illo mense cui seruit illa dictio: cõputando a fine versus principium. verbi gr̃a. Augurior est prima dictio ꝛ seruit primo mensi. s. ia/nuario: au est prima syllaba: ꝛ a est prima lr̃a ipsius syllabe: ꝛ est prima in alphabeto: ergo dies prima ianuarij est egyptiaca. Item g est scda syllaba: ꝛ g est pria lr̃a ipsius syllabe: ꝛ g est septima in alphabeto: ergo septimus dies ianuarij numerãdo a fine versus principiũ est egyptiacus: ꝛ sic in alijs hoc obseruato: ꝙ h in hoc loco pro lr̃a nõ ponatˀ. Quilibet aũt ꝓmissoꝝ dierũ propter vnicam horã sui denominatˀ egyptiacus. ¶ De dieb⁹ vero felicibus vel infelicibus: quos quidaꝫ astrologi notauerũt: in presenti opusculo non agitur: quia ecclesia ꝓhibet fidem tali/bus adhiberi. xxvj. q. vlti. non obseruetis. ꝛ. c. qui estimaret: ꝛ se/quenti. ¶ De diebus canicularibus. Capi. iiij.

In qbusdaꝫ quoqꝫ mensib⁹ sunt qdã dies: q caniculares di/cuntˀ a cane vel canicula stella sita in fronte leonis ꝛ ante ge

nua thauri:que estiuis mensib⁹ est in medio centro celi:et dum sol ad eã ascẽderit cõiuncta cũ sole vel ei ꝓxia duplicat calor ipsius: ex quo dissoluunt corpora et vaporant. Unde vocat canis: quia corpora morbis afficit:et sunt septuagintaduo dies:in qb⁹ ꝓpter tpis crudelitatẽ et caloris solis intemperiem:malum est minui sanguinẽ:et potionari. Qñ autẽ illi dies incipiant:et finiant:his versibus cõtinet. Incipiunt:iulij pridie idus caniculares. Et ꝑdie nonas septẽbris fine resultant:ẽm aliquos vo incipiunt.xiiij.calen. Augusti. ¶ De septimana et noibus dierum eius. Cap.v.

SEquit de septimana. Nempe cõtinet septimana septem dies nãles:quoꝝ repetitione et menses et anni et secula peragunt: et hec apud grecos hebdõa: sed apud hebreos sabbatum appellat. Et dĩ septimana a septem et mane quasi septem et mane pars pro toto.s.mane pro tota die. Uel a septem et manet:qꝛ manet ꝑ septẽ dies. Uel dĩ septimana:quasi septẽ luces:nam mane lux est ẽm Isidoꝝ. Idem ẽt spacium vocat hebdõa:ab epta grece qđ est septem:et deos qđ est dies:vel modus:qđ est mẽsura:et ẽm hoc hebdõa est cõius nomen ꝙ septimana. Unde Daniel. Post septuaginta hebdomadas etc. et sumũtur ibi hebdomade annorum.i.septuagies septem anni. Septimane aũt nequeũt habere certa noia:qa neq habent certa initia. Singulis nãq annis variantur ꝓpter vnum vel propter duos dies:qui qñq sunt super integras septimanas. Omnes autem dies septimanarum inscribuntur septem primis lr̃is alphabeti. ¶ Item dies ẽm gentiles denominant a planetis. ¶ Primus a sole qui pnceps est oium syderum:sic et idem dies caput est ceteroꝝ dierũ. ¶ Secundus a luna:que est splendore et magnitudine soli ꝓxima: et ex eo mutuat lumẽ. ¶ Terti⁹ a stella martis:q̃ vesper vocat. ¶ Quartus a stella mercurij:quã qdam candidũ circulum dicũt. ¶ Quintus a stella iouis:quam phethontem aiunt. ¶ Sextus a stella veneris:quã luciferum asserunt: qa inter cuncta sydera plus lucis affert. ¶ Septimus a stella saturni: que sexto celo locata triginta annis fert explere cursum suũ. ¶ Sed queritur quare dies nõ ita ordinant in septimana:sicut planete in celo:quoniã in celo ordinãtur ẽm hunc versum. Sol. vene.mer.luna saturnus iuppiter et mars:vel sic. Saturnus ioue mars sol cũ vene.mer.

luna. Solutio: dicimus ꝙ dies in septimana nō ordinantur ſm ordinem planetaruꝫ: sed ſm regimen eorum in singulis diebus. Unde quia viderūt philosophi: ꝙ sol regnabat prima hora diei dominice: ideo illam diem denominauerunt a sole. Item qa viderunt: quia luna regnabat prima hora secunde ferie: ideo diem illum denominauerunt a luna: ⁊ sic de ceteris sicut patet ex distinctione horaruꝫ diei facta inter planetas per ordinem successiue. Rursus a dictis planetis philosophi nomina sumpserunt: eo ꝙ a singulis aliquid in homine esse voluerūt: vt a saturno candiditatem: a ioue temperantiam: a marte feruorem: a sole spiritum: a venere voluptatem: a mercurio eloquentiam: a luna cor. Et quia ordo planetarum vltra numerum septenarium non procedit: sed ad primum reuertitur: ideo tantum septem dies in septimana sunt a sapientibus constituti.

¶ Qua die septimane quilibet mensis intret. Cap. vj.

Nunc videndum est qua die septimane quilibet mensis intret: de hoc duplex ratio habet. Prima per hos versus. Alta domat dominus gratis beat equa gerentes. Contemnit fictos augebit dona fideli. In istis versibus sunt duodecim dictiones duodecim mensibus seruientes: prima primo: secunda secūdo: ⁊ sic per ordineꝫ sumpto initio a ianuario: ita ꝙ quecūqꝫ fuerit initialis littera alicuius istarū dictionum: eadem erit littera calendaruꝫ mensis cui seruit illa dictio: verbi gratia: alta est prima dictio ⁊ seruit primo mensi: idest ianuario: ⁊ a est prima littera illius dictionis alta: ergo a est prima littera ianuarij. Item domat est secunda dictio que seruit secundo mensi: scilicet februario: ⁊ d est prima littera istius dictionis: ergo d est prima littera februarij: ⁊ sic de alijs. Item dicit sequens versus per syllabas: quod precedētes per dictiones. Adam degebat ergo cifos adrifex. ¶ Habita autem littera calendaruꝫ facile possumus scire qua feria quilibet mensis intret. Per litteram enim dominicalem illius anni procede computādo dies per litteras subsequentes vsqꝫ ad litterā que est in calen. mensis: cuius diei introitum scire optas: ⁊ in qua feria occurret in tali feria intrabit ille mensis. ¶ Secunda ratio per quaꝫ scire potes qua feria quilibet mensis intret: est per regulares ⁊ concurrentes. ¶ Nota

ergo ꝙ in anno solari sunt quinquagintadue septimane ⁊ vnus dies: vel duo: si sit bisextus: propter quaꝫ diem variantur singu/lia annis principia mensium. ¶ Si enim hoc anno incipiat ia/nuarius a die dominico: toto illo anno a que est prima littera ianuarij erit dominicalis. Cum ergo ventum fuerit ad finē anni: illud a finale calendarij: quod inscribitur illi diei: que est vltra in/tegras septimanas: representabit diem dominicam: ergo se/quens a quod iterum est initiale ianuarij: representabit secun/dam feriam: ⁊ sic toto illo anno erit illa variatio: eodem modo singulis annis variantur initia mensium per diuersas ferias. Et si sit bisextus duplex erit variatio: prima in calē. ianuarij: scda in festo sancti Mathie. Ut ergo cōputiste scire possent qua feria quolibet anno qlibet mēsis inciperet: inuenerūt duos numeros: vnū inuariabileꝫ: qui vocat regularis: solaris: ferialis: aliū varia/bilem: qui vocatur cōcurrens: de quibus breuiter est dicendum.

¶ De regularibus solis. Cap. vj.

Uidendum est autem primo quid sit regularis: vnde dica/tur: ⁊ vnde habeat ortuꝫ: ⁊ quot regulares quisqꝫ mensis habeat. Regularis solis est numerus inuariabilis datus mensi: qui adiunctus cōcurrenti declarat: qua feria septimane quilibet mensis intret cuius fuerit regularis. Dicitur autē regularis a re/gula: quia inuariabilis est sicut regula. iij. distin. c. non. Solaris dicitur ad differētiam lunaris: de quo infra dicet. Habent ortuꝫ regulares a martio: naꝫ in mense martij sunt. v. regulares seu. v. pro regulari. Martius enim non habuit initium in primo anno mundi seu seculi: imo dicitur mundus factus fuisse in illo mense: in die quo dicit. xv. cal. aprilis: vel vt alij dicunt. viij. cal. Si eniꝫ cōputes ordine retrogrado dies septimane vsqꝫ ad cal. martij: inuenies ꝙ quinta feria mundus incepit: si tamen ante martium fuit: ⁊ hec est causa quare martius quinariū numerū habuit pro regulari. Regulares vo alioꝝ mensium sic formantur. Jungas regulares mensis cum diebus eiusdeꝫ: ⁊ ab illa summa subtrahe vij. quotiens poteris: ⁊ regularē sequētis mensis qd remanserit indicabit: vbi gratia. Martius habet quinqꝫ regulares: ⁊ dies eius sunt. xxxj. redige in summā: ⁊ sunt. xxxvj. subtrahe. vij. quo/tiens poteris: ⁊ remanet vna dies: que datur mensi sequenti pro

regulari. Itē aprilis hȝ.xxx.dies ⁊ vnū regularē qui constituunt xxxi.subtrahe.vij.quotiēs poteris:⁊ remanebunt tres:qui dant maio pro regularibꝰ:⁊ ita de alijs vsqȝ ad martiuȝ. Possumus etiaȝ scire mensiū regulares per hos versus. Est astris clara fulgentibꝰ ara deoꝝ. Grata bonis extat gratissima cuiqȝ fideli. In istis versibus sunt.xij.dictiōes.xij.mensibus seruiētes:prima primo:scđa scđo:⁊ sic ꝑ ordineȝ sumpto initio a martio:ita ꝙ quota fuerit prima lr̄a alicuius istaꝝ dictionū in alphabeto:tot regulares hȝ ille mēsis cui seruit illa dictio. v̄.g. Est:est pria dictio:⁊ seruit prio mēsi.s.martio:⁊ e est pria lr̄a istiꝰ dictionis:est:⁊ est qnta in alphabeto:ergo martius hȝ qnqȝ regulares. Itē astris ē scđa dictio:⁊ seruit scđo mensi.s.aprili: ⁊ est tertia lr̄a istius dictionis: que est ēt prima in alphabeto:ergo aprilis hȝ vnū regularē:⁊ sic de alijs.

¶ De concurrentibus ⁊ ciclo solari. Cap.viij.

Nunc dicamus de cōcurrentibus: Dicuntur aūt cōcurrentes:qa sibi inuicem cōcurrunt:sicut videbiť in formatione: vel ideo qa cōcurrunt cum regularibus ad demonstrāduȝ initialem feriam mensiuȝ singulis annis. Est aūt cōcurrens superexcrescentia vnius diei vel plurium super quinquagintaduas septimanas anni solaris:ideo dixit vel plurium:quia in anno bisextili superxcrescūt duo dies:in alijs v̄o vnus tm̄: ⁊ ab illa superexcrescentia habent origineȝ cōcurrentes. Alij v̄o cōcurrentes qui sequūtur post primuȝ: formanť vno addito singulis terminis siue annis:sic tn̄ ꝙ septenariuȝ numerū nō excedant:quia nō sunt nisi septeȝ ferie:⁊ qn̄cūqȝ est septimus cōcurrēs:illo anno mēses habent eadeȝ principia: que in primo anno mūdi seu seculi habuerunt:quelibet eniȝ feria distat ꝑ septenariū a semetipsa. Cōcurrentes ēt in hac linea demonstranť.j.ij.iij.iiij.vj.vij.j.ij.iiij.v.vj.vij.ij.iij.iiij.v.vij.j.ij.iij.v.vj.vij.j.iij.iiij.v.vj. ¶ Nam primus annus cicli solaris hȝ vnū cōcurrentem:scđs duos:tertius tres: quartus quatuor:qntus sex ꝑpter bisextū: sextus septē:septimꝰ vnum:quia vltra septenarium non proceditur:sed reuertitur ad vnū:⁊ ita debemus ꝓcedere vsqȝ ad.xxviij.annos: tunc reuertimur ad primū annū cicli:⁊ ꝓcedimus sicut prius. Unde trāscursus.xxviij.annoꝝ vocať ciclus solaris vel cōcurrentiuȝ:⁊ dicitur ciclus quasi circulus ꝑ silitudinē. Si aūt volumus scire quotꝰ sit

annus cicli solaris debemus diuidere annos dñi per .xxviij. quotiens possumus: et addere illis .ix. anteꝙ̄ diuidamus: qa quando chr̄s natus fuit: tm̄ ꝑcesserat ille ciclus: et quotus annus remãserit supra diuisionẽ annoꝝ: totus erit ciclus: et si nullus remãserit: tunc sumus in vltimo anno cicli solaris. Vñ versus. Annis adde nouez dñi partire ꝑ octo viginti: ciclus sic tibi notus erit. Possumus etiaz scire cõcurrẽtes cuiuslibet anni per lr̃az dñicalez illius anni: sicut declarãt versiculi subsequentes. A. sex. b. qnqz. c. quatuor. e. duo. d. tres. Primus cõcurrẽs. f. lr̃a: septimus est. g. et sic de sil'ib⁹. Hoc est dicere: ꝙ qñ. a. est lr̃a dñicalis: in illo anno sunt sex pro cõcurrẽte: qñ. b. qnqz: qñ. c. quatuor: qñ. e. duo: qñ. d. tres: qñ. f. vnus: qñ. g. septẽ. Inuẽto aũt cõcurrẽte: debemus iungere cũ regularib⁹ mensis: cuius feriaz calendaꝝ. i. introitũ scire volumus: et quota fuerit illa summa si nõ trãscẽdat septẽ: tota siue tali feria septimane ille mensis intrabit. Si võ transcẽdat septez: quotum fuerit residuũ tota feria septimane ille mensis intrabit.

De littera dominicali. Capi. ix.

Sicut aũt concurrentes: ita et dñicales lr̃e variantur. Nam in primo anno cicli solaris est. f. lr̃a dñicalis: in secũdo. e. in tertio. d. in quarto. c. in quinto. a. tunc. n. ꝑpter bisextuz pertrãsit b. qd in his versibus declarat̃. Fert ea dux cor amet gens fautor eum coluit bis. Ars genus est de corde bono gigni ferus ensis. Dicta beant aqua gens frons dat cunctis bonus autor. In his versib⁹ sunt vigintiocto dictiones: vigintiocto annis cicli solaris seruiẽtes: prima primo: scđa scđo: et sic per ordinez sumpto initio a primo anno cicli: ita ꝙ quecũqz fuerit initialis lr̃a alicui istaꝝ dictionũ: eadẽ erit lr̃a dñicalis in illo anno: cui seruit illa dictio: vbi gr̃a. Fert est prima dictio: et seruit primo anno cicli solaris: et. f. est prima lr̃a: ergo. f. est lr̃a dñicalis in primo anno cicli solaris: et sic de alijs. Et nota ꝙ ille annus est bisextilis: cui deseruit aliqua dictio desinens in. t. et ita primus annus cicli semper est bisextilis: cuz ei deseruiat dictio desinens in. t. s. fert: ꝑpter hoc prima lr̃a dictionis desinens in. t. nõ erit lr̃a dñicalis in illo anno: cui seruit illa dictio: nisi a loco bisexti vltra: qa lr̃a dñicalis: cum bisexto simul mutatur. A calendis võ ianuarij p̄cedentis ipsuz bisextum vsqz ad locum bisexti erit lr̃a dominicalis illa: que imediate sequit̃ in

calendario post illam: que deberet esse littera dominicalis: vnde in pmo anno cicli. f. est lr̄a dominicalis a loco bisexti vsqz ad cal. ianuarij sequētis. A cal. ianuarij p̄cedentis vsqz ad locū bisexti g. est littera dn̄icalis: et ita in alijs. Annus autem cui seruit illa dictio sciri potest per rationem superius dictā de ciclo solari: nam ratio lr̄e dominicalis tunc currentis ratiōe simili incipit et finitur.

¶ De indictione. Capi. x.

Nunc aliqua de indictiōe dicamus. Est aūt indictio spaciū tēporis: quo romanus pn̄ceps tributū gentib⁹ indicebat. Si autē volumus scire: quota sit indictio: debemus addere tres annos annis domini: et postmodum diuidere annos domini per quindecim quotiens possumus: et quotus annus remanserit facta diuisione: tota erit indictio: et si nullus superauerit: in vltimo anno indictionis sumus: et tunc ad primam indictionem reuertimur: quia indictio non transcendit quindecim: vnde versus. Si tribus adiunctis domini diuiseris annos. Per ter quinqz datur indictio certificata. De indictiōe plenius dicemus infra: vbi de ciclis agetur. De era supra dictum est. tractatu. j. capi. vj.

¶ De die naturali et artificiali. Capi. xj.

Licet iam superius in plerisqz locis de die tactum est: et nihilominus hic specialiter dicendum est. Dicenduz est igit: q̄ duplex est dies: scilicet naturalis et artificialis siue vsualis. Naturalis est spacium quo sol ducitur circa totam terram ab oriēte vsqz in occidentē: scilicet spacium diei et noctis: qd̄ semp cōtinet xxiiij. horas. Dicit dies ista a dijs quoꝝ noia romani quibusdaz syderibus sacrauerunt. Vel a dia qd̄ est duo: qa cōtinet duo tempora noctem scilicet et diem vsualem. Artificialis est spaciū quo sol morat super nostrū hemispheriuz ab ortu solis vsqz ad occasum. Et hoc s̄m solis ascensum et descensuz crescit pariter et decrescit. Dicit autem dies a dian quod est claritas. Et dicit vsualis siue artificialis: quia solum hoc tempus aptū est vsibus et artificijs exercēdis. Reliqua pars diei dicit nox a noceo: qa nocet visui et vsui: et ideo vocata est dies a meliori parte siue cōmemoratiōe noctis. Juxta illud. Et factū est vespe et mane dies vnus.

¶ Rursus partes diei sunt tres s̄m Jsidoꝝ. s. mane: meridies et suprema. Mane est lux matura et plena nec iam crepusculus.

Meridies dicit quasi meridies.i.medius dies: vel qa tūc purior dies est. Suprema est postrema pars diei. Sero dicit a clausis seris. ¶ Noctis vō partes sunt septē.s. vespere: crepusculū: conticinium: intempestum: gallicinium: matutinum: ⁊ diluculū. ¶ Vesperū dicit a vespere occidētali stella: que tenebras sequētes pcedit: ⁊ dicunt tenebre quasi tenētes vmbrā. Crepusculum dicit dubia lux.s. inter lucem ⁊ tenebras. Conticinium est qn̄ iam oēs silent. Intempestū est medium noctis tēpus: qn̄ nil agi pōt: ⁊ oia silent quasi in oportunū. Galliciniū dicit ꝑpter gallos lucis pnuncios. Matutinū est inter abscessum tenebrarum ⁊ aurore aduentū. Diluculum dicit quasi incipiens parua diei lux ⁊ aurora que solē pcedat. Est enim aurora diei clarescentis exordiū.

¶ Et nota ꝙ dies alij sunt syderales: in qbus sydera mouent: ⁊ hoies a nauigationibus excludunt: alij preliales: de qbus in libris Regum: qbus reges solent ad bella ꝑcedere: alij intercalares: quos scimus duodecim mensibus supesse: alij caniculares: alij solstitiales: alij equinoctiales: de quibus iam premissum est: alij fasti: in quibus iura fantur: alij nefasti eis cōtrarij: alij festi.i. festiui: vt dies azimorum: alij profesti quasi procul a festis: vt feriales: alij mali sunt: quoniam in eis plus solito homines affligunt. Unde apls. Redimentes tempus qm̄ dies mali sunt: ⁊ econtrario sunt boni: alij egyptiaci: de qbus premissū est. Est etiā dies salutis: in quo dn̄s venit ad saluandum. Est etiā dies iudicis: in quo dn̄s veniet ad iudicandum: qui erit bonis dies letitie: malis autē calamitatis ⁊ miserie. Momentum vero est minimū atq3 angustū tempus: a motu syderū dictū: est enim extremitas hore in breuib⁹ iteruallis cū aliqd sibi cedit atq3 succedit sm Isidorum. Hora grecū nomē est: ⁊ tn̄ latinū sonat: est enim finis tpis. Quot autē horas cōtinet dies nālis: dictū est in principio huius partis.

¶ Tractatus secunde partis tractantis de anno lunari.

¶ Quid sit annus lunaris: ⁊ quot dies continet. Cap. j.

Annus lunaris dicitur tribus modis. Primo modo annus lunaris est spacium: quo luna circuit totum zodiacum: quod facit in.xxix.diebus ⁊ duodecim horis. Secundo modo dicitur annus lunaris spacium quo luna circuit solem ab vna ascensione vsq3 ad aliā: ⁊ hoc facit in.xxix.

diebus: et. xij. horis. Naz cũ luna separat a sole ad peragrãdum zodiacum: et postea reuertit ad eundem punctũ: in quo dimiserat solem: nõ inuenit illuz ibi: qa sol iam tm̃ pcessit suo motu: qa luna laborat recurrere ad euz: siue attingere ipsum duobus diebus et tribus horis. Tertio dicit annus lunaris spaciũ duodecim lunationũ in anno cõi: et tredecim in embolismali: de qbus infra dicet: cum ergo lunatio quelibet constet ex. xxix. diebus: et. xij. horis: qa non curat ecclesia de minutis: et ex. xij. horis pcedẽtis lunationis: et ex. xij. sequẽtis constituitur vna dies naturalis: que semp lunationi pcedenti attribuitur: ita q lunatio precedẽtis mensis semp habeat. xxx. dies: et sequentis. xxix. nisi sit aliud propter bisextuz: vel embolismũ: vel saltum lune: vnde versus. Luna paris mẽsis nunq̃ tricesima fiet. Impar triceno nunq̃ nisi fine carebit. Tẽpore bisexti febri tricesima luna est. Nam iulij luna tunc est. xxix. Par mensis dicit: qa numerãdo a ianuario per ordinez cadit in numerũ parem: vt februarius: aprilis: iunius: augustus: october: december: quoz lunatio semper est. xxix. dierũ: excepto februario cuius lunatio est. xxx. quãdo est bisextus. Impar vero est qñ cadit in numerũ imparem: vt ianuarius: martius: maius: iulius: september et nouember: quoz lunatio semp est. xxx. dieruz: excepto iulio: qui in vltimo anno cicli lunaris pp̄ter saltum lune habet tm̃. xxx. Ex his autez. xij. lunationibus cõstituuntur trecenti quinquaginta quatuor dies in anno lunari: et sic annus lunaris in xj. diebus excedit a solari: ex quo excessu ois varietas etatis lune consurgit: ita q vbicũq3 fuerit luna prima in primo anno: fit in secundo. xj. pp̄ter quã varietatem duoz numeroz genera sunt inuenta: regulares vz: et epacte: de quibus breuiter videamus.

De regularibus lunaribus. Cap. ij.

Nunc videamus de regularibus: Et quidem regularis lunaris est numerus inuariabilis datus mensi ad inueniendum lunam in cal. mensiuz singuloz. Habent autẽ ortuz regulares ab illis quinq3 diebus: qui supsunt in anno solari supra trecẽtos sexaginta dies: vnde quinq3 regulares dati sunt septembri: a quo annus lunaris sumit initium. Regulares vo alioz mensiuz sic formãtur. Junge regulares mensis cum diebus eius: et ab illa summa subtrahe lunationez eius: et residuum quod remanserit

erit regularis illi⁹ mẽsis: vbi gr̃a. Septẽber hꝫ qnqꝫ regulares: ⁊ dies eius sunt. xxx. qui cõiuncti regularib⁹ cõstituũt. xxxv. ⁊ lunatio septẽbris est tricesima: qua subtracta remanent. v. qui sunt regulares sequẽtis mẽsis. s. octobris: ⁊ sic de aliis vsqꝫ ad septẽbrem. Naꝫ egyptij suũ annũ incipiũt a septẽbri: ⁊ ideo nos annũ lunarẽ incipimus a septembri. De regularib⁹ tradit̃ iste versus. Dic. e. g. bis. i. k. bis: post manet ordo. q. d. Dic. e. bis q̃ est qnta in alphabeto. i. primis duobus mensib⁹ anni lunaris dant̃ qnqꝫ pro regularib⁹. Itẽ dic bis. g. que est. vij. in alphabeto. i. tertius ⁊ quartus mẽsis hñt septẽ pro regularib⁹. Itẽ dic bis. i. q̃ est nona in alphabeto. i. qntus ⁊ septimus mensis hñt. ix. pro regularib⁹. Item dic bis. k. que est. x. in alphabeto. i. sextus ⁊ octauus mensis habent decẽ pro regularib⁹. Et nota ꝙ hic transitus de qnto ad septimũ ⁊ de sexto ad octauũ: vt pꝫ in formãdo ipsos regulares: quia ianuarius ⁊ martius. ix. ⁊ februarius ⁊ aprilis. x. habẽt: sed post manet ordo. i. maius. xj. iunius. xij. iulius. xiij. augustus. xiiij. habent.

¶ De epacta. Cap. iij.

Sequit̃ de epacta. Est aũt epacta numer⁹ variabilis datus anno ad inueniẽdũ lunã in cal̃. cuiuslibet mẽsis ⁊ dr̃ epacta ab epi qđ est supra ⁊ aucta: qa est supexcrescẽtia anni lunaris a solari. Ideoqꝫ annus primus cicli lunaris nullam hꝫ epactaꝫ: quia nullus ann⁹ p̃cessit a quo. xj. accepisset. Secũdus ṽo hꝫ. xj. pro epacta: qa epacta orit̃ ab illis. xj. diebus: qbus annus lunaris excedit̃ a solari. Tertius ṽo annus hꝫ. xxij. qa semp addunt̃. xj. si nõ transcẽdat. xxx. Si ṽo transcẽdat. xxx. abiectis triginta: residuuꝫ erit epacta illi⁹ anni: ⁊ ideo in q̃rto anno qa summa ascẽdit. xxiij. abiectis. xxx. sunt epacte illi⁹ anni. iij. Epacte ṽo grece dñr latine abiectiões annue lunares: q̃ per numerũ. xj. vsqꝫ ad tricenariũ in se reuoluũtur: quas egyptij ideo adijciũt: vt lunaris emersio ratiõe solis coequet̃. Luna eniꝫ iuxta cursuꝫ suũ. xxix. semis dies lucere dignoscit̃: ⁊ fiunt in annũ lunarẽ dies trecẽti. liiij. remanẽt ad cursum anni solaris dies. xj. quos egyptij adijciũt. Absqꝫ his nõ inuenies lunã quota sit in quolibet anno: mẽse: ⁊ die: epacte oiuꝫ annoꝝ cicli lunaris p hanc tabulaꝫ denotant̃: ita ꝙ hoc verbum: nulla: rñdet primo anno: ⁊ singuli sequẽtes numeri rñdent singulis ãnis cicli vsqꝫ ad. xix. vt nulla. xj. xxij. iij. xiiij. xv. vj. xvij. ix. xj.

xij.xiij.v.xvj.xxvij.vlij.xxix.xxx. Sed hoc idem etiam ostendit per hos versus. Annis adde monos dñi partire p vnde viginti lune ciclis ₇ inde pȝ. Hoc vult dicere ꝙ si volumus scire quotꝰ sit annus epactalis siue cicli: debemus diuidere annos dñi p. xix. quotiẽs possumus: ₇ addere vnũ: qa qñ chr̃s natus fuit: tm̃ processerat ille ciclus: ₇ quota fuerit summa: que remãserit: totꝰ erit annus cicli epactalis: vbi grã. Hoc anno cõputamus annos dñi mille ducẽtos octuaginta sex: quoꝝ mille ducẽti septuagita tres: sunt recte per decẽ ₇ nouẽ diuisi: supsunt. xiij. de p̃dicto numero: addito ergo vno fiũt. xiiij. vnde hoc anno est decimusquartꝰ annus cicli lunaris: in anno sequẽti erit. xv. ₇ sic vsqȝ ad. xix. postea redit ad primũ: ₇ hoc verũ est: ꝭm illos: qui incipiũt cõputare annos dñi a natiuitate christi: vel a cal'. ianuarij: nõ autẽ ꝭm eos: qui illos imutant in cal'. septembris: ₇ faciunt ibi diuisionẽ: nam tunc addendi sunt duo anni. Põt etiam ₇ aliter inueniri epacta: vt si summã que remanet de p̃missa diuisione annoꝝ dñi per tres iuncturas policis numeremus. Si enim numerus finit in prima iunctura debemꝰ demere vnum de ipso numero: si in scd̃a debemus addere nouẽ: si in tertia debemus addere decẽ ₇ noueȝ ₇ summa inde ꝓueniẽs est epacta: ₇ hoc si triginta nõ transeat. Si vo trãsiret: abiectis triginta residuũ est epacta: vnde vsus. Deme vnũ post adde nouem: post dena nouẽqȝ. Inuenta igit̃ epacta debemus eã iungere cuȝ regularibus mensis: cuius lunã volumus inuenire: ₇ quota fuerit summa inde ꝓueniẽs: tota erit luna in cal'. illius mensis dũmodo triginta nõ transeat. Si vo triginta trãsiret: abiectis triginta: residuum erit etas lune: etsi summa illa fuerit. xxx. in cal'. mẽsis: tunc luna erit triginta: si aũt epacta nulla fuerit: puta in primo anno cicli lunaris: tunc ad inueniendum lunaȝ sufficit regularis. Sed quoniam epactarum ratio quãdoqȝ fallit pp embolismũ: siue saltũ lune: ideo de ipso breuiter videamꝰ.

De anno embolismali ₇ communi. Capi. iiij.

Circa embolismũ: siue lune saltũ: notãdũ est: ꝙ embolismꝰ grece interpretat̃ latine supaugmẽtum: seu sup excrescẽtia anni solaris sup lunarẽ. Quia ergo annus solaris excedit lunarẽ in. xj. diebꝰ: ex illo excessu cõstituũtur septẽ lunationes: in. xix. annis cicli lunaris: multiplicatis illis. xj. diebꝰ. Et dñr embolisma-

les: quarum quelibet est .xxx. dierum: et attribuūtur septē annis embo-lismalibus: ita quod in quolibet ciclo lunari sunt septem anni embolis-males: et .xij. cōes. Appellatur aūt annus embolismalis: quia a .xiiij. luna precedentis pasche vsque ad quartādecimā sequentis habet .xiij. lunationes siue .xiij. menses lunares .i. trecētos octuaginta quattuor dies: et iste est annus scd̄m moysi diuinitus reuelatus. Cōis vero habet tm̄ .xij. lunationes .i. trecētos .liiij. dies: quorum dispositiōes cōtinet iste versus. Cur fles has lachrymas odiosum querere tyrannum. In isto versu sunt septē dictiones .vij. annis embolismalibus seruiē tes. Prima primo: scd̄a scd̄o: et sic per ordinē: ita quod quota est prima lr̄a alicuius istarum dictionū in alphabeto: totus annus cicli epacta lis erit annus embolismalis: vbi gr̄a. Cur est prima dictio: et ser-uit primo anno embolismali: et c est prima lr̄a illius dictionis: que est tertia in alphabeto: ergo tertius annus cicli lunaris est embo lismalis: et ita de alijs: hoc obseruato quod hec dictio: has: debet scribi cū h. Et dicitur annus cōis: quia sepe duo ita cōiunctim incedunt: vt inuicem se in paschali solēnitate sequantur: embolismalis enim semper solus ē. Ordo aūt istorum annorum cōium et embolismaliū patet in linea subsequēti. Cōis cōis: embolismalis: cōis cōis: embolis-malis: cōis embolismalis: cōis cōis embolismalis: cōis cōis em-bolismalis: cōis embolismalis: cōis cōis embolismalis. Habito autem anno embolismali possumus scire in quo mense lunatio embolismalis cōtingat: per hūc versum. Nobilis et christus mō libet habeto coeuū. In isto versu sunt septē dictiones septem mensi-bus seruientes: in quibus contingunt lunationes embolismales in prefatis septem annis: prima primo: scd̄a scd̄o: et sic per ordinem: ita quod quota erit prima lr̄a alicuius istarū dictionū in alphabeto: toto mense illius anni cui seruit illa dictio contingit lunatio em-bolismalis. Item quota erit prima lr̄a secūde syllabe in alpha-beto tota die mensis incipit lunatio embolismalis: verbi gratia. Nobilis est prima dictio: et seruit prime lunationi: que contin-git in tertio anno cicli lunaris: et .n. est prima littera huius dictio-nis: et est duodecima in alphabeto: ergo in .xij. mense contingit lunatio embolismalis. Item .b. est prima littera secūde syllabe: et est secunda in alphabeto: ergo in scd̄a die illius mensis incipit illa lunatio: et sic de alijs. Si autem velis plenius huius rei veri-

tatẽ ingrere: recurre ad epactã: ⁊ regulares illiꝰ anni: de quo vis scire: ⁊ ita inuenies esse. Nunc videamus vbi fallit epacta iuncta regularibꝰ ꝓpter embolismũ seu saltũ lune. Circa qđ nota ꝙ lꝫ in ciclo lunari sint septẽ anni embolismales: vt superius dictũ est: nõ tñ fallit epacta nisi in tribꝰ. s. in. viij. xj. ⁊. xix. vñ v͛sus. Octauo vndecimo postremo fallit epacta. In quo autẽ loco: vel mense: vel quot locis fallit epacta iuncta regularibus: his versibꝰ deno taꝛ. Julius vndenis: ter maius octo vicenis: bisextꝰ nisi sit: mars peccat in vn detricenis. In totideꝫ maius: augustus v͛o duobus: hoc est dicere ꝙ i octauo anno cicli lunaris fallit epacta cũ regularibꝰ in maio ⁊ iulio: qa in caꝛ. maij cuꝫ luna deberet esse. xxviij. ƀm epactam: non reperitur nisi. xxvij. ꝓpter embolismuꝫ. Item fallit in caꝛ. iulij eodem anno: quia tunc luna deberet esse. xxx. ƀm epactaꝫ: tñ nõ reperitꝛ nisi. xxix. ꝓpter embolismũ: vbi credenduꝫ est embolismo ⁊ nõ epacte. Itẽ in. xj. anno fallit epacta: qa in caꝛ. martij ƀm epactã deberet esse luna. xxix. sed ꝓpter embolismuꝫ reperitꝛ tm̃. xxviij. Uerũtñ si in nullo anno fuerit bisextus: tũc corrigitꝛ ille error: qm̃ ꝓpter bisextũ additꝛ vna dies. Itẽ in. xix. anno fallit epacta in duobꝰ locis: naꝫ ƀm epactã luna deberet eẽ. xxix. in caꝛ. maij. sed ꝓpter embolismũ nõ reperitꝛ nisi. xxviij. ⁊ in eodẽ fallit in caꝛ. augusti: qa ƀm epactã luna deberet ibi esse. ij. sꝫ ꝓpter saltũ lune: ibi tertia inuenitꝛ: qa lunatio iulij que deberet esse. xxx. in illo anno est tantũ. xxix. ⁊ hoc ꝯtingit ꝓpter errorẽ nostri cõputi: ⁊ tũc annus in duobꝰ diebus exceditꝛ a solari. De saltu lune tradit iste versus. Luna facit saltũ quintilis luce suprema. Retrocedit eniꝫ luna vna die: sicut diximus: ꝓpter errorẽ nostri cõputi: vt in sequẽti anno in caꝛ. septẽbris luna redeat sicut debet: nisi enim saltus lune colligeretꝛ: cõtingeret error: vt in. xiiij. ciclis diceretur luna prima: qñ esset pleniluniũ. Colligitꝛ aũt sic iste dies: quelibet eniꝫ lunatio: ad hoc vt lunatiões sint equales: haberet. xxix. dies: ⁊ dimidiũ minus quatuor momẽtis: ⁊ vna vncia: ⁊ vno athomo: sunt aũt in ciclo. ccxxxv. lunationes: erũt ergo quater tot momẽta: que sunt in vniuerso: noningenta quadraginta: que diuisa per xl. cõstituunt. xxiij. horas ⁊ dimidiam. Postea ex. ccxxxv. vncijs constituũtur. xix. momẽta: ⁊ remanent septẽ vncie: ⁊ ex. ccxxxv. athomis constituũtur. v. vncie: que vncie cum septem prioribus

faciunt

faciunt vnū momētum: qđ iunctū ad.xix. momēta prehabita: facit dimidiam horam: que iuncta cum aliis.xxiij. & dimidiaz facit vnam diez: que subtrahit vltimo anno a lunatione iulij: & dicitur saltus lune. Pōt etiā facilius hoc modo colligi. Annus lunaris constat ex.cccliiij.diebus: minus vna hora: & quarta parte vnius hore: & septuagesima sexta parte quarte vnius hore: ergo in.xix. annis habent.xix.hore: &.xix.quarte horaꝝ: &.xix.octuagintasex partes quarte vnius hore: que faciunt in.xix.annis quartaz partem vnius hore: & ita erunt.xx.quarte horaꝝ: que faciunt.v.horas: que iuncte.xxiij.horis prehabitis faciunt vnū diem. Est igit saltus lune qdam dies collectus in.xix.annis ex eo superfluo qđ datur lunationibꝰ: & dicit saltus lune non ꝙ luna magis saliat illa die ꝙ̄ alia: sed qa nos lunam cōputantes diem illaz sup quam in aliis annis lunatio iulij dicit.xxx. salimus siue ꝑtermittimus non cōputātes lunā in vltimo anno cicli decēnouenalis nisi.xix.ideo autez subtrahit dies illa a lunatione iulij: in vltimo anno cicli decemnouenalis: qa iulius est vltimus in anno epactali inter menses hñtes.xxx.dies in lunatione: vnde vltimo anno lunatio iulij non cōputat tricesima: sed vicesimanona: & ideo aureꝰ numerus illius.s.decēnouenalis ꝙ̄uis crescat: sequit sine interuallo minorem: & per cōsequēs in aliis mensibus sequētibꝰ vsqz ad ianuariuz: sicut infra dicet. Saltus ergo lune facit duas lunatiōes pariter esse.xxix. dieruz: ad ꝑfatos ergo errores facilius corrigendos inuentus est aureus numerus: de quo breuiter est dicēdum.

¶ De aureo numero. Cap.v.

Aureus numerus est ille qui ponit in calēdario: qui in quolibet mense indicat lunam primā ad priuatos errores facilius corrigēdos inuentus. Et dicit aureus numerus ꝑ silitudinē: qa sicut aurum superat oia metalla: ita iste numerus oēs alias rationes lunares excellit: quē iulius cesar cuz tanta diligentia dicit inuenisse: qui incipiens a quocūqz anno cicli lunaris vbicūqz inuenit lunam primaz in primo anno cicli posuit.i.in calendario: in latere extrinseco iuxta lr̄as feriales.s.in quolibet mēse: & in scđo anno vbicūqz inuenit primā posuit.ij.in quolibet mense: & in tertio.iij. & sic de aliis: & ideo in cal'. ianuarij ternarius est numerus: qa ibi nulla inuenitur tertio anno prima: nec ibi debet poni alius

numerus ꝗ̃ ternarius: qꝛ in nullo anno cal. ianuarij luna est prima: nisi in tertio anno cicli decennouenalis. In qbusdam tñ calendarijs numeri ipsi designant per lr̃as alphabeti: naȝ pro vno interponit ibi a pro duob⁹: b pro tribus: c ⁊ sic de alijs numeris ⁊ lr̃is ⁊ seriatim vsqȝ ad lr̃aȝ t: que est. xix. in ordine alphabeti. Formaẗ aũt aureus numerus ab illo ternario: qui ponit in cal. ianuarij: naȝ illis trib⁹ addunẗ. viij. ⁊ ꝯstituũtur. xj. numer⁹ dȝ poni in tertia lr̃a ianuarij. Itẽ illis. xj. addunẗ. viij. que cõstituũt. xix. qui numerus dȝ poni cũ interuallo in. v. lr̃a ianuarij. Itẽ illis. xix. addanẗ. viij. ⁊ sic sunt. xxvij. sȝ qꝛ aureus numer⁹ nõ transit. xix. ideo abiectis. xix. residuũ. s. viij. dȝ poni imediate post. xix. ⁊ sic p totũ calendariuȝ. Patet ergo: ꝙ qñ maior numerus seqꝛ minorem: tunc dȝ inter vtrũqȝ numerũ dimitti vna lr̃a: ⁊ qñ minor sequiẗ maiorẽ: tunc nulla dȝ lr̃a intermitti: vñ v̓sus. De tribus octo cauẽs superet de dena nouẽqȝ. Maior sit ternus minor aureus esto scd̃s. Uerũtamẽ formatio illa fallit in omni mense: cuius lunatio est. xxix. dierum: scilicet in februario: aprili: iunio: augusto: octobri: ⁊ decembri: in qbus post minorẽ numerũ maior imediate locatus sequiẗ circa principiuȝ mensis: quod patet hoc versu. Mense breuis lune februs est ars det cito ganger. In isto versu sunt sex dictiones sex mensibus deseruientes: quoruȝ lunatio est xxix. incipiendo in medio versu vbi dicit februs: ita ꝙ quecũqȝ fuerit initialis lr̃a alicuius istaꝝ dictionũ super eadeȝ lr̃a in calendario maior numerus sequiẗ minorẽ sine spacio. i. nulla littera dimissa in illo mense cui seruit illa dictio: verbi grã. Februs est prima dictio ⁊ seruit primo mensi cuius lunatio est. xxix. s. febru: ⁊ f est prima littera: ergo super primũ f mensis februarij maior numerus sequitur minoreȝ imediate: similiter super primũ e aprilis: ⁊ sic de alijs: sed super primuȝ g decembris maior. s. xiiij. sequitur imediate minorem. s. ij. ⁊ super eadem littera: quia ibi est duplex aureus numerus quod designat geminatio huius lr̃e g in hac dictione ganger. Item fallit in iulio ⁊ reliquis mensibus vsqȝ ad ianuarium in quibus circa finem numerus. xix. sequitur immediate: ad. xj. numerũ: vnde versus. Julius ⁊ reliqui qui restant dena nouẽqȝ. Jungunt vndeno sic est ratus aureus ordo. Item sciendum est ꝙ qñ. xix. imediate sequitur. xj. tunc octauus

qui sequitur debet tertio loco poni: vnde versus. Quādo cōtinuas vndenis dena nouemque. Maiori trinus tunc octonarius esto.

¶ De termino paschali et primo de clauibus festorum mobiliū. C. vj.

De termino paschali triplex datur ratio: prima per claues mosaycas: secūda per etatē lune: tertia per tabulas manuales: de quarum qualibet videndum est. Sed primo de clauibus: et ideo videndum est quid sit clauis et vnde dicatur: et vnde habet ortum: et ad quid inuenta fuerit. Clauis est numerus variabilis datus anno ad inueniēdum principia quinque mobilium festiuitatum. s. septuagesime: quadragesime paschalis: rogationū: et pentecostes: ideo sunt quinque claues: et quodlibet predictorum festorum habet triginta quinque dies: in quibus semper celebrantur. A sede aūt cuiuslibet clauis numerantur dies vndecim: et vsque ad initium ipsorum triginta quinque dierum: prout hec infra patebunt. Et dicitur clauis per similitudinē: quia sicut per claues ostia reserantur: ita per talem numerū principia dictarum festiuitatum nobis denotantur. Habent enim ortū iste claues terminorum a. xix. anni cicli lunaris: et. vij. diebus septimane: vnde prima clauis est. xxvj. Claues autem aliorum annorum sic formantur: addamus enim semper claui precedētis anni. xix: et summa inde proueniens erit clauis sequētis anni si non superat. xl. si vero summa superat. xl. abiectis. xxx. residuum erit clauis sequētis anni: verbigratia. Clauis primi anni est. xxvj. cui si iungantur xix. erunt. xlv. vnde abiectis. xxx. remanent. xv. qui numerus est clauis sequentis anni: et ita formantur vsque ad. xix. annos per ordinem: quia nō procedit vltra. xix. numerū: sed reuertitur ad priorem: vnde ciclus clauium aurei numeri et epactarum non differūt quātitate: differunt tamen principio: quia ciclus epactarum incipit a septēbri: ciclus autem aurei numeri et clauium a ianuario. Unde si velimus scire quotus sit annus cicli aurei numeri et clauium: possumus scire per diuisionem annorum domini factam superius: in titulo de epacta. Inuento quotus sit annus clauium: possumus scire que sit clauis illius anni per aliā hanc rōnem. Numerus enim ille qui remanet de diuisione annorum domini: numerari debet per summitates quinque digitorum: incohoando a police: et si numerus terminatur in police: debemus addere. xxv. et summa inde proueniens erit clauis illius anni: si vero numerus finitur in indice: debemus

addere.xiij.si in medio.xxxj.si in annulari.xix.si in auriculari.viij. ⁊ si summa inde ꝓueniēs excesserit.xl.abiectis.xxx.qđ remanserit erit clauis: que additio his versibus cōtinet̃. Uiginti qnq; tredecim plus esse tricenos. Un de vicena epa digitis pro clauibus apta. Sedes qde; clauium nunq̃ inuenit̃ in calendario: nisi sup hanc lr̃a;.g. prima ergo ianuarij.g. est clauis septuagesime: vltima.g. eiusdem mensis est clauis quadragesime: ⁊ scđa.g. martij est clauis paschalis: tertia.g. aprilis: est clauis regationū: vltia.g. aprilis: est clauis penthecostes: vnde versus. Ultima.g. prima iam: martisq; secūda. Aprilis terna tibi signat: ⁊ vltima clauem. ¶ Habita ergo claue anni: incipe cōputare a sede clauis: ⁊ cōple illa; in diebus calendarij per ordinē ꝓcedēdo: ⁊ vbi terminabit̃: ibi erit terminus solēnitatis: ita ꝙ in ꝓximo die dn̄ico ibi sequēti erit initiu; solēnitatis cuius est clauis: sed rōnes incipiūt in sequēti die lune: ⁊ si fuerit bisextus cuilibet claui est vna dies addenda.

¶ Rationes ad inueniendum pascha. Cap.vij.

Possumus etia; scire paschales terminos per etate; lune: cuius rōnem sequit̃ iuxta ꝯsuetudinē iudeoꝝ: de quo talis dat̃ regula. Accipe luna; quecūq; est in festo epyphanie: ⁊ ꝑfice illa; ꝓcedendo per dies calendarij ordinate vsq; ad.xl.dies: ⁊ si fuerit bisextus vsq; ad.xlj. in ꝓxima die dn̄ica sequēti erit initiu; septuagesime: vnde versus. A festo stelle numerādo ꝑfice lunā. Quadraginta dies post septuagesima fiet. Bisextus quādo fuerit superaddit̃ vnus. Si cadit in luce; dn̄i: tunc sume sequente;. Si cadit in feriam septena; sitq; bisextus. Linque diem domini primū sumasq; secūdu;. ¶ Habita ergo septuagesima terminos aliaꝝ mobilium festiuitatū facile scire potes. Nam a septuagesima vsq; ad quadragesimā sunt tres integre septimane: a quadragesima vsq; ad pascha sunt sex integre septimane: a pascha vero vsq; ad die; lune rogationū sunt quinq; septimane: ⁊ vnus dies: a pascha v̾o vsq; ad pentecosten cōputant̃ qnquies dece; dies. Terminū quoq; paschale; his versib⁹ scire potes. Post nonas martis vt sit luna noua reqre. Tertia lux dn̄i ꝓxima pascha tenet. ¶ Rursus vbicūq; post duodecim cal̃. aprilis luna decimaquarta reperit̃ in dn̄ica ꝓxima pascha celebratur. Item qualiscūq; luna fuit in cal̃. ianuarij talem fac eam in festo sancti

Benedicti: siue duodecimo cal. aprilis: et illam cõputes vsq3 ad xxiiij. et ibi erit pascha hebreorum. ¶ Rursus ab octauo idus martij vsq3 ad nonas aprilis sunt dies. xxix. quocũq3 ergo illorum luna fuerit prima: cõputet vsq3 ad quatuordeciz: et ibi erit pascha hebreorum. Est etiaz et alia rõ inueniẽdi pascha per etatẽ lune: qm̃ qñ luna currit per vnũ: erit pascha dñica prima post nonas aprilis: qñ currit per duo: erit dñica prima post. viij. cal. aprilis: quando currit per tres: erit dñica prima post idus aprilis: quãdo currit per quatuor: erit dñica prima post nonaz aprilis: quãdo per quinq3: erit dñica prima post vndecimo cal. aprilis: quando per sex: erit dñica prima post quarto idus aprilis: quãdo per septẽ: erit dñica prima post tertio cal. aprilis: qñ per octo: erit dñica prima post xiiij. cal. maij: quando per nouem: erit dominica prima post septimo idus aprilis: qñ per decem: erit dñica prima post. vj. calẽ. aprilis: qñ per vndecim: erit dñica prima post. xvij. cal. maij: qñ per duodeciz: erit dñica prima post pridie nonas aprilis: qñ per tredecim: erit dñica prima post. ix. cal. aprilis: qñ per quatuordecim: erit dñica prima post. ij. idus aprilis: qñ per quindecim: erit dñica prima post. xij. cal. aprilis: qñ per decẽseptez: erit dñica prima post. v. idus aprilis: qñ per octodeciz: erit dñica post quartũ idus aprilis: qñ per. xix. erit dñica post. xv. calen. maij. Tabulas insuper manuales nõnulli ad inueniendos paschales terminos cõfecere: sicut Dionysius: Isidorus: et qdã alij: quas ad presens duximus dimittẽdas: ne difficultas sit nimium onerosa. Ad presens igit sufficiant carmina nostra infrascripta. Esse grauem nobis bello: carnem caueamus. Bellum sepe gerens etiam puto deijcit hostem. Mox anime lucrum inuenies cum religiosis. In his versibus sunt. xix. dictiones. xix. annis cicli lunaris seruiẽtes: prima primo: scda scdo: et sic per ordinez: sumpto initio a primo anno cicli: et quota fuerit prima littera dictionis in ordine alphabeti: que non desinat in. m. tota die aprilis cõputando a mensis principio versus finẽ: erit terminus pasche hebreorum. i. luna. xiiij. et in prima dñica subsequenti: erit pascha nostrum: sicut in sexta parte sub tractatu de pascha: plene dictum est. Ibi etiam patet quare sub. v. cal. aprilis scribit in calendario resurrectio dñi. Si vero dictio desinit in. m. quota eius erit prima lr̃a in alphabeto:

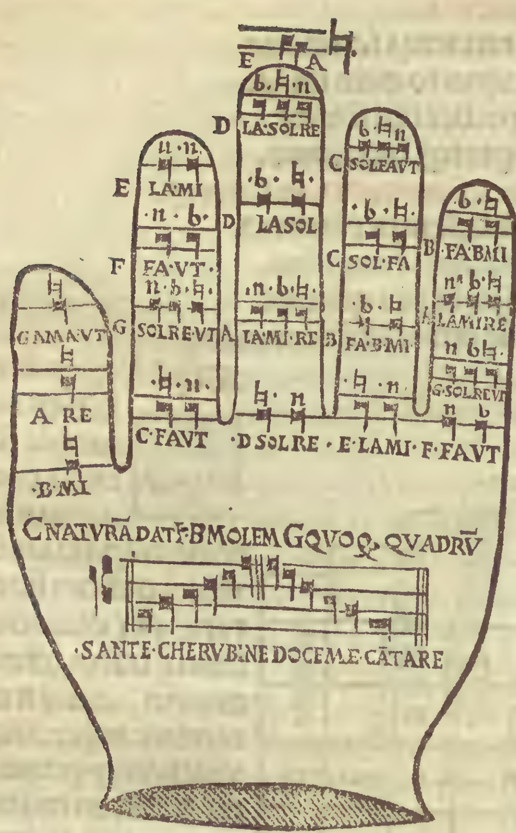
tota die martij cõputãdo a mensis fine v̄sus principiũ:erit termi
nus paschalis iudeoꝝ:⁊ in p̄mo die dñico : que postea occurrerit
descẽdendo v̄sus finẽ:erit pascha nostrũ hoc cauti⁹ obseruãdo:
qa carnẽ ⁊ caueam⁹ in p̄fatis v̄sib⁹ debẽt scribi per c: ⁊ hostem
debet scribi per h: que in hoc loco pro lr̃a reputat̃. Põt ⁊ aliter
pascha facile iueniri:pone eniꝫ in calendario tuo in margine au/
reuꝫ numerũ sequẽtẽ:vꝫ iuxta.xij.cal̃.aprilis pone.xvj.iuxta.xj.
cal̃. pone.v.iuxta.xij.cal̃.xiij.iuxta.viij.cal̃.ij.iuxta.vj.calend.x.
iuxta.iiij.cal̃.xviij.iuxta.iij.cal̃.vij. Itẽ iuxta cal̃.aprilis.xv.iuxta
iiij.nonas aprilis.iiij. iuxta.ij. nonas.x. iuxta nonas.j. iuxta.vj.
idus.xix. iuxta.v.idus.xvij. iuxta.iiij.idus.vj. iuxta.ij. idus.xiiij.
iuxta idus.iij. iuxta.xvij.cal̃.maij.xj. iuxta.xv.cal̃.xix. iuxta.xiiij.
cal̃.viij. Volens ergo terminũ pasche inuenire:adde vnũ annis
dñi tunc currẽtib⁹:postea diuide ipsos quotiẽs poterit ꝑ.xix.⁊ si
diuisio ꝑficiat̃ in.xix.ita ꝙ nil sup̄sit:recurre ad calendariuꝫ tuũ:⁊
in illa die iuxta quã inuenies scriptũ.xix.erit pascha hebreoꝝ:qđ
semꝑ celebrãt in.xiiij.luna:⁊ in sequẽti dñica:erit pascha nostruꝫ.
Si v̄o aliqđ sup̄sit suꝑ vltima.xix.puta quinqꝫ:vel decẽ:vel.xv.
dies:tunc pascha hebreoꝝ erit in die illa:iuxta quã scriptuꝫ inue/
nies.v.vel.x.vel.xv.⁊ sic de alijs p̄missis numeris ⁊ diebus : ⁊ in
sequẽti dñica erit pascha nostrũ:qđ non põt esse ante.xj.calend.
aprilis:nec post.vij.cal̃.maij.v̄bigr̃a. Hoc anno cõputant̃ anni
dñi mille ducenti octuagintasex:quoꝝ mille ducenti septuaginta
tres sunt recte diuisi per.xix. sup̄sunt ergo.xiij.de p̄misso nume/
ro:q̄bus addit̃ vnus:⁊ fiunt.xiiij. vbi ergo inueneris in tuo calẽ/
dario hunc numerũ:ibi erit hoc anno pascha iudeoꝝ : in sequẽti
vero anno:erit vbi inuenies scriptuꝫ.xv.⁊ sic vsqꝫ ad.xix.postea
vero redit̃ ad.j.⁊ sic ꝑpetuo fiet. Per eundeꝫ quoqꝫ moduꝫ po/
teris terminũ septuagesime inuenire. Pone eniꝫ calendario tuo
in margine iuxta.xvj.cal̃.februarij hunc numerũ.viij. Itẽ in ea/
deꝫ linea pone.xvj.iuxta.xv.cal̃.februarij pone.v.iuxta.xiij.cal̃.
xiij.iuxta.xij.cal̃.ij.iuxta.x.cal̃.x.iuxta.viij.cal̃.viij.iuxta.vij.cal̃.
vij.iuxta.v.cal̃.xv.iuxta.iiij.cal̃.iiij. iuxta.ij.cal̃.xij. iuxta calẽ.fe/
bruarij.xix. Iteꝫ iuxta.iij.nonas februarij.vj.iuxta.vj.idus.xiiij.
iuxta.v.idus.iij.iuxta.iij.idus.xj.iuxta idus.xix. Diuisis ergo an/
nis dñi ꝑ.xix.vt p̄missum est:vide qui numerus supest:suꝑ.xix.⁊

vbi illuz in ipso calendario inueneris:ibi erit terminus septuagẽsime:qui semper ẽst in luna vndecima:⁊ in sequẽti dñica septuagesimaz celebramus:que non põt esse ante.xv.cal̃.februarij:nec post.ix.cal̃.martij:sicut nec quadragesima põt esse ante.vj.idus februarij:nec post.ij.idus martij. Eodem etiaz modo terminus pentecostes inueniri põt:pone eniz in tuo calendario in margine iuxta.vij.idus maij.xvj.iuxta.vj.idus.v.iuxta.iiij.idus.xiij.iuxta iij.idus.ij.iuxta idus.x. Item iuxta.xvij.cal̃.iunij.xviij.iuxta.xv.cal̃.vij.iuxta.xiij.cal̃.xv.iuxta.xij.cal̃.iiij.iuxta.x.cal̃.xij.iuxta.ix.cal̃.j.iuxta.vij.cal̃.xix.iuxta.v.cal̃.xij.iuxta.iiij.cal̃.vj.iuxta.ij.calen.xiiij. Itẽ iuxta cal̃.iunij.iij.iuxta.iij.nonas.xj.iuxta nonas.xix.iuxta.viij.idus.viij. Diuisis ergo annis dñi per.xix.numerũ illuz qui supererit sup decẽ ⁊ nouem:quere in p̃missis locis calẽdarij:⁊ vbi illum inueneris:ibi erit pentecoste hebreoꝝ:quod semp est in luna.iiij.⁊ in sequẽti dñica erit pentecoste nostrũ:quod nõ põt esse ante.vj.idus maij:nec post idus iunij sicut nec rogatiões esse possunt ante.vj.cal̃.maij:nec post.iij.cal̃.iunij. Põt etiã pascha aliter inueniri per hãc tabulam:qnqz:quindecim:tredecim:duo:vigintiduo:decem:triginta:decem ⁊ octo:septem:vigintiseptez:quindecim:quatuor.xxiiij.xij.vnum:viginti vnũ:nouem:viginti nouez:decẽ ⁊ septẽ. Isti numeri repñtant quosdaz dies aprilis ⁊ martij:in qbus cõtingit pascha hebreoꝝ:cõputando dies illos a principio ipsoꝝ mensiuz:ita ꝙ ipsi numeri a viginti infra respondeant aprili : a viginti supra martio : hoc vult dicere hec tabula:ꝙ in primo anno cicli lunaris est pascha hebreoꝝ:in.v.die intrãtis aprilis:in scdo anno eiusdez cicli est qntadecima die intrantis martij:⁊ sic de alijs donec numeri ipsius tabule cõpleant̃:postea redit̃ ad primũ annũ cicli. Qualiter aũt inueniant̃ anni cicli:dictũ est supra:vbi agit̃ de epacta. Quare festa saluatoris:excepto festo natalis siue natiuitatis si sint mobilia : dictũ est in sexta parte:sub festo natalis. Ultimo ẽm Isidoꝝ sciẽduz est : ꝙ inter latinos ⁊ grecos est varietas:sub termino festiuitatis paschalis:qd̃ ꝓuenit:qa latini a tertio nonas martij vsqz i tertiũ nonas aprilis p̃mi mensis lunã regrunt:⁊ si qndecima luna die dñica peruenerit:in aliã dñicam pascha ꝓtrahũt:vt p̃missuz est. Greci v̄o obseruant primã lunam ab.viij.idus martij:vsqz in diem nonam aprilis.

¶ De ciclis. Capi. viij.

Quia in plerisq3 huius partis locis de ciclo mẽtio facta est: ideo de ciclo aliqua dicamus. Notandũ est ergo q̃ ciclus est spacium aliquoꝝ annoꝝ in se rediens s̃m aliquos numeros: ⁊ dicitur quasi circulus per duplicem syncopam. Est eni3 ciclus vocatus: eo q̃ in orbem digestus sit: ⁊ quasi in circulum depositũ ordinem complectat̃ annoꝝ: sine varietate ⁊ sine arte: sunt aute3 sex cicli. Primus solaris incipiẽs in. vj. cal̃. martij in festo Mathie constãs ex. xxviij. annis continens cõcurrentes ⁊ regulares solares ⁊ dominicales ⁊ annos bisextiles ⁊ cõmunes. Secũdus ciclus est decẽnouẽnalis constans ex. xix. annis: ⁊ incipit a ianuario cõtinens in se aureum numeru3 ⁊ claues terminoꝝ. Tertius est ciclus lunaris: incipiẽs similiter a ianuario habẽs. xix. annos: incipit autem quarto anno cicli decẽnouẽnalis: hunc inuenerunt romani vt scirent qua hora luna a sole accenderetur: sed q̃a processu tẽporis hec inuentio falsificata est: nihil operamur s̃m hũc ciclum. Quartus est epactalis: incipiens. v. cal̃. septembris: habens similiter annos. xix. cõtinens in se regulares lunares ⁊ epactas: ⁊ annos ⁊ cõmunes ⁊ embolismales. Quint⁹ est ciclus magnus constans ex quingentis. xxxij. annis: vel s̃m alios q̃ngentis triginta annis: s̃m que3 format̃ tabula Dionysij. Sextus est ciclus indictionalis: cõstans ex. xv. annis ⁊ cõtinẽs indictiões. Romani enim quia difficile erat de remotis mundi partibus venire singulis annis romam ad soluẽda tributa per eos prouincijs indicta: statuerunt q̃ saltem singulis quinquẽnijs soluerentur: ita q̃ primo quinquẽnio apportarent pro tributo ferrum pro fabricandis armis. In sc̃do quinquẽnio argentum pro stipendijs militibus erogandis. In tertio aurum pro simulacris fabricandis: ⁊ sic semper post auru3 quod in anno quintodecimo ferebatur: incipiebat quinquẽnium quo ferrum iterum soluebat̃: ⁊ sic erat quasi quidam circulus temporis: quia ergo romani sic fieri indixerũt ideo illi anni indictio nũcupati sunt de quo dictũ est supra. Premissum autẽ spacium quinq3 annoꝝ vocatũ est lustrũ: quia venientibus nuncijs prouinciarum cum tributo: cum cereis ⁊ cũ alijs preciosis sumptibus vrbem lustrabant.

¶ Explicit tractatus de computo ecclesiastico.

Cōpēdiū musice.

PRoprietas in musica est deriuatio plurium vocū: ab vno eodēq; principio. Existentibus igitur modis siue proprietatibus tribus totius cant⁹: pro ipsarū notitia būda cuilibet vnica est littera assignata. Nam proprietati nature data est littera C: b molli F: & ♮ quadro G: quibus vocū principiū proprietatū conceditur: scilicet vox Vt: q̄ cetere sibi ordinate voces videlicet Re: Mi: Fa: Sol: La: per eandem proprietatem sequuntur. Vt enim vox in C locata cum suis ordinatis vocibus. s. Re Mi Fa Sol La per proprietatē nature in graui vel acuto cantat: In F per b molle: In G p ♮ quadrum. Unde versus. Nature modū per C cantare solemus. F b molle notat: sed G quadrū ostēdit. ¶ Nota q̄ signa siue claues (vt vulgo dicitur) demonstr[illegible]s sedem totius cantus vniuersalr̄ vsitate: sunt due: vz F gr[illegible] loco cuius lr̄e: talis figura ponitur [sign]. Et ♮ acutū: pro [sign] quo tale signum. Per ipsaȝ autē discretam repositionē per lineas: pōt oīs cantus cuiuscūq; sit toni rationabiliter collocari. Distant enī ab in-

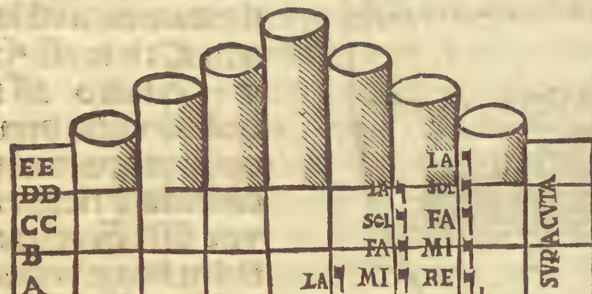
ulcem p diapente: naz F in grauib⁹: C in acutis cõstituta sunt.

Versus.

Re.la. vult primus: re.fa. retinetq3 secundus.
Per sextam mi.fa. terno: quarto dato mi.la.
Fa.fa. fert quintus: fa.la. prebet tibi sextus.
Ut.sol. septenus: vt.fa. captatq3 supremus.

De intonatione psalmoꝝ dantur hi versus: vz.

Primus cum sexto: fa.sol.la. semper habeto.
Tertius ꝛ octauus: vt.re.fa. atq3 secundus.
La.sol.la. quartus: vt.mi.sol. sit tibi quintus.
Septimus fa.mi.fa.sol. sic omnes esse recordor.

Cõpẽdiuz musice.

Quisqs ad canẽdi sciẽtiã erudiẽdus accedis: dispositionẽ: vim: ꝛ ordinez litterarũ per quas oĩs cantus habet discretionem) cordi memoriter īprimas: videlicet ꝙ ponuntur ꝛ sunt in ordine manus seu palme viginti littere: que diuiduntur in subgrauibus: grauib⁹: acutis: ꝛ superacutis. At vero ipse littere in ordine manus non sunt nisi septem: voce ꝛ forma differẽtes: scilz A. B. C. D. E. F. G. Subgrauis vna est dũtaxat littera greca omniuz prima

in principio pollicis manus sinistre a latinis philosophis addi/ta: quam quidam eorū vocabulo γ. Gamma dicunt. Nos vō latini G appellamus: in qua nostre musice omnis sumit ordo principium: ꝛ ipsius Gamma nostra manus ornata: initio se a grecis profitetur exordiū sumpsisse. Graues littere sunt septē: scilicet A. B. C. D. E. F. G. Et graues dicuntur: quia in inferiori loco ꝑmitus sunt formate: hoc est in voce pectoris. Habentq3 principium in prima iunctura pollicis: ꝛ finem in se/cunda iunctura auricularis. Acute similiter sunt septem: scilicet A. B. C. D. E. F. G. que non sunt a primis grauibus noīe differentes: sed forma dūtaxat. Ideoq3 acute dicunt: eo ꝙ acu/tum reddant sonum respectu grauium predictarū. Formantur enim in superiori loco: idest in voce gutturis. Et habent princi/pium in tertia iunctura auricularis: finem vō in scđa iunctura in/dicis. Superacute sunt qnq3. s. AA. BB. CC. DD. EE. ꝛ ideo supacute dicunt eo ꝙ sup ꝑdictas acutas acutiorē reddāt sonum. Et rō est: quia formant in superiori loco: scilicet in voce capitis: ꝛ habent principium in secūda iunctura mediĳ: finem vō in tertia iunctura eiusdem a tergo: vt manum intuenti patet.

Ut autē ordo lrāꝝ naturaliter positarū ibi breuiter pa/teat: ꝛ que in spacio: que vel lrē sint in linea cognoscas: inferius perpēde dispositas Gāma in linea A. in spacio B. in linea C. in spacio D. in linea E. in spacio F. in linea G. in spacio A. in linea B. in spacio C. in linea D. in spacio E. in linea F. in spacio G. in linea AA. in spacio BB. in linea CC. in spacio DD. in linea EE. in spacio. Uide qa lrē q̄ in grauib9 in linea notant: in acutis in spacio demonstrant: ꝛ que in acutis in spacio sunt notate: in supacutis in linea sunt scripte.

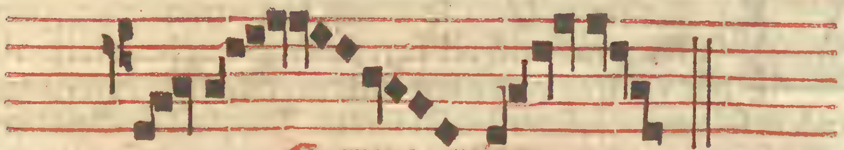
PReterea sciendum est b rotundum in dispositione litte/rarum non debet proprie lineam aut spacium occupare: nec locum naturaliter habere: quia non est de computo septem litterarum musicalium: si enim esset aliqua de septē per dupla/rem consonantiam alicui grauium vel superacutarum respon/deret. Grauibus quippe per duplarem respondere non potest consonantiam: quia minus esset semitonium. Superacutis vō per diapason nequaq̄ consonat: qa semitonium superabundat.

Vocatur enim apud grecos b rotundum siue menon: hoc est accidens vel accidentale: quod enim est accidentale non est proprium: ⁊ quod non est proprium non est naturale. Inuentum est autem b rotundum ad temperanduȝ tritonum: qui super .f. naturaliter inuenitur: vbi enim cantus asperior sonat b rotunduȝ loco ♮ quadri: ad temperandaȝ tritoni duritiaȝ furtim interponitur. Sed vbi cantus ad suam naturaȝ recurrerit: statim debet auferri. Igitur quia b rotundum est accidens vel accidentale: ⁊ accidens potest adesse vel abesse sine corruptiõe subiecti: vbi necessarium fuerit apponatur. ¶ Nec id te lateat ꝙ predictis septem litteris voce ⁊ forma differentibus associate sunt notule seu voces sex: scilicet vt: re: mi: fa: sol: la: que ex duabus primis proprietatibus: scilicet ♮ quadri: ⁊ nature quinquies repetite ponuntur: ⁊ ex tertia: scilicet b rotundi ꝓprietate bis interponi noscuntur. ¶ Sunt ergo note omnes in manu numero quadragintadue numerate: videlicet a Gamma ad EE vltimũ viginti sedibus collocate. ¶ Et nota ꝙ syllaba: vt: semper est caput ⁊ principium aliarum sibi succedentium syllabaꝝ: scilicet: re: mi: fa: sol: la. Harum enim omnium sex syllabarum aggregatio dicitur in cantu deductio: quia deducit modulantium voces ex grauitate in acumen: ⁊ ex acumine in grauitatem. ¶ Et quia illa nota siue syllaba: vt: septies in manu reperitur: ideo dicimus ꝙ septem sunt deductiones manus seu palme: vnde prima deductio habet principium in G sub graui: ⁊ finem in E graui: ⁊ cantatꝛ per ♮ quadrũ graue. ¶ Secunda habet principium in G graui: ⁊ finem in A acuto: ⁊ cantatur per naturam grauem. ¶ Tertia habet principium in F graui: finem vero in D acuto: ⁊ cantatur per b molle graue. ¶ Quarta habet principium in G graui: in fineȝ in E acuto: ⁊ cantatur per ♮ quadrum acutum. ¶ Quinta habet principium in C acuto: finem vero in AA superacuto: ⁊ cantatur per naturam acutam. ¶ Sexta habet principium in F acuto: ⁊ fineȝ in DD superacuto: ⁊ cantatur per b molle acutum. ¶ Septima habet principium in G superacuto: finem vero in EE superacuto: ⁊ cantatur per ♮♮ quadrum superacutum.

¶ Breuis et vtilis regula pro fiendis mutationibus.

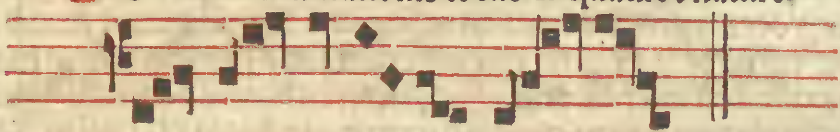
Mutatio est alicuius vocis vel note vnius proprietatis in alteram eiusdem soni atqz loci varietate acceptio. Fit nāqz mutatio vel fieri potest in quolibet loco vbi due vel tres voces siue note nomine sunt diuise: que quidem sub vna sola littera includuntur. Itaqz ad mutationem faciendam requiritur q ibi sint due voces vnisonum facientes: et q proprietates per quas fit mutatio iungantur adinuicē in vna voce: vnde vbi sola vox est: non potest fieri mutatio: etiam si sint due voces: et non sint equales in sono: nō fit mutatio: vt sunt iste due voces de b. fa. ♮. mi. que differunt sono per semitoniuz maius: quod est inter fa. et mi. ¶ Preterea notare debemus vocū variandarum finem: quaruz si terminatio fiat in Ut: vel in Re: vel in Mi: tunc ascendendo facimus mutationez. Si vero vocum variādaruz terminatio fit in Fa: vel in Sol: vel in La: tunc descendendo mutamus. Patent ista in subscriptis mutationuz exemplis: vbi Ut: Re: Mi: adinuicez variamus: quia tunc semper ascendendo mutamus. Fa: Sol: La: semper descendendo variamus: vnde versus: Ut Re Mi scandimus: si variare volemus. Sed descendemus: si Fa Sol La variamus. ¶ Item nota q non debet fieri mutatio: nisi necessitate cogente. Unde duplex est necessitas. Prima est quādo proprietas vna nō sufficit ad ascensum vel descensum cantus: et tunc oportet mutationē fieri proprietatis ipsius in aliam cantui magis deseruientem. Et qūdiu per vnam proprietatez potest cantari: nō debet fieri alterius ꝓprietatis mutatio: sed vitari. Secūda necessitas est: q licet vna proprietas per ascensum vel descensum canti deseruiret: tñ de necessitate mutatur in aliam ad cantum magis armoniacuz faciendum: vt sepe fit de b molle in b duro et econuerso: et tunc totaliter non debet vitari mutatio.

¶ Primus mutationis locus ♮ quadri ⁊ nature.

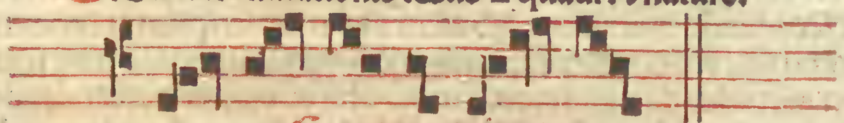
C graue ⁊ primum.

¶ Secundus mutationis locus ♮ quadri ⁊ nature.

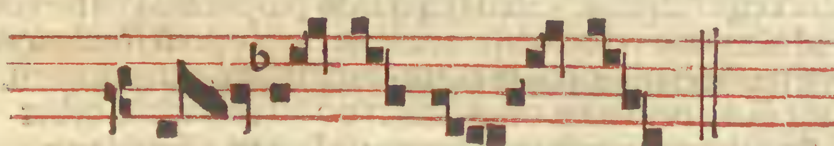
D graue ⁊ primum.

¶ Tertius mutationis locus ♮ quadri ⁊ nature.

E graue ⁊ primum.

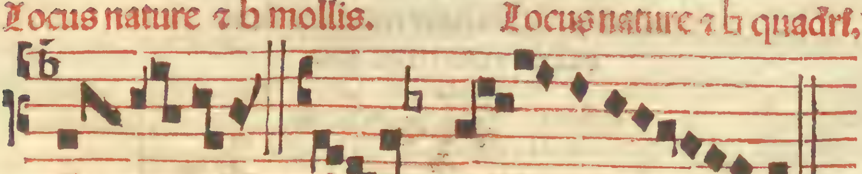
¶ Quartus mutationis locus nature ⁊ b mollis.

F graue ⁊ primum.

¶ Quintus mutationis locus.

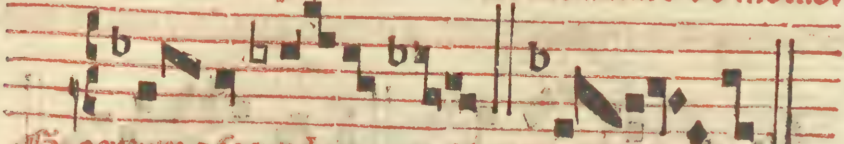
Locus nature ⁊ b mollis. Locus nature ⁊ ♮ quadri.

G acutum ⁊ secundum. G acutum ⁊ secundum.

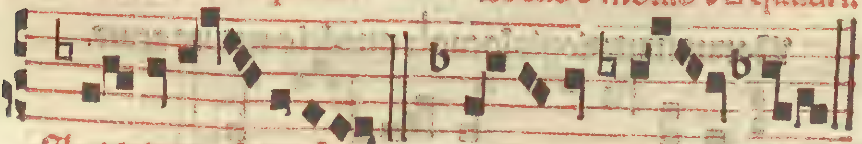
¶ Quintus mutationis locus.
Locus b mollis ⁊ ♮ quadri.

¶ Sextus mutationis locus.
Locus nature ⁊ b mollis.

G. acutum ⁊ secundum. A acutum ⁊ secundum.

¶ Sextus mutationis locus.
Locus nature ⁊ ♮ quadri. Locus b mollis ⁊ ♮ quadri.

A acutum ⁊ secundum. A acutum ⁊ secundum.

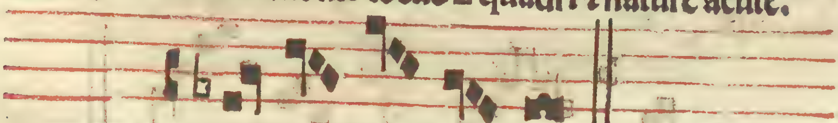
¶ Sequitur de septimo mutationis loco.

¶ Septimus mutationis locus.
Locus b mollis ⁊ ♮ quadri. Locus b mollis ⁊ nature acute.

C acutum ⁊ secundum. C acutum ⁊ secundum.

¶ Septimus mutationis locus ♮ quadri ⁊ nature acute.

C acutum ⁊ secundum.

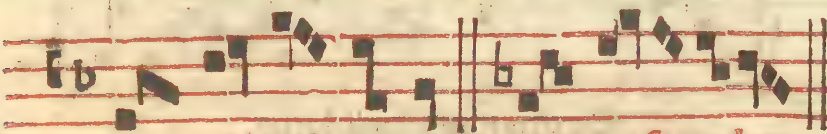
¶ Octauus mutationis locus b mollis ⁊ ♮ quadri.

D acutum ⁊ secundum.

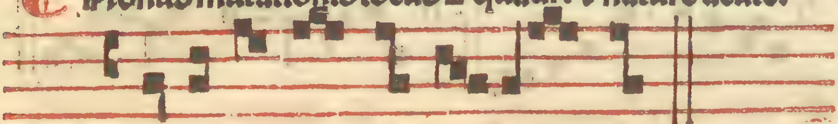
¶ Octauus mutationis locus.

Locus b mollis ⁊ nature acute. Locus ♮ quadri ⁊ nature acute.

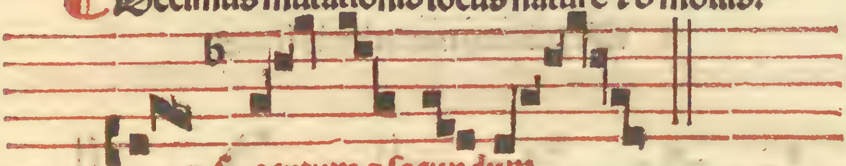
D acutum ⁊ secundum. D acutum ⁊ secundum.

¶ Nonus mutationis locus ♮ quadri ⁊ nature acute.

E acutum ⁊ secundum.

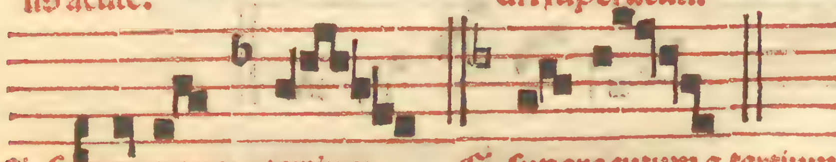
¶ Decimus mutationis locus nature ⁊ b mollis.

F acutum ⁊ secundum.

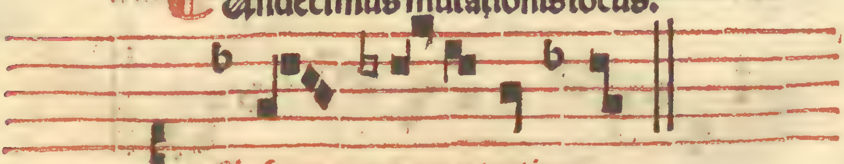
¶ Undecimus mutationis locus.

Locus nature acute ⁊ b mollis acute. Locus nature acute ⁊ ♮ quadri superacuti.

G superacutum ⁊ tertium. G superacutum ⁊ tertium.

¶ Undecimus mutationis locus.

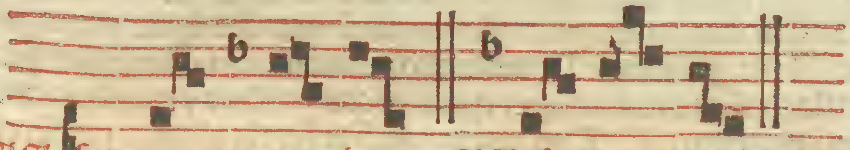

G superacutum ⁊ tertium.

¶ Duodecimus

Duodecimus mutationis locus.

Locus nature acute & b mollis.

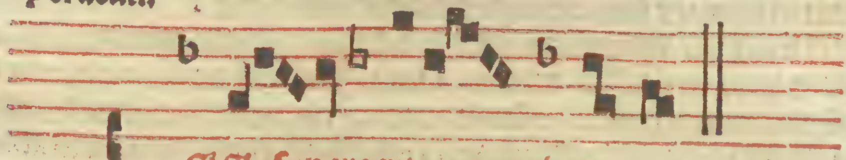

AA superacutum & tertium.

Locus nature & ♮ quadri superacuti.

AA superacutum & tertium.

Duodecimus mutationis locus b mollis & ♮ quadri superacuti.

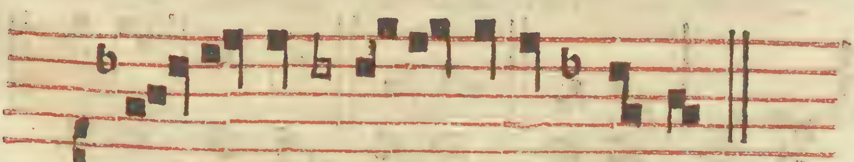
AA superacutum & tertium.

Tertiusdecimus mutationis locus.

CC superacutum & tertium.

Quartusdecimus mutationis locus.

DD superacutum & tertium.

Notato ordine litterarum per lineas & spacia positarum ac vocum deductionibus. Ad dispositionem coniunctionum & consonantiarum veniamus.
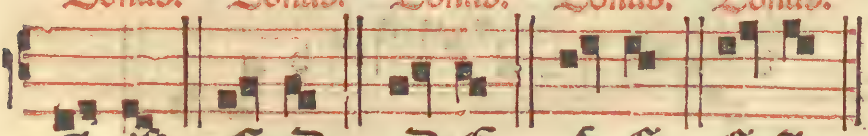
SS

¶ De coniunctionibus vocum que sunt.

C Oniunctio in musica est dispositio siue ordinatio sonorum siue vocũ adinuicem in syllabis et dictionibus. ¶ Tonus igitur semitonium: ditonus et semiditonus cõiunctiões vocantur: que consonantiarũ membra proprie nuncupãtur. Unde Isidorus: Toni: semitoni: ditoni: semiditoni: sunt particule consonantiarum: per quas voces vocibus et cantibus cantus iunguntur. ¶ Tonus a tono nõ differt in aliquo: nec semitonium a semitonio: similiter autem ditonus a ditono nõ vllo modo discrepat: nec semiditonus a semiditono. Licet enim tonus: semitonium: ditonus: semiditonus pluribus in locis in manu reperiantur: idem tñ semper sunt qđ superius esse diffiniunt. ¶ Quisquis igitur bene naturaliter et perfecte cantare desideras: habeas coniunctiones per manus articulos determinatas. Insuper si menti memoriter insertas cum adiunctis consonãtijs tenueris: peritus cantor si adsit possibilitas vocis facile eẽ poteris: quoniam qđ ore decãtas tentabis auditu: et corde intelligere preualebis. Sed iam primo videamus quid sit tonus. ¶ De tono.

T Onus qui omnium prima et integra dicitur esse coniunctio: est duorum sonorum inequalium per spacium integrum immediate iunctorum acceptio. ¶ Dicitur autem tonus a tonando: idest perfecte et integre pronunciando: quia vtrũque sonum plene et integre pronunciare debemus. Et est tonus inter G. et A. et econuerso: et ab A. et B. et econuerso inter C. et D. et ecõuerso et a D. ad E. et econuerso: et ab F. et G. et econuerso in grauibus acutis et superacutis: vt hic patet exemplo.

Tonus. Tonus. Tonus. Tonus. Tonus.

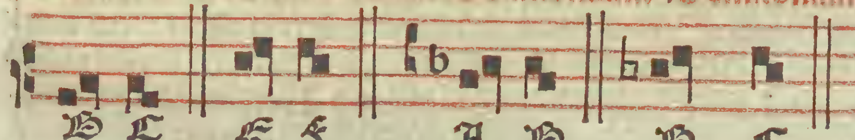
A B C D D E F G G A.

¶ De semitonio.

S Emitonium minus est duorum sonorum inequalium per spacium imperfectũ et nõ integrum immediate iunctorum acceptio. Et dicitur semitonium a semi qđ est imperfectũ: vel incõpletum vel nõ integrnm: et tonus quasi imperfectus et non integer

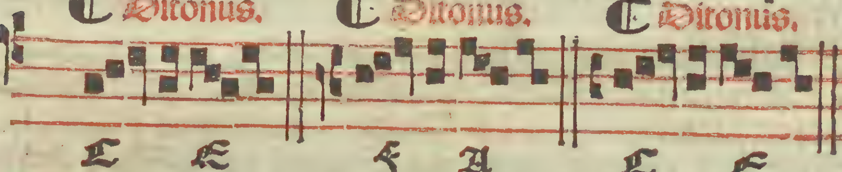
tonus. Et ideo sicut tonus pfecte cõplete ⁊ integre pronunciat: ita semitoniu3 qd duaꝝ partiũ toni minoꝛ pars est impfecte incõplete ⁊ nõ integre pronunciari debet: qd manifeste intelligẽtium prolatione ⁊ in monachoꝛdo patet. Et est semitoniu3 inter B. ⁊ C. ⁊ econuerso E. ⁊ F. ⁊ ecõuerso A. ⁊ b rotundum: ⁊ econuerso in grauibus acutis ⁊ superacutis: vt hic patet exemplo.

Semitonium. Semitonium. Semitonium. Semitonium.

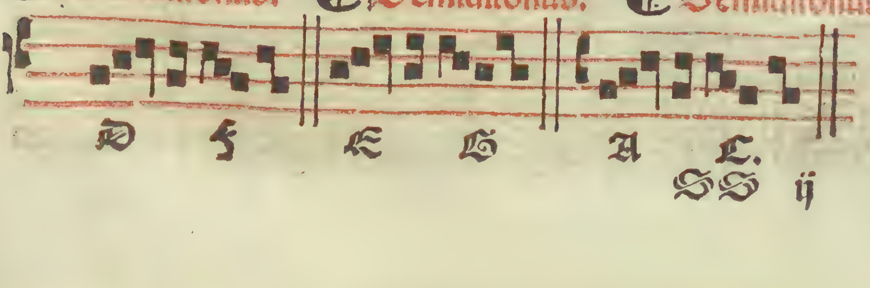
Ditonus est duoꝝ sonoꝝ seu vocum per duo spacia plena ĩtegra atq3 perfecta iunctoꝝ acceptio. Habet ergo ditonus duos tonos: voces tres ⁊ interualla duo: ⁊ q̃a ex tonis compositio debet esse perfecta plena ⁊ integra eius pronunciatio. Dicitur autem ditonus a dia quod est duo: ⁊ tonus: quia ex duobus iungitur tonis: vt hic patet exemplo.

¶ Ditonus. ¶ Ditonus. ¶ Ditonus.

Semiditonus est trium vocum seu sonoꝛu3 per spacium vnum: plenum integrum atq3 perfectum: ⁊ aliud non integrum atq3 imperfectum iunctoꝝ acceptio. Et dicitur semiditonus a semi quod est non plenum ⁊ non perfectum: ⁊ ditonus quasi imperfectus tonus cum perfecto ⁊ completo tono. Perfectam quippe habere non potest semiditonus pronunciationem sicut ditonus: quia ex maioꝛis semitonij deperditione ad perfecta spacia non attingit: idcirco toni perfectam ⁊ semitonij imperfectam habent pꝛolationem: vt hic sequitur.

¶ Semiditonus. ¶ Semiditonus. ¶ Semiditonus.

¶ De diatessaron. ¶ Prima consonantia.

Diatessaron cōsonātia fit ex quatuor sonis ꝯstituētibus duos tonos ꝛ vnū semitoniū minus. ¶ Dicta est enim a dia qđ est de: ꝛ tessaron quatuor: quasi ex quatuor vocib⁹ facta. Igitur qm̄ diatessaron ꝯsonātia quatuor retinet voces: tres tm̄ necesse est habeat differentes spēs. Omnis nāqȝ consonātia vnam semper minus habet speciem: q̄ȝ fuerint eius voces. ¶ Prima nāqȝ eius species formatur ex tono semitonio: ꝛ tono in eleuatione. Incipitur enim in. A. re. prima corda grecoꝝ: ꝛ ꝓcedit ad quartā lrāȝ. s. D. his syllabis. Re. mi. fa. sol. ꝛ vbicūqȝ reperiuntur similes voces: semper fit prima diatessaron species. ¶ Secunda species diatessaron eleuatur semitonio ꝛ duobus tonis incipiendo in. B. mi. hisqȝ quatuor syllabis procedit. Mi. fa. sol. la. ꝛ vbicūqȝ similis vocum cōmixtio reperitur: semper fit secunda species diatessaron. ¶ Tertia v̄o species diatessaron eleuatur duobus tonis ꝛ semitonio in formatione: incipiturqȝ in. C. fa. vt. ꝛ ꝓcedit per has voces. Ut. re. mi. fa. ac vbicunqȝ reperitur similis vocum aggregatio: semper fit tertia diatessaron species: vt hic patet inferius.

¶ Prima species diatessaron ¶ Secunda species diatessaron. ¶ Tertia species diatessaron.

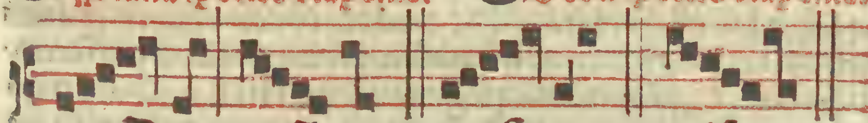
A D B F C F.

¶ Diapente. ¶ Secunda consonantia.

Diapente est ꝯsonātia quinqȝ sonos: tres tonos: vnūqȝ semitonium minus continentibus facta. ¶ Dicta est enim a dia qđ est de: ꝛ penta quinqȝ quasi consonantia ex quinqȝ vocibus mixta. ¶ Fit equidem diapente ex diatessaron ꝛ tono supaddito: que cum quinqȝ tm̄ habeat voces: quatuor necesse est retineat species. ¶ Prima nāqȝ diapente species formatur ex prima specie diatessaron ex tono in acuto repente superaddito ꝓcedens his syllabis. re. mi. fa. sol. la. intensiue: ꝛ vbicūqȝ fuerit similium cōiunctio vocum: semper fit prima species diapente. ¶ Scđa species diapente formatur ex scđa

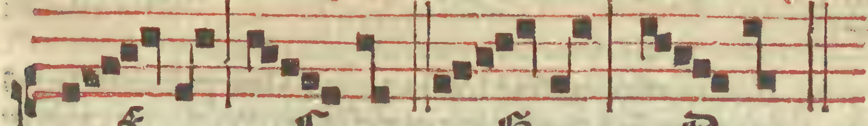
specie diatessaron: vt supra: ꝓcedit nāqʒ per has syllabas. mi. fa. sol. la. mi. ¶ Tertia diapente species formatur ex tritono ⁊ semitonio: hisqʒ procedit syllabis. fa. vt. re. mi. fa. ⁊ vbicūqʒ fuerit similium cōnexio vocū: semꝑ fit tertia spēs diapēte. ¶ Quarta vero spēs diapente formatur ex tertia specie diatessaron: ⁊ tono in acutiori parte superaddito procedens his syllabis. vt. re. mi. fa. sol. ⁊ vbicunqʒ fuerit similium sonorum cōmixtio fit semper quarta species diapente vt hoc monstratur exemplo.

¶ Prima species diapente. ¶ Scđa species diapente.

D A E B.

¶ Tertia species diapente. ¶ Quarta species diapente.

F C G D.

¶ De consonantia diapason.

Diapason consonantia fit ex octo sonis constituentibus quinqʒ tonos ⁊ duo semitonia minora. Dicitur enim a dia qđ est de: ⁊ pason omne: quasi consonātia cōsistens ex oibus sonis. Omnes quideʒ soni sunt septeʒ in tota musice disciplina: qbus cuʒ primo replicato hec ꝑfecta diapason simphonia perficit. ¶ Septeʒ sunt differētes diapason spēs: quaꝝ prima fit ab. A. graui ad. A. acutuʒ. Scđa a. B. graui ad B. acutū. Tertia a. C. graui ad. C. acutuʒ. Quarta a. D. graui ad. D. acutuʒ. Quinta ab. E. graui ad. E. acutū. Sexta ab. F. graui ad. F. acutum. Septima a. G. graui ad. G. acutum.

¶ De tropi seu toni descriptione.

Tropus tonus siue modus est q̄ʒplurium vocū ex diapēte ac diatessaron ordinatiōe speciei debite coniunctarum in acumine ⁊ grauitate distantium per ascensuʒ ⁊ descēsum cōgrua neumarū forma cōstitutaruʒ cōueniens constitutio. ¶ Et ideo greci (a qbus hec musica primitus est exorta) quatuor tropos. s. tropum: deuterū: tritum: ⁊ tetrarduʒ: sub quatuor

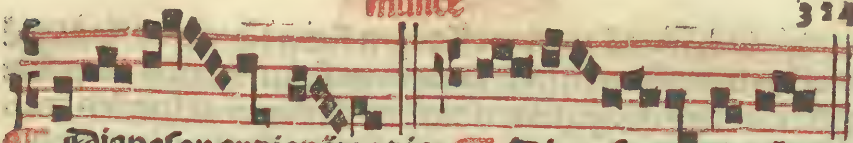
vocum cognitionē.f.re.mi.fa.sol.ac.d.e.f.g.primaꝝ lr̄aꝝ finaliū terminatiōe statuere notandos: vt ex huiusmodi finalium lr̄aruꝫ atqꝫ vocum effectus notitia in ipsoꝝ tropoꝝ pfectionis ⁊ nature notitiam veniremus. Prothus nāqꝫ tropus qui prim⁹ est in voce: re. ⁊. d. prima sibi coniuncta littera cum suo subiugali finitur. Deuterus qui secūdus est tropus in. mi. voce: ⁊. e. prima lr̄a cuꝫ suo subiugali finalem sedem acquirit. Tritus vō qui tertius tropus est eiusqꝫ subiugalis in voce. fa. atqꝫ. f. pria est terminatus. Sed tetrardus tropus quartus in voce. sol. G. que prima cum suo subiugali est conflatus. He quidem voces ⁊ littere graues sunt: ⁊ in eis tropoꝝ termini statuūtur: vt auctenticoꝝ perfectionibus atqꝫ plagalium eorūqꝫ formationib⁹ satisfiat. Sunt ergo octo tropi siue toni numero differentes: quorum quilibet suam formam ordinem atqꝫ modum habent: vt patebit exemplo.

¶ Quō predicti tropi modi seu toni ex supra noīatis specieb⁹: scilꝫ diatessaron: diapente: ac diapason cōstituant ac formentur.

Prothus tropus siue tonus qui in ordine primus est suaꝫ formā ⁊ esse a diapente ⁊ diatessaron recipit: qm̄ ex ipsorum primis speciebus formatur. s. re. la. prima diapente specie: ⁊ ex. re. sol. prima diatessaron ipsi prime diapēte supaddita speciei. Producunt enim diapason he coniuncte species que sunt. re. la. ⁊ re. sol. in. D. pri͂o termino inferiori fundate: ⁊ in. D. scd̄o termino superiori terminate. Forma igitur huius primi tropi seu toni auctentici constat ex prima diapente specie. re. la. ⁊ ex prima diatessaron superius adiuncta. re. sol. cuius forme demōstratio inferius patebit. ¶ Forma subiugalis prothi tropi siue toni est in. D. primo cum suo. re. prima diapente species incboata. s. re. la. ⁊ ab eiusdem prima diatessaron deorsuꝫ tendens species ordinata. s. sol. re. qui forma a sui auctentici specieruꝫ auctētice non deficit: q̄ꝛ in diatessaron positione ab auctentici forma distet: vtriusqꝫ tamen finis idem est. ¶ Forma igitur plagalis huius est ex diapente specie prima. re. la. ⁊ est diatessaron etiam prima diapente ipsi coniuncta inferius. sol. re. vt inferius patet exemplo.

¶ Demonstratio prothi perfecti.

¶ Demonstratio plagalis prothi perfecti.

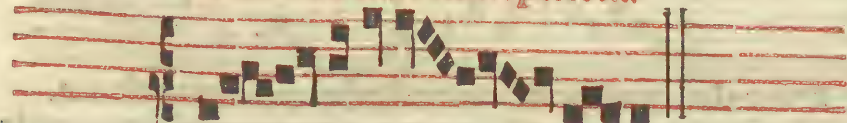

Diapason ex diapẽte ⁊ diatessaron cõnexa superius.

Diapason ex diapẽte ⁊ diatessaron cõnexa inferius.

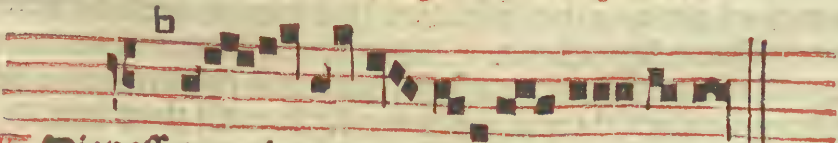
Deuterus tropus seu tonus qui auctẽticoꝝ secũdus: sed in tropoꝝ ordine tertius ẽ: ex diapẽte ac diatessaron recipit formã suã ⁊ eẽ. Ex scđa eniꝫ diapẽte specie in. E. pũo ⁊ voce sua. mi. inchoante: ⁊ in scđo. B. ⁊ sua voce. mi. terminãte: ac etiã ex scđa diatessaron specie in eodeꝫ. B. cuꝫ voce sua. mi. initiuꝫ habẽte: ⁊ ad. E. scđm ⁊ suã vocẽ. la. terminãte format. Pñtis igit tropi seu toni formatio ex. mi. mi. specie diapẽte scđa: ⁊ ex. mi. la. etiã diatessaron scđa ipsi diapẽte supaddita speciei cõficit: ex qb⁹ hic tropus reddit oĩno pfect⁹ vt inferius patebit. Forma subiugalis deuteri ab ipsius deuteri forma nisi in diatessaron positiõe nõ distat: qñ ex diapẽte ⁊ diatessaron specieb⁹ recipit suã formã: ⁊ vtriusqꝫ finis ideꝫ est. Igit hec forma in. E. primo suaqꝫ voce. mi. fundata ex scđa vt diximus specie cõponit diapẽte ad. B. scđm: eiusqꝫ. mi. voce supius ascẽdente ⁊ ab eodẽ. E. atqꝫ voce cuꝫ cõiuncta diapente ex scđa diatessaron specie descendente: que forma est ex. mi. diapente scđa: ⁊ ex. la. mi. diatessaron inferius secunda specie: vt patet.

Demonstratio deuteri perfecti.

Diapason ex diapente: ⁊ diatessaron coniuncta superius.

Demonstratio plagalis deuteri perfecti.

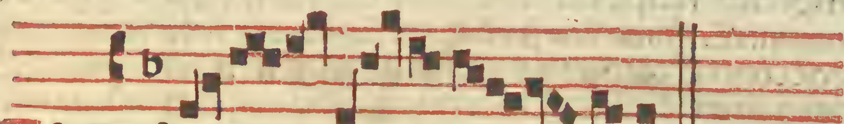

Diapasson ex diapente: ⁊ diatessaron coniuncta inferius.

Tritus tropus siue tonus qui auctenticorum tertius: sed in tropoꝝ ordine quintus est: ex diapente ⁊ diatessaron con/

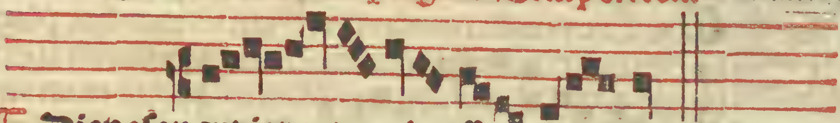
sonantijs suaz formā acqrit ꝛ esse: nam forma hec in tertia diapē te tertiaqꝫ diatessaron specie iunctis conficitur: ex eius nāqꝫ fine atqꝫ fundamēto qđ. F. primuꝫ dicit tertia diapente species exor‑ ta. s. fa. fa. in scđa. C. terminata cuꝫ cōiuncta sibi specie tertia dia tessaron. s. vt fa. i. ad scđm. F. progressa finit: que ipsaꝫ diapason consonātiam perfecte cōstituunt. Recta igit forma triti ex fa. fa. tertia diapente: ꝛ vt. fa. tertia diatessaron est cōiuncta: vt pꝫ infe‑ rius. ¶ Forma subiugalis triti ex sui triti auctentici speciebus qm̄ ipsius nature est: acquirit esse ꝛ eius materie cum ipso dicitur esse forma. ¶ Uerum quia (vt de ceteris dictū est plagalibus) diatessaron consonātia pro hmōi forma infra diapente cōiungit: que pro auctentici forma supra diapente cōnectit: nō videt dista re a ceteris: ꝛ vtriusqꝫ idem est fundamentū ꝛ finis. ¶ Huius igit forma plagalis ꝛ supius specie diapēte tertia fit a fine fa. fa. ꝛ sub ipso coniuncta tertia diatessaron. fa. vt. vt patet hic inferius.

¶ Demonstratio Triti perfecti.

¶ Diapason ex diapente ꝛ diatessaron coniuncta superius.

¶ Demonstratio plagalis Triti perfecti.

¶ Diapason ex diapente ꝛ diatessaron coniuncta inferius.

Tetrardus tropus siue tonus auctenticoꝝ vltimus: qui in ordine tonoꝝ sepius ex diapente ac diatessaron tanq̄ꝫ ex causis efficientibus suam formā ꝛ esse accipit ꝛ acquirit. Omnes nāqꝫ tropos he cōsonantie suis speciebus efficiunt: vt clare constat ex supradictis. ¶ Hanc etenim tetrardi formam quarta species diapente producit: que in. G. primo fundata ad D. scđm cum. vt. sol. terminanda producitur. Et ab eodem. D. cum prima diatessaron. re. sol. ad. G. scđm vlterius procedendo finitur. Et ideo in eo. C. primo. vt. sol. quarta diapente fundata cum. re. sol. diatessaron prima coniuncta huius tetrardi tropi di‑

citur esse forma ⁊ pfectio: vt inferius ↄstat exemplo. ¶ Forma plagalis tetrardi qui in ordine omniū vltimus ⁊ octauꝰ est a forma ipsius auctētici tetrardi sumit: qui quarta diapente ⁊ a prima diatessaron spēbꝰ format. Sola qppe diatessaron spēi positio inter eos dr̄iaȝ facit: que in auctētico supra diapēte cōponit: sȝ in hoc plagali supponit vt in ceteris plagalibꝰ lex ipsa seruat. G. quoqȝ pmū vtriusqȝ fundamētuȝ ⁊ finis est. Istius igit plagalis forma ex diapēte specie quarta supra: ⁊ ex diatessaron prima cōponit infra. f. vt. sol. ⁊ sol. re. vt inferius patet exemplo.

¶ Demonstratio Tetrardi perfecti.

¶ Diapason ex diapente cui adiungitur superius diatessaron.

¶ Demonstratio plagalis Tetrardi perfecti.

¶ Diapason ex diapente cui infra adiungitur diatessaron.

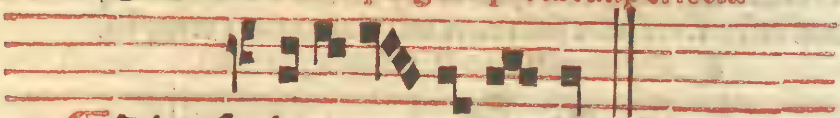
Potest igit pfectus tonus seu tropus tali declaratiōe describi: Tropus seu tonus pfectꝰ auctēticus siue plagalis est: qui ex ordinatis ex diapēte ac diatessaron speciebus in acumine ⁊ grauitate cōiunctis debita neumaruȝ posita dispositiōe rite diapason retinet pfectā formā. Illa igitur ascensu cōtrario erit ipfectio tropi: que diapason pfectā formaȝ nō retinebit. ¶ Iperfectā diapason formā nō retinere: est a totali eius ascēsu deficere: ⁊ ideo ille tropus nuncupabit impfectus si auctēticus est: qui a fine suo in dicto diapason ascensu deficiet: vt si ad quintā sextā vel septimā tm̄ attingit a fine: ⁊ tanto magis est impfectꝰ q̄to magis a pfecta diapason distat. Plagalis autē iudicabit impfectus si a fine supra a diapente deficiat: vel infra si diatesseron nō descendat: ⁊ in ea est impfectus parte in qua deficiens inuenitur: ⁊ si in vtraqȝ deficiat: in vtraqȝ cōtinet imperfectionem: ⁊ dicitur in vtraqȝ imperfectus: vt patet exemplo.

¶ Demonstratio prothi imperfecti.

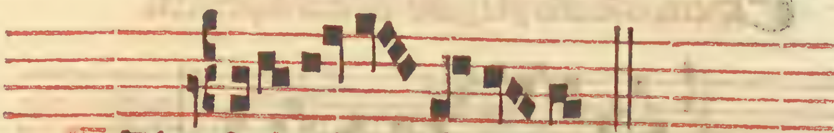
¶ Diapason ex tono deficiens superioris toni continet imperfectionem.

¶ Demonstratio plagalis prothi imperfecti.

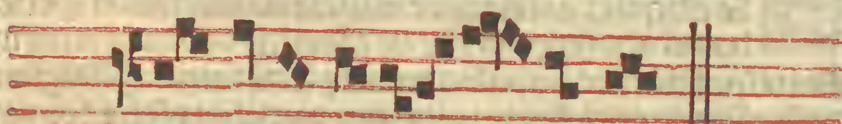
¶ Diapason in vtroqꝫ termino tono deficiens: plagalem imperfectum reddit.

¶ Demonstratio deutri imperfecti.

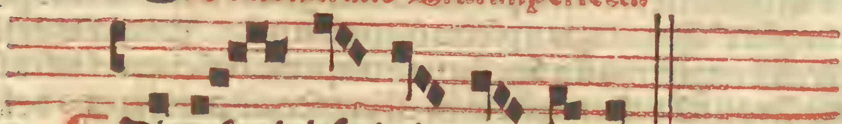
¶ Diapason qui in tono superius deficit tropum imperfectum reddit.

¶ Demonstratio plagalis deutri imperfecti.

¶ Diapason a. B. primo ad secundum est in tono inferius deficiens.

¶ Demonstratio Triti imperfecti.

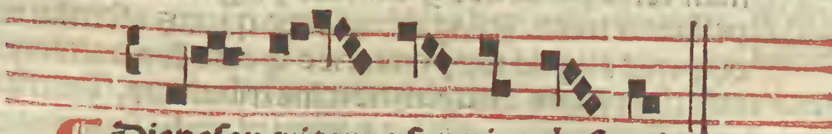
¶ Diapason in inferiori tono deficiens: tropi continet imperfectionem.

¶ Demonstratio plagalis Triti imperfecti.

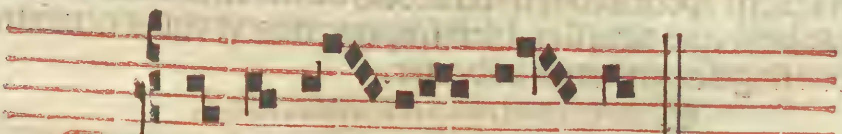
¶ Diapason supra ꝛ infra deficiens tonis: tropo tribuit imperfectionem.

¶ Demonstratio Tetrardi imperfecti.

¶ Diapason cui tonus superius abest: ea in parte imperfectiorem facit tonum.

¶ Demonstratio plagalis Tetrardi imperfecti.

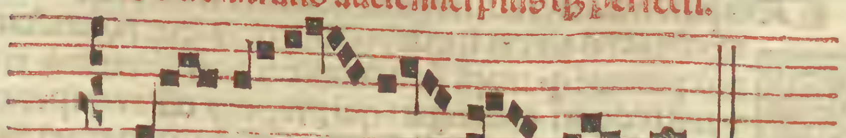

¶ Diapason supra ꝛ infra duobus deficiens tonis: tropum facit a perfectione distare.

Hos autem qui supra diapason aliquid vident addere: eo ꝙ perfectam seruant formam: ꝛ aliquid plus adijciunt: plus q̃ perfectos in auctenticis merito nominamus. Quos autem in plagalibus infra fines vbi eorum vltimus ex diapason perficitur terminus: tonum vel semitonium ꝛc. contingit deponere etiam dicimus plus q̃ perfectos.

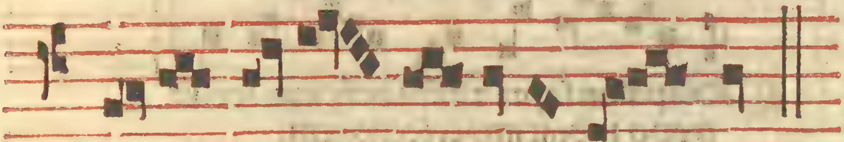
¶ Supra igit̃ auctẽticus dicit̃ plus q̃ ꝑfectus: sed infra plagalis ꝛ nõ supra: q̃a in ea parte mixtus appellat̃: vt nunc dicetur.

¶ Demonstratio auctentici plus q̃ perfecti.

¶ Diapason in superiori termino adiuncta cum tono.

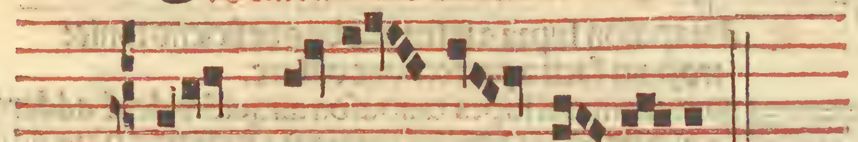
¶ Demonstratio plagalis auctentici plus ꝙ̄ perfecti.

¶ Diapason in inferiori termino adiuncta cum tono.

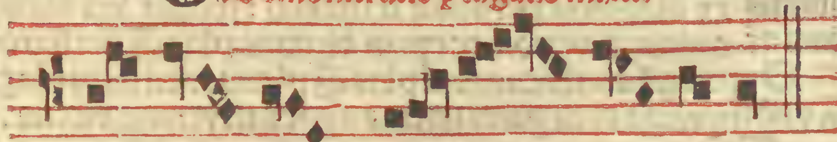
Qui autem auctentici infra tonum semitonum vel ditonum ꝛc. deponunt eo ꝙ cum suo plagali miscentur: appellantur mixti. Plagalibus vero quoꝝ ascensui vel diapente aliquid supponitur: eo ꝙ cum suo auctentico mixturam faciunt etiam mixtoꝝ nomina tribuimus. Inferius igitur est mixtus auctenticus: cuius nomen plagalis superius tenet: ad horum differentiam mixtorum: quorum species cū alioꝝ speciebus commisceri videntur: nempe appellantur commixti. Potest enim vniuscuiusq; tropi cum alterius cuiusq; specie vnaqueq; species commisceri: eoꝝ demonstrationes vt clare videantur que dicta sunt hic infraponemus: vt vniūs demōstratione singulorum notitia habeatur.

¶ Demonstratio auctentici mixti.

¶ Diapason in termino inferiori adiuncta ditono.

¶ Demonstratio plagalis mixti.

¶ Diapason in inferiori termino adiuncta semitono.

De cōmixtis autem speciebus in tropis hoc notandum accepimus: ꝙ tropi sic adinuicem sunt cōmixti: ꝙ vix vnus reperiri contingat: qui proprijs dūtaxat speciebus sit formatus. ¶ Ad cognoscenduꝫ cuius toni sint antiphone: que ascensum seu descensum sui tropi nō complent:

inspicere debes finem antiphone et principium de seculorum: et de hoc dantur hi versus.
Re.la.vult primus:re.fa.retinetqz secundus.
Per sextam mi.fa.terno:quarto dato mi.la.
Fa.fa.fert quintus:fa.la.prebet tibi sextus.
Ut.sol.septenus:vt.fa.captatqz supremus.

¶ De cantibus qui propter eorum ascensum non sunt auctentici: et propter eorum descensum non sunt plagales.

¶ Notandum est quod inueniuntur multi cantus:qui propter suas breuitates et compositiones non possunt iudicari auctentici nec plagales: quia non habent ascensum vt auctentici: nec descensum vt plagales: vnde huiusmodi cantus sunt iudicādi per eorum cordas tali modo: quod si habent plures notulas in numero supra ipsam cordam: quam sub eadem corda: tales cantus sunt auctentici. Si vero plures notule fuerint inferius: quam superius: erunt plagales. Aduertendum tamen est quod note: que situate sunt in corda: non debent computari in numero cum illis: que sunt superius vel inferius. ¶ Et nota quod corda primi et secundi toni: est in manu in digito auriculari. F. fa. vt. graui et in linea. Corda tertij et quarti toni est in G.sol.re.vt.graui et in spacio. Corda quinti et sexti toni est in A.la.mi.re. acuto et in linea. Corda septimi et octaui toni est in B.fa.♮.mi. acuto et in spacio.

¶ Explicit compendium musice.

¶ Sancta Brigida.

¶ Clericorum cantus non sit remissus:non fractus:non dissolutus:sed honestus:et grauis:et vniformis:et per omnia humilis. Psalmodia plus redoleat suauitatem mentis:humilitatemqz et deuotionem:quam aliquam ostentationem. Nam non vacat a culpa animus:quando cantantem plus delectat nota:quam res que canitur:omninoqz abhominabile est deo: quando vocis eleuatio plus fit propter audientes:quam propter deum.

¶ Hic modus cantandi reuelatus fuit a domino Jesu christo sancte Brigide vidue: vt habetur in suo volumine et in libro extrauaganti capi.iiij.

¶ Exorcismi contra demoniacos diuersorum sanctoꝝ approbati ⁊ magne efficacie incipiunt.

Quia etiam ad officium sacerdotũ spectat ⁊ pertinet vexatis a demonibus per sibi ab ecclesia traditam potestatem: quãtum in se est: per diuinã gratiam manus imponere: ⁊ demones taz christianos baptizatos: ꝙ cathecuminos vexantes: adiurare: exorcizare: ⁊ expellere de eoꝝ corporibus: subsequenter ponunt̃ in calce huius operis exorcismi sanctoꝝ: quos cũ puritate ꝯsciẽtie ⁊ magna humilitate legere debẽt: nihil sibi sed oia dei virtuti ⁊ ecclesiastice potestati attribuendo.

¶ Instructio Exorciste volentis expellere demones a maleficiatis vel demoniacis. Rubrica.

Nota ꝙ exorcista ordinatus volens expellere demones vel adiurare per potestatem sibi traditam: primo debet seipsum mundare per humilem ⁊ legitimã cõfessionez suoꝝ peccatoꝝ. Põt autẽ exorcizare quilibet sacerdos ⁊ maxime parrochialis: ⁊ qlibet diaconus si sibi fuerit cõmissum per epm vel presbyteruz. Hoc etiaz potest quilibet purus exorcista de cõmissione vt supra. Melius est autem exorcizare in ecclesia: ꝙ extra. Si sacerdos vel diaconus exorcizant: debent habere super albam vel super pelliceum stolam: si vero subdiaconus manipulum: si accolitus vel exorcista superpelliceum. i. cotam tantũ. Dum vero exorcismus legitur semper habeantur reliquie sanctoꝝ: ⁊ teneantur ante eos demoniaci vel maleficiati.

¶ Exorcizaturus igitur facta diligenti cõfessione ⁊ habita absolutione indutus sacris vestibus pro sui ordinis qualitate seipsum corde humilians: ⁊ peccatorem reputans: nec in suis: sed domini potentia confidens: deuote attente constanter fidenter ⁊ intrepide faciens sibi signum crucis in sua fronte ter: ⁊ dicens. In nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spiritus ✠ sancti. ℟. Amẽ. ponat manum suam super caput demoniaci: ⁊ eam continue tenẽs humiliter dicat non solum verbotenus ⁊ superficialiter: sed cuz bona fide sequentes exorcismos. Sed anteꝙ deueniatur ad exorcismum: pro informatione exorcizantis notanda sunt quedam preambula valde oportuna: que sunt sequentia: videlicet.

¶ De modo quem tenet diabolus ad intrandum in humana corpora. Cap. j.

Diabolus ingredit̃ in humana corpora propter desperationem: aut ꝓpter aliud peccatum: aut aliquando ꝑmittit̃ ad exercitationẽ. ¶ Primi duo modi sunt ad vindictaz domini dei: ſm sanctum Hieronymũ super Joelem: vt habetur xxiij. q. v. Non solum. ¶ Tertius modus est ad salutez anime: sicut legitur de aliquibus sanctis: qui fuerunt vexati a demonibus vsqz ad finem vite eoꝝ. Anteq̃ ergo diabolus humana corpora igrediat̃: quasi semꝑ: primo apparet eis in effigie alicuius hoīs: qui mala morte est defunctus: aut repñtat aliquẽ suum consanguineũ: aut apparet illi in effigie alicuius aīalis terribilis vel horribilis. Et sibi videt̃ q̄ subito disparet: sed ingredit̃ subito in eũ. Et hoc vt plurimuz accidit in nocte et in locis opacis et obscuris. Et in talibus oppressis apparent signa: que infra dicemus. Aliqui etiã intrant per os aut aures in modum venti: aut in moduz vnius muris: sicut narrauerunt talia patientes. Aliquibus etiam dormientibus

demones tale somnium induxerunt: q vz eis videbat q demon post eos currebat: qui euigilantes inuenti sunt cuz talibus signis demoniacoꝝ: vz q diabolus erat in eis vt postmodū clare apparuit. Aliquando etiam ingrediuntur percutiendo colluz aut alia membra ipsorum.

¶ De maleficijs. Capi. ij.

IN oibus autez maleficijs est pactū: aut manifestuz: aut secretū: qd hz diabolus cū malefico: s̄m q currit sigillum maleficij: qd quasi semp est res vana. Facto maleficio subito diabolus aut presentialr̄ aut potestatiue ingredit in illā personā: supra quā factum est dictū maleficium. Et hoc est ob aliquod occultū dei iudicium. Uerum si esset aliqua persona sancta ꝛ pura: sicut erat beata iustina: nihil possent demones contra ipsam. De his autē longius ꝛ diffusius tractat in summa siluestrina: ꝛ in summa hastesana: ꝛ libro magistri Joānis nider: qui dicit preceptorium diuine legis de decez p̄ceptis. His adiungo q illa ossa: ꝛ penne inserte vna in alia: ꝛ multa ꝛ quasi infinita talia: que in lectis inueniunt a demone deportata: sicut clare fuit deprehēsuz: sunt extrahenda: ꝛ igni comburenda: dum dicit psalmus. Exurgat deus. Nec sequenda est illa superstitio: quam vulgus ponit de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuium currentez. Hoc anno fuit quedam iuuencula: contra quaz quotidie fiebant maleficia: que ea que inuenit in lecto igni cōbusit. Cui sequenti nocte diabolus apparuit: ꝛ ei querelatus est de tot orationibus: quas faciebat: ꝛ q cōbuserat ea q̄ inuenerat. Quā iniuriaz nemo ei alias fecerat. Cui iuuencula spiritu sancto repleta viriliter rn̄dit: ab eo petens ad quid venisset. Qui respōdit: q violenter illuc missus fuerat.

¶ De signis qbus cognoscit aliqs esse demoniacus. Cap. iij.

LEgitur q siquis non pōt cōtinuare esum carnis edine per dies. xxx. q talis iudicatur demoniacus. Aliqui demoniaci habent occulos terribiles: ꝛ demones mēbra eoꝝ ꝛ corpus destruunt miserabilr̄: ꝛ interficiūt: nisi cito eis subueniat. Aliqui fingunt se esse fatuos: ꝛ semp augent. Sed discooperiunt: ꝛ cognoscuntur: si nolunt dicere psalmū Miserere mei deus. fol. 51. vel Qui habitat. 62. aut Euāgeliū scti Joānis. In principio. 115. ꝛ similia sancta. Est etiā magnū signū qn̄ loquunt sermonē alienum a patria sua: si nō fuerūt extra patriaz: ꝛ qn̄ psone illitterate

ꝛ idiote

⁊ idiote loquūtur litteraliter ⁊ cōgruenter: aut etiaȝ cantant musicaliter: aut quādo dicunt aliqd: quod ipsi nunq̄ȝ dicere sciuissent. Aliqui etiaȝ demoniaci sunt muti ⁊ stupidi. Aliud quoqȝ signuȝ est ꝙ eis supueniunt terrores subiti: ⁊ cito recedunt. Potissimuȝ auteȝ cognoscit̄ qs esse demoniacus: si qn̄ legunt̄ exorcismi: conturbatur: ⁊ hoc signum est presentis diaboli: sicut infra dicemus.

¶ De signis qbus cognoscit̄ quis esse maleficiatus. Cap. iiij.

Aliqui maleficiati habēt colorē faciei cedrinū: ⁊ aliq oculos cōstrictos ⁊ oīa eoꝝ membra vident̄ ligata: ⁊ hn̄t humores desiccatos. Duo aūt potissima signa sunt ꝯstrictio cordis ⁊ oris stomachalis: ⁊ qn̄ videt̄ eis ꝙ habent vnū bolum sup stomachū. Aliqui habent puncturas in corde tanq̄ȝ si acubus esset punctū. Aliqui videt̄ cor eis corrodi. Aliqui habent magnuȝ dolorem in collo aut renibus: ⁊ videt̄ eis ꝙ talia membra a canibus lacerentur. Aliquibus videt̄ se habere bolum in gutture: qđ ascendit ⁊ descēdit. Quibusdaȝ ligata est vena generationis. Aliqui habēt stomachū ita indispositum: ꝙ emittunt per vomituȝ qcqd comedunt vel bibunt. Aliquibus per ventrē discurrit ventus frigidissimus: aut tanq̄ȝ flamma ignis. Aliquibus signum est in digestio cibi: ⁊ potissimū quādo medicine applicate nihil ꝓsunt infirmo. Aliqbus est circa colluȝ ꝯtinua pulsatio: que vr̄ tremorē inferre. Ultra hec signa: sunt ēt alia q̄ȝ plura: que practicando inuenies.

¶ Conditiōes exorciste ⁊ qualr̄ se preparare debet. Cap. v.

Demoniaci ⁊ maleficiati citius liberant̄ in ecclīa: q̄ȝ in priuatis domib⁹. Et prius debēt cōfiteri. Laudo ꝙ exorcista sit sacerdos: qui debet esse homo vite sancte: bene cōfessus ⁊ cōtritus: ⁊ super oīa humilis: opus hoc diuine oīpotētie attribuendo. Qui hortetur infirmū: vt omne adiutorium a diuina maiestate expectet: a se autē nihil: nisi modicū laboris: qui etiaȝ est ex grā domini dei. Non sit etiaȝ auarus: qa petēdo pecunias aut expectando perderet donū tante grē. Tamē si pauper est secure pōt recipere elemosynā sibi dataȝ. In illa die oīno celebret prius: qa diabolus plus timet manuum impositionem ⁊ presentiaȝ suam.

¶ De signis q̄ apparēt qn̄ sacerdos ꝯiurat maleficiatū. C. vj.

Exorcista auiset demoniacuȝ vel maleficiatum: ꝙ recoligat menteȝ suam: ⁊ eam ad deū dirigat cum firma fide ⁊ spe li-

berationis sue a diuia maiestate: si expediet saluti aīe sue. Et habeat crucifixū in manib⁹ suis: ⁊ ponat reliq̄as sctōꝝ ligatas in pāno serico sup cor eius: aut sup stomachū: ⁊ ipse faciat signuȝ cum manu quotienscūqȝ senserit in aliqua sui corporis pte cōmoueri aut pungi. Et hoc vt sacerdos nō cōturbetur: sed vt sciat ad que verba magis diaboli cōturbent̄. Et finita illa coniuratione petat euȝ sacerdos de accidentib⁹ que sibi cōtigerūt. Hec signa solent accidere qñ sacerdos ponit manū sup caput: q̄a sentiūt sub manu rem frigidissimā tanq̄ꝫ glatiem. Aliquibus descendit ventus per humeros ⁊ renes: qui est frigidissimus. Aliquibus caput in imensum aggrauat̄. Aliq̄bus cerebrū cōstringit̄: ⁊ pforat̄: sicut si gladio percuteret̄. Aliq̄bus inflāmat̄ caput ⁊ facies: ⁊ aliquādo tota persona: ac si esset vapor ignis. Aliq̄bus febris imensa cum dolore capitis euenit: ⁊ totuȝ corpus extenuat̄ ⁊ frangitur. Sed oīa ista accidentia parū durant: q̄a cōiuratio tollit demonis vigorem. Aliq̄bus constringit̄ guttur adeo ꝙ vident̄ strāgulari. Aliq̄bus ad orificiuȝ stomachi mouet̄ quedā res ad modum pile: ac si essent vermes: aut formice: aut rane. Quibusdaȝ accidit vomit⁹ magnus stomachi. Aliq̄bus maxia tortura in viscerib⁹. Nōnullis venter vehemēter inflat̄. Quibusdaȝ cōstringit̄ cor: ac si intollerabil'r feriret̄. Ostendit̄ ēt demon in aliq̄ pte corpis palpitando sicut piscis: aut in modū formicaꝝ. Aliq̄ñ ptrāsit a capite vsqȝ ad digitos pedū sicut ventus ⁊ ecōtra. Vltra ista signa q̄ꝫ plura alia practicando videbis: quia diuersi demones faciūt diuersa signa.

¶ De mō quē tenet diabolus ad egrediēdū de corpib⁹. C. vij.

Si fuerint diaboli: qui loquūtur: cōiura eos: ꝙ dimittāt corpus illud liberū ⁊ expeditū sicut erat qñ fuit baptizatū. Et fac eū dare signū discessus: p extinctionē candele. Si vō sint diaboli: qui non loquant̄: sicut inuenit̄ in maleficiatis: exeunt aliq̄ñ p os in modū flāme ignis: aliq̄ñ in modū venti ꝯgelati. Et in exitu videbis inflari guttur. Egrediunt̄ ēt per aures: sili mō discedentes a stomacho seu a corde. Aliq̄ exeūt p secessuȝ in similitudinē pile: que semp girat̄ donec exeat. Aliq̄ in silitudinē rane: q̄ serpit donec fuerit egressa. Aliqui in similitudinem venti frigidissimi.

¶ De maliciis ⁊ deceptionibus quibus vtuntur demones exorcistam decipere. Capi. viij.

Aliqui demones tantũ odio habẽt verba sancta: ꝙ anteq̃ꝫ coniurentur discedunt. Aliȷ̃ expectant coniurationem: sed postea nõ possunt eaꝫ sustinere. Aliqui autẽ sunt adeo maligni: ꝙ faciunt fatigari exorcistam per magnuꝫ temporis spacium: vt appareat infirmo: ꝙ nõ sit demoniacus: ⁊ vt faciãt fatigari ⁊ pati exorcistam. Aliqui posteaq̃ꝫ sunt manifestati abscondunt se: ⁊ reliquũt corpus liberũ ab oĩ fastidio: taliter ꝙ infirmus putat se esse oĩno liberatum: sed nõ debet cessare exorcista donec viderit signa liberationis. Aliqui demones ponũt oĩa impedimẽta: que possunt: infirmo: vt nõ se faciat cõiurare. Quidam conant̃ ꝑsuadere ꝙ sunt infirmitates naturales: ⁊ ꝙ ista res est vna trupha. Aliqui in medio cõiurationis faciunt dormire infirmum: ⁊ ostendunt ei aliquam visionem crucifixi vel alioꝝ sanctoꝝ: subtrahendo se: vt stent secreti: ⁊ ostẽdunt infirmũ liberatũ. Aliqui ostẽdũt maleficiuꝫ factũ sup ipsuꝫ: ⁊ auctores maleficiȷ̃: ⁊ modũ ad illud discipandum. Sed sit cautus exorcista ne faciat aliquã superstitioneꝫ. Non mireris si diabolus in susceptiõe sacrĩ eucharistie ꝑ demoniacũ non cõturbet̃: qa postq̃ꝫ intrauit: paulatim despicit: ⁊ nõ timet sancta: imo loquit̃ mysteria fidei sancte: ⁊ cõfitet̃ diuinam maiestatẽ. Et supponit ꝑsonã vexatã: ⁊ ei loquit̃ in corde: ⁊ facit eam perturbari pro re minima. Maius tibi dico: ꝙ aliqui demones post longam vexationẽ factam alicui ꝑsone: si non expelluntur: loquũtur per os eius quasi semꝑ: ⁊ cessant ei nocere. Postea tandem deprehenduntur. ¶ De modo quem tenere debet exorcista in coniurando aliquam personam. Cap. ix.

Celebrata missa: si persona demoniaca vel maleficiata est sana: ducatur ad ecclesiam: quia ibi facilius obtinebitur victoria: ⁊ si fuerit infirma vel multum debilis coniuretur in domo: hoc modo. Habeat exorcista superpelliceuꝫ ⁊ stollam: ⁊ ponat partem stolle collo maleficiati: ⁊ reliquias sanctoꝝ sup cor eius: aut super orificium stomachi: ⁊ postea incipiat exorcismum. Et quãdo peruenerit ad cõminationem: replicet ipsaꝫ vsqꝫ decies: semper penam augendo. Et si videt ꝓfectum in ipsa: continuet vsqꝫ ad liberationẽ. Et si magis timeret exorcismũ: lege illum: qa vnus demon plus timet vnam rem q̃ꝫ aliã. Et nõ deficias a fide: sed oportet ꝑseuerare duabus tribus quatuor aut sex horis

continue: ꝛ plus donec habeas victoriam. Et demones obstinati semp̄ querūt defatigare exorcistā: vt desinat pro labore ꝛ lassitudine exorcizare. Et plus timent in prima q̄ȝ in secūda vice: qa reputant se fuisse consecutos victoriam: qñ dimittit ꝓpter lassitudinē exorcizare. Et si in prima die nō fuerit liberatus ꝓsequat̄ secūdo ꝛ tertio: quousqȝ liberetur ex toto. Qui videbis quotidie demones magis debilitari. Sint etiaȝ presentes fideles: qui etiā orent deum pro infirmo. Solet etiam exorcista facere preceptū demonibus aliis: qui venissent ad succurrendum demoni vexāti in hunc modum. Precipio vobis demones: qui venistis in succursum ꝛ adiutorium istius: vel istoꝝ demonuȝ: hanc dei creaturam. N. vexantis: vel vexantium: ex parte sanctissime trinitatis: Patris ✠ filii ✠ ꝛ spūs ✠ sci: ꝛ sub pena excōicationis maioris ꝛ minoris late sentētie: ꝛ sub pena detrusionis in ifernū: ꝛ sub pena imersionis in stagnum ignis ꝛ sulphuris per manus inimicorum vestrorum: ꝛ sub pena tradendi vos in potestateȝ inimicorum vestroꝝ: ac condemnandi vos in stagnuȝ ignis ꝛ sulphuris per centum annos: quatenus nullum adiutoriū vel fauorē detis illis demonibꝰ: qui vexant corpus istius creature dei. N. sed discedatis statim ꝛ eatis ad loca vobis deputata. Ecce ✠ cruceȝ dñi fugite partes aduerse: vicit leo de tribu iuda radix Dauid.

¶ Incipit exorcismus beati Ambrosii archiepi mirabilis efficacie sup demoniacos: cuius practica ꝓprie spectat ad sacerdotes. Tu igit̄ quicūqȝ fueris nulla leuitate ductus: sȝ sola necessitatis vel charitatis causa hanc rem disponas assumere arduaȝ: ꝛ opȝ ꝙ premisso trium dieꝝ ieiunio: tertio mane diligēter cū cōtritiōe cōfessus missam de spū scō deuotissime celebres: faciēdo in ipsa missa cōmemorationē de infrascriptis orationibus. Oratio.

DEus qui per vnigenitum tuū exclusa dñatione diaboli ppl'm tibi fidelem aptasti: expelle q̄s a famuloᵃ tuoᵃ. N. cūctas diabolice illusionis insidias: ꝛ eūm illibatūȝ ab oī eius impugnatione ꝯserua. Per eundeȝ dominū nostrum. Sec.

MUnus domie humilitatis nostre pro petitione famuli tui. N. oblatū: petimus: vt gratāter assumas: ꝛ ab eius oppressione bo-

stis maligni insidias omnemq; potestatem benignus excludas. Per dominum nostrum iesum christum. Postcommunio.

Celestis panis quez sumpsimus domine et nobis indulgentiaz tribuat: et famulum tuum. N. ab antiqui hostis irrisione defendat. Per dñm. Completa missa sacerdos nõ exuat se: sed sit paratus missalibus indumentis: candelam benedictaz accensam in manu tenens stet in medio ante altare: facie versa ad populum: habens obsessum ante pedes ligatum si necesse fuerit: et humili corde: deuotoq; aspectu se et astantes muniat signo crucis alta voce dicendo. In nomine pa ✠ tris et fi ✠ lij et spiritus ✠ scti. Amẽ. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotẽs dñe verbũ dei patris chr̃e iesu deus et dñe vniuerse creature: qui sanctis apl'is tuis dedisti potestatẽ calcandi sup serpẽtes et scorpiones: qui inter cetera mirabiliũ tuorum opera dignatus es dicere demones effugate: cuius virtute victus tanq̃ fulgur de celo sathanas cecidit: tuum nomen cum pauore et tremore supplex deprecor: vt mihi idignissimo data venia peccatorum confidentiam et possibilitatẽ donare digneris: vt hunc crudelem draconẽ brachij tui munitus potẽtia fidel'r et securus aggrediar. Qui viuis et regnas cũ eodez patre in vnitate etc. Hac oratione completa aspergat egrotum aqua benedicta in modũ crucis dicendo. In nomine pa ✠ tris et fi ✠ lij et spũs ✠ scti. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotẽs eterne deus a cuius facie celi distillant: montes sicut cera liquescunt: terra tremit: cui patent abyssi: quẽ infernus pauescit: quem omnis terrarũ motus aspicit humiliter te supplex deprecor dominator dñe: vt iuocatiõe nois tui ab huius famuli tui. N. vexatione anima liberata ad auctorez sue salutis recurrat: liberatorẽq; suũ diabolico depulso fetore: et odore suauissimo spiritus sancti percepto: sequat dominũ nostrum iesum christum filium tuum. Qui tecum viuit. Oremus. Oratio.

Domine sancte pater oipotens eterne deus virtutẽ tuam totis exoro gemitibus pro huius famuli tui. N. a diabolo oppressa infantia: qui etiã indignis inter pressuras presidium

donas: exurge pro huius isantia bellata: et noli diu retinere vindictã: q nec ante cõspectũ parẽtis pmisisti filiũ iudicari: auxiliare q̃s inimici furore vexatoꝝ: nec sine grã facias eius aiaʒ a diabolo possideri: sʒ potius a maligni oppressionibꝰ liberata tibi referat gratias sempiternas. Per eũ qui venturus est iudicare viuos et mortuos et seculum per ignem. Amen. Oremus. Oratio.

Deus angeloꝝ: deus archangeloꝝ: deus ꝓphetarũ: deus apostoloꝝ: deus martyrũ: deus virginuʒ: deus pater dñi nostri iesu christi inuoco nomẽ tuũ ac preclare maiestatis tue clementiaʒ supplex exposco: vt mihi auxiliuʒ prestare digneris aduersus hunc nequissimũ spũm. Per eundem. Exorcizatio.

Exorcizo te omnis imundissime spiritus: omnis icursio aduersarij: omnis ira: omne fantasma: ois legio: In fronte. In nomine domini nostri iesu ✠ christi eradicare: et explantare: et effugare ab hoc plasma dei: ipse tibi imperat diabole: qui ventis et mari imperauit et tempestatibus. Ipse tibi imperat: qui te de supernis celorum in inferiora terre demergi precepit. Hic petit sacerdos nomen spiritus: et precepit ei hoc modo dicens.

Precipio tibi quicũq̃ʒ es spiritus immunde in hoc corpore per merita gloriose passionis resurrectionis et ascensionis domini nostri iesu christi: per missionem spiritus sancti et per aduentum eius: vt ostendas et dicas mihi nomen tuum: diem et horam exitus tui cum signo extinctionis luminis. Iterum ꝓcipio tibi per merita gloriose virginis marie matris dei: scti zenonis: sancti ambrosij: et sancti geminiani: sancti petri martyris: et sancte catherine de senis: et oiuʒ sctõꝝ et sanctaꝝ dei: vt ostẽdas et dicas mihi nomen tuum: et diem et horam exitus tui: cũ signo extinctionis luminis. Iterum precipio tibi sub pena excõmunicationis maioris et minoris: et auctoritate beatorum aplõꝝ petri et pauli: et alioꝝ successoꝝ ipsius beatissimi petri apostoli: vt ostendas et dicas mihi nomen tuum: et diem et horam exitus tui: cũ signo extinctionis luminis. Et si rñderit ꝙ plures sint: tunc in plurali prosequere coniurationẽ et preceptũ supradictũ. Si vero non rñderit vel responderit se esse solum: tunc sequere in singulari vt prius.

Audi ergo maledicte sathana: audi et time victus et prostratus abscede. ✠ In nomie domini nostri iesu ✠ christi. Tũ

ergo nequissime sathanas inimicus fidei: aduersarius generis humani: mortis adductor: vite raptor: iustitie declinator: maloꝝ radix: fomes vitioꝝ: seductor hominum: proditor gentiuȝ: incitator inuidie: origo auaritie: causa discordie: excitator doloꝝ: demonuȝ magister: quid stas ⁊ resistis: cum scias eum tuas perdere vires? Illum metue: qui in isaac imolatus est: in ioseph venũdatus: in agno occisus: in homine crucifixus: deinde inferni triumphator extitit gloriosus. Recede In fronte In noĩe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spũs ✠ sancti: ⁊ da locũ spiritui sctõ: ⁊ per hoc signũ cru ✠ cis dñi nostri iesu ✠ christi. Qui cum eodem patre in vnitate eiusdeȝ spiritus sancti viuit ⁊ regnat deus: per oĩa secula seculoꝝ. Amẽ.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus conditor ⁊ defensor humani generis: qui hominem ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ tuã formasti: respice sup hunc famulum tuum. N. qui dolis inuidi serpẽtis appetit: quẽ vetus aduersari⁹ hostis antiquus tetre formidinis horrore circũuolat: ⁊ sensum mentis humane stupore defigit: terrore cõturbat: ⁊ metu trepidi timoris exagitat. Repelle dñe virtutes diaboli: fallacesqȝ eius insidias amoue: procul impius tentator aufugiat. Sit nominis tui si ✠ gno In fronte famulus tuus ⁊ anima tutus ⁊ corpore. In pectore. Tu pe ✠ ctoris huius interna custodias. Tu vi ✠ scera regas. Tu cor ✠ confirmes. In anima aduersatricis potestatis tentamẽta euanescant. Da ad hãc inuocationeȝ nominis tui gloriam: vt qui hucusqȝ terrebat territus aufugiat: ⁊ victus abscedat: tibiqȝ possit hic famulus tuus. N. ⁊ corde firmatus ⁊ mente sincerus debitũ prebere famulatũ. Per dominũ nostrum iesum christum filium tuum: qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiusdeȝ spũs sancti deus: per oĩa secula seculoꝝ. Amen.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine sancte pater omnipotens eterne deus: osanna in excelsis: pater domini nostri iesu christi: qui illum refugaȝ tyrãnum gehẽne ignibus deputasti: quiqȝ vnigenitũ tuũ in hunc munduȝ misisti: vt illuȝ rugientẽ cõtereret: velociter attẽde: accelera vt eruas hominẽ ad imaginem ⁊ similitudinẽ tuam creatum a ruina ⁊ demonio meridiano. Da domine terrorẽ sup bestiam: que exterminat vineaȝ tuam: da fiduciam dñe seruis tuis contra

nequissimuz draconem fortissime stare. Non cõtemnat domine sperantes in te: ⁊ de tua misericordia presumẽtes: nec dicat sicut in pharaone iam dixit: deum non noui: ⁊ israel non dimittam. Urgeat illũ dñe dextera tua potens discedere a famulo[a] tuo[a]. N. ne diutius presumat captiuum tenere hominem: quẽ tu ad imaginem tuam facere dignatus es. Per eundem dominuz nostruz iesum christum filium tuum: qui tecum viuit ⁊ regnat. Hic interroga de nomine vt supra: ⁊ precipe. Si vero nõ dicat nomen demonis vel demoniorum: qui opprimunt corpus obsessi dic in aure obsessi ter hunc versuz. Deum qui te genuit dereliquisti ⁊ oblitus es domini creatoris tui. Tunc siue respõderit siue nõ fideliter ⁊ sine intermissione prosequere coniurationem. Coniuratio.

Adiuro te serpens antique: per iudicem viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ per factorẽ mundi: per eum qui habet potestatẽ mittere te in gehennaz: vt ab ho[a]c famulo[e] dei. N. qui[e] ad ecclesie sue currit presidia festinus discedas. Adiuro te non per meã infirmitatez: sed ꝑ virtutẽ spũs sancti: vt exeas ab ho[a]c famulo[a] dei. N. quẽ[a]m dñs iesus chɼs fecit ad imaginẽ ⁊ similitudinẽ suaz. Cede: cede: non mihi sed ministro christi. Illius enim te vrgeat potestas: qui te affixus In fronte cru ✠ ci suo subiugauit imperio. Illius bra ✠ chiuz cõtremisce: qui de cunctis gemitibus inferni animas iustoꝝ ad lucẽ perduxit. Sitq꞉ tibi terror corpus hominis: sitq꞉ tibi terror imago dei: nec resistas nec moreris discedere ab homine isto[a]: quia complacuit deo vt in homine habitaret. Et ne me infirmissimũ cõtemnendum putes: dum me peccatorez esse cognoscis. ✠ Imperat tibi deus. ✠ Imperat tibi maiestas chr̃i. ✠ Imperat tibi de⁹ pater. ✠ Imperat tibi filius. ✠ Imperat tibi spiritus sanctus. ✠ Imperat tibi fides apostoloꝝ Petri ⁊ Pauli ⁊ ceteroꝝ apostoloꝝ. ✠ Imperat tibi sanguis martyrũ. ✠ Imperat tibi sacramẽtuz In fronte crucis. ✠ Imperat tibi mysteriorum virtus. ✠ Imperat tibi iesus nazarenus. ✠ Imperat tibi verbum caro factum. ✠ Exi transgressor: exi seductor plene omni dolo ⁊ fallacia: veritatis inimice. Da locuz durissime: da locum impijssime: da locum christo: in quo nihil inuenisti de operibus tuis nefandis: qui te expoliauit: qui regnũ tuũ destruxit: qui te victum ligauit: ⁊ vasa tua diripuit: qui te proiecit

in tenebras exteriores: vbi tibi cuȝ ministris tuis erit preparatus interitus. Sed qd truculente recogitas? qd temerarie retractas: reus oipotenti deo cuius statuta transgressus es: reus iesu chro filio eius queȝ temerarie ausus es tentare: ⁊ crucifigere presumpsisti: reus humano generi: cui tuis persuasionibꝰ mortis fructū propinasti. Adiuro te itaqȝ draco nequissime in noie agni imaculati: qui ambulat super aspidem ⁊ basiliscum: qui cōculcat leonē ⁊ draconem: vt discedas ab hoie isto: discedas ab eccl'ia dei. Cōtremisce ⁊ fuge inuocato noie illius: queȝ inferni tremunt: cui virtutes celoꝝ ⁊ potestates subiecte sunt: queȝ cherubin ⁊ seraphin indefessis vocibꝰ laudant dicētes. Sanctus. Sanctus. Sctūs dñs deus sabaoth. Imperat tibi iesus nazarenus qui te (cuȝ discipulos eius cōtemneres) elisum ⁊ ꝓstratū exire iussit ex homine. Quo pñte cuȝ te ab hoie separasset nec porcoꝝ gregem presumebas cōtingere. Recede ergo nunc adiuratus in noie ✠ eius In fronte ab homine isto: quem ipse plasmauit. Durum est tibi christo velle resistere: durū est tibi cōtra stimuluȝ calcitrare: quia quāto tardius exis tanto minus tibi supplicium crescit: qa nō hominē contēnis: ſȝ illuȝ qui est dñator viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculū per ignē. ℟. Amē.

¶ Si adhuc non recesserit spiritus malignus: aut superius nō responderit: precipe vt supra. Item interroga qua causa venit: ⁊ quare opprimit eum. Interroga etiaȝ si sint alij spūs opprimētes: ⁊ quot: ⁊ oēs eijciantur. Esto prudens ⁊ circūspectus in interrogationibus ne decipiaris. Magis stude cum humilitate mentis: que ad talia est necessaria: liberare creaturaȝ dei: q̄ȝ loqui cū demonibus vel cum aliquo eoꝝ: sicut fecerunt sancti. Demū factis interrogationibus: si non recesserit: siue rñderit: siue nō: ꝓsequere confidenter coniurationem sequentem. Coniuratio.

Adiuro te omnis immundissime spiritus: omne fantasma: omnis incursio sathane: in nomine Je ✠ su christi nazareni: qui post lauacrum iordanis in desertum ductus est: ⁊ te in tuis sedibus vicit: vt quem ille de limo terre ad honorem glorie sue formauit: tu desinas impugnare: ⁊ in homine miserabili non humanam fragilitatem: sed imaginem omnipotentis dei cōtremiscas. Cede ✠ ergo deo qui te humiliato famulo suo Jobi ser-

uitutem redegit. Cede ✠ deo: qui te per danielem puerū suum perdidit: ⁊ draconem prostrauit. Cede ✠ deo: qui te per fidelissimū seruū suum dauid: de rege saule spūalibus canticis pulsū fugauit. Cede ✠ deo: qui te per malitiā tuā in pharaone ⁊ eius exercitu: per moysem seruū suum in abyssum demersit. Cede ✠ deo: qui te in iuda scarioth proditore dānauit. Ille enī te diuinis angit verberibus: in cuius conspectu cū tuis legionibus tremēs ⁊ clamās dixisti. Quid nobis ⁊ tibi iesu filij dei? Venisti ante tempus torquere nos. Ille te flāmis perpetuis vrget: qui in finem tempoꝝ dicturus est impijs. Ite maledicti in ignē eternū: quem preparauit pater meus diabolo ⁊ angelis eius. Tibi enī impie ⁊ angelis tuis vermes erunt: qui nunquā morientur. Tibi ⁊ angelis tuis inextinguibile preparatur incendium: quia tu es princeps maledicti homicidij. Tu auctor incestus: tu sacrilegoꝝ caput: tu artium pessimarū magister: tu hereticoꝝ doctor: tu totius obscenitatis inuentor. Exi ✠ ergo impie. Exi ✠ scelerate. Exi ✠ cum omni fallacia tua: qꝛ In fronte ✠ hoīem templū suum voluit esse deus. Sed qd diutius moraris hic? Da honorē deo ✠ patri oīpotēti: cui oē genu flectit. Da locum dn̄o iesu ✠ chro: qui pro hoīe sanguinē suum sacratissimū fudit. Da locū spūi ✠ sancto: qui p beatū aplm suū petrū manifeste te strauit in simone mago: qui fallaciam tuā in ananiā ⁊ saphirā cōdemnauit: qui te in herode rege honorē non deo dante percussit: qui te in elyma mago per aplm suū paulum cecitatis caligine perdidit: ⁊ p eundem de phytonissa verbo imperans exire pcepit. Discede ergo nunc ✠ discede seductor. ✠ Tibi heremus sedes est: tibi habitatio serpens est: humiliare ⁊ psternere. Iam nō est differēdi tps. Ecce enim dn̄ator dn̄s proximat cito: ⁊ ignis ardebit ante ipsū: ⁊ precedet: ⁊ inflāmabit in circuitu inimicos suos. Si enī hoīes fallis: deum non poteris irridere. Ille te eijcit: cuius oculis nihil occultū est. Ille te expellit: cuius virtuti vniuersa subiecta sunt. Ille te excludit: qui tibi ⁊ angelis tuis preparauit eternam gehēnam: de cuius ore exiet gladius bis acutus. Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ seculum per ignem. ℟. Amen. Si adhuc hijs dictis fatigatur oppressus: tunc sequere: ⁊ dic ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Domi-

nus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

OMnipotens sempiterne deus pater dñi nostri iesu christi: te suppliciter deprecamur: vt imperes diabolo: qui hunc famulum tuum. N. detinet: vt ab eo discedat: et libera eum: q credit in verũ liberatorẽ dñm nr̃m iesuz chr̃m: vt purgatus ab omni labe iniquitatis maiestati tue pura mente deseruiat. Per eũdez dñm nostruz. Hijs expletis: si spiritus imundus non recesserit: reincipiendum est ab illo loco supra: in hoc exorcismo: vbi sic habet. Oĩpotẽs sempiterne deus a cuius facie etc. fol. 331. et ordine p̃dicto ꝓsequẽduz est vsq3 in finem. Nec ꝓpter hoc exorcista diffidat: qa sepe ꝓbatũ est: ꝙ multiplicatis in duobus vel tribus diebus adepta est victoria: quã in vna vice tñ nõ potuit adipisci.

¶ Explicit notabilis et efficax exorcismus contra demoniacos beati Ambrosij archiepiscopi.

¶ Incipit alius exorcismus optimus et probatus ℣.

Adiutorium nostrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum et terram. ℣. Sit nomen domini benedictuz. ℟. Ex hoc nunc et vsq3 in seculum seculi. ℣. Ecce crucem domini ✝ fugite ptes aduerse. ℟. Uicit leo de tribu iuda. ℣. Deum qui te genuit dereliquisti. ℟. Et oblitus es domine creatoris tui. ps. Exurgat deus et dissipentur inimici eius: et fugiant qui oderunt eum a facie eius. folio. 194. Psalmus.

IN domino cõfido quomodo dicitis anime mee: trãsmigra in montem sicut passer. Quoniam ecce peccatores intẽderunt arcuz: parauerunt sagittas suas in pharetra: vt sagittent in obscuro rectos corde. Quoniã quem perfecisti destruxerũt: iustus autez quid fecit? Dominus in templo sancto suo: dñs in celo sedes eius. Oculi eius in pauperez respiciunt: palpebre eius interrogant filios hominum. Dominus interrogat iustuz et impium: qui aũt diligit iniquitatẽ odit animã suam. Pluet sup peccatores laqueos: ignis sulphur et spũs ꝓcellaꝝ pars calicis eoꝝ. Quoniam iustus dñs et iustitias dilexit: equitatem vidit vultus eius. ps. Deus in adiutorium meum. folio. 212. Psalmus.

IUdica domine nocentes me: expugna impugnantes me. Apprehende arma et scutuz: et exurge in adiutorium mihi.

Effunde frameā: ꝛ cōclude aduersus eos qui persequūtur me: dic anime mee salus tua ego sum. Confundant ꝛ reuereantur: querentes animā meā. Auertantur retrorsum: ꝛ cōfundant cogitantes mihi mala. Fiant tanq̄ȝ puluis ante faciem vēti: ꝛ angelus dñi coartans eos. Fiant vie illoꝝ tenebre ꝛ lubricū: ꝛ angelus dñi persequens eos. Qm̄ gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: superuacue exprobrauerunt animā meā. Ueniat illis laqueus queȝ ignorāt: ꝛ captio quā absconderūt apprehendat eos: ꝛ in laqueū cadant in ipsuȝ. Anima aūt mea exultabit in dño: ꝛ delectabit̄ sup̄ salutari suo. Omnia ossa mea dicent: dñe quis similis tui. Eripiens inopem de manu fortioꝝ eius: egenum ꝛ pauperē a diripientibus euȝ. Surgentes testes iniq: que ignorabam interrogabāt me. Retribuebāt mihi mala pro bonis: sterilitatē anime mee. Ego aūt cum mihi molesti essent: induebar cilitio. Humiliabā in ieiunio animā meā: ꝛ oratio mea in sinu meo cōuertetur. Quasi proximū ꝛ quasi fratrē nostrum sic cōplacebam: quasi lugens ꝛ contristatus sic humiliabar. Et aduersum me letati sunt ꝛ cōuenerunt: cōgregata sunt super me flagella ꝛ ignoraui. Dissipati sunt nec cōpuncti: tentauerūt me: subsanauerunt me subsanatione: frenduerūt super me dentibus suis. Domine qñ respicies: restitue animā meam a malignitate eoꝝ: a leonibus vnicaȝ meā. Confitebor tibi in ecclesia magna: in populo graui laudabo te. Non supergaudeant mihi qui aduersantur mihi inique: qui oderunt me gratis: ꝛ annuunt oculis. Quoniaȝ mihi quidem pacifice loquebant̄: ꝛ in iracundia terre loquētes dolos cogitabāt. Et dilatauerunt super me os suum: dixerunt euge euge viderunt oculi nostri. Uidisti dñe ne sileas: dñe ne discedas a me. Exurge ꝛ intēde iudicio meo: deus meꝰ ꝛ dñs meus in cām meā. Iudica me ꝓm iustitiaȝ tuā dñe deꝰ meꝰ: ꝛ non supergaudeant mihi. Non dicant in cordibus suis: euge euge aie nostre: nec dicant deuorabimus eū. Erubescāt ꝛ reuereant̄ simul: qui gratulant̄ malis meis. Induant̄ cōfusione ꝛ reuerentia: qui maligna loquuntur sup̄ me. Exultent ꝛ letent̄ qui volunt iustitiaȝ meā: ꝛ dicant semper magnificet̄ dñs qui volunt pacem serui eius. Et lingua mea meditabit̄ iustitiam tuaȝ: tota die laudem tuam. Kyriel'. Christeleison. Kyriel'. Pater noster.

℣. Saluũ fac seruũ tuũ. ℟. Deus meus sperantez in te. ℣. Nihil ꝓficiet inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponet nocere ei. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de scto. ℟. Et de syon tuere eũ. ℣. Esto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil ꝓficiat inimicus in nobis. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere nobis. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscũ. ℟. Et cũ spũ tuo. Oremus. Oratio.

Dominus noster iesus chrs dei ꝛ virginis filius qui in hũc mundũ apparuit: vt opa diaboli dissolueret ꝛ dissiparet: ꝛ discipulis suis quos mittebat in vniuersuz mundũ ad pdicãduz euãgeliuz omni creature: potestatẽ dedit super oia demonia: ꝛ vt languores curarent per inuocationẽ sui sanctissimi nois: ꝛ p impositionẽ manuũ nostraꝝ: ipse per suam misericordiã ꝛ pietatez: ꝛ per merita ꝛ pces beatissime virginis marie matris sue: ꝛ oium sanctoꝝ ꝛ sanctaꝝ dei: dignetur dissoluere a te omne opus diaboli: vt decetero non dominet tibi inimicus: neqz maledictus sathanas creatura damnata ꝛ reprobata ꝛ maledicta a deo in eternuz propter suam nequitiaz audeat vexare corpus tuum aut animã tuam: non perturbare sensus tuos interiores vel exteriores: nec illudere tibi aliqua illusione vel persecutione fantastica: sed plene liberatus a potestate sathane cum bono sensu ꝛ sapientia: cũ sanitate mentis ꝛ corporis: scias te ipsuz gubernare irreprehensibiliter per bona opera: in laudem ꝛ gloriam sanctissimi nominis domini nostri iesu christi: ꝛ beatissime virginis marie matris eius: ꝛ saluationem anime tue: ꝛ consolationẽ tui ꝛ tuoꝝ. In nomine pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spiritus ✠ sancti. ℟. Amẽ. Initium sancti euangelij sm Joannẽ. In principio erat verbũ. fol. 115.

Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam.

In illo tempore: Missus est angelus gabriel a deo in ciuitatem galilee: cui nomen nazareth: ad virginez desponsatã viro: cui nomẽ erat Joseph de domo dauid: ꝛ nomen virginis maria. Et ingressus angelus ad eam: dixit. Aue gratia plena: dominus tecum. Benedicta tu in melieribus. Que cum audisset: turbata est in sermone eius: ꝛ cogitabat qualis esset ista salutatio: ꝛ ait angelus ei. Ne timeas maria: inuenisti enim gratiam apud deuz. Ecce concipies in vtero: ꝛ paries filium: ꝛ vocabis nomen eius Jesum. Hic erit magnus ꝛ filius altissimi vocabitur. Et dabit

illi dominus deus sedem dauid patris eius: ⁊ regnabit in domo
iacob in eternum: ⁊ regni eius non erit finis. Dixit autem maria
ad angelum? Quomodo fiet istud? Quoniam virum nō cogno-
sco. Et respondens angelus dixit ei. Spiritus sanctus superue-
niet in te: ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq; ⁊ qd̄ nascet
ex te sanctum: vocabit filius dei. Et ecce elisabeth cognata tua: ⁊
ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis est sextus illi
que vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud deum omne
verbum. Dixit autē maria. Ecce ancilla domini. Fiat mihi ſm
verbum tuum. Sequentia sancti Euangelij ſm Marcum.

In illo tempore: Recumbētibus vndecim discipulis appa-
ruit illis iesus: ⁊ exprobrauit incredulitatem illoꝝ ⁊ duritiā
cordis: quia hijs qui viderant eum resurrexisse non crediderant.
Et dixit eis. Euntes in mundū vniuersum predicate euangeliū
omni creature. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit: saluus erit.
Qui vero non crediderit: condemnabitur. Signa autē eos qui
crediderint: hec sequētur. In nomine meo demonia eijcient: lin-
guis loquentur nouis: serpentes tollent: ⁊ si mortiferum quid bi-
berint non eis nocebit. Super egros manus imponent: ⁊ bene
habebunt. Et dn̄s quidem iesus postq̄ȝ locutus est eis assum-
ptus est in celum: ⁊ sedet a dextris dei. Illi autem profecti predi-
cauerunt vbiq;: domino cooperante ⁊ sermonem confirmante:
sequentibus signis. In nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ sp̄us ✠ san
cti amen. Chri ✠ stus vincit. Chri ✠ stus regnat. Chri ✠ stus
imperat. Sequentia sancti Euangelij secundum Lucam.

In illo tempore: Reuersi sunt septuagintaduo discipuli cū
gaudio dicentes. Domine etiam demonia subijciuntur no-
bis in nomine tuo. Et ait. Uidebam sathanam sicut fulgur de ce-
lo cadentē. Ecce dedi vobis potestatē calcandi super serpētes
⁊ scorpiones ⁊ supra oēȝ virtutem inimici: ⁊ nihil vobis nocebūt.
Uerūtamē in hoc nolite gaudere: quia spiritus subijciuntur vo-
bis. Gaudete autem quia nomina vestra scripta sunt in celis.

Ergo maledicte diabole creatura damnata ⁊ reprobata ⁊
maledicta a deo in eternū ꝑpter tuā nequitiam: sp̄us imun
de vbicūq; latitas in corpore istius. N. recognosce sentētiā tuā:
⁊ cognosce sniā iustissime dānationis nequitie tue. Et lȝ inuitus

⁊ coactus: cõtra tuã nequissimã voluntatẽ: da honorẽ deo viuo ⁊ vero: da honorem iesu christo filio eius domino ⁊ saluatori nostro: da honorẽ spũi scõ: ⁊ recede ab ho[a]c famulo[a] dei. N. ⁊ nũq̃ decetero ad ipsu[m] accedas: qa istu[a]z sibi deus ⁊ dñs noster iesus christus ad suam sanctã grãm ⁊ benedictionẽ fontẽq; baptismatis dono sue gratie vocare dignatus est. Et hoc signum sancte cru ✠ cis: quod nos in fronte eius damus: tu maledicte diabole damnate atq; dãnande spiritus imunde: nunq̃ audeas violare: per nomen ⁊ per virtutẽ eiusdem domini nostri iesu christi. Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculum per ignem.

Audi maledicte sathana: audi creatura damnata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo in eternum: propter tuam nequitiam: audi spiritus imunde vbicũq; latitas in corpore istius. N. adiuratus per nomen eterni dei ⁊ saluatoris nostri iesu christi: cũ tua victus inuidia tremens gemensq; discede. Nihil tibi cõmune sit isto[a] famulo[a] dei. N. da igitur honorem aduenienti spiritui sctõ: qui ex summa celi arce descendens perturbatis fraudibus tuis: diuino fonte purgatum pectus sanctissimũ deo templũ ⁊ habitaculum perfecit: ⁊ ab omnibus penitus noxijs preteritorũ criminũ in baptismate liberauit: vt sic perẽniter deo grãs referat semper: ⁊ bñdicat nomẽ ei⁹ sanctũ in scl'a scl'orũ. Amẽ. Exorcizatio.

Exorcizo te ⁊ adiuro te ⁊ anathematizo te imunde spiritus creatura dãnata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo in eternum propter nequitiam tuam: spiritus imunde vbicũq; latitas in corpore istius. N. in nomine dei pa ✠ tris: ⁊ in nomine iesu christi filij ✠ eius domini ⁊ saluatoris nostri: ⁊ in virtute spũs ✠ scti: vt exeas ⁊ recedas ab ho[a]c famulo[a] dei. N. ⁊ nũq̃ de cetero ad eũ accedas. Ipse enim tibi imperat maledicte dãnate: qui pedibus supra mare ambulauit: ⁊ petro mergẽti dexteram porrexit. Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ sclm p ignẽ. ℟. Amẽ.

Nec te lateat maledicte sathana: nec te lateat creatura dãnata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo in eternum ꝑpter nequitiam tuam: nec te lateat spiritus immunde vbicunq; latitas in corpore istius viri vel mulieris iminere tibi diem iudicij sempiterni: diem qui venturus est velut clibanus ardens: in quo tibi ⁊ omnibus angelis tuis apostaticis eternus superueniat interitus.

Et ideo pro tua nequitia dãnate atq3 dãnande da honorem deo ✠ viuo ⁊ vero: da honorez iesu ✠ christo deo ⁊ saluatori nostro: da honorẽ spũi ✠ sctõ: in cuius noïe atq3 virtute ego p̃cipio tibi ĩmunde spũs vbicũq3 latitas in corpore istius. N. vt exeas ⁊ recedas ab eo: ⁊ nunq̃3 de cetero ad ipsũm accedas: qa istũz deus ⁊ dñs noster iesus chr̃s ad suaz sanctã grãz ⁊ bñdictionẽ fontẽq3 baptismatis dono sue grẽ vocare dignat⁹ est: vt fieret ei⁹ tẽpluz per aquã regenerationis: ⁊ remissionẽ oïum pctõꝝ: per nomen ⁊ virtutez eiusdem dei ⁊ dñi nostri iesu chr̃i. Qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ seculum per ignem. ℞. Amen.

Firmiter credimus ⁊ simpliciter confitemur: ꝙ vnus solus est verus deus eternus imensus ⁊ incõmutabilis ⁊ incõprehensibilis oïpotens: ⁊ ineffabilis pater ⁊ filius ⁊ spũs sctũs: tres qdez ꝑsone: sed vna essentia substantia: seu natura simplex oïno. Pater a nullo: filius a pr̃e solo: ac spũs sanct⁹ pariter ab vtroq3 absq3 initio semꝑ ac fine: pater generãs: filius nascẽs: ⁊ spũs sanctus ꝓcedẽs cõsubstãtiales ⁊ coequales ⁊ cooïpotẽtes ⁊ coeterni: vnũ vniuersoꝝ principiuz creator oïuz visibiliuz ⁊ inuisibiliuz: spũaliuz ⁊ corporaliuz: quia sua oïpotenti virtute simul ab initio tꝑis vtrãq3 de nihilo condidit creaturã spiritualez ⁊ corporalez: angelicam v3 ⁊ mundanã: ac deinde humanã quasi cõem ex spiritu ⁊ corpore cõstitutam. Diabolus enim ⁊ alij demones a deo qdez natura creati sunt boni: sed ipsi per se facti sunt mali: homo vero diaboli suggestione peccauit. Hec sancta trinitas ſm cõez essentiaz indiuidua est: ⁊ ſm personales ꝓprietates discreta: per moysen ⁊ sanctos ꝓphetas aliosq3 famulos suos: iuxta ordinatissimam dispositionẽ tẽpoꝝ doctrinã humano generi tribuit salutarem. Et tandez vnigenitus dei filius iesus chr̃s a tota trinitate cõiter incarnatus: ex maria semꝑ virgine spũs sancti cooperatione cõceptus: verus homo factus: ex anima rõnali ⁊ humana carne cõpositus: vna in duabus naturis ꝑsona: viaz vite manifestius demonstrauit. Qui cum ſm diuinitatez sit immortalis ⁊ impassibilis: idem ipse ſm humanitatez factus est passibilis ⁊ mortalis: qui etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus ⁊ mortuus: descẽdit ad inferos: resurrexit a mortuis: ⁊ ascẽdit in celuz: sed descendit in anima: ⁊ resurrexit in carne: ascenditq3 pariter

riter

riter in vtroq3 venturus in fine seculi iudicatur⁹ viuos ꝛ mortuos: ꝛ redditurus singulis ꝭm opa sua taz reprobis q̃z electis: qui oẽs cuz suis ꝓprijs resurgent corporib⁹: que nũc gestant: vt recipiãt ꝭm opa sua siue bona fuerint siue mala: illi cũ diabolo penã ꝑpetuaz: ꝛ isti cũ chꝛo gliaz sempiternã. ¶ Una ṽo est fidelium vniuersalis ecclia: extra quã nullus oino saluat: in qua idẽ ipse sacerdos est: ꝛ sacrificium iesus chꝛs: cuius corpus ꝛ sanguis in sacro altaris sub specieb⁹ panis ꝛ vini veraciter cõtinet: transubstãtiatis pane in corpus: ꝛ vino in sanguinẽ ꝑtãte diuina: vt ad ꝑficiendum mysterium vnitatis: accipiamus ipsi de suo: qd̄ accepit ipse de nr̃o. Et hoc vtiq3 sacrm̃ nemo põt cõficere nisi sacerdos: qui rite fuerit ordinat⁹ ꝭm claues ecclie: q̃s ipse cõcessit aplĩs eorũq3 successorib⁹ iesus chꝛs. Sacrm̃ ṽo baptismi qd̄ ad dei inuocationez: ꝛ indiuidue trinitatis: vz patris ꝛ filij ꝛ spũs sancti ꝯsecrat in aqua: tam paruulis q̃z adultis in forma ecclie: a quocũq3 rite collatum proficit ad salutẽ: ꝛ si post susceptionẽ baptismi: quisq̃z prolapsus fuerit in pctm̃: per veram põt semꝑ penitẽtiam reparari. Non soluz aũt virgines ꝛ cõtinentes: verũ etiaz coniugati: per fidem rectã ꝛ operationẽ bonã placentes deo: ad eternã merent beatitudinẽ ꝑuenire. Hoc ṽo sacro approbante cõcilio credimus ꝛ confitemur: ꝙ vna quedaz summa res est incõprehensibilis qdez ꝛ ineffabilis: que veraciter est pr̃ ꝛ filius ꝛ spũs sanct⁹: tres simul persone: ꝛ quelibet earum singillatim illa essentia est. Symbolum athanasij epi. Quicũq3 vult saluus esse. folio. 130.

IN huius igitur veritatis firmissime atq3 certissime virtute: te imunde spũs atq3 spurcissime ꝛ miserrime: quicunq3 es: siue vnus: siue plures: qũocũq3 ad hũc famulũ3 oipotentis dei ꝛ templuz eius in baptismo creatum: vel in cibo: vel in potu: vel quacũq3 malefica supstitione: vel tua malignitate neqssima: aut exigẽtib⁹ culpis ꝛ criminib⁹ suis: ad ipsuz accessum hr̃e ꝑ̃sumpsisti: ꝛ ꝑ̃sumpsistis: vbicũq3 latitas: vel latitatis in hoc famulo dei N. a planta pedis vsq3 ad verticẽ: vel in vestib⁹: siue aliqbus sibi adherẽtib⁹: in hoc loco habitationis eius: vel vbicũq3 sis te reqrimus: te citamus: ꝛ temerariaz ꝛ ꝑ̃sumptuosaz inuasionẽ agitationẽ ꝛ perturbationẽ huius famuli dei. N. iniustissimã ex parte tua ꝛ nequissima voluntate tua interdicimus: nõ nostris viribus:

sed fortiori potestate oipotentis dei: ⁊ dñi nři iesu christi filii eius: qui superueniens in atriuz mūdi huius: principem tuū cuz oibus imundis ⁊ miserrimis satellitib⁹ infernalib⁹ vicit: ⁊ vasa diripuit.

Audi ergo quo mō iniuste ⁊ iniquissime hūnc dei famulūm inqetare psumpsisti. Nam cū ppter inobediētiaz primi parentis nři ade: iustitia iustissimi dei nři oipotētis pmittēte iniquissimus pnceps tuus ipsuz ⁊ oēm ptātez suā ab eo seminali rōne ppagatā durissima tyrānide p multa annoꝝ spacia oppressisset: feriret dire: in vinculis carceris infernalis teneret: tandē adueniēte plenitudine tēpoꝝ: misit de⁹ pr̄ pijssimū filiū suū natū ex intemerata virgine: factū sub lege. Et cū pnceps tuus iprobus ac temerarius exactor: in vnigenitū dei filiū mediatorē dei ⁊ hoiuz: agnuz tollentē peccata mūdi: dementia sua sacrilega attētasset iuadere: ⁊ ferire: ⁊ tandez post herodis impij in eū persecutionē: post cōtumelias cōuitia obprobria: tandem imisit in cor pditoris iude: ⁊ impioꝝ iudeoꝝ: ⁊ ipso agno māsueto volente: ⁊ volūtarie se pro redēptione offerēte: vinciri fecit: ⁊ flagellari: iniuste ꝯdēnari: nudari: ⁊ in cruce affigi. Que oia mitissimus agnus dei oipotētis filius pro salute nřa: qa ipse voluit: pertulit: vt nos ⁊ hūnc famulūm dei. N. a vinculis oiuz imūdoꝝ spirituū liberaret: liuore suo sanaret: ab erumna eriperet: dānatione nudatos a vobis impijs latronib⁹ infernalib⁹ reindueret veste inocentie ⁊ gratie: que nos in prothoplausto parente cōtra oipotētis dei imperiū rapuim⁹: exoluit: offerens se fructū benedictū ventris gloriose v̄ginis: pro interdicti fructus esu: cruore ex quinqz vulnerib⁹ largiter fuso: redemit: morte sua glīosa nostrā destruxit: ⁊ principem tuū cū oibus satellitibus ac apostaticis imundis spiritib⁹ ⁊ demonibus cū crederet se in ipso aliqd sui inuenire captiuauit: ⁊ nos credentes maxime sibi liberauit. Inter quos ⁊ de quoꝝ numero dono gratuite misericordie sue: nos esse profitemur. Et potestatē discipulis suis dedit calcandi super vos imundos spūs: ⁊ ad inuocationem sui sanctissimi nois virtutem ⁊ potestatē expellendi vos immundos spiritus ab obsessis corporibus: vel domibus: vel habitaculis: ⁊ in virtute ⁊ in iustitia passionis sue: qua dilexit nos: ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine sue inocentie: vos eijciēdo tradidit. In virtute igit̄ ⁊ honore huius summi impatoris regis

regum: et dñi dñantium: dñi iesu chri: in cuius noie omne genuflectit celestium terrestrium et infernorum: qui venturus est iudicare viuos et mortuos et sclm per ignem: nos quos de numero discipulorum licet indignos ee voluit: per quos in psona sua panis et vinum: vtpote in vbo creatoris virtute spus scti in carnem et sanguinem transubstantiatur: te ✠ requirimus: te ✠ citamus: tibi ✠ precipimus: inter ✠ dicimus: ac diffinitiue ✠ prohibemus: vt ✠ nunc exeas: et opa tua vel aliorum male fica operata quocunque dissoluas: et amoueas: et nunquam de cetero in eo causes vel facias: nec per te: nec per alios illa vel similia. Contradicentes vo: et contra stimulum calcitrantes sicut durissimos pharaones obduratos anathema ✠ tizamus: excoica ✠ mus: propter obsessionem et molestiam huius creature oipotentis dei. N. ita quod de cetero non psumatis: neque vos neque alij vice vra imundi spus: molestare inquietare pturbare corpus: nec sensus eius interiores vel exteriores: a planta pedis vsque ad verticem: nec aliquid ipsius attingere. Si vo aliquid iuris allegare psumitis: interponimus preciosissimum sanguinem imaculati agni dñi nostri iesu chri: qui vt scripsit Joannes euangelista: est ppitiatio pro peccatis nostris: et non tm pro nostris sed etiam totius mundi: etiam si esset mille mundi. Qui etiam supra splendorem solis apparens beato paulo: cum mitteret eum ad predicandum in oes gentes et populos dixit: vt conuertantur a tenebris ad lucem: a potestate sathane ad deum viuum: accipere remissionem pctorum: et sortem inter sanctos: que est per fidem: que est in me: dixit sanctissimus et tremebundus impator celestis dñs iesus chrs. Hanc vo fidem: et hic famulus dei et nos firmiter credimus: et simpliciter confitemur: et in ea velle viuere et mori ptestamur. Cum igitur nil iuris habeatis in eum: vti maligni inuasores: et iniqui vsurpatores predones: et latrones infernales discedite ab hoc famulo dei: et sanctissimi summi ✠ impatoris nri: quem nos et vos et omnis creatura contremiscit: discedite a domo: et ab omni loco habitationis eius: et oium fidelium: super quos inuocatum est nomen bonum et gloriosum summi imperatoris nostri iesu christi: et ite sine mora in locum desertum: vel in locum sodome et gomorre. Quod si ptinaciter adhuc resistitis: et iobedientes huic nro mandato: quin potius contumaces ac rebelles contra stimulum oipotentis dei calcitrantes: quod non cedet vobis impune: quia non hoies sed oipotentem et sum-

inum impatorē deū cōtemnitis. In cuius noīe ⁊ auctoritate atq3 virtute vos exorci ✠ zamus: pcipimus: ✠ anathema ✠ tizam⁹: probibe ✠ mus: ⁊ interdi ✠ cimus: molestiā ⁊ inquietationē: ⁊ pturbationē istius creature dei. N. ⁊ oīuz hic astātiū: ⁊ fideliuz presertiz huius habitationis oīpotētis dei. Naz q̄ cōuentio lucis ad tenebras: ⁊ christi ad belial? Ecce nūc inuocamus oīpotentez ⁊ summū impatorē dn̄m nr̄m iesuz chr̄z: cuius gl̄iosuz nomē ⁊ inuocationē temere velut ille obdurat⁹ pharao cōtemnitis: ⁊ bucusq3 cōtempsistis beatissimā virginē dei genitricē mariā: ⁊ oēs angelicos beatos sp̄us: ⁊ ciues supnos: p̄res nr̄os p̄riarchas: pphas: apl̄os: martyres: cōfessores atq3 v̄gines: ⁊ sp̄ales p̄ronos nr̄os beatissimū dn̄icuz p̄rez nr̄z: petrū martyrē gl̄iosuz: beatū thomā: beatū vincētiuz: beatū antoniū ep̄z ⁊ cōfessorē: q multos de satellitib⁹ vr̄is in digito oīpotētis dei eiecerūt: btissimā catherinā senēsem v̄ginē ⁊ sponsaz iesu chr̄i purissimā: q̄ mirabili gr̄a dei cōtra vos iniquos demones pualuit sanctū. N. vel sanctā. N. vel sanctos. N. qui faciem dei oīpotētis cōtemplant: qui vos siue vnuz siue plures qn̄cūq3 accessum habere presumpseritis ad hunc famuluz dei. N. vel ad locū habitationis eius p scm̄ angeluz ab oīpotēte missuz ante diez tremebundi iudicij: queadmoduz p beatuz bartholomeū in india fecit astaroth ⁊ berith cathenis igneis alligabit: ⁊ in abyssum gehenne infernalis ⁊ laci ignis ardentis sulphure mittet: cuius fumus ascendet in secula seculoꝝ. Amen.

Date itaq3 honorem oīpotenti deo ac summo imperatori deo pa ✠ tri ⁊ fi ✠ lio eius domino iesu ✠ christo: qui dilexit ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo: in cuius noīe omne genuflectit celestiuz terrestrium ⁊ infernoꝝ: ⁊ sp̄ui ✠ scō in cuius nomine atq3 virtute hoc peremptorio ⁊ diffinitiuo mādato preci ✠ pimus mādam⁹ ✠ artamus ✠ ⁊ anathematizam⁹ ✠ vt recedatis ab hoc famulo dei. N. ⁊ a loco habitationis eius: ⁊ omniuz fidelium: absq3 lesione alicuius: in desertuz locū: vsq3 ad diez tremebundi iudicij: ita q̄ decetero huc appropinquare neq3 vos neq3 alij vice vestra valeatis ad inuadendum inquietādum ⁊ perturbādum hunc famuluz dei. N. neq3 sensus eius exteriores vel interiores: neq3 aliquē de hic habitātibus: qa ipsos deus ⁊ dn̄s noster iesus ad suā sanctā gr̄az ⁊ bene ✠ dictionē fontēq3

baptismatis dono vocare dignatus est: vt fieret eius templum per aquam regenerationis et remissionem omniuz peccatorum: per nomen et virtutem eiusdem dñi nostri iesu christi. Qui venturus est iudicare viuos et mortuos: et seculuz per ignem. Deo aũt gratias: qui nobis per iesum christuz dñm nostrũ victoriaz donauit.

Cum itaqz iniquissimus sathanas caput et pnceps iniquorum omniuz tyrãnidem suam: quã solus exercere poterat in filios ade: ab ipso seminali rõne ppagatos extendere presumpserit in summũ imperatorẽ et regem regum et dñm dñantiuz deũ: et oipotentis dei vnigenitũ agnum imaculatũ: in quo nõ habebat qcq̃z: et ob hoc ab ipso dño nostro iesu christo saluatore nr̃o: qui dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo: cuz socijs suis angelis et demonibus apostaticis: de quorum numero es tu miserrimus et iniquus inuasor excecatus a deo iudicatus superatus captiuus et vinctus: et nos et in ipsuz credentes: et in virtute trinitatis deifice baptizatos: et alijs sacris ab ipso filio dei institutis initiatos: de ptãte tua sathana eripuerit iuste et potentissime: et ptestatus est beato paulo apl'o suo: apparens ei supra splendorẽ solis lucidior: in via: media die. Idcirco malignissime et spurcissime miserrime sathana et imũdissime spũs: iam tertio exorcizate et adiurate in noie oipotentis et summi impatoris nr̃i iesu chr̃i: vt recedas ab ho^a c famulo^a dei. N. et ab omni loco creaturarum eius. Que nam societas lucis ad tenebras: et christi ad belial? Et nunc cum velut alter pharao induratus: nõ nos tm̃ seruos et ministros eius sed mãdata summi impatoris dei cõtumaciter ꝯtẽpseris: idcirco ex pte oipotentis dei sancte et indiuidue trinitatis. vz. pa ✠ tris et fi ✠ lij eius dñi nr̃i iesu chr̃i: qui dilexit nos: et spũs ✠ sctĩ: quẽ effudit in nos abũde p lauacruz regñationis: qui est inuicte virtutis: et insupabilis imperij: semp magnificus triũphator: q diabolice dominationis vires reprimit: et potẽter expugnat: q te refugã et immũduz spũm diaboluz et demonẽ infernalez cũ socijs demonib⁹ supbissimis gehẽne deputauit incẽdijs. Et ibi iterum p̃cipi ✠ mus: anathema ✠ tizamus: et exorci ✠ zamus: vt recedas velociter absqz offensa alicuius presentiuz: vel absentiũ: sup quos inuocatum est nomẽ gl'iosuz summi impatoris dñi nr̃i ie ✠ su chri ✠ sti: vt recedas ab ho^a c famulo^a dei. N. vel loco: vel monasterio: vel

territorio huius patrie: ꝛ vadas in locum desertum: ita ꝙ de cete ro non presumas ad ipsuz accedere: nec corpus eius iterius vel exterius per maleficia tua aberrare: neqꝫ ad locũ istũ appropinquare inqetare vel molestare ipsuz: vel aliquẽ vel aliquos hic habitantes: a planta pedis vsqꝫ ad verticẽ. Per virtutẽ eiusdẽ domini nostri iesu chri. Qui vẽturus est iudicare viuos ꝛ mortuos.

ITem eadem auctoritate eiusdez summi imperatoris ꝛ inuicte virtutis eius: qui te refugã atqꝫ apostatam diabolum gehenne deputauit: ꝛ in virtute totius curie celestis. s. intemerate semp virginis marie beatissime matris vnigeniti filij dei ꝛ saluatoris nostri: ꝛ oium celestiuz beatoꝝ ordinũ: ꝛ triplicis hierarchie. s. seraphin: cherubin: thronoꝝ: dominationũ: virtutuz: potestatum: principatuũ: archangeloꝝ ꝛ angeloꝝ: qui semper vident beatissimã faciem patris oipotentis in celis: ꝛ patrũ nostroꝝ patriarchaꝝ: prophetaꝝ: sanctissimoꝝ aploꝝ petri ꝛ pauli: ꝛ alioꝝ aploꝝ: martyrũ: confessoꝝ: atqꝫ sanctarũ virginũ: ꝛ oiuz electoꝝ eius: precipue aũt beatissimoꝝ patronoꝝ nostroꝝ. vꝫ. beati dñici patris nostri: gloriosi petri martyris: beati thome: beati vincẽtij: beati antonij epi ꝛ cõfessoris: ꝛ beate catherine de senis: ꝛ officij mei sacerdotalis: cuius ministerio in sacrificio altaris verum corpus ꝛ sanguis christi conficitur omnipotẽti virtute dei nostri: te refugam apostatã miserrimũ imundum spũm ꝛ diaboluz in his scriptis excõicamus: ꝛ excõicatuz decernimus: orãtes oipotẽtez deum nostruz: a cuius domicilio miserrime: cum diceres cũ principe tuo in celum conscendam: cecidisti: ꝛ ex angelo effectus es imũdus diabolus ꝛ sathanas: vt per merita passionis sue ꝛ iustitiam ipse deus ꝛ dñs noster iesus christus: qui dilexit nos: ꝛ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo: pro cõtemptu maiestatis sue iuste tibi retribuens: ꝛ per merita ꝛ intercessionẽ oium supernoꝝ ciuium mittat angeluz lucis sanctũ ꝛ bonũ: qui te cõrẽptorez sanctissimi nois ꝛ vexilli summi impatoris cathenis igneis alligatum: quotiẽscũqꝫ ad hunc famuluꝫ dei. N. vel locũ eiꝰ psumpseris appropinquare: tradat in abyssum inferni: ꝛ in locũ ignis ardentis sulphuris: vbi ante diez extremi iudicij excrucieris die ac nocte: ꝛ fumus tormentoꝝ tuoꝝ ascẽdat in secula scloꝝ. Amen.

In noie pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spũs ✠ sancti. Amen.

In quoꝝ fidē ego presbyter. N. de tali loco: minimus seruulus seruoꝝ dei ⁊ indignus sacerdos: eiusdem summi imperatoris ⁊ saluatoris nostri iesu christi p̄ntem excōicationem ⁊ exorcismū contra te sathana imunde manu ꝓpria conscripsi: vel scribi feci: ⁊ sigilli quo vtor impressione muniri. Anno ab incarnatiōe eiusdem saluatoris nostri. M.ccccc. die mensis.

Qui non diligit dominum Jesum: anathema sit. Amen.

Explicit exorcismus.

Incipit exorcismus contra demoniacos ⁊ maleficiatos ⁊ incantationes ⁊ facturas ⁊ domos a demonio vexatas. Primus.

IN nomine sancte ⁊ indiuidue trinitatis contra omnes maleficiorum vanitates ⁊ incursus demonum signum sancte crucis ✠ saluatoris nostri iesu christi tolle potestatē: tolle impetū sathane ⁊ angeloꝝ eius: ⁊ non permittas nocere isti creature dei. N. sed vadant in loca arida. Memento nostri dn̄e sicut iurasti patribꝰ nostris habraā isaac ⁊ iacob: vt inde exeāt ⁊ recedant ab hac creatura dei. N. ⁊ vadant in loca arida ⁊ sterilia inaquosa ⁊ inhabitabilia. Vade retro sathana cū angelis tuis apostaticis. Per eū qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊c.

Coniuro vos ✠ angeli tartarei: per eū qui vos eiecit de superno celoꝝ habitaculo: qui fertis malū cōtra genus humanū. Adiuro ✠ vos ꝑ quatuor euāgelistas: ⁊ ꝑ tremēdū diē iudicij: ⁊ per terribilē iudicē. Et adiuro vos ꝑ noīa sacratissima oīpotentis dei. vz. Messias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sabaoth ✠ Adonay ✠ Unigenitus ✠ Via ✠ Vita ✠ Veritas ✠ Omousion ✠ Principiū ✠ Primogenitus ✠ Sapientia ✠ Fons ✠ Origo ✠ Paraclitꝰ ✠ Mediator ✠ Agnus ✠ Ouis ✠ Alpha ⁊ o ✠ Caput ⁊ finis ✠ Simul vocitatꝰ ✠ Serpēs ✠ Aries ✠ Leo ✠ Vermis ✠ Verbum ✠ Splendor ✠ Lux ✠ Imago ✠ Gloria ✠ Sol ✠ Panis ✠ Flos ✠ Vitis ✠ Mons ✠ Janua ✠ Terra ✠ Lapis angularis ✠ Spōsus ✠ Pastor ✠ Propheta ✠ Sacerdos ✠ Athanatos ✠ Yschiros ✠ Pantheō ✠ Eleyson ✠ Aquila ✠ Thetbagrāmaton ✠ Dn̄s iesus chr̄s ✠. Per noīa ista sacratissima adiuro ✠ vos

⁊ cõtestor angeli sathane ita pñtes sicut absentes: ita absentes sicut pñtes: vt exeatis ⁊ recedatis cũ maleficijs ⁊ iniquitatib⁹ vestris ab hac creatura dei. ℟. ⁊ eatis ad deserta loca ⁊ arrida: vbi nõ arat̃ nec seminat̃: nec nomẽ dñi inuocat̃ nec noiat̃: nequãdo in die iudicij ante tribunal chr̄i veniẽtes dicatis: nullus nobis cõtradixit: nullus nos cõiurauit. Ego vo ex ꝑte oipotẽtis dei sancte ⁊ indiuidue trinitatis. vꝫ. pr̄is ⁊ filij ⁊ spũs scti cõiuro vos ⁊ cõtradico vobis: vt exeatis de corpore ⁊ de membris istius creature. Uobis etiaꝫ cõtradicit ipse pater dñi nr̄i iesu chr̄i. Qui venturus est iudicare ⁊c. Increatus ✠ pater. Increatus ✠ filius. Increatus ✠ spũs scũs. Immẽsus ✠ pr̄. Immẽsus ✠ fili⁹. Immẽsus spũs scũs ✠. Etern⁹ ✠ pr̄. Etern⁹ ✠ fili⁹. Etern⁹ ✠ spũs scũs.

EGo coniuro vos demones per pa ✠ trem ⁊ per fi ✠ lium ⁊ ꝑ spũm ✠ scm̃: ꝑ ange ✠ los: per archã ✠ gelos: ꝑ thronos ✠ ⁊ dñationes ✠ principatus ✠ ptãtes ✠ cherubin ✠ ⁊ seraphin ✠ ⁊ virtutes celoꝝ ✠ ⁊ ꝑ recuperationem aiaꝝ ✠ ⁊ per omnia mirabilia que fecit dominus in celo ⁊ in terra: vt nomina vestra manifestetis: ⁊ inde exeatis cuꝫ iniquitatibus vestris ⁊ maleficijs vestris. Per eũ q̃ vẽturus est iudicare viuos ⁊ mortuos.

COniuro vos malignos spiritus per virtutẽ dei omnipotẽtis: ⁊ sanctissimũ ⁊ dulcissimuꝫ lac ⁊ sacrosancta vbera virginis marie: que lactauerunt iesum christum dñm nostruꝫ filium dei: vt dicatis mihi quomodo intrastis in corpore siue in persona huius creature dei. ℟. Et cito inde exeatis. Per euꝫ qui venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ sclm̃ per ignem. ℟. Amen.

¶ Si diabolus rñderet: ⁊ diceret: ꝙ sit anima alicuiuꝫ defuncti: nõ ei credas: q̃a est heresis: sed insta ꝙ dicat nomẽ ꝓpriũ: qd̃ habuit ab initio: qñ fuit expulsus de celo. Pete etiaꝫ cuius ordinis erat: ⁊ nomẽ sui suꝑioris: ⁊ qua de cã intrauit in illud corpus. Et coniura ipsuꝫ: ꝙ nõ discedat sine sua licẽtia: ⁊ ꝙ cogat̃ dare signũ sue egressionis: dimittẽdo personã oppressã liberã ⁊ expeditam: sicut erat in illa hora: qñ fuit baptizata. ¶ Coniurationem sequentẽ dicat sacerdos cũ magna efficacia: ⁊ repetat eam sicut ei videbitur. Et quotiens ei repetit: penam augeat ⁊ accrescat.

PRecipio ex parte sanctissime trinitatis pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spũs ✠ sci: ⁊ per merita sacratissime passionis dñi nostri

Jesu ✠ chri: et per merita omnium sanctorum et sanctarum que sunt in paradiso: quod si datum fuit aliquid per maleficium ad comedendum vel bibendum huic creature dei. N. Aut si vos maledicti diaboli portastis in corpore suo: aut composuistis aliquid in eodem: non habeatis facultatem vel potestatem vel virtutem conservandi illud agitandi vel movendi: et quod amoveatis ipsam facultatem potestatem et virtutem: et quod cogamini dissipare omnem laqueum nodum et compositionem: que fuissent in predictis rebus: et quod sitis astricti et compulsi ea disiungere separare et removere a visceribus ✠ ab intestinis ✠: et ea per secessum emitti facere deorsum sine aliqua lesione anime et corporis istius creature dei. N. Rursum vobis diabolis si presentialiter estis in hoc corpore: precipio vobis ex parte sanctissime trinitatis pa ✠ tris et fi ✠ lii et spiritus ✠ sancti: quod non habeatis facultatem standi morandi abscondendi vos in aliqua parte corporis huius creature dei. N. nec in quatuor humoribus. videlicet sanguine ✠ colera ✠ flegmate ✠ et melancolia: ✠ nec in carne ✠ nec in ossibus ✠ nec in medullis ✠ nec in nervis ✠ nec in venis ✠ nec in omnibus iuncturis corporis ✠ nec in pedibus ✠ nec in suris ✠ nec in tibiis ✠ nec in lateribus ✠ nec in renibus ✠ nec subtus renes ✠ nec supra renes ✠ nec in dorso ✠ nec in spatulis ✠ nec in brachiis ✠ nec in manibus ✠ nec in unguibus ✠ neque in corde ✠ neque in epate ✠ nec in splene ✠ neque in interioribus ✠ neque in pulmone ✠ nec in intestinis superioribus vel inferioribus ✠ maioribus vel minoribus ✠ nec in ventre ✠ nec in stomacho ✠ nec in pectore ✠ nec in gutture ✠ nec in collo ✠ nec in facie ✠ nec in mento ✠ nec in maxillis ✠ nec in dentibus ✠ nec in gengivis ✠ nec in lingua ✠ nec subtus linguam ✠ nec supra linguam ✠ nec in palato ✠ nec in naso ✠ nec in oculis ✠ nec in auribus ✠ nec in cerebro ✠ nec in panniculis cerebri ✠ nec in arteriis ✠ nec fecibus corporis ✠ nec in aliis rebus vel locis corporis: vel extra corpus ✠ neque intrinsece ✠ neque superficialiter ✠ nec in capillis ✠ nec in pillis ✠ nec in vestimentis ✠ nec in genitalibus ✠ nec in ano ✠ nec in testiculis ✠ nec in umbilico ✠ neque in eius circumstantibus ✠ neque in aliis locis: ad que ire habeat aut stare ✠ sed inviti et vi et virtute dei compulsi nunc cogamini vos manifestare: et in illis partibus in quibus estis aliquam lesionem facere in signum presentie vestre. Item precipio vobis ex parte sanctissime trinitatis patris ✠ et filii ✠ et spi-

ritus ✠ sancti: ꝙ discedatis ex oibus partibꝰ istius corporis. N.
creature dei vbi estis a planta pedis vsqȝ ad verticeȝ: ⁊ ꝙ fugia-
tis extra ipsuȝ corpus fugiēdo per illaȝ viaȝ que sit magis libera
⁊ expedita: sicut per os stomachi: per pectus: per guttur: per os:
cum signo manifesto ꝙ fugiatis extra corpus suuȝ. Item vobis
precipio ex pte sanctissime trinitatis: patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spūs ✠
sancti: ꝙ nō habeatis potestatē accipiendi adiutoriuȝ vel succur-
sum ab alijs demonibus vel diabolis: nec petendi alios demo-
nes vel diabolos in adiutorium vestruȝ: nec mittere seu ponere
alios demones in loco vestro. Et ꝙ cogamini discedere taliter
ꝙ nunqȝ nec vos nec alij diaboli habeatis auctoritatē facultateȝ
vel potestatē nec virtutē redeundi nec pn̄tialiter: nec ꝑtātiue nec
virtualr̄: sed sitis cōpulsi ⁊ cōstricti ad eūduȝ ad loca arrida ⁊ ste-
rilia ⁊ inaquosa ⁊ inhabitabilia vbi nemini noceatis. Qȝ si secus
feceritis intendo ꝓcedere cōtra vos maledictos diabolos: ⁊ da-
re ⁊ fulminare contra vos omnes excōicatiōes ⁊ maledictiōes:
quas vobis dare possum ex parte sanctissime trinitatis pr̄is ✠
⁊ filij ✠ ⁊ spūs ✠ sancti. Et etiaȝ intēdo vos expellere extra cor-
pus istius creature dei a planta pedis vsqȝ ad verticē: per virtu-
tem sanctissime trinitatis: patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spūs ✠ sancti: ⁊ ꝑ
virtutem sanctoꝝ angeloꝝ: ⁊ per virtutem totius paradisi: ⁊ per
virtutē omnium inimicoꝝ vestroꝝ: quos habetis in celo ⁊ in ter-
ra. Et precipio oibus magistris ⁊ superioribus vestris ex parte
sanctissime trinitatis: patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spūs ✠ sancti: ꝙ nūc pre-
sentialiter huc veniant: ⁊ vos etiam inuiti extrahant de corpore
huius creature dei. Item ex parte eiusdem sanctissime trinitatis
patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ spūs ✠ sancti: eisdem magistris vestris preci-
pio: quatenꝰ vos detrudāt in stagnū ignis ⁊ sulphuris: ad qd̄ ego
vos dei virtute ꝯdēno ꝑ spacium annoꝝ centū: a tp̄e egressionis
vestre de corꝑe huius creature dei. N. incipiēduȝ. Coniuratio.

Coniuro vos per ꝑciosissimū sanguinē: qui exiuit de latere
christi in cruce pendētis: ⁊ adiuro vos ꝑ gloriosaȝ virgineȝ
mariaȝ matrē eiusdeȝ dei ⁊ dn̄i nostri iesu christi: ⁊ per milia miliū
angeloꝝ deo ministrantiuȝ: ⁊ per collegiū ap̄loꝝ. Coniuro vos
etiaȝ per quatuor euāgelistas mattheū ⁊ marcum: lucā ⁊ ioāneȝ:
⁊ per septem celos: ⁊ per vigintiquatuor seniores: ⁊ per decem tre-

mendi iudicij: ⁊ per quatuor animalia que assistunt ante thronuz
dei ✠ ⁊ per celuz: ⁊ p terrã ✠ solem ✠ ⁊ lunã ✠ ⁊ stellas ✠ ⁊ per
eoꝝ noia ✠ ⁊ p sctõs patriarchas. s. habraã isaac ⁊ iacob: vt sta/
tim exeatis de corpe: siue de mẽbris ⁊ psona isti⁹ creature dei. N.
⁊ de domo: audito noie sctissimo dei thethagrãmaton cito pcul
fugiatis ⁊ vadatis in loca: vbi non noceatis aliquibus fidelibus
christianis. Per virtutez eiusdem domini nostri iesu christi. Qui
venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ sclm p ignẽ. R. Amẽ.

Adiuro vos demones per patrem ✠ ⁊ filium ✠ ⁊ spũz ✠
sanctum ⁊ omnes or ✠ dines angeloꝝ deo ministrãtiuz ✠
⁊ per senatum apostoloꝝ ✠ ⁊ per centum quadragintaquatuor
milia martyruz: vt amplius nõ habeatis licẽtiaz nec potestatem
super hanc creaturã dei. N. vel domũ eius: fugite miseri ⁊ scele/
stissimi hinc: ⁊ defluere vos faciat deus: sicut defluit cera a facie
ignis: vt amplius nõ habeatis potestatẽ faciendi vlluz dolorem
vel timorẽ vel dãnuz: nec vlluz malũ sup carnez: nec in carne: nec
in membris huius creature dei. N. vel in domo eius. Per eum
qui venturus est iudicare vios ⁊ mortuos ⁊ sclm per ignem. R.
Amen. Initium sancti euãgelij sm Joãnem. In principio erat
verbum. fol. 115. Sequẽtia sancti euangelij sm Matheum.

Cum natus esset iesus in bethleem iude in diebus herodis
regis: ecce magi ab oriẽte venerũt hierosolymã dicentes.
Ubi est qui natus est rex iudeoꝝ. Uidimus enim stellam eius in
oriẽte: ⁊ venimus adorare eũ. Audiens aũt herodes rex turbat⁹
est: ⁊ ois hierosolyma cũ illo. Et cõgregans oẽs principes sacer
dotũ ⁊ scribas populi: sciscitabat ab eis vbi chrs nasceret. At illi
dixerũt ei. In bethleez iude. Sic enim scriptũ est per pphetaz.
Et tu bethleez terra iuda nequaꝗ̄ minima es in pncipib⁹ iuda:
ex te eniz exiet dux: qui regat populũ meũ israel. Tunc herodes
clam vocatis magis: diligenter didicit ab eis tempus stelle que
apparuit eis. Et mittens illos in bethleez dixit. Ite ⁊ interroga/
te diligẽter de puero: ⁊ cum inueneritis renunciate mihi: vt ⁊ ego
veniens adorem eum. Qui cum audissent regem abierunt. Et
ecce stella quaz viderant in oriente antecedebat eos vsqz duz ve
niens staret supra vbi erat puer. Uidentes aũt stellaz: gauisi sunt
gaudio magno valde. Et itrãtes domũ: iueneiũt puerũ cũ maria

matre eius: ꝛ ꝓcidentes adorauerũt eũ. Et aptis thesauris suis: obtulerũt ei munera: aurũ: thus: ꝛ myrrhã. Et rñso accepto in somnis ne redirẽt ad herodem: p aliã viaꝫ reuersi sunt in regionem suaꝫ. ℣. Dñs vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Gratiam tuam q̃s dñe mentibus nostris infunde: ꝛ illud lumen splendidũ cordibꝰ nostris irradia: quod triuꝫ magoꝝ mentibus inspirasti. Per christum. ℟. Amen. Coniuratio.

Coniuro vos demones infernales spũs malignos per patrem ✠ per filiũ ✠ ꝛ per spũm scm̃ ✠ vt nõ mentiamini: sed dicatis mihi veritatẽ: qs est ille: qui dꝫ vos hinc expellere de ꝑsona istiꝰ creature dei. N. vel de domo eius: vt oẽs astãtes itelligãt ꝛ audiant veritatẽ: alioqn mittam vos in ꝓfunduꝫ inferni in loca penaꝝ magnaꝝ de qbus non exibitis: per virtutẽ dñi nostri iesu christi. Qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculuꝫ per ignem. ℟. Amen. Hic repete superiorem coniurationem cum magna fide ꝛ efficacia: ꝛ videbis mirabilia. Coniuratio.

Coniuro vos spũs imũdos demones infernales: qui hanc creaturã affligitis: vt faciatis mãdata dei: ꝛ non mittã vos in ꝓfunduꝫ inferni p pr̃eꝫ ✠ ꝛ filiũ ✠ ꝛ spũm scm̃ ✠. Uide miser demon qualr̃ per potẽtiaꝫ altissimi dei viui ꝛ veri es cõstrictus ꝛ victus. Ideo scelerate ꝛ neqssime fuge: nõ est iaꝫ differendi tp̃s. Quia dñs nr̃ iesus chr̃s vos coartat. Qui vẽturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ scl'ꝫ p ignẽ. ℟. Amẽ. Pr̃ noster. Aue maria.

Coniuro vos spiritus imũdos. In noie pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ spũs ✠ sancti: ꝛ per virtutem ✠ angeloꝝ sanctoꝝ: ꝛ patriarchaꝝ: ꝓphetaꝝ: apl'oꝝ: martyrũ: cõfessoꝝ: atqꝫ sanctaꝝ virginum: ita pñtes sicut absentes: ita absentes sicut pñtes vbicũqꝫ sitis: vt exeatis ꝛ recedatis ab hac creatura dei. N. cũ maleficijs ꝛ iniquitatibꝰ vestris: per virtuteꝫ dñi nr̃i iesu christi. Qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ scl'm p igneꝫ. Coniuratio.

Coniuro vos nequissimi spũs per deũ patrem ✠ oipotentem: ꝛ per virtutes celoruꝫ: ꝛ per sacrosancta vbera ꝛ lac beatissime virginis marie: que lactauerunt dñm nostrum iesum chr̃m filium dei viui: vt exeatis de corpore ꝛ membris vel ꝑsona huius creature dei. N. ꝛ de domo eius: per virtutem eiusdeꝫ dñi nostri iesu christi. Qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ

seculum per ignē. Sequentia sancti euangelij s̄m Mattheum.

IN illo tempore: Egressus iesus secessit in partes tyri ꝛ sydonis. Et ecce mulier chananea a finibus illis egressa clamauit dicens ei. Miserere mei domine fili dauid: filia mea male a demonio vexatur. Qui nō respondit ei verbum. Et accedētes discipuli eius rogabant eum dicentes. Dimitte eam: qa clamat post nos. Ipse autem rn̄dens: ait. Non sum missus nisi ad oues que perierunt domus israel. At illa venit ꝛ adorauit eum dicēs. Domine adiuua me. Qui respōdens ait. Non est bonuz sumere panem filioꝝ ꝛ mittere canibus. At illa dixit. Etiam dn̄e. Nam ꝛ catelli edunt de micis: que cadunt de mensa dominoꝝ suoꝝ. Tunc respondens Iesus ait illi. O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus Oratio.

DOmine iesu chr̄e clementissime redēptor nr̄: qui humano gn̄i inumera bn̄ficia cōtulisti: te suppliciter deprecamur ꝑ oīa ꝛ singula dona ꝛ bn̄ficia nobis collata: ꝛ maxie ꝑ natiuitatem tuā scāꝫ: qua ex purissima v̄gie carne nr̄e mortalitatis assumpta: huic mūdo nasci dignat⁹ es ad salutē: ꝛ ꝑ annunciationē: quam angeli fecerūt pastorib⁹: ꝛ ꝑ gaudiuz qd̄ ipsi habuerūt: ꝛ ꝑ circūcisionē tuā scissimā: ꝛ per honorē: quē tibi fecerūt illi tres reges ꝛ magi: ꝛ ꝑ munera q̄ tibi obtulerūt: ꝛ ꝑ pn̄tationē tui in tēplo: ꝑ cōsolationē symeonis ꝛ anne: ꝛ ꝑ scificationē baptismi tui: ꝑ ieiuniū quadraginta dieꝝ: ꝛ ꝑ afflictionē ipsoꝝ: ꝑ sctām p̄dicationē tuā: ꝑ opa miraculoꝝ tuoꝝ magnoꝝ: ꝑ liberationez multoꝝ a demone obsessoꝝ: ꝑ lotionē pedū discipuloꝝ ꝛ apl'oꝝ tuoꝝ: ꝑ ꝯsecratiōez tui sctissimi corporis ꝛ sanguis: ꝑ famē ꝛ sitim tuā: ꝛ ꝑ acerbissimā mortē tuā: ꝛ gl'iosaz resurrectionē atqꝫ admirabilez ascēsionem tuā: liberare digneris hāc creaturā tuam. N. ab oī ptāte maligni spūs. Qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ scl'ꝫ ꝑ ignez.

ERgo maledicte diabole recognosce sentētiam tuam: ꝛ non audeas nec debeas molestare vel nocere nec vllaz lesionē facere super hanc creaturam dei. N. per virtutez dn̄i nostri iesu christi ꝛ gl'iose virginis marie. Et sicut ipse dn̄s noster iesus christus dignat⁹ est expellere de corpe filie chananee demonē: illam male vexantē ꝛ sanare eā: ita sanare ꝛ liberare digneꝛ hanc crea-

turam suam. N. petentem a te demonio liberari: & per virtutez suaz te expellat vt vadas in loco vbi nulli christiano nocere possis. Quia ipse est qui venturus est iudicare vi. &c. Coniuratio.

Coniuro te maledicte sathana per virtutem dñi nostri iesu christi: & oīuz sanctoꝝ & sanctaꝝ dei: vt mihi rñdeas & dicas: qs est ille qui debeat te hinc expellere: & cede hinc: alioquin mittam te in ꝓfundum abyssi cū sequacibus tuis: vt non noceas alicui creature dei create ad imaginē & similitudinē suam. Impe rat hoc tibi idem deus & dñs iesus christus. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos & seculū &c. Audi scelerate & maledicte.

Eum q te genuit dereliqsti: & oblitus es dñi creatoris tui. Deinde dic ter Pr̄ nr̄. et Aue maria. Hic repete supra positam coniurationē modo suprascripto. Et si diabolus nomē suuz vel noīa sua reuelaret: scribe illud vel illa in cedula: & postea fac ignem nouum: & scripta in cedula nomina illorum spirituum proijce in igne dicendo super ignez ista verba. Super aspidez & basilicum ambulabis & conculcabis leonem & draconem.

Coniuro te creatura ✠ ignis per illum: qui orbē contremiscere facit: q istos spūs comburas & affligas taliter: q sentiāt penas iportabiles & intollerabiles in virtute dñi nr̄i iesu chri: & vbis que de illo dicunt: qui orbem tremere facit: in cuius noīe & virtute ego precipio vobis demones: vt exeatis ab hac creatura dei. N. vel ab hac domo: vt amplius non molestetis eam. Per eundem deum & dñm nostruz iesum chr̄m. Qui venturus est &c.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine iesu chr̄e q voluisti pro mūdi redēptiōe de vgine maria nasci: in carne tua sciſſima circūcidi: a iudeis reprobari: a iuda ꝓditore osculo tradi: vinculis alligari: & sicut agnꝰ inocens ad victimā duci: atqz in cōspectu anne & cayphe pilati & herodis idecēter offerri: a falsis testibꝰ accusari: a discipulo negari: flagellis obprobrijsqz vexari: spinis coronari: sputis ꝯspui: colaphis cedi: palmis ꝑcuti: harūdine verberari: clauoꝝ aculeis ꝑforari: in cruce leuari: iter latrones deputari: felle & aceto potari: ab hoibꝰ blasphemari: lancea vulnerari & i cruce mori. Tu dñe per has sacratissimas penas & passiones tuas: q̄s ego idignissimꝰ recolo: & ꝑ scāz crucē & mortē tuā liberare digneris hāc creaturam

suaz. N. a miserabili oppressione sathane ꝛ ministroꝝ eiꝰ: ꝛ ꝑdu-
cere eā digneris ad pristinā sanitatē fracto vinculo inimici cuius-
cūqz gn̄is maligni. Qui venturus est ꝛc. Deinde sepius repete
ista verba que sequūtur donec recedāt. Sed aduerte ꝙ necesse
est esse iportunū circa aliquos demones obstinatos ꝛ ꝑseuerare
in coniurationibꝰ cū magna fide: que maxie impatiente requirit.

Exorciso te. N. in noīe dei pr̄is ✠ oīpotētis ꝛ in noīe iesu ✠
chr̄i filij eiꝰ dn̄i nr̄i: ꝛ in v̄tute sp̄us ✠ sc̄ti: vt fias vas mūdū:
scm̄: ꝛ purgatū ab oī labe iniq̄tatis: maleficijs: incātationibꝰ: liga-
tionibꝰ: signaturis ꝛ facturis. Que oīa maleficia: incātatiōes: liga-
turas: signaturas ꝛ facturas: in corꝑe tuo: vel circa corpꝰ tuū fa-
cta. In noīe eiusdē dei pr̄is ✠ oīpotētis: ꝛ in noīe iesu chr̄i ✠ filij
eiꝰ dn̄i nr̄i: ꝛ in v̄tute sp̄us ✠ sc̄ti. Ego. N. seruꝰ illius indignus ꝛ
pctōr auctoritate mihi p̄stita dissoluo: ꝛ dissoluta esse decerno: ꝛ
p̄cipio tibi maledicte diabole ac socijs tuis: vt amplius nō habea-
tis ptātez manēdi in hoc corꝑe a planta pedis vsqz ad verticē: sz
statim recedere debeatis: cū oībus maleficijs: ꝛ iniq̄tatibus v̄ris.
Per eū q̄ vēturus est. ¶ Oratio dicēda suꝑ infirmū liberatum.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotēs sempiterne deꝰ: q̄ liberare dignatꝰ es hunc fa-
mulum tuum. N. ab oī vexatiōe sathane ꝛ ministroꝝ eius.
Emitte in euz septiformē sp̄uz sanctū tuū paraclitū de celis. ℟.
Amē. Sp̄m sapiētie ꝛ itellectꝰ. Amē. Sp̄uz cōsilij ꝛ fortitudi-
nis. Amē. Sp̄uz sciētie ꝛ pietatis. Amē. Adimple euz sp̄u timo-
ris tui: ꝛ signa euz signo crucis ✠ chr̄i i vitā ꝑpitiatꝰ eternā. Amē.

¶ Hic agimus gratias sancte trinitati pro liberatione infirmi.

℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Te patrez ingenitū: te filiuz vnigenitū: te sp̄m scm̄ paracli-
tum: sanctā ꝛ indiuiduā trinitatē toto corde: toto ore cōfite-
mur: laudamus atqz bn̄dicimus: tibi grās agētes: q̄a virtute tua
hodie ꝯfusus: turbatꝰ: verberatꝰ: ac deniqz expulsus ē diabolus
cū socijs suis de hac creatura tua. N. quā ꝑ filiuz tuū vnigenituz
redimere dignatꝰ es. Queso igit̄ te dn̄e sancte pr̄ oīps eterne deꝰ:
sctā trinitas: virtus vna: atqz indiscreta maiestas: deus nr̄ oīps: vt
hāc creaturā tuā. N. etiam custodire: ꝛ defendere digneris. Per
sctōs angelos tuos ab omni incursu sathane ꝛ ministroꝝ eius:

ꝛ infunde sup eā bñdictionē tuā sctā3. Per chꝛ3 dñm nfm. Amē.
Si accideret ꝙ demon esset ita obstinatus ꝙ ꝓpter coniuratio-
nes noler recedere: duc eū ante altare sacramēti eucharistie: ꝛ ibi
tenēdo tabernaculu3 sacri in manibus: coniura eū. Et noli diffi-
dere: qa aliqñ per tres menses: ꝛ aliqñ per annos aliqui non pñt
liberari. Expedit etiā ꝓbari diuersos exorcismos: dūmodo non
habeāt aliquā supstitionē. Et aliq demones vt dr̄ in euāgelio nō
expellunt nisi in oꝛone ꝛ ieiunio. Jdō op3 nō solū ꝯiurare sed etiā
mētalr̄ orare. Du3 ḡ fuerit corā sacratissimo sacro ita cōiurabis.
¶ Maledicti diaboli qa noluistis obedire preceptis meis imo
verius dei oīpotētis: patris ✠ ꝛ filij ✠ ꝛ spūs ✠ sancti. Nunc cō
tra vos siue pñtes: siue absentes: siue absentes: siue pñtes: vbi-
cūq3 sitis: qui hanc creatura3 dei vexare p̄sumpsistis: ꝛ p̄sumitis
corā sanctissimo ac sacratissimo sacro corporis dñi nr̄i iesu chr̄i.
Ego N. fero sniā3 maledictionis ꝛ excōicationis ꝛ ꝯdēnationis
vestre: inquātu3 auctoritas mea se extēdit in stagnum ignis ꝛ sul-
phuris: ob inobediētia3 vestrā ꝑ annos centū. Maledico: ꝛ ꝑcu-
tio: ꝛ eijcio: ꝛ excōico: ꝛ condēno vos maledicti diaboli in virtute
sanctissime trinitatis pr̄is ✠ ꝛ filij ✠ ꝛ spūs ✠ scti. ℟. Amen.
Repete predicta verba. i. Maledicti ꝛ excōicati per infrascri-
ptas noīationes rñdentibꝰ circūstantibꝰ. Amē. Thronoꝝ: domi
nationū: principatuū: potestatū: virtutū: cherubin: seraphin: pa-
triarchaꝝ: prophetaꝝ: aplorꝝ: martyrū: confessorꝝ: virginū: con-
tinentiu3: dñi nostri iesu chr̄i: beate semper virginis marie: sancti
cypriani: bonophrij: 3enonis: geminiani: vbaldi: hieronymi: ioā-
nis baptiste: iuliane: iustine: margarite: oīu3 sctōꝝ ꝛ sanctarū dei.
Maledico ꝛ percutio ꝛc̄. Per auctoritatē sedis aplice. ꝛ predi
cta verba. i. Maledico ꝛc̄. repetenda sunt vsq3 ad finem maledi-
ctionis. Per passionē christi: per columnā ad qua3 ligatus fuit
chr̄s: per coronā spineā chr̄i: per purpurā chr̄i: per sacratissima3
crucē chr̄i: per clauos qbus affixus fuit chr̄s in cruce: per spōgiā
in qua acetū ꝛ fel data sunt chr̄o: ꝑ lanceā que apperuit latꝰ chr̄i:
per obprobria qbꝰ affectus fuit chr̄s: per illa v̄ba: que dixit chr̄s
in cruce: per cōuersionē latronis existētis in cruce: per sepulchrū
chr̄i: ꝑ resurrectionē chr̄i: ꝑ apparitionē chr̄i: ꝑ ascensionē chr̄i in
celu3: per missionē spūs scti in discipulos: per institutione3 sancti
baptismatis

baptismatis in quo saluamur: p scm̄ oleuz chrisma: p scm̄ oleum exorcismoꝝ: p scm̄ oleuz infirmoꝝ: p mysteria scte͂ misse: per scāz cōfessionē in qua liberamur de ptāte vr̄a: p sacratissimū ac sctissimum sacr̄m. vz. corpus dn̄i nr̄i iesu chr̄i: per cetera sacr̄a ecclesie sancte: per oēs exorcismos eccl̄ie scte͂: qui ad hoc vsqz tp̄s inuēti sunt: ꝛ per illos q̄ sunt inueniēdi: per oīa v̄ba scā diuine scripture: que sunt cōtra vos: ꝛ valent ad expellēdū vos de corpibꝰ hoīuz. Maledicāt: ꝛ pcutiāt: ꝛ eijciant vos oēs inimici vr̄i diaboli ꝛ magistri vr̄i: ꝛ maxie princeps vester sathanas. Maledicti estote ꝛ cruciemini i hoc corpe ꝛ extra: in aere: in aqua: in terra: ꝛ vbicūqz futuri estis: ꝛ patiamini penas iportabilez ꝛ afflictionē nimiā: nisi statim recedatis de corpe istius creature dei. R. ¶ Nota q̄ facture ꝛ res que inueniunt̄ in lectis cōburēde sunt: cōiurādo ignez modo suprascripto: adiungēdo ista v̄ba: q̄ istas facturas ꝛ malignos spūs p quos ꝯseruant̄ insimul cōburas: ꝛ i fine ab illis creaturis dei sup q̄s fcā erat. Et simul leges. ps̄. Exurgat deꝰ. 94. Qui ps̄. est tante virtutis q̄ ex eius continuatione quedaz psone spm oī die cū fide dicēdo ꝛ deuotione a demonio fuerūt liberate.

Maledicti ꝛ excōicati ꝛ blasphemi sitis in pena eternali: ꝛ nulla reqes sit vobis si statiz nō eritis obediētes meis mādatis: in virtute dei ꝛ dn̄i nr̄i iesu chr̄i: ꝛ v̄bis q̄ dicunt̄ de illo: qui orbē cōtremere facit: in cuiꝰ noīe ꝛ virtute vobis p̄cipio vt statiz recedatis ab hac creatura dei. R. ꝛ domo eius in virtute verboꝝ istoꝝ Messias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sabaoth ✠ Adonay ✠ Athanatos ✠ Yschiros ✠ Eleyson ✠ Thethagrāmaton ✠ Dn̄s iesus chr̄s ✠ Per ista noīa ꝛ oīa supradicta a principio ꝯiurationis vsqz nūc: vos male ✠ dicimus. Uos ꝯstrin ✠ gimus. Uos priua ✠ mns. Uos expel ✠ limꝰ. Uos ppetuo rele ga ✠ mus: ꝛ anathema ✠ tizamus: ꝛ in stagnū ✠ ignis ꝛ sulphuris ardētis mittimꝰ. Ite: ite: ite maledicti in ignē eternuz. Ite statim ꝛ recedatis hinc: ꝛ vadatis ad loca vr̄a vobis deputata: ꝛ statim recedatis hinc ꝛ de cetero huc nō accedatis. Imperat vobis deus ✠ pr̄. Imperat vobis deꝰ ✠ filius. Imperat vobis deꝰ ✠ spūs scūs. Impat vobis scā trinitas ✠ vnus deꝰ. Impat vobis dn̄s nr̄ iesus chr̄s. Qui venturus est iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ seculuz p ignem. R̄. Amen. ¶ Explicit exorcismus.

Oratio deuotissima ad remouendum tempestatem.

Adiuro vos angeli tartarei per patrem ⁊ filium ⁊ spiritum sanctum: ⁊ per illam lanceā ✠
coniuro vos qua dominus noster iesus christus fuit vulneratus in cruce: ⁊ per illos cla
uos qui membra domini perforauerunt: ⁊ per illam aquam ⁊ sanguinem qui de latere
christi effluxit: ⁊ per illam spineam coronam que in capite domini nostri Jesu christi po
sita fuit: ⁊ per sanctam resurrectionem eius: ⁊ ascensionem: ⁊ per gratiam sancti spūs ✠
coniuro vos spiritus maligni: vt non habeatis virtutem neqꝫ potestatem super campos
nostros aliquid malefacere ✠ coniuro vos maligni spiritus per patrem domini nostri
Jesu christi: ⁊ omnes sanctos eius ✠ coniuro vos per sanctam Mariam matrem domini nostri Jesu
christi: ⁊ per sanctum Michaelem: ⁊ sanctum Gabrielem: ⁊ sanctum Raphaelem: ✠ coniuro vos ⁊ cō
tradico vobis per istas coniurationes: vt non habeatis potestatem in nubibus celi nobis nocere: neqꝫ
in laboribus: neqꝫ in vineis nostris: neqꝫ in ista prouincia: vt non habeatis potestatem super populum
christianum fundere tempestatem ✠ adiuro vos per sanctum Petrum: ⁊ per sanctū Paulum: qui suis
orationibus deiecerunt Simonem magum: ⁊ per sanctum Andream: ⁊ per sanctū Joannem: ⁊ per san
ctum Bartholomeum: ⁊ per quatuor euangelistas: sanctum Mattheum: sanctum Marcum: ⁊ sanctum
Lucam: ⁊ sanctum Joannem: ✠ vos coniuro per cōmunionem ⁊ societatem sanctoꝝ ciuium christi: ⁊
per duodecim milia legiones angeloꝝ: ⁊ per vigintiquatuor seniores: ⁊ omnes virtutes angeloꝝ: ⁊ per
septem thronos: ⁊ per septē candelabra christi: ⁊ per septem donationes: ⁊ per septiformē graꝫ dei: ⁊ per
singula merita singuloꝝ: ⁊ per agnum dei imaculatū Jesum christum: qui est honor ⁊ virtus: ⁊ per oēs
angelos qui stant in paradiso: ✠ coniuro vos per verū deum viuū celi: ⁊ per deum angeloꝝ: patriar
chaꝝ: ꝓphetaꝝ: ⁊ apostoloꝝ: ⁊ per deum martyrū: ⁊ per deum confessoꝝ: ⁊ per deum virginū: vt nō ha
beatis potentiam neqꝫ virtutē in nubibus celi nobis nocere: neqꝫ flagellare sup campos nostros: sed in
loca deserta: vbi nō arans arat: nec seminans seminat. Amen ✠ Amen ✠ Amen ✠. Oratio.

Deus qui beate Brigide virgini inimicos superare concessisti: presta nobis famulis tuis:
vt intercedentibus eius oratione atqꝫ meritis ab omni ira tēpestatis liberari valeamus:
per dominum nostrum iesum christum ✠ Increatus pater ✠ Increatus filius ✠ In
creatus spiritus sanctus ✠ Agios ✠ Agios ✠ Agios ✠ Ecce crucē domini: fugite par
tes aduerse: vicit leo de tribu iuda: radix dauid alleluia ✠ alleluia ✠ alleluia: dixit domi
nus ex basan conuertam ⁊ conuertam in profundum maris ⁊ domine iesu christe qui ce
lum ⁊ terram fundasti: ⁊ flumen Jordanis benedixisti ⁊ ⁊ in eo loco baptizari voluisti ✠
benedicere ✠ ⁊ sanctificare pro tua pietate digneris has nubes: quas video ante me positas ⁊ vt defi
ciant: ⁊ transeant in aquam sanctam: ⁊ benedictam: ⁊ tempestatē faciant in locis desertis: vt nō noceant
aliquibus personis domesticis christianis: neqꝫ domesticis animalibus: neqꝫ agris: neqꝫ fructibus: virtu
te spiritu sancti: ⁊ oratione beate Brigide virginis: ⁊ omnium sanctorum ⁊ sanctarum dei Amen. ✠ In
nomine Christi Amen. ✠ Emanuel ✠ Paraclitus ✠ Sabaoth ✠ Ischiros ✠ Athanatos ✠ In no
mine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ spiritus ✠ sancti. Amen.

Sermones aliqui per sacerdotem plebibus suis certis diebus festiuis in ecclesia missarum solennijs
faciendi ad earum instructionem ⁊ exortationem.

In natiuitate domini nostri Jesu christi. Dicto offertorio in missa sacerdos conuersus ad populum in
hunc vel similem modum ipsum alloquatur.

In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Amen.

Euangelizo vobis gaudium magnum: quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie
saluator: qui est christus dominus in ciuitate dauid. Luce. ij. ca. Si recte cōsideremus di
lectissimi ex multis quidem aduertere possumus ⁊ oculata fide percipere: quātum debea
mus ⁊ obligati simus domino deo creatori saluatori ⁊ redemptori nostro: presertim autē
considerantes huius sacratissime diei solennitatem: qua sancta mater ecclesia ad memo
riam adducit illud singulare remedium: quod deus omnipotens in salutem nostrā ope
rari dignatus est: quia hodierna die vnigenitum suum a se eternaliter genitū consubstan
tialem coomnipotentē deum verum: humana carne de sacratissima virgine sine aliqua macula vel sorde
peccati spūs sancti virtute assumpta: temporaliter nasci voluit ad nostrā salutem operādam: ⁊ ad eruē
dum nos de infinitis malis quibus eramus oppressi. Eramus enim serui omni libertate priuati ⁊ ⁊ sub
iugo diabolice ⁊ crudelissime captiuitatis astricti. Eramus vulnerati ⁊ infirmi peccatoꝝ ⁊ scelerum ia
culis. Eramus demū exules a celesti patria ⁊ infernalibus claustris mancipati. Et ab his omnibus per
hanc sacratissimam natiuitatem sumus liberati. Eramus inquam primo serui ⁊ omni libertate priuati pro
pter peccatum primi parentis nostri ⁊ ⁊ in nos diabolus impiam tyrānidem exercebat: nec vlla huma
na virtute poteramus liberari: ⁊ ideo venit ad nos dominus noster deus verus ⁊ homo verus: qui hodie
natus ex virgine sacratissima a tali nos seruitute liberauit. Unde apostolus Pau. ad Galathas. iiij. ca.
dicit. Misit deus filium suum factum ex muliere factum sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret. s. a
miserabili seruitute. Et Esa. xxvj. ca. Domine deus noster possederūt nos domini. s. diaboli absqꝫ te: pro
pterea visitasti supple humanum genus ⁊ contriuisti eos. s. demones. Eramus secundo vulnerati ⁊ sau
ciati ac infirmi vulneribus peccatoꝝ: ⁊ debilitati iaculis peccatoꝝ: ⁊ morbis malaꝝ operationū ⁊ incli
nationum: nec bonum facere poteramus ꝓpter infirmitates nostras Genesis. vj. ca. Sensus ⁊ cogitatio
humani cordis ad malum prona sunt ab adolescentia sua. Venit ergo de celo singularis medicus ⁊ qui
vnctione misericordie sue ⁊ gratia sua nos sanauit solidauit ⁊ roborauit ad faciendum bona opera: ⁊
oleo misericordie sue nos perunxit. ps. Misit verbum suum. i. filium suum ⁊ sanauit eos. s. homines.

Unde beatus Bernardus in sermone de vigilia natiuitatis domini dicit. Jesus christus filius dei in be/
thleem iude nascit. Uos qui in puluere estis expergiscimini ⁊ laudate. Ecce dominus cum salute venit:
venit cum vnguentis: venit cum gloria. Neq₃ enim sine salute Jesus: neq₃ christus sine vnctiõe: nec sine
gloria venit filius dei. Siquidez ipse salus: ipse vnctio: ipse gloria. Eramus tertio exules a celesti patria:
⁊ paradisi porta clausa erat omnibus hominibus ꝓpter inobedientiã ade: nec vllus poterat eã introire.
Uenit ergo dominus noster: qui deuicta morte ianuam paradisi omnibus credentibus ⁊ bene operan/
tibus patefecit: ⁊ celestis regni heredes nos fecit. De his beatissimus Leo papa in sermone huius diei
sic inquit. Quisquis igitur christiano nomine pie ⁊ fideliter gloriaris: recõciliationis huius gratiã iusto
perpende iudicio. Tibi enim quondam abiecto: tibi extruso a paradisi sedibus: tibi per exilia longa mo
rienti: tibi in cinerem ⁊ puluerem dissoluto: cui iam non erat spes vlla viuendi per incarnationez verbi
potestas data est: vt de longinquo ad tuum reuertaris auctorem: recognoscas parentem: ⁊ liber efficiaris
e seruo: de extraneo proueharis in filiũ: vt qui ex corruptibili carne natus es: ex dei spiritu renascaris:
⁊ obtineas per gratiam quod non habes per naturam. Hec tria charissimi ꝓposita verba breuiter con/
tinent: quia natus est nobis saluator: qui nos ab inimicis liberauit: ⁊ quia natus est christus qui vnctiõe
misericordie sue nos a peccatis sanauit: interpretatur enim christus vnctus: quia natus est nobis domi/
nus. s. vniuersorũ: qui dedit nobis gloriam suam: per eternam beatitudinem. Ideoq₃ suscipere debemus
gaudiũ magnũ: qđ nobis hodie angelus euangelizauit. Sicut dicit scũs Leo papa. Saluator noster di/
lectissimi hodie natus est: gaudeamus. Neq₃ enim locum fas est esse tristitie: vbi natalis est vite: que cõ/
sumpto natiuitatis timore: ⁊ ingerit nobis de promissa eternitate letitiã: Nemo ab huius alacritatis par/
ticipatione secernitur: vna cunctis letitie cõmunis est ratio. Hoc autem gaudium erit perfectum: si non
in vanitate ⁊ mundanis: sed in domino gaudebimus: ipsum laudantes: ⁊ has celebritates cum deuota
meditatione tanti beneficij recolentes: iuxta doctrinam prefati sanctissimi pontificis: qui in sermone hu/
ius diei sic dicit. Agnosce o christiane dignitatem tuam: ⁊ diuine consors factus nature noli in veterum
vilitatem de generi cõuersatione redire. Memento cuius capitis ⁊ cuius sis corporis membrum. Re/
miniscere quia erutus de potestate tenebrarum translatus es in dei lumen ⁊ regnum: per baptismatis sa
cramentum: spiritus sancti factus es templum. Noli tantum habitatorem prauis de te actibus effuga/
re: ⁊ diaboli te iterum seruituti subicere: q₃ precium tuũ sanguis christi est: qui veritate te iudicabit: qui
misericordia te redemit. Qui cum patre ⁊ spiritu sancto nobis hic gratiam suam concedat: ⁊ in futuro
eternam gloriam. Amen.

¶ In festo epiphanie cantato euangelio diaconus pronunciat futurum pascha solenniter cantando
prout supra folio. 265. Et postea in vernacula vel vulgari lingua ipsum pascha ⁊ alia festa mobilia de/
clarat ⁊ pronunciat modo infrascripto vel simili: videlicet.

Charissimi superioribus diebus celebrauimus gloriosissimaz solennitatem natiuitatis do
mini cum gaudio ⁊ letitia spirituali: ⁊ nunc autem quia instant solennia in quibus domi/
nus deus saluator noster nostram est operatus salutem: ad que nos debemus diligenter
preparare: Ideo sancta mater ecclesia catholica statuit ⁊ ordinauit: ꝙ hodierna die ta/
lia festa pronunciarentur: quia non semper eisdem diebus cõtingunt: sed omni anno va/
riantur: ⁊ hoc fit vt solennitas pasche semper in die dominico celebretur. Et qa ad festum
pasche: quedam sunt solennitates que precedunt ipsum: ⁊ quedam que sequuntur. Ideo
eas omnes vobis integraliter pronunciabimus vt eas seruare ⁊ celebrare valeatis ꝺm rationem: qua
a sanctis patribus fuerũt institute. In primis die tali N. talis mensis N. erit dominica in septuagesima:
⁊ sabbato precedenti quod ab aliquibus vocatur penitentium: ad denotandum ꝙ tempus solennis pe/
nitentie tunc deberet incipi: sicut antiquis temporibus fiebat: ⁊ tali die prohibetur solennitas seu tra/
ductio nuptiarum: ⁊ durat tale impedimentum vsq₃ ad octauas pasche inclusiue: ⁊ l₃ etiam tali tẽpore
contrahere sponsalitia nõ ꝓhibeatur: tamen nuptias solennizare: aut benedicere: aut vxorẽ traducere
inhibet. Que tempora in penitentia deberent seruari: quia in his ecclesia cõmemorat tempus preuari/
cationis ade: ⁊ cantica letitie interdicit. s. Alleluia: ⁊ alia que tunc temporis interdicuntur: ⁊ vt populus
christianus abstineat a malis operibus: que illis temporibus fieri solent. s. tempore carnispriuij. Subse/
quẽter. xviij. die post septuagesimã erit dies cinerum: siue caput ieiunij: siue prima dies quadragesime:
que erit hoc anno die N. mensis N. In quo debetis considerare fragilitatem vestram: ⁊ ex humilitate
suscipere cineres sup capita vestra: ⁊ qui possunt debent omni die exceptis dominicis ieiunare vsq₃ ad
sanctum pascha. Quo tempore debetis vos disponere ad bonũ: odia relinquere: male ablata restitue/
re: elemosynas plus solito facere: ecclesias: predicationes: ⁊ indulgentias libenter visitare: audire: ⁊ in/
quirere. Et vt sitis magis capaces: ⁊ vt meritorie talia bona facere possitis in principio quadragesime
omnia peccata vestra confiteamini integraliter. Subsequenter die tali N. mensis N. erit sanctũ pascha:
quod dominus sua gratia vos letanter ⁊ cũ pura conscientia celebrare ⁊ sacratissimũ sacramentũ digne
suscipere cõcedat. Post trigesimũsextum diem a pascha. s. trigesimoseptimo: sunt dies Rogationum: in
quibus fiunt ꝓcessiones generales pro ira dei placãda: ⁊ pro cõseruatione frugũ. ⁊ hoc anno incipient
die N. mensis N. Quadragesimo die a paschate est festũ ascẽsionis: qđ erit die N. mẽsis N. Et post dies
decem erit festum pentecostes: in quo dominus misit spũm sanctũ in apostolos: qđ erit die N. mensis N.
Ad quod debetis vos humiliter preparare: vt gratiam sancti spũs recipere possitis. Sequenti dominica
erit festum sanctissime Trinitatis. Et feria qnta: idest die iouis sequenti erit festum sacratissimi corporis
Christi: quod erit die N. mensis N. Demum initium aduentus domini: idest prima dominica aduentus
domini erit die N. mensis N. Hec sunt charissimi tempora ⁊ hi dies: in quibus festa huius anni conce/
dente domino celebrabunt: Et licet transeant omnia que temporaliter festiue celebrant: curare tamen
debemus: ita eas celebrare: vt in eaꝝ celebratione apud deum aliquid adipiscamur. Curate ergo vos
qui huiusmodi solennitatibus interestis: ne ab eterna solẽnitate separemini. Quid enim vobis ꝓderit

interesse festis hominum: sic cõtingat deesse festis angelorum? Prestet concedatque vobis dñs tales celebritates sancte ⁊ pure celebraret: vt ad perpetuas celebritates puenire valeatis. Prestante dño nostro iesu christo: qui hic gratiam suam ⁊ in futuro gloriam nobis sua benignitate concedat. Amen.

¶ In die sancto pasche sacerdos in missa post offertorium conuersus ad populum poterit ita cum alloqui: vel aliter: vt placuerit ei.

Hec dies quam fecit dominus: exultemus ⁊ letemur in ea. Psalmus. cxvij. Hodie dilectissimi est festum pasche. s. resurrectionis domini nostri Jesu christi. Pascha enim transitus dicitur: ⁊ dominus noster Jesus christus transiuit de morte ad vitã gloriosam ⁊ sempiternã. Et licet festa alia. s. annũciationis natiuitatis ⁊ passionis domini: quia in his recepimus maxima beneficia: quia in primo incarnatus est: in secũdo manifestatus: in tertio nos suo precioso sanguine redemit: sint summe veneranda: in festo tamen resurrectionis magis tenemur deo gratias agere: quia in eo habuimus certam securitatem vite eterne. Et propterea debemus gaudere ⁊ letari in ea: quia hec dies quam fecit dominus securitatis ⁊ certitudinis salutis nostre. Est autem multiplex ratio: quare debemus in hac die exultare ⁊ letari. Prima quia nos satiauit hodie suo sacratissimo corpore ⁊ sanguine: quia famelicus valde gaudet bona comestione. Quam preciosa autem sit comestio: quam hodie sumpsimus: ex hoc apparet: quia ibi est preciosissimum corpus anima ⁊ diuinitas domini nostri, Jesu christi: in quo significatur status beatitudinis: in qua dabit seipsum inseparabiliter ⁊ inamissibiliter ⁊ immediate visibiliter. O quale donum vbi deus dat seipsum: in quo est omne quod desiderari potest: ⁊ nunquam recipiens digne: poterit esse pauper. O quam vere pauper est: qui tali cibo non est cibatus: quia non suscipit vitam gratie: que in tali sacramẽto est. Secundo debemus gaudere: quia de inferno nos liberauit: quia descendens ad infernum contriuit portas ereas ⁊ vectes ferreos confregit. ps. cvj. Porte eree inferni sunt cupiditates ⁊ vitiose consuetudines hominum: que nõ sinunt clausos in eis exire. Sed christus tanquam alter Sanson apprehendit ambas fores: idest cupiditates ⁊ malas consuetudines: ⁊ eas sup se tulit: eas sua passione delendo: ⁊ ipse ascendit in monte. s. celum empireum. Judicum. xvj. Tertio debemus gaudere propter resurrectionem suam: quia in ipsa dedit nobis certitudinem cognitionis. Nam multum gaudet qui desideratum videt. Ante resurrectionem christus erat absconditus quo ad diuinitatẽ sub vello humanitatis: ideo non poterat cognosci: sed hoc die apparuit eius diuinitas in resurrectione gloriosa Joanis. xij. ca. Hoc non cognouerũt discipuli eius primũ: sed quando glorificatus est Jesus: recordati sunt: quia hec scripta erant de illo. Quarto debemus gaudere ⁊ letari in eius resurrectione: quia per eam ianuam celi nobis apperuit: ⁊ sibi ⁊ sanctis angelis sociauit. Multum autem gaudere debent: qui ad societatem principum deducuntur. Non solum autem ianuam celi aperuit: sed etiam quatuor dotibus insignibus corpus nostrum dotabit. s. subtilitatis: agilitatis: claritatis: impassibilitatis: ⁊ immortalitatis: quas omnes eius corpus post resurrectionem habuit: quas dotes etiam nos habebimus si eius mandata seruauerimus: quia tales vult apud se habere ⁊ glorificare. Hec omnia a sanctis doctoribus clarissime declarantur: que breuitatis causa pertranseo. Igitur hodierna die debemus exultare ⁊ letari: quia dominus eam fecit. Et notandum quod dominus hac die sue resurrectionis apparuit decem generibus personarum: que figurant personas: que digne erunt eterna glorificatione. Primo penitentibus. s. marie magdalene peccatrici sed penitenti. Ista apparitio fuit figurata in manna. Exodi. xvj. ca. Ubi dicitur quod apparuit manna in solitudine minutũ ⁊ quasi pilo tonsum in similitudinem pluuie super terram: idest manna diuine gratie apparuit penitenti minuto in contritione: ⁊ tonso in confessione: quasi pluuia in satisfactione. Secundo feruentibus. s. tribus marijs: vnde venerabilis beda. Consulens imbecillitati querentium: primo venientibus ad monumentũ feminis suo amore feruentibus ⁊ curiosius inquirentibus angelorum visionem ostẽdit: ⁊ tandem ipse dominus virtutum eis apparens quanta potẽtia mortem quam ad horam gustauerat deuicisset aperuit. Significat quod feruentes in bonis operibus. Christum merentur. Sapientie. v. ca. Sapientia: idest christus eterna dei sapientia inuenitur ab his qui querunt eam. s. cum feruore: sicut fecerunt iste sancte mulieres. Tertio amare flentibus: ⁊ hoc figuratur in Petro: cui dominus apparuit. Luce. xxiiij. Surrexit dominus ⁊ apparuit Simoni: idest petro: qui amare fleuit peccatũ suum. Et de ipso scribitur Hieremie. xxxj. In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miserans ⁊ rursumque edificabo te: idest dominus apparet flentibus peccata ⁊ reedificat eos ad vitam gratie. Quarto apparuit charitatem habentibus: ⁊ hoc significatur in duobus discipulis euntibus in emaus: qui charitatiue inuitauerunt imo coegerunt eum: vt secum hospitaretur. Quinto his qui sunt clausi sensibus corporis: ⁊ mentem eleuant ad contemplationem: ⁊ hoc figuratur in apostolis qui erant clausi absente Thoma. Sexto verã fidem habentibus: quod figuratũ fuit in apostolis qui simul cum Thoma erant congregati: ⁊ Thomas eum verum deum ⁊ verum hominem est confessus. Septimo predicatoribus ⁊ doctoribus: quod figuratũ est: quando discipulis ad mare tiberiadis piscantibus apparuit: ⁊ eos piscari docuit: idest doctores ⁊ predicatores semper instruit. Octauo his qui transeunt a culpa ad gratiam: quod figuratur in apparitione facta discipulis in galilea: qui transmigratio interpretatur. Nono his qui digne sumunt sacramentum eucharistie: quod figuratur quãdo apostolis recumbentibus in cenaculo dominus apparuit. Decimo habentibus misericordiam proximo ⁊ tribulatis ex compassione mentis: quod figuratur quando apparuit discipulis: qui tristes erant de suo recessu: ⁊ duxit eos in montem oliueti: ⁊ benedixit eis: ⁊ in celum ascendit. Conemini igitur charissimi habere has proprietates: vt digni sitis quod christus vobis per gratiam spiritualiter appareat. Unde beatus Augustinus in sermone de hac die: dicit. In hac die peccator de indulgentia desperare non debet. Si enim latro paradisum meruit: cur non mereatur veniam christianus? Et si illi dominus dum crucifigitur miseretur: multo magis huic miserebitur: dum resurgit. Nam si passionis humilitas deum prestitit confitenti: resurrectionis gloria quantum tribuet deprecanti? Largior enim solet esse ad prestãdum

victoriasque addicta captiuitas. Igitur cum beato propheta ⁊ rege Dauid: cum hec sit dies quam fecit dominus exultemus ⁊ letemur in ea. Ut ad veram resurrectionem nos perducat Jesus christus dominus noster: ⁊ hic per gratiam: ⁊ in futuro per gloriam. Amen.

¶ In celebratione nuptiarum Sermo.

HOnorabile connubium in omnibus thorus imaculatus: fornicatores enim ⁊ adulteros iudicabit deus. Apostolus Paulus ad Hebre. xiij. Concedente domino celebraturi sacramentum matrimonij inter istas duas personas. Charissimi pro aliquali breui vestrum cõsolatione aliquot verba duxi charitatibus vestris ad hoc propositum inducere ⁊ pro omniũ informatione. Unde scire debetis ꝙ fuerunt quidam heretici pessimi: qui taciani ⁊ marciani dicti sunt: qui omnino damnabant sacramentũ matrimonij. Illud fornicarijs ⁊ raptoribus comparãtes. Uerum ecclesia catholica hoc errore damnato nuptias legitime factas approbauit: vt habetur dist. xxx. capi. Si qua mulier. ⁊ capi. Siquis ꝑpter deũ. ⁊ capi. Siqs vel virginitatẽ. ⁊ extra de summa trinitate ⁊ fide catholica. Non solum virgines ⁊ continentes ⁊ vidue: sed etiam coniugati per rectam fidem ⁊ operationẽ deo placentes ad eternam merentur beatitudinẽ peruenire. Ad quod propositum etiam loquuntur verba apostoli Pauli per me assumpta: honorabile connubium in omnibus thorus imaculatus ⁊c. Quod qdem honorabile redditur ex tribus presertim.

- Ex diuina institutione
- Ex laudabile conuersatione
- Ex prolis educatione

Primo dico ꝙ deus matrimonium instituit in triplici lege. s. Nature: scripte: ⁊ gratie. In lege quidem nature fuit institutum matrimonium in paradiso ante peccatum in officium. Genesis. ij. vt sine ardore conciperent: ⁊ sine dolore parerent. Hoc nunc os ex ossibus meis ⁊ caro de carne mea. Propter hoc relinquet homo patrem suum ⁊ matrem suam: ⁊ adherebit vxori sue: ⁊ erunt duo in carne vna. Fuit etiã institutum post peccatum in remedium: ad euitandum illicitos motus. Genesis. ix. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram. Prima institutio facta est vt natura multiplicaretur. Secunda vt natura expleretur: ⁊ vitium cohiberetur: vt dicit Magister in. iiij. sententiarum. distinc. xxvij. capi. ij. Institutum est etiam in lege scripta. s. Moysi vbi deus precipit iudeis ne cõtraherent matrimonia cum infidelibus: sed cum illis de domo sua. xxxv. q. ij. ca. Cum igitur. §. Hac itaqꝫ consuetudine. Institutum est etiam in lege christi: que est gratie. Matthei. xix. Quos deus coniunxit: homo non separet. Unde ⁊ de desponsata: nasci voluit: ⁊ nuptijs voluit interesse. Joã. ij. capi. vt matrimonium confirmaret. Hinc est ꝙ omnes pene sancti patres veteris testamenti habuerunt vxores. s. Adam: Enoch: Noe: Habraam: Isaac: Jacob: Joseph: Moyses: Aaron: Dauid rex ⁊ propheta: Job: Thobias: Ezechias rex: Josias: ⁊ hi omnes fuerunt maximi amici dei: qui ei in matrimonio placuerunt. Non solum isti sed multi alij patres fuerunt vxorati: qui diuinam institutionem seruantes coniugati fuerunt. Secundo honorabile est matrimonium ex laudabili conuersatione: quam habere debent coniuges inter se: ⁊ hoc apparet in sex regulis: que signant per sex ydrias positas in nuptijs: quibus christus interfuit in chana galilee: quas habere debent coniuges: si volunt laudabiliter viuere. Prima est ꝙ vir debet diligere vxorem: ⁊ vxor virum non amore ribaldorum sed virtuosorum. Ad ephesios. v. Uiri diligite vxores vestras sicut christus dilexit ecclesiã. Christus autem dilexit ecclesiam vero amore: ⁊ animam suam posuit pro ea. Uir autem qui vxorem suam diligit seipsum diligit: vt dicitur ephesios. v. Iste amor debet habere quatuor. s. maioritatem: perpetuitatẽ: precordialitatem: ⁊ singularitatem: que figurantur per anulum: qui significat coniunctionem viri ⁊ mulieris. Nam anulus debet esse aureus: quoniam ille amor excedit omnes amores: sicut aurum metalla. Secundo anulus est rotundus: quia amor ille nunꝗ debet finiri nisi per mortẽ. Tertio in digito quarto ponitur ex quo vena procedit ad cor. Quarto est vnus ⁊ non duo: quia coniugium sanctum ⁊ immaculatum non admittit alium virum: nec aliam vxorem. Secunda regula est: ꝙ vir debet corripere vxorem suam: ⁊ mulier debet timere virum suum. ecclesi. xxv. Si non ambulauerit ad manum tuam confundet te in conspectu inimicorum tuorum. Sunt autem tria genera mulierum: quedam sunt probate: ⁊ istis nõ sunt imponende leges: quia tales delectant virum. eccl. xxvj. Mulier fortis oblectat virum suum. Alie suspecte: ⁊ iste sunt artande legibus: ⁊ sub manu viri tenende: aliter magnũ periculum est. Quedam sunt medie: quia adhuc non bene probate: ⁊ iste nec nimis artande: nec nimis laxande sunt. est autẽ vxor corripienda tribus modis. Primo ſm timorem dei. Secundo ſm confusionem mundi per obprobria. Tertio baculo: vt dicit Chrisostomus super Mattheum. Tertia regula: vir debet honorare vxorem suam: ⁊ ipsa virum suum revereri. j. Petri. iij. Infirmiori vasculo honorem impertinentes. Tenetur enim vir magis honorare vxorem: ꝗ̃ vxor virum: exemplum de phyala ⁊ mortario: ⁊ vxor debet revereri virũ verbis ⁊ opere: exemplo Sare: que virum suum dominum appellabat. Quarta regula est: ꝙ vir debet conuersari ⁊ cohabitare vxori: nec ipsa debet a viro suo discedere. Nam talis separatio est causa multorum malorum. Unde nec propter infirmitatem: nec propter quãcũqꝫ aliam causam vir debet dimittere vxorẽ: nec vxor virum: excepta causa fornicationis. Matthei. v. Omnis qui reliquerit vxorem suam: excepta causa fornicationis facit eam mechari. ⁊ Apostolus. j. ad Corin. vij. Precipio non ego sed dominus ꝙ vxor non discedat a viro. Quinta regula est: vir debet vxorẽ suam gubernare: ⁊ ipsa virum suũ iuuare. Nam tenetur eam alere: vestire ⁊c. Contra illos qui comedũt omnia: que habent in tabernis: ⁊ vxor remanet domi siccis dentibus: ⁊ etiam vxor debet iuuare virum iuxta illud Genesis. ij. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Sexta regula: vir debet reddere debitum vxori: ⁊ vxor viro. j. Corin. vij. Uxori vir debitum reddat: similiter autem viro mulier. Uxor enim nõ habet potestatem sui corporis: sed vir: similiter vir non habet potestatem sui corporis: sed mulier. Nolite fraudari adinuicẽ nisi ex consensu ad tempus vt vacetis orationi: ⁊ iterum reuertimini in idipsum: ne forte temptet vos sathanas propter incon-

tinentiam vestram. Debent autē abstinere a coitu coniuges tempore cōmunionis: festiuitatū: ieiunioꝝ:
cōceptus: ⁊ ablactationis pueri ⁊ tempore menstruoꝝ. Iste sunt sex idrie posite ad purificationem ma/
trimonij. Tertio est honorabile matrimonij ex prolis educatiōe. De hoc dicit Dauid ps. cxxvij. Filij tui
sicut nouelle oliuaruz. s. pulchri moribus semper virides virtutibus victoriosi in tribulationibus ⁊ ten/
tationibus: oleum producentes in miserationibus. Equidem habere bonos filios ⁊ bonas filias nō est
in potestate parentum: sed dei miserētis. Legimus eniz multos sanctos patres filios pessimos habuisse:
sicut Habraā: Ismael: Isaac: Esau: Jacob filios: qui Joseph fratrem vendiderunt. Ezechias rex Ma/
nassem: ⁊ econtra mali patres habuerunt bonos filios: sicut Amon Josiam. Debent tamē pater ⁊ ma/
ter sicut nutriunt corp⁹ filij: ita ēt debent animā instruere per bonā doctrinā. Et qñ quis vxorez accipit:
fm Chrisostomū debet inuestigare vitam parentū eius: q: vtplurimū filij in moribus assimilanť paren/
tibus. Et sepius mediatores nuptiaꝝ multa mendacia dicūt. s. ꝙ pessima iuuencula diceť bona: ⁊ lusor
⁊ ebriosus diceť modestus: ⁊ in hoc est magnū peccatū. Ideo parentes debent filios suos ⁊ filias admo
nere vt sint pulchri in exteriori cōuersatione remouendo eos ab inhonestis: ⁊ assuefacientes eos labo/
ribus ⁊ litteris: ⁊ eis societates malas ammouendo ad ecclesiam sepe eos ducentes tam filios ꝙ̄ filias cō
tra illos qui filias domi relinquunt solas ⁊c. sepe eos cum vacant in societatem ducere debent: ⁊ vt opti/
mi sint curare tenentur. Istis igitur modis honorabile erit cōnubium ⁊ thorus immaculatus. Et sic fa/
ciendo ⁊ hic habebitis gratiam ⁊ in futuro gloriam. Ad quaz nos perducat Jesus christus dominus no
ster: qui cum patre ⁊ spiritu sancto viuit ⁊ regnat per omnia secula seculorum. Amen.

¶ In electione alicuius prelati. s. plebani: archipresbyteri: vel rectoris alicuius ecclesie: sermo.

¶ Sacerdos maior illius ecclesie: vel alius cui id cōmissum fuerit: cōgregatis electoribus pro electiōe:
poterit infrascripta vel similia verba pro future electionis celebratione exortatorie electoribus facere.

Ec quisꝙ̄ sibi sumat honorem: sed qui vocatus est a domino tanꝙ̄ Aaron. Hebreos. v. ca.
Celebraturi electionem futuri plebani domini obseruandissimi non incongrue verbū pre/
fatum assumpsi: quo clare ⁊ euidenter apostolus Paulus qualez prelatum debeatis eli/
gere: vobis insinuat: ⁊ talem qui huiusmodi honorem ambitiose non querat: qui fm vo/
luntatem dei sit: ⁊ qui ornatus virtutibus tanꝙ̄ Aaron existat. Non enim huc cōuenistis
vt terrenum ⁊ corporis vobis eligatis prefectum: sed vt pastorem animarū vestrarū me/
diatorem inter vos ⁊ deum: qui vos deo omnipotenti reddat gratos ⁊ acceptos: qui aīarū
vestrarum saluti intentus sit diligens vitioꝝ correptor: ⁊ virtutū plantator in vobis existat. Qui doctrina
exemplis opere ⁊ charitate ad eternam vos salutem perducat. Cum igitur spiritualem patrem eligere: ⁊
animarum vestrarum curatorem creare debeatis: tanto magis debetis eniti ad talem electionem: quāto
maior ⁊ potior anima corpore existit. Hoc autem facietis: si ea que vobis beatus Apostolus proponit:
seruaueritis. vz. ꝙ eligatis non eum qui arroganter sibi hanc plebez vsurpare conatur: sed virum a deo
vocatum ⁊ virtuosum: prout dicebat Thema assumptum. Neqꝫ quisꝙ̄ sibi sumat honorem: sed qui vo/
catus est a deo tanꝙ̄ alter Aaron. In quibus verbis tria facit Apostolus.
Primo ambitiosum excludit.
Secundo canonicam institutionem inducit.
Tertio dignam executionem exprimit.

¶ Primo ergo ambitiosum excludit. Sunt enim qui/
dam: qui appetūt alijs preponi: non vt eis prosint: sed
vel vt alijs sint superiores: vel ꝑpter diuitias: vel ꝑpter
ꝓpas cōmoditates. Hos tales excludit deus. ps. lxxiiij. Pctōꝝ confringā cornua. s. ambitionis: ⁊ exal/
tabuntur cornua iusti: ⁊ Amos. vj. c. Nunquid in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Et san
ctus Leo papa vt habetur. j. q. j. ca. principatus sic ait. Principatus quem metus extorsit: aut ambitus
occupauit: etiam si moribus vel actibus suis non offendit: ipsius tamen initij sui exēplo est perniciosus:
⁊ difficile est vt bono peragātur exitu: que malo sunt inchoata principio. Et beatus Augustinus vt ha/
betur. viij. q. j. capi. Qui episcopatum. Locus superior: sine quo regi populus non potest: ⁊ si tenetur ⁊
administretur: vt decet: tamen indecenter appetitur. Propterea sancti cum eligebantur a populis ad
prelaturas: fugiebant renuebant: ⁊ acceptare recusabant. Exemplum habemus de sancto sanctoꝝ chri/
sto domino: qui sciens ꝙ populus cū volebat facere regem: aufugit Joā. vij. ⁊ sancti Gregorius: Ambro
sius: Augustinus: ⁊ multi alij: electionem de se factam nisi coacti recipere noluerunt: ⁊ vt ostenderent ne/
minem per ambitionem ad prelaturam assumendum. Cum igitur intelligatis inconuenientiam ambi/
tionis in prelatis: studeatis talem eligere: qui hoc vitio careat: ⁊ vt ⁊ ipse ⁊ sue ⁊ vestre saluti cōsulere pos/
sit: ⁊ sit vt seruus fidelis: qui domini sui gregem humiliter pascat: ⁊ non vt dominus cleri ⁊ populi: qui
omnes velit despicere: ⁊ seipsuz extollere. Unde pastor ecclesie beatus Petrus apostolus veros prelatos
admonet dicens. Pascite qui in vobis est gregem dei: prouidentes nō coacte: sed spontanee fm deū: neqꝫ
turpis lucri gratia: sed voluntarie: neqꝫ vt dominantes in cleris: sed forma facti gregis ex animo. Et cū
apparuerit princeps pastorum percipietis immarcessibilem glorie coronam.

¶ Secundo canonicam institutionez: quia a deo vocatus. Dicitur enim a deo vocari: qui fm canonicas
institutiones dei ecclesie instituiť. Nam de malis rectoribus deus dicit. j. Re. Fecerunt sibi regem ⁊ nō
per me principem: ⁊ nō per cōsilium meū. Super quo verbo beatus Hieronymus vt habeť. viij. q. j. cap.
Audacter. Audacter fortasse aliqd dicimus: tamē qđ scriptum est dicimus. Non semper princeps popu
lo: ⁊ iudex ecclesie per dei arbitrium dať: sed prout merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri:
⁊ operemur maligna in cōspectu dñi: nobis danť principes fm cor nostrū. Et hoc tibi de scripturis pro/
babo. Audi nāqꝫ quid dñs dicat. Fecerunt sibi regem: ⁊ nō per me ⁊c. Et hoc dictū videť de Saule illo:
quē vtiqꝫ ipse dñs elegerat: ⁊ regem sibi fieri iusserat. Sed qm̄ non fm dei voluntatē: sed fm meritū pec/

catoris populi fuerat electus: negat eũ sua voluntate ⁊ cõsilio cõstitutũ. Tale ergo aliqd intelligamus in ecclesijs fieri: q̃ pro meritis aut in verbo aut in opere potẽs tribuit rector ecclesie: aut si malignũ faciat populus in cõspectu dñi: ⁊ tales pseuerent: talis ecclesie iudex dat: sub quo famem ⁊ sitim populus patiat: non famẽ panis: nec sitim aque: sed famẽ audiendi verbi dei. Qualis aũt eligendus sit prelatus. Idem Hieronymus. viij. q. j. ca. Lz sic dicit. Requiritur ergo in ordinando sacerdote populi presentia: vt sciant omnes ⁊ certi sint q̃ qui prestantior est ex omni populo: qui doctior: qui sanctior: qui in omni virtute eminentior ille eligitur ad sacerdotium. Non igitur eligendus est plebanus propter preces parentum amicoꝝ (⁊ quod turpe est dictu) infamiũ psonaꝝ: sed pro dei reuerẽtia talis eligendus est: qui possit populo prodesse: cuius vita probata sit ⁊ laudata: ⁊ omnibus eius probitas manifesta.

¶ Tertio videre debemus in sacerdote eligẽdo dignã executionẽ. s. q̃ exequat digne opus dei: ⁊ hoc ibi tanq̃ Aaron: Aaron enĩ quadruplici signo in virga ostensus est vocatus a dño: per quatuor illa spũalr habita videt qs vocat⁹ esse a deo in platura. ¶ Primũ fuit in virga germinatio: ⁊ intelligit delinquẽtiũ correctio: q̃ dz esse in plato. Esa. xj. Egredief virga de radice iesse: qd interpretat zelus. Uñ Augustinus xxiij. q. iij. Corripiãt a ppositis suis subditi correptionib⁹ de charitate veniẽtib⁹ pro culpaꝝ varietate diuersis: vel minorib⁹: vel amplioribus: ⁊ infra pastoris offm̃ est tã necessitas hz ne p plures serpant dira cõtagia: separare ab ouib⁹ sanis morbidã: ab illo cui nil est impossibile: ipsa forsan separatione sanãdam.

¶ Scdm q̃ fuit in virga Aaron: est q̃ postmodũ floruit: in quo significat honesta puersatio. Eccl. xxiiij. Flores mei fruct⁹ honoris ⁊ honestatis. Uñ beatus Hierony. viij. q. j. dicit. Qualis erit edificatio discipuli: si intelligat se magro esse maiorẽ. Unde nõ solũ epi: psbyteri: ⁊ diacones debẽt magnope puidere: vt cunctũ pplm cui psident cõuersatione ⁊ sermone peant: verũ etiã inferior gradus vt exorciste ⁊ ceteri ⁊ oẽs oino: q domui dei deseruiũt: q valde dei ecclesiã destruit: laicos meliores esse q̃ clericos. ¶ Tertiũ est q̃ virga Aaron frõduit: in quo significat vbi pdicatio. ps. j. ⁊ foliũ eius nõ defluet. Uñ di. xliij. §. j. dicit q̃ inocẽs absq̃ sermone cõuersatio q̃tũ edificat ecclesiã exẽplo tanto nocet silentio: ⁊ ẽ beat⁹ Augu. ⁊ in ca. Sit rector. Ibidez idẽ habet: ⁊ sunt vba Gregorij. ¶ Quartũ est q̃ virga amigdalas pduxit: in quo notat cõpassio. j. Thessalonicenses. v. ca. Suscipite infirmos. ⁊ Leo papa di. lxxxvj. Odio habeant peccata nõ hoies: corrigant tumidi: tollerent infirmi. ⁊ viij. q. j. Clemens. Si tanq̃ oibus preesse volueris singulos put poteris iuua: ⁊ singulos releua: qui ⁊ singuloꝝ onus ac sollicitudinẽ portas. Ea ppter dñi mei obsecro vos vt his ⁊ alijs que adduci possent psideratis: talez eligatis huic ecclesie in pastorez q vobis ⁊ ei possit pdesse ⁊ nõ obesse. Unde audiatis beatissimũ Leonẽ papaz dicentẽ ⁊ habet. lxj. dist. ca. Miramur. Miramur apud vos tantũ: aut p occasionẽ tpis impacati: aut p ambiẽtiũ psumptionez: aut tumultũ valuisse popularẽ q̃ indignis qbusq̃ ⁊ longe extra meritũ sacerdotale cõstitutis pastorale fastigium ⁊ gubernatio ecclesie cõmitteret. Nõ est enĩ hoc populo psulere: sed nocere: nõ prestare regimen: sed adiuuare discrimẽ. Integritas enĩ psidentiũ salus est subditoꝝ: ⁊ vbi incolumitas est obediẽtie: ibi est sana forma doctrine. Qd si qbuslibet eccl'ie gradib⁹ sollicite puidẽter q̃ curãduz est: q̃to magis elaborandũ est: vt in electiõe eius: q sup oẽs pstituit nõ erret. Naz totius familie dñi status ⁊ ordo mutabit: si qd reqrit in corpore nõ inueniat in capite. Curetis ergo dignũ ecclesie vestre dñi honorãdissimi ⁊ prestantissimi eligere pastorem: vt cum eo ⁊ hic gratiam ⁊ in futuro gloriam adipisci mereamini.

¶ De ordine celebrandi officij tempore aduentus.

Sciendum est q̃ semp post festum sancte Lucie: imediate die sequenti: est cõsuetudo agere de fer. nisi festum sancte Lucie venerit in sabbato: quia officium ferie semper transfertur in diem lune sequentẽ. Et si venerit die dñico: festum transfert ad diem lune: ⁊ tunc cõpleto matutino ⁊ laudibus de sancta. Iterum dicant laudes de feria. vz. quinq̃ psalmi ⁊ quinq̃ añe ferie occurrentis sine cantu: quibus completis absq̃ caplo: hymno. ℣. ⁊ benedictus: ⁊ oratione: sed dicto psal. Laudate dñm de celis cum sua aña. Laudes terminant fideliũ anime per misericordiam dei requiescant in pace. Amen. Qñ autem fieri debeat officiũ de illis ferijs: que habent laudes pprias: vsq̃ ad vigiliam natiuitatis domini: habes ad plenũ in tabula illa. In anno illo in quo natiuitas domini venerit feria sexta vel que cõtingit illo anno. ¶ Nota q̃ si festum sancte Lucie cadit in fer. ij. vel. iij. iiij. v. vel. vj. expleto toto officio sancte Lucie in secũdis vesperis: ⁊ facta cõmemo. ferie dicunt vespere mortuoꝝ: deinde completorium de sancta. Postea vo noctur. cum laudibus defunctoꝝ dicitur: ⁊ quotiensciiq̃ fit de feria infra annum. Exceptis temporibus prohibitis: vt habes in rubrica ante officium defunctoꝝ. ¶ Ad matutinum fer. ij. Notandum est q̃ ante inchoationẽ matutini: prime: tertie: sexte: none: ⁊ vesperarum: semper dicit Pater noster Aue maria secreto. Dicto Pater noster ⁊ matutinũ de beata virgine. sequit ℣. Dñe labia mea aperies. ℟. Deus in adiutoriũ meũ intende. Inuitatorium. Regem venturũ dñm. Uenite adoremus. ps. Uenite exultemus. ⁊ dicitur per totũ aduentũ (qñ fit de feria) vsq̃ ad feriam quartã quatuor temporꝝ: q assignat aliud inuitatorium. vz. Prope est iam dñs. Postea dicat hym. Uerbũ supernũ pdiens. Añe de feria occurrẽti illo die. Si scda fuerit feria ad noc. añ. Dñs defensor. ps. Dñs illuminatio mea. cum alijs añis ⁊ psal. sequẽtibus vsq̃ ad laudes. ℣. Ex syon species decoris eius. ℟. Deus noster manifeste veniet. Oratio. Pr nr. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. Benedictio. Exaudi dñe iesu christe preces seruoꝝ tuoꝝ. Require ordinẽ istaꝝ benedictionũ in matutino prime dñice de aduentu. ℣. Jube dõne benedicere. ℟. Benedictione perpetua. ℟. Amen. Tres lectiones sequẽtes legunt infra hebdõam fer. ij. post dñicaz. ij. de aduẽtu. vz. de Esaia ppheta. Lec. j. Desolabit dñs lingua. ℟. dicunt de relictis dñice. ij. pcedentis. ℟. Ecce ab austro. Lec. ij. Onus babilonis. ℟. Rex noster adueniet. Lec. iij. Dñs exercituũ. ℟. Mõtes israel. Require in fer. iij. pcedentis hebdõe. Et est sciendum q̃ lectiones suprascripte pñt incipere: vt supra notatum est: vel aliter. Sed de Esaia sunt. ¶ Ad laudes. Nota q̃ quotienscunq̃ sunt laudes proprie vel añ. Expectetur. Ad canticum fiat de feria. Si autem non assignatur laudes. In tabula nec aña ad can-

ticum nisi de psalmista. Potes pretermittere officium feriale⁊ celebrare de sancto. cum cõmemo. ferie. Ad benedictus. et Ad magnificat. ⁊ pro nona lectione dicitur homelia illius ferie occurrentis⁊si adsit maxime in quatuor temporibus. Item quando non sunt laudes proprie⁊sed de psalmista tm̃. ⁊ aña cantici propria assignatur:tunc officium feriale celebratur respectu añe cantici⁊ ad horas diei dicunt̃ añe laudum de dñica preterita⁊ non de psalmista. (et hic modus seruatur solum in aduentu.) Alijs autem temporibus:laudes dicuntur de psalmista cum suis añis (si non sunt proprie) per ordinem sicut notate sunt post dictum nocturnum, vz. ps. Miserere. cum rel. psal. Cap. Uenite ⁊ ascendamus. Hymnus Uox clara. ℣. Uox clamantis. ℟. Rectas facite. Ad benedictus aña propria competẽs illi ferie. Dicta aña flexis genibus dicuntur preces. Kyrieleison. Christeleison. Kyriel. Oratio. Pater noster. In matutino⁊ in vesperis dicitur aliquãtulum altius per ordinem⁊vt habes in matutino ferie quarte cinerũ exceptis suffragijs⁊ alijs cõmemorationibus⁊que non dicunt̃ in aduentu⁊vt in rubrica primi sabbati de aduentu. Sed oratio dicit̃ de dñica preterita ad omnes horas (nisi assignet̃ ꝓpria.) ⁊ si propria assignetur dicitur ad omnes horas⁊preterq̃ in vespe. quia oratio de dñica dicitur⁊sine alia aliqua comemo. ⁊ suffragijs. ¶ Item nota q̃ ad matutinum vigilie natiuitatis domini non dicit̃ officiũ beate virginis⁊ nec pro mortuis⁊nec ad laud. nec ad vllas horas dicunt̃ preces⁊ vt p3 loco suo ⁊ sed fit officium sicut in festo duplici. ¶ Ad primã. In ferialibus diebus de aduẽtu. Dicto Pater noster et Aue maria. sequit̃ Deus in adiutorium. Hymnus. Jam lucis orto sidere. añe dicunt̃ de laudibus ⁊ si sunt ꝓprie⁊si nõ sunt dicunt̃ de dñica precedenti⁊vt supra dictum est. ps. Deus in nomine tuo. Beati imaculati. cũ rel. [illegible] Pacem ⁊ veritatem ⁊c. ℟. br. Christe fili dei viui miserere nobis. Qui venturus es in mundũ. ℣. Exurge christe adiuua nos. ℟. Et libera nos. ℣. Kyriel. christel. Oratio. Pater noster. secreto dicit̃ in horis diurnis ⁊ vt supradictum est. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. Credo in deum. sec. ℣. Carnis resurrectionem. altius ℟. Uitam eternam amen. ℣. Et ego ad te domine clamaui. ℟. Et mane oratio mea preueniet te. cũ reliquis vt in ferialibus diebus⁊ vsq3 ad Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ps. Miserere mei deus. ℣. Domine deus virtutum conuerte nos. ℟. Et ostende faciem tuam. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio. Domine deus oĩpotẽs:qui ad principiũ hui⁹ diei. per ordinẽ⁊vt habes in breuiario loco suo. Ad absolutionẽ capituli. Dñe miserere nostri. ¶ Ad. iij. post Pater noster et Aue maria. dicit̃. ℣. Deus in adiutorium meũ intende. Hymnus. Nũc sancte nobis. Añe dicunt̃ si sunt ꝓprie⁊vel sicut supradictum est. ps. Legem pone. cũ alijs sequẽtibus. Cap. Ecce dies veniunt. ℟. bre. Ueni ad liberandum nos dñe deus virtutum. ℣. Ostende faciem tuã ⁊ salui erimus. ℣. Timebunt. ℟. Et omnes reges. ℣. Kyriel. christel. kyriel. Oratio. Pater noster secreto. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Ego dixi dñe miserere mei. flexis genibus per ordinem⁊vt supra in matu. ⁊ oratione similiter. ¶ Ad. vj. Dicto Pater noster et Aue maria. sequit̃ Deus in adiutorim meum intende. Hymnus. Rector potens. añ. eo ordine⁊vt supra in tertia. ps. Defecit in salutare tuum. cum reli. psal. Cap. In diebus illis saluabit̃ iuda. ℟. bre. Ostende nobis dñe misericordiã tuã. ℣. Et salutare tuum da nobis. ℣. Memento nostri. Cum suis precibus ⁊ oratione vt supra. ¶ Ad. ix. Dicto Pater noster et Aue maria. sequit̃ Deus in adiutorium. postea Hym. Rerum deus tenax. añ. vt supra ps. Mirabilia tua dñe. cum reli. Cap. Prope est vt veniat. ℟. Super te hier̃lm orietur dñs. ℣. Et gloria eius. ℣. Domine deus virtutum. ℟. Ostende faciem tuam. cum suis precibus ⁊ vt supra. ¶ Ad vesperas. Si die sequẽti fit de feria. Añe habent̃ locis suis in psalmista. vt. Si accidit fer. ij. Post Pater noster. ℣. Deus in adiutorium. primo de aña⁊deinde de feria. Aña. Inclinauit. Etiam si sint añe proprie ad laudes⁊tamen ad vesperas dicunt̃ añe de psalmista. ps. Dilexi quoniam. Credidi ꝓpter. cu3 alijs psalmis ⁊ añis sequentibus. Capl'm. Non auferetur sceptrum de iuda. Hymnus. Conditor alme syderum. ℣. Rorate celi desuper. ℟. Aperiatur terra. Ad magnificat aña. Que cõpetit. Dicta añ postea Kyriel. Christel. kyriel. Oratio. Pater noster. aliquãtulum altius dicit̃ cum suis precibus⁊flexis genibus⁊vt supra in alijs horis. Oratio dicit̃ de dñica preterita. Nota q̃ si die se. fit de festo duplici. Totũ officium fit de sancto cum cõmemo. ferie tm̃. Et si fit de sancto simplici ⁊ a capitulo in antea fit de sancto cum cõmemo. ferie tm̃. Completorium dicit̃ (quãdo fit de fer.) sicut in festo simplici addito in precibus post ℣. Dñe exaudi orationem meã. ps. Miserere mei. vt habes in cõpletorio. iiij. ferie cinerum. Et postea pro completa solutione officij totius diei post Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Benedicat ⁊ custodiat nos oĩpotens ⁊ misericors dñs⁊pater ⁊ filius ⁊ spiritus sanctus. ℟. Amen. In ceteris autẽ horis⁊ dum pausat̃⁊post ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias⁊fideliu3 anime per misericordiã dei requiescãt in pace. ℟. Amen. dicatur Pater noster et Aue maria. secreto⁊deinde Dñs deus det nobis suam sanctissimam pacem. ℟. Uitam eternam amen. ⁊ absolute dicat̃ aña. Alma redemptoris mater. vsq3 ad purificationẽ flexis genibus. ℣. Aue maria gratia plena dñs tecum. ℟. Benedicta tu in mulieribus⁊ benedictus fructus ventris tui. Oratio. Deus qui de beate marie virginis vtero. ⁊ dicit̃ hec oratio vsq3 ad vigiliã natiuitatis dñi⁊deinceps dicit̃ oratio. Deus qui salutis eterne. vsq3 ad purificatione3⁊⁊ sic terminatur officium feriale tempore aduentus.

¶ Ordo ad agendum de feria tempore quadragesime.

¶ Notandum est⁊q̃ in die ante feriam quartã cinerum⁊expletis vesperis de scõ sine cõme. ferie⁊dicunt̃ vespere mortuoꝝ⁊deinde cõpletoriu3. Postea vero nocturnũ cu3 laudibus mortuoꝝ. Et ordo iste seruat̃ in ecclesia cathedrali verone⁊s3 ꝫm ordinẽ ecclesie romane⁊imediate post matutinũ de feria di de mortuis. Feria. iiij. cinerũ vsq3 in cenam dñi⁊ nullo alio tpe ante inchoationem matutini absolute incipit̃ Canticum graduũ tantũmõ in feriali officio⁊psalmi semp dicunt̃ sedendo. v3. ps. Ad dñm cũ tribularer. Leuaui oculos meos. Letatus sum in his. cũ reliq⁊sed vltimus psalmus dicit̃. Ecce nunc bñdicite dñm. inclusiue. Orationes vero ⁊ versiculi flexis genibus. Reqũre in breuiario loco suo ante feriã. iiij. cinerũ per ordinẽ. ¶ Ad matutinũ ferie. iiij. cinerũ Dicto Pater nr̃ et Aue maria. ⁊ matutino beate marie virgi-

nis: sequit matutinū de feria. In quo dicit inuitatoriuz. In manu tua dñe. Oēs fines terre. Ps. Uenite
exultemus dño. Hymnus. Rerū creator optime. Aña. Auertit dñs. Ps. Dixit insipiens in corde suo.
cum reliqs psalmis & añis sequētibus de psalmista quarte ferie. ℣. Deus vitaz meā. ℟. Posuisti lachry/
mas. Oratio. Pater nr̄. secreto. ℣. Et ne nos. altius ℟. Sed libera nos. Benedictio. A vinculis pec/
catorū nostrorū. ℣. Jube dñe benedicere. Euangelica lectio. ℟. Amen. Regre oia hec in prima dñica
de aduentu. Sed lectiones sunt locis suis in feria. iiij. cinerū. vz. Lcō scti euangelij sm Mattheū. Lcō. i.
In illo tpe dixit iesus discipulis suis. Cum ieiunatis inquit. Et reliq. Omelia dicunt de relictis dñice pterite. s. Mo/
uens igit habraā tabernaculū suū. Sequitur lectio. ℣. Jube domne bñdicere. Diuinum auxilium maneat
semp nobiscū. ℟. Amen. Lcō. ii. Manifestum est his pceptis. ℟. Credidit habraā deo. ℣. Jube domne
benedicere. ℟. Ad societatē ciuiuz supernorū. Amen. Lcō. iii. Qui ergo imoderato cultu. ℟. Dū staret
habraā ad illicē mābre &c. Te deum non dicit: presertim in ferialibus diebus. ¶ Ad laudes. Laudes
dicunt de psalmista. s. aña. Amplius laua me. Ps. Miserere mei deus. cū reliquis psalmis & añis ibi assi/
gnatis per ordinez. Capl̄m. Regre in feria. ij. psalmiste. Nox pcessit. Hymnus. Nox & tenebre. ℣. Re/
pleti sumus. ℟. Exultauimus. ℣. Hic versiculus dicit quotidie ab hac die vsq ad dñicaz primā. xl. ex/
clusiue. Aña. Ad bñs. Cuz ieiunatis. dicta aña dicit Kyriel. christel. kyriel. Pater nr̄. Aliquātulū altius
in laudib⁹ & vespe. in ceteris aūt horis dr̄ sub silentio. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Ego
dixi dñe miserere mei. ℟. Sana animā meā qa peccaui tibi. per ordinē dicunt: vt cōtinet in breuiario
post tertiā: sed loco ps. Miserere. dicit ps. De pfundis. tm̄ ad matutinū. In oibus aliis horis dicit ps.
Miserere. Deinde sequit ℣. Dñe deus virtutū cōuerte nos. vsq ℣. Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et cla
mor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiscū. ℟. Et cum spū tuo. Oratio. Presta q̄s dñe fidelibus tuis &c.
Per dñm nr̄m iesum christū filiū tuū qui tecum viuit & regnat in vnitate spūs scti deus: per oia secula se
culorū amē. sequūtur suffragia sctōrū in cantu standorū & primo cōme. virgi. marie aña. Sancta dei geni/
trix virgo semp maria intercede pro nobis ad dñm deuz nr̄m. ℣. Ora pro nobis sctā dei genitrix. ℟. Ut
digni efficiamur pmissionib⁹ christi. Oratio. Cōcede misericors deus. cū aliis cōme. votiuis pro deuotiōe
tua: sicut de scō Hiero. vel de scā Catherina: aut de scā Lucia: sed in fine vltie orationis istarū di. per dñm.
cum. ℣. Bñdicamus dño. ℟. Deo grās. Postea fit cōme. de cruce flexis genib⁹ sine nota. Aña. Per si/
gnū crucis de inimicis nr̄is. ℣. Ois terra adoret te. ℟. Psalmū dicat &c. Oratio. Presta nos q̄s. Reg
re post laud. fer. ij. in psalmista: postea de aplis aña. Gloriosi principes terre. Regre in sabba. j. post octa.
epiphanie. ℣. In oēm terrā. ℟. Et in fines orbis. Oratio. Deus cuius dextra. vltio loco dr̄ de pace aña.
Da pacē dñe in dieb⁹ nr̄is. ℣. Fiat pax in virtute tua. ℟. Et abūdantia in turrib⁹ tuis. Oratio. Deus
a quo scā. in fine terminat. Per chr̄z dñm no. ℟. Amē. ℣. Fideliuz aie p miaz dei requiescant in pace. ℟.
Amē. Et hic ordo suffragiorū obseruat in ecclia cathedrali verone. Necnō & in nōnullis aliis locis & di/
gnis monasteriis. Post matut. ab hac die vsq in cena dñi in feriali officio dnr̄ septē psalmi penitētiales
flexis genib⁹ sine cātu sub aña. Ne reminiscaris. cū letaniis & orōnib⁹ suis: & in fine vltime orōnis dr̄. ℣.
Exaudiat nos oīps & misericors dñs. ℟. Amen. ¶ Ad primā. Post Pater nr̄ et Aue maria. dicitur ℣.
Deus in adiutoriū meū intēde. Hymnus. Jam lucis orto sydere. Aña. Beati q ambulant. Ps. De⁹ in
noīe tuo. Ps. Beati imaculati. Ps. Retribue. Capl̄m. Pacē & veritatē diligit. cū suo ℟. Christe fili dei
viui &c. Kyriel. christel. kyriel. Oratio. Pr̄ nr̄. secreto. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sz libera nos. Sym
boluz. Credo in deū. secreto. ℣. Carnis resurrectionē. dicit altius. ℟. Uitam eternam amē. ℣. Et ego
ad te dñe clamaui. ℟. Et mane oratio. ℣. Repleatur os meū laude. ℟. Ut cantem gloriaz tuam vsq
Redde mihi letitiam. ℟. Et spiritu principali confirma me. ℣. Eripe me dñe ab hoīe malo. vt cōtinet
in breuiario post primā vsq ℣. Domine exaudi orationē meaz. sequit ps. Miserere mei deus. Comple
to psalmo dicitur ℣. Domine deus virtutum. vsq ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spū tuo. Oratio.
Domine dus oipotens qui ad principium huius diei. Postea dicit officiuz de dña. s. prima. & preciosa.
¶ Ad absolutionem. Capl̄m. s. Dominus autem dirigat corda. Ista lectio dicit vsq ad dominicā primā
sequentē quadragesime exclusiue: quia feria. ij. sequenti assignat ppria lectio. s. Querite dñm. Finito
officio dicit aña flexis genib⁹. Salue regina mater misericordie. ℣. Dignare me. ℟. Da mihi. Oratio.
Omnipotēs sempiterne deus: qui gloriose virginis. Hec aña. Salue regina. dicit a vigilia purificatio/
nis vsq ad completorium sabbati sancti inclusiue: exceptis tribus diebus. vz. feria. v. maioris hebdo/
made: & vj. & sabbato ad matut. & ad omnes alias horas non dicit. Quia nō dat salutatio virgini ma
rie his tribus dieb⁹ supradictis: sed resumit ad vesperas & ad cōpletorium sabbati sci tm̄. ¶ Ad tertiā.
Post Pater noster et Aue maria. dicit ℣. Deus in adiutoriū meum. Hymnus. Nunc sancte nobis
spūs. Aña. Deduc me domine. Ps. Legem pone. Ps. Memor esto. Ps. Bonitatē. Capl̄m. Sana me
domine. cum suis rñsoriis breuibus. vz. Sana animā meā: quia peccaui tibi. ℣. Ego dixi dñe miserere
mei. cum reliquis sequētibus. Kyriel. christel. kyriel. Oratio. Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed li/
bera nos a malo. ℣. Ego dixi domine miserere mei. Sana animā meam quia peccaui tibi. per ordinē
vsq in finem: vt dictū est in matutino. Oratio. Presta quesumus dñe fidelibus tuis. Dicto Benedica/
mus domino. dicit tertia beate virginis. ¶ Ad sextam. Post Pater noster et Aue maria. dicitur ℣.
Deus in adiutorium meū intende. ℟. Dñe ad adiuuandum me. Hymnus. Rector potens. Aña. Ad/
iuua me. Ps. Defecit in salutare. Ps. Quomodo. Ps. Iniquos. Capl̄m. Alter alterius. cū suis rñsoriis
breuibus. vz. ℣. Benedicam dñm in omni tempore. ℣. Dñs regit me. ℟. In loco pascue. Kyrieleison.
christel. kyriel. Oratio. Pater noster. cum suis precibus. Ego dixi dñe miserere mei. vt habes ante
post tertiam: oratio. Presta quesumus dñe fidelibus. vt supra. & postea sexta de dña. ¶ Ad nonā. Post
Pater noster et Aue maria. dicitur ℣. Deus in adiutorium meū intende. ℟. Dñe ad adiuuandum.
Hymnus. Rerum deus. Aña. Aspice in me. Ps. Mirabilia testimonia tua. Ps. Clamaui. Ps. Prin/
cipes persecuti. Capl̄m. Empti enim estis precio magno. cum suis responsoriis. vz. ℣. Redime me do/

mine. ℟. Pes eniz meus. ℣. Ab occultis meis. ℟. Et ab alienis parce. Kyriel. christe. kyrie. Oratio.
Pater noster. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Ego dixi dñe miserere. supra post ferias oratio.
Presta quesumus dñe. vt supra. Postea sequit. ix. de dña. ℭ Ad vesperas. Si die sequenti fit de feria. i.
feria. v. Vespere dicunt hoc modo. vz. Pater nr̃. ℣. Deus in adiutoriuz meum. ℟. Dñe ad
adiuuandum me festina. ꝛ prius dicunt vespere beate virginis: deinde ferie. vz. An. Non confundet.
Nisi dñs edificauerit. cum reliqs psalmis ꝛ antiphonis de psalmista. Benedictus deus ꝛ pater
dñi nostri iesu christi. Celi deus sanctis. ℣. Dirigatur dñe oratio. ℟. Sicut incen. ℣si. iste. s.
Dirigat. dicit ad vesperas taz in dñicis q̃ in ferialibus dieb⁹ a dñica prima post octauã epiph̃a. vsq3 ad
dñicaz primã. xl. exclusiue. An. Thesaurizate vobis. dicta añã flexis genib⁹ dicunt p̃ces.
Kyriel. christel. kyriel. vt antea dictũ est. Oratio. Inclinantes se dñe. cum rel'. cõmemorationib⁹ voti/
uis in cantu stando vt in matut. His dictis dicunt suffra. flexis genibus sine nota: vt dictũ est in matu.
vz. de cruce: de aplis: de pace. Et dicunt vsq3 ad vespe. sabbati ante dñicaz de passione exclusiue: ẜm rubri
cam ibi descriptã. ℭ Ad complet. Cõpletoriuz dicit (qñ fit de feria) sicut ↄsuetuz est in festo simplici: sed
in precibus post ℣. Dñe exaudi orationẽ. ℟. Et clamor. sequit ps. Miserere mei. flexis genib⁹. Dicto
ps. sequit ℣. Dñe deus vir. ℟. Et ostende fa. Oratio. Visita q̃s dñe. Dicto Benedicamus dño. sequit
benedictio. vz. Benedicat ꝛ cũstodiat nos oĩps ꝛ misericors dñs pater ꝛ filius ꝛ spũs scũs. ℟. Amẽ. seqt
añã flexis genibus. Salue regina mr̃ misericordie. ℣. Dignare me. ℟. Da mihi virtutẽ. Oratio. Omnipo/
tens sempiterne deus q glĩose virginis marie. vt supra. ℭ Ad mat. (si sit de feria) fer. v. Officiũ
feriale agit respectu huius rñsorij. s. Dñe puer meus. Dictis gradualib⁹ ꝛ mat. de dña: seqt inuita. Dñm
qui fecit nos. Venite adoremus. ps. Venite: exulte. Cap. Nox astra rerũ. Añã. Dñe deus in ad. ps.
Saluũ me. ... Gaudebunt labia mea. ℟. Et aĩa mea. Oratio. Pater nr̃. ℣. Et ne
nos. ℟. Sed libe. Exaudi dñe iesu christe. ℣. Jube domne bñdicere. Euãgelica lectio. Lcõnes habes
loco suo. j. ℟. Dñe puer. ij. ℟. Tentauit deus abr. iij. ℟. Angelus dñi. ℭ Ad laud. añ. Tibi soli pecca.
ps. Miserere mei de⁹. cũ reli. psal. ꝛ añis sequẽ. Cap. Nox p̃cessit. vt h̃es in. ij. noc. Hym. Lux ecce. ℣.
Repleti su. ℟. Exultauim⁹. An. ad bñ. Dñe puer meus iacet pa. Kyriel. christel. kyriel. cuz suis preci
bus añdictis: vt in mat. iiij. fer. cinerũ. Oratio. Inclinantes se dñe. cũ reli. come. ꝛ suffragijs: vt supra in
fer. iiij. cinerũ. Et sic fit quotiẽscũq3 assignat ℟. p̃priũ. Ex ↄsuetudine fit offm̃ feriale (nisi festũ dup. vel so/
lenne occurrerit tali die) q̃a agit de festo duplici vel solenni cuz cõme. fer. in vesp. ꝛ matu. Ad bñs. ꝛ vlti
ma lcõ de hom̃. fer̃. si aderit p totã. xl. j. iij. vj. ix. dñr sicut supra dictũ est. ℭ Nota q̧ fer. iiij. cinerũ semper
fit offm̃ feriale: ꝛ. si festũ duplex acciderit in ocã. iiij. fer. festũ transfert: vt in rubrica dñi nr̃i pape Clemen
tis. vj. de mẽse februarij in. ij. notãdo. ℭ Modus iste supradictus s̃uat quotiẽscũq3 fit offm̃ feriale p totã
xl. vsq3 in cenã dñi: exceptis caplis añis p horas ℣si. ꝛ rñsorijs breuib⁹ supradictis: q̃a mutant in feria. ij.
prime sequẽti: q̃a ibi alia p̃pria capl'a: hym. añe p horas: ℣si. ꝛ ℟ia br̃ assignant. vz. ad noct. Hymnus.
Ex more docti mist. Ad laud. cap. Clama necesse. Hym. Jaz xp̃e. ℣. Angelis suis. ℟. Vt custodiant.
Ad. j. hym. Viuo ego. Cap. Pacẽ ꝛ veritatẽ. Ad absolõnẽ capli. Querite dñm. Ad. iij. an. Aduenerũt.
Cap. Cõuertimini. ℟. bre. Ipse liberauit me. Ad. vj. añ. Cõmendemus nos. Cap. Derelinquat ipius.
℟. br. Scapulis suis. Ad. ix. añ. Per arma iustitie. Cap. Frange esurienti. ℟. bre. Scuto circũda/
bit te. Ad vesperas (si sit de feria) an. Inclinauit. ps. Dilexi qm̃. cuz reli. capi. Inter vesti. Hymnus.
Audi benigne. ℣. Angelis. An. Ad magt que cõpetit ꝛ non mutant supradicta capl'a vsq3 ad dñicaz de
passione in ferialib⁹ diebus exclusiue a dñica vero de passione vsq3 ad feriã. iiij. maioris hebdõe assignant
loco suo alie añe: capl'a: hym. ℣. ꝛ ℟. br̃. ℭ Itẽ nota q̧ sabbato supradicto ante dñicaz de passione: vsq3
ad sabbatũ post diez pentecostẽ nõ fit aliqua cõmemo. de aplis nec de pace: neq3 de cruce: sed de die tm̃ tã
in ferijs q̃ in dieb⁹ festiuis vt p3 loco suo. ℭ De officio feriali a dñica in albis vsq3 ad penteco. ad mat.
fer. ij. Secreto Pater nr̃. Aue maria. ꝛ mat. beate virginis marie: ꝛ q̧ dicit ab hac die vsq3 ad vigi. pente.
postea sequit inuita. fer. Alle. all'a alle. ps. Venite exulte. Hym. Rex eterne dñe. An. All'a. ps. Dñs
illuminatio mea. cuz reli. de psal. expleto noc. dicit an. Alle. alle. alle. ℣. Surrexit dñs. ℟. Qui pro no
bis. Oratio. Pater nr̃. secre. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. sequit benedictio. Exaudi dñe iesu christe.
Require in prima dñica de aduentu. ℣. Jube domne benedicere. ℟. Benedictiõe perpetua. ℟. Amẽ.
Lectio j. de actibus apl'oz. In dieb⁹ illis exur. pet. in me. fra. vel aliter p̃nt incipe: sed de actibus apl'oz
sunt. ℟. Ego suz vitis vera ꝛ vos pal. Regre in fer. iiij. oct. pasche. cũ reli. p ordi. sicut in p̃cedẽti hebdõa.
℣. Jube domne bñdi. ℟. Vnigenit⁹ dei filius. ℟. Amẽ. Lectio ij. Op3 ergo ex his viris q nobiscum. ℟.
Surrexit pastor bonus. ℣. Etenim pascha Glia patri. ℣. Jube domne bñdicere. ℟. Spũs sancti grã.
Lcõ. iij. Et dum cõplerent dies pẽtecostes: erãt oẽs discipuli. Lu aũt. iij. ℟ nõ dr̃: sed Te deũ cantat. Et
quotidie dr̃ vsq3 ad oct. pente. vt h̃es in rubrica in fer. ij. post dñicã resurre. ℭ Ad laud. añ. Alle. cum
reli. vt supra in dñica in albis. ps. Dñs regna. deco. ps. Jubilate. ps. Deus deus meus. Dicunt decez.
Alle. An. Surrexit xp̃s. ps. Bñdicite. An. Alle. alle. alle. An. Lauda. do. de celis. Cap. Chris resurre.
Hym. Aurora lucis. ℣. In resurrectiõe tua. ℟. Celi ꝛ terra. Ad bñ. an. Surgẽs iesus mane. ps. Be
nedict⁹ dñs deus israel. Oratio. Presta q̃s oĩps: vel que cõpetit. Postea cõme. de cruce an. Crucifixus.
℣. Dicite in nationib⁹. ℟. Quia dñs. Oratio. De⁹ q pro nobis. p̃ces nõ dñr in ferialib⁹ dieb⁹ ad mat.
nec ad. iij. vj. ix. ꝛ vespe. vsq3 ad pente. excepta p̃ria ꝛ cõplet. in q̃bus dñr p̃ces vt in festo simplici. Offm̃
mortuoꝝ nõ dicit a fer. iiij. maioris hebdõe vsq3 post oct. pente. ℭ Ad primã hym. Jaz lucis orto syde.
Añã. Alleluia. ps. Deus in noie tuo. ps. Beati immacu. ps. Retribue. Añã. All'a alle. alle. alle. Cap.
Regi seculoꝝ. ℟. bre. Christe fili dei. cũ reli. ℣si. ꝛ p̃cibus vt s̃ notatũ est per ordinẽ in dñica in albis ꝛc.
Ad absolutionẽ cap. Si cõsurrexistis cuz christo. ꝛ dicit vsq3 ad ascensionẽ tam in dñicis q̃ in feriali/
bus diebus: nisi festum occurrat. ℭ Ad. iij. hymnus. Nunc sancte. Añ. Alleluia. ps. Legem pone do.
cum reli. psal. añis. Alle. alle. alle. alle. Cap. Christus resur. ℟. bre. Surrexit dñs de sepul. Alle. alleluia.

vt supra loco suo in dñica preterita: oratio vt in matu. ¶ Ad .vj. hymnus. Rector po. ℣. Alleluia. ℟. Defecit. cum reli. psal. añ. tres. Alla alle. alle. Cap. Christus resurrexit. ℟. bre. Surrexit dñs vere alle. Oratio vt supra. ¶ Ad .ix. hymnus. Rerū deus. Alle. Mirabilia testimonia tua do. cum reli. psal. añ. quatuor Alla alle. alle. alle. Cap. Christus semel pro pctis. ℟. bre. Gauisi sunt discipuli. Oratio vt s. ¶ Ad vespe. añ. Alla. ps. Dilexi qm̄. ps. Credidi. ps. Lauda. dñz oēs gē. ps. Ad dñm cū tribularer. ps. Leuaui oculos. Añ. Alle. alle. alle. Cap. Christus resurgēs. Hym. Ad cenā agni prouidi. ℣. Mane nobiscū. ℟. Qm̄ aduesperascit. Ad mgt añ. Pax vobis ego sum. Oro vt in dñica pte. Et postea come. de cruce. añ. Crucem sanctā subijt. ℣. Dicite in nationibus alle. ℟. Quia dñs regnauit a ligno alle. Oratio. Deus qui pro nobis filium. Sciendum est q inuitatoriū z capitula supradicta nō mutant in ferialibus diebus vsq ad ascensionē. Si die sequēti fit de sancto simplici a capitulo in antea fit de sancto. Si fit de duplici festo totū fit de dup. sine aliqua cōme. ¶ Completoriū dr̄ quotidie sicut in festo simplici (nisi fit dup.) Sed in fine bñdictionis. vz. Benedicat z custodiat nos. dr̄ hec añ. Regina celi letare alle. z dicit stando a festo pasche resurrectionis dñi vsq ad sabbatum sancte trinitatis. ℣. Gaude z letare virgo maria alle. ℟. Quia resurrexit dñs alle. Oratio. Deus qui per resurrectionē filij tui dñi nostri Iesu christi mundū letificare dignatus es: tribue nobis qs: vt p eius venerabilē genitricē mariam: perpetue capiamus gaudia vite: per eundē christū dñm nostrum. ℟. Amē. Sed alique ecclesie assumūt Salue regina in vigilia ascēsionis in primis vesperis. ¶ De mense septeb.

¶ Tabula specialis sup hystorijs que ponunt de mense septēbris: z qñ ipse mensis hz quinq dñicas: q̄ nunq̄ accidit: nisi quādo E vel D pro lr̄is dñicalibus currunt. Tunc in ipsa dñica .v. ponitur hystoria. Vester: z in vesperis sabbati p̄cedentis dicit. Ad magnificat añ. Dñe rex oīpotēs in ditiōe tua cuncta sunt posita: vt pz in rubrica basiliensi: de mense augusti. Si accidit in isto mense officiū feriale: officiū sic ordinat. Precedenti die finiunt totaliter vespere de sancto sine cōme. ferie sequētis: quia nunq̄ fit cōmemo. de feria nisi in aduentu z .xl. Sed tm̄ cōme. de domina z de aplis z de pace z alijs votiuis: vt infra annum (nisi esset festum duplex.) Postea dicunt vespere mortuoꝝ: z completoriū de sancto: z nocturnū mortuoꝝ cū suis laudibus: sine cantico graduū: z septem psalmis penitentialibus: quia nullo alio tempore dicunt: nisi tm̄ in quadragesima: vt supradictū est. ¶ Ad matutinum. Dicto matutino beate virginis marie dicit matutinum de feria occurrenti. Omnia dicunt de psalmista: Inuitatorium: hymni: añe: psalmi z versiculi. Lectiones legunt de hystoria Judith vel Hester. Lege rubricā de hystorijs septēbris: z non errabis: legendo vel diuidendo illas sex lectiones in tres: cum suis responsorijs sequentibus. vz. Conforta me rex. z incipit a scd̄o r̄nsorio: q̄ a infra hebdomadam nunq̄ incipit a primo: sed a scd̄o: vt in rubrica continet infra octauā epiphanie. ¶ Ad laudes. Dicto Deus in adiutorium. añ. ps. hymnus. ℣. Añ. Ad benedictus. dicunt de psalmista. vz. de feria occurrenti. Cap. Nox precessit. ℣. Repleti sumus. ℟. Exultauimus. Require in psalmista in .ii. noct. añ. Ad benedictus de psalmista occurrentis. Expleta aña dicunt preces flexis genibus. Kyriel. christel. kyriel. Pater noster. cū reli. vt supra in matut. quarte ferie cinerū. Oratio dicit de dñica preterita: postea de sancta maria. Añ. Sancta dei ge. cum alijs votiuis: z de cruce: vt supra relatū est in fer. iiij. cinerū. ¶ Ad primā. Primā. iij. vj. ix. vespe. z cōple. oīa dicunt p ordinē: vt supradictū est in fe. iiij. cinerū: sed in fine dr̄ hec añ. Aue regina ce. ℣. Ora p nobis. ℟. Ut digni effi. Oro. Cōcede misericors de9. flexis genib9: a sabbato scte trini. vsq ad aduentum.

¶ Ordo ad agendum de feria infra annum.

¶ Si q̄s voluerit agere de feria īfra annū a dñica .j. post pēteco. vsq ad aduentū. z post octauā epipha. vsq ad septuagesimā. Hic modus seruet. Dicto offo sci in scd̄is vespis sine alia cōme. ferie sequētis: dñr vespere mortuoꝝ: z cōplet. z noctur. mortuoꝝ cū suis laudib9. ¶ Ad matutinū. Dicto Pater nr̄ Aue maria: z matutino de domina. seqt matu. de fer. z dr̄ vt hēs antea in fer. iiij. cineruz. Excepto q lectiones z r̄nsoria sunt locis suis de die in diem: vt cōpetit infra hebdam. Oratio dr̄ de dñica preterita: z dr̄ ad oēs horas dicit cū suis p̄cibus: z cōme. z suffragijs: vt s̄ in fer. iiij. cineruz notata sunt. Postea dñr .j. iij. vj. ix. vespe. z cōple. oīa per ordinē: vt supra in fer. iiij. cinerū cū suis precib9 z non errabis: sed in fine officij dr̄ flexis genibus hec añ. Aue regina ce. vt s. Declaratio maioris rubri. i. Aduentus dñi: Ad instruendos parum prouectos in diuinum officium celebrando s̄m curiam romanam.

¶ De maiori cum duplici minori in secundis vesperis.

¶ Duplex mai9 cū duplici minori: totū de maiori cū cōme. de minori: z ita obseruat vbiq locoꝝ in ecclesia maiori verone: z in nōnullis alijs ꝯuētib9 z dignis monaste. venetiaꝝ: q̄uis sint aliq ꝯdicētes qui asserūt: z dicūt: q cōditor rubri. i. aduētus dñi zc. nō distinxit hāc pticulā de maiori cū minori dup. q̄uis nō distinxerit nec fecerit mētionē: nisi de dup. minori: an p̄cedat: an sequat: maius du. an min9 du. tñ exē pluz hēm9 a simi: vt in festiuita. dñi sabbaoth: z vgi. ma. Joā. bap. apl̄oꝝ petri z pauli: q̄ sunt maiora dup. que hñt tā .j. q̄ .ij. vs̄ totalr̄: z etiā si aliud festū dup. imediate seqret vel p̄cederet: vt pz ad plenū in qnta regula basiliensi de festis toti9 anni ac de naturis ipsaꝝ: z ego (saluo meliori iudicio) vt s̄ censeo. Rō est: q a maius lumen offuscat minus: z sicut dup. minus precedit semidu. z semidu. simplex: z z simplex feriam. Sequitur q duplex maius debet precedere duplex minus: vti probatum est.

¶ De festo duplici minori cum duplici minori in secundis vesperis.

¶ Duplex minus cum duplici minori. cap. de sequenti: z cōme. de precedenti.
Duplex cum dominica: totum de duplici: z cōmemo. de dominica.
Duplex cum solenni: vel ꝓprijs responsorijs: totum de duplici: z cōme. de sequentibus.
Duplex cū oct. semiduplici. cap. de oct. z cōme. de duplici: sicut in cōme. sci pauli sequēte oct. s. Ioānis.
Duplex cum simplici: totum de duplici: z cōmemo. de simplici.

¶ De dominica in secundis vesperis.

¶ Dñica cum festo duplici: vel oct. totū de duplici: z nihil de dñica: preterq̄ in aduentu z .xl.

Ordo celebrandi officiū tempore aduentus.

Dominica cum octa. capitulum de sequenti: ⁊ commemoratio de dominica.
Dominica cum solenni generaliter in terris vel locis capl'm de sequentibus cum cōmemo. dñice.
Dominica cum festo proprij responsorij. Cap̄. de sequenti: ⁊ cōmemo. de dominica.
Dominica cum festo simplici: totum de dominica: ⁊ cōmemo. de sequenti.
Dominica cum feria: totum de dominica: ⁊ nihil de feria nisi in aduentu ⁊. xl.

¶ De feria in secundis vesperis.

Feria cum festo duplici: totum de duplici ⁊ nihil de feria: nisi ⁊c. vt supra:
Feria cum festo solenni generaliter in terris vel locis: vel proprijs responsorijs cap̄. de sequentibus ⁊ nihil de feria nisi. ⁊c.
Feria cum dominica: cap̄. de dominica: ⁊ nihil de feria vel sabbato.
Feria cum festo simplici: cap̄. de sequenti: ⁊ nihil de feria nisi ⁊c.
Feria cum feria: totum de feria hodierna: ⁊ nihil de crastina.

¶ De festo solenni in secundis vespe.

Solenne cum duplici. Totum de duplici: ⁊ nihil de solenni.
Festum solenne cum festo solenni: cap̄. de sequenti: ⁊ comme. de hodierno.
Solenne cum dominica: vel octaua semiduplici. Capitulum de sequentibus: ⁊ comme. de hodierno.
Solenne cum simplici festo: totum de solenni: ⁊ comme. de sequenti.
Solenne cum feria. Totum de solenni: ⁊ nihil de feria.

¶ De festo proprij responsorij in secundis vesperis.

Festum proprij responsorij cum festo duplici: Totum de duplici: ⁊ nihil de precedenti.
Festum proprij responsorij cum festo proprij responsorij vel oct. Capitulum de sequentibus ⁊ comme. de precedenti.
Festum proprij responsorij cum festo solenni generaliter in terris vel locis. Cap̄. de sequentibus: ⁊ commemo. de precedenti.
Festum proprij responsorij cum festo simplici. Totum de proprijs responsorijs: ⁊ cōme. de simplici.
Festum proprij responsorij cum feria: totum de festo proprij responsorij ⁊ nihil de feria.

¶ De octauis semiduplicibus in secundis vesperis.

Octaua semiduplex cum festo duplici. Totum de duplici: ⁊ nihil de octaua p̄cedenti: sicut de octaua epiphanie ⁊ resurrectionis domini sequente duplici festo.
Octaua semiduplex: cum octaua semiduplici. Capitulum de sequenti: ⁊ comme. de precedenti.
Octaua semiduplex cum festo solenni generaliter in terris: vel locis cap̄. de sequentibus: ⁊ commemoratio de octaua.
Octaua semiduplex cū festo proprij respōsorij: vel dñica. Capitulū de sequentibus: ⁊ cōme. de octaua.
Octaua semiduplex cum feria: totum de oct. ⁊ nihil de feria: nisi ⁊c.

¶ De festo simplici in secundis vespe.

Simplex cum duplici. Totum de duplici: ⁊ nihil de simplici.
Simplex cum festo solenni generaliter in terris vel locis. Cap̄. de sequentibus: cum cōme. precedentis:
Simplex cum proprijs responsorijs: vel dominica. ca. de sequentibus: cum comme. precedentis.
Simplex cum simplici: vel octa. semiduplici cap̄. de sequentibus cum comme. precedentis.
Simplex cum feria: Totum de simplici: ⁊ nihil de feria: nisi ⁊c.

¶ De tribus octauis maioribus.

Notandum est ꝙ sunt tres octaue domini sabbaoth: infra quas non fit de aliquo alio festo duplici maiori vel minori: ꝗ̄ etiam solenni in terris vel locis. vz. octaua epiphanie: octaua resurrectionis domini: ⁊ octaua pentecostes.

¶ De sex octauis.

Item notandum ꝙ infra sex octauas infrascriptas. vz. infra octauam corporis christi Apostolorū Petri ⁊ Pauli. Uisitationis: Assumptionis: Natiuitatisq; virginis Marie: ⁊ omnium Sanctorum. Agitur de festis duplicibus tantum preterꝗ̄ infra octauam Assumptionis beate marie infra quam fit de octa. sancti Laurentij propter rubricam specialem ibi descriptam. In reliquis vero octa. vz oct. Ascensionis: Joannis baptiste: Laurentij: Natiuitatis domini: fit de quacunq; festo tam simplici ꝗ̄ duplici infra eas occurrentibus.

¶ De festis solennibus in terris vel locis.

Notandum ꝙ festum solenne in aliquibus terris vel locis: illud esse dicitur quod in ciuitatibus villis vel locis celebratur a sacerdotibus. ⁊ mechanici ob reuerentiam illius festi de consensu seu approbatione episcopi cessant ab opere mechanico. Sed festum solenne generaliter est sicut sancti Antonij: Sebastiani: Catherine: Nicolai ⁊ Lucie.

¶ Festa ꝓprij respōsorij sunt illa q̄ hn̄t vnum duo vel tria responsoria ꝓpria ad plus sicut sunt ista. vz. Sanctorū: Clementis: Lucie: Joannis ⁊ Pauli: Marie magdalene. Decollationis sancti Joānis bap.

¶ De officio beate marie: quando non dicitur in choro.

Offm̄ beate virginis marie nō dr̄ in choro: vt in rubrica cōtinet ante officiū eiusdem beate virginis.
A dicto completorio ante vigi. natiui. domini: vsq; post octa. natiuitatis eius.
A dicto completorio ante vigiliam epiphanie vsq; post octauam eius.
A dicto completorio quarte ferie maioris hebdomade vsq; ad vespe. sabbati in albis exclusiue.
A dicta nona in vigi. pentecostes vsq; post octauam. i. post festum sancte trinitatis.
Item per octauas Beate virginis Marie. vz. Assumptionis: Natiuitatis: Et Uisitationis eiusdem: Et quotienscunq; officium duplex celebratur.

¶ Regula ad inueniendum pascha resurrectionis ⁊ alia festa mobilia: breuis ⁊ infallibilis.

¶ Notandum est q de mense Martij semper die .viij. reperitur hoc festum : Perpetue ⁊ Felicitatis : ⁊ post festum predictum : ⁊ nota q dico post festum / Accipe aureum numerum occurrentem illo anno: ⁊ tres litteras dominicales: ibi erit resurrectio domini: ⁊ hec regula nunq fallit.
A die pasche vsq ad diem septuagesime inclusiue retro numerando : Accipe decem litteras dominicales ibi erit Septuagesima.
A die septuagesime: vsq ad diem cinerum inclusiue recte numerando sunt tres dominice: ⁊ in die mercurij sequente erit feria quarta cinerum.
A die resurrectionis ad diem ascensionis accipe sex litteras dominicales: Die iouis sequente inclusiue: ibi erit ascensio domini.
A die ascensionis vsq ad diem pentecostes inclusiue sunt dies vndecim die dominico.
A die pentecostes vsq ad diem corporis christi inclusiue sunt dies duodecim in die iouis.

¶ Ad inueniendum Dominicam primam aduentus.

¶ Omisso festo natiuitatis domini retro numerando : Accipe quatuor dominicas : ⁊ ipsa quarta dominica semper est prima aduentus: ⁊ nunq hec fallit regula.

¶ Excusatio Authoris ad Lectorem.

¶ Cum legeris Tyro. has breues regulares Rubricas queso vt illas dextera : ⁊ non leua manu accipias: quia quicquid amicus dat : Placido vultu (⁊ si plene laudare nolueris) est accipiendum: non aut dente canino lacerandum. Hoc ideo Onus libenti animo assumpsi: vt minus prouecti ad diuinum officium celebrandum facilius introducantur : ⁊ ad laudem Dei : cui soli Laus honor ⁊ gloria in secula seculorum. Amen.

Accipite Reuerendi Patres ⁊ domini sacerdotes tandem post longam expectationem ⁊ plura tempor spacia Sacerdotalem librum: tripertitum per venerabilem patrem fratrem Albertum Castellanum Uenetum ordinis predicator professorem : summis laboribus vigilijs ⁊ expensis collectum: elaboratum: ad finem peroptatum perductum ⁊ consumatum: in quo sine labore ⁊ multor librorum reuolutione conclusiue: summatim: clare: ⁊ dilucide que ad officium spectare ⁊ conuenire dignoscuntur: collecta: digesta: probata: ⁊ approbata esse noscuntur : vt nil sacerdoti curam animarum gerenti aliunde perquirere sit necesse. In prima siquidem parte sacerdos quilibet qualiter viuere: quid discere : quid ve docere debeat: ecclesiastica sacramenta: ⁊ illis annexa ⁊ accessoria qualiter conficienda: ministranda: exercenda: ⁊ conseruanda sint luce clarius inueniet: ita vt nil necessarium opportunumq eius ministerio sit pretermissum. In secunda benedictiones diuerse ad sacerdotem non episcopum pertinentes: in magno numero assignantur. In tertia ⁊ vltima parte ritus processionum tam ordinariarum q extraordinariarum plenissime exarantur. Adiunguntur insuper Tractatus computi ecclesiastici: ⁊ compendium regularum musicalium : cum exorcismis ⁊ coniurationibus demoniacorum: ⁊ contra tempestates ingruentes. Nouissime ad aliquor instantiam quidam breues sermones per sacerdotem ad populum habendi in aliquibus solennitatibus: ⁊ tempore contractus nuptiarum ⁊ electionis plebani : vernacula ⁊ vulgari lingua pronunciandi positi sunt. Que omnia clarius in repertorio libri ante eius principium posito patebunt. Hec omnia patres Reuerendi in hoc volumine congesta ⁊ aggregata inuenietis : non modo secundum sacrosanctam Romanam ecclesiam : sed etiam aliarum ecclesiarum ritum ordinata. Que si vestris Reuerendis p. grata ⁊ accepta erunt deo bonorum omnium largiori immortales reddite ⁊ exhibete gratias: ⁊ Alberti Castellani Ueneti ordinis predicator filij vestri qui tantum laborem subijt in vestris missis ⁊ orationibus rogo memores estote. Ualete patres optimi.

F I N I S.

¶ Victor a Rabanis: & Socij
Venetijs excudebant anno
M. D. XXXVII. men-
se Maio.

Series litterarum.

+ A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S T V X Y Z AA BB CC
DD EE FF GG HH II KK LL MM
NN OO PP QQ RR SS TT VV XX.

Omnes sunt quaterniones: preter + duernionem.

13

Sacerdotal
S. Roman.
Ecclesiæ

12

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm